Sprawozdanie Roczne z realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko

2012

SPIS TREŚCI

1. IDENTYFIKACJA 6
2. PRZEGLĄD REALIZACJI PROGRAMU OPERACYJNEGO 8
2.1. REALIZACJA I ANALIZA POSTĘPÓW 8
2.1.1. Informacje na temat postępów rzeczowych w realizacji Programu Operacyjnego 8
2.1.2. Informacje finansowe 8
2.1.3. Informacja na temat podziału wykorzystania funduszy 9
2.1.4. Pomoc w podziale na grupy docelowe 10
2.1.5. Pomoc ponownie wypłacona lub wykorzystana 10
2.1.6. Analiza jakościowa 11
2.1.6.1. System realizacji Programu 12
2.1.6.2. Analiza postępu finansowego i rzeczowego 17
2.1.6.3. Rekomendacje KE 37
2.1.6.4. Pozostałe rekomendacje 37
2.1.6.5. Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020 37
2.1.6.6. Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego 51
2.2. INFORMACJE NA TEMAT ZGODNOŚCI Z PRAWEM WSPÓLNOTOWYM 53
2.2.1. Zasada równości szans 58
2.2.2. Zasada partnerstwa w Programie 60
2.3. NAPOTKANE ZNACZĄCE PROBLEMY ORAZ PODJĘTE ŚRODKI ZARADCZE 62
2.4. ZMIANY W KONTEKŚCIE REALIZACJI PROGRAMU OPERACYJNEGO 62
2.5. ZASADNICZE MODYFIKACJE NA MOCY ART. 57 ROZPORZĄDZENIA (WE) NR 1083/2006 65
2.6. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z INNYMI INSTRUMENTAMI 67
2.6.1. Wpływ działalności KM, instytucji i grup na zapewnienie koordynacji i komplementarności 67
2.6.2. Mechanizmy i narzędzia służące zapewnieniu koordynacji i komplementarności wsparcia 67
2.6.3. Cross-financing 70
2.6.4. Koordynacja i komplementarność jako przedmiot badań ewaluacyjnych 70
2.6.5. Przykłady projektów komplementarnych 73
2.6.6. Mechanizmy unikania podwójnego finansowania działań realizowanych w ramach Polityki Spójności z działaniami realizowanymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej 73
2.6.7. Kontrole krzyżowe Programu 73
2.7. MONITOROWANIE I OCENA 75
3. REALIZACJA W PODZIALE NA PRIORYTETY 94
3.1. PRIORYTET I GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA 94
3.1.1. Analiza postępu finansowego priorytetu 94
3.1.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa 96
3.1.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi 103
3.2. PRIORYTET II GOSPODARKA ODPADAMI I OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI 107
3.2.1. Analiza postępu finansowego priorytetu 107
3.2.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa 111
3.2.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi 118
3.3. PRIORYTET III ZARZĄDZANIE ZASOBAMI I PRZECIWDZIAŁANIE ZAGROŻENIOM ŚRODOWISKA 121
3.3.1. Analiza postępu finansowego priorytetu 121
3.3.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa 125
3.3.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi 132
3.4. PRIORYTET IV PRZEDSIĘWZIĘCIA DOSTOSOWUJĄCE PRZEDSIĘBIORSTWA DO WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA 135
3.4.1. Analiza postępu finansowego priorytetu 135
3.4.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa 138
3.4.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi 144

3.5. PRIORYTET V OCHRONA PRZYRODY I KSZTAŁTOWANIE POSTAW EKOLOGICZNYCH ... 144
3.5.1. Analiza postępu finansowego priorytetu ... 144
3.5.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa ... 148
3.5.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi ... 155
3.6. PRIORYTET VI DROGOWA I LOTNICZA SIEĆ TEN-T ... 157
3.6.1. Analiza postępu finansowego priorytetu ... 157
3.6.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa ... 163
3.6.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi ... 170
3.7. PRIORYTET VII TRANSPORT PRZYJAZNY ŚRODOWISKU ... 172
3.7.1. Analiza postępu finansowego priorytetu ... 172
3.7.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa ... 179
3.7.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi ... 189
3.8. PRIORYTET VIII TRANSPORT PRZYJAZNY ŚRODOWISKU ... 191
3.8.1. Analiza postępu finansowego priorytetu ... 191
3.8.2. Realizacja zakładanych celów - analiza jakościowa ... 198
3.8.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi ... 206
3.9. PRIORYTET IX INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU ... 206
3.9.1. Analiza postępu finansowego priorytetu ... 206
3.9.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa ... 210
3.9.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi ... 216
3.10. PRIORYTET X BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE, W TYM DYWERSYFIKACJA ŹRÓDEŁ ENERGII ... 217
3.10.1. Analiza postępu finansowego priorytetu ... 217
3.10.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa ... 221
3.10.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi ... 229
3.11. PRIORYTET XI KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE ... 232
3.11.1. Analiza postępu finansowego priorytetu ... 232
3.11.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa ... 236
3.11.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi ... 246
3.12. PRIORYTET XII BEZPIECZEŃSTWO ZDROWOTNE I POPRAWA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU OCHRONY ZDROWIA ... 247
3.12.1. Analiza postępu finansowego priorytetu ... 247
3.12.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa ... 251
3.12.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi ... 258
3.13. PRIORYTET XIII INFRASTRUKTURA SZKOLNICTWA WYŻSZEGO ... 259
3.13.1. Analiza postępu finansowego priorytetu ... 259
3.13.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa ... 262
3.13.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi ... 268
3.14. PRIORYTET XIV POMOC TECHNICZNA – EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO ... 269
3.14.1. Analiza postępu finansowego priorytetu ... 269
3.14.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa ... 272
3.14.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi ... 273
3.15. PRIORYTET XV POMOC TECHNICZNA – FUNDUSZ SPÓJNOŚCI ... 274
3.15.1. Analiza postępu finansowego priorytetu ... 274
3.15.2. Analiza jakościowa ... 277
3.15.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi ... 278
4. EFRR/FS - DUŻE PROJEKTY ... 280
5. POMOC TECHNICZNA ... 285
6. PROMOCJA I INFORMACJA ... 290

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik I Postęp fizyczny Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko
Załącznik II Osie priorytetowe w podziale na źródła finansowania
Załącznik III Podział kumulatywny przyznanego wkładu wspólnotowego według kategorii
Załącznik IV Postęp fizyczny wg priorytetów
Załacznik V Wskaźniki kontekstowe
Załącznik VI Matryca priorytetów, obszarów, celów i inicjatyw falgowych StrategiI Europa 2020 oraz interwencji realizowanych w okresie programowania 2007-2013
Załącznik VII Wpływ projektów realizowanych w ramach POIiŚ na Strategię UE dla Regionu Morza Bałtyckiego
ZałącznikVIII Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013
Załącznik IX Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych na projekty
Załącznik X Informacja i promocja
Załącznik Xa Informacja i promocja - wskaźniki
Załacznik XI Przykłądy projektów komplementarnych
Załącznik XII Kwoty certyfikowane do KE dla dużych projektów
Załącznik XIII Zestawienia dotyczące bieżących i zakończych dużych projektów w ramach POIiŚ

IDENTYFIKACJA

1. IDENTYFIKACJA

PROGRAM OPERACYJNY	Cel **Konwergencja**
	Obszar kwalifikowalny **Polska**
	Okres programowania **2007-2013**
	Numer Programu (CCI) **2007/PL/16/1/PO/002**
	Nazwa Programu **Infrastruktura i Środowisko**
SPRAWOZDANIE ROCZNE Z WDRAŻANIA PROGRAMU	Rok sprawozdawczy **2012**
	Data zaakceptowania sprawozdania przez Komitet Monitorujący: **5 czerwca 2013 r.**

PRZEGLĄD REALIZACJI PROGRAMU OPERACYJNEGO

2. PRZEGLĄD REALIZACJI PROGRAMU OPERACYJNEGO

Niniejszy dokument został przygotowany zgodnie z obowiązującym wzorem sprawozdania rocznego z realizacji Programu Operacyjnego (załącznik VI *rozporządzenia Komisji (WE) nr 846/2009 z dnia 1 września 2009 r. zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1828/2006 ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego*). Sprawozdanie ma charakter przeglądu wyników realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ), przedstawia analizę efektów finansowych i rzeczowych oraz problemów w realizacji Programu w 2012 roku. Rekomendacje i zalecenia formułowane przez Komisję Europejską (KE) zostały uwzględnione w odpowiednich punktach sprawozdania. Dane finansowe prezentowane w sprawozdaniu zostały przeliczone w oparciu o kurs EUR/PLN (4,0968).

2.1. REALIZACJA I ANALIZA POSTĘPÓW

2.1.1. Informacje na temat postępów rzeczowych w realizacji Programu Operacyjnego

W **załączniku I** do niniejszego sprawozdania rocznego przedstawione zostały **główne wskaźniki monitorowania** realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Szczegółowe informacje na temat postępu rzeczowego Programu zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.2 *Analiza postępu finansowego i rzeczowego.*

2.1.2. Informacje finansowe

Postęp finansowy POIiŚ w podziale na źródła finansowania w roku 2012 i narastająco został przedstawiony w **załączniku II** do sprawozdania.

Poniższy wykres przedstawia łączną wielkość środków finansowych z Unii Europejskiej zaangażowanych w realizację POIiŚ w podziale na sektory.

Wykres 1. Podział alokacji POIiŚ (dane w mln euro)

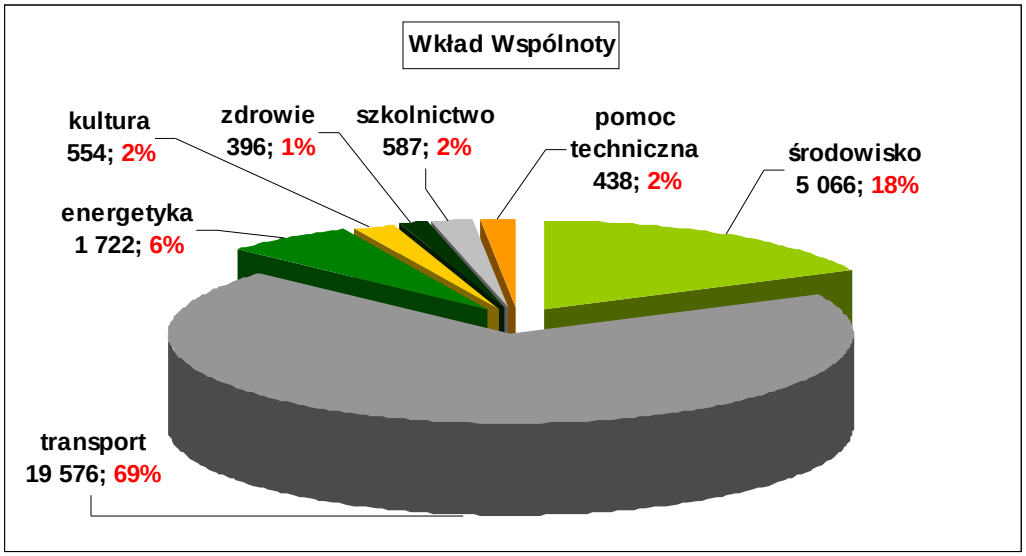

Źródło: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (wersja 3.0).

W ramach płatności zaliczkowych na rachunek POIiŚ wpłynęła z KE kwota ponad **2,8 mld euro,** co stanowi **10,2% alokacji** środków wspólnotowych dla Programu, w tym:

- 2,3 mld euro z Funduszu Spójności (FS) – 10,4% alokacji z FS,
- 516,4 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) – 8,7% alokacji z EFRR.

Do końca 2012 roku **Instytucja Certyfikująca (IC)** przekazała **do Komisji Europejskiej *Poświadczenia i deklaracje wydatków oraz wnioski o płatność*** na kwotę **wydatków kwalifikowalnych** wynoszącą **14,0 mld euro** oraz **kwotę wnioskowaną** w wysokości **10,8 mld euro** (38% alokacji dla Programu). W ramach refundacji wydatków poniesionych w POIiŚ do końca okresu sprawozdawczego Komisja Europejska wypłaciła 10,0 mld euro. W omawianym okresie sprawozdawczym podstawą certyfikacji była kwota wydatków kwalifikowanych wynosząca prawie 6,1 mld euro. Instytucja Certyfikująca w 2012 r. zawnioskowała o 4,5 mld euro, natomiast KE zrefundowała 4,1 mld euro. Dynamika wnioskowania do KE wskazuje na znaczący postęp w tym zakresie - wnioskowana kwota refundacji w 2012 r. stanowi 42% kwot łącznie zadeklarowanych do KE.

Szczegółowa analiza procesu certyfikacji została przedstawiona w pkt. 2.1.6.2 *Analiza postępu finansowego i rzeczowego.*

Cross-financing

Informacje na temat stosowania zasady cross-financingu zostały przedstawione w punkcie 3.5.2 *Realizacja założonych celów - analiza jakościowa*.

2.1.3. Informacja na temat podziału wykorzystania funduszy

W **załączniku III** do sprawozdania w tabeli **Podział kumulatywny przyznanego wkładu wspólnotowego wg kategorii** przedstawione zostały dane zgrupowane dla wszystkich projektów cechujących się identycznymi wartościami kodu w każdej z pięciu klasyfikacji: *Priorytetowy obszar tematyczny*, *Forma finansowania*, *Obszar*, *Rodzaj działalności gospodarczej* i *Lokalizacja*.

Analizując kody interwencji według kryterium *Priorytetowych obszarów tematycznych* należy podkreślić, że liderem jest **temat priorytetowy 21 *Autostrady (sieć TEN-T)***, dla którego wsparcie wspólnotowe wyniosło prawie **8,0 mld euro. Drugim pod względem przyznanego dofinansowania** wsparcia jest **temat 46 *Oczyszczanie ścieków*** (**2,8 mld euro**)**.** Najniższe kwoty wsparcia zostały

zanotowane dla tematów 45 *Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną* (1,6 mln euro) oraz 54 *Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom* (473 tys. euro).

Odnosząc się natomiast do *Rodzaju działalności gospodarczej* należy wskazać, że największa część środków, bo aż **16,3 mld euro** została przeznaczona na działalność związaną z transportem, natomiast na działalność związaną ze środowiskiem naturalnym przeznaczone zostało **4,3 mld euro.**

Analizując rozmieszczenie regionalne (kryterium *Lokalizacja)* należy zauważyć, że najwyższa kwota została przyznana na dofinansowanie projektów realizowanych w województwie mazowieckim (**4,6 mld euro**) oraz śląskim (**2,6 mld euro**). Województwami o najniższej wartości przyznanego wsparcia są podlaskie 436,8 mln euro i opolskie 280 mln euro.

W ramach całego POIiŚ została udzielona bezzwrotna pomoc (kod klasyfikacji 01). Natomiast, biorąc pod uwagę kryterium *Terytorium* należy pamiętać, że POIiŚ jest Programem ogólnokrajowym (kod klasyfikacji 00 *Nie dotyczy*).

2.1.4. Pomoc w podziale na grupy docelowe

Część wspólnotową alokacji w ramach POIiŚ tworzą dwa fundusze unijne: Fundusz Spójności - 22,39 mld euro - oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - 5,95 mld euro. Środki z tych funduszy kierowane są na pomoc w realizacji różnych typów projektów w ramach sześciu sektorów: środowiska, transportu, energetyki, kultury, zdrowia i szkolnictwa wyższego. Część środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności jest również wykorzystana na finansowanie działań Pomocy Technicznej w ramach POIiŚ.

Szczegółowe informacje o wsparciu ze środków wspólnotowych w podziale na specyficzne grupy docelowe, sektory lub obszary zostały zamieszczone w punkcie 3. *Realizacja w podziale na priorytety*.

2.1.5. Pomoc ponownie wypłacona lub wykorzystana

Informację na temat środków wycofanych w związku z powstałymi nieprawidłowościami przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Informacje o kwotach wycofanych w związku z wykrytymi nieprawidłowościami (dane w euro)

Numer i nazwa priorytetu	Kwoty wycofane[1]			
	Całkowita kwota wycofanych wydatków poniesionych przez beneficjentów	Odpowiadający wycofany wkład publiczny	Całkowita kwota wydatków wycofanych w odniesieniu do nieprawidłowości	Kwota wycofanego odpowiedniego wkładu publicznego w związku z nieprawidłowościami
1. Gospodarka wodno-ściekowa	797 465	791 824	732 442	727 732
3. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska	118 207	118 207	102 282	102 282
4. Przedsięwzięcia dostosowujace przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska	171 316	51 395	171 316	51 395

[1] Wartości kwot wycofanych nie powinny podlegać porównywaniu pomiędzy latami jak również pomiędzy priorytetami. Wysokość tych kwot jest uzależniona od zakwalifikowania kwoty jako podlegającej odzyskiwaniu lub jako kwoty wycofanej, co jest z kolei uzależnione od licznych czynników takich jak np. typ beneficjenta realizującego projekt.

Numer i nazwa priorytetu	Kwoty wycofane[1]			
	Całkowita kwota wycofanych wydatków poniesionych przez beneficjentów	Odpowiadający wycofany wkład publiczny	Całkowita kwota wydatków wycofanych w odniesieniu do nieprawidłowości	Kwota wycofanego odpowiedniego wkładu publicznego w związku z nieprawidłowościami
5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych	8 008	8 008	0	0
6. Drogowa i lotnicza sieć TEN-T	776 499	776 499	12 868	12 868
7. Transport przyjazny środowisku	291 974	291 974	291 974	291 974
8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe	4 286 110	4 285 724	4 242 011	4 242 011
9. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku	292 908	127 190	11 393	11 393
10. Bezpieczeństwo energetyczne	356 411	184 709	76 743	39 888
11. Kultura i dziedzictwo kulturowe	2 305 816	2 305 816	84 519	84 519
12. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia	1 015 728	1 015 728	64 658	64 658
13. Infrastruktura szkolnictwa wyższego	1 396 469	1 396 469	1 396 469	1 396 469
14. Pomoc techniczna – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	3 292	3 292	0	0
15. Pomoc techniczna – Fundusz Spójności	25 662	25 662	1 998	1 998
Ogółem	**11 845 866**	**11 382 497**	**7 188 673**	**7 027 187**

Źródło: Na podstawie sprawozdania rocznego z kwot wycofanych i odzyskanych, kwot pozostałych do odzyskania oraz kwot nieodzyskiwalnych na podstawie art. 20 ust. 2 przesłanego do KE przez Instytucję Certyfikującą

Zgodnie z zapisami art. 98 rozporządzenia nr 1083/2006 kwoty wycofane w związku z wykrytymi nieprawidłowościami nie będą ponownie wykorzystane na operacje, które były poddane korekcie. Środki te zostaną wykorzystane na wydatki związane z realizacją projektów POIiŚ.

Całkowita kwota odzyskanych wydatków poniesionych przez beneficjentów wyniosła 8 726 euro, natomiast odzyskany wkład publiczny opiewał na kwotę 7 550 euro.

2.1.6. Analiza jakościowa

W niniejszym podrozdziale przedstawione zostały najważniejsze informacje podsumowujące zdarzenia mające istotny wpływ na wdrażanie Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w okresie sprawozdawczym, m.in.:

- zmiany w dokumentach programowych;
- zmiany legislacyjne mające wpływ na wdrażanie Programu;
- zmiany *Listy projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*;
- realizację założeń Strategii Europa 2020;
- realizację założeń Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB).

W tym punkcie przedstawiony został również **postęp w realizacji wdrażania celów Programu** w oparciu o **wskaźniki** wykonania **postępu finansowego i rzeczowego**.

2.1.6.1. System realizacji Programu

Zmiany dokumentów programowych

Wersja 3.0 Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko[2] nie uwzględniła wszystkich proponowanych przez stronę polską modyfikacji. W związku z tym w 2012 r. zainicjowane zostały działania związane z kolejną aktualizacją Programu (wersja 4.0). Jej przedmiotem są w szczególności zmiany we wskaźnikach wykonania rzeczowego, zmiany o charakterze finansowym (ze szczególnym wskazaniem na sektor kolejowy) oraz aktualizacja wykazu dużych projektów (będącego załącznikiem do Programu). Po uzgodnieniu proponowanych zmian, dokument zostanie przekazany do zatwierdzenia przez Komitet Monitorujący POIiŚ[3] oraz ostatecznie przez Radę Ministrów

Szczegółowy opis priorytetów POIiS

W 2012 r. czterokrotnie aktualizowany był Szczegółowy Opis Priorytetów:

Aktualizacja – styczeń 2012 r.

Pierwsza modyfikacja *Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Infrastruktura i Środowisko* (wersja 3.8) zatwierdzona została 24 stycznia 2012 r. Zmieniony dokument w szczególności uwzględniał realokację środków UE pomiędzy działaniami w obrębie priorytetów IV, VII i IX, oraz zmiany wprowadzone przez Komisję Europejską w ramach wersji 3.0 POIiŚ.

Aktualizacja – sierpień 2012 r.

Druga modyfikacja *Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Infrastruktura i Środowisko* (wersja 3.9) zatwierdzona została 14 sierpnia 2012 r. Wprowadzone zmiany miały na celu głównie usprawnienie wdrażania Programu, w tym przyspieszenie tempa kontraktowania i wydatkowania środków UE.

Aktualizacja – wrzesień 2012 r.

Trzecia modyfikacja *Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Infrastruktura i Środowisko* (wersja 3.10) zatwierdzona została 27 września 2012 r. Wprowadzone zmiany dedykowane były przede wszystkim sektorowi zdrowia i realokacji środków UE w wysokości 37,5 mln euro z działania 12.1 do działania 12.2. Ich celem było przyspieszenie tempa kontraktacji środków i efektywne ich wykorzystanie.

Aktualizacja – grudzień 2012 r.

Czwarta modyfikacja *Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Infrastruktura i Środowisko* (wersja 3.11) zatwierdzona została 27 grudnia 2012 r. Przedmiotem zmian było w szczególności przeniesienie środków UE pomiędzy działaniami w obrębie priorytetów IX oraz X. Zmiany wynikały z przeprowadzonej oceny możliwości absorpcyjnych w ramach poszczególnych działań, ograniczając w ten sposób ryzyko braku pełnego wykorzystania dostępnej alokacji w sektorze energetyki.

Zmiany legislacyjne

Od 26 kwietnia 2012 r. obowiązuje nowa wersja zaktualizowanych ***Zasad promocji projektów*** *dla beneficjentów Programu Infrastruktura i Środowisko*. Zmiany wprowadzone do dokumentu wynikają z okresowej modyfikacji *Strategii komunikacji Funduszy Europejskich w Polsce w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013*, uwag przekazywanych na bieżąco przez Instytucje Pośredniczące (IP) i beneficjentów POIiŚ oraz uwag zgłoszonych w toku prowadzonych konsultacji. Wprowadzone zmiany dotyczyły między innymi zasad oznaczeń dla działań informacyjnych

[2] W dniu 21 grudnia 2011 r. Komisja Europejska wydała decyzję nr K(2011)9376 zatwierdzającą zmienioną wersję Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (wersja 3.0).

[3] Dnia 8 kwietnia 2013 r. została przyjęta **Uchwała nr 5/2013 KM POIiŚ** w sprawie przyjęcia propozycji zmian do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Przewiduje się, że wniosek o zmianę Programu (poddany procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko) przekazany zostanie Komisji Europejskiej w I połowie 2013 r.

i promocyjnych, animowanych znaków graficznych, oznaczania projektów dofinansowanych z wielu programów NSS oraz promowanych poza granicami kraju, tablic informacyjnych, tabliczek i naklejek informacyjnych, oznaczania dokumentów, publikacji drukowanych i elektronicznych. Ponadto, Instytucja Zarządzająca (IZ) POIiŚ 25 lipca 2012 r. wprowadziła **kolejną aktualizację** *Zasad promocji projektów dla beneficjentów POIiŚ*.

15 października 2012 r. weszły w życie **Zalecenia nr 17/2012** w zakresie sposobu korygowania wydatków nieprawidłowo poniesionych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, stanowiące aktualizację Zaleceń z 3 lutego 2010 r. Celem aktualizacji w/w *Zaleceń* było między innymi uregulowanie kwestii związanych z korygowaniem nieprawidłowości wynikających z braku lub niepełnej transpozycji prawa europejskiego do prawa polskiego, uregulowanie i doprecyzowanie kwestii związanych z odpowiedzialnością za proces korygowania wydatków i procedurą nadzoru, wprowadzenie ramowej procedury odwoławczej od korekt nałożonych przez Instytucje Wdrażające. Dodatkowo, dokument obejmuje nowe zalecenia IZ POIiŚ, dotyczące sposobu interpretacji *Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*. Zalecenia w ww. zakresie mają w szczególności na celu określenie przypadków, w których możliwe jest odstąpienie od nałożenia korekty.

Zmiany Listy projektów indywidualnych dla POIiŚ

Projekty indywidualne stanowią przedsięwzięcia inwestycyjne o strategicznym znaczeniu dla realizacji Programu Operacyjnego, których wdrożenie jest niezwykle istotne z punktu widzenia osiągnięcia zakładanych wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Są to przede wszystkim duże projekty infrastrukturalne oraz najważniejsze inwestycje prorozwojowe, których proces przygotowania i wdrażania jest niezwykle skomplikowany, czasochłonny i kosztowny.

Wszelkie informacje dotyczące procesu aktualizacji listy (w tym konsultacji społecznych nowych projektów planowanych do włączenia na listę, zakończenia aktualizacji i ogłoszenia listy wraz z opublikowaniem sprawozdania z konsultacji społecznych czy zestawienia uwag zgłoszonych do nowych projektów indywidualnych) są dostępne na stronie internetowej dedykowanej obsłudze Programu www.pois.gov.pl w zakładce *Wstęp do Programu> Rodzaje projektów.*

W roku 2012 przeprowadzone zostały dwie aktualizacje *Listy projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* (LPI). Na obecnym etapie wdrażania Programu kolejne aktualizacje listy projektów indywidualnych koncentrują się w głównej mierze na przeglądzie projektów już na niej zamieszczonych w oparciu o informacje uzyskiwane w trakcie prowadzonego na bieżąco monitorowania projektów indywidualnych**.** Proces aktualizacji listy może także obejmować dopisywanie do listy nowych projektów.

W przypadku obydwu aktualizacji, w odniesieniu do projektów umieszczonych na dotychczasowej liście uaktualniono informacje dotyczące tytułów, kosztów, terminów realizacji, instytucji odpowiedzialnych za realizację, zakresu rzeczowego poszczególnych projektów. Zaproponowano również zmiany polegające na podziale projektów, przesunięciu projektów na listę podstawową lub rezerwową, czy też usunięciu niektórych inwestycji z listy. Zmiany wprowadzono na podstawie informacji uzyskanych w ramach procesu monitorowania przygotowania i wdrażania projektów indywidualnych.

Aktualizacja - wrzesień 2012 r.

6 września 2012 r. zakończyła się aktualizacja LPI, która objęła swoim zakresem sektory **energetyki, kultury, zdrowia, a także dodatkowo sektor szkolnictwa wyższego**. Na zaktualizowanej liście znalazło się **460 projektów** o łącznej orientacyjnej wartości całkowitej **58,4 mld euro** i **szacowanej wartości dofinansowania unijnego 30,1 mld euro**. Lista podstawowa obejmowała 365 projektów o szacowanej wartości ogółem 42,3 mld euro i dofinansowaniu UE w wysokości prawie 21,2 mld euro. Natomiast listę rezerwową stanowiło 95 projektów, których łączna wartość wynosiła 16,1 mld euro, w tym dofinansowanie unijne prawie 9,0 mld euro.

W efekcie aktualizacji włączono na listę **12 nowych projektów indywidualnych**, z czego 2 projekty dla sektora energetyki (na listę rezerwową), 1 projekt dla sektora kultury (na listę podstawową) oraz 9 projektów dla sektora zdrowia (w tym 7 na listę podstawową, a 2 na listę rezerwową). Z listy **usunięto 2 projekty indywidualne**. Projekty te znajdowały się na liście dla sektora energetyki (po 1 projekcie z listy podstawowej oraz rezerwowej).

Poniższa tabela przedstawia projekty, które zostały włączone i usunięte z LPI.

Tabela 2. Tytuły projektów dodanych i usuniętych z LPI w wyniku aktualizacji we wrześniu 2012 r.

sektor	Projekty dodane	
	LPI podstawowa	LPI rezerwowa
ENERGETYKA		„Przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do utworzenia nowych pojemności magazynowych ropy naftowej i paliw”
		„Gazociąg Lwówek - Odolanów - przygotowanie dokumentacji projektowej”
KULTURA	„Modernizacja budynku "A" Narodowego Instytutu Audiowizualnego w Warszawie”	
ZDROWIE	„Ponadregionalne Centrum Onkologii Dziecięcej we Wrocławiu - „Przylądek Nadziei”. Rozbudowa Akademickiego Szpitala Klinicznego we Wrocławiu o nowy blok Kliniki Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Dziecięcej”	„Poprawa jakości diagnostyki i leczenia kardiologiczno-kardiochirurgicznego poprzez zakup specjalistycznego sprzętu medycznego i modernizację budynków Instytutu Kardiologii w Warszawie”
	„Poprawa jakości i efektywności diagnostyki onkologicznej w Polsce poprzez zakup nowego aparatu rezonansu magnetycznego dla Centrum Onkologii Oddział w Gliwicach”	„Wzmocnienie systemu wielokierunkowej diagnostyki i terapii pacjentów wymagających wdrożenia procedur wczesnej interwencji medycznej poprzez doposażenie w sprzęt medyczny Szpitala Dzieciątka Jezus w Warszawie”
	„Doposażenie w aparaturę medyczną Instytutu Reumatologii w Warszawie metodą na zwiększenie jakości i dostępności do specjalistycznych świadczeń zdrowotnych”	
	„Poprawa dostępności i jakości procedur kardiologii inwazyjnej w leczeniu ostrych stanów kardiologicznych i wad strukturalnych serca w ramach hospitalizacji w SPCSK w Warszawie”	
	„Utworzenie Ponadregionalnego Centrum Zabiegowego z uwzględnieniem leczenia operacyjnego schorzeń onkologicznych oraz transplantologii w SPSK Nr 4 w Lublinie	
	„Poprawa jakości specjalistycznych usług medycznych poprzez remont oraz zakup nowoczesnego wyposażenia dla Kliniki Neonatologii i Kliniki Intensywnej Terapii i Wad Wrodzonych Noworodków i Niemowląt w Instytucie „CZMP” w Łodzi”	
	„Poprawa jakości diagnostyki obrazowej i leczenia poprzez wymianę systemu rezonansu magnetycznego w Wojskowym Instytucie Medycznym w Warszawie”	
sektor	**Projekty usunięte**	
	LPI podstawowa	**LPI rezerwowa**
ENERGE-TYKA	„KPMG Mogilno”	„PMG Marianowo”

Źródło: *Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie LPI dla POIiŚ z 6 września 2012 r.*

W ramach **sektora szkolnictwa wyższego** nie dodano ani nie usunięto żadnego projektu. Na listę wprowadzono wyłącznie zmiany na podstawie aktualnych informacji pochodzących z aneksów do zawartych umów o dofinansowanie.

Aktualizacja - listopad 2012 r.

23 listopada 2012 r. zakończyła się aktualizacja LPI, która objęła swoim zakresem tylko sektor **transportu**. Na zaktualizowanej liście znalazło się **514 projektów** o łącznej orientacyjnej wartości całkowitej **59,2 mld euro** i **szacowanej wartości dofinansowania unijnego 32,2 mld euro**. Na liście podstawowej znajduje się 408 projektów, których wartość szacowana wynosi prawie 42,0 mld euro,

z czego szacowane dofinansowanie UE stanowi 22,9 mld euro. Natomiast listę rezerwową stanowi 106 projektów, których łączna orientacyjna wartość wynosi 17,3 mld euro, w tym dofinansowanie unijne 9,3 mld euro.

W efekcie aktualizacji włączono na listę **51 nowych projektów indywidualnych**, z czego 3 projekty z obszaru transportu drogowego, 34 – kolejowego, 2 – morskiego, 10 – miejskiego oraz 2 projekty z obszaru bezpieczeństwa ruchu drogowego. Z listy **usunięto 6 projektów indywidualnych**, tj. po 1 projekcie z obszaru transportu lotniczego, morskiego i miejskiego oraz 3 projekty z obszaru transportu kolejowego. Ponadto, **dokonano przeniesienia na LPI podstawową 16 projektów**, a na listę rezerwową przeniesiono 5 projektów. Natomiast projekt „*Budowa/Przebudowa drogi ekspresowej S8, odcinek Syców - Kępno - Wieruszów –Walichnowy*" został przeniesiony z działania 8.2 do 6.1. W sektorze transportu **dokonano także podziału 6 projektów** z listy podstawowej.

Poniższa tabela przedstawia projekty, które zostały włączone lub usunięte wskutek aktualizacji LPI.

Tabela 3. Tytuły projektów dodanych i usuniętych z LPI w wyniku aktualizacji w listopadzie 2012 r.

działanie	Projekty dodane	
	LPI podstawowa	LPI rezerwowa
6.1		„Przebudowa DK 79 w Jaworznie "Miasto Twarzą do Autostrady", Jęzor i Bory"
7.1	„Odnowa taboru PKP Intercity S.A. dla relacji Wrocław – Gdynia"	„Modernizacja 20 lokomotyw spalinowych serii SM42"
	„Zakup taboru dla PKP Intercity S.A. do realizacji kolejowych przewozów pasażerskich"	„Modernizacja elektrycznych zespołów trakcyjnych serii EN57 przeznaczonych do obsługi połączeń międzywojewódzkich"
	„Odnowa taboru PKP Intercity S.A. dla relacji Przemyśl - Szczecin - etap II"	„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 148 na odcinku Pszczyna – Rybnik"
	„Zakup 10 nowych lokomotyw spalinowych do ruchu pasażerskiego"	„Modernizacja linii średnicowej w Warszawie na odcinku Warszawa Centralna – Warszawa Wschodnia"
	„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 132 na odcinku Błotnica Strzelecka – Opole Groszowice"	„Podwyższenie standardów technicznych obiektów inżynieryjnych"
	„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 1 na odcinku Koluszki – Częstochowa"	„Poprawa bezpieczeństwa przejść nad torami kolejowymi"
	„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 61 i 700 na odcinku Częstochowa – Fosowskie"	„Polepszenia jakości obsługi pasażerów"
	„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 353 na odcinku Inowrocław – Jabłonowo Pomorskie (z wyłączeniem odcinka Toruń Główny- Toruń Wschodni)"	„Dokumentacja przedprojektowa dla elektryfikacji linii nr 278 (E30) na odcinku Węgliniec -Zgorzelec"
	„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 1, 33, 160, 186 na odcinku Zawiercie - Dąbrowa Górnicza Ząbkowice - Jaworzno Szczakowa"	„Dokumentacja przedprojektowa dla modernizacji linii kolejowej nr 202 na odcinku Gdynia Chylonia – Słupsk"
	„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 143 na odcinku Kalety – Kluczbork"	„Dokumentacja przedprojektowa dla modernizacji i elektryfikacji linii kolejowej nr 14 na odcinku Ostrów Wielkopolski – Głogów"
	„Poprawa bezpieczeństwa poprzez zabudowę nowych rozjazdów kolejowych o podwyższonym standardzie konstrukcyjnym"	„Zabudowa systemu zdalnej diagnostyki dla automatyki kolejowej i rozjazdów na liniach kolejowych nr 8 i 64 oraz E65"
	„Budowa głowicy zachodniej stacji Łódź Fabryczna"	„Poprawa bezpieczeństwa ruchu kolejowego poprzez zakup specjalistycznego sprzętu technicznego"
	„Modernizacja linii kolejowej nr 7 Warszawa Wschodnia Osobowa - Dorohusk na odcinku Otwock - Lublin, Prace Przygotowawcze (dokumentacja projektowa i materiały przetargowe)"	„Opracowanie dokumentacji modernizacji stacji Rzeszów Główny"
	„Dokumentacja projektowa na modernizacje linii kolejowej E30 na odcinku Kraków Główny Towarowy - Rudzice wraz z dobudową torów linii aglomeracyjnej na odcinku Kraków Główny - Kraków Płaszów - Kraków Bieżanów"	
	„Modernizacja linii E75 na odcinku Sadowne - Białystok	

działanie	Projekty dodane	
	LPI podstawowa	LPI rezerwowa
	wraz z robotami pozostałymi na odcinku Warszawa - Rembertów - Sadowne – Prace Przygotowawcze (dokumentacja projektowa i materiały przetargowe)”	
	„Studium wykonalności dla budowy linii kolejowej w tunelu od stacji Łódź Fabryczna do linii nr 15”	
	„Dokumentacja przedprojektowa i przetargowa dla modernizacji stacji Gdańsk Port Północny na linii kolejowej nr 226”	
	„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowych nr 140 i 158 na odcinku Rybnik – Chałupki”	
	„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 272 na odcinku Kluczbork – Ostrzeszów”	
	„Poprawa bezpieczeństwa i likwidacja zagrożeń eksploatacyjnych na przejazdach kolejowych - etap II”	
7.2	„Budowa infrastruktury terminali portowych w Szczecinie i Świnoujściu – miejsca postojowe”	
	„Przebudowa nabrzeży w Porcie Gdynia – Etap I Nabrzeże Rumuńskie”	
7.3	„Zwiększenie możliwości przewozowych Szybkiej Kolei Miejskiej Sp. z o.o. w ruchu aglomeracyjnym Warszawy na istniejących i planowanych liniach”	„Dostosowanie infrastruktury tramwajowej w Warszawie do potrzeb związanych z eksploatacją tramwajów niskopodłogowych”
	„Zakup niskopodłogowych tramwajów dwukierunkowych do obsługi sieci komunikacji tramwajowej w Warszawie”	„Modernizacja elektrycznych zespołów trakcyjnych do kolejowych przewozów pasażerskich w ruchu regionalnym i w obrębie aglomeracji warszawskiej”
	„Zakup 10 spalinowych zespołów trakcyjnych do obsługi Pomorskiej Kolei Metropolitalnej w Trójmieście”	„Zakup taboru do obsługi połączeń pasażerskich w aglomeracji krakowskiej”
		„Dostosowanie infrastruktury do obsługi taboru dla I i II linii metra”
		„Przebudowa węzła komunikacyjnego Rondo Rataje w Poznaniu”
		„Odnowa infrastruktury transportu publicznego w ulicach: Dąbrowskiego, Przybyszewskiego, Reymonta i Hetmańskiej w Poznaniu”
		„Przedłużenie linii tramwajowej z pętli Zawady do stacji Poznań – Wschód”
8.1		„Usprawnienie ratownictwa na drogach – etap II”
		„Usprawnienie ratownictwa na drogach - etap III”
8.2		„Nowy przebieg drogi krajowej nr 21 w Słupsku”
		„Budowa obwodnicy miasta Opoczna w ciągu drogi krajowej nr 12”

działanie	Projekty usunięte	
	LPI podstawowa	LPI rezerwowa
6.3		„Port lotniczy Katowice - budowa nowego terminalu Cargo”
7.1		„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 273 (C-E 59) Wrocław - Szczecin i linii kolejowej nr 821 Jerzmanice Lubuskie - Rzepin na odc. Rudna Gwizdanów – Rzepin”
		„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 91 (E 30) Kraków - Medyka na odc. Rzeszów – Medyka”
		„Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 132 (C-E 30) Bytom - Wrocław na odcinku Pyskowice - Opole

działanie	Projekty usunięte	
	LPI podstawowa	LPI rezerwowa
		Groszowice”
7.2	„Poprawa dostępności do portu Kołobrzeg od strony lądu. Etap III”	
7.3		„Modernizacja trasy tramwajowej W-Z (odc. Cm. Wolski – Dw. Wileński) wraz z zakupem 30 tramwajów niskopodłogowych” - miejsca postojowe”

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie LPI dla POIiŚ z 23 listopada 2012 r.

Analizując zmiany jakie zaszły na podstawowej liście projektów indywidualnych w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym można odnotować wzrost liczby projektów z 347 do 408 projektów oraz wzrost wartości dofinansowania UE projektów. Szacowana wartość dofinansowania UE wzrosła o 2 mld euro, tj. z prawie 21,0 mld euro do 22,9 mld euro. Obecnie orientacyjna wartość dofinansowania unijnego projektów indywidualnych z listy podstawowej konsumuje około 81% alokacji dla Programu.

Poniższa tabela przedstawia szczegółowe informacje o liczbie, kosztach i dofinansowaniu projektów umieszczonych na podstawowej LPI obowiązującej na koniec okresu sprawozdawczego.

Tabela 4. Informacje o liczbie, kosztach całkowitych i dofinansowaniu UE projektów zapisanych na podstawowej LPI.

Sektor	Liczba projektów	Orientacyjny koszt całkowity (mln euro)	Szacunkowa kwota dofinansowania UE (mln euro)
środowisko	79	4 958,6	2 339,4
transport	221	32 258,8	18 832,6
energetyka	19	3 452,9	841,3
kultura	32	586,9	328,8
zdrowie	31	229,4	177,0
szkolnictwo wyższe	26	477,5	370,1
RAZEM	**408**	**41 964,2**	**22 889,2**

Źródło: Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko z 23 listopada 2012 r.

2.1.6.2. Analiza postępu finansowego i rzeczowego

Poniższy opis przedstawia zbiorczą informację dla całego Programu na temat złożonych/ zatwierdzonych wniosków, podpisanych umów, wniosków o płatność, deklaracji zatwierdzonych przez IC w okresie sprawozdawczym oraz od początku realizacji Programu.

Wnioski o dofinansowanie

W bieżącym okresie sprawozdawczym zostało złożonych i zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **461** poprawnych pod względem formalnym wniosków o dofinansowanie projektów. Tym samym od początku realizacji Programu zostało złożonych **3 095 wniosków o dofinansowanie** o wartości ogółem ponad 64,8 mld euro i wartości dofinansowania ponad **41,1 mld euro**.

Najwięcej wniosków zostało złożonych w ramach **sektora środowiska**, co wynika przede wszystkim z największej liczby konkursów przeprowadzonych w tym sektorze. W priorytetach I-V zostało złożonych 1 187 wniosków o dofinansowanie, co stanowi ponad 38% wszystkich wniosków. Biorąc pod uwagę liczbę złożonych wniosków o dofinansowanie w ramach priorytetów, należy stwierdzić, że najwięcej wniosków zostało złożonych w **priorytecie XII** *Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia*, bo aż 482 wnioski. Niewiele mniej wniosków beneficjenci złożyli w ramach priorytetu IX *Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku* – 427 wniosków.

Natomiast wnioski o największej wartości dofinansowania zostały złożone w ramach **sektora transportu**. Wartość wnioskowanego dofinansowania w sektorze transportu wynosi 27,0 mld euro, co stanowi 66% wartości wszystkich złożonych wniosków o dofinansowanie projektów. Biorąc pod uwagę wartość dofinansowania wniosków złożonych w ramach poszczególnych priorytetów, zdecydowanie wnioski o największej wartości dofinansowania zostały złożone w ramach **priorytetu VI** *Drogowa i lotnicza sieć TEN-T*. Wartość wnioskowanego dofinansowania wyniosła ponad 14,8 mld euro. Jednocześnie należy podkreślić, że na realizację projektów z sektora transportu zostały przyznane największe środki w ramach POIiŚ.

Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie **zatwierdziły do realizacji 2 038 wniosków** (66% wszystkich złożonych wniosków zostało zatwierdzonych) na kwotę dofinansowania wynoszącą 34,2 mld euro, co pozwoli na podpisanie kolejnych umów o dofinansowanie w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres przedstawia informacje na temat liczby i wartości dofinansowania wniosków poprawnych pod względem formalnym złożonych w poszczególnych priorytetach.

Wykres 2. Liczba złożonych wniosków i wartość wnioskowanego dofinansowania w ramach priorytetów (dane w mln euro)

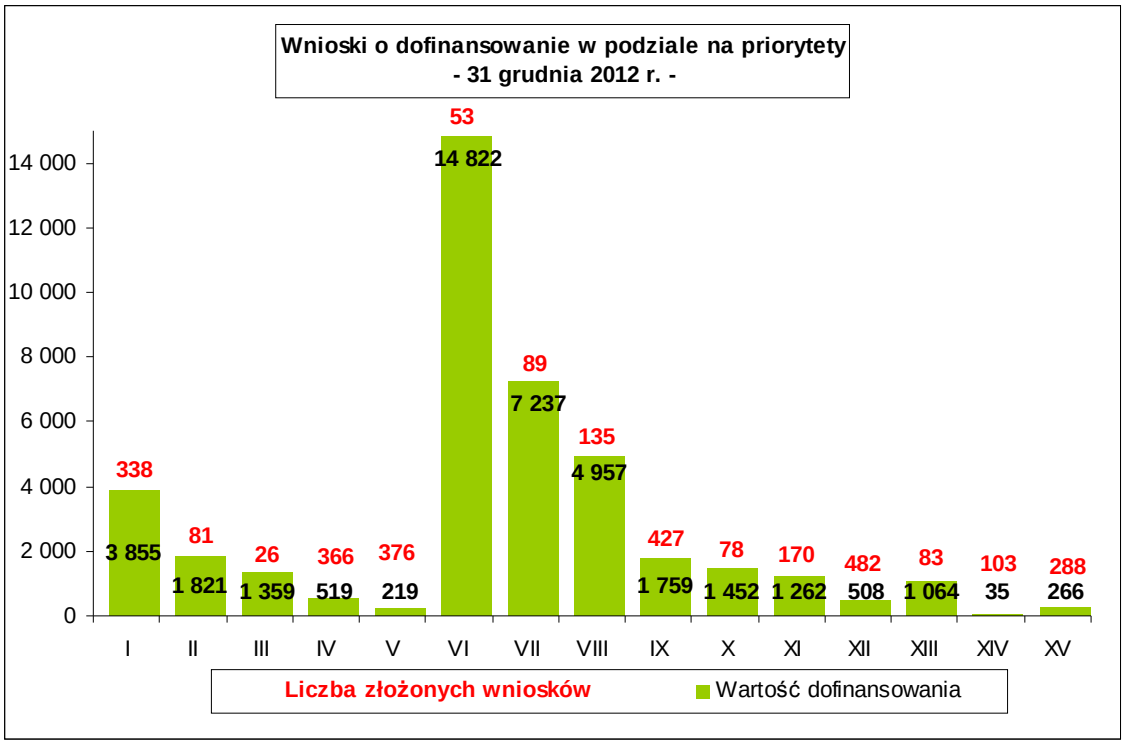

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Umowy o dofinansowanie

Od początku realizacji Programu zostało podpisanych **1 903 umów o dofinansowanie** projektów o wartości ogółem prawie 45,3 mld euro, wartości wydatków kwalifikowanych 32,5 mld euro i wartości dofinansowania unijnego prawie **24,1 mld euro**. **Kwota podpisanych umów o dofinansowanie pozwoliła osiągnąć na koniec 2012 r. zakontraktowanie na poziomie prawie 85%**.

Porównując do poprzedniego okresu sprawozdawczego należy zauważyć, że nastąpił znaczny wzrost poziomu kontraktacji – kontraktowanie wzrosło prawie o 16 p.p. w porównaniu do poziomu z 31 grudnia 2011 r. W 2012 r. zostało podpisanych **365 umów o dofinansowanie** projektów w ramach POIiŚ. Porównując liczbę umów w poszczególnych priorytetach w analizowanym okresie

sprawozdawczym najwięcej umów zostało podpisanych w ramach priorytetu IV *Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska* – 53 umowy o dofinansowanie.

Poniższy wykres przedstawia postęp we wdrażaniu POIiŚ od początku realizacji Programu.

Wykres 3. Postęp we wdrażaniu POIiŚ

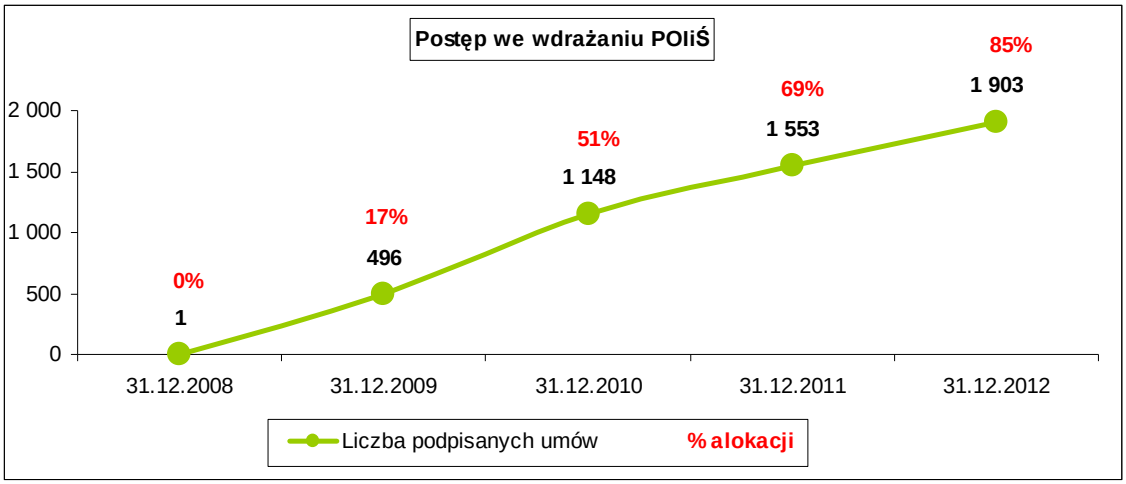

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Największa liczba umów o dofinansowanie od początku realizacji Programu została podpisana w sektorze środowiska - do końca grudnia 2012 r. zostało podpisanych 651 umów o dofinansowanie, z czego biorąc pod uwagę działania, najwięcej umów zostało podpisanych w działaniu 1.1 *Gospodarka wodościekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM* - aż 216 umów. Biorąc pod uwagę liczbę podpisanych umów w poszczególnych działaniach w ramach całego POIiŚ, najwięcej, bo aż 276 umów zostało podpisanych z beneficjentami działania 12.1 *Rozwój systemu ratownictwa medycznego.*

Analizując stopień wykorzystania alokacji na koniec 2012 r. w odniesieniu do podpisanych umów o dofinansowanie, należy zauważyć, że w ramach priorytetów XIII *Infrastruktura szkolnictwa wyższego* oraz VI *Drogowa i lotnicza sieć TEN-T* alokacja została rozdysponowana w całości[4]. Natomiast w priorytecie XII *Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia* rozdysponowana została prawie cała dostępna alokacja – kontraktacja osiągnęła prawie 100%. Wysoki stopień wykorzystania alokacji jest również, zgodnie z wartością zaangażowanych środków, w przypadku priorytetów: III *Zarządzanie zasobami i rzeciwdziałanie zagrożeniom środowiska*, XI *Kultura i dziedzictwo kulturowe*, II *ospodarka odpadami i chrona powierzchni ziemi*, V *Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych*, VIII *ezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe*, I *Gospodarka wodno-ściekowa* oraz IX *nfrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność*.

Poniższy wykres przedstawia wartość podpisanych umów w części unijnej w ramach POIiŚ w odniesieniu do alokacji przeznaczonej dla priorytetu.

[4] Wykorzystanie alokacji w 101% w priorytecie XIII wynika z wahań kursowych.

Wykres 4. Wartość dofinansowania UE w ramach podpisanych umów w odniesieniu do alokacji przeznaczonej dla priorytetów POIiŚ (dane w mln euro)

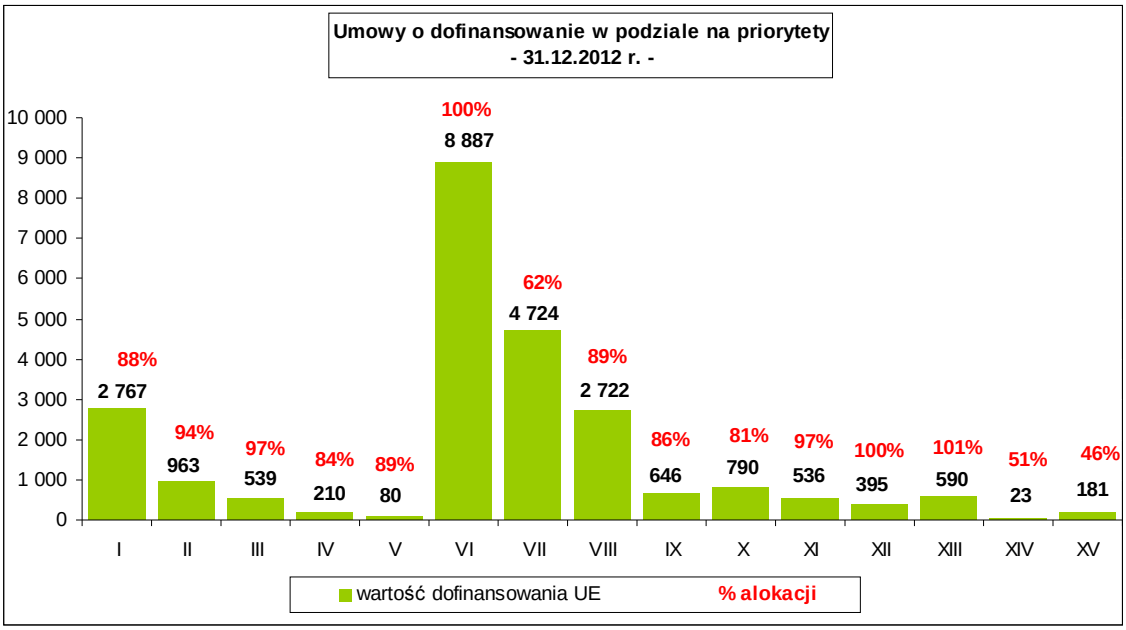

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Biorąc pod uwagę wartość dofinansowania unijnego w ramach zawartych umów o dofinansowanie w podziale na sektory należy zauważyć, że najwyższa wartość została zakontraktowana w sektorze transportu – ponad 16,3 mld euro, co stanowi ponad 83% dostępnej dla sektora alokacji. Wynika to zarówno z największej alokacji przeznaczonej na projekty transportowe, jak również z charakteru i specyfiki projektów realizowanych w ramach tego sektora. Projekty transportowe są to ogromne inwestycje infrastrukturalne. Analizując dane dla sektora transportu należy zauważyć, że liderem jest tutaj priorytet VI *Drogowa i lotnicza sieć TEN-T*, gdzie zakontraktowano już 8,9 mld euro, głównie dzięki wysokiej wartości zakontraktowanych środków w działaniu 6.1 *Rozwój sieci drogowej TEN-T* (postęp w tym działaniu ma istotny wpływ na realizację całego priorytetu z uwagi na fakt, że na realizację działania 6.1 przyznano 87% alokacji dla priorytetu). Kolejnym sektorem o najwyższej wartości przyznanego dofinansowania UE jest sektor środowiska, gdzie zakontraktowano 4,6 mld euro, czyli 90% dostępnej dla sektora alokacji.

Poniższy wykres przedstawia wartość dofinansowania unijnego w ramach podpisanych umów o dofinansowanie projektów POIiŚ w poszczególnych sektorach.

Wykres 5. Wartość dofinansowania UE w ramach POIiŚ w stosunku do alokacji przeznaczonej na sektory (dane w mln euro).

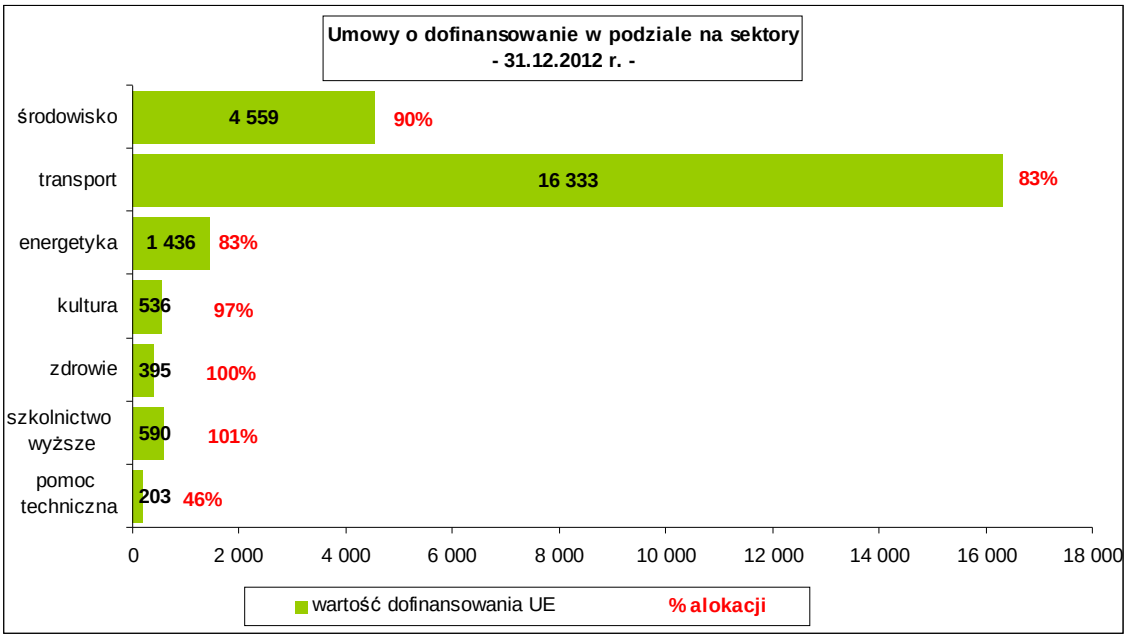

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Kontraktacja wg trybów wyboru projektów

W ramach POIiŚ przewidziane zostały trzy tryby wyboru projektów:

- tryb indywidualny
- tryb konkursowy
- tryb systemowy

Poniższy wykres prezentuje wartość dofinansowania UE w ramach podpisanych umów o dofinansowanie w podziale na tryby wyboru projektów.

Wykres 6. Porównanie alokacji i wartości podpisanych umów o dofinansowanie (dofinansowanie UE) w podziale na tryby wyboru projektów (dane w mln euro).

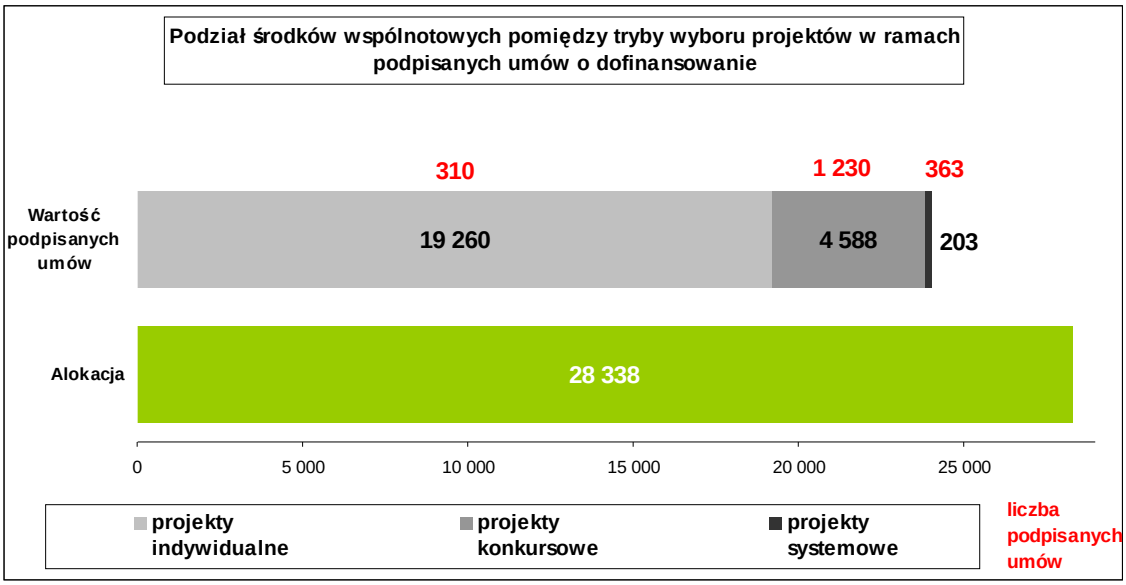

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Projekty indywidualne

Indywidualny tryb wyboru projektów obejmuje projekty wskazane na Liście projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (LPI). W okresie sprawozdawczym LPI była aktualizowana dwukrotnie. Szczegółowe informacje na temat aktualizacji LPI zostały przedstawione w pkt. 2.1.6.1 *System realizacji Programu – Zmiany Listy projektów indywidualnych dla POIiŚ.*

Do końca grudnia 2012 r. z beneficjentami projektów indywidualnych ze wszystkich sektorów zawarto **310 umów** o wartości ogółem 35,1 mld euro, wartości wydatków kwalifikowanych 25,1 mld euro oraz wartości dofinansowania UE prawie **19,3 mld euro.** Tym samym wartość podpisanych umów wykorzystuje **68% alokacji** Programu. Jednocześnie kwota ta stanowi 80% wartości wszystkich umów podpisanych w ramach POIiŚ.

W sektorze transportu szacowana kwota dofinansowania UE zarezerwowana na realizację projektów z listy podstawowej konsumuje 96% środków dla tego sektora tj. 18,8 mld euro. Do końca grudnia 2012 r. z beneficjentami z listy udało się podpisać 136 umów o wartości dofinansowania UE w wysokości 15,5 mld euro, czyli ok. 82% ww. kwoty.

W sektorze środowiska wartość dofinansowania UE zarezerwowana dla projektów indywidualnych z podstawowej listy wynosi 2,3 mld euro, co stanowi ponad 46% alokacji dla sektora. Według stanu na koniec 2012 r. z beneficjentami sektora środowiska podpisane zostały 72 umowy o wartości wsparcia unijnego wynoszącej prawie 2,2 mld euro, tj. 95% szacowanej kwoty dofinansowania UE.

W sektorze energetyki podpisano w sumie 15 umów o dofinansowanie dla projektów indywidualnych na łączną kwotę dofinansowania UE wynoszącą 685,6 mln euro.

W sektorze szkolnictwa wyższego zawarto 26 umów o dofinansowanie dla wszystkich projektów indywidualnych o wartości dofinansowania UE 373,7 mln euro, zaś w sektorze kultury podpisano 31 umów o wartości wsparcia UE 316,2 mln euro dla wszystkich projektów indywidualnych z listy podstawowej. W ramach sektora zdrowia zawarto 30 umów o dofinansowania o wartości dofinansowania UE 170,0 mln euro.

Projekty konkursowe

Tryb konkursowy obejmuje nabory wniosków o dofinansowanie, które są przeprowadzane przez Instytucje Wdrażające, pośredniczące w ramach poszczególnych działań. W bieżącym okresie sprawozdawczym zostało ogłoszonych 11 konkursów. Do końca 2012 r. ogłoszono 85 konkursów, przy czym najwięcej w sektorze środowiska (56 konkursów, co stanowi 66% liczby wszystkich konkursów ogłoszonych w ramach całego Programu)[5].

W wyniku rozstrzygnięcia konkursów z beneficjentami zostało podpisanych **1 230 umów** o dofinansowanie o wartości ogółem prawie 10,0 mld euro, kwocie wydatków kwalifikowanych w wysokości 7,1 mld euro i wartości dofinansowania unijnego **4,6 mld euro**. Wartość dofinansowania UE podpisanych umów wykorzystuje **16% alokacji** POIiŚ. Jednocześnie wartość wkładu UE przyznanego w ramach tych umów stanowi ponad 19% wartości dofinansowania UE wszystkich umów zawartych do końca grudnia 2012 r.

Sektorami, w ramach których podpisano umowy konkursowe wykorzystujące największą część alokacji dla sektora są sektory zdrowia (57%) oraz środowiska (46%). Z kolei w sektorze transportu umowy konkursowe stanowią zaledwie 4% alokacji, z uwagi na fakt, że znacząca część środków została przeznaczona na projekty indywidualne.

Umowy konkursowe o najwyższej wartości dofinansowania UE zostały podpisane z beneficjentami sektora środowiska - 579 umów na kwotę wsparcia ze środków wspólnotowych wynoszącą 2,3 mld euro, sektora transportu - 81 umów na kwotę ponad 836,1 mln euro oraz sektora energetyki – 178 umów na kwotę 750,5 mln euro.

Biorąc pod uwagę liczbę podpisanych umów w poszczególnych priorytetach, najwięcej, bo 323 umowy (26% wszystkich umów konkursowych) na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości 224,6 mln euro, podpisano z beneficjentami priorytetu XII *Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa*

[5] 11 lutego 2013 r. zostały ogłoszone kolejne konkursy w ramach działań 1.1 *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM* oraz 2.1 *Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych.*

efektywności systemu ochrony zdrowia. Jednakże umowy o największej wartości dofinansowania z UE w ramach priorytetów podpisano w I *Gospodarka wodno-ściekowa* – 190 umów o wartości dofinansowania UE 1,7 mld euro, co stanowi 37% wartości dofinansowania UE umów zawartych w wyniku rozstrzygnięcia konkursów do końca grudnia 2012 r.

Projekty systemowe

Projekty systemowe finansowane są ze środków pomocy technicznej dla POIiŚ (PT POIiŚ), w ramach priorytetów XIV i XV. Łączna kwota dofinansowania unijnego zarezerwowana na PT POIiŚ wynosi ok. 437,8 mln euro, tj. nieco ponad 1,5% alokacji dla Programu.

W ramach projektów systemowych podpisano 363 umowy na kwotę ogółem prawie 256,7 mln euro, kwotę wydatków kwalifikowanych 239,1 mln euro i dofinansowania UE 203,2 mln euro, co wyczerpuje w 46% alokację dla PT.

Wnioski o płatność

Do końca okresu sprawozdawczego wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła ponad 22,9 mld euro. Analizując postęp w ocenie formalnej wniosków należy zaznaczyć, że w stosunku do wartości wydatków ogółem z końca 2011 r. zanotowano wzrost o 10,6 mld euro. Kwota wydatków kwalifikowalnych na koniec 2012 r. osiągnęła poziom 16,3 mld euro (wzrost w odniesieniu do poprzedniego okresu sprawozdawczego o 7,8 mld euro). Kwota dofinansowania UE wyniosła **12,4 mld euro**, co oznacza wzrost o 5,9 mld euro od końca 2011 r. Na koniec okresu sprawozdawczego wnioski o płatność złożone przez beneficjentów wykorzystują alokację prawie w **44%, co oznacza wzrost o 21 p.p. w stosunku do poprzedniego okresu**.

Poniższy wykres przedstawia postęp wdrażania POIiŚ od początku realizacji Programu.

Wykres 7. *Postęp we wdrażaniu POIiŚ*

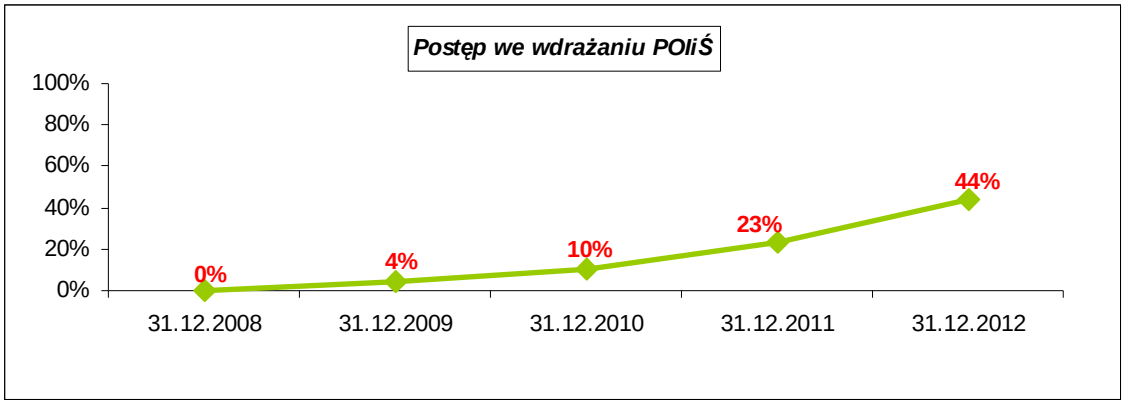

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Porównując wnioskowanie o płatności w poszczególnych priorytetach należy zauważyć, że przebiega nierównomiernie. Podczas gdy w priorytetach VI *Drogowa i lotnicza sieć TEN-T*, XII *Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia*, VIII *Bezpieczeństwo Transportu i krajowe sieci transportowe* oraz XIII *Infrastruktura szkolnictwa wyższego* wnioskowanie kształtuje się na poziomie pomiędzy 52% – 75%, w priorytetach takich jak II *Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi*, III *Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska*, VII *Transport przyjazny środowisku*, X *Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii* poziom wnioskowania jest zdecydowanie niższy i wynosi odpowiednio 15%, 16%, 16% i 28%. Są to wartości zdecydowanie niższe od średniej dla całego POIiŚ. Analizując niski poziom wnioskowania o płatności w sektorze środowiska, można m.in. wskazać problem niezgodności projektów związanych z ochroną przeciwpowodziową z Ramową Dyrektywą Wodną. Z uwagi na powyższe, jak i konieczność dostosowania się do prawodawstwa unijnego, strona polska wstrzymała w 2011 r. certyfikowanie środków do Komisji Europejskiej dla inwestycji

przeciwpowodziowych. Natomiast Komisja Europejska w grudniu 2012 r. oficjalnie poprosiła o nieprzedkładanie poświadczeń zawierających wydatki na tego typu inwestycje. Natomiast niski poziom wydatkowania w priorytecie VII wynika z niskiego poziomu kontraktacji w tym priorytecie (niska kontraktacja w działaniu 7.1 ma istotny wpływ na realizację całego priorytetu z uwagi na fakt, że na realizację tego działania przyznano aż 63% alokacji dla całego priorytetu), jednak w związku z uzyskaniem zgody KE w 2012 r. na realizację projektów rewitalizacyjnych zakładany jest zdecydowany wzrost kontraktacji w działaniu 7.1. Na niski poziom wydatkowania w priorytecie X wpływ miało późne rozpoczęcie procesu kontraktacji w porównaniu z innymi priorytetami. Duże rozbieżności widoczne są również porównując poziom zakontraktowanych środków z wydatkami wskazanymi we wnioskach o płatność. Szczegółowe wyjaśniania zostały przedstawione w pkt. 3 *Realizacja w podziale na priorytety*.

Poniższy wykres prezentuje stopień wykorzystania alokacji w złożonych wnioskach o płatność w ramach POIiŚ.

Wykres 8. Wydatkowanie w ramach POIiŚ

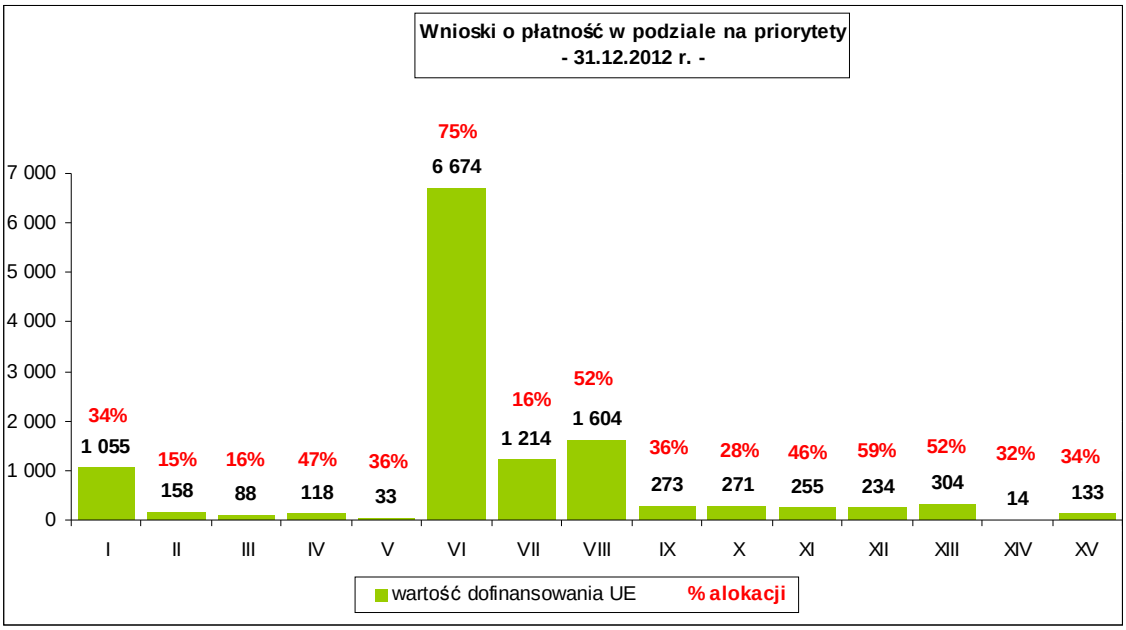

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Poniższy wykres prezentuje wartość wniosków o płatność złożonych w ramach sektorów.

Wykres 9. Wartość wniosków o płatność złożonych w ramach POIiŚ w stosunku do alokacji przeznaczonej na sektory (dane w mln euro)

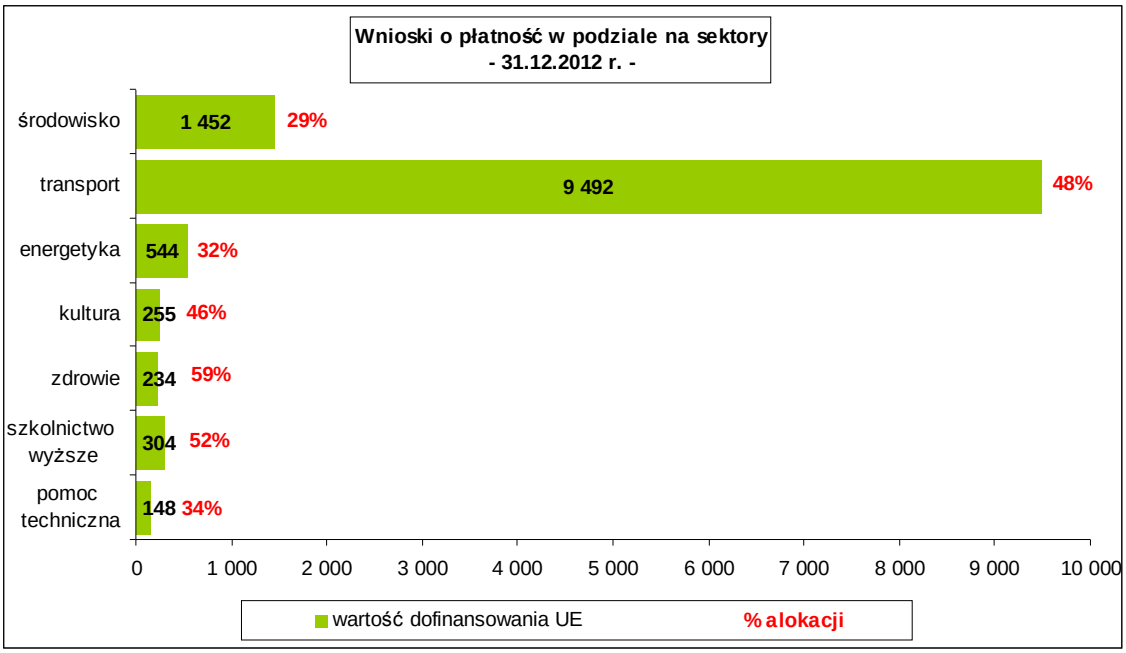

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Do końca okresu sprawozdawczego na podstawie wniosków o płatność na rzecz beneficjentów **zrealizowano płatności** w wysokości ogółem 13,5 mld euro i wartości wydatków kwalifikowanych w części UE na poziomie ponad **11,8 mld euro,** co stanowi prawie **42% alokacji** dla Programu.

Certyfikacja środków do KE

Instytucja Certyfikująca od początku Programu przekazała do KE 76 ***Poświadczeń i deklaracji wydatków*** *oraz wniosków o płatność okresową dla POIiŚ* na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych wynoszącą **14,0 mld euro**. Kwota wnioskowanej refundacji wyniosła **10,8 mld euro**, z czego **KE zrefundowała blisko 10,0 mld euro**, co stanowi 35% alokacji dla Programu.

W okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca złożyła do KE 25 ***Poświadczeń i deklaracji wydatków*** *oraz wniosków o płatność okresową dla POIiŚ.* Podstawą certyfikacji w 2012 r. była kwota wydatków kwalifikowanych wynoszącą prawie **6,1 mld euro, co oznacza że roczny cel certyfikacji wydatków dla POIiŚ został zrealizowany.** Kwota wnioskowanej refundacji w 2012 r. wyniosła 4,5 mld euro, natomiast kwota otrzymanej refundacji tylko w 2012 r. wyniosła 4,1 mld euro. Biorąc pod uwagę wartość certyfikowanych, wnioskowanych i przekazywanych z KE refundacji w poszczególnych okresach sprawozdawczych, widoczna jest tendencja wzrostowa. Poniższy wykres przedstawia wartości certyfikowane, wartości wnioskowanej refundacji oraz otrzymanej refundacji w poszczególnych okresach sprawozdawczych.

Wykres 10. Wartości wydatków kwalifikowanych certyfikowanych do KE, wartości wnioskowanej refundacji oraz otrzymanej refundacji w latach 2009 - 2012 (dane w mln euro)

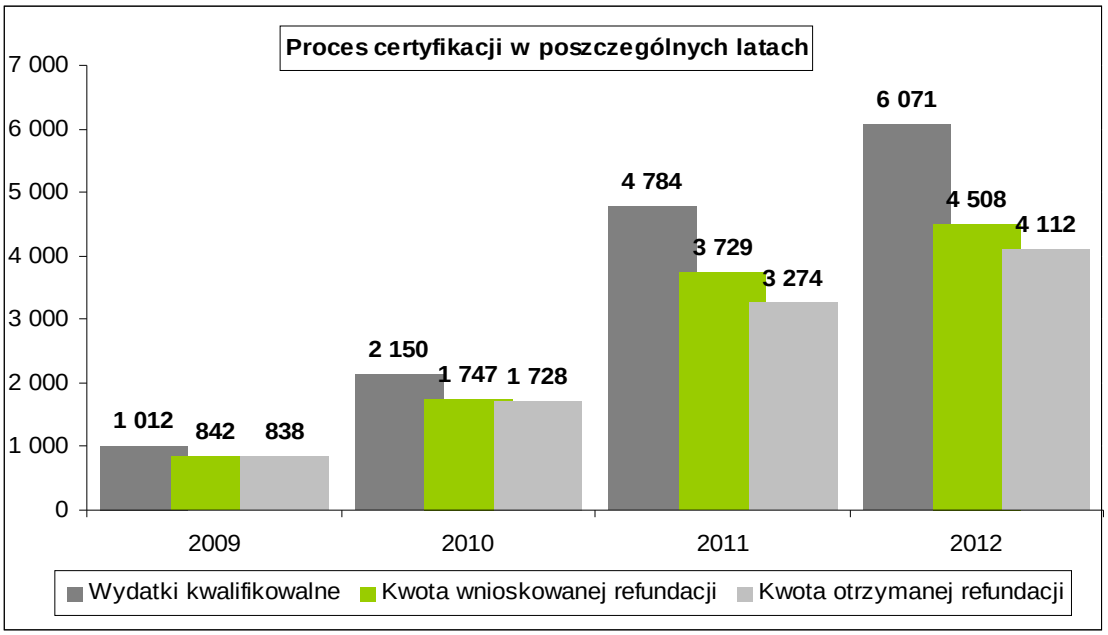

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Analizując stan certyfikacji na koniec okresu sprawozdawczego, można zaobserwować, że *Poświadczenia* o najwyższej wartości wydatków kwalifikowalnych złożone zostały w ramach największego w POIiŚ priorytetu - VI *Drogowa i lotnicza sieć TEN-T.* Kwota wydatków kwalifikowanych certyfikowanych w ramach tego priorytetu wyniosła 7,1 mld euro, a w bieżącym okresie sprawozdawczym – ponad 2,4 mld euro. Kolejnym priorytetem o najwyższej wartości *Poświadczeń i deklaracji wydatków oraz wniosków o płatność okresową* przekazanych w bieżącym okresie sprawozdawczym był priorytet *VII Transport przyjazny środowisku* z kosztami kwalifikowalnymi w wysokości ponad 1,1 mld euro i wnioskowaną kwotą refundacji prawie 752,0 mln euro.

Poniższy wykres przedstawia wartość wydatków kwalifikowanych certyfikowanych do KE od początku realizacji Programu.

Wykres 11. Wartość wydatków kwalifikowanych certyfikowanych do KE w podziale na priorytety (dane w mln euro)

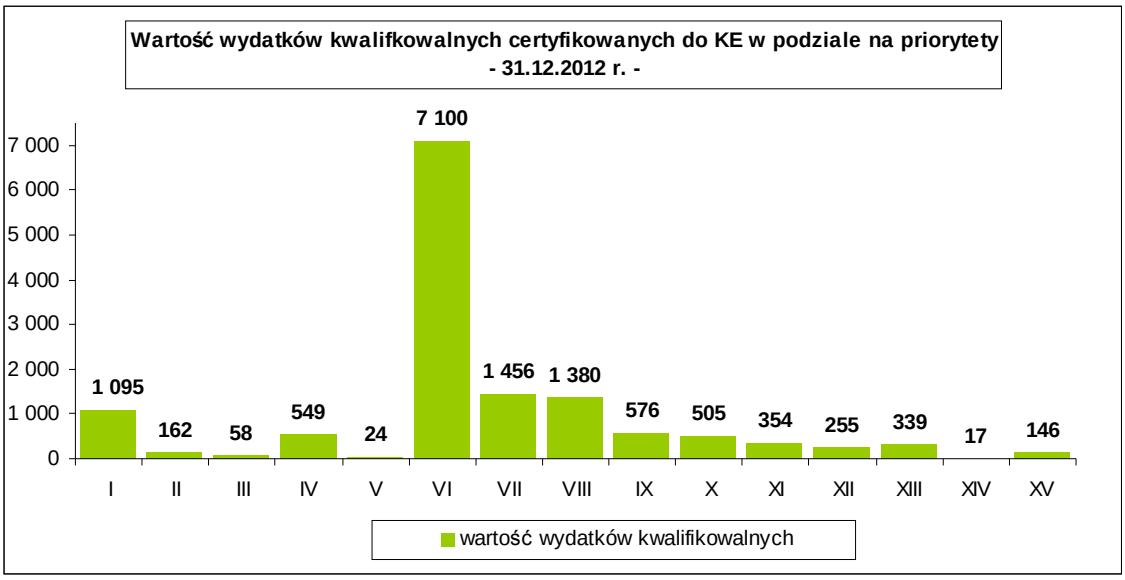

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Najwyższy procent wnioskowanej refundacji w odniesieniu do alokacji odnotowany został w priorytetach VI *Drogowa i lotnicza sieć TEN-T* (**67%**) i XII *Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia* (**55%**).

Stopień wykorzystania alokacji we wnioskowanej refundacji w podziale na priorytety został przedstawiony na poniższym wykresie.

Wykres 12. Wnioskowana refundacja w ramach POIiŚ

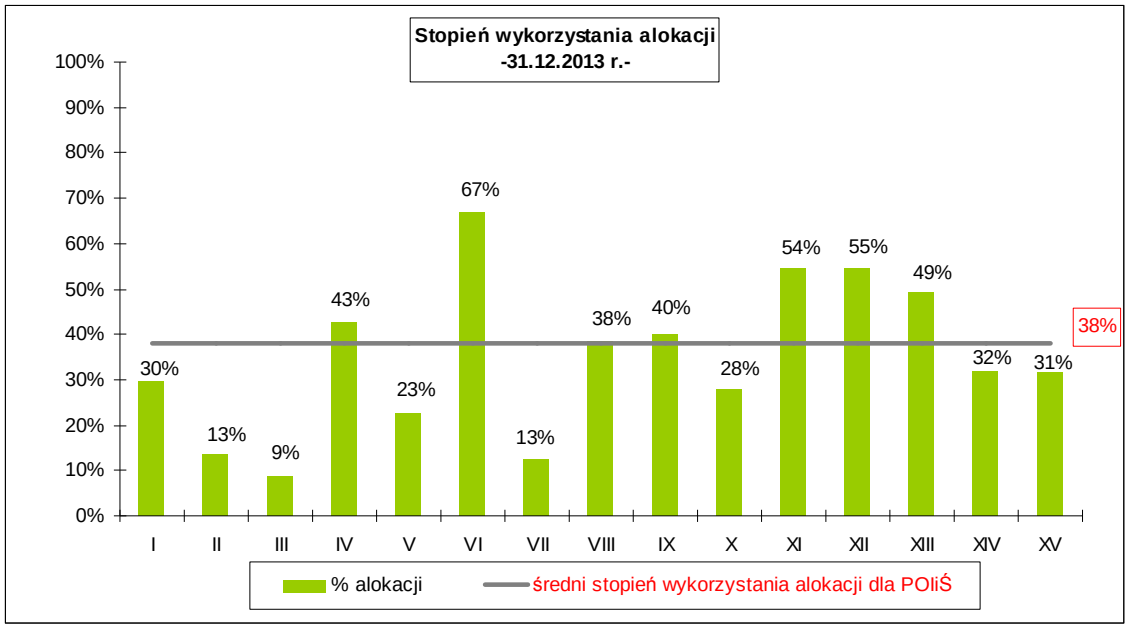

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Biorąc pod uwagę wykorzystanie alokacji przyznanej dla priorytetów – najwyższy procent refundacji w odniesieniu do alokacji odnotowany został w priorytetach VI *Drogowa i lotnicza sieć TEN-T* (**63%**) i XII *Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia* (**55%**).

Dynamika wdrażania POIiŚ

Na obecnym etapie realizacji POIiŚ 2007-2013 znacząca większość projektów jest już w fazie realizacji, więc wraz ze stabilnym wzrostem liczby podpisywanych umów o dofinansowanie, zauważalny jest dynamiczny wzrost wartości wniosków o płatność. Tylko w 2012 r. wartość złożonych wniosków o płatność wzrosła prawie dwukrotnie. Postęp widoczny jest również w procesie certyfikacji środków do KE.

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania POIiŚ w 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 13. Postęp we wdrażaniu POIiŚ w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro)

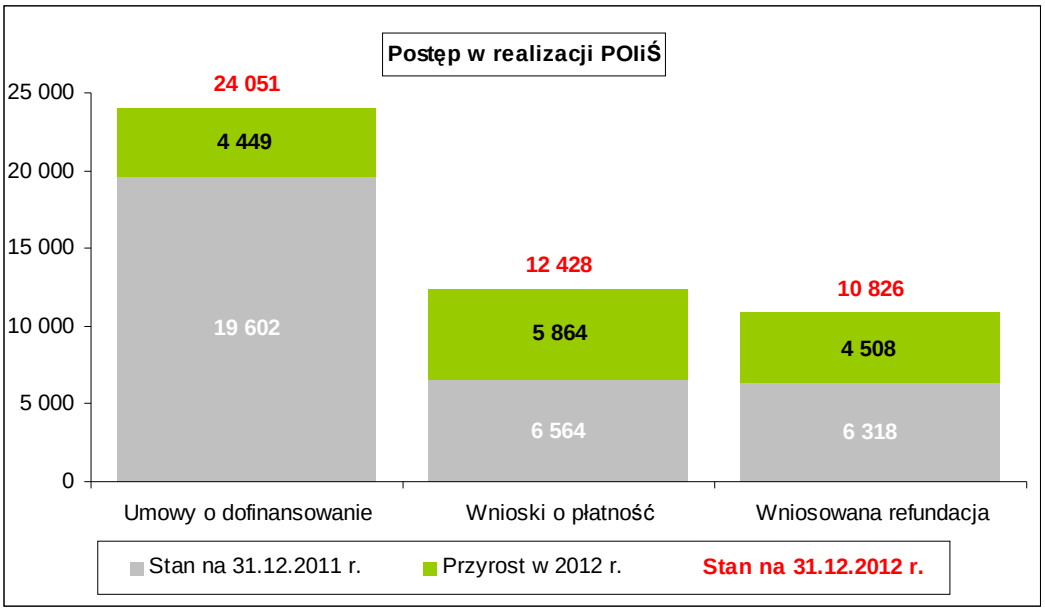

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Poniższy wykres przedstawia zbiorczą informację na temat stopnia wykorzystania dofinansowania unijnego w ramach podpisanych umów o dofinansowanie, wniosków o płatność, wydatków certyfikowanych do KE w części UE w podziale na sektory.

Wykres 14. Stopień wykorzystania alokacji w POIiŚ w ramach podpisanych umów o dofinansowanie, wniosków o płatność, wydatków certyfikowanych do KE w części UE (dane w mln euro).

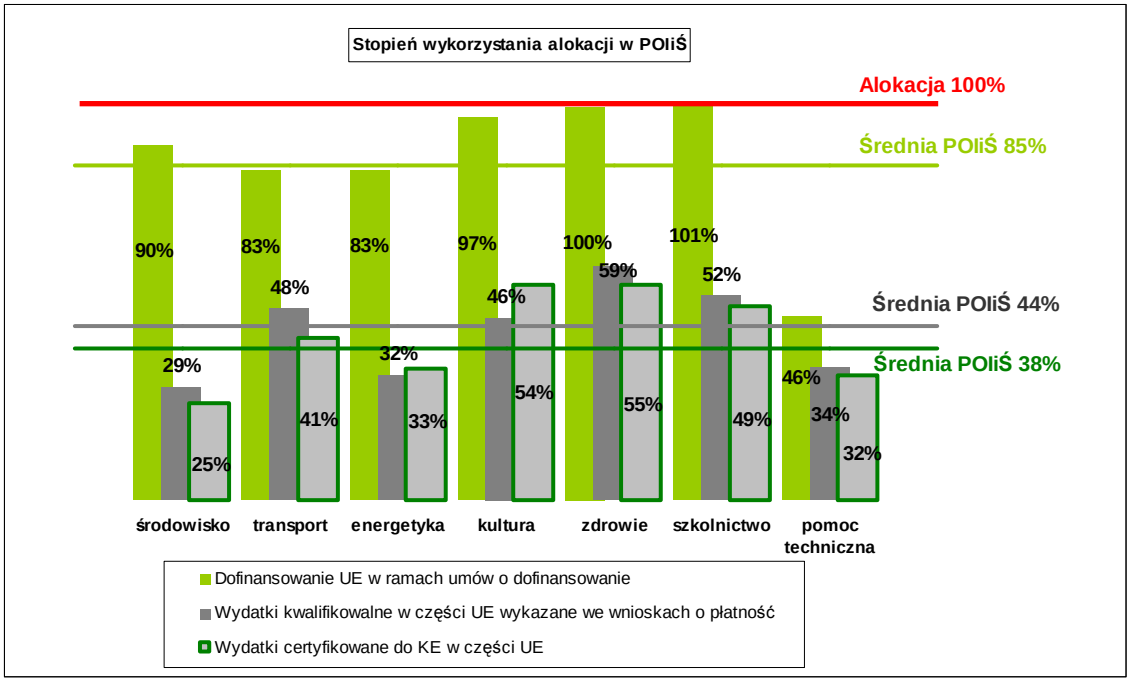

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

W sektorze energetyki i kultury kwota poświadczeń i deklaracji wydatków złożonych do KE jest wyższa niż kwota wydatków wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność, co wynika z zasad wnioskowania do KE (przeliczenie kwoty wydatków kwalifikowanych przez procent wynikający

z zapisów Programu niezależnie od dofinansowania przyznanego dla projektu). Ponadto w sektorze energetyki również z powiększenia deklaracji o kwoty zaliczek wypłaconych dla beneficjentów projektów objętych pomocą publiczną.

Projekty zakończone

Do końca okresu sprawozdawczego wg danych z KSI (SIMIK 07-13) **zakończono realizację 723 projektów (na 1 903 wdrażane projekty)**.

Poniższy wykres przedstawia porównanie liczby zakończonych projektów do realizowanych projektów w ramach poszczególnych priorytetów.

Wykres 15. Liczba projektów realizowanych i zakończonych w ramach POiiŚ.

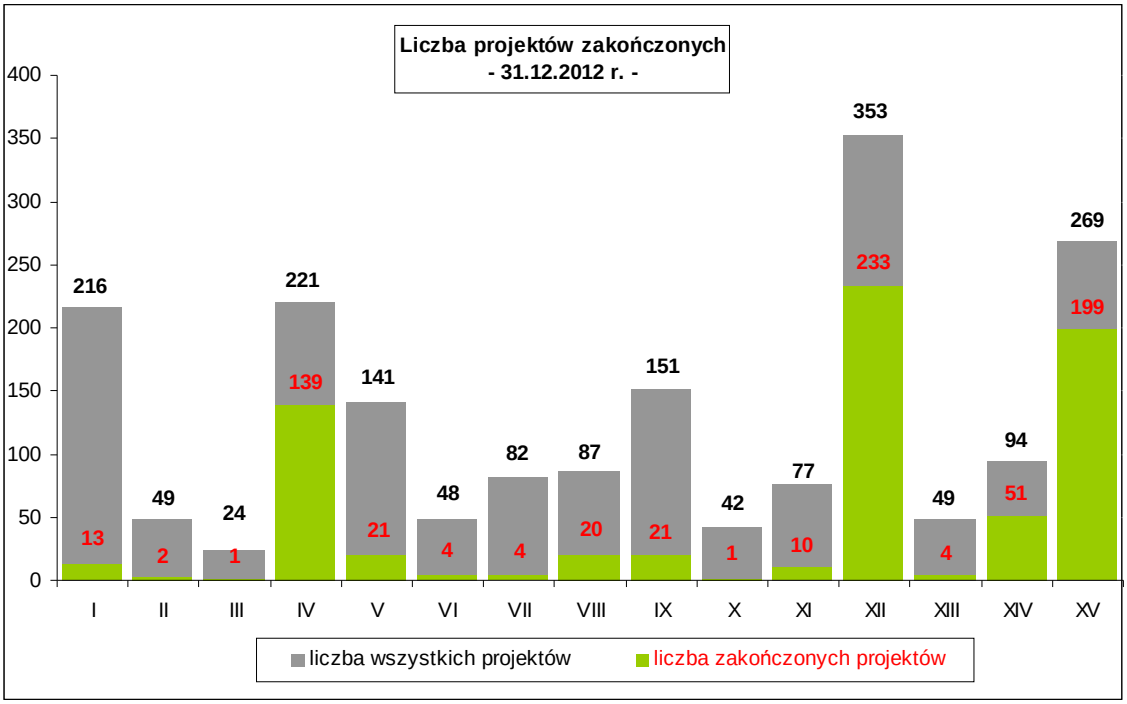

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

W stosunku do poprzedniego okresu sprawozdawczego liczba zakończonych i rozliczonych finansowo przedsięwzięć wzrosła o 223. W **kluczowych** dla POIiŚ **sektorach**, tj. sektorach o najwyższej przyznanej alokacji (w obszarze transportu, środowiska i energetyki) **do końca grudnia 2012 r. zakończyła się realizacja 226 projektów**, z czego tylko w środowisku zakończono 176 projektów na 651 realizowanych (co stanowi 27%). Natomiast w sektorze transportu ze względu na fakt, iż projekty transportowe są ogromnymi, długoterminowymi przedsięwzięciami, zakończono dopiero 28 projektów na 217 wdrażanych. W energetyce zakończono 11% realizowanych projektów.

Rozkład projektów

Szczegółowa analiza rozkładu projektów wg liczby i wartości realizowanych projektów w ramach poszczególnych priorytetów została przedstawiona w pkt. 3. *Realizacja w podziale na priorytety.*

Podział projektów wg sektorów gospodarki

Zdecydowanie projekty o największej wartości dofinansowania UE są realizowane w ramach sektora gospodarki **11** *Transport*, aż 68% wartości dofinansowania UE z podpisanych umów trafiło do tego sektora. Kolejnym sektorem gospodarki w którym realizowane są projekty o największej wartości dofinansowania UE jest sektor **21** *Działalność związana ze środowiskiem naturalnym,* gdzie trafiło 18% wartości dofinansowania UE wszystkich podpisanych umów. Ponadto, sektor gospodarki 21

Działalność związana ze środowiskiem naturalnym jest liderem pod względem liczby realizowanych projektów, gdzie jest realizowanych 420 projektów.

Poniższy wykres przedstawia wartość projektów realizowanych w ramach całego Programu w podziale według sektorów gospodarki.

Wykres 16. Wartość projektów według sektorów gospodarki na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro)

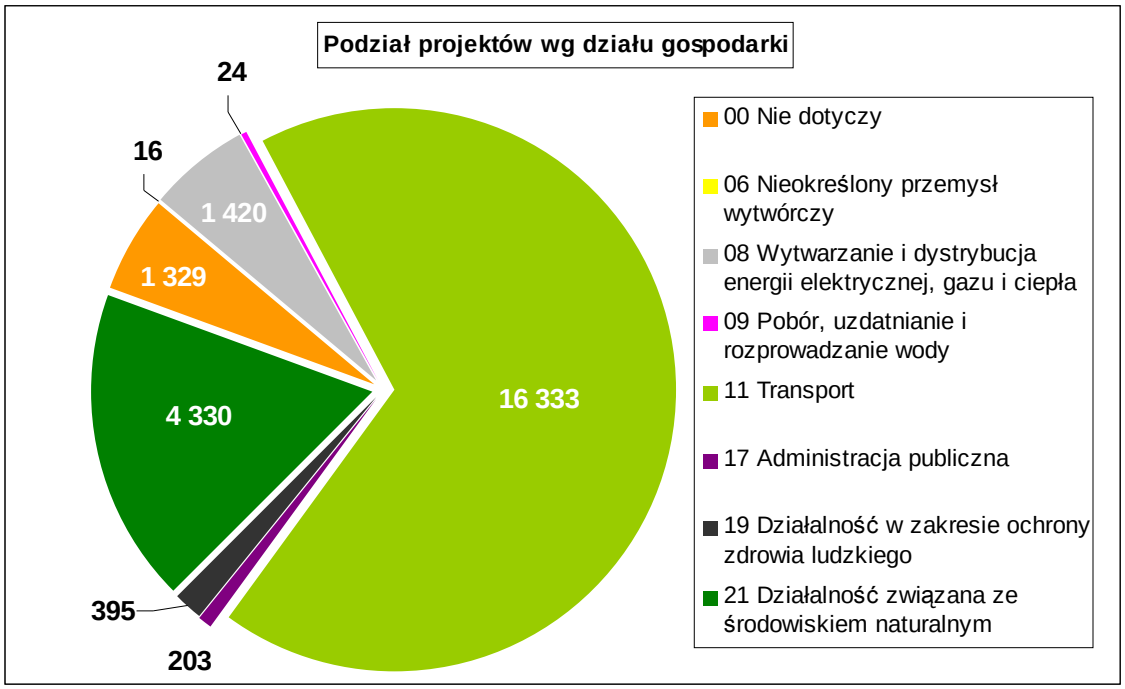

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Analizując podział projektów pod względem formy prawnej beneficjentów należy zauważyć, że projekty o największej wartości dofinansowania UE realizowane są przez organy władzy i administracji rządowej, gdzie głównym beneficjentem pod względem wartości dofinansowania UE jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad. GDDKiA wykorzystuje ponad 10 mld euro dofinansowania UE, co stanowi 90% wartości dofinansowania w całej omawianej grupie beneficjentów. Do końca 2012 r. wartość umów podpisanych z organami władzy i administracji rządowej stanowiła prawie 48% ogólnej wartości umów.

Najliczniejszą grupą podmiotów korzystających ze wsparcia POIiŚ są przedsiębiorstwa, które zawarły 37% ogółu umów o dofinansowanie o wartości dofinansowania UE, które stanowi ponad 32% wartości wszystkich podpisanych umów. Warto podkreślić, że są to nie tylko prywatne przedsiębiorstwa, ale również spółki komunalne realizujące zadania publiczne. W dalszej kolejności najwięcej umów zawarły jednostki samorządu terytorialnego - ponad 19%.

Poniższy wykres przedstawia wartość projektów realizowanych w ramach całego Programu w podziale według formy prawnej beneficjentów.

Wykres 17. Wartość projektów według formy prawnej beneficjentów na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro)

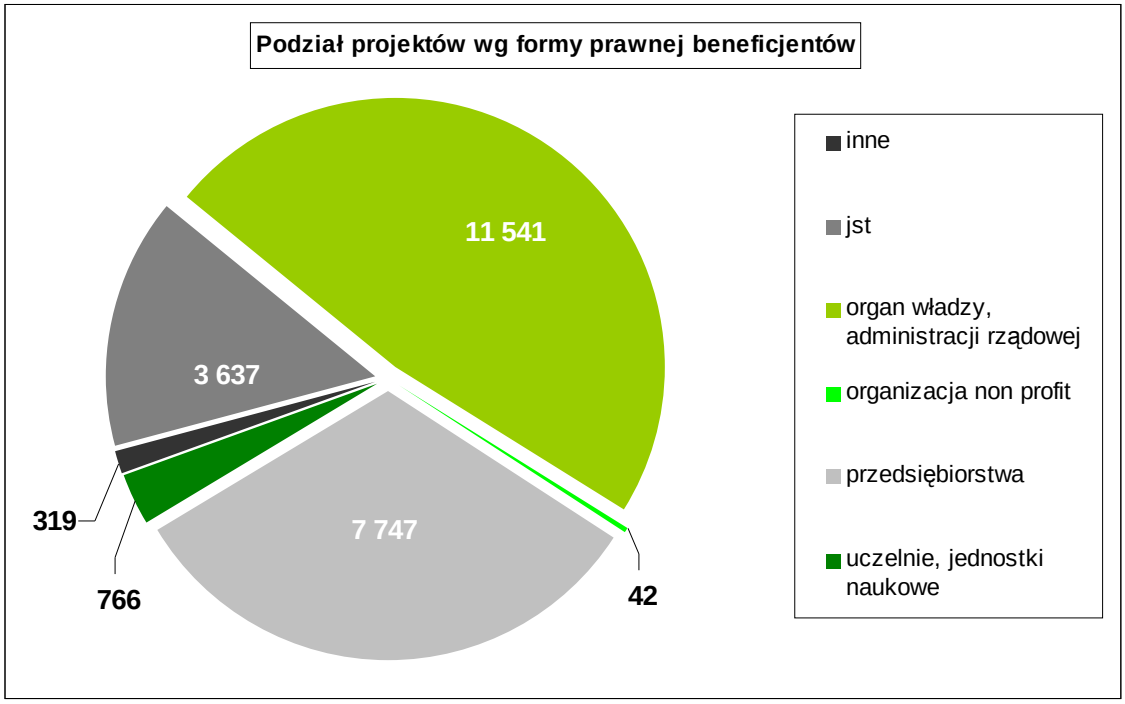

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji POIiŚ na **poziomie poszczególnych regionów** województwem, w którym realizowanych jest najwięcej projektów, dla których podpisano umowy jest województwo **mazowieckie** z realizowanymi 189 projektami. Na drugim miejscu uplasowało się województwo **śląskie** ze 156 projektami. Niewiele mniej projektów realizowanych jest w województwach małopolskim (146 projektów) i pomorskim (141 projektów).

Uwzględniając wartość projektów, dla których podpisano umowy liderem również jest województwo mazowieckie, w którym realizowane są projekty o łącznej wartości 9,1 mld euro i wartości dofinansowania ze środków UE 4,6 mld euro, co wykorzystuje 16% alokacji dla Programu. Dodać należy, że wartość dofinansowania UE projektów, dla których podpisano umowy realizowane w województwie mazowieckim stanowi 19% wartości dofinansowania UE wszystkich umów realizowanych w ramach Programu. Analogicznie jak w przypadku liczby umów, na drugim miejscu pod względem wartości realizowanych projektów znalazło się województwo śląskie, gdzie wartość realizowanych projektów to ogółem 4,2 mld euro, w tym 2,6 mld euro dofinansowania z UE. Natomiast województwami, w których wartość przyznanego dofinansowania była najniższa, były województwa opolskie, podlaskie i kujawsko-pomorskie.

Analizując proces wydatkowania na podstawie złożonych wniosków o płatność na poziomie poszczególnych regionów należy zauważyć, że przebiega on analogicznie jak w przypadku kontraktacji. Województwem, w którym wnioskowano o największe płatności jest województwo **mazowieckie** z wnioskami o płatność o wartości wydatków kwalifikowanych prawie 3,5 mld euro i wartości dofinansowania UE 2,5 mld euro, czyli 9% alokacji POIiŚ. Na drugim miejscu uplasowało się województwo **śląskie** z wnioskami o wartości wydatków kwalifikowanych 1,9 mld euro i wartości dofinansowania UE 1,5 mld euro. Wnioski o najmniejszej wartości złożono w województwie opolskim – wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła prawie 165,4 mln euro, natomiast wartość dofinansowania UE wyniosła 80 mln euro.

Poniższe mapy prezentują wartość dofinansowania UE przyznanego beneficjentom w ramach podpisanych umów oraz złożonych wniosków o płatność w układzie województw (dane w mln euro).

Umowy o dofinansowanie w ramach POIiŚ	*Wnioski o płatność w ramach POIiŚ*

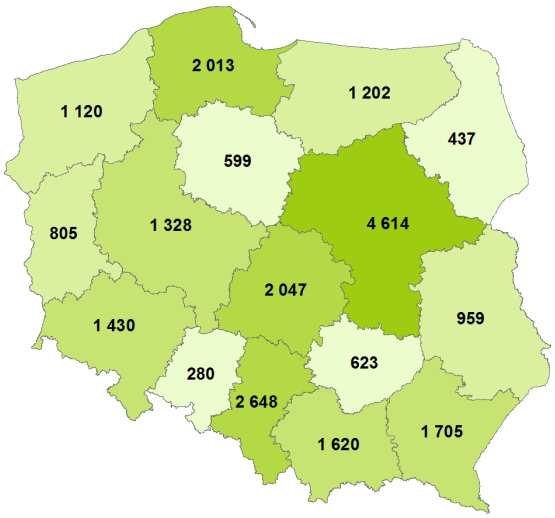

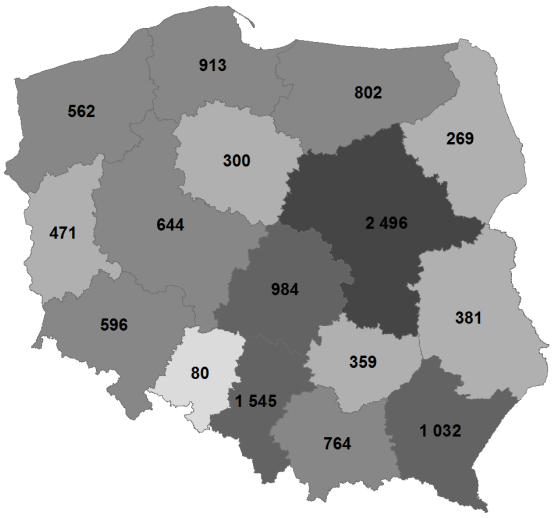

Dane dotyczące przyznanego wsparcia w układzie regionalnym należy traktować jako dane przybliżone, gdyż na mapie nie zostały uwzględnione projekty o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo, na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu

Podział projektów według obszarów realizacji

Analizując kontraktację w POIiŚ w podziale na obszary realizacji umowy o największej wartości dofinansowania UE w POIiŚ zostały podpisane w ramach obszaru priorytetowego *Transport* i stanowią 68% wartości wszystkich podpisanych umów. W ramach całego NSRO w obszarze *Transport* zostało zakontraktowane ponad 21,4 mld euro, z czego na projekty realizowane w ramach POIiŚ przypada ponad 76%. W omawianym obszarze projekty realizują również beneficjenci PO RPW oraz RPO. POIiŚ jako największy Program ogólnokrajowy realizuje głównie ogromne infrastrukturalne inwestycje, np. prawie 60% zakontraktowanego dofinansowania w POIiŚ w obszarze *Transport* przypada na projekty realizowane w zakresie budowy autostrad. W przypadku tematu priorytetu *Drogi krajowe* wartość dofinansowania UE w 81% została skierowana do beneficjentów POIiŚ. Natomiast PO RPW i RPO w obszarze *Transport* realizują głównie projekty o znaczniej mniejszej skali, np. w zakresie budowy dróg regionalnych/lokalnych, ścieżek rowerowych. Projekty kolejowe są realizowane przez beneficjentów POIiŚ i RPO, z czego beneficjenci POIiŚ wykorzystują prawie 2,6 mld euro, co stanowi 83% wartości dofinansowania UE w ramach całego NSRO dla projektów kolejowych.

Natomiast, analizując liczbę projektów w POIiŚ w podziale na obszary realizacji, należy zauważyć, że najwięcej, bo 34% projektów jest realizowane w obszarze *Środowisko*. W tym obszarze projekty realizowane są również w ramach RPO. Wartość dofinansowania UE projektów POIiŚ w porównaniu do projektów RPO jest ponad trzykrotnie większa.

Co piąta umowa w POIiŚ została podpisana w ramach obszaru *Infrastruktura społeczna*. W przedmiotowym obszarze projekty są realizowane również przez beneficjentów PO RPW oraz RPO. Projekty realizowane w POIiŚ wykorzystują 20% zakontraktowanych środków w ramach całego NSRO dla tego obszaru.

83% wartości unijnych środków w ramach NSRO w obszarze *Energia* zostało zakontraktowane w ramach projektów realizowanych w POIiŚ (193 umowy o dofinansowanie o wartości dofinansowania UE 1,4 mld euro). Oprócz POIiŚ w obszarze *Energia* projekty realizują również RPO.

W obszarze *Kultura* projekty realizowane w ramach POIiŚ wykorzystują 41% wartości unijnych środków dla całego NSRO.

W POIiŚ w ramach obszaru *Przedsiębiorczość i B+R* realizowane są projekty o wartości 589,6 mln euro, co stanowi 6% wartości podpisanych umów w tej kategorii dla całego NSRO. Poza POIiŚ projekty w ramach tego obszaru realizują PO IG, PO RPW oraz RPO.

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach całego Programu w podziale według priorytetowych obszarów tematycznych.

Wykres 18. Wartość projektów według obszarów realizacji na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro)

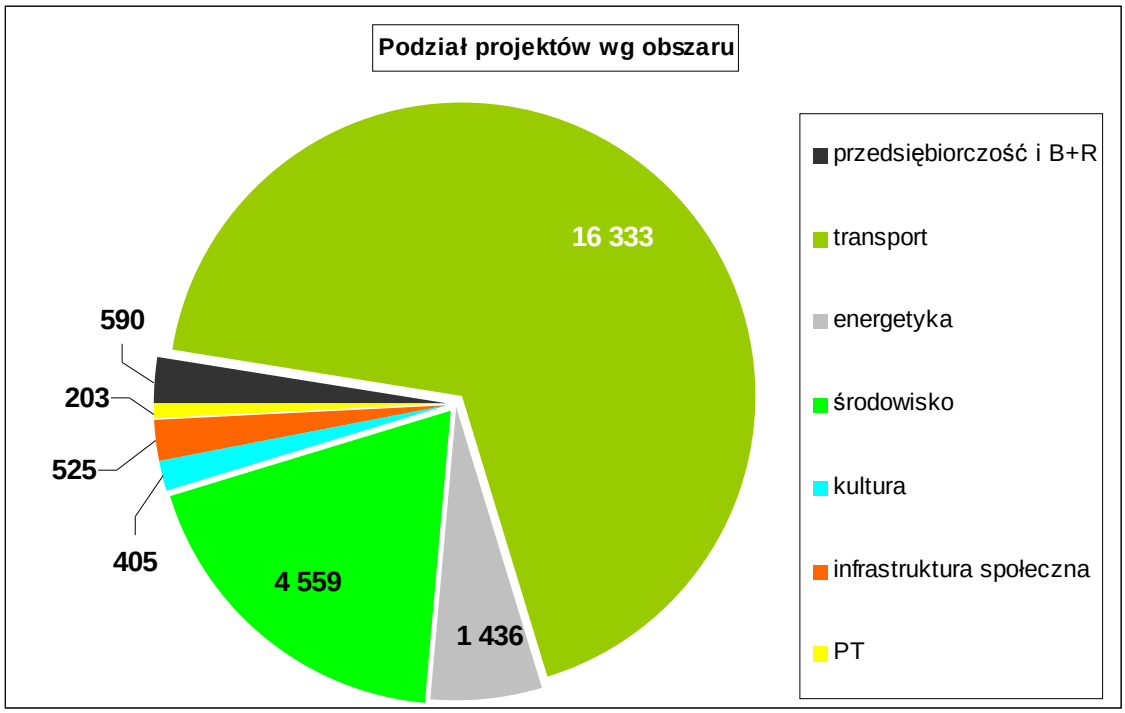

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Poniższy wykres przedstawia udział środków zakontraktowanych w ramach POIiŚ w podziale na poszczególne obszary wsparcia w porównaniu do dofinansowania UE w ramach całego NSRO.

Wykres 19. Wartość projektów według obszarów realizacji na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie w POIiŚ i całym NSRO (dane w mln euro).

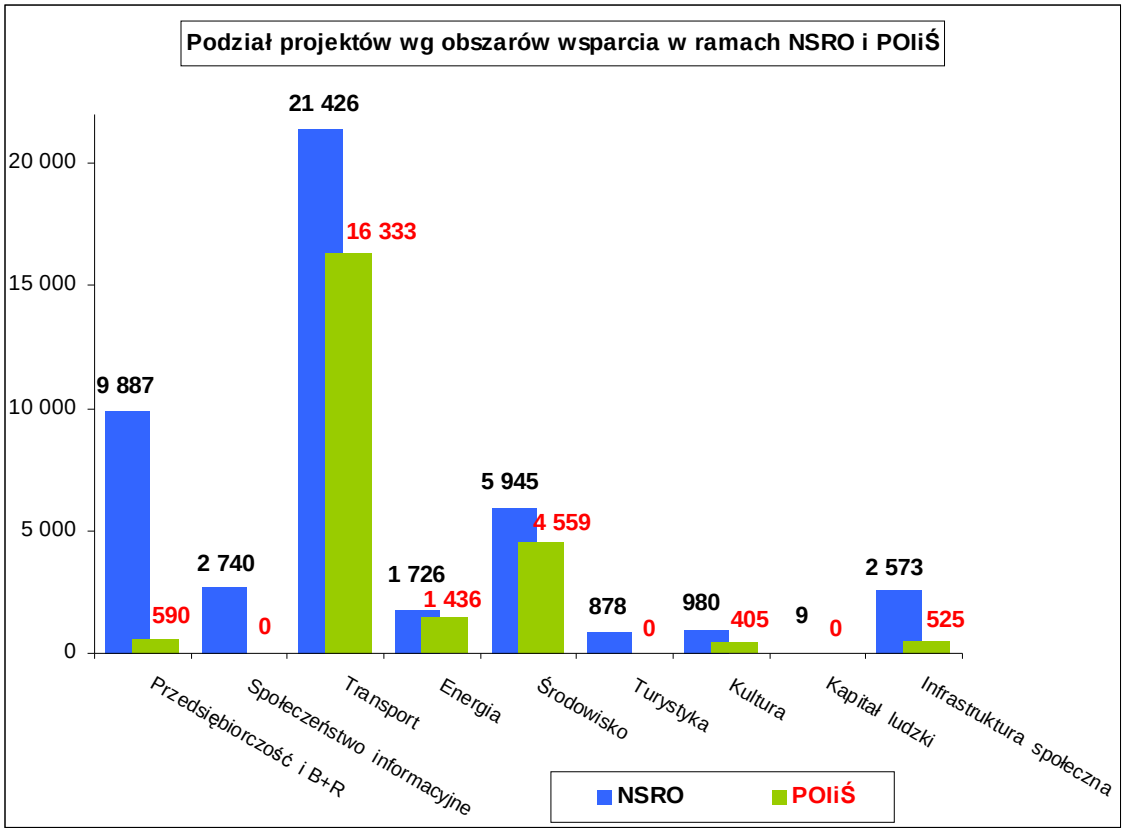

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Wskaźniki wykonania rzeczowego [6]

Załącznik I przedstawia wartości głównych wskaźników monitorowania postępu rzeczowego w realizacji Programu Infrastruktura i Środowisko.

Tabela 1 w przedmiotowym załączniku przedstawia wskaźniki horyzontalne oparte na statystyce publicznej, której zakres obejmuje dane z całego kraju, z wyjątkiem wskaźnika *Utworzone miejsca pracy*, którego źródłem informacji jest KSI (SIMIK 07-13). W związku z powyższym dostępność danych jest zależna od cykliczności wykonywanych pomiarów oraz terminów publikacji statystycznych. W przypadku niektórych wskaźników dane za rok 2012 dostępne będą w kolejnych okresach sprawozdawczych, natomiast w bieżącym sprawozdaniu zostały wykorzystane dane za rok 2011 lub wcześniejsze. Wskaźniki te stanowią zatem tło do analizy wskaźników postępu rzeczowego na poziomie poszczególnych priorytetów agregowanych w oparciu o dane pochodzące z systemu sprawozdawczości beneficjentów. Większość zmian wartości wskaźników horyzontalnych dla Programu charakteryzuje się tendencją wzrostową zbliżającą je do zakładanych wartości docelowych. W odniesieniu do czterech wskaźników tj. *Pozycja Polski w rankingu IMD w obszarze infrastruktura*, *Poziom wypełnienia zobowiązania Polski w zakresie dostosowania dróg do nośności 11,5 t/oś*, *Udział energii elektrycznej wytworzonej ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii elektrycznej brutto* oraz *Liczba osób leczonych, w ciągu roku, w zakładach stacjonarnej opieki zdrowotnej podległych lub nadzorowanych przez Ministra Zdrowia, Ministra Obrony Narodowej, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji* zakładane wartości docelowe zostały już osiągnięte.

[6] W związku z prowadzonymi z Komisją Europejską rozmowami na temat modyfikacji wskaźników wykonania rzeczowego, w sprawozdaniu jako punkt odniesienia przyjęto dane zatwierdzone przez Komisję Europejską decyzją z 3 sierpnia 2011 r. w ramach wersji 2.0 Programu.

Wskaźniki dotyczące celu głównego

Główny wskaźnik monitorowania realizacji Programu

Głównym wskaźnikiem monitorowania realizacji celów Programu jest *Pozycja Polski w rankingu IMD*[7]. Ranking ten stanowi miernik konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej poszczególnych krajów przy szczególnym uwzględnieniu infrastruktury. Wskaźnik jest mierzony w cyklu rocznym, w ramach badań ocenie poddawanych jest 5 czynników, tj. infrastruktura podstawowa, infrastruktura technologiczna, infrastruktura naukowa, zdrowie i środowisko naturalne, edukacja. W oparciu o dane na koniec 2012 roku w obszarze infrastruktury Polska przesunęła się w rankingu IMD na 36 pozycję, co w stosunku do roku bazowego (2005 r.) stanowi awans o 6 miejsc. Uzyskany w 2012 roku przez Polskę wynik oznacza, że zakładana wartość docelowa, tj. 37 miejsce, została osiągnięta.

Utworzone miejsca pracy

Zgodnie ze stanowiskiem KE tworzenie nowych miejsc pracy jest kluczowym elementem realizacji polityki spójności. Finansowe wsparcie projektów w ramach POIiŚ jest powiązane z tworzeniem warunków sprzyjających do wzrostu zatrudnienia. Należy jednocześnie podkreślić, iż nowe miejsca pracy powstają zarówno na etapie realizacyjnym jak i operacyjnym projektu. W związku z powyższym wskaźnik dotyczący nowoutworzonych miejsc pracy w ramach POIiŚ jest liczony jako suma wskaźników produktu (*Liczba bezpośrednio utworzone nowych etatów*) oraz rezultatu (*Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów*). Przyjmując powyższą metodologię wartość realizacyjna wskaźnika na koniec 2012 roku wyniosła 726 jednostek EPC[8], co stanowi 12% zakładanej wartości docelowej dla Programu. Jest to poziom adekwatny do niewielkiej liczby formalnie zakończonych[9] projektów w ramach POIiŚ. Jednocześnie na podstawie umów o dofinansowanie podpisanych z beneficjentami do końca okresu sprawozdawczego (kontraktacja na poziomie 85% alokacji dla Programu), liczba nowoutworzonych miejsc pracy szacowana na rok 2015 wynosi 4 771 EPC. Oznacza to, że realizacja projektów, dla których do końca 2012 roku zawarto umowy, umożliwi osiągnięcie zakładanej wartości docelowej dla tego wskaźnika na poziomie 80%.

Wskaźniki dotyczące celów szczegółowych

Główny cel POIiŚ zostanie osiągnięty dzięki inwestycjom realizowanym w kluczowych obszarach społeczno-gospodarczych (transport, środowisko, energetyka, kultura, ochrona zdrowia i szkolnictwo wyższe) - poprzez realizację 6 celów szczegółowych Programu.
Jeden z podstawowych mierników celu szczegółowego 1 **Budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego**, stanowi wskaźnik *Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w mieście*. W oparciu o dostępne informacje (stan na koniec 2011 r.) realizacja wskaźnika osiągnęła wartość 88,4%, co stanowi 98% zakładanej na 2015 r. wartości docelowej (90%). W odniesieniu do wskaźnika *Emisja gazów cieplarnianych* jego realizacja utrzymuje się na bezpiecznym poziomie 71,3 jednostek co gwarantuje osiągnięcie zakładanego celu w 2015 r. (poniżej 89 jednostek).

Realizacja celu 2 **Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu** jest mierzona przy użyciu wskaźników *Średnia dostępność Polski* oraz *Poziom wypełnienia zobowiązania Polski w zakresie dostosowania dróg do nośności 11,5 t/oś*. Pierwszy z wymienionych wskaźników liczony jest jako syntetyczna miara wzajemnej potencjalnej dostępności czasowej najważniejszych krajowych ośrodków osadniczych oraz węzłów transportowych uwzględniająca podstawowe rodzaje transportu oraz ważona poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego. Wg ostatnich badań wartość realizacji wskaźnika kształtowała się na poziomie 0,3189. Analizując wskaźnik *Poziom wypełnienia zobowiązania Polski w zakresie wskaźnika „Dostosowanie dróg do nośności 11,5 t/oś*", osiągnął 100% zakładanego na 2015 r. celu.
W zakresie celu szczegółowego 3 **Zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii,** mierniki realizacji stanowią wskaźniki: *Udział energii elektrycznej wytworzonej ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii elektrycznej brutto*, *Energochłonność finalna PKB* oraz *Maksymalny udział importu gazu ziemnego i ropy naftowej łącznie*

[7] Wg wyników badań prowadzonych przez International Institute for Management Development (IMD), publikowanych w cyklu rocznym (*World Competitiveness Yearbook)*.
[8] Ekwiwalent czasu pracy.
[9] Projekty, dla których do końca okresu sprawozdawczego zatwierdzono wnioski o płatność końcową.

(w przeliczeniu na Mtoe) z jednego kierunku do wielkości krajowego zużycia obu surowców. Analizując kształtowanie się wartości wymienionych wskaźników można zaobserwować wzrost udziału energii elektrycznej wytworzonej ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii elektrycznej brutto. W roku 2011 wskaźnik uzyskał wynik 8,2% co oznacza, że zakładana wartość docelowa została osiągnięta (wg wstępnych danych wartość wskaźnika za 2012 r wyniesie 9,9%). *Energochłonność finalna PKB* utrzymuje się na tym samych poziomie (z niewielkimi zmianami w 2009 r.), według danych dostępnych na koniec 2010 r. wartość ta wyniosła 0,24 kgoe/euro. W przypadku *Maksymalnego udział importu gazu ziemnego i ropy naftowej łącznie (w przeliczeniu na Mtoe) z jednego kierunku do wielkości krajowego zużycia obu surowców* na przełomie lat 2007-2011 możemy zauważyć, że wartość realizacji utrzymywała się na poziomie 84% (wg wstępnych szacunków wartość wskaźnika za 2012 r. będzie wynosiła 84%).
Głównym miernikiem celu 4 **Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski** jest wskaźnik *Wzrost wydatków turystów zagranicznych w Polsce*. Dane statystyczne za 2011 r. wykazują nieznaczny spadek (0,1 mld euro) w stosunku do roku 2010, jednakże widoczny jest długookresowy trend pozytywny. Zakładana na rok 2013 wartość wskaźnika na poziomie 2,6 mld euro, została w 2011 roku osiągnięta w 54% i wynosiła 1,5 mld euro. Dodatkowo należy zauważyć, że znaczący wpływ na stopień osiągnięcia wskaźnika miał światowy kryzys gospodarczy w latach 2008-2009, który spowodował znaczne obniżenie tempa wzrostu liczby turystów zagranicznych w Polsce, co przełożyło się także na ograniczenie ich wydatków.

Efekty realizacji projektów związanych z celem 5 **Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia zasobów pracy**, mają odzwierciedlenie w dwóch wskaźnikach obrazujących (w postaci skwantyfikowanej) dostęp ludności do publicznej opieki zdrowotnej. Wskaźnik *Liczba osób leczonych w ciągu roku w zakładach stacjonarnej opieki zdrowotnej podległych lub nadzorowanych przez Ministra Zdrowia, Ministra Obrony Narodowej, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji* wykazuje tendencję wzrostową. Osiągnięcie na koniec 2011 roku wartości 1 756,8 tys. osób oznacza zdecydowane przekroczenie wartości docelowej zakładanej na 2013 r. która wynosi 1 460,3 tys. osób. *Liczba osób, którym udzielono świadczenia zdrowotnego w miejscu zdarzenia* nieznacznie spadła w stosunku do poprzedniego roku (0,4 osoby na 1000 mieszkańców rok do roku) i na koniec 2011 roku wynosiła średnio 74,7 osoby na 1000 mieszkańców. Wartość docelowa wskaźnika została określona na 2013 r i zakładała wzrost do 79,2 osób na 1000 mieszkańców. Na kształtowanie się wartości wskaźnika miała wpływ liczba i struktura wyjazdów ambulansów ratowniczych do zachorowań i wypadków. Spadek realizacji wskaźnika jest efektem działania czynników zewnętrznych m.in. obniżenia zapadalności na choroby układu krążenia czy skuteczniejszej diagnostyki schorzeń, co zmniejsza ryzyko wystąpienia nagłych zdarzeń.

Cel 6 **Rozwój nowoczesnych ośrodków akademickich, w tym kształcących specjalistów w zakresie nowoczesnych technologii** jest osiągany poprzez realizację projektów w ramach priorytetu XIII Infrastruktura szkolnictwa wyższego. Miernikiem pozwalającym na określenie poziomu osiągnięcia ww. celu jest stosunek wartości wskaźnika *Absolwenci szkół wyższych na kierunkach matematycznych, przyrodniczych i technicznych* wobec ogółu absolwentów szkół wyższych. Analiza wartości wskaźnika w okresie wdrażania projektów tj. od roku 2009 wykazuje stały trend pozytywny. Osiągnięta na koniec 2011 roku wartość wynosząca 19,1%, wzrosła o blisko 1,5 punktu procentowego w stosunku do poprzedniego roku i tym samym osiągnęła 87% docelowej wartości zakładanej dla roku 2013 (22%).

Wskaźniki produktu i rezultatu

Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione w odpowiednich punktach rozdziału 3 *Realizacja w podziale na priorytety* oraz w **załączniku IV** tabele1a i 1b.

Dane dotyczące realizacyjnych wartości (realizacja) **wskaźników produktu i rezultatu pochodzące ze sprawozdawczości beneficjenta opierają się na operacjach zakończonych, tj. projektach dla których odpowiednie instytucje zatwierdziły wnioski o płatność końcową.** Oznacza to, że do momentu finansowego rozliczenia inwestycji wartości wskaźników pozostają zerowe. Dodatkowo w sprawozdaniu zostały omówione wartości wskaźników na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja).

Wskaźniki kontekstowe

Wskaźniki kontekstowe dostarczają ilościowej informacji na temat sytuacji społeczno-gospodarczej kraju oraz wyrażają zidentyfikowane potrzeby określone liczbowo. Wskaźniki te stanowią tło do analizy wskaźników postępu rzeczowego POIiŚ, na które Program oddziaływuje w ograniczonym zakresie. Źródłem danych dla wskaźników kontekstowych są głównie statystyki publiczne oraz badania prowadzone przez właściwe dla danego sektora instytucje. Zaktualizowane wartości wskaźników kontekstowych dla POIiŚ zostały przedstawione w **załączniku V**.

Wskaźniki kluczowe (core indicators)

Core indicators stanowi zestaw wskaźników bazujących na standardach Unii Europejskiej, zalecanych do stosowania beneficjentom środków uruchamianych w ramach EFRR oraz FS. Wskaźniki te obejmują kluczowe interwencje Programów Operacyjnych, wspólne dla wszystkich państw członkowskich. Dane nt realizacji core indicators realizowanych w ramach POIiŚ zostały ujęte w **załączniku VIII**.

2.1.6.3. Rekomendacje KE

Informacje na temat rekomendacji ze strony KE znajdują się w rozdziale 3 *Realizacja w podziale na priorytety.*

2.1.6.4. Pozostałe rekomendacje

Informacje na temat rekomendacji IZ i innych instytucji znajdują się w rozdziale 3 *Realizacja w podziale na priorytety.*

2.1.6.5. Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020

Strategia Europa 2020 obejmuje trzy współzależne i wzajemnie uzupełniające się **obszary priorytetowe,** tj. **rozwój inteligentny, rozwój zrównoważony, rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu.**

W ramach ukierunkowania podejmowanych działań i zachęcania do postępów, państwa UE wyznaczyły 5 głównych obszarów do osiągnięcia w roku 2020 na poziomie unijnym oraz dwa dodatkowe obszary (wynikające z inicjatyw flagowych). Ponadto, na poziomie UE przyjęte zostały **zintegrowane wytyczne** w zakresie Strategii 2020, dotyczące polityk gospodarczych i polityk zatrudnienia państw członkowskich, wyznaczające ramy reform niezbędnych w państwach członkowskich dla osiągnięcia celów Strategii.

Strategia Europa 2020 przewiduje następujące **inicjatywy flagowe**:

- *Unia innowacji*
- *Młodzież w drodze*
- *Europejska agenda cyfrowa*
- *Europa efektywnie korzystająca z zasobów*
- *Polityka przemysłowa w erze globalizacji*
- *Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*
- *Europejski program walki z ubóstwem*

Państwa członkowskie podejmują własne zobowiązania odnośnie działań mających na celu realizację Strategii, formułując je na podstawie celów głównych wyznaczonych dla całej UE w Strategii, a także celów szczegółowych wynikających z inicjatyw flagowych oraz zapisów zintegrowanych wytycznych. W tym celu został opracowany **Krajowy Program Reform**.

Proces realizacji Strategii Europa 2020 obejmuje coroczną aktualizację KPR. W dniu 25 kwietnia 2012 r. Rada Ministrów przyjęła zaktualizowany Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Krajowy Program Reform skupia się na tych działaniach, które mają na celu odrabianie zaległości rozwojowych oraz budowę nowych przewag konkurencyjnych, w trzech obszarach priorytetowych:

- ***Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego*** obejmujący kwestie rozwoju sektora B+R, zacieśniania współpracy między ośrodkami badawczymi a przedsiębiorstwami oraz zapewnienia odpowiednio wykwalifikowanych kadr.
- ***Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego***, który obejmuje kwestie budowy i modernizacji zarówno infrastruktury technicznej: drogowej, kolejowej, energetycznej, ochrony środowiska, jak również infrastruktury społecznej. Ponadto obszar ten obejmuje działania związane z tworzeniem efektywnego systemu zarządzania rozwojem.
- ***Aktywność dla wzrostu sprzyjającego*** włączeniu społecznemu obejmujący kwestie kształcenia obywateli oraz aktywnych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i integracji społecznej osób wykluczonych.

W ramach każdego obszaru, KPR wyznacza priorytety oraz działania i zadania do realizacji w danym roku. Istotnym elementem, na który kładzie nacisk KPR jest rozwój infrastruktury: transportowej, energetycznej, teleinformatycznej, ochrony środowiska, badawczej oraz infrastruktury społecznej. Zgodnie z zapisami KPR, brak odpowiedniej infrastruktury jest istotną barierą zarówno w rozwoju innowacyjności jak i kapitału ludzkiego.

Realizacja założeń Strategii Europa 2020 w ramach POIiŚ

W obowiązującej wersji 3.0 Programu nie ma informacji dotyczącej wkładu POIiŚ w realizację Strategii Europa 2020 (zapisy Programu odnoszą się do wkładu POIiŚ w realizację celów odnowionej Strategii Lizbońskiej). Strategia Europa 2020 jest kontynuacją wizji rozwoju nakreślonej przez Strategię Lizbońską. Analizując założenia Strategii Europa 2020 można stwierdzić, że **ponad 97% alokacji POIiŚ wpisuje się w realizację poszczególnych inicjatyw flagowych Strategii.** 31[10] spośród 35 kategorii interwencji POIiŚ wpisuje się w Strategię Europa 2020. W załączniku VI do niniejszego sprawozdania przedstawiono kategorie interwencji wpisujące się w realizację Strategii Europa 2020 wraz z alokacją UE przeznaczoną na realizację poszczególnych inicjatyw flagowych.

POIiŚ wpisuje się w realizację wszystkich priorytetów, jednak w największym stopniu w priorytet **Rozwój zrównoważony**. Najwięcej projektów realizowanych w ramach POIiŚ wpisuje się w realizację inicjatywy flagowej ***Europa efektywnie korzystająca z zasobów.*** W realizację ww. inicjatywy wpisuje się 28 kategorii interwencji dla POIiŚ, co stanowi 93% alokacji POIiŚ. W ramach tej inicjatywy realizowane są projekty w obszarach: ***klimat, energia, mobilność***. Obszary wspierane w ramach tej inicjatywy są jednocześnie kluczowymi obszarami w realizacji POIiŚ: *ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom, energia i transport.* Główne cele jakie mają być osiągnięte dzięki realizacji tej inicjatywy to zmiany w kierunku niskoemisyjnego i efektywnie korzystającego z zasobów społeczeństwa, które racjonalnie korzysta ze wszystkich swoich zasobów. Dąży się do uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów i energii, do ograniczenia emisji CO_2, zwiększenia konkurencyjności oraz działania na rzecz większego bezpieczeństwa energetycznego.

Kolejna inicjatywa flagowa Strategii Europa 2020 w ramach, której można przyporządkować projekty realizowane w ramach POIiŚ to ***Unia Innowacji,*** która ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, tak by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które przyczynią się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy. W ramach tej inicjatywy realizowane są projekty w ramach kategorii 02 *Infrastruktura B+RT (w tym wyposażenie w sprzęt, oprzyrządowanie i szybkie sieci informatyczne łączące ośrodki badawcze) oraz specjalistyczne ośrodki kompetencji technologicznych*, co stanowi ponad 2% alokacji POIiŚ.

W obszarze edukacji w ramach inicjatywy flagowej ***Młodzież w drodze*** mającej na celu poprawę wyników systemów kształcenia oraz ułatwianie młodzieży wejścia na rynek pracy realizowane są projekty z kategorii 75 *Infrastruktura systemu oświaty*. 0,4% alokacji POIiŚ wpisuje się w realizację ww. inicjatywy.

Z kolei w ramach inicjatywy flagowej ***Europejski program walki z ubóstwem*** – inicjatywa na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego

[10] Ponadto w zakresie priorytetu XI POIiŚ realizowanych jest kilka inwestycji, które wpisują się w inicjatywy flagowe Unia Innowacji i Europejska Agenda Cyfrowa, jednak działania i przypisane im kategorie interwencji, w ramach których są wdrażane te projekty, nie wpisują się w całości w te inicjatywy flagowego UE, więc projekty te nie są brane pod uwagę.

i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa, realizowane są projekty w ramach kategorii 75 *Infrastruktura systemu oświaty* i 76 *Infrastruktura ochrony zdrowia* – realizacja tej inicjatywy wykorzystuje 2% alokacji POIiŚ.

Poniższy wykres przedstawia indykatywny podział alokacji POIiŚ na poszczególne cele Strategii.

Wykres 20. Obszary Strategii, indykatywny podział alokacji POIiŚ (dane w mln euro).

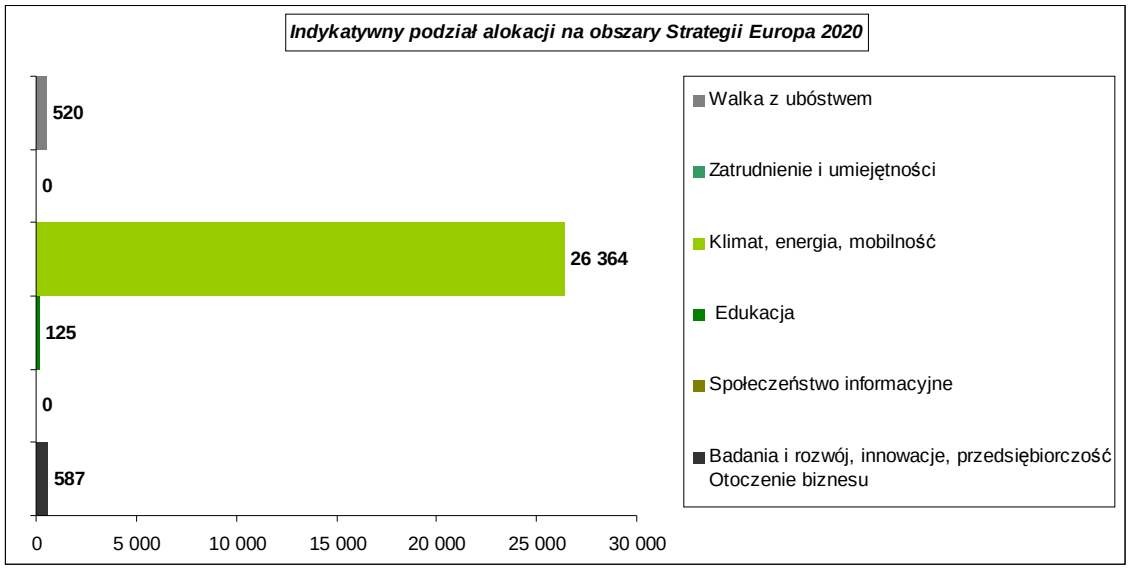

Źródło: opracowanie własne IZ POIiŚ

Sektor środowisko

Działania realizowane w sektorze środowiska wpisują się w założenia 2 priorytetu Strategii **Rozwój zrównoważony**. Cele związane ze zrównoważonym rozwojem są realizowane m. in. w oparciu o założenie ochrony środowiska naturalnego, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i zapobieganie utracie różnorodności biologicznej. Należy podkreślić, że inwestycje związane z ochroną środowiska realizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko są powiązane z procesem rozwoju gospodarczego i zawierają w sobie elementy związane z ograniczeniem konsumpcji zasobów i przejściem na gospodarkę w oszczędny sposób korzystającą z tych zasobów, mimo, że nie są to cele przewodnie projektów realizowanych w tej perspektywie finansowej.

Sektor transportu

Priorytety transportowe *w* znacznym stopniu przyczyniają się do realizacji jednego z głównych celów Strategii Europa 2020 – **Rozwój zrównoważony**, a w szczególności inicjatyw flagowych ***Europa efektywnie korzystająca z zasobów***. Realizowane projekty stanowią przykład prawidłowej realizacji strategii Europa 2020 - służą stworzeniu inteligentnej, zmodernizowanej i w pełni połączonej infrastruktury transportowej, w dużej części dotyczą sieci bazowej UE (przede wszystkim autostrady), a z uwagi na upłynnienie ruchu prowadzą do redukcji szkodliwej dla środowiska i klimatu jednostkowej emisji gazów cieplarnianych.

Sektor energetyki

Istnienie nowoczesnej infrastruktury energetycznej jest warunkiem koniecznym do osiągnięcia celów Strategii. Projekty realizowane w ramach priorytetów IX i X służą wzrostowi efektywności energetycznej, osiągnięciu zrównoważonego rozwoju, wzmocnieniu bezpieczeństwa energetycznego, rozwojowi infrastruktury, a także dążeniu do budowy konkurencyjnych rynków energii elektrycznej i gazu ziemnego. Działania realizowane w sektorze energetyki wpisują się w założenia 2 priorytetu Strategii **Rozwój zrównoważony**, czyli wspieraniu gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Wdrożenie IX i X priorytetu przyczyni się do realizacji celu 20/20/20 w zakresie klimatu i energii. Dla Polski cele na 2020 r. zostały określone na

poziomie: 20% redukcji emisji gazów cieplarnianych, 15% udziału OZE w konsumpcji energii, 20% wzrostu efektywności energetycznej. Np. działanie 9.1, 9.2, 9.3, a w szczególności inwestycje z zakresu kogeneracji – głównie kogeneracji wysokosprawnej - są najefektywniejszym sposobem wytwarzania energii, która powinna być dostarczona do odbiorcy przy najmniejszych możliwych do uzyskania stratach poprzez sieci cieplne i elektroenergetyczne. Odbiorca końcowy natomiast musi wykorzystać tą energię najefektywniej poddając termomodernizacji wybrane obiekty i budynki opisane audytem energetycznym umożliwiającym energooszczędne prace termomodernizacyjne.

Sektor kultury

W ramach XI priorytetu POIiŚ realizowane są projekty, które wpisują się w założenia Strategii Europa 2020, zarówno w aspekt różnorodności kulturowej, poszanowania równouprawnienia, bogactwa europejskiego dziedzictwa kulturowego, jak również innowacyjności i unikalności zastosowanych rozwiązań. Sektor kultury wpisuje się w realizację ww. strategii zarówno w sensie ekonomicznym, jako istotny czynnik rozwoju kraju poprzez tworzenie nowych miejsc pracy i podnoszenie jakości życia mieszkańców, jak i czynnik budowy społeczeństwa opartego na wiedzy oraz kapitału społecznego. W ramach priorytetu wsparciem objęte są projekty innowacyjne polegające m.in. na digitalizacji zabytkowych zasobów czy też tworzeniu wirtualnych instytucji kultury. Podczas wyboru projektów priorytetowo traktowano inwestycje o unikalnym charakterze, w których zastosowano innowacyjne rozwiązania organizacyjne, techniczne i technologiczne. Jedna z kategorii interwencji w ramach której realizowane są projekty z sektora kultury wpisuje się w dwa priorytety Strategii, tj.: **Rozwój inteligentny** i **Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu.** W obszarze **Edukacja** projekty z sektora kultury wpisują się w założenia inicjatywy flagowej ***Młodzież w drodze*** poprzez uatrakcyjnienie i wsparcie jakości systemów kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach edukacji. Natomiast w ramach obszaru **Walka z ubóstwem** realizowana jest inicjatywa flagowa ***Europejski program walki z ubóstwem,*** gdzie projekty z sektora kultury umożliwiają również osobom ubogim i wykluczonym społecznie aktywne uczestniczenie w życiu społecznym.

Sektor zdrowia

Projekty realizowane w ramach XII priorytetu wpisują się w 3 priorytet Strategii **Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu** w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, którą Komisja Europejska określiła jako inicjatywę flagową ***Europejski program walki z ubóstwem***. W związku z tym, że słaba kondycja zdrowotna społeczeństwa bywa głównym powodem ubóstwa, obniżając zdolność do pracy oraz powodując koszty opieki zdrowotnej i leczenia, istotnym środkiem zwalczania ubóstwa jest wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia zasobów pracy poprzez obniżenie poziomu śmiertelności oraz skutków powikłań powstających w wyniku wypadków i innych stanów nagłego zagrożenia zdrowotnego oraz zapewnianie dostępu do opieki zdrowotnej wysokiej jakości. Jednym z kluczowych czynników obniżenia poziomu śmiertelności oraz niepełnosprawności, zwłaszcza z powodu zdarzeń nagłych (wypadków, katastrof) oraz chorób układu krążenia, jest rozwój zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego. Realizacja projektów, które uzyskały wsparcie z EFRR, przyczynia się do przełożenia celu określonego w Strategii Europa 2020 na wyraźne korzyści i powoduje odczuwalną różnicę w życiu obywateli. W efekcie interwencji zachowana zostanie zasada „złotej godziny", tj. rozpoczęcie specjalistycznego leczenia szpitalnego w czasie nie przekraczającym 60 minut od zgłoszenia zdarzenia medycznego, poprzez dotarcie zespołów ratunkowych do osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowia lub życia w czasie nie dłuższym niż 8 minut w aglomeracji miejskiej i 15 minut poza aglomeracją miejską. Służą temu nie tylko odpowiedniej jakości specjalistyczne środki transportu sanitarnego, ale także odpowiednia infrastruktura lądowisk dla śmigłowców ratunkowych oraz infrastruktura szpitalnych oddziałów ratunkowych i centrów urazowych.

Sektor szkolnictwa wyższego

Realizowane w ramach XIII osi priorytetowej POIiŚ projekty ukierunkowane są na inwestycje spójne z priorytetami i celami Strategii Europa 2020. Bezpośrednio wpisują się w priorytet **Rozwój inteligentny**. Realizacja inwestycji w zakresie szkolnictwa przyczynia się bezpośrednio do realizacji celów Strategii takich jak: wzrost zatrudnienia oraz zwiększeniu produktywności i spójności społecznej. Lepszy poziom kształcenia przekłada się na większe szanse na rynku pracy, a zwiększanie stopy zatrudnienia przyczynia się do zmniejszania ubóstwa. Większe możliwości w zakresie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej we wszystkich sektorach gospodarki oraz efektywniejsze korzystanie z zasobów poprawiają konkurencyjność Polski i sprzyjają tworzeniu nowych miejsc pracy.

Krajowy Program Reform

Sektor środowiska

Działania z sektora środowiska wpisują się w obszar KPR **Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego.** Jednym z celów zawartych w KPR jest cel 1.2 Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska. Istotną kwestią w obszarze ochrony środowiska, zarządzania przestrzennego oraz kształtowania wysokiej jakości przestrzeni publicznej jest efektywne korzystanie z zasobów naturalnych, konieczność zachowania różnorodności biologicznej oraz dostosowanie do zmian klimatu. Inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, w szczególności w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, przeciwpowodziowej oraz gospodarki odpadami, należy zaliczyć do niezbędnych w kontekście zrównoważonego rozwoju kraju, bezpieczeństwa i jakości życia obywateli. Szczególną wagę ma także efektywne i racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, jak również działania ukierunkowane na zmianę sposobu gospodarowania odpadami, w tym ograniczenie składowania czy zwiększenie odzysku. Zadania określone w KPR dla resortu środowiska na lata 2012/2013 mają przede wszystkim charakter legislacyjny i nie mają bezpośredniego związku z projektami realizowanymi w ramach priorytetów I-V POIiŚ.

Sektor transportu

Działania podejmowane w ramach sektora transportu wpisują się w jeden z obszarów priorytetowych KPR – *Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego.* Wśród najważniejszych zadań podejmowanych w ramach tego obszaru można wymienić prace nad **Strategią Rozwoju Transportu do 2020** (z perspektywą na 2030). W 2012 r. zakończono konsultacje nad opracowywanym dokumentem[11]. Jako kolejne realizowane działanie należy wymienić kontynuację wdrażania przyjętego przez RM dn. 25 stycznia 2011 r. **Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015**, który jest realizowany m.in. w ramach POIiŚ. W celu szerszego stosowania zasad „zanieczyszczający płaci" i „użytkownik płaci" w 2012 r. rozszerzono wprowadzony w 2011 r. elektroniczny system poboru opłat w odniesieniu do autobusów i pojazdów ciężarowych korzystających z podstawowej sieci drogowej w Polsce. Do końca 2012 roku systemem opłat objęto 1 890 km sieci drogowej.

W sektorze kolejowym w ramach działania KPR 1.3.5 *Rozwój infrastruktury dla potrzeb modernizacji transportu kolejowego* należy wymienić przyjęcie przez Radę Ministrów w dn. 7 listopada 2011 r. długoterminowego planu modernizacji infrastruktury kolejowej, realizowanego m.in. w ramach POIiŚ – **Wieloletni Program Inwestycji Kolejowych do roku 2013**. W 2012 r. przeprowadzono aktualizację WPIK i rozpoczęto prace nad kolejną aktualizację dokumentu. Przyjęcie WPIK jest również elementem wprowadzającym w życie zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2011 r.

Sektor energetyki

Działania zaplanowane w obszarze **Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego** bezpośrednio wpisują się w realizację celu Strategii Europa 2020 w zakresie klimatu i energii oraz pośrednio pozostałych celów. Interwencje w tym obszarze KPR mają na celu przezwyciężenie zidentyfikowanej dla Polski bariery wzrostu dotyczącej niedostatecznego ogólnego poziomu wydatków inwestycyjnych. Wdrożenie działań zaplanowanych w tym obszarze przyczyni się także do realizacji zaleceń Rady UE skierowanych do Polski .

Priorytet IX oraz X pozostają w bezpośrednim związku z *zaleceniem nr 6 z 2011 r*[12]., które w części dotyczącej energetyki mówi o podjęciu środków służących poprawie zachęt dla inwestycji w moce wytwórcze w sektorze energii, mających na celu wspieranie niskoemisyjnych technologii, a także środków służących dalszemu rozwojowi transgranicznych międzysystemowych połączeń elektroenergetycznych sieci przesyłowych. Ponadto w przedmiotowym zaleceniu mowa jest również o zwiększeniu wysiłków na rzecz poprawy zachęt dla inwestycji w moce wytwórcze energii i efektywność energetyczną w całym łańcuchu energetycznym, przyspieszeniu rozbudowy elektroenergetycznej sieci przesyłowej, w tym transgranicznych połączeń międzysystemowych, wyeliminowaniu przeszkód w transgranicznej wymianie energii elektrycznej.

[11] Dokument został przyjęty przez radę Ministrów 22 stycznia 2013 r.

[12] Zalecenie Rady z dnia 12 lipca 2011 r. w sprawie krajowego programu reform Polski z 2011 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę zaktualizowanego programu konwergencji na lata 2011–2014 (2011/C 217/02).

W szczególności rozwojowi mocy wytwórczych w sektorze energii i poprawie efektywności energetycznej oraz rozbudowie sieci przesyłowych, służą działania: 9.1 *Wysokosprawne wytwarzanie energii*; 9.2 *Efektywna dystrybucja energii,* wsparte projektami realizowanymi w ramach działania 10.1 *Rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowa i przebudowa magazynów gazu ziemnego*.

Natomiast rozwojowi niskoemisyjnych technologii służą działania POIiŚ 9.4 *Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych* oraz 9.5 *Wytwarzanie biopaliw ze źródeł odnawialnych* wsparte projektami realizowanymi w ramach działań 9.6 *Sieci ułatwiające odbiór energii ze źródeł odnawialnych* oraz 10.3 *Rozwój przemysłu dla odnawialnych źródeł energii*.

Sektor kultury

Działania podejmowane w ramach sektora kultury wpisują się w dwa obszary KPR, a mianowicie **Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego** oraz **Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.** Dzięki wparciu projektów w ramach działania 11.3 *Infrastruktura szkolnictwa artystycznego* poprawia się baza edukacyjna szkół i uczelni artystycznych – zwiększa się powierzchnia i następuje modernizacja obiektów infrastrukturalnych, jak również znajdujące się w nich pracownie dydaktyczne (ceramiczne, jubilerskie, graficzne, wzornictwa, budowy instrumentów, techniki nagraniowej i akustyki, technik multimedialnych, fotografii itp.) wyposażane są w nowoczesny sprzęt. W efekcie nauka dzieci i młodzieży może odbywać w warunkach umożliwiających osiągnięcie znacznie lepszych wyników nauczania. Wykorzystanie w procesie nauczania wysokiej jakości, profesjonalnego sprzętu dydaktycznego umożliwia z jednej strony pełniejszy rozwój talentów młodych ludzi, a z drugiej strony wpływa na wzrost ich konkurencyjności na rynku pracy poprzez nabycie przydatnych w późniejszej pracy specjalistycznych umiejętności. Sprzyja temu również wprowadzanie do szkół i uczelni innowacyjnych profilów kształcenia, uwzględniających aktualne potrzeby rynku pracy. Ciekawymi przykładami mogą być tutaj wzornictwo przemysłowe na Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu i Łodzi oraz Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu, czy też jubilerstwo w Szkole Plastycznej w Częstochowie. Dostosowany do wymagań pracodawców program nauczania umożliwia wzrost kompetencji uczniów i studentów w ściśle sprofilowanym kierunku, a tym samym zapewnia dopływ wykwalifikowanej kadry na rynek przemysłów kultury. Ogromne znaczenie ma tu również bezpośrednia współpraca szkół i uczelni z przedsiębiorcami w postaci organizowanych praktyk, szkoleń, konferencji, wizyt studyjnych i staży, skutkiem czego kształtowane są trwałe powiązania branżowe w regionie i kraju.

Tym samym poprzez realizację w ramach priorytetu XI inwestycji w szkolnictwo artystyczne Polska wypełnia zalecenia Rady UE w zakresie KPR, mające na celu zmniejszenie bezrobocia wśród ludzi młodych, gdyż opuszczający dofinansowane szkoły i uczelnie absolwenci mogą wchodzić na rynek pracy jako wykwalifikowani specjaliści posiadający poszukiwaną przez pracodawców wiedzę i umiejętności.

Sektor zdrowia

Działania realizowane w ramach priorytetu XII wpisują się w priorytet KPR **Aktywność dla wzrostu sprzyjającemu włączeniu społecznemu** – *Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu*, w którym działania na rzecz ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego będą koncentrowały się w znacznej mierze na zwiększenie szans na zatrudnienie osób defaworyzowanych na rynku pracy m.in. o złym stanie zdrowia. Czynnikiem wpływającym na ryzyko zagrożenia ubóstwem doprowadzającym do wykluczenia społecznego jest ograniczony dostęp do usług zdrowotnych. Zakupiony sprzęt medyczny oraz modernizacja podmiotów leczniczych ze środków EFRR zwiększa dostęp do usług medycznych.

Ponadto, inwestycje w ramach priorytetu XII POIiŚ wpisują się w KPR w obszar priorytetowy **Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego**. Realizacji ww. obszaru służyć ma m.in. zadanie Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej – inwestycje w infrastrukturę społeczną m.in. w zakresie ochrony zdrowia umożliwiają uwolnienie potencjału regionów oraz zapobiegają pogłębianiu się nierówności i sprzyjają włączeniu społecznemu. Zgodnie z KPR działania mają zostać ukierunkowane na poprawę m.in. dostępności systemu ochrony zdrowia poprzez inwestycje podnoszące jakość i konkurencyjność świadczenia usług zdrowotnych (modernizacja placówek świadczących usługi medyczne, zakup nowoczesnego sprzętu diagnostycznego i leczniczego). Ww. działania realizowane są w ramach priorytetu XII, w ramach którego następuje przebudowa,

rozbudowa, remont obiektów związanych z infrastrukturą ochrony zdrowia wraz z zakupem aparatury obrazowej oraz wyrobów medycznych służących do diagnostyki i terapii. Ww. działania służą zwiększeniu dostępności do świadczeń medycznych w ramach publicznego systemu opieki medycznej.

Sektor szkolnictwa wyższego

Realizacja projektów w ramach priorytetu XIII wpisuje się w obszar KPR **Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego** i przyczynia się bezpośrednio do wypełnienia *Zalecenia Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2012 r.,* zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012-2015 (Country Specific Recommendations).

Polska w drugiej połowie 2011 r. przystąpiła do reformy szkolnictwa wyższego mającej na celu m.in. wzmocnienie powiązań pomiędzy uniwersytetami a biznesem oraz odniesienie się do problemu niedopasowania umiejętności kształconych kadr do potrzeb stanowisk pracy, jak również zwiększenie elastyczności oferowanych kursów i ich lepsze dostosowanie do zmieniających się potrzeb rynku pracy.

Należy podkreślić, iż wsparcie w ramach perspektywy 2007-2013 odpowiada na zapotrzebowanie uczelni na dużą infrastrukturę budowlaną, która była niejednokrotnie dotknięta niedoinwestowaniem ze środków budżetowych. W tym aspekcie wsparcie unijne pozwoliło uczelniom na duże inwestycje infrastrukturalne, które bez niego nie byłyby możliwe do zrealizowania w okresie 2 do 5 lat.

Infrastruktura dydaktyczna wsparta w XIII priorytecie umożliwia przygotowanie studentów zarówno w zakresie teorii jak i praktycznych umiejętności. Potencjał dydaktyczny rozwijany jest m.in. poprzez tworzenie na uczelniach centrów naukowo-dydaktycznych z zakresu nowoczesnych technologii, które wspierają nie tylko jeden kierunek priorytetowy, ale najczęściej ich grupę, bądź w przypadku największych projektów, konglomerat kierunków priorytetowych.

Należy podkreślić, że projekty priorytetu XIII wypełniają tę lukę i bezpośrednio przyczyniają się do dostosowania przygotowania absolwentów do potrzeb rynku pracy, w szczególności poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii i wiedzy praktycznej.

Cele *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020*[13] są komplementarne z założeniami *Strategii Europa 2020*, m.in. w zakresie tzw. technologii ogólnego zastosowania (ICT, nanotechnologia czy biotechnologia) jako stymulatory zwiększenia produktywności i rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Bez zaplecza infrastrukturalnego kształcenie na wskazanych kierunkach mogłoby okazać się nieadekwatne do rzeczywistych realiów zapotrzebowania rynku i umiejętności praktycznego wykorzystania koniecznych kompetencji absolwentów.

Stan realizacji Strategii Europa 2020 na podstawie umów o dofinansowanie i wniosków o płatność

Do końca okresu sprawozdawczego w ramach POIiŚ zostało podpisanych **1 491 umów o dofinansowanie** projektów realizujących cele Strategii Europa 2020 o wartości ponad 23,4 mld euro, co stanowi 97% wartości wszystkich podpisanych umów w POIiŚ. **Analizując** podpisane umowy o dofinansowanie i **poszczególne kategorie interwencji** należy wskazać, że najwyższa kwota wsparcia została przyznana na realizację projektów w ramach kategorii ***21 Autostrady (sieci TEN-T***) – prawie 8 mld euro, **co stanowi prawie 34% dofinansowania UE** przyznanego w ramach wszystkich podpisanych umów realizowanych w ramach kategorii wpisujących się w realizację Strategii. Kolejna kategoria o wysokiej wartości dofinansowania UE to ***46 Oczyszczanie ścieków.*** W ramach tej kategorii realizowane są projekty o wartości dofinansowania UE wynoszącej ok. 2,8 mld euro, co stanowi prawie 12% dofinansowania UE w ramach wszystkich podpisanych umów realizowanych w ramach Strategii. Wysokie wsparcie zostało również przeznaczone dla projektów realizowanych w ramach kategorii ***17 Kolej (sieci TEN-T)*** – 1,8 mld euro (8%).

Tabela poniżej przedstawia wartość podpisanych umów w części dofinansowania UE oraz wartość wniosków o płatność w części UE, która została przeznaczona na realizację projektów w ramach Strategii Europa 2020, w podziale na kategorie interwencji.

[13] http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_rozwoju/srk_2020/strony/srk_2020.aspx.

Tabela 5. Wartość kontraktacji i wydatkowania dla projektów na realizację Strategii Europa 2020 w podziale na kategorie interwencji (dane w mln euro)

Kategorie interwencji PS 2007-2013 wpisujące się w realizację Strategii 2020	Umowy o dofinansowanie	Wnioski o płatność
	dofinansowanie UE (mln euro)	
02 Infrastruktura B+RT	590	304
16 Kolej	521	50
17 Kolej (sieci TEN-T)	1 790	374
19 Tabor kolejowy (sieci TEN-T)	240	36
20 Autostrady	1 781	1 076
21 Autostrady (sieci TEN-T)	7 961	5 861
22 Drogi krajowe	1 491	1 230
26 Transport multimodalny	63	3
27 Transport multimodalny (sieci TEN-T)	30	4
28 Inteligentne systemy transportu	122	7
29 Porty lotnicze	272	115
30 Porty	518	128
31 Śródlądowe drogi wodne (regionalne i lokalne)	82	15
34 Energia elektryczna (sieci TEN-E)	128	4
35 Gaz ziemny	492	157
36 Gaz ziemny (sieci TEN-E)	157	110
39 Energia odnawialna: wiatrowa	259	131
41 Energia odnawialna: biomasa	62	28
43 Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią	338	115
44 Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi	832	177
45 Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną	2	2
46 Oczyszczanie ścieków	2 773	1 062
47 Jakość powietrza	108	50
48 Zintegrowany system zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń	41	24
50 Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów	51	1
51 Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym NATURA 2000)	80	33
52 Promowanie czystego transportu miejskiego	1 462	593
53 Zapobieganie zagrożeniom	672	102
54 Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom	0,47	0,32
75 Infrastruktura systemu oświaty	131	62
76 Infrastruktura ochrony zdrowia	395	234
Razem	**23 443**	**12 088**

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ.

Efekty rzeczowe realizowanych projektów POIiŚ zostały przedstawione w załączniku IV oraz w rozdziale 3. Realizacja w podziale na priorytety

Przykłady projektów efektywnych z punktu widzenia Strategii Europa 2020

Sektor środowiska

Tytuł projektu: *Rozbudowa i modernizacja gospodarki wodno-ściekowej w mieście Hajnówka - etap I*

Działanie: 1.1. Gospodarka wodno - ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM

Beneficjent: Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce

Województwo: podlaskie

Wartość projektu: 2,3 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 1,1 mln euro

Data zakończenia: 31 grudnia 2012 r.

W ramach inwestycji zmodernizowano i rozbudowano miejską oczyszczalnię ścieków, zmodernizowano stację uzdatniania wody oraz wybudowano 2,9 km kanalizacji sanitarnej. Dzięki zastosowaniu nowoczesnych technologii zmodernizowano obiekty gospodarki wodno-ściekowej zwiększając ich wydajność, bezpieczeństwo oraz funkcjonalność. Rozbudowa oczyszczalni ścieków umożliwiła zwiększenie niezawodności i bezpieczeństwa pracy oczyszczalni. Modernizacja urządzenia do mechanicznego oczyszczania ścieków zwiększyła skuteczność usuwania związków organicznych z piasku i skratek. Odpady odseparowywane na tym etapie oczyszczania będą mniej uciążliwe dla otoczenia. W ramach modernizacji systemu napowietrzania w bioreaktorach oczyszczalni ścieków wprowadzono innowacyjny systemem napowietrzania połączonym z mieszadłami hiperboidalnymi. W efekcie, przez wydłużenie czasu kontaktu tlenu ze ściekami, uzyskano lepsze parametry ścieków oczyszczonych. Dzięki zastosowanym technologiom rozbudowana oraz zmodernizowana oczyszczalnia umożliwiła podwyższenie parametrów ścieków odprowadzanych do środowiska. Modernizacja poszczególnych elementów zminimalizowała ryzyko awarii a przez to potencjalne zagrożenie odprowadzenia ścieków nieoczyszczonych do wód. Redukcja źródeł zanieczyszczeń wpływających do wód w okresie długofalowym zapobiega utracie różnorodności biologicznej obszarów znajdujących się w zasięgu ich oddziaływania.

Tytuł projektu: *Budowa Zakładu Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych dla Bydgosko – Toruńskiego Obszaru Metropolitalnego*

Działanie: 2.1. Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych

Beneficjent: Międzygminny Kompleks Unieszkodliwiania Odpadów ProNatura Sp. z o.o.

Województwo: kujawsko-pomorskie

Wartość projektu: 168,2 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 82,9 mln euro

Planowana data zakończenia: 31 grudnia 2015 r.

Zgodnie z Dyrektywą 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającą niektóre dyrektywy, nowe instalacje termicznego przekształcania odpadów komunalnych, które otrzymały zezwolenie po dniu 31 grudnia 2008 r., winny wykazać się wysoką efektywnością energetyczną, równą lub większą od 0,65. Wówczas instalacje takie traktowane są, jako zakład recyklingowy (spalanie jako odzysk o kodzie R1), dla pozostałych instalacji proces spalania jest traktowany jako unieszkodliwianie. Planowany do wdrożenia na terenie obszaru objętego projektem system gospodarki odpadami komunalnymi jest w pełni zgodny z hierarchią postępowania z odpadami, określoną zapisami Dyrektywy 2008/98/WE: zapobieganie, przygotowywanie do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku, np. odzysk energii, unieszkodliwianie.

W pierwszej kolejności będzie realizowana zasada zapobiegania zanieczyszczeniom u źródła głównie poprzez podniesienie świadomości ekologicznej oraz rozwinięcie ekologicznych zachowań wśród mieszkańców objętych przedsięwzięciem. Przewidziana jako oddzielne zadanie w ramach niniejszego Projektu edukacja ekologiczna ma za zadanie ukształtowanie prawidłowych zachowań ludności, zwłaszcza związanych z prewencją powstawania odpadów, selektywnym zbieraniem odpadów oraz

przekazywaniem wiedzy z zakresu gospodarki odpadami - „od źródła - do składowiska”. Umożliwi to uszczelnienie systemu odpadowego oraz odbiór wszystkich odpadów od wytwarzających i ich transport w celu poddania procesom odzysku i unieszkodliwienia w przeznaczonym do tego celu miejscu.

Zwiększenie poziomu selektywnej zbiórki odpadów umożliwi wprowadzanie na rynek strumieni surowców pochodzenia odpadowego, przez co zamykają się bilanse surowców i produktów w firmach zajmujących się np. przetwórstwem tworzyw sztucznych, albo produkcją wyrobów papierniczych oraz uniezależnia stan środowiska od cyklu życia produktu. Masy odpadów materiałowych (papier i tektura, tworzywa sztuczne, metale szkło), które będą kierowane do instalacji odzysku i recyklingu przewyższają wymagany Dyrektywą 2008/98/WE 50% poziom przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów odpadowych w 2020 r.

Zbiórka odpadów zielonych oraz kierowanie analizowanego strumienia do instalacji biologicznej stabilizacji i poddanie recyklingowi organicznemu, umożliwi otrzymanie kompostu jako produktu handlowego.

Pozostały strumień resztkowy odpadów komunalnych, celem maksymalnej redukcji masy będzie kierowany do termicznego przekształcania w planowanej instalacji. ZTPOK umożliwi wdrażanie w gospodarce odpadami technik i technologii spełniających warunki najlepszych dostępnych technologii BAT oraz dotrzymanie rygorystycznych standardów (norm) emisji zanieczyszczeń. Istalacja będzie spłeniać kryteria instalacji odzysku energii R1 (współczynnik efektywności energetycznej równy 0,897).

Sektor transportu

Tytuł projektu: *Budowa autostrady A1, odcinek Pyrzowice –Maciejów -Sośnica*

Działanie: 6.1. Rozwój sieci drogowej TEN-T

Beneficjent: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

Województwo: śląskie

Wartość projektu: 1,4 mld euro

Wartość dofinansowania z UE: 1,2 mld euro

Planowana data zakończenia: 30 czerwca 2014 r. (projekt został rozliczony rzeczowo)

Przedmiotem projektu była budowa 44-kilometrowego odcinka autostrady A1 Pyrzowice - Maciejów - Sośnica, który w całości przebiega przez teren województwa śląskiego. Inwestycja pozwoliła m.in. na szybszy dojazd do portu lotniczego w Pyrzowicach, odciążenie również zakorkowanych miast na terenie aglomeracji. Autostrada A1 jest częścią międzynarodowej trasy E75 łączącej kraje skandynawskie z krajami europejskimi leżącymi na południe od granicy Polski. Projekt realizował ideę zrównoważonego rozwoju (jest sustainable) poprzez tworzenie nieistniejących dotąd połączeń, upłynnienie ruchu w ramach aglomeracji (dzięki czemu redukowana jest emisja spalin) oraz wsparcie transportu intermodalnego (transport drogowy-transport lotniczy).

W wyniku realizacji projektu osiągnięto wskaźniki produktu:

- *Długość wybudowanych autostrad* – 44,38 km
- *Liczba Miejsc Obsługi Pasażerów(MOP) na wybudowanym odcinku* – 2 szt.

Tytuł projektu: *Wdrożenie Zintegrowanego Systemu Zarządzania Ruchem TRISTAR w Gdańsku, Gdyni i Sopocie*

Działanie: 8.3. Rozwój inteligentnych systemów transportowych

Beneficjent: Gmina Miasta Gdyni

Województwo: pomorskie

Wartość projektu: 45,0 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 38,1 mln euro

Planowana data zakończenia: 30 czerwca 2014 r.

Będący obecnie w trakcie realizacji projekt wpisuje się w katalog działań przypisanych poziomowi krajowemu w ramach inicjatywy flagowej *Europa efektywnie korzystająca z zasobów,* gdzie oczekuje się rozwoju inteligentnej, zmodernizowanej i połączonej infrastruktury z pełnym wykorzystaniem ICT (develop smart, upgraded and fully interconnected transport and energy infrastructures and make full use of ICT). Wdrożenie Systemu TRISTAR ma na celu skrócenie czasu przejazdu pojazdów i podróży transportem zbiorowym, a także zmniejszenie liczby zdarzeń drogowych, dzięki zwiększeniu dostępności i poprawy warunków ruchu, oraz usprawnieniu podróży poprzez rozbudowany systemem informacji drogowej i informacji dla pasażerów transportu zbiorowego.

Systemem TRISTAR objętych zostanie 141 skrzyżowań. W ramach realizacji projektu powstanie jeden system zarządzania i sterowania ruchem miejskim obejmujący swoim działaniem Gdańsk, Sopot i Gdynię.

Sektor energetyki

Tytuł projektu: *Zakup i montaż nowego turbogeneratora w Synthos Dwory Sp. z o. o*

Działanie: 9.1. Wysokosprawne wytwarzanie energii

Beneficjent: Synthos Dwory 7 Sp. z o.o. S.K.A.

Województwo: małopolskie

Wartość projektu: 10,7 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 4,3 mln euro

Data zakończenia: 31 grudnia 2012 r. (projekt został zakończony rzeczowo, ale nie rozliczony finansowo)

Beneficjent w wyniku realizacji projektu zakupu i montażu nowego turbogeneratora z instalacjami pomocniczymi osiągnie wskaźniki dodatkowej mocy elektrycznej i wytworzonej energii elektrycznej zainstalowanej w kogeneracji oraz unikniętej emisji CO_2 związanej z oszczędnościami energii. Poprzez skojarzone wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła przedsiębiorstwo uzyskuje narzędzie poprawy sprawności energetycznej i uzyskania oszczędności. Jednocześnie wspomaga przeciwdziałanie zmianom klimatycznym poprzez ograniczenie emisji CO_2 i zmniejszenie strat przesyłowych.

Tytuł projektu: *Budowa dwudziestu dwóch elektrowni wiatrowych o łącznej mocy 44 MW w gminie Legnickie Pole*

Działanie: 9.4. Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych

Beneficjent: EWG Taczalin Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

Województwo: dolnośląskie

Wartość projektu: 75,1 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 9,8 mln euro

Planowana data zakończenia: 30 czerwca 2013 r.

Celem inwestycji jest budowa 22 elektrowni wiatrowych o mocy 2 MW każda w gminie Legnickie Pole. Łączna zainstalowana moc farmy wiatrowej to 44 MW. Ilość wyprodukowanej ze źródeł odnawialnych energii elektrycznej netto szacuje się na 111 300 MWh w roku (rzeczywista ilość energii, jaka trafia do sieci elektroenergetycznej).

Nadrzędnym celem analizowanego przedsięwzięcia jest zwiększenie produkcji „czystej" energii – energii produkowanej bez emisji zanieczyszczeń do powietrza, co stanowi kluczowy problem w produkcji energii elektrycznej metodami konwencjonalnymi. Cel zostanie realizowany poprzez produkcję energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych – z wiatru. Istotą funkcjonowania elektrowni wiatrowej jest zamiana energii kinetycznej wiatru na energię mechaniczną, a docelowo elektryczną. Zamiana energii wiatru na energię mechaniczną odbywać się będzie w wirniku, głównej części elektrowni, który równocześnie napędzać będzie generator. Wytworzony w generatorze prąd, przekazywany będzie następnie do sieci elektroenergetycznej.

W szerokim kontekście, projekt będzie oddziaływał na teren całego kraju i region, przyczyniając się do wzrostu udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym.

Należy podkreślić, że przyczyniając się do poprawy bilansu energetycznego kraju, projekt będzie miał bezpośrednie przełożenie na realizację założeń polityki energetycznej UE i zasady zrównoważonego rozwoju, można więc wskazać na oddziaływanie inwestycji w skali wspólnotowej.

Jednym z pośrednich efektów inwestycji będą również stworzone pośrednio nowe miejsca pracy. W szczególności będą to nowe miejsca stworzone u dostawców technologii, prac budowlanych, usługach prawnych i finansowych oraz doradczych.

Tytuł projektu: *Budowa zakładu produkującego śmigła do elektrowni wiatrowych zlokalizowanego w Warszowicach w Katowickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej*

Działanie: 10.3. Rozwój przemysłu dla OZE

Beneficjent: Euros Polska Sp. z o.o.

Województwo: śląskie

Wartość projektu: 13,9 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 5,7 mln euro

Planowana data zakończenia: 30 września 2013 r.

Przedsięwzięcie polega na budowie hali produkcyjno-magazynowej z zapleczem socjalnym wraz z infrastrukturą techniczną oraz zakupieniu i wytworzeniu linii technologicznej do produkcji śmigieł wirnika (łopat) do elektrowni wiatrowych z amortyzatorem drgań. Hala ta przylegać będzie do istniejącego już budynku należącego do spółki, w którym odbywa się również produkcja śmigieł, ale mniejszego rozmiaru. Nowy obiekt będzie niezależny pod względem funkcjonalnym i produkcyjnym. W jego obrębie przeprowadzany będzie cały proces produkcyjny.

Głównym celem projektu jest zwiększenie produkcji urządzeń do wytwarzania energii z OZE poprzez wybudowanie zakładu produkcyjnego wraz z infrastrukturą techniczną oraz zakup odpowiednich urządzeń i maszyn oraz wytworzenie we własnym zakresie modeli i form do produkcji śmigieł z amortyzatorem drgań.

Celami na poziomie przedsiębiorstwa jest budowa zakładu produkującego śmigła do turbin wiatrowych. W wyniku realizacji inwestycji nastąpi istotne zwiększenie dotychczasowych mocy produkcyjnych spółki oraz wzmocnienie jej pozycji konkurencyjnej wśród producentów śmigieł do turbin wiatrowych. Powiązane jest to z celami szczegółowymi takimi jak rozszerzenie współpracy na podmioty, a także których popyt dotychczas nie mógł zostać zaspokojony ze względu na brak mocy produkcyjnych, a także zaoferowanie na rynek śmigieł z amortyzatorem drgań.

Realizacja projektu stanowi odzwierciedlenie zmian zachodzących na rynku energetycznym, zmierzających do zwiększenia udziału zasobów energii odnawialnej w całkowitej produkcji energii. Procesy te mają w konsekwencji wpływ na wzrost zapotrzebowania na najistotniejsze i najbardziej technologicznie zaawansowane elementy instalacji służących do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym z wykorzystaniem energii wiatrowej.

Realizacja inwestycji przyczyni się również do wzrostu bezpieczeństwa energetycznego Polski zmniejszając stopień uzależnienia procesu produkcji energii elektrycznej od państw trzecich. Stworzony zakład umożliwi szybsze instalowanie farm wiatrowych. Zwiększona zostanie dywersyfikacja nośników energii, zwiększając udział energii ze źródeł odnawialnych w krajowym bilansie paliwowym. Przyczyni się to do zwiększenia niezawodności zaopatrzenia odbiorców w te nośniki.

Podsumowując celami projektu są:

- uzyskanie zdolności produkcji śmigieł z amortyzatorem drgań o większych gabarytach,
- rozszerzenie współpracy na podmioty, których popyt dotychczas nie mógł zostać zaspokojony ze względu na brak mocy produkcyjnych,
- umocnienie pozycji przedsiębiorstwa na rynku,
- zwiększenie liczby zakładów produkujących urządzenia do wytwarzania energii z OZE,
- zwiększenie rocznej wartości produkcji urządzeń na potrzeby wytwarzania energii z OZE,

- zwiększenie wykorzystania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w krajowym bilansie energetycznym.

Sektor kultury

Tytuł projektu: *Dziedzictwo Chopina na szlaku Traktu Królewskiego w Zamku Ostrogskich w Warszawie*

Działanie: 11.1. *Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym*

Beneficjent: Narodowy Instytut Fryderyka Chopina

Województwo: mazowieckie

Wartość projektu: 19,9 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 7,5 mln euro

Data zakończenia: 31 grudnia 2011 r.

Projekt dotyczy budowy multimedialnego Muzeum Fryderyka Chopina. W ramach inwestycji przeprowadzono rewaloryzację elementów Zamku Ostrogskich w Warszawie oraz zakupiono i zainstalowano nowoczesną ekspozycję. Założone w ramach projektu możliwości przekazu stanowią rozwiązanie innowacyjne w skali kraju. Dzięki zastosowaniu innowacyjnych rozwiązań w zakresie prezentacji dorobku naukowego i kulturalnego projekt w pełni wpisuje się w cele Strategii.

Tytuł projektu: *Budowa Centrum Nauki Kopernik w Warszawie*

Działanie: 11.2. *Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym*

Beneficjent: Miasto Stołeczne Warszawa

Województwo: mazowieckie

Wartość projektu: 89,0 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 50,5 mln euro

Data zakończenia: 30 września 2011 r.

Centrum Nauki Kopernik jest pierwszą tego typu placówką w Polsce i stanowi połączenie przenikania się nauki oraz kultury i sztuki. W obiekcie tym znajdują się m.in. wystawy stałe i czasowe, laboratoria i prezentacje multimedialne, Park Odkrywców, a w nim m.in. zewnętrzna galeria sztuki. Dzięki realizacji projektu powstała interdyscyplinarna i nowoczesna instytucja, umożliwiająca zwiedzającym samodzielne przeprowadzenie doświadczeń lub obserwacji otaczających nas zjawisk i procesów przy pomocy naukowych narzędzi i eksperymentów.

Jednocześnie CNK stanowi zaplecze edukacyjne, poszerzające bazę edukacyjną. Wspiera ona i uzupełnia szkolne programy nauczania dla uczniów szkół różnego szczebla. Projekt umożliwi nauczycielom wzbogacenie programu nauczania o treść kulturalno-edukacyjną będącą tematem interaktywnych ekspozycji CNK. Oferta kulturalno-edukacyjna CNK przyczynia się do upowszechnienia wśród dzieci i młodzieży samodzielnego myślenia, nawyku stawiania pytań i poszukiwania odpowiedzi. Unikalna oferta tej placówki może przyczynić się również do wzrostu zainteresowania uczniów artystycznymi i technicznymi kierunkami studiów.

Sektor zdrowia

Tytuł projektu: *Remont i doposażenie Centrum Urazowego Szpitala Uniwersyteckiego nr 1 im. dr A. Jurasza w Bydgoszczy*

Działanie: 12.1. Rozwój systemu ratownictwa medycznego

Beneficjent: Szpital Uniwersytecki im. dr Antoniego Jurasza w Bydgoszczy

Województwo: kujawsko-pomorskie

Wartość projektu: 2,7 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 2,3 mln euro

Planowana data zakończenia: 30 czerwca 2013 r.

Przedmiotem projektu jest remont części pomieszczeń Kliniki Medycyny Ratunkowej największego w regionie Szpitala Uniwersyteckiego nr 1 im. dr A. Jurasza w Bydgoszczy na potrzeby nowoczesnego centrum urazowego oraz zakup wysokospecjalistycznego sprzętu medycznego i wyposażenia (m. in. aparatów do znieczulania, defibrylatora, respiratora, aparatów do EKG, angiografu cyfrowego, USG z dopplerem, aparatów RTG, aparatu do hipotermii, stołu zabiegowego). Utworzenie centrum ma na celu poprawę skuteczności działań w stanach zagrożenia zdrowotnego, ponadto pozwoli na zachowanie tzw. „zasady złotej godziny". Szybka i skuteczna pomoc możliwa będzie dzięki posiadaniu w strukturze szpitala klinik udzielających świadczeń m. in. w zakresie: leczenia udarów, kardiologii interwencyjnej, leczenia oparzeń i chirurgii ręki. Centrum urazowe będzie zabezpieczać potrzeby całego województwa kujawsko – pomorskiego, czyli populację ok. 2 mln mieszkańców. Realizacja projektu przyczyni się do wsparcia dobrego poziomu zdrowia osób w wieku produkcyjnym (obniżenie śmiertelności oraz niepełnosprawności zwłaszcza z powodu wypadków drogowych, katastrof budowlanych, pożarów). Projekt wpisuje się w 3 priorytet Strategii, w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, którą Komisja Europejska określiła jako inicjatywę flagową ***Europejski program walki z ubóstwem*.**

Tytuł projektu: *Doposażenie Oddziałów Neurochirurgii, Otolaryngologii i Chirurgii w 103 Szpitalu Wojskowym w Olsztynie*

Działanie: 12. 2. Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym

Beneficjent: 103 Szpital Wojskowy z Przychodnią w Olsztynie SP ZOZ

Województwo: warmińsko-mazurskie

Wartość projektu: 600,0 tys euro

Wartość dofinansowania z UE: 509,3 tys euro

Planowana data zakończenia: 30 czerwca 2013 r.

Projekt przewiduje zakup sprzętu medycznego (m. in. aparatu EKG, aparatu cyfrowego RTG, aparatu USG, kardiomonitora modułowego Ultraview, defibrylatora, respiratora) do zainstalowania na Oddziale Neurochirurgii, Chirurgii i Otolaryngologii. Pozwoli on na zwiększenie ilości i jakości wykonywanych badań diagnostycznych a także na skrócenie czasu oczekiwania pacjentów na zabiegi. Realizacja projektu przyczyni się do poprawy zdrowia ludzkiego i wpłynie bezpośrednio na długość i jakość życia jego ostatecznych odbiorców. Powyższe rzutuje także na podwyższenie potencjału siły roboczej poprzez wydłużenie okresu zdolności wykonywania pracy (aktywności zawodowej). W ramach projektu przewidziano utworzenie nowych miejsc pracy, co bezpośrednio wpływa na wzrost ogólnego poziomu zatrudnienia. W wyniku realizacji projektu zapewniony zostanie dostęp do wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych, a ponadto nastąpi zmniejszenie nierówności w obszarze zdrowia w regionie Warmii i Mazur, który boryka się z wieloma problemami natury społecznej, w tym z wysokim bezrobociem i ubóstwem. Inwestycja w regionie, który posiada niekorzystne wskaźniki ekonomiczne w porównaniu do reszty kraju, przyczyni się do zapewnienia spójności gospodarczej i społecznej Warmii i Mazur z resztą kraju. Projekt wpisuje się w realizację inicjatywy przewodniej ***Europejski program walki z ubóstwem***.

Sektor szkolnictwa wyższego

Tytuł projektu: *Naukowo-Dydaktyczne Centrum Nowych Technologii - Politechnika Śląska*

Działanie: 13.1. Infrastruktura szkolnictwa wyższego

Beneficjent: Politechnika Śląska

Województwo: śląskie

Wartość projektu: 18,0 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 13,9 mln euro

Planowana data zakończenia: 31 grudnia 2014 r.

Jeden z projektów, który w największym stopniu przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w Krajowym Programie Reform tworząc najwięcej miejsc pracy i najwięcej nowych miejsc dla przyszłych studentów. Przedmiotem projektu jest budowa nowoczesnego obiektu wraz

z towarzyszącą infrastrukturą, mieszczącego pomieszczenia laboratoryjne, dydaktyczne i naukowe katedr, zakładów i instytutów trzech wydziałów. Budowę uzasadnia konieczność rozwoju i unowocześnienia procesu dydaktycznego w celu sprostania wymogom kształcenia specjalistów w strategicznych z punktu widzenia kraju kierunkach, decydujących o innowacyjności polskich przedsiębiorstw. Inwestycje w sprzęt i pracownie dydaktyczne oraz laboratoria o wysokim stopniu zaawansowania technologicznego przystosowane do kształcenia na priorytetowych kierunkach studiów, umożliwią przygotowanie studentów zarówno w zakresie teorii jak i praktycznych umiejętności na poziomie spełniającym standardy europejskie.

Tytuł projektu: *Rozbudowa Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*

Działanie: 13.1. Infrastruktura szkolnictwa wyższego

Beneficjent: Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Województwo: małopolskie

Wartość projektu: 9,2 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 6,9 mln euro

Data zakończenia: 31 stycznia 2013 r. (projekt został zakończony rzeczowo, ale nie rozliczony finansowo)

Kolejny z projektów, który w największym stopniu przyczynia się do osiągnięcia celów zakładanych w Krajowym Programie Reform tworząc najwięcej miejsc pracy i najwięcej nowych miejsc dla przyszłych studentów. W wyniku realizacji projektu powstał nowy obiekt pełniący funkcje dydaktyczne oraz naukowo-badawcze wraz infrastrukturą towarzyszącą oraz zakup wyposażenia w postaci aparatury laboratoryjno-dydaktycznej, wyposażenia powstałych pomieszczeń oraz zakup komputerów wraz z oprogramowaniem. Projekt przyczynia się do podniesienia ogólnej jakości kształcenia studentów, przede wszystkim dzięki możliwości korzystania z nowoczesnej aparatury, odbywania zajęć w nowych laboratoriach i salach dydaktycznych z szerokim dostępem do nowoczesnych technologii oraz umożliwienie współpracy nie tylko regionalnej, ale i międzynarodowej.

2.1.6.6. Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego

W 2012 r. przedstawiciele IZ POIiŚ aktywnie uczestniczyli w kolejnych posiedzeniach Zespołu Roboczego ds. koordynacji wdrażania SUE RMB w Polsce, zrzeszającego członków Narodowego Punktu Kontaktowego (MSZ), Koordynatorów Obszarów Priorytetowych, Liderów Projektów Flagowych, Instytucji Zarządzających regionalnymi i krajowymi programami operacyjnymi oraz pozostałych przedstawicieli administracji centralnej.

Podczas II posiedzenia Zespołu Roboczego w dniu 23 marca 2012 r. przedstawiciel IZ POIiŚ zaprezentował przykłady projektów realizowanych w Programie Operacyjnym wpisujące się w SUE RMB. Zwrócił uwagę, że POIiŚ ze względu na swoją specyfikę i holistyczne podejście do kwestii rozwoju obejmuje swoim zakresem wszystkie filary Strategii, tj. kwestie związane z ochroną środowiska, bezpieczeństwem energetycznym, dostępnością oraz pośrednio z przedsiębiorczością. Wskazał, że z 49 działań POIiŚ 34 z nich potencjalnie przyczyniają się do realizacji SUE RMB. Wśród tych, w których występuje wysoka zbieżność priorytetów POIiŚ i SUE RMB wymienił: łagodzenie skutków zmian klimatu i adaptacje do nich, poprawę dostępu do rynków energii, ich wydajności i bezpieczeństwa, wykorzystanie potencjału regionu w dziedzinie badań i innowacji, utrzymanie i zwiększenie atrakcyjności regionu Morza Bałtyckiego dzięki edukacji, turystyce i zdrowiu.

III posiedzenie Zespołu Roboczego, które odbyło się 16 lipca 2012 r., poświęcone zostało bieżącym kwestiom wdrażania SUE RMB oraz przewidywanego miejsca Strategii w nowym okresie powania. Spotlkanie stanowiło okazję m.in. do omówienia przyjętych przez Radę 26 czerwca 2012 r. Konkluzji ws. zakończenia przeglądu SUE RMB, które w dużej mierze były zbliżone do kształtu Konkluzji przyjętych podczas polskiej prezydencji w Radzie UE, 15 listopada 2011 r. W oparciu o proponowane przez KE różne metody podejścia do wdrażania strategii makroregionalnych w okresie 2014-2020, podjęto dyskusję na temat potencjalnych instrumentów, które pozwoliłyby w przyszłej perspektywie na bardziej efektywne wdrażanie SUE RMB w Polsce. Zauważono, że należy wypracować wspólne podejście, które zapewni poczucie współodpowiedzialności i zaangażowania wśród podmiotów, w tym

IZ i dodatkowo pozwoli wykorzystać Strategię jako narzędzie do realizacji polskich (krajowych i regionalnych) interesów w regionie. Uczestnicy spotkania zostali poproszeni o pisemne wkłady na temat oczekiwań wobec SUE RMB w przyszłym okresie, w tym możliwości jej wdrażania w Programach Operacyjnych oraz obecności w strategiach zintegrowanych i regionalnych.

IZ POIiŚ w swojej odpowiedzi w formie wypełnionej ankiety z sierpnia 2012 r. wskazała, że przyszły okres programowania będzie stanowił okazję, aby priorytety SUE RMB mogły zostać wzięte pod uwagę już na etapie tworzenia założeń programowych przyszłej interwencji polityki spójności. Będzie więc to okazja by dostosować założenia programów do postanowień SUE RMB, zwłaszcza opracowanć logikę interwencji, która umożliwia wsparcie obszarów funkcjonalnych o podobnych cechach lub uwarunkowaniach rozwoju. W kontekście SUE RMB będą to obszary dotyczące m.in. wsparcia dla infrastruktury rozwoju zrównoważonego w kluczowych obszarach środowiska naturalnego, energetyki i zmian klimatu oraz dostępności transportowej. Z punktu widzenia realizacji w przyszłej perspektywie finansowej programu zbliżonego zakresem do POIiŚ, stwierdzono, że za najważniejsze cele należy uznać: 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach; 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem; 6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów; 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych. Jak wykazało zlecone przez IZ POIiŚ badanie ewaluacyjne, dotychczasowe podejście do programowania, przyjęte w ramach POIiŚ, czyli uwzględnienie szerokiego wachlarza priorytetów sektorowych, sprawdza się w kontekście realizacji zintegrowanego podejścia, gdyż umożliwia finansowanie takich wiązek przedsięwzięć, które w sumie przyczyniają się do realizacji celów międzysektorowych (np. łagodzenie skutków zmiany klimatu i adaptacja do niej), uwzględniając jednocześnie kwestie gospodarcze (np. wsparcie dla firm, rozwój niektórych gałęzi transportu, etc.), społeczne (np. ochrona przeciwpowodziowa) oraz środowiskowe (np. promocja OZE). Zakładając analogiczny jak w POIiŚ katalog działań przyszłego Programu Operacyjnego poświęconego interwencji w obszarze ochrony środowiska, transportu, energetyki i kultury, nowy program powinien przyczynić się do realizacji SUE RMB w podobnym stopniu jak dotychczas. Wskazano także, że przeprowadzone badanie ewaluacyjne dotyczące realizacji założeń SUE RMB w ramach POIiŚ rekomenduje promowanie SUE RMB wśród beneficjentów POIiŚ, wprowadzenie „bałtyckiego earmarkingu" opartego o kryterium spójności z SUE RMB oraz kryterium posiadania potencjału w zakresie współpracy z podmiotami z regionu MB, uwzględnienie w systemie gromadzenia danych zagadnień związanych z przypisaniem poszczególnych Działań/projektów do SUE RMB, wypromowanie polskich projektów jako projektów flagowych w SUE RMB oraz wprowadzenie kryteriów wyboru projektów wzmacniających oddziaływanie na SUE RMB**.** Ponadto stwierdzono, że dla części inwestycji można zastanowić się nad określeniem realizacji strategii jako warunku uzyskania wsparcia w ramach części priorytetów dla Programów Operacyjnych na lata 2014-2020.

Jednym z ważniejszych wydarzeń związanych z realizacją SUE RMB w ramach POIiŚ w 2012 r. było zorganizowanie przez IZ wspólnie z IP konferencji pn. *Realizacja projektów z sektorów kultury, zdrowia i szkolnictwa wyższego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w kontekście Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

Konferencja odbyła się 5 września 2012 roku w Łodzi, w siedzibie Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera. Celami konferencji były:

- promocja POIiŚ w zakresie sektorów: kultury, zdrowia i szkolnictwa wyższego, w tym wskazanie wysokiego poziomu wdrażania projektów z sektorów, w tym kontraktacji i płatności oraz promocja przykładowych projektów;
- realizacja zaleceń ewaluacji w zakresie:

  - promocji Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego wśród beneficjentów i instytucji zaangażowanych we wdrażanie POIiŚ (sektor kultury, zdrowia i szkolnictwa wyższego);

  - wykazania, że poprzez wdrażanie projektów POIiŚ z zakresu kultury, zdrowia i szkolnictwa wyższego realizowane są cele określone w Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego.

Konferencja stanowiła dobrą okazję do wymiany informacji nt. wdrażania priorytetów w zakresie szeroko rozumianej infrastruktury społecznej POIiŚ połączonej z prezentacjami wybranych projektów. W trakcie konferencji omówiono również wyniki przeprowadzonego w 2011 r. badania ewaluacyjnego *„Realizacja założeń „Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego" w ramach POIiŚ 2007-2013:*

obszary osiągnięć POIiŚ" oraz wysłuchano prezentacji przedstawiciela Krajowego Punktu Kontaktowego (MSZ) nt. „*Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego i jej realizacja w Polsce*".

W ramach prac związanych z rewizją Planu Działania Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego (PD), IZ POIiŚ uczestniczyła w opiniowaniu przygotowywanych przez KE kolejnych wersjach projektu dokumentu (wersja z lipca, października i grudnia 2012 r.) poprzez zgłaszanie uwag do jego zapisów w obszarach merytorycznie powiązanych z interwencją POIiŚ.

Podczas IV posiedzenia Zespołu 5 listopada 2012 r. omawiano przeprowadzaną rewizję PD, wprowadzenie nowych projektów i obszarów priorytetowych koordynowanych przez Polskę oraz planowany do uruchomienia w 2013 r. fundusz wsparcia *Seed Money Facility* (specjalny instrument finansowy, który wspierałby początkową fazę uruchamiania projektów w ramach SUE RMB). Celem rewizji PD jest jego dostosowanie do wyników przeglądu SUE RMB rozpoczętego przez polską prezydencję w radzie UE i zakończonego przez prezydencję duńską. Wśród proponowanych zmian istotnych dla IZ POIiŚ należy wskazać na wyodrębnienie nowych obszarów priorytetowych: Kultura, Zdrowie, Turystyka, Bezpieczeństwo, Edukacja. Wśród zgłoszonych przez Polskę propozycji na uwagę zasługuje gotowość współkoordynacji OP Kultura (MKiDN wspólnie z Niemcami). Nowy OP stworzy szansę na wprowadzenie rzeczywistej współpracy kulturalnej w basenie Morza Bałtyckiego oraz skoordynowanie regionalnych platform współpracy kulturalnej. Zawiera on szereg tzw. projektów flagowych, których liderami będą polskie instytucje. W dyskusji wskazano na potrzebę pogłębionej debaty na temat polskich priorytetów w regionie Morza Bałtyckiego, które mogłyby być realizowane z wykorzystaniem SUE RMB. Ustalono, że spotkania w 2013 r. powinny koncentrować się na omówieniu tematycznych obszarów SUE RMB i możliwości realizacji polskich priorytetów poprzez zwiększenie zaangażowania polskich podmiotów w jej realizację. Uczestnicy spotkania wskazali na potrzebę dyskusji na forum Zespołu na temat zakresu i sposobów uwzględnienia Strategii w kolejnej perspektywie finansowej.

Kolejne spotkanie poświęcone tej tematyce odbyło się 10 grudnia 2012 r. w ramach V posiedzenia Zespołu, na którym przedstawiciele KE przedstawili strategiczną wizję współpracy w regionie w nowej perspektywie finansowej oraz poinformowali o prowadzonych w Komisji dyskusjach dotyczących potrzeby włączania koncepcji makroregionalnej do dyskusji o planowaniu strategicznym w przyszłym okresie programowania. Miałoby się to odbywać poprzez zawieranie w Umowach Partnerstwa i Programach Operacyjnych opisów działań ukierunkowanych na uwzględnianie w nich strategii makroregionalnych (w tym SUE RMB). W celu bardziej efektywnego wdrażania Strategii, wśród możliwych działań ją wspierających w Programach Operacyjnych nowej perspektywy finansowej strona polska (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego) rozważa wydzielenie specjalnej osi priorytetowej powiązanej ze Strategią, przeznaczanie określonego udziału środków na Strategię, przeprowadzanie specjalnych naborów dla projektów powiązanych ze Strategią, a także zwiększenie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących Strategii wśród potencjalnych beneficjentów. Decyzje w sprawie zastosowania konkretnych działań ukierunkowanych na wdrażania SUE RMB w przyszłym Programie Operacyjnym, będą podejmowane na etapie jego opracowywania.

Wkład finansowy w realizację SUE RMB, informacja o inwestycjach dofinansowanych z EFRR wpisujących się w SUE RMB wg obszarów wsparcia oraz przykłady projektów przedstawione są w załączniku VII do sprawozdania.

2.2. INFORMACJE NA TEMAT ZGODNOŚCI Z PRAWEM WSPÓLNOTOWYM

System zarządzania i kontroli POIiŚ zaprojektowany został w sposób mający zagwarantować przestrzeganie polityk wspólnotowych. Projekty wdrażane w ramach Programu muszą być realizowane zgodnie z prawem wspólnotowym. W szczególności system zakłada, że każdy projekt na każdym etapie realizacji poddawany jest weryfikacji w zakresie zgodności z obowiązującym prawem wspólnotowym, m.in. w obszarach zamówień publicznych, ochrony środowiska, ochrony przyrody oraz pomocy publicznej. Na etapie oceny wniosku o dofinansowanie weryfikowane jest spełnianie przez potencjalnych beneficjentów kryteriów takich jak: gotowość techniczna projektu do realizacji (posiadanie wymaganych prawem dokumentów, zgodność z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego), gotowość organizacyjno-instytucjonalna (posiadanie procedur zawierania umów),

zgodność projektu z wymaganiami prawa ochrony środowiska, efektywność energetyczna stosowanych rozwiązań, a ponadto, dla niektórych typów projektów, pozytywny wpływ na politykę horyzontalną równości szans. Weryfikacja realizacji polityk wspólnotowych przez beneficjentów odbywa się także poprzez kontrolę wniosków beneficjentów o płatność, a także podczas kontroli realizacji projektu na miejscu. Procedury realizacji tych czynności kontrolnych opisują wydane przez Instytucję Zarządzającą *Wytyczne w zakresie kontroli realizacji POIiŚ*. Wytyczne opisują także szczegółowo kontrolę procedur zawierania umów (w tym kontrole ex-ante).

Prawo ochrony środowiska w Programie

Odnosząc się do poszczególnych aktów prawnych KE wskazała na następujące problemy:

- **Dyrektywa 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (tzw. *dyrektywa ściekowa*)**

W związku z tym, że Polska założyła wdrożenie *dyrektywy ściekowej* w sposób określony w art. 5(4) ww. dyrektywy z zastosowaniem okresów przejściowych mimo, że okresy przejściowe zapisane w Traktacie Akcesyjnym przewidziano jedynie dla art. 5(2) dyrektywy, Komisja Europejska (KE) w 2011 r. zakwestionowała to podejście, oczekując przekazania informacji o wdrożeniu *dyrektywy ściekowej* z uwzględnieniem celów śródokresowych oraz odpowiedniej weryfikacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). W tym okresie KE wstrzymała weryfikację projektów w POIiŚ jednocześnie oczekując, że strona polska wykaże, iż projekt ten jest zgodny z art. 5(2).

W ramach działań naprawczych w dniu 16 stycznia 2012 r. zorganizowano spotkanie ws. wpływu wdrażania *dyrektywy ściekowej* na możliwość dofinansowania projektów wodno-kanalizacyjnych ze środków europejskich, które odbyło się w Brukseli. W trakcie spotkania KE zadeklarowała elastyczną postawę wobec stanowiska strony polskiej, zgodnie z którym dyrektywa ściekowa wdrażana jest na podstawie art. 5(4). Jednak w tym zakresie KE oczekuje od strony polskiej przedstawienia dowodów potwierdzających, że cele dyrektywy zostaną osiągnięte w 2015 r. Ponadto KE dopuściła możliwość wykazywania w przypadku projektów POIiŚ zgodności z art. 5(2) dyrektywy ściekowej. W związku z tym wystosowano prośbę do Ministerstwa Środowiska (MŚ) o przeanalizowanie projektów POIiŚ pod kątem spełniania przez nie wymagań określonych w ww. przepisie (zakresem tej prośby objęto również projekty FS).

W rezultacie przeprowadzenia przedmiotowych analiz zidentyfikowano 23 projekty nie spełniające wymagań określonych w art. 5(2) na chwilę obecną oraz jednocześnie zaproponowano przeprowadzenie wobec nich działań naprawczych mających na celu zapewnienie ich zgodności z prawem europejskim.

Ponadto, pomimo deklaracji KE o elastycznym podejściu do przedmiotowego problemu, w resorcie środowiska podjęto decyzję o zmianie założeń strony polskiej, co do wdrażania *dyrektywy ściekowej* uznając konieczność jej implementowania zgodnie z art. 5(2). W następstwie tego, planowana jest aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, uwzględniająca ww. zmianę.

- **Dyrektywa 2000/60 ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (tzw. *Ramowa Dyrektywa Wodna*)**

W kwietniu 2011 r. KE wystosowała do strony polskiej (do resortów środowiska i rozwoju regionalnego) pismo dot. m.in. wadliwej transpozycji do krajowego porządku prawnego przepisów RDW oraz potencjalnego wpływu naruszeń na inwestycje finansowane ze środków UE. Ponieważ część przepisów RDW została prawidłowo uwzględniona w prawie krajowym dopiero w nowelizacji ustawy *Prawo wodne*, która weszła w życie 18 marca 2011 r. W związku z tym w listopadzie 2011 r. KE skierowała pismo, w którym wyraziła oczekiwanie, że wszystkie projekty przeciwpowodziowe realizowane w stanie prawnym istniejącym przed nowelizacją zostaną poddane indywidualnej analizie pod kątem zgodności z RDW. Działanie to zostało wykonane a do KE zostały przekazane analizy oraz, po wystosowaniu przez KE uwag, stosowne uzupełnienia, w tym odpowiedź na uwagi KE o charakterze systemowym. 13 lipca 2012 r. MRR przekazało do KE dokument pn.: Podsumowanie ekspertyz w zakresie zgodności przedsięwzięć przeciwpowodziowych z przepisami art. 4 RDW, uwzględniający konsultacje społeczne oraz autoryzację dokumentacji przez RDOŚ.

6 lipca 2012 r. MŚ zorganizowało spotkanie z KE, podczas którego KE zgłosiła swoje uwagi do wyjaśnień dotyczących kwestii horyzontalnych przekazanych przez stronę polską. Podczas spotkania,

które odbyło się bez udziału MRR, instytucje krajowe zobowiązały się do przekazania poprawionych/uzupełnionych odpowiedzi na wskazane przez KE kwestie horyzontalne do końca września 2012 r. Pismem z 18 września 2012 r. IZ przekazała do KE część wyjaśnień, które dotyczą metodyki oceny wód powierzchniowych i podziemnych oraz środków kompensacyjnych dla czterech dużych projektów. Wraz z przekazanymi dokumentami do KE został przekazany również dokument z 2005 r. pn.: Studium Ogólne Oddziaływania na środowisko-Projekt Ochrony Przeciwpowodziowej Doliny Odry. 27 września 2012 r. dokumenty wraz z wyjaśnieniami dotyczącymi planowania strategicznego i monitorowania oraz z pozostałymi informacjami MŚ wysłało do KE. Pismem z 24 października 2012 r. KE sformułowała swoje zastrzeżenia odnośnie ww. dokumentacji, przekazanej przez stronę polską. W związku z ww. pismem KE strona krajowa opracowała dokument pn.: *Syntetyczna informacja nt. zgodności Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE „dużych" projektów przeciwpowodziowych (flood prevention major project),* stanowiący podsumowanie prowadzonych dotychczas prac mających na celu zapewnienie zgodności projektów działania 3.1 POIiŚ z wymaganiami RDW. Powyższy dokument został przekazany do KE przy piśmie z dnia 30 listopada 2012 r.

Ponadto 27 listopada 2012 r. MŚ zorganizowało spotkanie z udziałem służb DG Environment, DG Regio, na które zaproszono również Pana Adama Zdziebło, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego (MRR) i Pana Włodzimierza Karpińskiego, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji. Pismem z 18 grudnia 2012 r. KE przekazała podsumowanie ustaleń dokonanych na spotkaniu w dniu 27 listopada 2012 r., podczas którego omawiane były istotne kwestie związane z gospodarką wodną w Polsce. W piśmie tym KE wskazała swoje zastrzeżenia oraz niezbędne działania, jakie powinny zostać podjęte w celu satysfakcjonującego KE wdrożenia przepisów RDW. KE zaleciła wstrzymanie realizacji sektorowych programów dotyczących korzystania z wód obejmujących różne obszary, których realizacja utrudnia osiągnięcie celów RDW i przygotowanie jednego dokumentu, tzw. Master Planu. Według KE, dokument ten powinien zawierać ponowną ocenę wszystkich przedsięwzięć infrastrukturalnych w dorzeczach Odry i Wisły, nie tylko inwestycje współfinansowane ze środków unijnych, z uwzględnieniem celów RDW. Ponadto KE oczekuje przekazania porozumienia pomiędzy trzema resortami (środowiska, administracji i cyfryzacji oraz rozwoju regionalnego), określającego sposób wdrożenia rekomendacji unijnych.

- **Dyrektywa 2007/60/WE w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (tzw. *dyrektywa powodziowa*)**

W 2011 r. KE zobowiązała stronę polską do dostarczenia dokumentów potwierdzających, że duże projekty przeciwpowodziowe zostały wybrane do dofinansowania ze środków europejskich na podstawie strategii lub programów uwzględniających ryzyko powodziowe w całym obszarze dorzecza. W tym zakresie według KE strona polska powinna udowodnić, że wybór projektów był efektem odpowiedniej analizy wariantów przeprowadzonej zgodnie z prawem europejskim.

MŚ odnosząc się do kwestii relacji pomiędzy wariantami przedsięwzięcia a środkami minimalizującymi oddziaływanie przedsięwzięć z zakresu zarządzania ryzykiem powodziowym przekazało do KE wyjaśnienia (pismem z dnia 19 czerwca 2012 r.) wskazujące, że analiza wariantów w ww. zakresie została przeprowadzona na poziomie przedsięwzięcia, ponieważ wybór środków zarządzania ryzykiem powodziowym np. *w ramach Projektu Ochrony przeciwpowodziowej Dorzecza Odry* zależny był od sporządzonych dla tego Projektu modeli hydraulicznych.

Zgodnie z pismem KE z 18 grudnia 2012 r. działaniem naprawczym pozwalającym na wyeliminowanie zastrzeżeń KE w zakresie poprawności implementacji dyrektywy powodziowej (ryzyko nieosiągnięcia celów tego aktu prawnego i związane z tym wszczęcie postępowania ws. naruszenia prawa UE) ma być również przygotowanie Master Planów wymaganych przez KE w kontekście zapewnienia zgodności procesu wdrażania funduszy z Ramową Dyrektywą Wodną.

Zgodność Programu z prawem zamówień publicznych

Zapewnienie zgodności realizowanego Programu z prawodawstwem krajowym i wspólnotowym w zakresie zamówień publicznych następuje poprzez odpowiednie regulacje (m.in. wytyczne wydawane przez IZ POIiŚ, rekomendacje, zalecenia) obowiązujące w systemie wdrażania POIiŚ. Zasady zawierania umów dotyczące udzielania zamówień publicznych w oparciu o przepisy ustawy Pzp, jak i procedur dla zamówień niepodlegających tym przepisom zostały określone w *Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach POIiŚ*.

Beneficjenci są zobowiązani do zawierania umów z wykonawcami zgodnie z przepisami ustawy Pzp, w każdym przypadku gdy wymóg jej stosowania wynika z tej ustawy. W pozostałych przypadkach, gdy umowy zawierane są z pominięciem obowiązku stosowania ustawy Pzp, przy dokonywaniu wyboru wykonawcy zamówienia nie można pominąć zasad wynikających bezpośrednio z Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (swobodny przepływ towarów, prawo przedsiębiorczości, swobodę świadczenia usług, niedyskryminację i równe traktowanie, przejrzystość, proporcjonalność i wzajemne uznawanie). W odniesieniu do zamówień nieobjętych zakresem stosowania ustawy Pzp, normy na które powołuje się KE w *Komunikacie wyjaśniającym dotyczącym prawa wspólnotowego obowiązującego w dziedzinie udzielania zamówień, które nie są lub są jedynie częściowo objęte dyrektywami w sprawie zamówień publicznych, 2006/C 179/02*, zostały odzwierciedlone w zasadach zawierania umów określonych w *Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków*. Poza koniecznością stosowania ustawy Pzp, w *Wytycznych* przewidziano następujące trzy tryby zawierania umów:

1. tryb aukcji albo przetarg zgodnie z przepisami Kodeksu Cywilnego - beneficjenci, którzy nie są zobowiązani do stosowania Pzp powinni, co do zasady zawierać umowy w formie pisemnej w drodze aukcji albo przetargu, o którym mowa w K.C., z uwzględnieniem zasad zawartych w ww. Komunikacie KE;
2. tryb przewidujący udzielenie zamówienia po uprzednim dokonaniu rozeznania rynku - dotyczy przede wszystkim umów o małej wartości, a więc poniżej 14 tys. euro (np. udzielanie usług niepriorytetowych określonych w art. 5 ust. 1 ustawy Pzp). Tego rodzaju umowy powinny być zawierane, co do zasady w formie pisemnej, w sposób efektywny, po dokonaniu rozeznania rynku;
3. tryb pozwalający na zapewnienie efektywności wydatku bez konieczności stosowania rozeznania rynku - zarezerwowany do szczególnych rodzajów umów np. nabycie nieruchomości czy dla umów z zakresu prawa pracy.

Weryfikacja prawidłowości zawierania umów dokonywana jest na podstawie *Wytycznych w zakresie kontroli realizacji POIiŚ*, które określają szczegółowy zakres weryfikacji, minimalną próbę zamówień, które muszą zostać skontrolowane w ramach danego projektu.

W trakcie weryfikacji instytucje stosują także listy sprawdzające, których minimalny zakres został określony przez IZ POIiŚ. W przypadku wykrycia nieprawidłowości ustalana część lub całość wydatków zostaje uznana za niekwalifikowalną i jest korygowana na etapie weryfikacji wniosku beneficjenta o płatność, bądź na etapie weryfikacji *poświadczenia i deklaracji wydatków wraz z wnioskiem o płatność* do KE. Dodatkowo, informacje o wykrytych nieprawidłowościach są zgłaszane odpowiednim instytucjom (w tym KE).

W 2012 r. Instytucja Zarządzająca przeprowadziła kilka kontroli systemowych w zakresie wykonywania przez Instytucje Pośredniczące i Instytucje Wdrażające zadań z zakresu kontroli procedur zawierania umów, w tym postępowań o udzielenie zamówień publicznych oraz procesu nakładania korekt finansowych związanych z naruszeniami ww. procedur.

W 2012 r. Instytucja Zarządzająca przeprowadziła także kilka kontroli RPD PT na miejscu realizacji danego projektu, której elementem także była kontrola procedur udzielania zamówień publicznych przeprowadzonych w instytucjach wdrażających. Weryfikacja/kontrola obejmowała przede wszystkim naruszenia ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*.

W wyniku przedmiotowych weryfikacji wykryto m.in. następujące naruszenia:

1. niezgodny z przepisami ustawy Prawo zamówień publicznych podział zamówienia na części;
2. zawarcie aneksów do umów w sprawach zamówień publicznych z naruszeniem dyspozycji art. 144 ustawy Prawo zamówień publicznych.

Wobec powyższych uchybień IZ POIiŚ przeprowadziła postępowanie wyjaśniające i w kilku przypadkach zaproponowała uznanie części lub całości wydatków za niekwalifikowane albo zaproponowała nałożenie korekty na wydatki kwalifikowane w ramach danego zamówienia publicznego.

Kwoty wynikające z powyższych działań zostały wyłączone z wniosków o płatność albo zostały naniesione w rejestrze obciążeń na projekcie i uwzględnione w poświadczeniach od Instytucji Zarządzającej do Instytucji Certyfikującej.

Ponadto należy wskazać, że w 2012 r. została zaprojektowana i uchwalona zmiana ustawy Prawo zamówień publicznych, wprowadzająca m in. zmienione przepisy dot. posiłkowania się przez wykonawców potencjałem podmiotów trzecich, które dotychczas generowały dużą ilość problemów interpretacyjnych podczas realizacji postępowań o udzielenie zamówień publicznych[14].

Dokumenty systemowe

W roku 2012 r. IZ POIiŚ wydała zbiór zaleceń już wydanych w latach 2010-2011 mających na celu doprecyzowanie zasad kontroli zamówień publicznych oraz korygowania wydatków z tytułu nieprawidłowości w tym zakresie.

Ponadto uporządkowano system kontroli zmieniając *Wytyczne w zakresie kontroli realizacji POIiŚ 2007-2013* oraz projektując nowe *Wytyczne w zakresie sposobu korygowania wydatków nieprawidłowo poniesionych w ramach POIiŚ 2007-2013*, które tymczasowo wprowadzono do stosowania przez instytucje w systemie POIiŚ zaleceniami nr 17/2012.

Należy również wspomnieć o dokonanej przez IK NSRO w roku 2012 nowelizacji taryfikatora określającego zasady w zakresie nakładania korekt finansowych związanych z nieprawidłowościami stwierdzanymi w zakresie zamówień publicznych.

Pomoc publiczna

Zasady przyznawania pomocy publicznej są zgodne z zatwierdzonymi dla POIiŚ programami pomocowymi lub bezpośrednio z aktami prawa UE regulującymi te zagadnienia. Podstawowe prace nad programami pomocowymi i innymi dokumentami regulującymi zagadnienia związane z pomocą publiczną zostały zakończone w 2010 r.

Wszystkie podmioty biorące udział we wdrażaniu POIiŚ w zakresie realizacji form wsparcia objętych zasadami pomocy publicznej są zobowiązane stosować obowiązujące akty prawne stanowiące podstawę dla udzielania pomocy publicznej.

- **Wyjaśnienie wątpliwości w zakresie zgodności z prawem dofinansowania projektów odpadowych**

W dniu 6 lutego 2012 r. odbyło się w Brukseli spotkanie robocze ze służbami KE dotyczące pomocy publicznej w projekcie *2011PL161PR024 - Program gospodarki odpadami komunalnymi w Krakowie* realizowanym w działaniu 2.1 POIiŚ. KE zaaprobowała wówczas sposób zapewnienia zgodności z prawem pomocy publicznej dofinansowania udzielonego na ww. projekt, co oznacza również generalną akceptację przyjętego przez Polskę podejścia w zakresie zapewnienia zgodności z prawem pomocy publicznej finansowanej z Programów Operacyjnych na lata 2007-2013 na inwestycje w sektorze gospodarki odpadami komunalnymi. Przedmiotowe dofinansowanie jest udzielane jako element rekompensaty za świadczenie usług w ogólnym interesie gospodarczym, która nie podlega notyfikacji. Podstawą prawną udzielania powyższej rekompensaty do 30.01.2012 r. była *Decyzja Komisji z dnia 28 listopada 2005 r. w sprawie stosowania art. 86 ust. 2 Traktatu WE do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych, przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do zarządzania usługami świadczonymi w ogólnym interesie gospodarczym*. Natomiast rekompensata od 31 stycznia 2012 r. udzielana jest na podstawie *Decyzji Komisji z dnia 20 grudnia 2011 r. w sprawie stosowania art. 106 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych, przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do wykonywania usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym*.

- **Zmiana podejścia KE do projektów infrastrukturalnych**

W związku ze sprawą Leipzig/Halle (wyrok TSUE z 19.12.2012 r.), która dotyczyła kwestii uznawania za pomoc publiczną dofinansowania projektów infrastrukturalnych, rezultat których stanowi powstanie obiektów wykorzystywanych do celów komercyjnych, KE 21.11.2012 r. wydała *Wytyczne w sprawie weryfikacji zgodności projektów infrastrukturalnych z zasadami pomocy publicznej* oraz tzw. listy sprawdzające dla projektów infrastrukturalnych (*infrastructure analytical grids*). Dokumenty te w zamierzeniu KE mają ułatwić ocenę występowania pomocy publicznej w projektach infrastrukturalnych. W przypadku oceny tzw. dużych projektów (gdy koszty kwalifikowane projektu przekraczają równowartość 50 mln EUR) należy zamieścić we wniosku o dofinansowanie informację

[14] Przedmiotowa nowelizacja weszła w życie 20 lutego 2013 r.

odnośnie do występowania pomocy publicznej w danym projekcie i ewentualnym obowiązku jej notyfikacji KE. Dlatego też w przypadku dużego projektu KE zachęca do stosowania wyżej wymienionych dokumentów, natomiast ich zastosowanie nie jest obligatoryjne.

Orzeczenie w sprawie Leipzig/Halle oraz powyższe dokumenty KE nie zmieniają regulacji dotyczących zagadnienia pomocy publicznej w takim zakresie w jakim mają one zastosowanie do POIiŚ. Niemniej jednak w praktyce powodują wątpliwości, m.in. w zakresie oceny występowania monopolu naturalnego na danym rynku jako przesłanki wykluczającej pomoc publiczną, czy rozróżnienia pomiędzy działalnością wynikającą z wykonywania prerogatyw władzy publicznej (*public policy remit*), która nie ma charakteru gospodarczego, a jest działalnością gospodarczą[15]. W kontekście orzeczenia Leipzig/Halle w roku 2012 KE zaczęła zgłaszać wątpliwości w zakresie zgodności projektów wodno-ściekowych z zasadami udzielania pomocy publicznej. W tym zakresie IZ POIiŚ na bieżąco przedstawia KE wyjaśnienia dotyczące poszczególnych projektów sformułowane z uwzględnieniem indywidualnych przypadków. Mając na względzie fakt zaakceptowania przez KE wyjaśnień w zakresie pomocy publicznej w odniesieniu do projektu pn. „Uporządkowanie gospodarki ściekowej w mieście Katowice – etap II" należy przyjąć, że założony sposób postępowania jest właściwy[16].

Skutkiem zmiany podejścia KE pod wydaniu orzeczenia Lepzig/Halle jest konieczność prowadzenia analizy zgodności projektów z regulacjami z zakresu pomocy na większym poziomie szczegółowości tzn. dotychczas wystarczające było uzasadnienie braku możliwości uznania dofinansowania za pomoc publiczną, natomiast obecnie dodatkowo należy wykazać dlaczego w danym przypadku nie notyfikowano dofinansowania np. w celu uzyskania pewności prawnej oraz przygotować odpowiednią argumentację w tym zakresie. Właściwe zrealizowanie tego procesu niewątpliwie wymaga wzmocnienia zdolności instytucjonalnej (co sygnalizowała KE w uwagach do sprawozdania rocznego za 2011 r.) właściwych instytucji systemu POIiŚ, w tym również samej IZ, np. poprzez zwiększenie liczby pracowników zaangażowanych do oceny projektów w tym zakresie.

- **Informacja o wysokości pomocy publicznej udzielonej w ramach wdrażania POIiŚ**

Do końca 2012 roku pomocą publiczną oraz pomocą de minimis objęte zostały 415 projekty o łącznych kosztach kwalifikowalnych wynoszących 7,6 mld euro (wartość z umów o dofinansowanie). Projekty te realizowane są w sektorze środowiska (działania 2.1, 4.1-4.6), sektorze transportu (działanie 6.3, 7,1, 7.3) oraz sektorze energetyki (działania 9.1, 9.2, 9.4, 10.1, 10.2, 10.3).

2.2.1. Zasada równości szans

Instytucja Zarządzająca POIiŚ ma obowiązek zapewnić realizację zasady równości szans oraz niedyskryminacji na poszczególnych etapach wdrażania POIiŚ. Wiąże się to z zapobieganiem wszelkim przejawom dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Ze względu na charakter Programu, który wspiera przede wszystkim projekty infrastrukturalne, priorytetowo traktowane są inwestycje, których elementem są zmiany techniczne istniejącej infrastruktury lub tworzenie nowej, z uwzględnieniem dostępności m.in. dla osób niepełnosprawnych. Stosowanie tej zasady ma szczególne znaczenie podczas wdrażania priorytetów w zakresie transportu publicznego oraz infrastruktury społecznej. Zasada równości szans jest brana pod uwagę również przy wyborze projektów, jednak ze względu na infrastrukturalny charakter POIiŚ bezpośrednie dostosowanie inwestycji do potrzeb kobiet lub mężczyzn nie stanowi głównego elementu inwestycji.

Zasada równości szans jest przestrzegana również w przypadku równego **dostępu do informacji** na temat realizacji POIiŚ - między innymi poprzez umieszczanie informacji na stronach internetowych administrowanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (www.mrr.gov.pl, www.pois.gov.pl). Na stronach internetowych zamieszczane są m.in. informacje o stanie realizacji Programu, informacje

[15] W związku z tym w dniu 29 stycznia 2013 r. odbyło się spotkanie techniczne w ramach COCOF w Brukseli, na którym przedstawiciele KE udzielali odpowiedzi na pytania delegacji państw członkowskich (w tym delegacji polskiej składającej się m.in. z przedstawiciela IZ POIiŚ) odnośnie do stosowania wyżej wymienionych dokumentów. Ogólną konkluzją przedstawioną przez KE w trakcie spotkania jest stwierdzenie, że każdy przypadek należy rozpatrywać indywidualnie, a KE nie jest w stanie wydać dokumentu obejmującego katalog konkretnych kosztów, których współfinansowanie ze środków publicznych nie spowoduje wystąpienia pomocy publicznej.

[16] Dla tego projektu KE wydała w dniu 24.01.2013 decyzję zatwierdzającą wkład z funduszy UE

o planowanych i trwających oraz zakończonych naborach wniosków w trybie konkursowym, zamieszczane są również informacje dotyczące aktualizacji listy projektów indywidualnych. Dodatkowo, strona internetowa www.pois.gov.pl jest dostosowana do potrzeb osób niedowidzących.

Poniżej zostały omówione przykłady dobrych praktyk stosowanych w poszczególnych sektorach.

Realizacja działań w **sektorze środowiska** przyczynia się między innymi do promowania równości szans poprzez umożliwienie większej liczbie ludności dostępu do systemów kanalizacji zbiorczej oraz oczyszczalni ścieków, zgodnie z wymogami dyrektywy Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych. Ponadto beneficjenci realizując projekty związane z ograniczaniem negatywnych skutków antropopresji na ekosystemy uwzględniają rozwiązania dostosowane do wymogów osób z ograniczoną możliwością poruszania się.

W **sektorze transportu** wszystkie złożone projekty zakładają realizację inwestycji przy jednoczesnym zastosowaniu rozwiązań technicznych skutecznie spełniających założenia polityki równości szans. **Poniżej przykłady stosowanych praktyk:**

- projekty dotyczące budowy autostrad, gdzie w miejscach obsługi podróżnych przewidziane są udogodnienia dla opiekunów z dziećmi;

- inne projekty drogowe uwzględniające elementy poprawiające dostępność drogi dla osób niepełnosprawnych i osób z wózkami z dziećmi, takie jak: obniżone krawężniki i chodniki w rejonie przejść dla pieszych oraz obniżone nawierzchnie wysepek środkowych w rejonie przejść dla pieszych;

- terminale portów lotniczych, które projektowane są z myślą o zapewnieniu komfortu wszystkim grupom społecznym projektuje się np. odpowiednie wejścia do budynku, stosuje się bezpieczne szkło, pomieszczenia sanitarne przystosowuje się dla niepełnosprawnych, wyposaża w przewijaki dla niemowląt, buduje się szerokie korytarze bez przewężeń zapewniające swobodne poruszanie się;

- usuwanie wszelkich barier architektonicznych na przystankach i peronach. W celu ułatwienia korzystania z komunikacji osobom z niepełnosprawnością wzrokową (niedowidzący) przystanki wyposażane są w informacje głosową. Zapewniane jest również wygłaszanie komunikatów dla pasażerów w językach obcych. W toaletach dla niepełnosprawnych stosowane są instalacje przyzywowe, w tym m.in.: przyciski alarmowe, sygnalizatory optyczno – akustyczne;

- odpowiednio zaprojektowane przystanki oraz nowy tabor typu „niskopodłogowego", który ułatwia korzystanie zarówno z komunikacji miejskiej jak i dalekobieżnej (wsiadanie, wysiadanie oraz podróż). Stosowane są również systemy przywoływania obsługi przez pasażera oraz rampy dla wózków inwalidzkich w oznaczonych miejscach, obsługiwane przez personel pociągu. Tabor będzie wyposażony w systemy dla osób niedowidzących (zapowiadanie automatyczne przystanków) oraz wsystemy dla osób niedosłyszących (wyświetlacze elektroniczne – informacja audiowizualna). Komunikaty dźwiękowe, jak i wizualne podawane będą także w językach obcych.

Na uwagę zasługują ponadto projekty wdrażane w ramach priorytetu VI i VII POIiŚ, które pozytywnie wpływają na realizację polityki równości szans m.in. poprzez zwiększenie spójności terytorialnej regionów Polski, dzięki czemu wyrównywane będą różnice rozwojowe zarówno pomiędzy poszczególnymi częściami kraju jak i Unią Europejską. Zwiększa się również dostępność dużych ośrodków miejskich dla terenów mniej zurbanizowanych i słabszych gospodarczo, co pomaga w wyrównywaniu szans rozwojowych oraz zmiany strukturalne na obszarach wiejskich. Cele polityki równości szans są realizowane poprzez zwiększenie dostępności ważnych ośrodków miejskich o znaczeniu europejskim oraz realizowanych tam usług osobom niepełnosprawnym poprzez dostosowywanie oferty przewozowej dla tych osób.

Realizacja projektów w **sektorze energetyki** ma neutralny wpływ na promowanie zasady równości szans, a treść Szczegółowego Opisu Priorytetów w zakresie priorytetu IX i X nie narusza zasady równości szans i uzgodnień partnerskich.

W **sektorze kultury** na etapie oceny wniosków priorytetowo traktowane są inwestycje, których elementem są zmiany techniczne istniejącej infrastruktury oraz inwestycje polegające na tworzeniu nowej infrastruktury, które sprzyjają poprawie dostępności dla osób niepełnosprawnych.

Projekty wdrażane w ramach **sektora ochrona zdrowia** zapewniają brak dyskryminacji na poszczególnych etapach wdrażania. Wiąże się to z zapobieganiem wszelkim przejawom

dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Podczas oceny wniosków o dofinansowanie premiowane są projekty, w których elementem inwestycji są zmiany techniczne istniejącej lub tworzenie nowej infrastruktury, korzystnie wpływające na poprawę dostępności dla osób niepełnosprawnych. W trakcie oceny priorytetowo traktowane były projekty, w których przewidziano udogodnienia zapewniające pozytywny wpływ na politykę równości szans (np. odrębne łazienki/szatnie dla kobiet i mężczyzn, przewidziane miejsce do przewijania i karmienia dzieci). Podczas przeprowadzanej oceny merytorycznej II stopnia, jednym z weryfikowanych elementów była ocena projektu w zakresie zastosowania rozwiązań technicznych pod kątem dostosowania obiektów do potrzeb pacjentów, w szczególności osób niepełnosprawnych (np. oznaczenia dla niedowidzących, inne dostosowania dla niewidomych, niedosłyszących, głuchoniemych, upośledzonych a także wszelkie dodatkowe rozwiązania architektoniczno-budowlane korzystnie wpływające na poprawę warunków osób niepełnosprawnych). **Poniżej kilka przykładów projektów realizujących zasadę równości szans:**

- „*Zakup sprzętu medycznego na potrzeby Szpitalnego Oddziału Ratunkowego w Złotowie*". Podstawowym założeniem projektu jest realizacja celu w kierunku obniżenia poziomu śmiertelności oraz skutków powstających z przyczyny różnorodnych wypadków. Realizacja projektu inwestycyjnego odniesie pozytywny skutek w obszarze wyrównania szans społecznych dzięki oddziaływaniu inwestycji w przeważającej części na obszarze o słabiej rozwiniętej infrastrukturze medycznej w porównaniu z innymi miastami.

- *„Ponadregionalne Centrum Onkologii Dziecięcej we Wrocławiu – „Przylądek Nadziei". Rozbudowa Akademickiego Szpitala Klinicznego we Wrocławiu o nowy blok Kliniki Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Dziecięcej".* Dostęp do powstałej infrastruktury medycznej nie będzie ograniczany ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek oraz orientację seksualną. Ponadto w ramach zakresu przedsięwzięcia planuje się zastosowanie systemu informacji głosowej w windach, dzięki czemu osoby niedowidzące będą mogły orientować się w rozkładzie przestrzennym oddziałów Kliniki.

W ramach wszystkich projektów realizowanych w **sektorze szkolnictwa wyższego** przewidziane są rozwiązania sprzyjające zapewnieniu równości szans w dostępie do instytucji szkolnictwa wyższego. Beneficjenci deklarują równy dostęp kobiet i mężczyzn do studiowania, przyjmując jako jedyne kryterium stosowane podczas rekrutacji na studia oraz w procesie zatrudniania przygotowanie merytoryczne oraz wiedzę naukową. Specjalne udogodnienia przewidziano także dla studiujących rodziców - np. miejsca do przewijania i karmienia dzieci lub też odrębne szatnie i łazienki. W rozwiązaniach architektoniczno – budowlanych korzystnie wpływające na poprawę warunków funkcjonowania osób niepełnosprawnych lub osób z ograniczoną możliwością poruszania się zastosowano takie rozwiązania jak: specjalne podjazdy, przejścia i windy umożliwiające dojazd wózkom inwalidzkim, oznaczenia dla niedowidzących, dostosowane sanitariaty, ułatwienia komunikacyjne, specjalne miejsca w audytoriach oraz inne udogodnienia dla osób niewidomych, niesłyszących i głuchoniemych. Przewidziano także stanowiska laboratoryjne przeznaczone dla osób niepełnosprawnych, w tym dla osób niedowidzących, niedosłyszących lub z ograniczeniami ruchowymi.

Ponadto na etapie realizacji projektów, za jeden ze wskaźników przyjęty został *udział kobiet w liczbie absolwentów kierunków ścisłych i technicznych* w stosunku do ogólnej liczby absolwentów tych kierunków oraz *Liczba obiektów ułatwiających dostęp niepełnosprawnym*.

2.2.2. Zasada partnerstwa w Programie

Zasada partnerstwa w Programie nakłada obowiązek jak najściślejszej współpracy między Komisją Europejską a odpowiednimi władzami i instytucjami szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego, uczestniczącymi w przygotowaniu i realizacji działań w ramach funduszy europejskich. **Na każdym etapie tworzenia Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w prace nad ostatecznym kształtem dokumentów zaangażowani są partnerzy społeczni**. Partnerstwo instytucjonalne jest szczególnie widoczne na etapie aktualizacji *Listy projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastuktura i Środowisko,* w pracach Komitetu Monitorującego POIiŚ 2007-2013 oraz przy przeprowadzaniu badań ewaluacyjnych.

Dotychczas **procesowi konsultacji poddany został m.in. Program Operacyjny, projekt prognozy oddziaływania POIiŚ na środowisko, jak również kolejne wersje listy projektów indywidualnych dla POIiŚ**. Przeprowadzono również ewaluację zewnętrzną projektu POIiŚ, badając m.in. stopień w jakim POIiŚ odpowiada na realne problemy społeczno-gospodarcze oraz spójność zewnętrzną (inne dokumenty i strategie), jak i wewnętrzną POIiŚ. **W wyniku tych konsultacji i ewaluacji uwzględniono wiele postulatów i propozycji środowisk społecznych i gospodarczych, samorządów województw, a także partnerów społeczno-gospodarczych.** Uczestnikami konsultacji były osoby reprezentujące zainteresowane środowiska: organizacje społeczne i gospodarcze, instytucje pozarządowe (również ekologiczne), środowiska eksperckie i profesjonalno-akademickie, jednostki naukowe (placówki naukowe PAN, szkoły wyższe, jednostki badawczo-rozwojowe), jednostki samorządu terytorialnego, administrację rządową, parlamentarzystów, a także instytucje realizujące projekty w ramach perspektywy finansowej 2004-2006.

W bieżącym okresie sprawozdawczym ***Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*** poddana została dwukrotnym konsultacjom społecznym. Celem konsultacji było zebranie opinii i uwag wszystkich środowisk na temat nowych projektów indywidualnych proponowanych do wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Pierwsze konsultacje odbyły się w sierpniu 2012 r., kolejne w październiku 2012 r. **Podczas konsultacji lista nowych projektów** proponowanych do włączenia na listę **była zamieszczona na stronach internetowych administrowanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego**. W konsultacjach mogli wziąć udział wszyscy zainteresowani, a w szczególności przedstawiciele samorządów terytorialnych, partnerów społeczno-gospodarczych, administracji rządowej, organizacji pozarządowych i środowisk akademickich.

Zasada partnerstwa realizowana jest również poprzez wdrażanie w ramach Programu projektów, których beneficjentami są organizacje non profit (m.in. stowarzyszenia, organizacje pożytku publicznego), uczelnie, jednostki naukowe.

W fazie wdrażania oraz monitorowania Programu **zasada partnerstwa jest realizowana poprzez zapewnienie udziału przedstawicieli partnerów społeczno-gospodarczych w pracach Komitetu Monitorującego Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013**.

Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego dotyczące komitetów monitorujących określają procedurę wyboru partnerów społeczno-gospodarczych do składu członkowskiego komitetów, tak by zapewnić poszczególnym sektorom gospodarki szeroką reprezentację odpowiadającą specyfice Programu.

W posiedzeniach Komitetu Monitorującego uczestniczy strona rządowa, samorządowa, jak i partnerzy społeczni i gospodarczy oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych. Przy powoływaniu członków bierze się pod uwagę dążenie do zrównoważonego udziału strony rządowej, samorządowej, partnerów społecznych i gospodarczych oraz jak najwyższej efektywności ich pracy. Podczas posiedzeń Komitetu prezentowany jest aktualny stan realizacji Programu, wyniki przeprowadzonych badań ewaluacyjnych, poruszane są również inne istotne kwestie mające wpływ na wdrażanie Programu. Do zadań Komitetu należy m.in. rozpatrywanie i zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów oraz zatwierdzanie ewentualnych zmian tych kryteriów czy zatwierdzanie sprawozdań rocznych z realizacji POIiŚ oraz zmian Programu Operacyjnego. W bieżącym okresie sprawozdawczym odbyło się pięć Komitetów Monitorujących, w tym trzy w trybie obiegowym. Informacje o Komitecie Monitorującym oraz protokoły z jego posiedzeń znajdują się na stronie internetowej administrowanej przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego www.pois.gov.pl.

W fazie realizacji projektu zasada partnerstwa realizowana jest poprzez udział społeczeństwa w procesie oceny oddziaływania inwestycji na środowisko. Włączenie społeczeństwa w procedurę oceny oddziaływania na środowisko dla planowanego przedsięwzięcia jest jednym z najważniejszych elementów tego procesu. Obowiązek zapewnienia udziału społeczeństwa spoczywa na organie administracyjnym prowadzącym postępowanie w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Zgodnie z obowiązującymi przepisami społeczeństwo może mieć wgląd w dokumenty towarzyszące uzyskiwaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach i ocenie oddziaływania na środowiskowo planowanego przedsięwzięcia. Na zakończenie udziału społeczeństwa w procesie oceny podawana jest opinii publicznej informacja o wydaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz możliwościach zapoznania się z jej treścią.

W działania ewaluacyjne POIiŚ zaangażowana jest m.in. Grupa Sterująca Ewaluacją Programu. W skład Grupy Sterującej Ewaluacją wchodzą przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, wszystkich instytucji pośredniczących (ewentualnie instytucji wdrażających, gdy taką decyzję podjęła dana instytucja pośrednicząca), Krajowej Jednostki Oceny. Formuła pracy Grupy umożliwia włączanie w jej skład również **ekspertów** i **partnerów społeczno gospodarczych**. Zadaniem Grupy jest identyfikowanie obszarów badawczych, opiniowanie dokumentów ewaluacyjnych i podział środków na ewaluację, jak również konsultacje dotyczące wniosków i rekomendacji formułowanych w wyniku realizacji badań ewaluacyjnych. Wyniki prac Grupy zostały opisane w punkcie **2.7 *Monitorowanie i ocena.***

Wyniki badań ewaluacyjnych POIiŚ 2007-2013 opublikowane są w bazach internetowych: na stronie www.pois.gov.pl (internetowa baza badań ewaluacyjnych POIiŚ) oraz www.ewaluacja.gov.pl (krajowa internetowa baza badań ewaluacyjnych).

2.3. NAPOTKANE ZNACZĄCE PROBLEMY ORAZ PODJĘTE ŚRODKI ZARADCZE

Główne problemy utrudniające wdrażanie POIiŚ w roku sprawozdawczym oraz mogące mieć wpływ na efektywne wdrażanie Programu w przyszłości, zostały opisane w odpowiednich punktach w rozdziale 3 *Realizacja w podziale na priorytety*.

2.4. ZMIANY W KONTEKŚCIE REALIZACJI PROGRAMU OPERACYJNEGO

Sytuacja społeczno-gospodarcza w 2012 roku

Tendencje w gospodarce Polski

W 2012 r. niekorzystne uwarunkowania w gospodarce światowej oraz pogrążenie strefy euro w recesji, miały bezpośredni wpływ na odnotowane w Polsce spowolnienie tempa wzrostu gospodarczego. Tempo wzrostu PKB zmniejszyło się do 2,0% po wzroście 4,3% w 2011 r. Jednak tempo wzrostu PKB w Polsce – jakkolwiek niewysokie na tle lat poprzednich – należy do jednych z wyższych w UE. W 2012 r. ujemny wzrost gospodarczy wystąpił w bardzo wielu krajach UE. Polska znalazła się ex aequo ze Słowacją na czwartym miejscu wśród krajów UE (wyprzedzały nas pod tym względem jedynie trzy państwa ze wzrostem pomiędzy 3 a 5%). Tempo wzrostu PKB wytworzonego w UE zmniejszyło się do -0,3%.

Szacuje się, że dzięki wykorzystaniu środków polityki spójności tempo wzrostu PKB w 2012 r. było wyższe niż w scenariuszu bez funduszy UE o ok. 0,6-1,4 p.p. Zatem, można stwierdzić, że co najmniej jedna trzecia wzrostu gospodarczego w 2012 r. miała swoje źródło w unijnej polityce spójności.

Po globalnym kryzysie finansowym, odczuwalnym w kraju między innymi poprzez spowolnienie wzrostu gospodarczego w 2009 r. do 1,6%, Polska nie powróciła do wysokiego poziomu aktywności gospodarczej z lat poprzednich. Przyczyną spowolnienia aktywności gospodarczej w Polsce były zarówno niekorzystne uwarunkowania zewnętrzne, jak i słaby popyt krajowy. W 2012 r. osłabieniu uległy wszystkie składniki popytu krajowego, zarówno spożycie, jak i inwestycje. Stopa inwestycji zmniejszyła się z 20,3% w 2011 r. do 19,7% w 2012 r.

Szacuje się[17], że PKB na mieszkańca w relacji do średniej UE-27, liczony z uwzględnieniem siły nabywczej walut[18], osiągnął w 2012 roku poziom 66%. W 2011 r. PKB na mieszkańca w relacji do średniej UE-27, liczony z uwzględnieniem siły nabywczej walut, osiągnął 64% tj. o 15 p.p. więcej niż przed akcesją do UE. Tempo konwergencji Polski z UE – na tle innych nowych krajów

[17] Szacunek własny IK NSRO; ostatnie dane Eurostatu dot. PKB w PPS obejmują 2011 rok.
[18] Wskaźnik monitorujący cel strategiczny NSRO.

członkowskich – jest umiarkowane; pod tym względem Polska wyprzedza Rep. Czeską, Bułgarię i Węgry, ale większego postępu w tej dziedzinie dokonały Słowacja i Rumunia.

Ostatnie dostępne dane o kształtowaniu się tendencji w zakresie aktywności ekonomicznej w regionach wskazują, że regiony wysoko rozwinięte, zurbanizowane, dysponujące zdywersyfikowaną strukturą gospodarki okazały się odporniejsze na zjawiska kryzysowe i niekorzystną koniunkturę. W okresie 2006-2010 najwyższy wzrost PKB per capita – w granicach 25 – 35% - nastąpił w województwach: mazowieckim, śląskim, dolnośląskim, łódzkim i pomorskim. Najniższy wzrost tego wskaźnika odnotowano w Polsce wschodniej i w województwie opolskim. Należy jednak zaznaczyć, że tempo tego zjawiska nie jest niepokojące.

Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej

Pomimo znacznego postępu w samym 2012 r. w rozwoju systemu transportowego Polski (co wiązało się w znacznym stopniu z realizacją współfinansowanych ze środków UE projektów transportowych), nadal niezbędna jest dalsza rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej. Celem podejmowanych zadań jest zarówno poprawa dostępności ośrodków wzrostu gospodarczego, jak i poprawa połączeń dużych ośrodków miejskich z otaczającymi je mniejszymi ośrodkami. Niedostatki infrastruktury transportowej ograniczają konkurencyjność gospodarki i możliwości jej rozwoju, a w połączeniu z wciąż niską kulturą jazdy oraz zróżnicowanym stanem technicznym pojazdów oddziaływają negatywnie na bezpieczeństwo transportu drogowego. Należy jednak podkreślić, że działania współfinansowane przez Unię Europejską w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 przyczyniają się znacząco do rozbudowy infrastruktury transportowej i poprawy jej kondycji.

Według danych Ministerstwa Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (MTBiGM), na koniec 2012 r. było w Polsce 1 362 km autostrad i 1 190 km dróg ekspresowych, wobec odpowiednio 1 070 km i 738 km w końcu 2011 r (dane GUS). Oznacza to, że w 2012 r. łączna długość autostrad zwiększyła się o 293 km, a dróg ekspresowych o 452 km. Długość dróg szybkiego ruchu (łącznie autostrady i drogi ekspresowe) wzrosła na koniec 2012 r. o 745 km i wynosiła 2 552 km. Aktualnie Polska zajmuje jedno z ostatnich miejsc w Europie pod względem gęstości sieci obu typów dróg szybkiego ruchu. Wpływa to ujemnie na dostępność komunikacyjną terytorium kraju i jego poszczególnych obszarów.

Należy podkreślić, że w 2012 r. osiągnięto dość wyraźny postęp w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego - w porównaniu z 2011 r. liczba ofiar śmiertelnych (3 544 osoby) była o 15,4% niższa (4 189 osób w 2011 r.). O ponad 8% obniżyła się w 2012 r. zarówno ogólna liczba wypadków drogowych (z 40 065 w 2011 r. do 36 762), jak i liczba rannych w tych wypadkach (z 49 501 osób w 2011 r. do 45 429 osób). Niemniej jednak należy podkreślić, że w Polsce w przeliczeniu na milion mieszkańców na drogach rocznie ginie 110 osób, podczas gdy średnia w Unii Europejskiej wynosi 60 osób.

Według wstępnych szacunków Urzędu Transportu Kolejowego w 2012 przewozy pasażerskie koleją wyniosły odpowiednio 273,9 mln osób, (o 3,6% wyższe niż w 2011 r. 264,5 mln osób) oraz 17 860,3 mln pasażero-kilomentrów (o 1,7% mniej niż w 2011 r. – 18 169 mln pasażerokilometrów).

Dotychczasowy okres realizacji NSRO 2007-2013 przyniósł znaczną poprawę stanu środowiska przyrodniczego, dostępu ludności do podstawowej infrastruktury komunalnej wpływającej korzystnie na jakość środowiska, a także przyniósł korzystne zmiany w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Wdrażanie restrykcyjnych przepisów prawnych dotyczących środowiska, obowiązujących w całej UE, oraz realizacja projektów współfinansowanych ze środków unijnych prowadzą do polepszania warunków życia ludności oraz zmniejszenia energochłonności gospodarki, przy czym coraz częściej regiony konkurują nie tylko pod względem stopnia rozwoju samej infrastruktury, ale i ogólnie rozumianego wizerunku, w którym tzw. zielone elementy nabierają coraz większego znaczenia.

O efektach działań w zakresie ochrony środowiska naturalnego świadczy m.in. postęp w dążeniu do osiągnięcia celów NSRO w tym zakresie. W odniesieniu do poziomu emisji gazów cieplarnianych (wyrażonych jako ekwiwalent dwutlenku węgla i odniesionych do roku bazowego 1988) dotychczasowe tendencje wskazują, że realizacja celu na 2013 r. (emisje w wysokości 89% roku bazowego) pozostaje niezagrożona.

Na poprawę jakości życia ludności, przekładającą się na obniżenie antropopresji na środowisko wskazują natomiast m.in. tendencje w zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej, której miernikiem

rozwoju, określonym w NSRO jest odsetek ludności miast i wsi posiadającej dostęp do oczyszczalni ścieków. Cel na 2013 r. (90% ludności miejskiej oraz 30% ludności wiejskiej korzystającej z oczyszczalni ścieków) został określony na stosunkowo ambitnym poziomie, jednakże dotychczasowy postęp w jego realizacji oraz stopień zaawansowania w końcu 2012 r. (odpowiednio % oraz % ludności posiadało takowy dostęp) wskazują, na bardzo wysokie prawdopodobieństwo jego osiągnięcia.

Poziom edukacji i jakość kształcenia

Analizując poziom edukacji i jakości kształcenia utrzymuje się trend rosnący populacji w wieku 15-64 lat, legitymującej się wyższym wykształceniem, szybciej w przypadku kobiet niż mężczyzn. Powoli, lecz systematycznie maleje odsetek ludności w wieku 15-64 lat z wykształceniem średnim.

Ubóstwo i wykluczenie społeczne

Podejmowane działania, których nadrzędnym celem jest wzmocnienie spójności społecznej, uwzględniają zapewnienie dostępu do edukacji i szkolenia zawodowego, w szczególności dla grup najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po transferach społecznych (% ludności) zmalał do 2009 r. o 3,4 pkt. proc, jednak od następnego roku zaczął znów rosnąć – do poziomu 17,7% w 2011 roku. Wydaje się niemożliwe, by do 2013 r. udało się zrealizować takie przedsięwzięcia, które zniwelowałyby ten stan rzeczy w tak krótkim okresie w wyższym stopniu niż w ciągu minionych lat – do poziomu 14%.

Innowacyjność gospodarki

Oceniając zmiany strukturalne w gospodarce można stwierdzić, że utrzymanie tempa poprawy zbliżonego do dotychczasowego lub nieznacznie wyższego zagwarantuje pełne osiągnięcie zakładanej wartości wskaźnika NSRO w 2013 r. Dobrze można również ocenić postęp w realizacji wskaźników w obszarze rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Niekorzystna sytuacja występuje natomiast w obszarze wydatków na działalność badawczo-rozwojową i aktywność innowacyjną przedsiębiorstw. Niski jest poziom nakładów ogółem na B+R w relacji do PKB, zarówno publicznych, jak i przedsiębiorstw.

Zmiany w systemie prawnym mające wpływ na realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko

- **Ustawa z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 152, poz. 897)**

Ww. ustawa weszła w życie 1 stycznia 2012 r. Niemniej jednak, ustanowione przedmiotowym aktem nowe regulacje prawne w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi zostaną w pełni wdrożone z dniem 1 lipca 2013 r.

Celem tej ustawy jest zmiana dotychczasowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, poprzez m.in. zmianę relacji między właścicielem nieruchomości, na której powstają odpady, podmiotem odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości a gminą, a tym samym wprowadzenie większej konkurencji w zakresie zbiórki odpadów oraz budowania i zarządzania instalacjami do przetwarzania odpadów komunalnych. Przygotowywanie nowych projektów będzie wymagało w pierwszej kolejności stosowania procedur przetargowych, co do zasady, z wykluczeniem możliwości powierzania realizacji inwestycji w wyżej opisanym zakresie podmiotom wewnętrznym gmin tj. ich spółkom komunalnym. Efektem takich uregulowań powinna być zwiększona efektywność inwestycji.

Jednocześnie jednak przepisy przejściowe ww. ustawy minimalizują ewentualne negatywne efekty w odniesieniu do projektów realizowanych obecnie przez spółki komunalne pozwalając na zakończenie rozpoczętych przez te spółki inwestycji i kontynuowanie działalności w odniesieniu do zrealizowanych już projektów na dotychczasowych zasadach.

- **Projekt założeń projektu ustawy o utworzeniu wojewódzkich centrów usług wspólnych oraz o zmianie niektórych ustaw**

Projekt założeń został przedstawiony w piśmie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 21 grudnia 2012 r. Celem projektu jest utworzenie wojewódzkich centrów usług wspólnych oraz będące tego konsekwencją włączenie aparatów pomocniczych wybranych terenowych organów administracji, m. in. regionalnych dyrekcji ochrony środowiska (RDOŚ) wiążące się z likwidacją tych urzędów. Mając na

względzie znaczenie działalności RDOŚ dla realizacji projektów infrastrukturalnych dofinansowanych ze środków POIiŚ IZ POIiŚ podjęła działania mające na celu zapobieżenie zmianom prawa w tym zakresie[19].

2.5. ZASADNICZE MODYFIKACJE NA MOCY ART. 57 ROZPORZĄDZENIA (WE) NR 1083/2006

W okresie sprawozdawczym stwierdzono przypadki wystąpienia zasadniczej modyfikacji projektu o której mowa w art. 57 rozporządzenia (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 jedynie w XII Priorytecie POIiŚ - *Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia.*

Przypadki zasadniczej modyfikacji projektu w sektorze zdrowia.

W umowie o dofinansowanie beneficjent zobowiązuje się do zapewnienia trwałości projektu, w rozumieniu art. 57 ust. 1 rozporządzenia 1083/2006, w okresie 5 lat od daty zakończenia realizacji projektu. Warunkiem zapewnienia trwałości jest m.in. posiadanie przez beneficjenta aktualnego kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia (NFZ). Niespełnienie warunku posiadania umowy przez beneficjenta na udzielanie świadczeń zdrowotnych związanych z infrastrukturą uzyskaną w ramach projektu w publicznym systemie ochrony zdrowia oznacza dokonanie znaczącej modyfikacji projektu o której mowa w art. 57 ust. 1 rozporządzenia 1083/2006 poprzez zaprzestanie działalności produkcyjnej która wpłynęła na charakter lub warunki realizacji operacji.

W przypadku utraty przez beneficjenta ww. kontraktu, przy wykorzystaniu wszystkich przewidzianych prawem administracyjnych środków odwoławczych umowa o dofinansowanie zostaje rozwiązana i dochodzony jest zwrot środków proporcjanlnie przypadających na okres, w którym trwałość nie została dochowana.

Od początku wdrażania Programu do końca 2012 r. w ramach działania 12.1 kontrakt z NFZ utraciło 9 beneficjentów konkursu nr 1/2008. Z powodu braku ww. kontraktu rozwiązano 9 umów o dofinansowanie. Poniższa tabela przedstawia listę beneficjentów z którymi rozwiązano umowy.

Tabela 6.Wykaz beneficjentów konkursu nr 1/2008 nieposiadających kontraktów NFZ:

Lp.	Nazwa Beneficjenta i nr umowy o dofinansowanie	Wartość dofinansowania	Czy beneficjent posiada kontrakt z NFZ? (wg stanu na 31.12.2012 r.)	Czy rozwiązano z beneficjentem umowę o dofinansowanie?
1	Szpital Powiatowy w Kętrzynie POIS.12.01.00-00-003/08-00	86 103,79 euro (352 750,00 zł)	NIE	TAK
2	SPZOZ w Kędzierzynie-Koźlu POIS.12.01.00-00-058/08-00	157 355,93 euro (644 655,78 zł)	NIE	TAK
3	SPZOZ w Mławie POIS.12.01.00-00-059/08-00	75 211,31 euro (308 125,70 zł)	NIE	TAK
4	ZOZ w Oleśnie POIS.12.01.00-00-060/08-00	155 831,05 euro (638 408,65 zł)	NIE	TAK

[19] Pismem z dnia 14 stycznia 2013 r. Minister Rozwoju Regionalnego odniósł się w sposób negatywny do propozycji wcielenia RDOŚ w struktury urzędów wojewódzkich. Ponadto pismem z dnia 25 stycznia 2013 r. przekazano do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji stanowisko KE z dnia 21 stycznia 2013 r.), w którym wyraziła obawy co do negatywnych skutków proponowanych zmian instytucjonalnych dotyczących RDOŚ, wraz z prośbą o zajęcie stanowiska odnośnie tej kwestii .

Lp.	Nazwa Beneficjenta i nr umowy o dofinansowanie	Wartość dofinansowania	Czy beneficjent posiada kontrakt z NFZ? (wg stanu na 31.12.2012 r.)	Czy rozwiązano z beneficjentem umowę o dofinansowanie?
5	SP ZOZ Pajęczno POIS.12.01.00-00-088/08-00	72 617,65 euro (297 500,00 zł)	NIE	TAK
6	Szpital Powiatowy w Radomsku POIS.12.01.00-0-090/08-00	177 394,55 euro (726 750,00 zł)	NIE	TAK
7	SPZOZ w Gostyniu POIS.12.01.00-00-145/08-00	162 759,19 euro (666 791,83 zł)	NIE	TAK
8	SP ZOZ Szpital Powiatowy w Opocznie POIS.12.01.00-00-175/08-00	84 212,15 euro (345 000,34 zł)	NIE	TAK
9	Powiat Łowicki POIS.12.01.00-00-201/08-00	184 537,02 euro (756 011,25 zł)	NIE	TAK

Źródło: Sprawozdanie roczne za 2012 r. z wdrażania priorytetu XII POIiŚ, Ministerstwo Zdrowia (MZ)

Dodatkowo w dwóch przypadkach została przejściowo naruszona trwałość projektu, więc umowy o dofinansowanie nie zostały rozwiązane z beneficjentami

Tabela 7. Wykaz beneficjentów posiadających kontrakty NFZ

	Nazwa Beneficjenta i nr umowy o dofinansowanie	Wartość dofinansowania (w zł)	Czy Beneficjent posiada kontrakt z NFZ?	Czy rozwiązano z Beneficjentem umowę o dofinansowanie?
1.	SP ZOZ w Zduńskiej Woli POIS.12.01.00-00-038/08	203 350,18 euro (833 085,00 zł)	TAK	NIE Wobec Beneficjenta zostało wszczęte postępowanie w przedmiocie określenia kwoty do zwrotu (proporcjonalny zwrot za okres nie posiadania kontraktu z NFZ w zakresie udzielania świadczeń na SOR) oraz w przedmiocie ulgi. W dniu 17 maja 2012 r. wydano decyzję w sprawie zwrotu, utrzymaną w mocy przez MRR w dniu 20 lipca 2012 r. zmieniającą kwotę do zwrotu. Określono 64 417 euro (263 905,07 zł) płatności pośredniej wraz z odsetkami oraz 4 373 euro (17 915,49 zł) płatności końcowej wraz z odsetkami do zwrotu. Decyzja w sprawie ulgi negatywna, utrzymana w mocy przez MRR. Beneficjent zwrócił środki wraz z odsetkami.
2.	Szpital Wojewódzki w Poznaniu POIS.12.01.00-00-027/10	557 571,13 euro (2 284 257,41 zł)	TAK	NIE W 2013 r. nastąpił proporcjonalny zwrot dofinansowania za okres nie posiadania przez Beneficjenta kontraktu z NFZ w zakresie udzielania świadczeń na SOR oraz nie użytkowania lądowiska. Kwota do zwrotu w wysokości 86 424 euro (354 060,00 zł) potrącona została Beneficjentowi z płatności końcowej.

Źródło: Ministerstwo Zdrowia

2.6. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z INNYMI INSTRUMENTAMI

Podnoszenie efektywności działań Programu wynika z zachowania komplementarności wewnętrznej (pomiędzy osiami priorytetowymi) oraz zewnętrznej, z innymi działaniami realizowanymi w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013, jak również działaniami finansowanymi z EFRROW i EFR w Programach Operacyjnych Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej (PROW, PO RYBY 2007-2013). Opis mechanizmów koordynacji i komplementarności w Programie został zawarty w części ogólnej, a następnie przeniesiony na poziom poszczególnych osi priorytetowych. Jednocześnie w dokumencie krajowym, pn. *Szczegółowy opis priorytetów PO Infrastruktura i Środowisko 2007-2013*, opis komplementarności dotyczy poszczególnych działań Programu i jest integralnym elementem karty poświęconej danemu działaniu.

2.6.1. Wpływ działalności KM, instytucji i grup na zapewnienie koordynacji i komplementarności

Komitet Koordynacyjny NSRO

Naczelną funkcję w zakresie koordynacji działań pomiędzy Programami Operacyjnymi polityki spójności oraz Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej pełni Komitet Koordynacyjny Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013. Komitet Koordynacyjny NSRO, podczas swoich cyklicznych posiedzeń lub działając w trybie obiegowym, umożliwia współdziałanie i uzgadnianie stanowisk poszczególnych instytucji zarządzających w zakresie m.in. wypracowywania rozwiązań wzmacniających efektywność mechanizmów koordynacji i komplementarności wsparcia.

Zadania KK NSRO w zakresie koordynacji i komplementarności interwencji są w szczególny sposób wspierane przez *Grupę roboczą ds. koordynacji i komplementarności*, funkcjonującą przy KK NSRO. Przedmiotem posiedzeń grupy jest m.in. bieżąca analiza uwarunkowań instytucjonalnych i prawnych mających wpływ na realizację zasady komplementarności projektów, w tym wniosków płynących z realizowanych badań ewaluacyjnych. Efektem prac grupy roboczej są bieżące rekomendacje, adresowane do KK NSRO oraz instytucji zarządzających Programami Operacyjnymi służące poprawie koordynacji i tworzeniu warunków dla upowszechniania zasady komplementarności w projektach unijnych.

W 2012 r, miały miejsce trzy posiedzenia grupy roboczej, w których uczestniczyli przedstawiciele IZ POIiŚ. W trakcie tych spotkań mieli okazję m.in. zapoznać się z wynikami prezentowanych badań ewaluacyjnych służących m.in. określeniu powiązań pomiędzy Programami Operacyjnymi pod kątem występujących obszarów komplementarności, omówienia ich wyników oraz pogłębionej dyskusji nad proponowanymi przez ewaluatorów rekomendacjami. Szczególnym wątkiem prac grupy roboczej w 2012 r. było podjęcie prac nad podsumowaniem doświadczeń w zakresie wdrażania zasady komplementarności w Programach Operacyjnych obecnej perspektywy finansowej. W tym celu do instytucji zarządzających, m.in. IZ POIiŚ, została skierowana ankieta dotycząca kwestii realizacji zasady komplementarności, w której IZ POIiŚ ustosunkowała się do zagadnień horyzontalnych w zakresie wdrażania tej zasady, jak równie szczegółowych rozwiązań mających wpływ na realizację projektów komplementarnych, takich jak ewaluacja mechanizmów na rzecz komplementarności interwencji oraz identyfikacja mechanizmów, które nie sprzyjały komplementarności, określeniu barier komplementarności oraz dobrych i złych praktyk w obszarze komplementarności interwencji. IZ POIiŚ w wypełnionej ankiecie sformułowało również własne stanowisko w zakresie pożądanych mechanizmów na rzecz komplementarności w Programach Operacyjnych na lata 2014-2020.

2.6.2. Mechanizmy i narzędzia służące zapewnieniu koordynacji i komplementarności wsparcia

Funkcjonowanie mechanizmów koordynacji i komplementarności jest widoczne na kilku poziomach wdrażania: na poziomie Programu Operacyjnego, na poziomie osi priorytetowych, na poziomie działań oraz pojedynczych projektów.

Komplementarność z POKL

W zakresie komplementarności międzyfunduszowej, można wskazać na uzupełnianie się działań finansowanych z EFRR dotyczących **wsparcia infrastruktury ochrony zdrowia** z działaniami

o charakterze miękkim finansowanymi z EFS w PO Kapitał Ludzki. Zarówno w ramach POIiŚ jak i PO KL prowadzone są projekty mające na celu wsparcie systemu ratownictwa medycznego. W POIiŚ finansuje się projekty dotyczące zakupu ambulansów, wybudowania nowych i wyremontowania istniejących lądowisk dla helikopterów, zakupu specjalistycznego sprzętu medycznego na potrzeby szpitalnych oddziałów ratunkowych. Natomiast projekty finansowane w ramach PO KL dotyczą podniesienia umiejętności personelu w obszarze ratownictwa medycznego poprzez dedykowane szkolenia specjalistyczne (m.in. lekarzy, dyspozytorów medycznych, personelu pomocniczego), zakupu sprzętu służącego podnoszeniu umiejętności personelu (fantomy). Projekty prowadzone w ramach PO KL pozwalają przygotować personel medyczny do pracy w obiektach wybudowanych/wyremontowanych w ramach POIiŚ i na specjalistycznym sprzęcie medycznym, który został dofinansowany z tego Programu. Pozyskanie wykwalifikowanych lekarzy, pielęgniarek i ratowników medycznych poprawi zdolność systemu ratownictwa medycznego do skutecznego reagowania.

Wysoki poziom komplementarności pomiędzy funduszami można również wykazać w odniesieniu do wsparcia szpitali i placówek wysokospecjalistycznych w ramach działań 12.2 POIiŚ i działań podnoszących kwalifikacje personelu tych placówek z poddziałania 2.3.2 PO KL. Wsparcie EFS realizuje komplementarny do POIiŚ cel związany z poprawą zdolności systemu do skutecznego reagowania i świadczenia usług na najwyższym poziomie.

W ramach ww poddziałania realizowany jest projekt pn. Kształcenie w ramach procesu specjalizacji lekarzy deficytowych specjalności, tj. onkologów, kardiologów i lekarzy medycyny pracy. Celem projektu jest wsparcie kształcenia specjalizacyjnego lekarzy m.in. z kardiologii i onkologii, co przełoży się na wzrost liczby specjalistów w tej dziedzinie, dostępność do świadczeń zdrowotnych i poprawę stanu zdrowia osób pracujących. Sama wiedza i umiejętności personelu nie pozwolą jednak na szybkie zdiagnozowanie pacjenta i udzielenie mu kompleksowej pomocy medycznej. Niezbędne jest odpowiednie wyposażenie zakładów opieki zdrowotnej, m.in. w wysokospecjalistyczny sprzęt medyczny, który jest podstawowym narzędziem pracy lekarzy w specjalizacji kardiologii i onkologii. Wsparcie w tym zakresie udzielane jest szpitalom o znaczeniu ponadregionalnym z EFRR w ramach projektów realizowanych w działaniu 12.2 POIiŚ. Prowadzone w ramach ww. działania projekty konkursowe, jak i indywidualne, pozwalają m.in. na wyposażenie oddziałów onkologicznych i kardiologicznych w aparaturę obrazową oraz wyroby medyczne służące do diagnostyki lub terapii, a także dostosowanie ich pomieszczeń do użytkowania sprzętu. Modelowym przykładem jest projekt indywidualny Instytutu Kardiologii im. Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie pn. Rozbudowa Instytutu Kardiologii o nowym Oddział Intensywnej Terapii Kardiologicznej wraz z przebudową klinik i doposażeniem Instytutu o wysokospecjalistyczny aparat hemodynamiczny przystosowany do pracy hybrydowej. Celem ww. projektu jest poprawa dostępności i jakości wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych (usług medycznych) w zakresie chorób układu sercowo – naczyniowego (kardiologia, kardiochirurgia) świadczonych przez Instytut.

Warto również wskazać na komplementarny charakter działań EFS w odniesieniu do finansowanej w POIiŚ ze środków EFRR **infrastruktury szkolnictwa wyższego**. W oparciu o dane dotyczące projektów XIII priorytetu POIiŚ oraz PO KL w działaniu 4.1.2, Instytucja Pośrednicząca przeprowadziła analizę komplementarności pomiędzy projektami. Analiza została przeprowadzona w dwóch etapach. W pierwszym oceniono, ilu beneficjentów realizuje jednocześnie co najmniej jeden projekt finansowany z POIiŚ w ramach działania 13.1 oraz z PO KL w działaniu 4.1.2 Zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy (tzw. kierunki zamawiane). Beneficjentów takich jest 24.

W drugim etapie wyselekcjonowano pulę projektów realizowanych przez tych beneficjentów w obu działaniach. Wybrani wyżej beneficjenci wdrażają 86 projektów w ramach PO KL oraz 34 projekty w ramach POIiŚ.

Podczas dalszej analizy weryfikowano występowanie powiązań pomiędzy realizowanymi projektami z uwzględnieniem nazwy wspieranego kierunku studiów. W 30 projektach realizowanych w ramach działania 13.1 POIiŚ wspierane są tożsame kierunki studiów jak w wyselekcjonowanych wyżej projektach z poddziałania 4.1.2 PO KL. Zatem 88% projektów z badanej próby, a 67% wszystkich realizowanych infrastrukturalnych projektów dydaktycznych na priorytetowych w skali kraju kierunkach studiów w działaniu 13.1 POIiŚ wykazuje silną korelację z wspieranymi kierunkami kształcenia w ramach tzw. studiów zamawianych.

Ze strony PO KL korelacja ta jest nieco słabsza, ale nadal znacząca, bowiem 71 projektów z tzw. kierunków zamawianych (83% badanej próby) wykazuje ścisły związek z projektami z działania 13.1 POIiŚ. Odnosząc to do pełnej liczby 154 realizowanych projektów w ramach studiów zamawianych można powiedzieć, że 46% z nich wspiera kierunki, dla których dofinansowywana jest infrastruktura dydaktyczno-naukowa w działaniu 13.1 POIiŚ. Do kierunków o najsilniejszych korelacjach należą automatyka i robotyka, mechanika i budowa maszyn, chemia, różnorodne inżynierie, matematyka, fizyka, chemia, mechatronika, ochrona środowiska.

Komplementarność z RPO

W sektorze środowiska zostało przeprowadzone badania ewaluacyjne *Komplementarność przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska w POIiŚ (priorytet I-V) z projektami środowiskowymi realizowanymi w ramach innych osi POIiŚ, 16 RPO, PROW oraz WPRYB*. Zgodnie z analizą przeprowadzoną w 2012 r. w ramach badania ewaluacyjnego znaczna liczba projektów wdrażanych w ramach RPO ma wpływ na realizację celów określonych dla priorytetów I-V POIiŚ. Zidentyfikowano 1 775 projektów RPO, które z uwagi na swój zakres oraz charakter wpisują się w cele działań I-V POIiŚ, w tym 647 projekty RPO komplementarne w stosunku do osi I POIiŚ.

W ramach priorytetu I POIiŚ wspierane są głównie przedsięwzięcia zmierzające do zapewnienia skutecznych i efektywnych systemów zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM.

W ramach 16 regionalnych Programów Operacyjnych, poprzez realizację projektów indywidualnych ze środków EFRR realizowane są zadnia dotyczące budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków w aglomeracjach od 2 do 15 tys. RLM.

Przykładem wykorzystania środków POIiŚ i RPO w zakresie ochrony środowiska jest Gmina Grudziądz. Projekt realizowany w ramach działania 1.1 POIiŚ *Ochrona Zlewni rzeki Osy i Wisły na terenie Gminy Grudziądz - etap I*, stanowił uzupełnienie projektu realizowanego w ramach działanie 2.1. RPKP *Ochrona Zlewni rzeki Osy i Wisły na terenie Gminy Grudziądz – I etap*. Dzięki współdziałaniu POIiŚ i RPO na terenie Gminy Grudziądz udało się zrealizować dwuetapowy projekt dotyczący zaopatrzenia obszaru gminy w infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną.

Komplementarność z PROW

Zgodnie z analizą przeprowadzoną w 2012 r. w ramach badania ewaluacyjnego *Komplementarność przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska w POIiŚ (priorytet I-V) z projektami środowiskowymi realizowanymi w ramach innych osi POIiŚ, 16 RPO, PROW oraz WPRYB*, PROW stanowi istotne uzupełnienie działań dotyczących ochrony wód przed zanieczyszczeniami, gospodarowania odpadami, ochrony przed skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych, ochrony różnorodności biologicznej, jak również edukacji ekologicznej, które były finansowane w ramach osi I-V POIiŚ.

W ramach osi III *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej* PROW 2007-2013 dofinansowano 2 117 projektów dotyczących zaopatrzenia w wodę i gospodarki ściekowej w miejscowościach należących do gmin wiejskich, gmin miejsko – wiejskich (z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców) oraz małych gmin miejskich (poniżej 5 tys. mieszkańców).

Zgodnie z analizą przeprowadzoną w ramach ww. badania ewaluacyjnego za dobrą praktykę w zakresie gospodarki ściekowej należy uznać projekty dotyczące budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach o rozproszonej zabudowie. Rozwój systemu oczyszczalni przydomowych na obszarach nie spełniających wymogu 120 osób na km sieci, ale również na obszarach o trudnych warunkach terenowych, powinien zostać uznany za preferowany sposób porządkowania gospodarki ściekowej.

Za istotne uzupełnienie działań finansowanych w ramach osi I-V POIiŚ (w szczególności działania 1.1, 2.1, 4.2, 4.4 i 4.6 POIiŚ) można uznać instrumenty PROW na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego, modernizacji gospodarstw rolnych w celu poprawy warunków ochrony środowiska, jak również wdrażania modelu zintegrowanej produkcji, która kładzie duży nacisk na aspekty ochrony środowiska. Udzielone w ramach PROW wsparcie może mieć istotny wpływ na ograniczenie ilości zanieczyszczeń odprowadzanych do wód z terenów rolniczych oraz ograniczenie ilości odpadów powstających w rolnictwie

Przykłady komplementarności funkcjonalnej działań/projektów realizowanych w ramach różnych osi priorytetowych POIiŚ

Projekty dotyczące budowy zakładów zagospodarowania odpadów, realizowane w ramach działania 2.1 POIiŚ oraz projekty dotyczące rozwoju instalacji do odzysku i recyklingu odpadów pouzytkowych wdrażane w przedsiębiorstwach w ramach działania 4.6 POIiŚ. Działania dotyczące budowy zakładów zagospodarowania odpadów (ZZO) oraz rozwoju instalacji do odzysku i recyklingu odpadów można uznać za kluczowe ogniwa łańcucha zagospodarowania i ponownego wykorzystania surowców pochodzących z odpadów.

Projekty realizowane w ramach działania 2.1 POIiŚ oraz ogólnopolska kampania edukacyjno-informacyjna mająca na celu zapobieganie powstawaniu odpadów i właściwe postępowanie z odpadami, realizowana w ramach działania 5.4 POIiŚ przez Departament Edukacji Ekologicznej Ministerstwa Środowiska, jak również kampania SOS dla świata, promująca proekologiczne zachowania wśród Polaków, w ramach której jednym z tematów były odpady. Sprawność systemu gospodarowania odpadami komunalnymi uzależniona jest od poziomu świadomości, akceptacji i partycypacji osób objętych systemem.

2.6.3. Cross-financing

Informacje na temat stosowania zasady cross-financingu zostały przedstawione w punkcie 3.5.2 *Realizacja celów i analiza postępów*.

2.6.4. Koordynacja i komplementarność jako przedmiot badań ewaluacyjnych

W 2012 r. Instytucja Pośrednicząca dla priorytetów I-V POIiŚ tj. Ministerstwo Środowiska przeprowadziła badanie ewaluacyjne pn. „*Komplementarność przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska w POIiŚ (priorytet I-V) z projektami środowiskowymi realizowanymi w ramach innych osi POIiŚ, 16 RPO, PROW oraz WPRYB*", w którym dokonano analizy komplementarności projektów realizowanych w ramach poszczególnych działań osi I-V POIiŚ w ujęciu funkcjonalnym oraz przestrzennym.

Główne wnioski i rekomendacje wynikające z ww. badań oraz informacja nt. sposobu ich realizacji zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 8. Główne wnioski i rekomendacje wynikające z badania ewaluacyjnego oraz informacja nt. sposobu ich realizacji

Rekomendacja	Sposób uwzględnienia rekomendacji
1. Działania na rzecz wzmocnienia komplementarności i synergii w obszarze ochrony środowiska, które będą wdrażane w przyszłej perspektywie finansowej powinny koncentrować się na: - ograniczeniu barier dla realizacji projektów komplementarnych; - stymulowaniu najbardziej pożądanych form komplementarności; - stymulowaniu współpracy pomiędzy różnymi podmiotami; - stymulowaniu powiązań międzysektorowych.	Uwzględnienie wniosków i rekomendacji w procesie tworzenia założeń oraz programowania przyszłej perspektywy finansowej
2. Beneficjenci jako najbardziej atrakcyjny mechanizm wsparcia komplementarności wskazali możliwość pozyskania środków finansowych na przygotowanie kompleksowych programów, które obejmują realizację projektów komplementarnych. Warto rozważyć wprowadzenie mechanizmu finansowego wsparcia przygotowania kompleksowych programów (projektów zintegrowanych) w zakresie ochrony środowiska. Wzorcem może być mechanizm zastosowany w	Uwzględnienie wniosków i rekomendacji na etapie tworzenia strategii wykorzystania wolnych środków w ramach osi I-V POIiŚ.

Rekomendacja	Sposób uwzględnienia rekomendacji
programie LIFE+ (pod warunkiem, że zostanie on ostatecznie wprowadzony w życie). W ramach konkursów organizowanych w latach 2012- 2013 w ramach LIFE+ stworzono możliwość uzyskania wsparcia na przygotowanie projektów zintegrowanych (….).	
3. Konieczny jest inny sposób spojrzenia na linię demarkacyjną pomiędzy programem dotyczącym ochrony środowiska, który będzie kontynuacją działań POIiŚ, a innymi programami – demarkacja nie powinna być postrzegana jako narzędzie, które przeciwdziała podwójnemu finansowaniu (temu powinny służyć rozwiązania informatyczne oraz procedury kontrolne), lecz jako mechanizm gwarantujący realizację w ramach różnych programów przedsięwzięć, które są niezbędne dla osiągnięcia kluczowych, horyzontalnych celów w zakresie ochrony środowiska. Tworząc linię demarkacyjną nie należy koncentrować się na pytaniu: Czy występuje dublowanie się podobnych typów działań? lecz: Czy różne programy gwarantują realizację działań kluczowych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów?	Uwzględnienie wniosków i rekomendacji na etapie tworzenia linii demarkacyjnej pomiędzy programem dotyczącym ochrony środowiska, który będzie kontynuacją działań POIiŚ, a innymi programami.
4. Istnieje konieczność większej koordynacji działań dotyczących szeroko rozumianej ochrony środowiska i przeciwdziałania zagrożeniom, realizowanych w ramach różnych programów. Szczególnie istotne wydaje się ścisłe koordynowanie działań w zakresie ochrony przeciwpowodziowej i melioracji wodnych oraz wykorzystania biomasy, jako surowca energetycznego. Działania na rzecz bliższej współpracy pomiędzy instytucjami przygotowującymi programy, w ramach których finansowane będą projekty dotyczące ochrony środowiska.	Rekomendacja uznana w części informującej o konieczności większej koordynacji działań. Szczegółowe określenie obszarów wymagających ścisłej koordynacji powinno zostać poprzedzone konsultacjami .z zainteresowanymi stronami

Źródło:Opracowanie własne IZ POIiŚ

Należy również podkreślić, że analiza przeprowadzona w ramach badania ewaluacyjnego wykazała, że znaczna liczba projektów wdrażanych w ramach RPO ma wpływ na realizację celów określonych dla priorytetów I-V POIiS.

Dla przykładu w ramach RPO zidentyfikowano **362 projekty**, które z uwagi na swój zakres oraz charakter wpisują się w cele priorytetu IV POIiŚ. Jednym z działań realizowanych w ramach priorytetu IV POIiŚ oraz RPO jest ochrona powietrza.

Przestrzenny rozkład projektów dotyczących ochrony powietrza, rozwoju OZE i efektywności energetycznej finansowanych ze środków POIIŚ, RPO i POIG (finansowanych z różnych źródeł), które mają wpływ na ochronę powietrza prezentuje poniższa mapa.

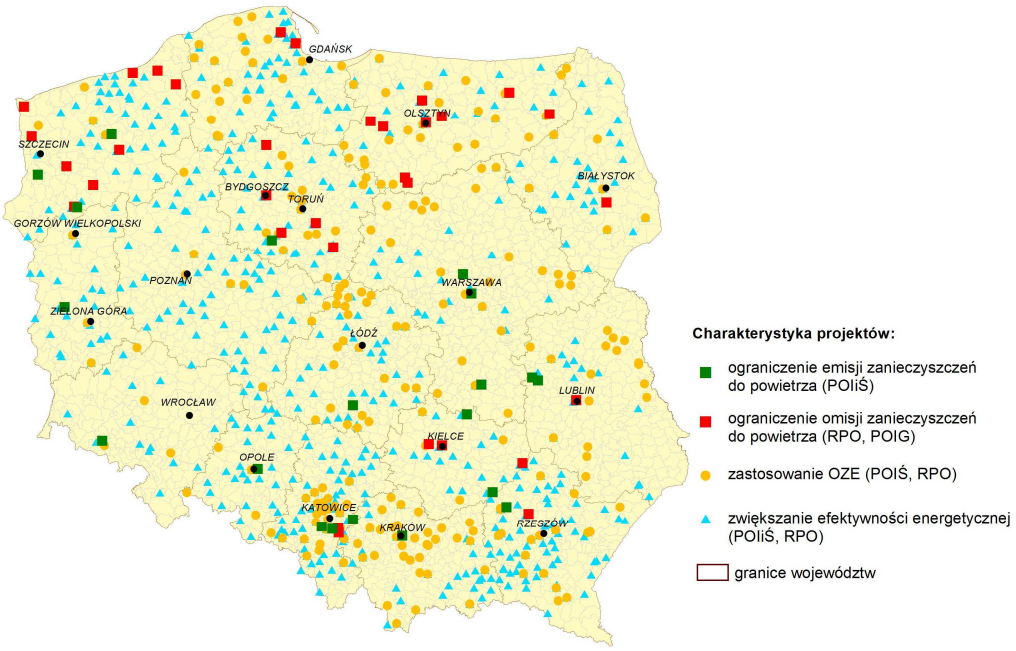

Źródło: Raport „Komplementarność przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska w POIiŚ (priorytety I-V) z projektami środowiskowymi realizowanymi w ramach innych osi POIiŚ, 16 RPO, PROW, oraz WPRYB

Innym przykładem komplementarności podejmowanych działań jest realizacja projektów w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, która wpisana jest w cele szczegółowe V osi priorytetowej.

Przestrzenny rozkład projektów dotyczących ochrony różnorodności biologicznej realizowanych w ramach POIiŚ, RPO i PROW (finansowanych z różnych źródeł), które mają wpływ na ochronę bioróżnorodności prezentuje poniższa mapa.

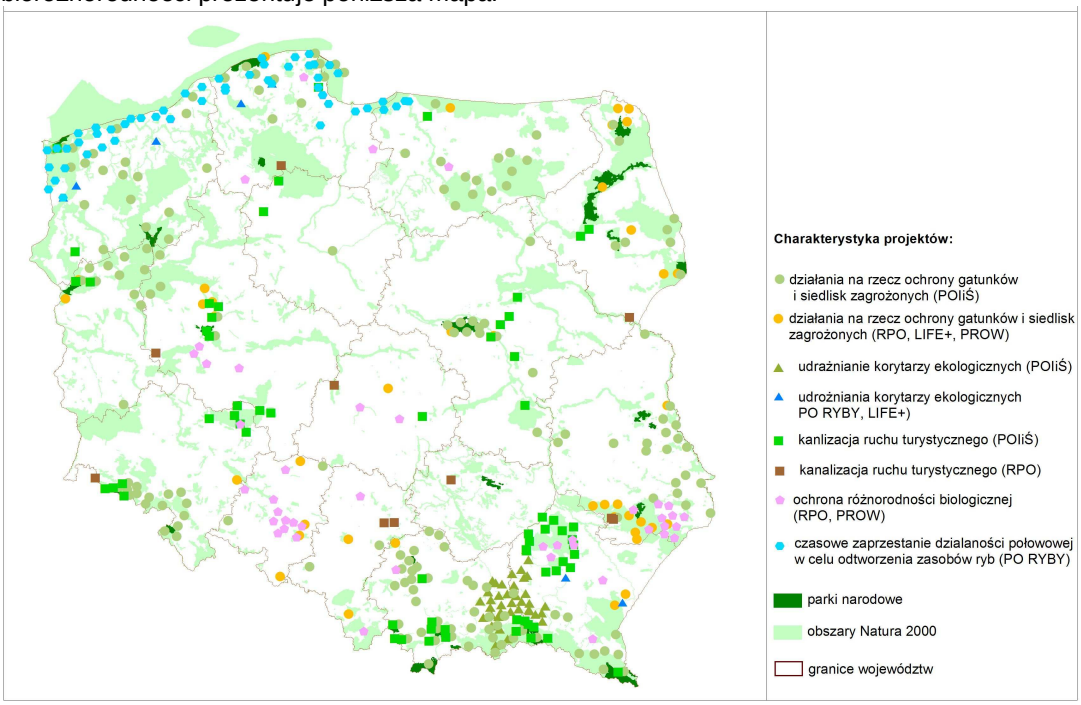

Źródło: Raport ewaluacyjny „Komplementarność przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska w POIiŚ (priorytet I-V) z projektami środowiskowymi realizowanymi w ramach innych osi POIiŚ, 16 RPO, PROW oraz WPRYB".

2.6.5. Przykłady projektów komplementarnych

W załączniku XI znajdują się przykłady projektów komplementarnych.

2.6.6. Mechanizmy unikania podwójnego finansowania działań realizowanych w ramach Polityki Spójności z działaniami realizowanymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej

Podstawowym instrumentem określającym podział interwencji udzielanej z funduszy polityki spójności w ramach Programów Operacyjnych jest *Linia demarkacyjna pomiędzy programami operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej*, która pełni jednocześnie rolę podstawowego instrumentu demarkacji pomiędzy ww. Programami. Zadaniem IZ POIiŚ jest opiniowanie propozycji zmian linii demarkacyjnej pomiędzy POIiŚ a innymi Programami Operacyjnymi, w tym PROW i PO RYBY, oraz pomiędzy priorytetami i działaniami w ramach POIiŚ, w tym dokonanie:

- analizy i oceny zgodności zaproponowanej linii demarkacyjnej z zapisami Programu Operacyjnego;
- oceny przejrzystości zaproponowanych zapisów;
- identyfikacji obszarów ryzyka i proponowane rozwiązania.

Instytucja zarządzająca zajmuje się również przygotowaniem i monitorowaniem działań związanych z uzgadnianiem zmian w linii demarkacyjnej, w ramach których możliwa jest ponowna oceny procedur stosowanych przez instytucje pośredniczące pod kątem zidentyfikowanego obszaru ryzyka związanego z linią demarkacyjną.

W celu wypełnienia postanowień prawa dotyczącego wdrażania funduszy polityki spójności zabraniających podwójnego dofinansowania wydatków z różnych funduszy, oprócz kontroli krzyżowych projektów, Instytucja Zarządzająca podejmował działania prewencyjne eliminujące potencjalne ryzyko podwójnego dofinansowania, poprzez wprowadzenie wymogu składania oświadczeń, że wnioskodawca nie ubiega się o dofinansowanie z dwóch źródeł.

W okresie sprawozdawczym 2012, Instytucja Zarządzająca POIiŚ nie odnotowała istotnych problemów z zapewnieniem przestrzegania linii demarkacyjnej pomiędzy działaniami realizowanych w ramach polityki spójności z działaniami realizowanymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej

2.6.7. Kontrole krzyżowe Programu

Koordynacja procesów kontrolnych w ramach poszczególnych Programów Operacyjnych jest jednym z obowiązków Instytucji Koordynującej Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (dla programów operacyjnych) i Instytucji Koordynującej Regionalne Programy Operacyjne (dla regionalnych programów operacyjnych). Obowiązki te pełni także, powołany w 2009 r., Komitet do Spraw Kontroli i Audytu Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności, który skupia przedstawicieli wszystkich instytucji zarządzających, instytucji koordynujących, Instytucji Certyfikującej, Instytucji Audytowej i Najwyższej Izby Kontroli. Komitet opiniuje roczne plany kontroli instytucji zarządzających Programami Operacyjnymi i regionalnymi programami operacyjnymi, które są następnie akceptowane przez właściwe instytucje koordynujące.

IK NSRO w czerwcu 2012 r. zakończyła proces aktualizacji horyzontalnych *Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie procesu kontroli w ramach obowiązków Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym.* W dokumencie tym doprecyzowano wymogi proceduralne procesu prowadzenia kontroli krzyżowych, mających na celu wykrywanie i eliminowanie podwójnego finansowania wydatków z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, funduszy rolnych oraz funduszu finansującego rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich.

Zgodnie z zapisami *Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie procesu kontroli w ramach obowiązków Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym,* Instytucja Koordynująca Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia prowadzi, w trybie comiesięcznym, kontrole krzyżowe wydatków beneficjentów realizujących równolegle projekty w ramach co najmniej dwóch Programów Operacyjnych NSRO (kontrole krzyżowe horyzontalne). Weryfikacje prowadzone są w oparciu o dane gromadzone w Krajowym Systemie Informatycznym SIMIK 07-13. Prowadzenie czynności wyjaśniających dokonywane jest w ścisłej współpracy z Instytucjami Zarządzającymi. W trybie kwartalnym prowadzone są kontrole krzyżowe międzyokresowe, czyli kontrole beneficjentów realizujących równolegle projekty w ramach dwóch perspektyw finansowych. Weryfikacje te prowadzone są na danych gromadzonych w KSI SIMIK 07-13 oraz w systemie SIMIK 2004-2006.

W zakresie przestrzegania zakazu podwójnego finansowania wydatków, Instytucje Zarządzające odpowiedzialne są za prowadzenie kontroli krzyżowych w ramach swojego Programu Operacyjnego (kontrola krzyżowa Programu) oraz za kontrole krzyżowe beneficjentów realizujących projekty równolegle w ramach podlegającego ich kompetencji Programu Operacyjnego i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 lub Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013".

Instytucja Zarządzająca POIiŚ, działając na podstawie horyzontalnych *Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie procesu kontroli w ramach obowiązków Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym* opracowała *System Kontroli Krzyżowej w ramach POIiŚ*. System kontroli w zakresie podwójnego finansowania został wbudowany w istniejący system kontroli POIiŚ, co oznacza, wprowadzenie obowiązku stosowania mechanizmu prewencyjnego zapobiegającego podwójnemu finansowaniu tego samego zakresu rzeczowego oraz konieczność prowadzenia kontroli na etapie weryfikacji każdego wniosku beneficjenta o płatność. Zagadnienia związane z prowadzeniem kontroli krzyżowej zostały zawarte w *Wytycznych w zakresie kontroli realizacji POIiŚ 2007- 2013* oraz we wzorach list sprawdzających opracowanych przez Instytucję Zarządzającą POIiŚ, które zostały przekazane do stosowania na poszczególnych etapach weryfikacji dokumentacji związanej z realizacją projektu (weryfikacja wniosku o dofinansowanie, weryfikacja wniosku beneficjenta o płatność, kontrola na miejscu realizacji projektu). Zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami w systemie wdrażania POIiŚ prowadzone są **kontrole krzyżowe Programu**, których celem jest wykrywanie i eliminowanie podwójnego finansowania wydatków w ramach POIiŚ oraz **kontrole krzyżowe horyzontalne z projektami PROW 07-13 i PO RYBY 07-13,** których celem jest wykrywanie i eliminowanie podwójnego finansowania wydatków poniesionych równolegle w ramach POIiŚ, PO RYBY 07-13 i PROW 07-13.

Kontrola krzyżowa Programu realizowana jest na etapach: weryfikacji wszystkich wniosków o dofinansowanie projektu, weryfikacji wszystkich wniosków beneficjenta o płatność oraz w trakcie realizacji kontroli projektu na miejscu.

Kontrola na etapie weryfikacji wniosku o dofinansowanie projektu stanowi mechanizm prewencyjny, zapobiegający podpisaniu umowy o dofinansowanie na projekt zawierającej ten sam zakres rzeczowy. Mechanizm prewencyjny pozwala stwierdzić, czy dany beneficjent nie przedłożył wniosków o dofinansowanie o tym samym zakresie rzeczowym w ramach różnych działań/priorytetów POIiŚ, zapobiegając w ten sposób podwójnemu finansowaniu projektu. Weryfikacja odbywa się w oparciu o oświadczenie o niewspółfinansowaniu projektu z innych instrumentów UE.

Na etapie weryfikacji wniosku beneficjenta o płatność, istnieje wymóg wprowadzania do KSI SIMIK 07-13 danych dotyczących wszystkich faktur lub dokumentów księgowych o równoważnej wartości dowodowej. Identyfikacja beneficjentów, realizujących więcej niż jeden projekt w ramach POIiŚ, dokonywana jest w oparciu o Numery Identyfikacji Podatkowej (NIP). Zgodnie z aktualizacją *Systemu kontroli Krzyżowych w ramach POIiŚ* w lipcu 2012 r., wyznaczeni pracownicy Instytucji Wdrażających i Pośredniczących POIiŚ posiadają dostęp do bazy danych KSI SIMIK 07-13 w odpowiednim zakresie, co pozwala na cykliczne generowanie zestawień faktur lub dokumentów księgowych o równoważnej wartości dowodowej, zarejestrowanych wraz z wnioskami o płatność. Kontrola krzyżowa prowadzona jest poprzez weryfikację, czy dany dokument, załączony do wniosku o płatność, nie był już wcześniej przedłożony do sfinansowania i tym samym nie znajduje się w najbardziej aktualnym raporcie. Wszystkie instytucje weryfikujące wnioski o płatność zobowiązane są do zachowania właściwej ścieżki audytu, w szczególności do wypełniania listy sprawdzającej do weryfikacji każdego wniosku o płatność ze wskazaniem sprawdzenia w zakresie weryfikacji krzyżowej.

Na etapie kontroli realizacji projektu na miejscu obligatoryjnie weryfikowana jest (dopuszcza się weryfikację na próbie dokumentów) prawidłowość opisu oryginału faktury, w celu upewnienia się, że te

same wydatki nie zostały uznane za kwalifikowalne w ramach różnych instrumentów wspólnotowych (zagadnienie to jest elementem wzoru listy sprawdzającej do kontroli projektu na miejscu). W przypadku, gdy nastąpi uzasadnione podejrzenie, iż mogło dojść do podwójnego finansowania wydatków, instytucja prowadząca kontrolę podejmuje wszelkie niezbędne działania w celu wyjaśnienia, czy podwójne finansowanie miało miejsce. W sytuacji, w której wyjaśnienie wykracza poza kompetencje instytucji, która stwierdziła wystąpienie podejrzenia podwójnego finansowania, instytucja ta bezzwłocznie zgłasza sprawę instytucji wyższego szczebla. Wyjaśnienie kwestii budzących zastrzeżenia jest dokonywane poprzez kontrolę oryginałów albo poświadczonych kopii dokumentów finansowo-księgowych przedkładanych przez beneficjenta do rozliczenia lub kontrolę projektów na miejscu w trybie doraźnym. W przypadku potwierdzenia wystąpienia podwójnego finansowania, właściwa instytucja podejmuje działania związane z raportowaniem o nieprawidłowości i usuwaniem nieprawidłowości.

Kontrole krzyżowe horyzontalne z projektami PROW 07-13 i PO RYBY 07-13, jak wcześniej wspomniano, mają za zadanie wykryć i wyeliminować podwójne finansowanie wydatków poniesionych w ramach Programów: POIiŚ, PROW 07-13 i PO RYBY 07-13. Powyższe kontrole realizowane są w trakcie kontroli realizacji projektu, weryfikowaniu wniosku o dofinansowanie (w ramach V osi priorytetowej POIiŚ), jak również przez IZ POIiŚ, na danych zgromadzonych w systemach informatycznych odpowiednich Programów. Dodatkowo, powyższe kontrole realizowane są przez instytucje znajdujące się w systemach wdrażania PROW 07-13 oraz PO RYBY 07-13.

Instytucje prowadzące kontrole projektów na miejscu w ramach POIiŚ (wszystkie Instytucje Wdrażające oraz niektóre Instytucje Pośredniczące), zapewniają sprawdzanie braku występowania na oryginałach faktur (lub dokumentów o równoważnej wartości dowodowej) adnotacji instytucji wdrażających PROW 07-13 lub adnotacji instytucji wdrażających PO RYBY 07-13. Powyższe zagadnienia są elementem wzoru listy sprawdzającej do kontroli projektu na miejscu, która zawiera minimalny obligatoryjny zakres kontroli. Adnotacja potwierdza fakt przedłożenia faktur do refundacji w ramach PROW 07-13 lub PO RYBY 07-13, w związku z czym, instytucja kontrolująca w ramach czynności kontrolnych ustala, czy wydatki zostały zrefundowane. Sprawdzeniu pod kątem możliwości podwójnego finansowania podlegają także wszystkie duplikaty faktur, aby wykluczyć możliwość rozliczenia wydatków na podstawie oryginału faktury w PROW 07-13 lub PO RYBY 07-13, a na podstawie duplikatu w POIiŚ.

W przypadku V osi priorytetowej POIiŚ, kontrola krzyżowa prowadzona jest na etapie wniosku o dofinansowanie, za co odpowiada Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych.

IZ POIiŚ, działając na podstawie Porozumienia o współpracy między Ministrem Rozwoju Regionalnego a Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), odpowiada za prowadzenie bieżącej kontroli krzyżowej horyzontalnej. Za realizację powyższego obowiązku odpowiada właściwy pracownik Wydziału Kontroli i Nieprawidłowości. Dane uzyskane z OFSA PROW, aplikacji RYBY 07-13 oraz przekazywane przez ARiMR, pozwalają na identyfikację beneficjentów (wg NIP), którzy równolegle realizują projekty w ramach POIiŚ, PROW 07-13 i PO RYBY 07-13. Podczas kontroli następuje identyfikacja beneficjentów, którzy realizują projekty równolegle w POIiŚ oraz w innym Programie (PROW 07-13 lub PO RYBY 07-13). W celu wykrycia ewentualnego podwójnego finansowania wydatków poniesionych przez danych beneficjentów, analizie porównawczej poddawane są dane wprowadzone do systemu informatycznego w odniesieniu do 100% faktur lub dokumentów księgowych o równoważnej wartości dowodowej (numery księgowe wraz opisami), które zostały przedstawione przez danego beneficjenta.

2.7. MONITOROWANIE I OCENA

Obowiązki instytucji zarządzających dotyczące stworzenia sprawnego systemu monitorowania i sprawozdawczości wynikają z zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. *ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31 lipca 2006 r.).*

Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie sprawozdawczości Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko

Szczegółowe zasady dotyczące systemu monitorowania i sprawozdawczości dla POIiŚ zostały określone w *Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie sprawozdawczości Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*. Wytyczne określają tryb, formy, zakres i terminy sprawozdawczości oraz wzory dokumentów sprawozdawczych. W okresie sprawozdawczym wytyczne zostały aktualizowane. 20 lutego 2012 r. zaczęła obowiązywać nowa wersja Wytycznych w zakresie sprawozdawczości Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Monitorowanie Programu służy zagwarantowaniu realizacji celów strategicznych i cząstkowych określonych w Programie (monitorowanie rzeczowe) oraz pełnej absorpcji alokowanych środków (monitorowanie finansowe). Prawidłowy przebieg procesu monitorowania pozwala m.in. na bieżąco śledzić postęp finansowy Programu, odpowiednio wcześnie reagować na występujące trudności i nieprawidłowości oraz pozyskiwać dane niezbędne w procesie oceny, przyczyniając się w konsekwencji do zapewnienia odpowiedniej jakości wdrażania.

System sprawozdawczości jest realizowany w oparciu o sprawozdania okresowe (półroczne), roczne, końcowe oraz raporty z osiągniętych efektów i zbiorczą informację z raportów z osiągniętych efektów sporządzane na każdym z poziomów wdrażania POIiŚ. Informacje na temat postępów w realizacji opracowują i przekazują: beneficjenci, instytucje wdrażające, instytucje pośredniczące oraz Instytucja Zarządzająca. Ponadto, postępy w realizacji Programu są monitorowane przez Komitet Monitorujący.

Do bieżącego monitorowania POIiŚ służy system informacji miesięcznej i kwartalnej, agregujący dane dotyczące m.in. złożonych wniosków o dofinansowanie, podpisanych umów, wydatków i płatności na rzecz beneficjentów, wykonania prognoz wnioskowania do KE oraz kwestii horyzontalnych, tj. limity kontraktacji, stan prac nad zmianami dokumentów programowych czy działania informacyjno i promujące, a także zaistniałe problemy i podjęte działania.

Opis systemu zarządzania i kontroli dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko

W związku z brakiem wystąpienia istotnych zmian w opisie systemu zarządzania i kontroli POIiŚ w 2012 r. nie przeprowadzono aktualizacji dokumentu. Początkowo zaplanowane rozpoczęcie aktualizacji dokumentu na IV kwartał 2012 zostało przesunięte na w styczeń 2013 r.[20]

Krajowy System Informatyczny

W celu zapewnienia zdolności gromadzenia i agregacji danych w zakresie i formacie wymaganym przez KE na mocy regulacji wspólnotowych na lata 2007-2013 utworzony został Krajowy System Informatyczny Monitorowania i Kontroli funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie 2007-2013 (KSI SIMIK 07-13).

KSI SIMIK 07-13 jest systemem w pełni operacyjnym i wiarygodnym, jak również zgodnym z zapisami rozporządzenia 1083/2006, co zostało potwierdzone między innymi przez audyt KE, który miał miejsce w dniach 9-10 czerwca 2009 r. W roku 2010 KE przeprowadziła audyt systemu, w wyniku którego KE przekazała kilka rekomendacji. Jedna z rekomendacji, dotycząca zakresu informacji wprowadzanych do systemu informatycznego, została wypełniona poprzez wprowadzenie odpowiednich zmian do Instrukcji użytkownika KSI SIMIK 07-13. Powyższe rozwiązanie zostało zaakceptowane przez KE. W KSI SIMIK 07-13 rejestrowane są dane z wniosków o dofinansowanie projektów (w tym wniosków dla dużych projektów), umowy o dofinansowanie, wnioski beneficjentów o płatność, informacje o przeprowadzonych kontrolach i kontrolach krzyżowych oraz korektach systemowych, zbiorcze deklaracje wydatków oraz rejestr kwot odzyskanych, pozostających do odzyskania i wycofanych, a także prognozy wydatków. Ponadto, przy użyciu udostępnionego instytucjom narzędzia Oracle Discoverer możliwe jest tworzenie szczegółowych raportów, m.in. informacji o projektach, zestawień wydatków i wniosków o płatność jak również informacji finansowych niezbędnych do sporządzenia sprawozdania rocznego.

Grupa robocza ds. sprawozdawczości

W celu sprawnej realizacji zobowiązań strony polskiej w zakresie sprawozdawczości w okresie sprawozdawczym Instytucja Koordynująca NSRO kontynuowała działalność *Grupy roboczej ds.*

[20] Planowane zakończenie prac nad aktualizacja dokumentu - II kwartał br

sprawozdawczości. Głównym zadaniem grupy jest rozwiązywanie problemów pojawiających się podczas procesu monitorowania realizacji Programów Operacyjnych w Polsce. Działania Grupy wspiera *zespół ekspertów zajmujący się kwestią wskaźników kluczowych do monitorowania programów*.

W roku 2012 odbyło się jedno spotkanie Grupy roboczej ds. sprawozdawczości połączone ze spotkaniem Zespołu zadaniowego ds. monitorowania wskaźników realizacji programów. Na spotkaniu omawiane były m.in. kwestie dotyczące założeń systemu wskaźników i sprawozdawczości 2014-2020 oraz informacji na temat działań podejmowanych przez MRR w zakresie opracowania zasad wyliczania kosztów jednostkowych. Omówiono także uwagi KE do AIR 2011 oraz przedstawiono zmiany do *Instrukcji do Raportów Rocznych za 2012 rok.* Zaprezentowano także wpływ interwencji Wielkopolskiego RPO na lata 2007-2013 na zatrudnienie w Wielkopolsce oraz doświadczenia IZ we wdrażaniu RPO. Ponadto przeprowadzone zostało szkolenie z obsługi Banku Danych Lokalnych.

Komitet Monitorujący POIiŚ, spotkanie roczne z KE

W okresie sprawozdawczym odbyły się dwa stacjonarne posiedzenia Komitetu Monitorującego POIiŚ oraz trzy Komitety Monitorujące działające w trybie obiegowym.

Od 8 marca do 16 marca 2012 r. w trybie obiegowym odbył się XVIII Komitet Monitorujący Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko. W wyniku przeprowadzonej procedury Członkowie Komitetu skonsultowali i uchwalili w trybie obiegowym zmiany kryteriów wyboru projektów w ramach działania 1.1 *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM* oraz działania 13.1 *Infrastruktura szkolnictwa wyższego.*

25 kwietnia 2012 r. odbyło się XIX posiedzenie KM POIiŚ. Podczas posiedzenia przedstawiony został aktualny stan realizacji POIiŚ, efekty projektów, a także poruszono kwestię przesunięcia środków z sektora kolejowego na drogi. Przypomniano o zmianach w Programie zaakceptowanych przez Komisję Europejską w grudniu 2011 r. Podczas posiedzenia Komitetu Monitorującego przedstawiono również informację o planowanych i trwających naborach projektów konkursowych oraz informację na temat prac ewaluacyjnych w ramach POIiŚ.

20 czerwca 2012 r. odbyło się XX posiedzenie KM POIiŚ. Podczas posiedzenia omówiony został bieżący stan realizacji Programu. Członkowie Komitetu zatwierdzili Sprawozdanie Roczne z realizacji Programu Operacyjny Infrastruktura i Środowisko w 2011 r. Zaprezentowano obecny stan wdrażania oraz działania informacyjno-promocyjne prowadzonych przez IZ POIiŚ. W ramach działań informacyjno-promocyjnych w okresie sprawozdawczym przeprowadzono m.in. akcję Bezpieczne Ślizgawki z POIiŚ, konkurs internetowy *Uchwyć Moc Efektów,* zorganizowano Wycieczki szlakiem Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz 2 pikniki rodzinne (w Krakowie i Warszawie). Przedstawiono również informację nt. zakończonych projektów realizowanych w ramach POIiŚ.

W terminie od 6 sierpnia do 13 sierpnia 2012 r. w trybie obiegowym odbył się XXI Komitet Monitorujący Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko. Członkowie Komitetu przyjęli w trybie obiegowym uchwałę nr 6/2012 dotyczącą kryteriów wyboru dla projektów w działaniu 7.4 *Rozwój transportu intermodalnego*.

Kolejny Komitet Monitorujący POIiŚ w trybie obiegowym odbył się w terminie od 16 października do 26 października 2012 r. W wyniku przeprowadzonej procedury Członkowie Komitetu zatwierdzili zmiany Planu komunikacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013. Zaktualizowany *Plan komunikacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013* został przygotowany w oparciu o rekomendacje z badań ewaluacyjnych oraz na podstawie uwag zgłaszanych w trakcie realizacji *Planu* m.in. przez członków Grupy sterującej ds. informacji i promocji POIiŚ oraz beneficjentów. Dodatkowo dokument uwzględnia zapisy zmienionej w 2012 r. *Strategii komunikacji Funduszy Europejskich w Polsce w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013.*

Wszelkie informacje dotyczące działalności Komitetu Monitorującego są dostępne na stronie internetowej administrowanej przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego pod adresem www.pois.gov.pl w zakładce *Instytucje realizujące Program> Kompetencje instytucji> Komitet Monitorujący.*

W dniach 3-4 grudnia 2012 r. w siedzibie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego odbyło się V Spotkanie Roczne podsumowujące realizację Programu Infrastruktura i Środowisko. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Komisji Europejskiej, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu. Spotkanie zostało podzielone na dwie

zasadnicze części – horyzontalną – istotną z punktu widzenia wszystkich sektorów wspieranych w ramach POIiŚ i sektorową dedykowaną poszczególnym resortom. W części horyzontalnej przedstawione zostały m.in. podstawowe uwarunkowania wdrażania PO Infrastruktura i Środowisko, postęp we wdrażaniu PO Infrastruktura i Środowisko w 2012 r., realizacja prognozy certyfikacji na rok 2012 wraz z prognozą certyfikacji na rok 2013, oraz wypełnienie zasady n+2/n+3. Przypomniano o trwających pracach związanych z kolejną aktualizacją Programu (wersja 4.0), której przedmiotem są w szczególności zmiany we wskaźnikach wykonania rzeczowego, zmiany o charakterze finansowym (ze szczególnym wskazaniem na sektor kolejowy) oraz aktualizacja wykazu dużych projektów (będącego załącznikiem do Programu). Omówione zostało również wdrażanie Programu w ramach poszczególnych sektorów w zakresie postępów w realizacji, podstawowych problemów we wdrażaniu poszczególnych działań jak również przedstawiono najważniejsze działania planowane na rok 2013.

Monitorowanie projektów indywidualnych

Monitorowanie przygotowania projektów indywidualnych, jak również udzielanie wsparcia beneficjentom w terminowym i prawidłowym wdrożeniu projektu prowadzone jest w ramach istniejącego systemu zgodnie z *Wytycznymi w zakresie jednolitego systemu zarządzania i monitorowania projektów indywidualnych*. System ten składa się z dwóch podstawowych elementów:

1. sprawozdawczości ze stanu przygotowania projektów indywidualnych i dużych konkursowych, w postaci raportów kwartalnych. Obowiązek sprawozdawczy w przypadku dużych projektów konkursowych rozpoczyna się z chwilą zatwierdzenia wniosku o dofinansowanie dla danego projektu, tj. po zakończeniu oceny formalnej i merytorycznej. Monitorowanie projektów indywidualnych, rozpoczyna się z chwilą podpisania przez beneficjenta umowy wstępnej tzw. pre-umowy. Umowa ta określa podstawowe informacje dotyczące projektu, m.in. jego zakres, koszt inwestycji, harmonogram przygotowania. Ponadto zobowiązuje beneficjenta do prawidłowego i terminowego przygotowania projektu do realizacji i złożeniu wniosku o dofinansowanie. Celem stworzonego systemu jest wczesna identyfikacja problemów mających istotny wpływ na zakończenie realizacji projektu. W przypadku zidentyfikowania opóźnień IP/ IP II podejmują działania naprawcze w celu usunięcia opóźnień. W sytuacjach krytycznych, gdy istnieje realne ryzyko niezrealizowania projektu możliwe jest usunięcie go z listy projektów indywidualnych dla danego Programu Operacyjnego;
2. wsparcia realizowanego w ramach inicjatywy Jaspers, projektu doradczego finansowanego z PO PT 2007-2013 (tzw. *project pipeline*) lub w ramach pomocy technicznej w poszczególnych Programach Operacyjnych, z którego beneficjenci mogą korzystać na etapie przygotowania i późniejszej realizacji projektu. Powyższe wsparcie może mieć formę weryfikacji lub doradztwa przy sporządzeniu dokumentacji dla projektów indywidualnych oraz projektów dużych (Jaspers). Pomoc techniczna w zakresie *project pipeline* znajduje się na etapie schyłkowym (umowa zawarta przez IZ POPT wygasła w listopadzie 2012 r.).

Ewaluacja POIiŚ 2007-2013 w roku 2012

W roku sprawozdawczym, na podstawie założeń *Okresowego planu ewaluacji* POIiŚ 2007-2013 na rok 2012, instytucje realizujące Program Operacyjny *Infrastruktura i Środowisko 2007-2013* zrealizowały łącznie 12 badań ewaluacyjnych dotyczących Programu. Były to następujące badania:

1. Skuteczność projektów pomocy technicznej Funduszu Spójności 2004-2006 dla realizacji inwestycji kolejowych: poszukiwanie rekomendacji dla poprawy skuteczności wdrażania projektów kolejowych w sektorze transportu POIiŚ 2007-13 (badanie wykonane na zlecenie IZ POIiŚ)

Głównym celem badania było dokonanie oceny skuteczności projektów przygotowawczych ISPA/FS w odniesieniu do wdrażania projektów kolejowych POIiŚ. Cele szczegółowe ewaluacji przewidywały analizę wpływu projektów przygotowawczych ISPA/FS na wybór i realizację projektów inwestycyjnych POIiŚ oraz ocenę procesu przygotowania i realizacji projektów przygotowawczych ISPA/FS w kontekście współpracy Inwestora z Wykonawcami.

Badanie objęło przede wszystkim projekty przygotowawcze dla modernizacji głównych linii kolejowych o znaczeniu krajowym, tj.: E65 Kraków/Katowice – Warszawa - Gdańsk/Gdynia, E30 Zgorzelec – Katowice/Kraków – Rzeszów – Medyka, E20/CE20 Rzepin – Poznań – Warszawa – Terespol, E59/CE59 Wrocław – Poznań – Szczecin, E75 Warszawa – Białystok – Sokółka.

W wyniku realizacji badania uzyskano następujące wnioski dotyczące wpływu projektów przygotowawczych ISPA/FS na wybór i realizację projektów inwestycyjnych POIiŚ 2007-2013:

- wśród najczęstszych zdiagnozowanych badaniem przyczyn opóźnień występujących w projektach ISPA/FS wymienia się: zmiany zakresu projektu/zmiany pierwotnych założeń dla projektu, oczekiwanie na podjęcie decyzji o charakterze strategicznym, długi proces decyzyjny w PKP PLK SA, problem z pozyskiwaniem danych dla Wykonawców (współpraca pomiędzy grupami PKP oraz w ramach struktury organizacyjnej PKP PLK SA), a także zmiany przepisów prawa (decyzje środowiskowe, lokalizacyjne), opóźnienia w wykonywaniu prac przez wykonawcę, wydłużone postępowania administracyjne/pozyskiwanie decyzji (środowiskowe, lokalizacyjne i budowlane), problemy z procedurami udzielania zamówień, czy problem z wykupem gruntów,
- w kontekście współpracy Inwestora z Wykonawcami podkreślono, że barierą właściwej realizacji projektów są również problemy z zapewnieniem właściwej mocy przerobowej po stronie wykonawców realizujących wiele dużych projektów jednocześnie. Wykonawcy kontraktów podkreślali natomiast, że w ich perspektywie barierę taką stanowi długi proces decyzyjny w PKP PLK spowodowany rozbudowaną strukturą instytucjonalną oraz zbyt krótkie harmonogramy przewidziane na realizację kontraktów.

Rekomendacje w zakresie sugerowanych działań mających na celu poprawę sytuacji w sektorze kolejowym w obecnej i przyszłej perspektywie finansowej obejmują m.in. sugestie podjęcia następujących działań:

- dokonywanie oceny możliwości realizacji nowych projektów w obecnej perspektywie finansowej na szczeblu krajowym i samorządów województw,
- opracowanie w oparciu o dane z rynku perspektywicznej strategii zintegrowanego rozwoju transportu, obejmującej min. dwie perspektywy finansowe,
- konieczność zapewnienia trwałości finansowej dla działalności spółki,
- utworzenie wieloletniego (15-to letniego) Biznes Planu dla działalności inwestycyjnej,
- przyśpieszenie procedur zapewnienia finansowania dla PKP PLK SA,
- urealnienie harmonogramów realizacji projektów kolejowych, z uwzględnieniem najbardziej wrażliwych momentów realizacji projektu, tj. postępowań przetargowych i pozyskiwania decyzji administracyjnych,
- uproszczenie struktury decyzyjnej w PKP PLK SA,
- poprawę współpracy pomiędzy spółkami grupy PKP,
- rozpoczęcie prac związanych z pomocą techniczną w kolejnej perspektywie,
- dokonanie usprawnień w obszarze zamówień publicznych dla inwestycji kolejowych (kryteria pozacenowe dla usług wykonania dokumentacji, wewnętrzna baza cen dla materiałów i robót, system odrzucania oferty najtańszej i najdroższej),
- rekomendacje środowiskowe, tj.:
    - opracowanie norm akustycznych adekwatnych dla sektora kolejowego,
    - opracowanie dokumentacji przetargowej na wykonanie dokumentacji środowiskowej,
    - sprecyzowanie zakresu rzeczowego badań przyrodniczych oraz cyklu ich realizacji w dokumentacji przetargowej na podstawie opinii RDOŚ,
    - zmiana w strukturze beneficjenta: umocowanie zespołu ds środowiska bezpośrednio pod Zarządem (umożliwienie dyskusji z Dyrektorem Projektu) oraz większy nacisk na odbiór dokumentów środowiskowych,
    - wprowadzenie systemu szkoleń dla RDOŚ/GDOŚ w zakresie wydawania decyzji dla projektów kolejowych.

2. Ocena stopnia przygotowania beneficjentów projektów indywidualnych w ramach osi I-III POIiŚ do realizacji projektów, absorpcji środków z Unii Europejskiej oraz identyfikacji obszarów ryzyka *(badanie zrealizowane na zlecenie Ministerstwa Środowiska - IP POIiŚ Sektora „Środowisko")*

Celem głównym ewaluacji była ocena stopnia przygotowania beneficjentów projektów indywidualnych w ramach osi I - III POIiŚ 2007-2013 do realizacji projektów, absorpcji środków z Unii Europejskiej oraz identyfikacji obszarów ryzyka.

Najważniejsze wnioski z badania, w podziale na poszczególne dziedziny, jakie objęło badanie, to:

- Stopień przygotowania beneficjentów do realizacji projektu - etap koncepcyjny i przygotowanie:

  Prace koncepcyjne w przypadku większości projektów zostały rozpoczęte jeszcze przed wpisaniem na listę projektów indywidualnych. Przy ustalaniu zakresu rzeczowego beneficjenci identyfikowali braki/potrzeby oraz przeprowadzali analizę możliwych sposobów ich zniwelowania przy pomocy zróżnicowanych metod i technik. Najbardziej problematyczną kwestią był proces pozyskiwania dokumentacji związanej z przeprowadzeniem postępowania ws. oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto zmiany prawa oraz wytycznych utrudniły przygotowanie merytoryczne oraz rzeczowe większości projektów.

- Ryzyka wewnętrzne i zewnętrzne zidentyfikowane przez beneficjentów na etapie przygotowania projektów:

  Ryzyko związane z zakresem rzeczowym projektu dostrzegało niemalże 40% beneficjentów. Pośród najczęściej wymienianych konkretnych ryzyk, pojawiają się takie przykłady zagrożeń, jak problemy z ostatecznym zdefiniowaniem zakresu rzeczowego projektu oraz konieczność wprowadzania zmian w zakresie rzeczowym projektu. Ponad połowa badanych przyznała, że w trakcie realizacji projektu napotkano problemy nieprzewidziane w fazie jego przygotowywania. Najczęściej przytaczanym przez beneficjentów nieprzewidzianym problemem była upadłość wykonawców oraz przedłużające się procedury administracyjne, związane zwłaszcza z uzyskiwaniem wymaganych pozwoleń.

- Realizacja projektu:

  Najważniejsze czynniki wpływające na tempo realizacji projektów dotyczyły przede wszystkim: zmian w organizacji wewnętrznej beneficjentów procedur przetargowych, przedłużających się procedur formalnych, czynników losowych, wycofania zgody mieszkańców, zmian prawa oraz problemów z wykonawcami.

- Skuteczność pomocy ze strony systemu wdrażania funduszy europejskich:

  Zgodnie z wynikami badania, większość beneficjentów (ponad 70%) uznała, że oferowana pomoc jest zarówno łatwo dostępna jaki i adekwatna do potrzeb realizatorów projektów. Ankietowani beneficjenci korzystali dotychczas z oferowanej pomocy (89,7%), oraz uznają możliwość uzyskania pomocy za istotną.

Najważniejsze rekomendacje wypracowane w toku badania to:

- kluczowe jest rozpowszechnianie wiedzy na temat najskuteczniejszych metod zarządzania oraz bieżące informowanie beneficjentów o wszelkich zmianach w wytycznych;
- potrzeba zapewnienia wsparcia zewnętrznego w procesie przygotowania dokumentów przetargowych;
- sugestia konsultowania dokumentów strategicznych z beneficjentami (przedstawicielami różnych typów beneficjentów);
- wskazane byłoby też opracowanie zbioru opisanych najpoważniejszych i najczęściej występujących ryzyk i trudności w trakcie realizacji projektu.

3. *Komplementarność przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska w POIiŚ (priorytety I-V) z projektami środowiskowymi realizowanymi w ramach innych osi POIiŚ, 16 RPO, PROW oraz WPRyb* (badanie zrealizowane na zlecenie Ministerstwa Środowiska - IP POIiŚ sektora „Środowisko")

Celem badania była kompleksowa analiza komplementarności występującej pomiędzy projektami środowiskowymi realizowanymi w ramach priorytetów I-V Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 (POIiŚ) z podobnymi przedsięwzięciami środowiskowymi realizowanymi w ramach pozostałych osi priorytetowych POIiŚ, 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (POIG), Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL), Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW), Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013 (PORYBY) oraz Instrumentu Finansowego LIFE+.

W obecnej perspektywie finansowej narzędziem stymulującym komplementarność były przede wszystkim kryteria promujące realizację projektów powiązanych z innymi przedsięwzięciami lub premiujące przedsięwzięcia dotyczące ochrony środowiska, które uzupełniają działania finansowane w ramach innych Programów. Beneficjenci jako najbardziej istotne mechanizmy wspierania komplementarności wskazali możliwość pozyskania dodatkowego wsparcia finansowego na przygotowanie kompleksowych Programów, które obejmują realizację projektów komplementarnych. Najmniej istotne w opinii ankietowanych są działania informacyjne - promocja dobrych praktyk w zakresie projektów komplementarnych.

W wyniku badania sformułowano rekomendacje, które należy rozważyć przy opracowywaniu zasad wsparcia w perspektywie 2014-2020:

- warto rozważyć szerszą popularyzację zagadnienia komplementarności i synergii wśród instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programów finansowanych ze środków UE,
- w przypadku Programów, które obejmują realizację różnych projektów dotyczących ochrony środowiska, warto rozważyć stworzenie mechanizmu, który pozwoli realizować wieloletnie kompleksowe Programy obejmujące różne projekty środowiskowe, które odpowiadają na najistotniejsze problemy środowiskowe zidentyfikowane na poziomie gmin lub innych jednostek funkcjonalno-przestrzennych (np. zlewni),
- istotny jest sposób spojrzenia na linię demarkacyjną – demarkacja nie powinna być postrzegana jako narzędzie, które przeciwdziała podwójnemu finansowaniu (temu powinny służyć rozwiązania informatyczne oraz procedury kontrolne), lecz jako mechanizm gwarantujący realizację w ramach różnych Programów przedsięwzięć, które są niezbędne dla osiągnięcia kluczowych, horyzontalnych celów w zakresie ochrony środowiska. Tworząc linię demarkacyjną nie należy koncentrować się na pytaniu: *Czy występuje dublowanie się podobnych typów działań?* lecz: *Czy różne Programy gwarantują realizację działań kluczowych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów?*
- należy unikać kryteriów, które powodują sztuczne dzielenie kompleksowych przedsięwzięć, zaniżanie lub zawyżanie wartości projektów lub nieracjonalną modyfikację zakresu lub parametrów technicznych. Najbardziej przejrzyste i funkcjonalne wydają się precyzyjne kryteria oparte o typ finansowanych działań, typ beneficjenta, przeznaczenie lub cel realizowanych działań, jak również lokalizację podejmowanych działań, jednak z możliwością realizacji działań uzupełniających na obszarach funkcjonalnie powiązanych. Jednocześnie nie można wskazać modelu tworzenia demarkacji, który wykazuje bezwzględną wyższość nad innymi modelami. Każdy przypadek powinien być analizowany indywidualnie i odnosić się do potencjalnych natywnych skutków, jak również potencjalnego wpływu na stymulowanie efektu komplementarności i synergii,
- w przypadku finansowania podobnych typów działań w ramach różnych Programów, lub różnych typów działań, które jednak mogą być finansowane przez tą samą grupę beneficjentów, należy zwracać szczególną uwagę na harmonizację zasad finansowania projektów. Bardziej korzystne warunki finansowania w ramach jednego z Programów mogą prowadzić do braku zainteresowania działaniami o mniej korzystnych warunkach finansowania.

4. *Opracowanie sposobu wykorzystania oszczędności w ramach V osi Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* (badanie zrealizowane na zlecenie Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych - IW POIiŚ sektora „Środowisko")

Badanie miało na celu określenie optymalnego sposobu wykorzystania oszczędności w ramach V priorytetu POIiŚ zapewniającego realizację celów priorytetu.

W ramach badania dokonano analizy czynników wpływających na wydłużenie okresu realizacji projektów lub opóźnienia występujące w projektach, skutkujące koniecznością aneksowania umów o dofinansowanie, ryzyka niezrealizowania pełnego zakresu projektów, w tym rozwiązania umów o dofinansowanie, czynników wpływających na zmniejszenie lub wzrost poziomu wydatków ponoszonych w ramach projektów, w stosunku do założeń zawartych w umowach o dofinansowanie (przyczyny oraz skalę zjawiska) oraz poziom oszczędności, które mogą wystąpić w projektach realizowanych w ramach V priorytetu POIiŚ.

W wyniku badania stwierdzono następujące przyczyny wydłużenia realizacji projektów: późne otrzymywanie środków publicznych na realizację zadań (w przypadku PJB), błędy popełniane w dokumentacji finansowej, problemy z procedurami przetargowymi; występowanie niekorzystnych warunków atmosferycznych, trudności z uzyskaniem niezbędnych pozwoleń oraz rozszerzenie rzeczowe zakresu projektu.

Wyniki badania dowodzą też, że występowanie ryzyka niezrealizowania pełnego zakresu projektów w ramach priorytetu V POIiŚ występuje zaledwie w przypadku 3 beneficjentów, a rozwiązana została tylko jedna umowa. U niespełna 30% beneficjentów w trakcie realizacji projektów zmianie uległ zakres rzeczowy projektów, natomiast tylko u 10% zmieniły się wskaźniki.

Powyższe oznacza to, co potwierdza też Instytucja Wdrażająca, iż beneficjenci generalnie dobrze radzą sobie z realizacją zadań w ramach projektów. Specyfika badanych projektów, gdzie tłem działań jest środowisko przyrodnicze, zakłada konieczność uwzględniania licznych obszarów ryzyka i uwarunkowań niezależnych od beneficjentów, które mogą mieć istotny wpływ na powstawanie opóźnień w realizacji poszczególnych zadań. Jednocześnie szeroki zakres czasowy, jaki założono we wnioskach o dofinansowanie pozwalał w większości przypadków na przesunięcia w harmonogramie czasowym realizacji i zamianę kolejności zadań, nie powodując przy tym spadku wartości wskaźników produktu.

Łączna wartość realizowanych projektów wynosi 84,9 mln euro (348 000 000 zł), w tym 72,0 mln euro (295 000 000 zł) stanowi wkład UE. Wartość oszczędności z zakończonych projektów powstała wskutek przeszacowania budżetów, wyboru tańszych ofert podwykonawców wyniosła 760,7 tys. euro (3 116 256 zł). Szacuje się, iż oszczędności w niezakończonych dotąd projektach wyniosą 1,1 mln euro (4 586 112 zł). Ocenia się zatem, iż skala powstałych oszczędności jest mała w stosunku do całości dofinansowania.

Rekomenduje się, aby część tych środków przekazana została projektom z listy rezerwowej. Powinno to nastąpić do drugiego kwartału 2013 roku, tak, aby możliwe było zrealizowanie harmonogramu rzeczowego projektów. W przypadku braku dalszego zainteresowania wnioskodawców z list rezerwowych środki mogą zostać przekazane beneficjentom najlepszych projektów pod względem osiągania efektów ekologicznych i rzeczowych, pod warunkiem ich zainteresowania zwiększeniem zakresu rzeczowego projektów. Pozostała suma środków powinna być zagospodarowana na działania promocyjne służące zwiększeniu świadomości ekologicznej społeczeństwa.

5. *Ocena najważniejszych problemów występujących w projektach z zakresu transportu drogowego wybranych w trybie konkursowym w ramach działań 6.1 oraz 8.2* (badanie zrealizowane na zlecenie Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej - IP POIiŚ sektora „Transport")

Celem badania było dokonanie oceny problemów występujących podczas realizacji projektów finansowanych w ramach działań 6.1 i 8.2 z uwzględnieniem uwarunkowań realizacji tych projektów, m.in. na potrzeby programowania przyszłej perspektywy finansowej oraz wstępne określenie potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów oraz możliwości realizacyjnych w zakresie kolejnych, analogicznych projektów w obecnej i przyszłej perspektywie finansowej.

Najważniejszym wnioskiem z badania jest to, że w badanych projektach nie zidentyfikowano problemów poważnych na tyle, by zagrażały realizacji lub trwałości tych projektów. W związku z powyższym rekomendacje sformułowane na podstawie wniosków odnoszą się przede wszystkim do okresu programowania wdrażania perspektywy finansowej 2014-2020. Zidentyfikowane problemy pojawiały się przede wszystkim na początku okresu programowania. Ponadto system wdrażania działań 6.1 oraz 8.2 (jedne z pierwszych konkursów ogłaszanych przez CUPT) był systemem uczącym się, tzn. potrafiono identyfikować najpoważniejsze problemy pojawiające się w funkcjonowaniu systemu i wprowadzano odpowiednie działania zaradcze, np. wydłużenie w kolejnych konkursach czasu od ogłoszenia naboru do jego zamknięcia. W związku z powyższym w celu wykorzystywania doświadczeń nabytych w obecnej perspektywie finansowej wskazane jest, by wdrażanie działań z sektora transportu w kolejnej perspektywie finansowej zostało powierzone instytucjom odpowiadającym za realizację tych działań w obecnej perspektywie finansowej. Jako najsilniejszą stronę systemu wdrażania tych działań oraz element na który warto kłaść nacisk wskazano bieżącą współpracę IW z beneficjentami oraz funkcję koordynatora projektu po stronie IW.

Wykonawca wskazał również na wysoką gotowość beneficjentów do realizacji projektów, które nie otrzymały dofinansowania w konkursach 6.1 i 8.2. W związku z powyższym zostały poczynione kroki w celu umożliwienia realizacji części z tych projektów w ramach listy projektów indywidualnych jeszcze w obecnej perspektywie. Jednocześnie przy programowaniu przyszłej perspektywy należy mieć na uwadze, iż zapotrzebowanie na analogiczne inwestycje miast na prawach powiatu jest nadal duże. Ponadto Wykonawca podkreśla iż finansowanie takich inwestycji o znaczeniu ponadregionalnym/krajowym powinno zostać zagwarantowane w trybie indywidualnym.

W zakresie użycia ewaluacji, warto wskazać również na użycie samego procesu badania jako sposobności do interakcji i dyskusji m.in. w zakresie kryteriów oceny projektów, korytarzowego podejścia do interpretacji przynależności do sieci TEN-T, czy wad i zalet wprowadzenia generatora wniosków w przyszłej perspektywie.

Ponadto w wyniku realizacji badania opracowany został również katalog dobrych praktyk skierowany przede wszystkim do beneficjentów i potencjalnych beneficjentów. Informacja o raporcie końcowym badania oraz dostępnym Katalogu Dobrych Praktyk została przekazana pisemnie do wszystkich miast na prawach powiatu oraz GDDKiA jako potencjalnych beneficjentów działań 6.1 i 8.2 POIiŚ i są one dostępne na stronie internetowej http://pois.transport.gov.pl.

6. Ocena najważniejszych problemów występujących w projektach z zakresu inteligentnych systemów transportowych w ramach działania 8.3 POIiŚ (badanie zrealizowane na zlecenie Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej - IP POIiŚ sektora „Transport")

Celem prowadzonego badania ewaluacyjnego było dokonanie oceny problemów występujących podczas realizacji projektów finansowanych w ramach działania 8.3 POIiŚ z uwzględnieniem uwarunkowań realizacji projektów w obszarze ITS na potrzeby monitorowania tych projektów, a także programowania przyszłej perspektywy finansowej.

Przyjęta przez Wykonawcę metodologia pozwoliła odpowiedzieć na wszystkie pytania ewaluacyjne postawione przez Zamawiającego a ponadto została rozszerzona o dodatkowe zagadnienia, dotyczące oceny potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów.

Cel badania został zrealizowany. Jednocześnie z punktu widzenia IP i IP II nie zidentyfikowano nowych problemów w zakresie wdrażania projektów w ramach działania 8.3 POIiŚ. Oznacza to, iż współpraca instytucji wdrażającej i pośredniczącej z beneficjentami pozwala na bieżąco identyfikować i rozwiązywać pojawiające się problemy. W związku z powyższym wnioski i rekomendacje sformułowane przez Wykonawcę odnosiły się przede wszystkim do działań dotyczących przyszłej perspektywy, również na poziomie IZ.

Wykonawca podkreślił w wynikach badania, iż z uwagi na pilotażowy charakter inwestycji z zakresu ITS, niską wiedzę potencjalnych beneficjentów o możliwościach jakie dają ITS oraz różnych typach systemów oraz braku doświadczeń w realizacji tego typu projektów w Polsce, istotne jest zapewnianie wsparcia finansowego tego typu projektów, zarówno na poziomie regionalnym jak i krajowym. Bez zewnętrznego finansowania realizacja inwestycji z zakresu ITS jest często odsuwana w czasie. Jednocześnie brak architektury wdrażania ITS, niska świadomość społeczna, jakie korzyści mogą przynieść ITS w zakresie poprawy organizacji transportu w miastach oraz mniej „spektakularne", niż w przypadku np. projektów drogowych efekty projektów ITS, powodują, że projekty te nie są

traktowane przez miasta pierwszoplanowo. Potwierdza to również ocena potrzeb inwestycyjnych, którą Wykonawca zrealizował w ramach badania. Pomimo deklaracji chęci realizacji projektów, respondenci w momencie realizacji badania nie posiadali jeszcze konkretnych informacji o planach wdrożenia projektów z zakresu ITS. Większość projektów jest obecnie we wstępnej fazie przygotowania (tj. tworzona jest ogólna koncepcja projektu, brakuje jednak dokumentów studialnych, incydentalnie prowadzone są badania ruchu w celu określenia potrzeb wdrożenia projektów z zakresu ITS itp.).

W związku z powyższym Wykonawca zwrócił uwagę, iż należy położyć szczególny nacisk na promowanie projektów z zakresu ITS oraz efektów ich wdrażania. Mając na uwadze wnioski płynące z badania oraz przyjętą rekomendację, podjęto już działania informacyjno-promocyjne, które przewidują m.in. przygotowanie publikacji poświęconej problematyce projektów ITS, przygotowanie i publikację ogłoszenia płatnego w prasie ogólnopolskiej poświęconego problematyce projektów ITS, przygotowanie audiowizualnego materiału informacyjno-promocyjnego (Transport TV) poświęconego problematyce projektów ITS.

Ponadto w wyniku realizacji badania opracowany został również katalog dobrych praktyk skierowany przede wszystkim do beneficjentów i potencjalnych beneficjentów. Katalog ten stanowi zbiór istotnych informacji, jakie mogą być wykorzystane w celu usprawnienia realizacji projektów infrastrukturalnych (w tym także projektów ITS) oraz uniknięcia błędów powodujących opóźnienia w ich realizacji. Informacja o raporcie końcowym badania oraz dostępnym Katalogu Dobrych Praktyk została przekazana pisemnie do wszystkich miast na prawach powiatu oraz GDDKiA jako potencjalnych beneficjentów działania 8.3 POIiŚ i są one dostępne na stronie internetowej http://pois.transport.gov.pl.

7. Ocena wpływu inwestycji w ramach działania 9.1, 9.4, 9.5, 9.6 oraz 10.3 POIiŚ na realizację zobowiązań wynikających z dyrektywy 2009/28/WE (badanie zrealizowane na zlecenie Ministerstwo Gospodarki (MG) - IP POIiŚ sektora „Energetyka")

Raport obejmuje analizę pięciu działań Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko ukierunkowanych na wsparcie produkcji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. W raporcie – oprócz kwantyfikacji wpływu badanych działań podejęto także próbę głębszej refleksji na temat efektywności i trafności wsparcia dla OZE.

Analizując dotychczasową realizację przedmiotowych działań POIiŚ należy pamiętać, że zostały one opracowane przed wejściem w życie Dyrektywy 2009/28/WE, nakładającej na Polskę wymóg osiągnięcia w 2020 r. 15% udziału OZE w końcowym zużyciu energii brutto oraz dokumentu uszczegóławiającego Dyrektywę – Krajowego planu działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, co oznacza, że badanie polega na ocenie wkładu interwencji publicznej w realizację celu, który nie był znany podczas tworzenia jej założeń.

Z badania ewaluacyjnego wynika, że analizowane działania POIiŚ z sektora energetyki wpływają na realizację zobowiązań określonych w Dyrektywie 2009/28/WE oraz KPD (Krajowy Plan Działań) w bardzo niewielkim stopniu. Zdecydowanie największy jest wkład działania 9.4 oraz (w sposób pośredni) działania 9.6. Z punktu widzenia określonych w KPD obszarów, oceniana w tym raporcie interwencja w zauważalny sposób wpływa jedynie na sektor elektroenergetyki, jej oddziaływania na sektory ciepłownictwa i chłodnictwa oraz transportu jest pomijalnie małe.

Generalnie, wszystkie analizowane działania POIiŚ należy ocenić jako zgodne z zapisami Dyrektywy 2009/28/WE oraz ściśle z nią powiązanego Krajowego planu działań na rzecz energii ze źródeł odnawialnych. Jednak, wpływ dofinansowanych projektów na wypełnienie zobowiązań wynikających z tych dokumentów jest sumarycznie niski, a w odniesieniu do niektórych celów cząstkowych - pomijalnie mały. Jest to przede wszystkim konsekwencją przyjętej formuły wsparcia (dotacje zamiast instrumentów zwrotnych) oraz wielu innych szczegółowych rozwiązań (poziom dofinansowania, kryteria wyboru, minimalne i maksymalne wielkości wsparcia itp.). Założenia interwencji w ramach POIiŚ powstały w znacząco innym otoczeniu instytucjonalnym (na poziomie krajowym i wspólnotowym), które przewidywało znacznie mniej ambitne cele w zakresie udziału źródeł odnawialnych w bilansie energetycznym.

Oceniając założenia różnych form dotacyjnego wsparcia dla produkcji energii ze źródeł odnawialnych, należy mieć na uwadze, że jest to jedynie jeden z elementów polityki publicznej w obszarze energetyki.

Wykonawca badania podkreśla, że w horyzoncie najbliższych kilku-, kilkunastu lat znacznie silniejsze będzie oddziaływanie instrumentów funkcjonujących na poziomie ustrojowym - np. mechanizmu obrotu prawami majątkowymi (tzw. zielone certyfikaty). Pomoc bezpośrednia powinna być uzupełnieniem rozwiązań instytucjonalnych, szczególnie tam, gdzie istniejące bodźce nie zachęcają aktorów prywatnych do podejmowania pożądanych działań w wystarczającym stopniu. Dlatego też formuła interwencji w kolejnym okresie programowania powinna być precyzyjnie dopasowana do ostatecznych rozstrzygnięć w ustawie o OZE, będącej elementem pakietu tzw. warunków ex-ante dla nowej perspektywy finansowej.

Konstrukcja wsparcia dla odnawialnych źródeł energii w ramach POIiŚ wskazuje na brak jednoznacznie zarysowanych priorytetów. Choć działania pośrednio lub bezpośrednio związane z OZE zaabsorbowały prawie połowę środków przeznaczonych na interwencję w obszarze energetyki, to dostępne fundusze były jednak ograniczone - szczególnie biorąc pod uwagę skalę potrzeb. Brak priorytetów widać przykładowo w konstrukcji działania 10.3 - zakres wsparcia nie został dopasowany ani do specyfiki działań 9.1, 9.4 i 9.5, ani tym bardziej do potencjalnych potrzeb polskich przedsiębiorstw konkurujących na globalnych rynkach technologii dla OZE.

Na poziome założeń oraz na poziomie wdrażania nie wykorzystywano szansy na osiągnięcie korzystnych efektów synergii i komplementarności, np.: nabór konkursów w działaniach 9.6 i 10.3, przeprowadzono w oderwaniu od konkursów w działaniu 9.4. Sam fakt włączenia do Programu różnych aspektów wytwarzania energii z OZE (produkcja, sieci, technologie) należy jednak ocenić z punktu widzenia celów Dyrektywy 2009/28/WE jednoznacznie pozytywnie. Doświadczenia z realizacji POIiŚ będą także bardzo użytecznym doświadczeniem podczas prac nad nowymi Programami Operacyjnymi.

Analizowane działania POIiŚ koncentrują się przede wszystkim na obszarze elektroenergetyki, która jest jedynie jednym z trzech obszarów, w których – zgodnie z postanowieniami Dyrektywy 2009/28/WE - należy dążyć do podniesienie udziału źródeł odnawialnych. Przy okazji projektowania modelu wsparcia w przyszłości należy w szczególności dążyć do silniejszej interwencji w obszarze ciepła i chłodu, m.in. poprzez wsparcie dla rozwiązań małej i mikro skali (ze szczególnym uwzględnieniem kogeneracji).

Wnioski i rekomendacje uzyskane w wyniku realizacji badania przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 9. Wnioski i rekomendacje uzyskane w wyniku badania Ocena wpływu inwestycji w ramach działania 9.1, 9.4, 9.5, 9.6 oraz 10.3 POIiŚ na realizację zobowiązań wynikających z dyrektywy 2009/28/WE

Wnioski	Rekomendacje
Duże ryzyko jałowej straty w działaniu 9.4 (nieefektywność interwencji)	Przejście w kierunku zwrotnych instrumentów finansowych, w przypadku utrzymania dotacji znacznie zwiększenie wkładu beneficjenta
Ograniczona porównywalność różnych technologii OZE w działaniu 9.4	Zapewnienie odrębnych pul środków dla różnych technologii OZE
Brak uzasadnienia dla kontynuacji wsparcia produkcji biopaliw i biokomponentów I generacji	Działania podażowe i popytowe wspierające produkcję biopaliw II i III generacji
Ograniczona efektywność wsparcia na budowę przyłączy dla OZE do KSE	Zrewidowanie założeń wsparcia pod kątem: efektywności, stawek URE, budowy smart-grid
Brak jednoznacznie zarysowanych priorytetów we wsparciu technologii dla OZE	Koncentracja interwencji na segmentach rynku o dużym potencjalne rozwojowym (nisze), powiązanych ze specyfiką OZE w Polsce
Niewystarczające skorelowanie w czasie wsparcia dla producentów technologii ze wsparciem dla producentów energii	Odpowiednią kolejność podejmowanych działań – wsparcie dla producentów energii powinno być wyprzedzające

Źródło: opracowanie własne IZ POIiŚ

8. *Analiza korzyści i ograniczeń przy zastosowaniu inżynierii finansowej jako instrumentu wsparcia projektów inwestycyjnych z zakresu energetyki* (badanie zrealizowane na zlecenie Ministerstwo Gospodarki - IP POIiŚ sektora „Energetyka")

W badaniu dokonano analiz dotyczących:

- typów projektów inwestycyjnych w obszarze energetyki,
- szans i możliwości oraz ograniczeń i barier w zastosowaniu instrumentów finansowych,
- doświadczeń międzynarodowych i najbardziej popularnych instrumentów finansowych wykorzystywanych w krajach UE,
- stanu wiedzy potencjalnych beneficjentów na temat pozyskiwania środków finansowych,
- korzyści ze wsparcia zwrotnego określonych typów projektów,
- perspektyw rozwoju i wykorzystania instrumentów zwrotnych w badanym obszarze.

Z badania ewaluacyjnego wynika, że szeroka dostępność dotacji oraz przyjęta metoda określania poziomu dofinansowania przy pomocy obliczania tzw. luki finansowej skłania obecnie beneficjentów do udowadniania, że projekty inwestycyjne są nieopłacalne – co z kolei podważa sens stosowania instrumentów zwrotnych. Problem „uzależnienia od dotacji" nie jest problemem powszechnym na terenie Unii Europejskiej, a zatem wykorzystanie rozwiązań stosowanych w innych krajach powinno uwzględniać „polską specyfikę". Wielość dostępnych, różnorodnych dotacji może sprawiać, że inwestycje które są całkowicie nieopłacalne i w warunkach rynkowych nigdy nie byłyby zrealizowane, w Polsce są nie tylko możliwe, ale są realizowane i stanowią przedmiot długofalowych planów biznesowych. W nowym okresie programowania możliwość niekontrolowanego i nieuzasadnionego łączenia różnych instrumentów wsparcia powinna natomiast zostać ograniczona lub wyeliminowana.

Stosunkowo szeroka dostępność dotacji ma zdaniem Autorów raportu wpływ na wybór obszaru w jakim dokonywane są inwestycje publiczne. Z drugiej strony trudności, w przypadku inwestycji realizowanych przez instytucje publiczne, w połączeniu instrumentów dotacyjnych z udziałem instytucji prywatnym sprawia, że tam gdzie stosowana jest dotacja, akceptowane jest jedynie stosowanie prostych instrumentów służących finansowaniu wkładu własnego, głównie kredytów (praktycznie niemożliwe jest stosowanie ESCO).

Rok 2013 przyniesie, zgodnie z treścią raportu, rewolucyjne zmiany w polskim systemie wsparcia szeroko pojętych inwestycji w zakresie energetyki, tj. zmiany w systemie zielonych certyfikatów oraz wdrożenie systemu białych certyfikatów.Zmiany w systemie zielonych certyfikatów mają sprawić, że inwestycje, które do tej pory dla inwestorów były nieopłacalne (na przykład instalowanie ogniw fotowoltaicznych), z dnia na dzień mogą stać się opłacalne. Proponowane w nowej ustawie o odnawialnych źródłach energii zmiany mogą doprowadzić do masowego inwestowania w technologie odnawialne, a co za tym idzie do braku uzasadnienia stosowania dotacji. Zatem przygotowywane mechanizmy wsparcia powinny być elastyczne z wbudowanymi mechanizmami korekcyjnymi. Raport sygnalizuje również, że na polskim rynku, w roku 2013, pojawi się nowy instrument wspierania inwestycji w zakresie efektywności energetycznej – system białych certyfikatów. Ze względu na unikalność konstrukcji polskiego systemu, oraz jego rynkowy charakter bardzo trudno, zdaniem Ewaluatora, ocenić jaki wpływ wywrze na rozwój inwestycji w obszarze EE. Można się spodziewać, że w podobnie jak w innych krajach, w których wprowadzono system białych certyfikatów, w pierwszym okresie wsparcie uzyskają stosunkowo wysoko efektywne inwestycje – np. wymiana oświetlenia. Ze względu na rynkowy charakter systemu, rzeczywista ścieżka jego rozwoju jest nieznana. Zatem należy rozważyć utrzymanie mechanizmów wsparcia dla inwestycji mniej opłacalnych – na przykład termomodernizacji lub tzw. głębokiej termomodernizacji prowadzącej do osiągnięcia wysokich parametrów energetycznych budynków.

Polski system wsparcia charakteryzuje się zmiennością, która nie sprzyja podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. Przykładem może być fundusz termomodernizacji, wokół którego rozwinął się rynek usług ociepleniowych i doradczych. W roku 2013 w budżecie państwa nie przewiduje się żadnych środków, pomimo tego, że inwestycje termomodernizacyjne przynoszą korzyści fiskalne, są jedną z najtańszych możliwości zmniejszania emisji dwutlenku węgla oraz przyczyniają się do poprawy

komfortu życia. Przygotowywane mechanizmy wsparcia powinny być przewidywalne – problem nie leży w zmianach, ale w ich nieprzewidywalności, zwiększającej ryzyko (a zatem koszty) inwestycyjne.

W raporcie końcowym zostały zaproponowane następujące rekomendacje, do wykorzystania w trakcie tworzenia Programów nowej perspektywy finansowej na lata 2014 - 2020:

- należy rozważyć utworzenie funduszu, który skłaniałby fundusze *venture capital* do inwestowania w projekty inwestycyjne w dziedzinie energetyki. Fundusz taki mógłby działać na zasadach podobnych jak Krajowy Fundusz Kapitałowy (finansowany m.in. z PO IG),
- należy przeanalizować zasadność wprowadzenia dotacji dla projektów realizowanych w formule TPF/PPP. Dotacje te mogą mieć charakter inwestycyjny lub pomocy technicznej. Sfinansowanie przygotowania projektów TPF może przyczynić się do rozwoju rynku ESCO, oraz uruchomienia pieniędzy prywatnych do realizacji inwestycji publicznych,
- należy rozważyć zwiększenie roli banków lub dedykowanych funduszy w dystrybucji funduszy unijnych,
- należy umożliwić zwiększenie roli EPC (*energy performance contracts*) i firm typu ESCO w istniejących w Polsce instrumentach finansowych,
- rekomendowanym rozwiązaniem jest uruchomienie systemu doręczeniowo - gwarancyjnego dla szybkiego w uzyskaniu gwarancji przez inwestora i dającego wystarczające bezpieczeństwo bankom kredytującym,
- rekomendowane jest podnoszenie świadomości potencjalnych beneficjentów na temat możliwości wykorzystywania instrumentów inżynierii finansowej w projektach inwestycyjnych w obszarze energetyki,
- powinny zostać podjęte działania mające na celu eliminację barier związanych z obsługą środków zwrotnych przez sektor finansowy.

9. *Analiza potrzeb infrastrukturalnych w obszarze dziedzictwa kulturowego, szkolnictwa artystycznego oraz infrastruktury kultury w Polsce w kontekście finansowania w ramach przyszłej perspektywy UE oraz zgodności z celami Strategii Europa 2020 i Inicjatywami Flagowymi* (badanie zrealizowane na zlecenie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKDiN) - IP POIiŚ w sektorze „Kultura")

Głównym celem przeprowadzonego badania było dokonanie diagnozy potrzeb w odniesieniu do stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, infrastruktury kultury oraz infrastruktury szkolnictwa artystycznego w kontekście wypracowania obszarów wsparcia i kierunków interwencji funduszy UE na potrzeby przyszłej perspektywy finansowej 2014-2020. Badanie miało na celu wskazanie i wypracowanie obszarów i zakresu wsparcia jakie należy ująć w przyszłej perspektywie finansowej, zgodnych z celami Strategii Europa 2020 i Inicjatywami Flagowymi, które wykorzystane zostaną przede wszystkim na potrzeby przygotowania propozycji zapisów nowego krajowego Programu Operacyjnego perspektywy 2014-2020 dotyczących wsparcia obszaru kultury oraz spójnych z POIiŚ 2007-2013.

Na potrzeby badania analizie poddano: dokumenty strategiczne na poziomie UE, strategie obowiązujące na poziomie kraju oraz poszczególnych województw w zakresie dotyczącym kultury, projekty rozporządzeń UE w zakresie wdrażania funduszy strukturalnych, w tym EFRR oraz EFS. Ponadto, źródłem wiedzy były opracowania eksperckie, analizy, studia i badania oraz opinie przedstawicieli MKiDN i instytucji współprowadzonych przez MKiDN.

W ramach badania dokonana została diagnoza wszystkich trzech wyodrębnionych obszarów (tj. dziedzictwa kulturowego, infrastruktury kultury oraz infrastruktury szkolnictwa artystycznego), a jej wyniki zostały zawarte w obszernych analizach SWOT.

Z przeprowadzonych analiz oraz badania oczekiwań beneficjentów i przedstawicieli MKiDN wynika, iż należy kontynuować wsparcie w zakresie rozbudowy i modernizacji infrastruktury publicznych instytucji kultury i instytucji artystycznych, szkolnictwa artystycznego oraz dalsze wsparcie projektów z zakresu prowadzenia prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach, muzealiach i archiwaliach. Autorzy raportu podnieśli także kwestie wprowadzenia do zakresu wsparcia projektów

miękkich, związanych z programem nauczania w szkołach wyższych artystycznych oraz mających na celu podnoszenie kompetencji kadr instytucji kultury.

Rekomendacje wynikające z przeprowadzonego badania są użyteczne i pomocne w kontekście programowania przyszłej perspektywy finansowej 2014-2020. W wyniku badania zidentyfikowano obszary, które wymagają wsparcia w przyszłej perspektywie finansowej oraz określono zakres niezbędnej interwencji.

Zestawienie podejścia do kultury „odgórnego" (reprezentowanego przez stanowisko KE, zawarte w analizowanych dokumentach strategicznych) oraz „oddolnego" (widocznego w opiniach respondentów oraz krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych) pozwoliło zespołowi autorów na wyodrębnienie następujących grup projektów rekomendowanych do wsparcia w ramach perspektywy 2014-2020:

- digitalizacja i cyfrowe udostępnianie zasobów oraz stosowanie TIK,
- inkubatory przemysłów kreatywnych,
- zintegrowane inwestycje w instytucje kultury i ich otoczenie,
- zintegrowane projekty dotyczące zabytków i ich otoczenia,
- podnoszenie kompetencji kadr kultury,
- udoskonalenie programów nauczania w szkolnictwie artystycznym,
- Interdyscyplinarne Centra Kreatywności Akademickiej,
- inwestycje w infrastrukturę i doposażenie placówek edukacji i szkolnictwa artystycznego.

Wskazane obszary obejmują zarówno obszary, które obecnie są wdrażane w ramach XI priorytetu POIiŚ, jak i obszary nowe, które wpisują się w cele dokumentów strategicznych dotyczących przyszłej perspektywy finansowej integrując wnioski przydatne dla sektora w perspektywie 2014-2020.

10. Analiza działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez beneficjentów XI Priorytetu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (badanie zrealizowane na zlecenie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego - IP POIiŚ w sektorze „Kultura")

Badanie dotyczyło działań informacyjno-promocyjnych jakie są prowadzone przez beneficjentów XI priorytetu POIiŚ.

Z badania wynika, że beneficjenci XI priorytetu POIiŚ w prowadzonych działaniach informacyjno-promocyjnych starają się łączyć artystyczną wizję z wymaganymi działaniami określonymi w wytycznych tj. („Zasadach promocji projektów dla beneficjentów POIiŚ"). W przypadku beneficjentów XI priorytetu nie sposób pominąć specyfiki dofinansowanych podmiotów, która związana jest z funkcjonowaniem w sektorze kultury, co często zobowiązuje do stosowania narzędzi spójnych z charakterem podmiotu. Zdarza się, że beneficjenci dbają o to, by w stosowanych narzędziach promujących projekt odzwierciedlić specyfikę danego obiektu. Beneficjenci dokładali wielu starań, by stosowane narzędzia odznaczały się nie tylko przejrzystym komunikatem, ale również ciekawą formą, kreatywnością, atrakcyjnością wizualną i wyrazistą ideą.

Często pojawiającym się problemem w realizacji działań informacyjno-promocyjnych był zbyt niski budżet założony we wniosku aplikacyjnym, co w konsekwencji prowadziło do ograniczenia możliwości korzystania z podmiotów zewnętrznych specjalizujących się w temacie promocji i reklamy.

Beneficjenci realizują działania informacyjno-promocyjne zgodnie z wytycznymi zawartymi w dokumencie „Zasady promocji projektów dla beneficjentów POIiŚ", a często stosują również różnorodne narzędzia dodatkowe, które uzupełniają i uskuteczniają działania promocyjne. Istotną kwestią, która została wyłoniona w trakcie badania jest problem braku założonych we wniosku aplikacyjnym wskaźników, które mierzyłyby skuteczność stosowanych narzędzi. Z kolei mocną stroną działań związanych z informacją i promocją jest nawiązanie dobrych, trwałych relacji z przedstawicielami mediów. O ile w przypadku dużych, rozpoznawalnych podmiotów jest to dość łatwe zadanie, to w przypadku mniejszych podmiotów niekiedy stanowi to problem, gdyż sami dziennikarze nie wykazują inicjatywy w poszukiwaniu informacji na temat realizowanego projektu. Istnieją podmioty, które nie są dużymi ośrodkami o charakterze ogólnopolskim, lecz mają potrzebę dotarcia do szerokiego grona odbiorców. Mniejsze podmioty często funkcjonują w taki sposób, że

przydzielają obowiązek informacji i promocji koordynatorowi projektu, gdyż nie posiadają wyspecjalizowanych komórek. Duże podmioty (duże i doświadczone w promocji ośrodki o znaczeniu ogólnopolskim) posiadają samodzielne komórki zajmujące się promocją i w konsekwencji łatwiej jest im realizować działania promujące sam projekt.

Rekomendacje wynikające z przeprowadzonego badania są użyteczne i pomocne w kontekście wdrażania projektów w ramach XI priorytetu POIiŚ i dotyczą sugestii w zakresie udoskonaleń rozwiązań stosowanych w obszarze informacji, promocji i szkoleń w sektorze.

11. Analiza potrzeb inwestycyjnych sektora ochrony zdrowia w kontekście programowania nowej perspektywy finansowej 2014 – 2020 (badanie zrealizowane na zlecenie Ministerstwa Zdrowia - IP POIiŚ sektora „Zdrowie")

Celem badania było dokonanie analizy potrzeb inwestycyjnych sektora ochrony zdrowia w kontekście programowania nowej perspektywy finansowej UE na lata 2014 – 2020.

Badanie zostało realizowane w oparciu o analizę istniejących danych i dokumentów, a także poprzez badania empiryczne, w trakcie których gromadzone zostały dane ilościowe (na próbie ponad 1000 podmiotów leczniczych) i jakościowe.

Badanie wykazało m.in., że:

- aż 76% wszystkich badanych podmiotów deklaruje potrzeby inwestycyjne dotyczące budynków; zjawisko to w największym stopniu dotyczy szpitali, gdzie takie potrzeby deklaruje aż 96% badanych podmiotów;
- aż 81% badanych podmiotów wskazywało na potrzeby inwestycyjne w zakresie sprzętu medycznego;
- 82% badanych podmiotów wskazywało na potrzeby inwestycyjne w zakresie wyposażenia w urządzenia informatyczne i oprogramowanie komputerowe;
- inwestycje dot. budynków mają największe znaczenie dla szpitali podległych uniwersytetom medycznym oraz szpitali podległych ministrowi inwestycja w sprzęt/ aparaturę medyczną ma największe znaczenie dla grupy ratownictwo medyczne;
- wprowadzeniem rozwiązań o charakterze innowacyjnym zainteresowane są w szczególności instytuty badawcze (79%) oraz szpitale podległe uniwersytetom medycznym (73%).

Przeprowadzone badania pozwoliło na zgłębienie wiedzy nt. aktualnego stanu infrastruktury jednostek ochrony zdrowia, a także potrzeb inwestycyjnych niezbędnych do zapewnienia odpowiedniej dostępności i jakości udzielanych świadczeń, co przełożyło się na lepsze zaplanowanie i przygotowanie profilu wsparcia dla sektora zdrowie w nowej perspektywie finansowej UE na lata 2014 – 2020.

Zgodnie z rekomendacjami wynikającymi z badania, głównym celem wsparcia w ramach sektora ochrony zdrowia w perspektywie finansowej UE 2014 – 2020 powinno być zatem zapewnienie wzrostu poczucia bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa. Ten cel zdaniem Ewaluatorów powinien zostać osiągnięty poprzez realizację dwóch zasadniczych celów szczegółowych: zwiększenia dostępności i jakości usług zdrowotnych i zwiększenia efektywności świadczonych usług zdrowotnych.

W ramach działań mających na celu zwiększenie dostępności i jakości usług zdrowotnych, zdaniem Ewaluatora, wskazane jest wykorzystanie następujących kierunków wsparcia:

- zapewnienie wsparcia dla ponadregionalnych ośrodków/ podmiotów leczniczych (instytuty, szpitale kliniczne, wyższe uczelnie medyczne);
- wspieranie procesu odnawiania i modernizacji starego sprzętu i aparatury medycznej (szczególnie diagnostycznej);
- wspieranie środkami zewnętrznymi (projekty UE) modernizacji starych i budowę nowych obiektów; w razie potrzeby wspieranie tworzenia podmiotów wypełniających zidentyfikowane luki;
- kontynuacja wsparcia dla modernizacji i przebudowy systemu ratownictwa medycznego, z tym, że wsparcie powinno być kierowane na kolejne obszary budowania i modernizacji systemu.

Spośród obecnie realizowanych w ramach POIiŚ typów inwestycji, w przyszłej perspektywie należałoby kontynuować – w lekko zmodyfikowanej formie – następujące inwestycje:

- wsparcie dla projektów związanych z rozbudową, przebudową, remontem i doposażeniem zakładów opieki zdrowotnej (szpitalnych oddziałów ratunkowych, centrów urazowych) dla potrzeb systemu ratownictwa medycznego oraz zakupem wyrobów medycznych niezbędnych do diagnostyki i leczenia osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego;
- projekty związane z budową i remontem lądowisk dla helikopterów służących dostępności do szpitalnych oddziałów ratunkowych;
- projekty, polegające na przebudowie, rozbudowie, remoncie oraz wyposażeniu publicznych zakładów opieki zdrowotnej o znaczeniu ponadregionalnym, w tym dotyczące zakupu nowoczesnego sprzętu diagnostycznego i terapeutycznego spełniającego aktualne standardy.

Rekomendacje z niniejszego badania ewaluacyjnego, a także analiza systemu ochrony zdrowia dokonana przez Ministerstwo Zdrowia były podstawą do wypracowania następujących kierunków interwencji oraz konkretnych typów projektów, które pozwolą w latach 2014-2020 minimalizować negatywne zjawiska zachodzące w polskim systemie ochrony zdrowia:

- tworzenie nowych szpitalnych oddziałów ratunkowych powstałych od podstaw lub na bazie istniejących izb przyjęć (roboty budowlane, doposażenie);
- modernizacja istniejących szpitalnych oddziałów ratunkowych, ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk wstępnej intensywnej terapii (remont, doposażenie);
- modernizacja istniejących centrów urazowych (remont, doposażenie);
- tworzenie nowych centrów urazowych (roboty budowlane, doposażenie);
- wspieranie przyszpitalnych całodobowych lotnisk lub lądowisk dla śmigłowców - przy SOR oraz jednostkach współpracujących z SOR (roboty budowlane, doposażenie);
- wspieranie baz lotniczego pogotowia ratunkowego (roboty budowlane, doposażenie);
- wyposażenie śmigłowców ratowniczych w sprzęt umożliwiający loty w trudnych warunkach atmosferycznych i w nocy;
- wspieranie jednostek organizacyjnych szpitali ponadregionalnych udzielających świadczeń zdrowotnych stacjonarnych i całodobowych na rzecz osób dorosłych, dedykowanych chorobom układu krążenia, nowotworowym, układu kostno – stawowo – mięśniowego, układu oddechowego, psychicznym (roboty budowlane, doposażenie);
- wspieranie jednostek organizacyjnych szpitali ponadregionalnych udzielających świadczeń zdrowotnych stacjonarnych i całodobowych w zakresie ginekologii, położnictwa, neonatologii, pediatrii oraz innych oddziałów zajmujących się leczeniem dzieci (roboty budowlane, doposażenie).

Ponadto, mając na uwadze rekomendację: *„należy podjąć negocjacje z MRR, mające na celu radykalne uproszczenie procedur i doprowadzenie do napisania formularza wniosku oraz instrukcji wypełniania językiem mniej urzędowym, lecz znacznie bardziej zrozumiałym dla przeciętnego odbiorcy”,* sektor zdrowia zgłosił także szczegółowe propozycje w zakresie uproszczeń dla beneficjentów jakie mogłyby zostać zastosowane w aplikowaniu o środki, a także realizacji i rozliczaniu projektów w kolejnej perspektywie finansowej.

12. Wypracowanie potencjalnych kierunków interwencji w okresie programowania 2014-2020 w oparciu o doświadczenia z wdrażania XIII osi priorytetowej POIiŚ Infrastruktura szkolnictwa wyższego (badanie zrealizowane na zlecenie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju - IP POIiŚ sektora „Szkolnictwo wyższe”)

Celem badania było wskazanie - na bazie doświadczeń związanych z wdrażaniem i skutkami (efektami) interwencji w ramach priorytetu XIII POIiŚ 2007-2013 - potencjalnych kierunków interwencji dotyczących infrastruktury szkolnictwa wyższego w okresie programowania 2014 – 2020.

W ramach badania przeanalizowano szereg zagadnień wśród których znalazły się m.in.: stan sektora szkolnictwa wyższego w zakresie infrastruktury dydaktycznej, analiza obecnej linii demarkacyjnej,

komplementarność interwencji związanych ze szkolnictwem wyższym, analiza kierunków studiów i specjalności przy uwzględnieniu zapotrzebowania rynku pracy, jak również analiza sektora szkolnictwa wyższego pod kątem przygotowania do realizacji celów i założeń Strategii Regionu Morza Bałtyckiego. Ocenie poddano również system wskaźników XIII priorytetu POIiŚ oraz kryteria wyboru projektów. Podjęto także próbę oszacowania popytu finansowego uczelni wyższych w przyszłej perspektywie finansowej UE. Efektem badania, obok sformułowanych wniosków i rekomendacji, badania było wypracowanie propozycji kierunków wsparcia uczelni wyższych w nowym okresie programowania.

W wyniku zrealizowanego badania ewaluacyjnego zaproponowano 10 rekomendacji horyzontalnych dotyczących programowania wsparcia dla szkolnictwa wyższego w przyszłym okresie programowania 2014 – 2020. Są nimi m.in.:

- w przyszłym okresie programowania projekty powinny być realizowane bardziej kompleksowo, w sposób zintegrowany. Kompleksowość jest tutaj rozumiana jako możliwość połączenia projektów infrastrukturalnych (modernizacja obiektów oraz zakup aparatury i wyposażenia) z projektami o charakterze miękkim, tj. np. uruchomieniem nowych kierunków studiów, uruchomieniem programów stażowych i praktyk studenckich w firmach, realizacją projektów badawczo-rozwojowych;
- należy położyć większy nacisk na wykorzystanie budowanej obecnie infrastruktury w przyszłym okresie programowania. Ważna jest też kontynuacja i rozszerzenie działań miękkich (projekty badawczo-rozwojowe, nowe kierunki studiów, staże i praktyki w firmach), komplementarnych do wsparcia infrastruktury w przyszłym okresie programowania w odniesieniu do zrealizowanych obecnie inwestycji;
- wsparcie powinny otrzymać ośrodki (uczelnie) o wysokim potencjale akademickim, rozpoznawalne za granicą, które powinny być dofinansowywane na poziomie krajowym oraz pozostałe ośrodki i uczelnie, które mogą być dofinansowywane z regionalnych Programów Operacyjnych lub ze środków krajowych w przypadku niektórych działań.

Zdaniem Autorów raportu, w przyszłym okresie programowania należy utrzymać obecny poziom wsparcia infrastruktury szkolnictwa wyższego na poziomie ok. 112,3 mln euro (ok. 460 mln zł) rocznie, czyli ok. 781,1 mln euro (ok. 3,2 mld zł) w skali całego działania/priorytetu. W przypadku likwidacji rozdziału na wsparcie infrastruktury dydaktycznej i badawczej, alokacja powinna zostać zwiększona dwukrotnie, tj. do 1,6 mld euro (6,4 mld zł). Konieczne jest też podejmowanie działań na rzecz silniejszego umiędzynarodowienia uczelni, które może stanowić szansę dla polskiej nauki.

Analiza możliwości kreowanych przez strukturę wsparcia sektora (uczelni) w okresie 2014-2020 dowodzi, że powinno mieć ono zdaniem Ewaluatora wymiar horyzontalny, wpisujący się jednocześnie w dwa cele tematyczne: Cel 1: wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji oraz Cel 10: inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej. Równie istotne jest zwiększenie integracji finansowania z EFRR na infrastrukturę edukacyjną i EFS na działania miękkie, tj. np. na uruchomienie nowych kierunków studiów, uruchomienie programów stażowych i praktyk studenckich w firmach oraz na realizację projektów badawczo - rozwojowych.

Raport ewaluacyjny z badania ewaluacyjnego został przekazany do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Został również umieszczony na stronach internetowych Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

Wyniki wszystkich badań ewaluacyjnych realizowanych w ramach POIiŚ 2007-2013 podlegają publikacji na stronie internetowej **http://www.pois.gov.pl** i **http://www.ewaluacja.gov.pl**. Szczegółowe „*Tabele rekomendacji*" z każdego badania przedkładane są do wiadomości Komitetu Monitorującego POIiŚ 2007-2013, a wszystkie produkty zrealizowanych badań zasilają *„Bazę zintegrowanego systemu wniosków i rekomendacji"* z badań ewaluacyjnych prowadzoną przez Instytucję Strategiczną NSRO (Krajową Jednostkę Oceny).

Jedno z badań zrealizowanych w 2012 roku (badanie *Ocena najważniejszych problemów występujących w projektach z zakresu inteligentnych systemów transportowych w ramach działania 8.3 POIiŚ* zrealizowane na zlecenie Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej) zostało przekazane również do bazy badań ewaluacyjnych realizowanych przez państwa członkowskie prowadzonej przez DG REGIO

(**http://ec.europa.eu/regional_policy/information/evaluations/evalsedlib_en.cfm**) jako przykład dobrej praktyki badawczej obszaru „Transport".

Monitoring stanu wdrożenia rekomendacji ze zrealizowanych dotychczas w ramach POIiŚ 2007-2013 badań ewaluacyjnych jest przedmiotem diagnozy zlecanej przez IZ w roku 2013 podmiotowi zewnętrznemu.

Zrealizowane w roku 2012 działania związane z rozbudową potencjału ewaluacyjnego Programu to w szczególności:

1. Prace *Grupy Sterującej Ewaluacją POIiŚ 2007-2013*:

   W 2012 roku odbywały się cykliczne prace *Grupy Sterującej Ewaluacją* POIiŚ. Członkowie *Grupy* angażowali się w systematyczne konsultacje realizowane drogą komunikacji elektronicznej dotyczące projektów szczegółowych opisów przedmiotów zamówienia na badania ewaluacyjne, projektów raportów metodologicznych oraz raportów końcowych z badań, a także bieżące konsultacje w zakresie wniosków i rekomendacji formułowanych w wyniku ich realizacji.

   Współpraca w ramach *Grupy* stanowi forum dialogu na temat ewaluacji POIiŚ 2007-2013 (identyfikacja tematyki badawczej, opiniowanie koncepcji i wyników badań) oraz stwarza możliwości dzielenia się wiedzą i wymianą doświadczeń w zakresie ewaluacji oraz specyfiki jej realizacji w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013.

2. Nadzór merytoryczny nad szkoleniem dla *Grupy Sterującej Ewaluacją POIiŚ*:

   W III kwartale 2012 roku na zlecenie IZ POIiŚ przeprowadzone zostało dwudniowe szkolenie dla Grupy Sterującej Ewaluacją POIiŚ. Szkolenie dotyczyło metodologii prowadzenia badań ewaluacyjnych. Program szkolenia dostosowany został do charakteru badań ewaluacyjnych prowadzonych w ramach POIiŚ 2007-2013. Uczestnicy szkolenia otrzymali materiały szkoleniowe w postaci podręcznika pn. *„Metodologia i analiza badań deklaratywnych w ewaluacji"*. W szkoleniu wzięło udział łącznie 19 osób współpracujących w ramach *Grupy Sterującej Ewaluacją* POIiŚ.

Badania ewaluacyjne zaplanowane w ramach *Okresowego planu ewaluacji* POIiŚ 2007-2013 na rok 2013 to wstępnie 14 projektów badawczych.

Obejmują one przede wszystkim tematykę związaną z analizami i podsumowaniami osiągnięć wdrażania Programu w poszczególnych jego obszarach czyniąc w ten sposób ewaluację narzędziem komplementarnego wsparcia działań monitoringowych Programu poprzez dokonywanie dodatkowych obserwacji i interpretacji postępów implementacyjnych. Ewaluacyjne kryteria skuteczności stosowane w większości badań tego typu umożliwią odniesienie się do osiągnięć interwencji w kontekście przyjętych w dokumentach programistycznych założeń. Planowane wykorzystanie wyników tych badań to przede wszystkim uzyskanie wniosków przydatnych z punktu widzenia przygotowywania *Sprawozdań* z jego realizacji oraz wprowadzenie ew. możliwych w obecnym okresie programowania usprawnień w ramach Programu. Część wyników badań dotyczących skuteczności POIiŚ 2007-2013, podobnie, jak miało to miejsce dotychczas, będzie mogła znaleźć ewentualne zastosowanie w nowej perspektywie programowej.

Istotnym elementem *Okresowego planu ewaluacji* POIiŚ na rok 2013 są również zagadnienia dedykowane perspektywie 2014-2020, w tym ewaluacja ex-ante nowego Programu Operacyjnego dotyczącego gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego (tzw. „POIiŚ bis"), czy badanie dotyczące możliwości integracji działań w obszarze efektywności energetycznej oraz szerszego wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych w obszarze energetyki.

Zgodnie z krajowymi *Wytycznymi* w zakresie ewaluacji, *Okresowe plany ewaluacji* POIiŚ 2007-2013 są corocznie przekazywane do Krajowej Jednostki Oceny koordynującej prowadzenie badań na poziomie NSRO. Przed przekazaniem są one również dyskutowane i opiniowane na forum *Grupy Sterującej Ewaluacją* POIiŚ 2007-2013, w której stałym składzie, oprócz przedstawicieli instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu, znajduje się również przedstawiciel Krajowej Jednostki Oceny.

REALIZACJA W PODZIALE NA PRIORYTETY

3. REALIZACJA W PODZIALE NA PRIORYTETY

3.1. PRIORYTET I GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

3.1.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

W ramach priorytetu I realizowane jest jedno działanie:

- **1.1** ***Gospodarka wodno – ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM.***

W ramach I priorytetu, wysokość środków Funduszu Spójności wynosi **3,1 mld euro**, co stanowi 14% alokacji środków z FS w ramach Programu i 11% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu I weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **338 wniosków o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą **3,9 mld euro**. W bieżącym okresie sprawozdawczym zarejestrowano 58 wniosków. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 roku **221 wniosków o dofinansowanie** (czyli 65% złożonych wniosków o dofinansowanie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **3,2 mld euro**.

Umowy o dofinansowanie

Analizując proces kontraktacji alokacji, należy zaznaczyć, że priorytet I jest **jednym z bardziej zaawansowanych** priorytetów. Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **216 umów o dofinansowanie.** Beneficjenci wszystkich 19 podpisanych w 2012 r. umów wyłonieni zostali w trybie konkursowym. Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 5,2 mld euro, wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła 3,3 mld euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na 2,8 mld euro**.

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało **88% alokacji** przypadającej dla I priorytetu. Porównując z poprzednim okresem sprawozdawczym nastąpił jednoprocentowy spadek poziomu wykorzystania alokacji. W ramach projektów realizowanych w I priorytecie POIiŚ pozostało do zakontraktowania ok. 0,37 mld euro. Przedmiotowa sytuacja związana jest z koniunkturą na rynku budowlanym i spadkiem kosztów projektów po rozstrzygniętych postępowaniach przetargowych. W 2012 r. w projektach z występującymi oszczędnościami były aneksowane umowy o dofinansowanie celem uwolnienia środków. W ramach priorytetu I wybór projektów do realizacji przewidziano zarówno w trybie konkursowym jak i indywidualnym.

Projekty indywidualne

Na LPI w ramach priorytetu I znajduje się 26 projektów. Wszystkie projekty znajdują się na liście podstawowej. Na realizację projektów z LPI zarezerwowana jest kwota dofinansowania **środkami UE** wynosząca **1,1 mld euro.**

Do końca okresu sprawozdawczego z beneficjentami projektów indywidualnych zostały podpisane umowy na realizację wszystkich projektów z LPI. Podpisano **26 umów o dofinansowanie** o wartości całkowitej 1,9 mld euro, wydatków kwalifikowanych – 1,2 mld euro, a środki pochodzące z FS obejmują kwotę prawie **1,1 mld euro**.

Konkursy

Dotychczas w ramach priorytetu I ogłoszono 7 konkursów[21]. W okresie sprawozdawczym ogłoszono jeden konkurs. Największa liczba konkursów ogłoszona została w 2008 i 2009 roku – po 3 konkursy.

Do końca omawianego okresu sprawozdawczego z wnioskodawcami wszystkich ogłoszonych w priorytecie I konkursów podpisano **190 umów o dofinansowanie** o wartości całkowitej ponad 3,3 mld euro, wartości kosztów kwalifikowanych 2,0 mld euro, w tym kwota środków przyznanych z FS wyniosła **1,7 mld euro, co stanowi 55% alokacji dla priorytetu**. Liczba projektów konkursowych z podpisanymi umowami o dofinansowanie stanowi 88% wszystkich projektów realizowanych w I priorytecie.

Poniższy wykres prezentuje podział środków wspólnotowych przyznanych w ramach podpisanych z beneficjentami umów o dofinansowanie według trybów wyboru projektów.

Wykres 21. Porównanie alokacji i podpisanych umów o dofinansowanie w podziale na tryby wyboru projektów (dane w mln euro)

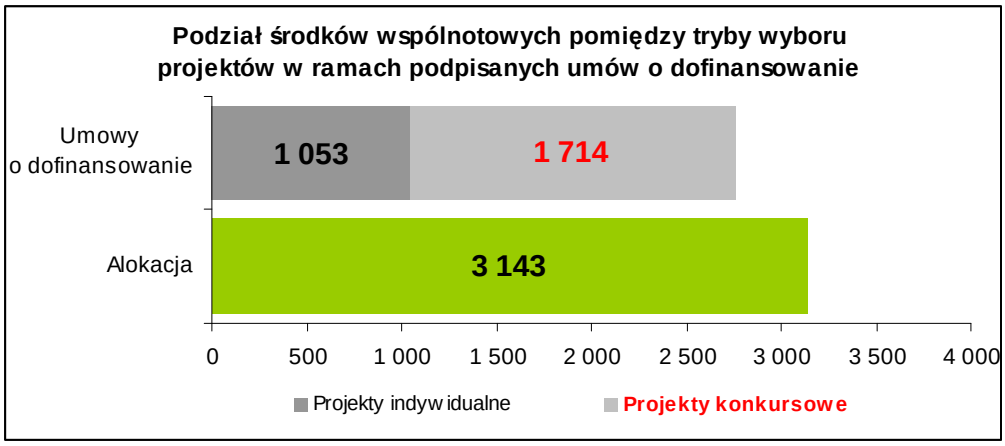

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ

Wnioski o płatność

Poziom wydatkowania w priorytecie I nadal jest dość niski, jednakże w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym widoczny jest znaczny postęp. Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł ok. **34%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 20%, co oznacza **wzrost o 14 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**. Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 1,8 mld euro, wydatki kwalifikowane wyniosły 1,2 mld euro, z czego część unijna wyniosła **1,1 mld euro.**

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE 5 ***Poświadczeń i deklaracji wydatków oraz wniosków o płatność okresową*** dla priorytetu I na łączną kwotę wydatków kwalifikowanych wynoszącą **495,1 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **420,9 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach I osi priorytetowej do KE zostało przekazanych 19 *Poświadczeń i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowanych 1,1 mld euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości 930,7 mln euro, co stanowi prawie 30% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 13 p.p** w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała 837,5 mln euro. Należy podkreślić, że tylko w roku 2012 wartość refundacji wyniosła prawie 366,1 mln euro, czyli 44% zrefundowanych środków w ramach I osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Wg stanu na koniec 2012 r. od początku realizacji Programu zrefundowano 90% wnioskowanej refundacji.

Dynamika

Na wykresie widoczna jest tendencja spadkowa w zakresie wartości umów o dofinansowanie pomiędzy I a II oraz III i IV kwartałem 2012 r. Przedmiotowa sytuacja wynika ze spadku kosztu

[21] 11 lutego 2013 r. został ogłoszony kolejny konkurs w ramach działania 1.1. Nabór wniosków zakończył się w dniu 22 kwietnia 2013 r. , a rozpoczęcie podpisywania umów przewidywane jest na koniec III kwartału 2013 r.

projektów po rozstrzygniętych postępowaniach przetargowych i aneksowaniu umów o dofinansowanie celem uwolnienia tych oszczędności. Jednocześnie widoczny jest postęp w samej realizacji projektów, zarówno poprzez składane przez beneficjentów wnioski o płatność (tempo wzrostu jest największe pomiędzy II a III kwartałem 2012 r.) jak i wnioskowaną refundację do KE. Zaobserwowano stały postęp (tempo wzrostu jest największe pomiędzy II a III kwartałem 2012 r.), który w rezultacie pozwolił na zawnioskowanie o refundację 30% alokacji w ramach I priorytetu.

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania I priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 22. Dynamika wdrażania priorytetu I w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

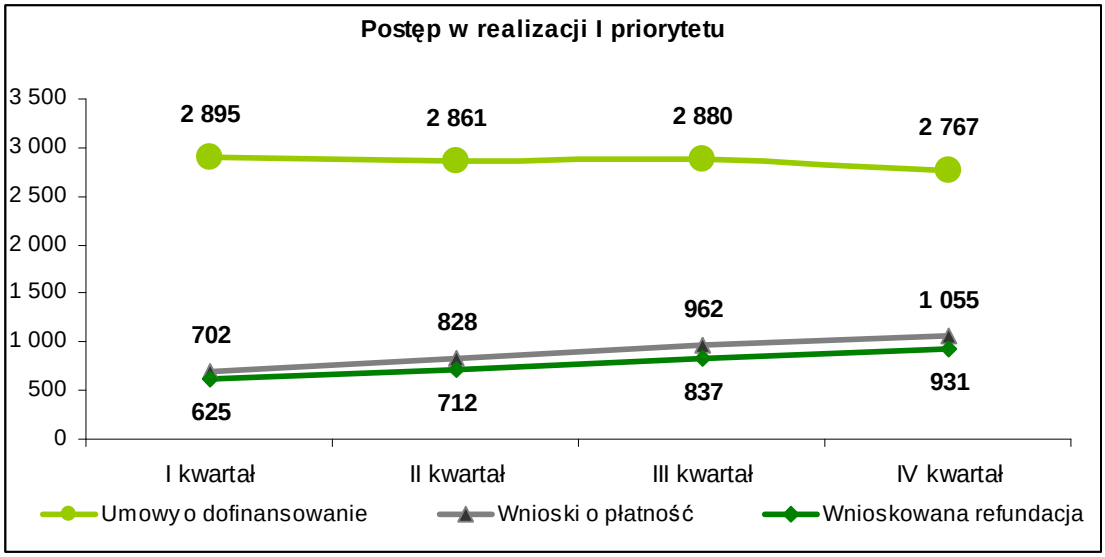

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Decyzje dla dużych projektów

Do końca roku 2012 do Komisji Europejskiej przekazano **26**[22] **wniosków o potwierdzenie wkładu finansowego dla dużych projektów,** w tym w roku 2012 do KE przekazane zostały 4 wnioski. KE wydała 18 decyzji o przyznaniu wkładu finansowego dla dużych projektów, 2 z tych decyzji zostały wydanych w roku 2012.

3.1.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Podział projektów wg sektorów gospodarki

Większość projektów realizowanych jest w ramach działalności związanej ze środowiskiem naturalnym. Natomiast dwa projekty *Budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej w Skarżysku-Kamiennej i Skarżysku Kościelnym* i *Poprawa gospodarki wodno-ściekowej na obszarze aglomeracji Iława* realizowane są w ramach działu gospodarki pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody. Wartość dofinansowania UE tych projektów wyniosła 24,5 mln euro, co stanowi zaledwie 1% wartości wszystkich projektów w I priorytecie.

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach I osi priorytetowej według sektorów gospodarki.

[22] Zestawienie nie zawiera 2 wniosków, które zostały wycofane z oceny ze względu na utracenie statusu dużego projektu .

Wykres 23. Wartość projektów według sektorów gospodarki na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro).

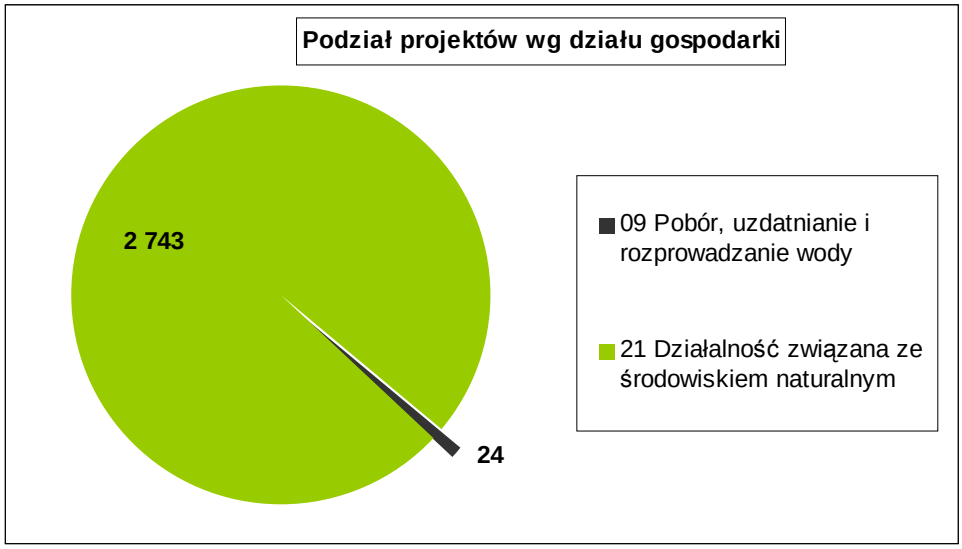

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Większość, bo aż 60% beneficjentów (128 projektów) realizujących projekty w I priorytecie stanowią przedsiębiorstwa komunalne. Pozostali beneficjenci to jednostki samorządu terytorialnego (68 projektów), natomiast dwa projekty realizowane są przez beneficjentów, których forma prawna została zakwalifikowana jako inne.

Wartość dofinansowania unijnego projektów realizowanych przez przedsiębiorstwa wynosi prawie 2 mld euro, czyli 62% dostępnej alokacji dla priorytetu. Natomiast jednostki samorządów terytorialnych otrzymały wsparcie unijne w wysokości 798,8 mln euro.

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach I osi priorytetowej według formy prawnej beneficjentów.

Wykres 24. Wartość projektów według formy prawnej beneficjentów na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie.

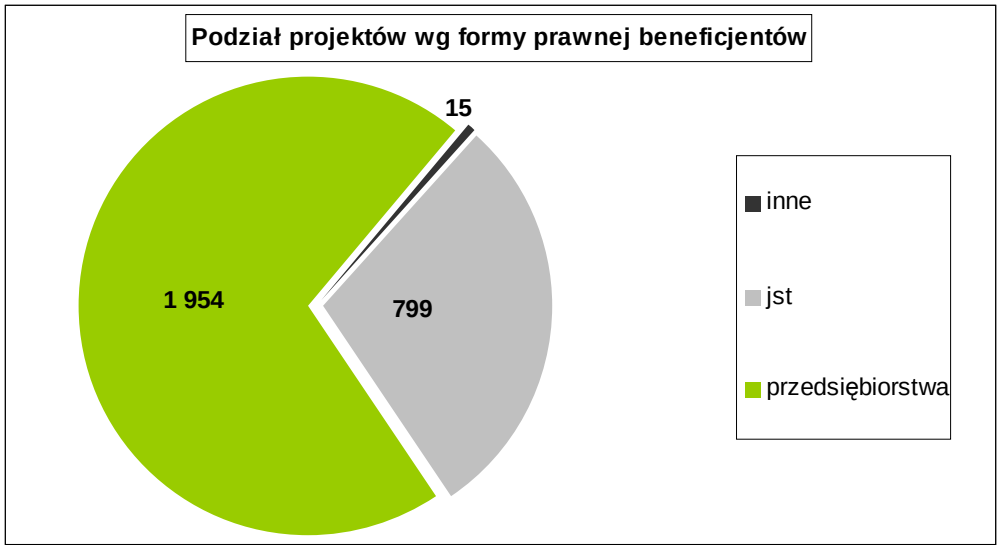

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie, tak jak w przypadku wnioskowania o dofinansowanie, jest województwo śląskie – 676,8 mln euro, co wykorzystuje 24% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i 22% alokacji dla priorytetu. Najniższą wartość zakontraktowanej alokacji odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim, czyli 24,0 mln euro (1%).

22% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w I priorytecie zostało wydatkowanych w województwie śląskim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości 230,0 mln euro. Najniższy poziom wydatkowania zanotowano w województwie lubelskim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego 16,3 mln euro, co stanowi zaledwie 2% całej wnioskowanej kwoty w ramach priorytetu.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu I *Gospodarka wodno-ściekowa* ze środków FS w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	*Wnioski o płatność*

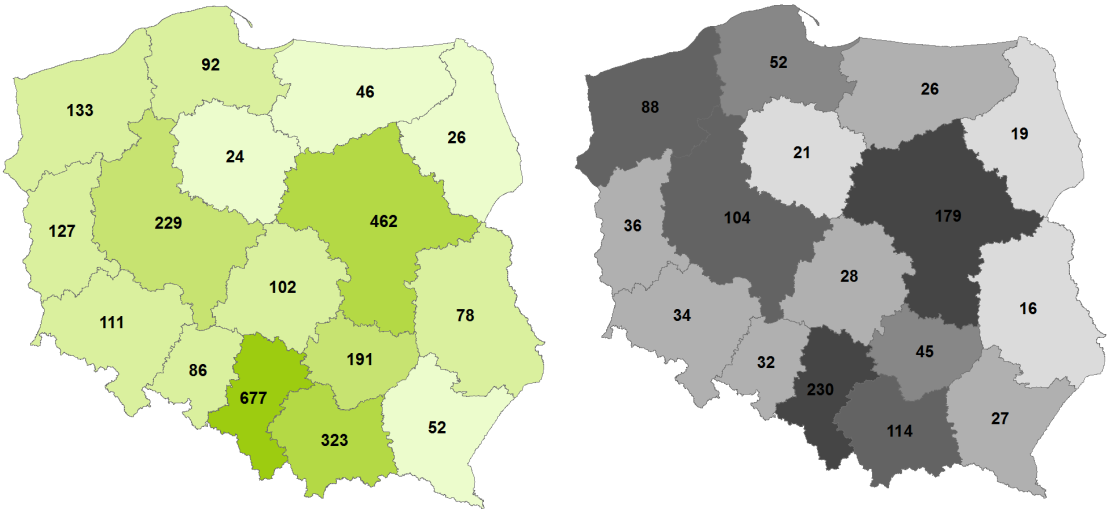

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Dane dotyczące przyznanego wsparcia w układzie regionalnym należy traktować jako dane przybliżone, gdyż na mapie nie zostały uwzględnione projekty o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo, na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów wsparcia

W priorytecie I wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Środowisko.*

Realizacja założonych celów

Główny cel Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko dotyczący m.in: *podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej*, w ramach I osi priorytetowej realizowany jest poprzez budowę infrastruktury gospodarki wodno-ściekowej. Wspierane są inwestycje prowadzące do zredukowania ilości zanieczyszczeń odprowadzanych ze ściekami do wód i ziemi oraz realizowane kompleksowo wraz z nimi inwestycje mające na celu zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej w aglomeracjach.

Głównym celem I osi priorytetowej jest przyczynienie się do wyposażenia do końca 2015 r. aglomeracji powyżej 15 tys. RLM w systemy kanalizacji oraz oczyszczalnie ścieków zgodnie z wymogami dyrektywy Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych.

Realizacja priorytetu I *Gospodarka wodno-ściekowa* stanowi jednocześnie jedno z narzędzi współfinansowania realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK), który ma na celu wyposażenie (do końca 2015 r.) aglomeracji powyżej 15 000 RLM w systemy kanalizacji oraz oczyszczalnie ścieków zgodnie z wymaganiami *dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych*. Dyrektywa ta dotyczy gromadzenia, oczyszczania i zrzutu ścieków komunalnych oraz oczyszczania i zrzutu ścieków z niektórych sektorów przemysłowych, a jej celem jest ochrona środowiska przed niekorzystnymi skutkami tych zrzutów.

KPOŚK jest traktowany jako instrument koordynujący działania w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w celu wypełnienia zobowiązań przyjętych w Traktacie Akcesyjnym oraz postanowień dyrektywy 91/271/EWG. Zapisane w KPOŚK terminy osiągnięcia efektów ekologicznych warunkujące realizację przez Polskę zobowiązań Traktatu Akcesyjnego stanowią zobowiązania dla gmin, które muszą być dotrzymane. **KPOŚK jest wieloletnim programem inwestycyjnym**, najbardziej kosztownym oraz najbardziej złożonym pod względem organizacyjnym i technicznym zadaniem spośród wszystkich zadań wynikających z dyrektyw Unii Europejskiej dotyczących ochrony środowiska. Poprzez KPOŚK dokonano identyfikacji liczby aglomeracji oraz zakresu prac i kosztów niezbędnych do poniesienia w celu kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki ściekowej w Polsce. Instrumentami ekonomicznymi i finansowymi, stymulującymi realizację KPOŚK, są środki pomocowe Unii Europejskiej oraz pożyczki i dotacje funduszy ekologicznych.

W dniu 2 marca 2010 r. została zatwierdzona przez Radę Ministrów druga Aktualizacja KPOŚK (AKPOŚK 2009), która obejmuje 1 313 aglomeracji (załącznik 1 do AKPOŚK 2009 zawiera informacje na temat aglomeracji priorytetowych dla wypełnienia wymogów *Traktatu Akcesyjnego*). Realizacja AKPOŚK 2009 zapewni do 2015 r. obsługę systemami kanalizacyjnymi i oczyszczalniami ścieków ok. 28,7 mln mieszkańców Polski, w tym blisko 100% ludności miejskiej i ok. 60% ludności wiejskiej. W dniu 1 lutego 2011 r. została zatwierdzona przez Radę Ministrów trzecia Aktualizacja KPOŚK (AKPOŚK 2010). Obecnie trwa kolejna aktualizacja KPOŚK. Z uwagi, iż procedowanie projektu wymaga nowelizacji ustawy Prawo wodne oraz rozporządzenia ściekowego, na obecnym etapie prac legislacyjnych nie można podać jednoznacznego terminu zatwierdzenia aktualizacji KPOŚK. Resort środowiska szacuje, że zakończenie procesu legislacyjnego nastąpi do końca roku 2013. Po opublikowaniu nowej aktualizacji KPOŚK lub sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2012 r. możliwe będzie odniesienie efektów osiągniętych w ramach POIiŚ do aktualnych potrzeb zidentyfikowanych w KPOŚK.

W ramach I priorytetu, działania 1.1 *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 000 RLM*, **dofinansowane zostały projekty polegające na budowie, rozbudowie i modernizacji systemów kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach powyżej 15 000 RLM** oraz **budowie, rozbudowie lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych**. W ramach 16 regionalnych Programów Operacyjnych, zgodnie z założeniami KPOŚK, przewidziano budowę, rozbudowę lub modernizację oczyszczalni ścieków w aglomeracjach powyżej 2 000 RLM i inwestycje te będą wspierane ze środków EFRR. Za wyposażenie aglomeracji w zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków o odpowiednim stopniu oczyszczania odpowiadają gminy, na obszarze których są aglomeracje.

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu I zakończyła się realizacja 13 projektów (zatwierdzono wnioski o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości 21,9 mln euro. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 216 zawartych umów o dofinansowanie zakończono 6% inwestycji. Natomiast do końca okresu sprawozdawczego realizację rzeczową zakończyło w sumie 57 projektów, przy czym 44 projekty nie miały jeszcze zatwierdzonego wniosku o płatność końcową.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach I priorytetu.

Tabela 10. Stan realizacji priorytetu I w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

I PRIORYTET	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mld euro		
	216	5,2	2,8	88%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mld euro		
	13	0,4	0,2	1%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Realizacja celu głównego – *wyposażenie (do końca 2015 r.) aglomeracji powyżej 15 tys. RLM w system kanalizacji oraz oczyszczalnie ścieków zgodnie z wymogami dyrektywy Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych* mierzona jest za pomocą wskaźników określonych dla priorytetu I.

Analizując poziom realizacji celu priorytetu I na podstawie danych zawartych we wnioskach o płatność końcową w ramach poszczególnych projektów, należy wskazać na widoczny znaczny postęp w realizacji wskaźników produktu tj. *długość wybudowanej/przebudowanej sieci kanalizacji sanitarnej* (177,16 km), co bezpośrednio skutkuje wzrostem liczby osób korzystających z podłączenia do kanalizacji (12 171 osób). Ponadto do końca okresu sprawozdawczego została zakończona rozbudowa/modernizacja 3 oczyszczalni ścieków (w projektach: *Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy miejskiej Lubawa*, *Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Gniewinie wraz z rozbudową sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Pobierowie – Gmina Rewal*). Widoczny postęp w realizacji wskaźników w priorytecie I będzie miał miejsce w następnych okresach sprawozdawczych tj. głównie w 2014 i 2015 roku, po zakończeniu realizacji większości projektów.

Z informacji szacowanych na podstawie zawartych umów o dofinansowanie wynika, że niektóre ze wskaźników produktu i rezultatu zostaną zrealizowane w ponad 100%. Te wskaźniki to:

- *Długość wybudowanej i przebudowanej sieci kanalizacji sanitarnej*;
- *Liczba osób podłączonych do wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej*;
- *Liczba osób podłączonych do wybudowanej sieci kanalizacji wodociągowej*.

Podkreślenia wymaga fakt, że na etapie programowania POIiŚ zakładano, że w 2015 r. w wyniku przyznanego dofinansowania wybudowanych i/lub przebudowanych zostanie 9 000 km kanalizacji sanitarnej. Tymczasem w projektach dla których zawarto umowy o dofinansowanie wartość tego wskaźnika wynosi obecnie ponad 11 827 km. Ponadto zakładana liczba osób podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej (tj. 810 000 osób) została przekroczona i w realizowanych projektach wynosi już prawie 1,2 mln osób. Podobny stan odnotowano we wskaźniku zakładana *liczba osób podłączonych do wybudowanej sieci wodociągowej* (80 000 osób), który w realizowanych projektach został znacznie przekroczony i wynosi obecnie ponad 108 000 osób.

Przyczyną wzrostu realizacji wskaźników produktu i rezultatu był m.in. fakt przekazania dla priorytetu I dodatkowych środków w 2011 r. w łącznej wysokości 358,9 mln euro (170 mln euro z dostosowania technicznego oraz 188,9 mln euro w ramach realokacji z priorytetu II). Ponadto w projektach z I priorytetu nastąpił spadek kosztów projektów po rozstrzygniętych postępowaniach przetargowych. W konsekwencji mogło być zrealizowanych więcej projektów, a co za tym idzie wzrosły ww. wskaźniki produktu i rezultatu.

Osiągnięcie zaplanowanych wartości większości wskaźników (i ich przekroczenie) nastąpiło w wyniku realizacji projektów z LPI i ogłoszeniu konkursów.

Tabela 11. Stan realizacji wybranych wskaźników POIiŚ na koniec roku 2012

Nazwa wskaźnika	Szacowana wartość wskaźnika wg UoD *	% realizacji wskaźnika zakładanego w Programie
Długość wybudowanej i przebudowanej sieci kanalizacji sanitarnej (km)	11 827	131%
Liczba osób podłączonych do wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej (os.)	1,2 mln	145%
Liczba wybudowanych/ rozbudowanych/ zmodernizowanych oczyszczalni ścieków (szt.)	140	44%
Długość wybudowanej sieci wodociągowej (km)	1 813	nie dotyczy (brak wartości docelowej w POIiŚ)
Długość przebudowanej/wyremontowanej sieci wodociągowej (km)	610	nie dotyczy (brak wartości docelowej w POIiŚ)
Liczba osób podłączonych do wybudowanej sieci wodociągowej (os.)	108 081	135%

**szacowana wartość wskaźnika określona w umowach o dofinansowanie*
Źródło: Sprawozdanie IP POIiŚza 2012 r.

W poprzednim okresie sprawozdawczym dokonano analizy realizacji wartości wskaźników określonych w POIiŚ i zaproponowano Komisji Europejskiej korektę wartości niektórych wskaźników.

Tabela 12. Wykaz zaproponowanych zmian wskaźników programowych w priorytecie I

Lp.	Wskaźnik	Proponowana zmiana
1	Liczba wybudowanych/ rozbudowanych/ zmodernizowanych oczyszczalni ścieków	Wartość bazowa – z **955** na **0** Wartość docelowa – z **1 273** na **150** Zmiana źródła i częstotliwości pomiaru
2	Przyrost liczby aglomeracji spełniających w wyniku realizacji projektów wymogi dyrektywy 91/271/EWG, w zakresie: **a)** jakości oczyszczania ścieków komunalnych (zgodność z art. 4 i 5 dyrektywy), w tym aglomeracji powyżej 15 tys. RLM. **b)** systemów zbierania ścieków komunalnych (zgodność z art. 3 dyrektywy), w tym aglomeracji powyżej 15 tys. RLM.	a) wartość bazowa- bez zmian (200 szt., w tym 180 szt.) źródło pomiaru - bez zmian b) wartość bazowa – 0 szt., wartość docelowa - 50 szt. w tym wartość bazowa – 0 szt., wartość docelowa – 45 szt. źródło pomiaru - sprawozdanie z wykonania KPOŚK

Źródło: Sprawozdanie IP POIiŚ za 2012 r.

Jedną z przyczyn konieczności skorygowania wskaźników jest fakt, że w trakcie tworzenia POIiŚ i szacowania wskaźników jego wykonania obowiązywały odmienne od obecnych warunki ekonomiczne. Kryzys gospodarczy, który wystąpił w ubiegłych latach, jak również zmiany innych uwarunkowań prawnych i gospodarczych miały znaczący wpływ na realizację wielu projektów i przyczyniły się do konieczności skorygowania przyjętych wcześniejszych założeń. Część wskaźników została przeszacowana. Przykładowo wartość wskaźnika *liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków* zaplanowana do osiągnięcia w 2015 r. (wzrost z 955 do 1273, czyli 318 obiektów), została przeszacowana na etapie tworzenia Programu, gdyż opierano się wówczas na założeniach pierwszej wersji KPOŚK z 2003 r. oraz brano pod uwagę potrzeby inwestycyjne w całym kraju, a nie tylko te wpisujące się w POIiŚ.

Część propozycji zmian, dotyczyła również doprecyzowania nazwy – znaczenia wskaźnika. W przypadku wskaźnika *Przyrost liczby aglomeracji spełniających w wyniku realizacji projektów wymogi dyrektywy 91/271/EWG*, należy podkreślić, że wszystkie projekty realizowane w ramach I priorytetu POIiŚ będą zgodne z postanowieniami Traktatu Akcesyjnego i aktów przyjętych na jego podstawie. W przypadku projektów niezgodnych z art. 5.2. dyrektywy 91/271/EWG podjęte zostały kroki w celu zapewnienia ich zgodności z dyrektywą i traktatem. Proponowana zmiana nie była więc związana ze zgodnością projektów POIiŚ, ale aglomeracji, na obszarze których są one realizowane. Analizowany wskaźnik prezentuje zgodność aglomeracji na obszarze, na którym realizowany jest projekt, a nie samego projektu, który z założenia musi być realizowany w zgodzie z wymogami dyrektywy.

Należy zaznaczyć, że inwestycje, których zadaniem jest zapewnienie zgodności z art. 3 dyrektywy są z reguły realizowane równolegle do projektów POIiŚ. Kontynuacja działań w celu zapewnienia

zgodności z art. 3 dyrektywy przebiega również po zakończeniu inwestycji w ramach POIiŚ, w ramach inwestycji własnych gmin lub z udziałem środków unijnych innych niż POIiŚ. W takich przypadkach nie można jednoznacznie potwierdzić, że w wyniku projektu POIiŚ (zgodnie z obecnym brzmieniem wskaźnika) aglomeracja osiągnie odpowiednie wyposażenie, czyli zgodność z artykułem 3 dyrektywy. Tym samym w zmianie POIiŚ zaproponowano dwie kategorie zgodności – zgodność w zakresie oczyszczania ścieków (art. 4 i 5) oraz systemów zbierania ścieków (art. 3). Na podstawie zakresu projektów oraz obecnego kształtu KPOŚK oszacowano, że prawdopodobne jest osiągnięcie wskaźnika na poziomie przynajmniej 50 szt. (w tym 45 szt. dla aglomeracji powyżej 15 tys. RLM). Przewiduje się, że realna wartość tego wskaźnika może wzrosnąć, niemniej ocena taka będzie możliwa dopiero po zakończeniu aktualizacji KPOŚK.

Podsumowując, prezentowana propozycja wskaźnika oddawać będzie charakter i złożoność projektów realizowanych w ramach POIiŚ oraz cele Programu, który z założenia nie obejmuje finansowania wszystkich niezbędnych inwestycji koniecznych do spełnienia wymogów dyrektywy przez aglomeracje wyznaczone i ujęte w KPOŚK. Dzięki podziałowi wskaźnika na dwie kategorie instytucje uczestniczące we wdrażaniu Programu będą miały pełniejszy obraz zakresu projektów i ich wpływu na spełnienie wymogów akcesyjnych. Zaproponowane zmiany zapisów POIiŚ (obniżenie wartości lub zmiany nazwy wskaźników) będą odzwierciedlały rzeczywiste możliwości Programu i jego skalę.

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu I na sektor środowiska w Polsce

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wiąże się z koniecznością dostosowania infrastruktury ochrony środowiska do standardów obowiązujących we Wspólnocie. Jednym z najistotniejszych zobowiązań jest uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach. Wsparcie udzielane projektom w ramach POIiŚ umożliwia szybsze zbliżenie się do wyznaczonych celów. Polska od wielu lat prowadzi aktywną politykę w dziedzinie ochrony wód przed zanieczyszczeniem. Jej celem jest m.in. zapewnienie właściwego oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych.

Oprócz korzyści środowiskowych realizacja projektów w sektorze wpływa na tworzenie nowych miejsc pracy oraz daje szanse rozwoju dla gmin i regionów. Szczególną rolę odgrywają tu przedsięwzięcia dotyczące wyposażenia obszarów inwestycyjnych w infrastrukturę wodno-ściekową. Dzięki środkom UE w gminach powstają uzbrojone tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową. Dodatkowo, uzbrojone tereny przyciągają inwestorów nowych przedsięwzięć, dla których duże znaczenie ma dostęp do odpowiednich zasobów wody oraz możliwość odprowadzania ścieków. Nowe przedsięwzięcia generują tym samym nowe miejsca pracy, a więc przyczyniają się do rozwoju regionu.

Inwestycje realizowane w ramach priorytetu I w znacznym stopniu przyczyniają się do ochrony środowiska i zapobiegania utraty różnorodności biologicznej. Realizacja projektów których zakresem jest budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji sanitarnej przyczynia się do ochrony wód podziemnych oraz powierzchniowych, likwidując źródło ich zanieczyszczeń w postaci dopływających ścieków. Dzięki ochronie wód możliwe jest ograniczenie procesu utraty różnorodności biologicznej danego obszaru.

Inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, w tym w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, realizowane w ramach priorytetu I należy zaliczyć do niezbędnych w kontekście realizacji założeń zrównoważonego rozwoju kraju, bezpieczeństwa i jakości życia obywateli. Szczególną wagę ma tu efektywne oraz racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi.

Przykładowy projekt realizowany w ramach I priorytetu

Tytuł projektu: *Zapewnienie prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta i gminy Goleniów*

Działanie: Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM

Beneficjent: Goleniowskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o.

Województwo: Zachodniopomorskie

Wartość projektu: 13,6 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 5,2 mln euro

Planowana data zakończenia: 31 grudnia 2013 r.

Charakterystyka projektu: W ramach projektu w 2012 r. zakończono zasadniczą część inwestycyjną. W dniu 28 maja 2012 r. oficjalnie oddano do użytku zmodernizowaną oczyszczalnię ścieków i sieć kanalizacyjną na terenie gminy.

Celem projektu było przede wszystkim zmniejszenie uciążliwości oczyszczalni ścieków w Goleniowie. Stara oczyszczalnia (sprzed dwudziestu lat) została całkowicie zmodernizowana. Była przestarzała technologicznie i miała zbyt małą wydajność jak na potrzeby gminy i Goleniowskiego Parku Przemysłowego. Znacznie zwiększyły się też możliwości przerobowe oczyszczalni, która może teraz przyjąć 8 tys. m^3 ścieków. Ponadto inwestycja zapewni odpowiedniej jakości wodę pitną, co ma ogromny wpływ na jakość życia i zdrowia mieszkańców gminy. Projekt obejmował 4 kontrakty na roboty, 1 kontrakt na dostawy i 1 kontrakt usługowy na Inżyniera Kontraktu.

W ramach przedsięwzięcia wykonano 28 km sieci kanalizacyjnej, zmodernizowano 2 km sieci kanalizacyjnej, wymieniono około 4,5 km sieci wodociągowej oraz przebudowano i zmodernizowano oczyszczalnię ścieków w Goleniowie. Do nowej kanalizacji podłączonych zostanie 2 288 mieszkańców. 67 % wszystkich inwestycji przeprowadzono w mieście Goleniów, pozostałe 33% dotyczyły obszarów wiejskich.

Zdjęcie 1. Oczyszczalnia ścieków w Goleniowie

Źródło: Goleniowskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o.

3.1.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Kwestia zgodności projektów realizowanych ze środków POIiŚ z Dyrektywą 91/271/EWG dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych (tzw. *dyrektywą ściekową*)

W kwietniu 2011 r. Komisja Europejska (KE) skierowała do Ministerstwa Środowiska[23] i MRR pismo w sprawie wadliwej transpozycji dyrektywy 91/271/EWG *dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych* do krajowego porządku prawnego, która ma istotny wpływ na wdrażanie projektów z działania 1.1 POIiŚ. Od tego czasu prowadzone są przez resort środowiska i resort rozwoju regionalnego działania mające na celu wyjaśnienie powyższej kwestii. MŚ podjęło kroki legislacyjne mające na celu prawidłową transpozycję przepisów dyrektywy do prawodawstwa polskiego, a także działania mające na uwadze zgodność realizacji projektów POIiŚ z zakresu gospodarki wodno-ściekowej z założeniami dyrektywy ściekowej.

[23] MŚ jest resortem odpowiedzialnym za właściwą transpozycję m.in. powyższej dyrektywy do krajowego porządku prawnego.

W I półroczu 2012 r. podjęto w resorcie środowiska decyzję o zmianie podejścia strony polskiej do wdrażania *dyrektywy ściekowej* uznając konieczność jej implementowania zgodnie z art. 5(2). Zostało to potwierdzone podczas spotkania z przedstawicielami KE, które odbyło się 6 lipca 2012 r. Zgodnie z ustaleniami z ww. spotkania MŚ pismem z dnia 14 lipca 2012 r. przekazało do DG ENVI oraz DG REGIO oficjalną informację o podjęciu przez Polskę działań zmierzających do stosowania postanowień art. 5(2) dyrektywy 91/271/EWG. Ponadto przy piśmie z dnia 27 września 2012 r. MŚ przekazało do KE Master Plan wdrażania dyrektywy 91/271/EWG opracowany na podstawie projektu IV Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Jednocześnie MŚ w Master Planie poinformowało, że lista projektów inwestycyjnych, które będą kluczowe dla osiągnięcia przez Polskę zgodności z dyrektywą, zostanie przekazana w terminie późniejszym.

W dniu 18 grudnia 2012 r. został skierowany przez resort środowiska do konsultacji projekt zmiany ustawy prawo wodne, który ma na celu między innymi prawidłową transpozycję przepisów dyrektywy ściekowej. W projekcie ustawy zmieniona została definicja aglomeracji, a także delegacja do wydania rozporządzenia określającego normy dla odprowadzania ścieków komunalnych do środowiska wodnego. MŚ podało, że oprócz zidentyfikowanych 23 projektów z POIiŚ niezbędne będzie dostosowanie 40 projektów realizowanych w ramach RPO do zgodności z art. 5(2) dyrektywy ściekowej. Dodatkowe inwestycje na dostosowanie do art. 5(2) dyrektywy ściekowej w projektach realizowanych z POIiŚ zostaną sfinansowane ze środków POIiŚ z powstałych oszczędności. W przypadku inwestycji z RPO planowane jest ich sfinansowanie z POIiŚ, niemniej jednak zadanie to jest na etapie rozpoznawania skali problemu i faktycznej możliwości finansowania.

Pomoc publiczna w projektach z gospodarki wodno-ściekowej

W dniu 1 sierpnia 2012 r. KE wystosowała do Stałych Przedstawicielstw Państw Członkowskich UE pismo, w którym rekomenduje wykorzystanie list sprawdzających (tzw. analytical grids) w ramach dokumentacji przesyłanej do KE w celu zatwierdzania dużych projektów. Listy sprawdzające mają być podstawą do oceny, czy w ramach projektu nie występuje pomoc publiczna podlegająca obowiązkowi notyfikacyjnemu. W opinii IZ POIiŚ dofinansowanie projektów wodno-ściekowych nie stanowi pomocy publicznej z uwagi na fakt, iż wsparcie udzielane jest podmiotom działającym na rynkach lokalnych w warunkach monopolu naturalnego.

W dniu 2 października 2012 r. odbyło się zorganizowane przez IZ POIiŚ spotkanie z udziałem IP, niektórych IW i Jaspers mające na celu ustalenie sposobu i zakresu stosowania list sprawdzających, a następnie w dniu 22 listopada 2012 r. odbyło się spotkanie z przedstawicielami Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W zakresie dotyczącym projektów wodno-kanalizacyjnych w trakcie tych spotkań ustalono:

1) że należy sporządzić odpowiedzi na zapytania KE (propozycje przygotują beneficjenci z pomocą NFOŚiGW wspieranego w tym zakresie przez IZ, IP i UOKiK) przy użyciu ww. list, w których zostaną wskazane argumenty potwierdzające brak możliwości uznania dofinansowania za pomoc publiczną oraz subsydiowania skrośnego innej działalności beneficjentów ze środków europejskich (jeśli jest taka prowadzona),

2) sposób działania na wypadek nieuwzględnienia przez KE wyjaśnień przekazanych w odpowiedzi na jej zastrzeżenia.

Na spotkaniu rocznym w dniu 4 grudnia 2012 r. KE zaproponowała zorganizowanie spotkania z DG Competition celem omówienia problematyki pomocy publicznej w projektach z zakresu gospodarki wodno-ściekowej i wypracowania ścieżki postępowania oraz być może wypracowania kompleksowego rozwiązania dla I priorytetu.

Kolejne spotkanie robocze dotyczące pomocy publicznej w projektach z gospodarki wodno-ściekowej odbyło się w dniu 13 grudnia 2012 r. z udziałem przedstawicieli MRR, MŚ, NFOŚiGW oraz Jaspers. Ustalono, że odpowiedzi na pytania KE dot. pomocy publicznej będą przekazywane dla poszczególnych projektów, sformułowane z uwzględnieniem okoliczności każdego przypadku. Ponadto ustalono, że zostanie przygotowany materiał zawierający informacje na temat rynku wodno-ściekowego w Polsce, który będzie dołączany do wyjaśnień dla każdego projektu, co do którego KE zgłosi uwagi. W chwili obecnej IZ POIiŚ na bieżąco przedstawia KE wyjaśnienia dotyczące poszczególnych projektów (dotychczas KE przekazała uwagi do 8 projektów podlegających obecnie ocenie przez jej służby). W związku z powyższym ww. spotkanie z DG Comp zostanie zorganizowane

przez MRR wówczas, gdy przekazywane KE wyjaśnienia dotyczące kwestii pomocy publicznej w kontekście poszczególnych projektów nie wyeliminują jej wątpliwości w tym zakresie[24].

Oszczędności w I priorytecie

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało **88% alokacji** przypadającej dla I priorytetu, co oznacza, że pozostaje do zakontraktowania ok. 0,37 mld euro. W związku ze spadkiem kosztów projektów po przeprowadzeniu postępowań przetargowych, w 2012 r. celem uwolnienia środków anaksowano umowy o dofinansowanie dotyczące projektów z występującymi oszczędnościami. Środki te w pierwszej kolejności będą przeznaczane na 23 projekty realizowane w POIiŚ, w których zidentyfikowano potrzebę dostosowania do wymagań art. 5(2) dyrektywy ściekowej. Ponadto, będą podpisywane umowy z beneficjentami, którzy w wyniku rozstrzygnięcia VII konkursu zostali umieszczeni na liście rezerwowej[25]. Dodatkowo, planowane jest ogłoszenie kolejnego konkursu[26].

Strona polska rozważa także możliwość przeznaczenia części środków z POIiŚ na dofinansowanie nowych projektów realizowanych w aglomeracjach z przedziału 10 tys. - 15 tys. RLM, których celem będzie dostosowanie do wymagań art. 5(2) dyrektywy ściekowej (w ramach RPO środki zostały wyczerpane). Na prośbę IZ POIiŚ analizy potrzeb w tym zakresie dokonało DKR MRR i przedstawiło odpowiednie informacje w grudniu 2012 r. Otrzymane informacje są przedmiotem analizy przez resort środowiska i resort rozwoju regionalnego[27].

Kwestia rozbieżności między kontraktacją 88% a wydatkowaniem 34%

Na powyższą rozbieżność złożyła się zwiększająca się liczba i wartość poświadczeń przekazywanych przez Instytucje i ich spiętrzenie na kolejnych szczeblach, długotrwały proces oceny przez Instytucje wdrażające, wycofanie z certyfikacji wydatków dla projektu Warszawy w związku z decyzją KE z 24.07.2012 r. o fazowaniu projektu FS w sposób odmienny niż przewidywał pierwotny wniosek o zmianę i znaczne oszczędności powstałe w wyniku przetargów, których zagospodarowanie opisano wyżej.

Aby przyśpieszyć i zwiększyć wydatkowanie i certyfikację, Ministerstwo Środowiska opracowało we współpracy z IZ oraz NFOŚiGW uproszczenia w weryfikacji wniosków o płatność (weryfikacja dokumentów księgowych na próbie), co powinno przyczynić się do przyspieszenia zatwierdzania wniosków o płatność. Dodatkowo zorganizowano szkolenia dla pracowników IW w zakresie poświadczania wydatków. IW również organizowały szkolenia oraz spotkania z beneficjentami, mające na celu m.in. poprawę jakości składanych przez beneficjentów wniosków o płatność.

Kwestia fazowania projektów perspektywy finansowej 2004-2006 i przejścia II fazy do POIiŚ

W 2012 r. zakończyła się sprawa trzech projektów fazowanych. W dniu 08.02.2012 r. KE wydała decyzję modyfikacyjną zgodnie z wnioskiem o zmianę dla *Gdańskiego projektu wodno-ściekowego*. Natomiast w dniu 24.07.2012 r. KE zmieniła decyzje dla projektu Warszawy faza III i dla Parsęty, zmniejszając zakres i dostosowując kwotę dofinansowania. II faza realizowana w ramach POIiŚ obejmuje zakres rzeczowy wyłączony z I fazy tych projektów i zakres ten został już ukończony lub jest bliski ukończenia.

---

[24] Mając na względzie fakt zaakceptowania przez KE wyjaśnień w zakresie pomocy publicznej w odniesieniu do projektu pn. „Uporządkowanie gospodarki ściekowej w mieście Katowice – etap II" oraz „Czysta woda dla Krakowa - uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Myślenice" należy przyjąć, że założony sposób postępowania jest właściwy. Dla tych projektów KE wydała decyzję odpowiednio w dniu 24 stycznia 2013 r. i 27 lutego 2013 r.

[25] W dniu 8 lutego 2013r. decyzją Urzędnika Zatwierdzającego Instytucji Pośredniczącej wszystkie projekty znajdujące się na liście rezerwowej uzyskały status podstawowych.

[26] W dniu 11 lutego 2013r. Minister Środowiska ogłosił nabór wniosków o dofinansowanie do działania 1.1 POIiŚ – VIII runda konkursowa z terminem naboru wniosków do 22.04.2013 r.

[27] Analiza ta została dokonana i w dniu 10.01.2013r. odbyło się w MRR spotkanie robocze, w którym udział wzięli przedstawiciele MŚ, KZGW i MRR. Ustalono, że celem umożliwienia sfinansowania z powstałych oszczędności w działaniu 1.1 POIiŚ projektów, które obecnie wpisują się w zakres wsparcia programów regionalnych, konieczna jest odpowiednia zmiana treści POIiŚ. Po odpowiedniej zmianie treści POIiŚ i zatwierdzeniu przez KM POIiŚ zmian kryteriów wyboru projektów, zostanie ogłoszony kolejny konkurs dedykowany projektom z aglomeracji 10-15 tys. RLM, na dodatkowy zakres, na dostosowanie się do wymagań art. 5(2) dyrektywy ściekowej. Ponadto planowane jest zorganizowanie spotkania ws. dostosowania 40 zidentyfikowanych wstępnie inwestycji (projekty, które uzyskały dofinansowanie z RPO i są zakończone lub w trakcie realizacji) do wymogów art. 5(2) dyrektywy ściekowej.

Kwestia dualizmu taryfowego

W okresie sprawozdawczym trwały prace nad wyjaśnieniem **kwestii podwójnych taryf - tj. stosowania przez beneficjentów w praktyce innych planów taryfowych (opłat za wodę i ścieki) niż podanych w analizie finansowej, co uniemożliwiało akceptację projektów przez KE. W celu zakończenia oceny projektów beneficjenci zostali zobowiązani do przekazania do KE** oświadczenia o zgodności wprowadzanych planów taryfowych z planami podanymi w analizach finansowych zawartych w dokumentacji aplikacyjnej. Ponadto w celu rozwiania wątpliwości interpretacyjnych przygotowana została aktualizacja *Wytycznych w zakresie wybranych zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód (Wytyczne CBA)* oraz *Wytycznych do przygotowania inwestycji w zakresie środowiska współfinansowanych przez Fundusz Spójności i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w latach 2007-2013* (po aktualizacji zał. 4 do *Wytycznych CBA*)**.**

Kwestia osadów ściekowych i wody oczyszczonej

Należy podkreślić, że stosowane są rozwiązania zgodne z prawem unijnym. W przypadku osadów o małym stopniu zanieczyszczenia lub wolnych od zanieczyszczeń, są one wykorzystywane rolniczo. W przypadku większego udziału zanieczyszczeń eliminujących ten rodzaj utylizacji, osady są kierowane do rekultywacji gruntów nierolniczych. W przypadku istotnego udziału substancji toksycznych lub bakterii, osady są poddawane termicznemu przetwarzaniu w spalarniach wyposażonych w filtry kominowe, a pozostałe ze spalania popioły i żużle deponowane w bezpiecznych, przeznaczonych do tego składowiskach. Należy jednak zaznaczyć, że w ramach rozstrzygniętych procedur konkursowych jedynie kilka złożonych wniosków o dofinansowanie prezentowało kompleksowy zakres prac, poczynając od zbierania, poprzez oczyszczanie ścieków do zagospodarowania osadów ściekowych.

Odnosząc się do rekomendacji KE dotyczącej wtórnego wykorzystania wody oczyszczonej, strona polska poważnie bierze ją pod uwagę. Obecnie woda ta najczęściej jest wykorzystywana w procesach technologicznych samych oczyszczalni ścieków, co w istotnym zakresie zmniejsza zużycie wody pitnej przez te obiekty.

Wnioski dla dalszej realizacji priorytetu

Ze względu na inwestycyjny charakter projektów z I priorytetu POIiŚ, znaczące zwiększenie wartości składanych wniosków o płatność, jak również liczby zakończonych projektów, będzie miało miejsce w latach 2013-2014. Zgodnie z planowaną datą zakończenia realizacji projektów z I priorytetu w 2013 r. planowane jest zakończenie 53 projektów (25%), w 2014 r. – 66 projektów (31%), a w 2015 r. – 72 projektów (33%) na 216 umów o dofinansowanie zawartych do końca 2012 r.

Na 2013 r. planowany jest nabór kolejnych projektów w działaniu 1.1 POIiŚ[28]. Przygotowana została propozycja nowych kryteriów wyboru projektów dla działania *1.1 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM.* Zmiana kryteriów pozwoli na dofinansowanie zadań z zakresu zaopatrzenia w wodę i modernizacji sieci kanalizacyjnej. Minimalny próg gotowości projektów do realizacji będzie wynosił 40**%**. Możliwe będzie dofinansowanie projektów na obszarach o liczbie RLM pomiędzy 2 a 15 tys. (w ramach projektów kompleksowych). Doprecyzowane zostanie również brzmienie zapisów związanych z wymogami art. 5 dyrektywy ściekowej[29].

[28] W dniu 11 lutego 2013 r. Minister Środowiska ogłosił nabór wniosków o dofinansowanie do działania 1.1 POIiŚ – VIII runda konkursowa z terminem naboru wniosków do 22.04.2013 r.

[29] Komitet Monitorujący Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 na XXIII posiedzeniu w dniu 30.01.2013 r. przyjął zmiany w dodatkowych kryteriach formalnych i kryteriach merytorycznych I stopnia wyboru projektów. Zmiana dodatkowego kryterium formalnego nr 15 – *Koncentracja projektu na gospodarce ściekowej*, dotyczy przywrócenia możliwości aplikowania o środki na realizację zadań z zakresu zaopatrzenia w wodę oraz modernizacji sieci kanalizacyjnej. Zmiana wynika z doświadczeń z ostatniego naboru wniosków, przy okazji którego stwierdzono, że realizacja zadań dotyczących zaopatrzenia w wodę powinna się odbywać jednocześnie z rozwiązaniem spraw gospodarki ściekowej. Takie podejście może stanowić dodatkową zachętę do realizacji działań z zakresu kanalizacji. Priorytetem pozostaje nadal gospodarka ściekowa, w związku z tym każdy projekt będzie musiał wykazać, że co najmniej 50% wartości zadań w projekcie jest przeznaczonych na gospodarkę ściekową. Dodatkowym argumentem za zmianą tego kryterium są oszczędności uzyskane w ramach działania *1.1.* W dodatkowym kryterium formalnym nr 14 – *Gotowość techniczna projektu do realizacji przyjęto* zmianę: obniżenie minimalnego progu gotowości do realizacji (z 60 % do 40 %). Jest to powrót do rozwiązań z pierwszych 6 naborów wniosków, który wynika głównie z występowania oszczędności w działaniu 1.1. Jednak w celu zminimalizowania ryzyka niezrealizowania projektów w obecnej perspektywie finansowej oraz w celu płynnego wykorzystania alokacji, w regulaminie konkursu znajdzie się zapis, że okres kwalifikowalności wydatków w projektach musi być ograniczony do 30 czerwca 2015 r. W dodatkowym kryterium formalnym nr 11 - *Wielkość aglomeracji powyżej 15 000 RLM* przyjęto możliwość uzyskania wsparcia na realizację inwestycji w aglomeracjach o liczbie RLM wynoszącej 2-15 tys. To także jest powrót do rozwiązania z pierwszych 6 naborów wniosków.

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

W przyszłym okresie sprawozdawczym zakłada się realizację następujących zadań najistotniejszych dla wdrażania I osi:

- przeniesienie projektów z listy rezerwowej na listę podstawową w konkursie nr 7/POIiŚ/1.1/04/2012;
- ogłoszenie nowego konkursu w celu zagospodarowania zidentyfikowanych oszczędności (oczekiwanie na zatwierdzenie kryteriów wyboru projektów przez XXIII KM POIiŚ) oraz potencjalnego konkursu dedykowanego dla projektów realizowanych obecnie w ramach RPO w celu ich dostosowania do wymogów dyrektywy ściekowej;
- kontynuacja procesu aneksowania umów w celu zagospodarowania zidentyfikowanych oszczędności (m.in. weryfikacja należnego dofinansowania i rozszerzenia zakresu projektów);
- kontynuacja przekazywania do KE wniosków o potwierdzenie dla dużych projektów;
- kontynuacja weryfikacji wniosków o płatność;
- kontynuacja udzielania odpowiedzi na pytania KE dot. pomocy publicznej dla poszczególnych projektów, sformułowane z uwzględnieniem okoliczności każdego przypadku.

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans.*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami.

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.2. PRIORYTET II GOSPODARKA ODPADAMI I OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI

3.2.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie II są realizowane w ramach dwóch działań:

- **2.1 *Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych;***

Aglomeracje z przedziału 2-15 tys. RLM są obarczone największym ryzykiem niezgodności z dyrektywą ściekową. Włączenie tego rodzaju aglomeracji jest możliwe, jeżeli w projekcie występuje co najmniej jedna aglomeracja powyżej 15 tys. RLM. W dodatkowym kryterium formalnym nr 17 – *Zapewnienie zgodności z art. 5 (2) oraz 5 (3) dyrektywy 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych* zmodyfikowano brzmienie kryterium w zakresie konieczności spełnienia wymogów art. 5 (2) i 5 (3) *dyrektywy ściekowej*. Jest to doprecyzowanie zapisu polegające na uściśleniu, że ścieki odprowadzane kanalizacją, której realizacja została sfinansowana w ramach projektów POIiŚ muszą trafiać do oczyszczalni spełniającej wymogi dyrektywy ściekowej, nawet jeśli ta oczyszczalnia nie była sfinansowana ze środków POIiŚ. W działaniu 1.1 w kryterium merytorycznym I stopnia nr 6 - *Przygotowanie projektu - gotowość do realizacji inwestycji* wprowadzono korektę zasad oceny przedmiotowego kryterium. Modyfikacja ta wynika ze zmiany kryterium formalnego z 60% na 40% gotowości projektu.

- **2.2 *Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich.***

W ramach II priorytetu, wysokość środków z Funduszu Spójności wynosi **1,0 mld euro**, co stanowi 5% alokacji środków z FS w ramach Programu i 4% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji na działania wdrażane w priorytecie II.

Wykres 25. Podział alokacji priorytetu II na działania (dane w mln euro).

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach Priorytetu II weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **81 wniosków o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą **1,8 mld euro**. W bieżącym okresie sprawozdawczym zarejestrowano 20 wniosków. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 roku **50 wniosków o dofinansowanie** (czyli 62% złożonych wniosków o dofinansowanie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **1,1 mld euro**.

Umowy o dofinansowanie

Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **49 umów o dofinansowanie,** z czego 13 w 2012 r. (4 dla projektów indywidualnych, 9 dla projektów konkursowych).

W działaniu 2.1 podpisano 36 umów, natomiast w działaniu 2.2 – 13 umów. W okresie sprawozdawczym w ramach działania 2.1 zawarto 4 umowy o dofinansowanie, natomiast w ramach działania 2.2 zawarto 9 umów o dofinansowanie.

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało już prawie **94% alokacji** przypadającej dla II priorytetu. Należy zaznaczyć, że priorytet II jest **jednym z najbardziej zaawansowanych** pod tym względem priorytetem. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować wzrost wykorzystania dostępnej alokacji (z 83% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 2,0 mld euro, wartość wydatków kwalifikowalnych wyniosła 1,2 mld euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na 963,0 mln euro**. W działaniu 2.1 odnotowano wyższy stopień kontraktacji – ponad 94%. Wartość zakontraktowanych środków w ramach tego działania wyniosła ogółem 1,7 mld euro, przy czym dofinansowanie unijne wyniosło 778,9 mln euro. Dodać należy, iż wysoki stopień zakontraktowania w działaniu 2.1 w znacznym stopniu wpływa na stopień zakontraktowania całego priorytetu ponieważ działanie to wykorzystuje aż 81% alokacji priorytetu II. W działaniu 2.2 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 225,0 mln euro, w tym 184,1 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 92% alokację dla działania.

W ramach priorytetu II w obu działaniach przewidziano wybór projektów do realizacji zarówno w trybie konkursowym jak i indywidualnym.

Projekty indywidualne

Lista projektów indywidualnych nie uległa zmianie dla sektora środowiska w bieżącym okresie sprawozdawczym. Na LPI w ramach II priorytetu znalazły się 23 projekty, z czego na liście podstawowej jest **21 projektów**. Na realizację projektów z LPI zarezerwowana jest kwota dofinansowania **środkami UE** wynoszącą **768,0 mln euro,** przy czym na projekty znajdujące się na liście podstawowej przeznaczono z tej kwoty 637,4 mln euro.

Do końca okresu sprawozdawczego z beneficjentami projektów indywidualnych zostały podpisane umowy na realizację większości projektów z LPI. Podpisano **17 umów o dofinansowanie** (w działaniu 2.1 – 12 umów i w działaniu 2.2 – 5 umów) o wartości całkowitej 1,4 mld euro, wydatków kwalifikowanych – 826,2 mln euro, a środki pochodzące z FS obejmują kwotę **615,2 mln euro**.

Konkursy

Od początku uruchomienia Programu do chwili obecnej ogłoszono 14 konkursów dla obu działań priorytetu II[30]. W okresie sprawozdawczym ogłoszono po jednym konkursie dla każdego z działań.

Do końca omawianego okresu sprawozdawczego z wnioskodawcami wszystkich ogłoszonych konkursów podpisano **32 umowy o dofinansowanie** o wartości całkowitej ponad 587,4 mln euro, wartości kosztów kwalifikowanych 414,1 mln euro, w tym kwota środków przyznanych z FS wyniosła **347,8 mln euro, co stanowi 34% alokacji dla priorytetu**. Liczba projektów konkursowych z podpisanymi umowami o dofinansowanie stanowi 65% wszystkich projektów realizowanych w II priorytecie.

Poniższy wykres prezentuje podział środków wspólnotowych przyznanych w ramach podpisanych z beneficjentami umów o dofinansowanie według trybów wyboru projektów.

Wykres 26. *Porównanie alokacji i podpisanych umów o dofinansowanie w podziale na tryby wyboru projektów (dane w mln euro)*

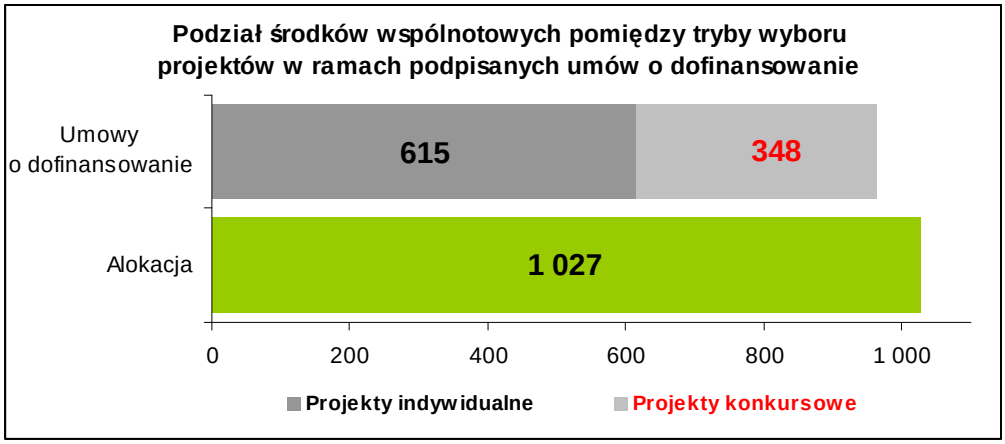

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ

Wnioski o płatność

Poziom wydatkowania w priorytecie II nadal jest dość niski, jednakże w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym widoczny jest znaczny postęp. Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł ponad **15%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 9%, co oznacza **wzrost o 6 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**. W działaniu 2.1 rozliczone wnioskami zostało ponad 17% alokacji dla działania.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 289,5 mln euro, wydatki kwalifikowalne wyniosły 186,4 mln euro, z czego część unijna wyniosła

[30] 11 lutego 2013 r. został ogłoszony kolejny konkurs w ramach działania 2.1. Nabór wniosków zakończy się w dniu 27 maja 2013 r.

158,3 mln euro. Wyższa wartość wydatków kwalifikowanych w części UE została rozliczona w działaniu 2.1 i wyniosła 143,1 mln euro, natomiast w działaniu 2.2 rozliczono 15,2 mln euro.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE 5 ***Poświadczeń i deklaracji wydatków oraz wniosków o płatność okresową*** dla priorytetu II na łączną kwotę wydatków kwalifikowanych wynoszącą **70,4 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **59,8 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach II osi priorytetowej do KE zostało przekazanych 17 *Poświadczeń i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowalnych 162,2 mln euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości 137,9 mln euro, co stanowi ponad 13% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 6 p.p** w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała 112,0 mln euro. Należy podkreślić, że tylko w roku 2012 wartość refundacji wyniosła prawie 41,9 mln euro, czyli 37% zrefundowanych środków w ramach II osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Wg stanu na koniec 2012 r. od początku realizacji Programu zrefundowano 81% wnioskowanej refundacji.

Dynamika

Na wykresie widoczna jest tendencja wzrostowa tempa wdrażania priorytetu II w odniesieniu do podpisanych umów z beneficjentami (tempo wzrostu jest największe w ostatnim kwartale 2012 r.). Dodatkowo widoczny jest postęp w realizacji projektów, który odzwierciedla się w wartościach składanych przez beneficjentów wniosków o płatność jak i wartości wnioskowanej do KE refundacji (wzrost jest największe pomiędzy III a IV kwartałem 2012 r.). Wzrost ten w rezultacie pozwolił na zawnioskowanie o refundację 13% alokacji w ramach II priorytetu.

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania II priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 27. Dynamika wdrażania priorytetu II w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

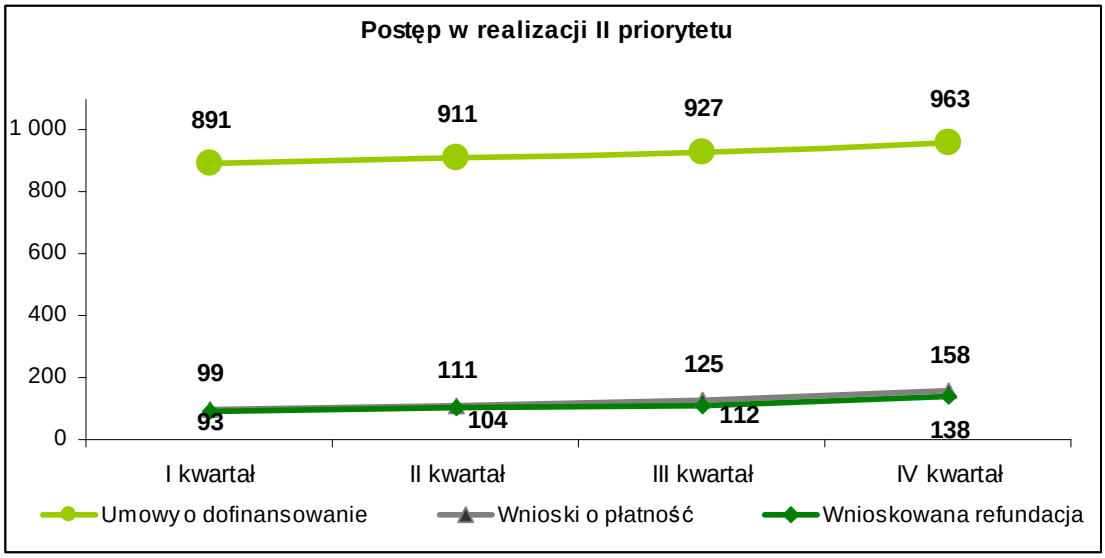

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na wykresie można zaobserwować, że różnice pomiędzy poziomem kontraktacji a poziomem wydatkowania i certyfikacji są znaczące. Tempo podpisywania nowych umów w 2012 r. było dużo wyższe w stosunku do tempa wykazanych wydatków przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji. Podpisane umowy w 94% wykorzystują alokację przyznaną dla priorytetu. Jednocześnie dostrzec można, że w porównaniu z rokiem 2011 nastąpił duży wzrost wartości wniosków o płatność oraz wysokości wnioskowanej refundacji.

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu II oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie

podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji.

Wykres 28. Stan realizacji priorytetu II w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

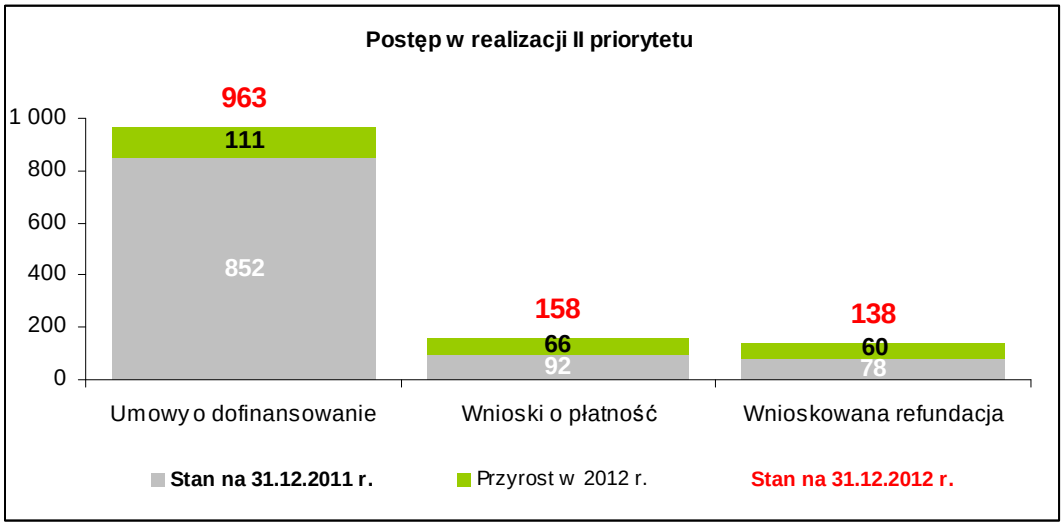

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Decyzje dla dużych projektów

Do końca roku 2012 do Komisji Europejskiej przekazano **5 wniosków o potwierdzenie wkładu finansowego dla dużych projektów** w tym w roku 2012 do KE przekazane zostały 3 wnioski. KE wydała 2 decyzje o przyznaniu wkładu finansowego dla dużych projektów, jedna z tych decyzji została wydana w roku 2012.

3.2.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Podział projektów wg sektorów gospodarki

W priorytecie II wszystkie projekty są realizowane w ramach kategorii 21 *Działalność związana ze środowiskiem naturalnym.*

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Większość, czyli 31 z 49 projektów, realizowanych jest przez przedsiębiorstwa. Wartość dofinansowania unijnego tych projektów wynosi 665,8 mln euro, czyli 69% wartości wszystkich podpisanych umów w II priorytecie. Należy jednak mieć na uwadze, iż wszyscy beneficjenci priorytetu II będący przedsiębiorcami są w 100% spółkami komunalnymi gmin lub związków gmin, powołanymi w celu realizacji zadania publicznego, jakim jest zagospodarowanie odpadów na terenie ww. jednostek samorządu terytorialnego.

Pozostałe projekty realizowane są przez jednostki samorządu terytorialnego oraz organy władzy (10 projektów) i administracji rządowej (8 projektów). Dofinansowanie unijne wykorzystywane przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach podpisanych umów wynosi 146,1 mln euro, natomiast organy władzy i administracji rządowej realizują projekty o wartości 151,1 mln euro.

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach II osi priorytetowej według formy prawnej beneficjentów.

Wykres 29. Wartość projektów według formy prawnej beneficjentów na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro).

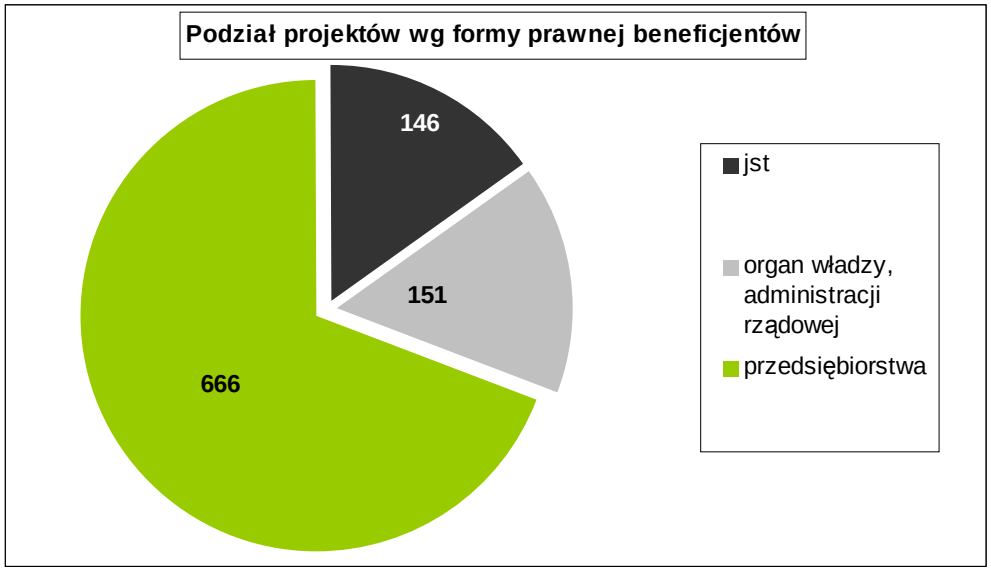

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie ilości podpisanych umów o dofinansowanie jest województwo zachodniopomorskie, w którym podpisano 7 umów o wartości dofinansowania UE 141,2 mln euro, co stanowi 15% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i 14% alokacji dla priorytetu. Biorąc pod uwagę wartość dofinansowania w podpisanych umowach liderem jest województwo pomorskie, w którym podpisano 6 umów o wartości dofinansowania 150,0 mln euro, co wykorzystuje 16% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i 15% alokacji dla priorytetu. W województwach mazowieckim i łódzkim nie podpisano umów.

42% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie zostało wydatkowanych w województwie pomorskim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości 66,7 mln euro.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu II *Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi* ze środków FS w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	*Wnioski o płatność*

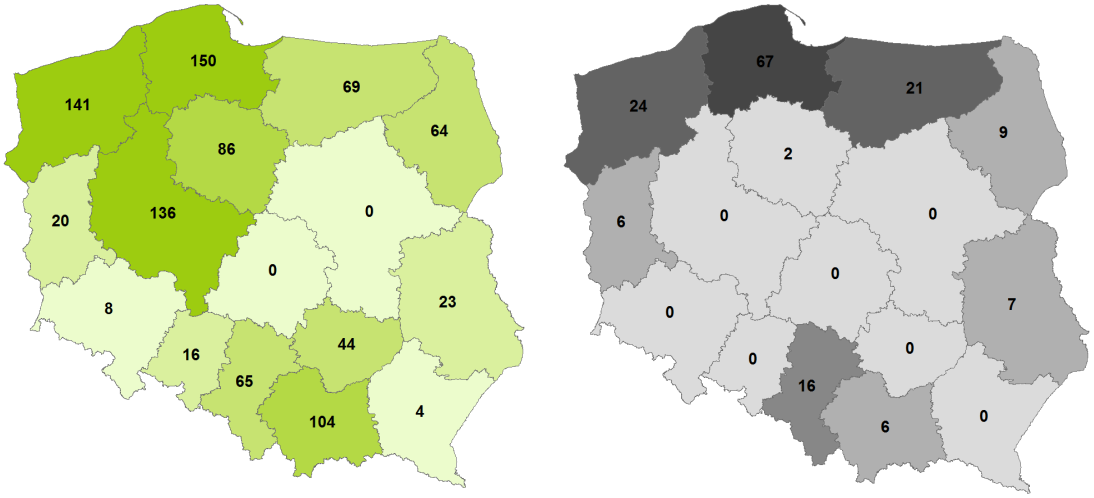

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Dane dotyczące przyznanego wsparcia w układzie regionalnym należy traktować jako dane przybliżone, gdyż na mapie nie zostały uwzględnione projekty o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo, na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów wsparcia

W priorytecie II wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Środowisko.*

Realizacja założonych celów

Główny cel Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko dotyczy m.in: *podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej*, w ramach II priorytetu realizowany jest poprzez zwiększenie korzyści gospodarczych poprzez zmniejszenie udziału odpadów komunalnych składowanych i rekultywację terenów zdegradowanych oraz ochronę brzegów morskich. Wobec powyższego, w dziedzinie gospodarki odpadami, efektami realizacji priorytetu jest redukcja ilości składowanych odpadów komunalnych i zwiększenie udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu innymi metodami niż składowanie oraz likwidacja zagrożeń wynikających ze składowania odpadów zgodnie z krajowym i wojewódzkimi planami gospodarki odpadami.

Realizacja projektów z działania 2.1 *Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych* ma na celu zarówno wypełnienie zobowiązań Polski wynikających z *Traktatu Akcesyjnego*, jak i z celów dyrektyw UE w zakresie gospodarki odpadowej. Do najważniejszych aktów prawnych regulujących zagadnienia gospodarki odpadami w UE należą m.in.:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (**tzw. dyrektywa ramowa**);
- Dyrektywa 1999/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (dyrektywa składowiskowa);
- Dyrektywa Rady i Parlamentu Europejskiego 94/62/WE z 15 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych;
- Dyrektywa 2006/66/WE w sprawie baterii i akumulatorów
- Dyrektywa 2002/96/WE w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego

Dyrektywy zobowiązują państwa członkowskie do osiągnięcia szeregu wymiernych celów w zakresie gospodarowania odpadami. Do najważniejszy należą m.in.:

- ustanowienie do 2015 r. systemów selektywnej zbiórki dla papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła;
- przygotowanie do 2020 r. do ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów odpadowych takich jak papier, metal, plastik i szkło z gospodarstw domowych na poziomie minimum 50% ich wagi;
- do 2020 r. przygotowanie do ponownego wykorzystania, recyklingu i innych sposobów odzyskania materiałów, w tym wypełnienia wyrobisk w odniesieniu do innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych na poziomie minimum 70% wagi.
- stopniową redukcję odpadów biodegradowalnych:
    - od 2002 r. do 75% masy takich odpadów wytworzonych w 1995 r.,
    - od 2005 r. do 50% masy takich odpadów wytworzonych w 1995 r.,
    - od 2010 r. do 35% masy takich odpadów wytworzonych w 1995 r.

Okresy przejściowe przyznane Polsce na osiągnięcie tych celów to odpowiednio 2010, 2013 i 2020 r.

W przypadku braku osiągnięcia wymogów Dyrektyw Polsce grożą wymierne kary finansowe, które będą miały oddziaływanie również na mieszkańców. KE może wnioskować do ETS o nałożenie na każde państwo członkowskie uchylające się od spełnienia celów dyrektyw kar ryczałtowych lub

okresowych. Zgodnie z obecnymi szacunkami kara ryczałtowa dla Polski wyniosłaby ponad 4 mln euro, a okresowa od 5 tys. do ponad 300 tys. euro dziennie. Biorąc pod uwagę obecne założenia kary te będą mogły być przeniesione również na samorządy.

Dyrektywy UE zostały już w części transponowane do polskiego porządku prawnego. W 2011 r. uchwalona została nowelizacja ustawy o zachowaniu czystości i porządku w gminach, która wprowadziła zasadnicze zmiany do systemów gospodarki odpadami w Polsce. Do pełnej transpozycji prawa UE konieczne jest jeszcze dokończenie nowelizacji Ustawy o odpadach oraz Ustawy o opakowaniach.

Oprócz działań legislacyjnych Polska powinna przedsięwziąć również szereg innych działań, w tym inwestycyjnych, tak aby zbudować infrastrukturę niezbędną do osiągnięcia celów ramowych UE w zakresie gospodarki odpadami. Kluczowe działania w tym zakresie opisuje Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014 oraz poszczególne wojewódzkie plany gospodarki odpadami. Zgodnie z nimi w okresie do 2014 r. konieczne będzie znaczne ograniczenie istniejących składowisk z 520 do 200. Równocześnie w perspektywie czasowej objętej przez poszczególne WPGO konieczna będzie budowa szeregu instalacji do zagospodarowania odpadów.

Duża część z niezbędnych inwestycji realizowanych jest w ramach POIiŚ. Na obowiązującej na koniec roku 2012 podstawowej *Liście projektów indywidualnych dla POIiŚ* znajdowało się 12 projektów z działania 2.1, z których 6 dotyczy **budowy instalacji termicznego przekształcania odpadów**[31], a **6 budowy mechaniczno-biologicznych zakładów zagospodarowania odpadów.**

Dodatkowo, w ramach priorytetu, planuje się zwiększenie powierzchni terenów przywróconych do właściwego stanu poprzez rekultywację terenów zdegradowanych, zabezpieczenie osuwisk oraz brzegów morskich przed zjawiskiem erozji. W tym celu realizowane są takie projekty jak *Odbudowa i rozbudowa umocnień brzegu morskiego w Kołobrzegu* (szczegóły poniżej w punkcie *Przykładowy projekt realizowany w ramach II Priorytetu*), *Ochrona brzegów morskich na wschód od Portu Darłowo*, *Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, popoligonowych i powojskowych zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe*, czy *Rekultywacja terenów w rejonie rzeki Bytomki na obszarze gminy Zabrze*.

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu II zakończyła się realizacja 2 projektów (zatwierdzono wnioski o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości 8,0 mln euro. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 49 zawartych umów o dofinansowanie zakończono 4% inwestycji, które do zakończenia okresu sprawozdawczego rozliczyły 1% wartości dofinansowania UE ze wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach II priorytetu.

[31] Ponadto na liście projektów indywidualnych znajdują się trzy projekty przygotowawcze, których realizacja rzeczowa planowana jest w okresie 2014-2020. Są to projekty polegające na budowie instalacji spalarniowych w Łodzi, Gdańsku oraz Koszalinie.

Tabela 13. Stan realizacji priorytetu II w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

II PRIORYTET	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mld euro		
	49	2,0	1,0	94%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	2	14,6	8,0	1%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

W ramach priorytetu II dla większości wskaźników szacuje się, na podstawie zawartych umów o dofinansowanie, znaczące przekroczenie zaplanowanych pierwotnie wartości. Przekroczenia te wynikają z faktu, iż dofinansowanie otrzymała większa liczba projektów niż pierwotnie planowano, głównie dzięki mniejszym niż pierwotnie szacowano kosztom realizacji inwestycji. Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, że projekty z zakresu gospodarki odpadami wdrażane w ramach priorytetu II mają znaczący wpływ na realizację celów Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2014 oraz efektywne wykorzystanie alokacji.

Tabela 14. Stan realizacji wybranych wskaźników POIiŚ na koniec 2012 r.

Nazwa wskaźnika	Docelowa wartość wskaźnika	Szacowana wartość wskaźnika *	% realizacji wskaźnika zakładanego w Programie
Liczba projektów, które uzyskały wsparcie	32	49	153%
Liczba nowych ponadregionalnych zakładów zagospodarowania odpadów (szt.)	20	26	130%
Liczba zmodernizowanych zakładów zagospodarowania odpadów (szt.)	12	13	108%
Powierzchnia terenów powojskowych i popoligonowych poddanych rekultywacji (ha)	17 000	24 200	142%
Liczba zrealizowanych projektów z zakresu rekultywacji gruntów lub poddanych ochronie (szt.)	10	12	120%

**szacowana wartość wskaźnika określona w umowach o dofinansowania*

Źródło: Sprawozdanie IP POIiŚ za rok 2012

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu II na sektor środowiska w Polsce

Realizacja priorytetu II w zakresie gospodarki odpadami pozwoli na wdrożenie do tej pory mało znanych w kraju nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Dodatkowo w związku z prowadzonymi równolegle do prac inwestycyjnych działaniami edukacyjnymi, następuje wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie gospodarki odpadami. Szacuje się, że do końca okresu programowania, w wyniku realizacji priorytetu II liczba osób objętych systemem zagospodarowania odpadów wzrośnie o prawie 9,5 mln. Wspierane rodzaje projektów, m.in. budowa instalacji pozwalającej na sortowanie, odzysk, recykling i mechaniczno – biologiczne przygotowanie do ponownego użycia odpadów, jak również zakładów termicznego przekształcania odpadów komunalnych, zmniejszy poziom składowania odpadów w stosunku do wytworzonych, co pozwoli na realizację celów *dyrektywy Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów.* Należy podkreślić, że energia wyprodukowana w budowanych zakładach termicznego

przekształcania odpadów w wysokosprawnej kogeneracji (spełniające wymogi *dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/8/WE z dnia 11 lutego 2004 r. sprawie wspierania kogeneracji w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe na rynku wewnętrznym energii*) zastąpi energię produkowaną ze źródeł konwencjonalnych opartych głównie na paliwach kopalnych a szczególnie węglu.

W ramach działania 2.2 *Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich* w trakcie realizacji są projekty z zakresu rekultywacji terenów poprzemysłowych i popoligonowych jak również z zakresu zabezpieczenia brzegów morskich przed zanikiem plaż. Szacuje się, że efektem przedmiotowych działań będzie m.in. podjęcie ochroną 25 km brzegów morskich, rekultywacja 24 200 hektarów terenów powojskowych i popoligonowych. Realizacja działania wpłynie zarówno na ochronę gleb i atmosfery jak i poprawę jakości życia ludzi mieszkających w pobliżu zdegradowanych terenów.

Przykładowy projekt realizowany w ramach II priorytetu

Tytuł projektu: *Budowa kompleksowego systemu gospodarki odpadami dla Miasta Bielska-Białej i gmin powiatu bielskiego*

Działanie: 2.1. Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych

Beneficjent: Zakład Gospodarki Odpadami S.A.

Województwo: śląskie

Wartość projektu: 21,8 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 12,8 mln euro

Data zakończenia: Realizacja rzeczowa projektu została zakończona.

Charakterystyka projektu: Realizacja projektu umożliwiła wybudowanie zakładu, który w sposób kompleksowy zagospodarowuje odpady od mieszkańców Bielska- Białej i gmin: Bestwina, Kozy, Jasienica, Jaworze, Szczyrk, Czechowice- Dziedzice. Obszar ten zamieszkuje ok. 270 000 mieszkańców. Zakres rzeczowy projektu obejmował m.in.:

- nowy sektor składowiska odpadów o pojemności 614 000 m³ , przeznaczony na deponowanie odpadów poprocesowych i balastu przez okres min. 15 lat;
- rekultywowację starego składowiska odpadów o pow. ok. 10 ha;
- wybudowanie nowoczesnego zakładu gospodarki odpadami, w ramach którego powstała: sortownia odpadów o przepustowości 70 000 Mg/rok w systemie dwuzmianowym, kompostownia odpadów o przepustowości 25 000 Mg/rok, stacja demontażu odpadów wielkogabarytowych, plac do przetwarzania odpadów budowlanych, magazyny na surowce wydzielone w sortowni, magazyn odpadów niebezpiecznych.

Efektem pracy nowego zakładu jest:

- zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowisko;
- rozdzielenie w procesie sortowania frakcji biodegradowalnej kierowanej do procesu stabilizacji oraz frakcji zawierającej surowce wtórne i komponent do paliwa alternatywnego;
- rredukowanie odpadów biodegradowalnych kierowanych na składowisko do poziomu wymaganego przepisami prawa;
- wydzielenie ze strumienia odpadów komunalnych: odpadów wielkogabarytowych wraz z ich demontażem; odpadów budowlanych wraz z ich kruszeniem i przygotowaniem do ponownego wykorzystania; odpadów niebezpiecznych celem przekazania ich do unieszkodliwiania;
- odzysk surowców wtórnych na poziomie min. 25 % w przypadku odpadów komunalnych zmieszanych, trafiających na linię sortowniczą.

Zdjęcie 2: Zakład Zagospodarowania Odpadami w Bielsku-Białej –kompostownia wraz z placem dojrzewania kompostu

Źródło: Zakład Zagospodarowania Odpadów w Bielsku-Białej

Zdjęcie 3: Zakład Zagospodarowania Odpadami w Bielsku-Białej - Linia technologiczna sortowni

Źródło: Zakład Zagospodarowania Odpadów w Bielsku-Białej

Tytuł projektu: ***Odbudowa i rozbudowa umocnień brzegu morskiego w Kołobrzegu km 330,4-333,4***

Działanie: 2.2. Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich

Beneficjent: Urząd Morski w Słupsku

Województwo: zachodniopomorskie

Wartość projektu: 15,7 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 13,3 mln euro

Data zakończenia: 31 grudnia 2012 r.

Charakterystyka projektu: Celem projektu było zwiększenie długości linii brzegowej przywróconej do właściwego stanu, co nastąpiło przez zahamowanie postępu erozji na wybranym odcinku brzegu morskiego o długości ok. 3 km, jak również utrzymanie położenia linii brzegowej w rejonie wybrzeża Polski na odcinku objętym projektem.

Zakres rzeczowy projektu obejmował m.in.:

- wykonanie progu podwodnego w odległości około 100-120 m od linii brzegowej, jako nasypu kamiennego, podzielonego na moduły, równoległe do linii brzegowej; jego celem jest osłabienie siły fali morskiej przez jej rozbicie, jako czynnika powodującego erozję brzegu morskiego;
- wykonanie systemu ostróg brzegowych w ilości 35 szt. o średniej długości ok. 110 m, średnim rozstawie od ok. 60m do 106m; ostrogi brzegowe wykonane są z pali drewnianych, zabijanych w brzeg morski, jako konstrukcja liniowa; usytuowanie ich w poprzek linii brzegowej ma na celu osłabienie impetu fali morskiej przy jednoczesnym kumulowaniu odkładania rumowiska skalnego (piasku) na brzegu morskim;
- wykonanie sztucznego zasilenia brzegu morskiego piaskiem w kwartale od progu podwodnego do linii brzegowej w ilości ok. 700 tys. m^3 średnie nachylenie skłonu skarpy zasilonej plaży 1:20, powierzchnia zabudowy ok. 360 000 m^2

Zdjęcie 4: Odbudowa i rozbudowa umocnień brzegu morskiego w Kołobrzegu – przed realizacją projektu

Źródło: Urząd Morski w Słupsku

Zdjęcie 5: Odbudowa i rozbudowa umocnień brzegu morskiego w Kołobrzegu – po realizacji projektu

Źródło: Urząd Morski w Słupsku

3.2.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Przedłużająca się ocena dokumentacji aplikacyjnej przed przekazaniem wniosków o potwierdzenie wkładu finansowego do Komisji Europejskiej

Problem został odnotowany jeszcze w 2011 r. Przedłużenie oceny dokumentacji aplikacyjnej dla dużych projektów spowodowane było dwoma powodami:

- koniecznością poprawienia dokumentacji aplikacyjnej przez beneficjentów z powodu podniesienia przez KE problematyki stosowania dualizmu taryfowego w projektach w kwietniu 2011 r. Należy podkreślić, że stosowanie takiego podejścia było zgodne z zapisami *Wytycznych do przygotowania inwestycji w zakresie środowiska współfinansowanych przez Fundusz Spójności i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w latach 2007-2013*.
- niewystarczającą jakością dokumentacji, w szczególności w zakresie braku kompleksowego podejścia do organizacji systemu gospodarki odpadami w regionie oddziaływania projektu, braku powiązań celów projektu z celami dyrektywy odpadowej oraz składowiskowej, braku właściwych analiz opcji alternatywnych, zbyt optymistycznymi analizami popytu, brakiem gwarancji strumienia odpadów oraz odbioru energii cieplnej oraz błędami w analizie finansowej i ekonomicznej.

W związku z powyższym współpraca instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu (IW, IP, IZ) z beneficjentami oraz JASPERS. W jej wyniku do końca 2012 r. udało się uzyskać Completion Note dla wszystkich projektów z wyjątkiem kieleckiego[32] oraz poznańskiego. Ponadto przyspieszeniu uległ proces wysyłki dużych projektów do KE – w 2012 r. przekazano do oceny KE 3 kolejne duże projekty (Szczecin, Bydgoszcz, Białystok)[33].

Przedłużające się postępowania dotyczące wydawania decyzji administracyjnych

Problem z brakiem ostatecznych decyzji administracyjnych dotyczy obecnie 2 projektów – krakowskiego oraz białostockiego, w których decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach została zaskarżona do NSA.

- IZ POIiŚ szczegółowo monitoruje realizację projektów. Obecnie wszyscy beneficjenci realizujący projekty spalarniowe (oprócz projektu poznańskiego realizowanego w formule PPP) mają podpisane umowy z wykonawcami i przystąpili do rzeczowej realizacji inwestycji, co powinno nieść ze sobą wzrost poziomu certyfikacji w bieżącym roku. Harmonogramy wskazują, że zakończenie realizacji wszystkich projektów jest możliwe do końca 2015 r. Aktualnie największym

[32] Completion Note uzyskane w lutym 2013 r.
[33] Kolejne 2 projekty zostały przekazane do KE w lutym 2013 r. (budowa instalacji spalarniowej w Koninie oraz mechaniczno-biologicznej w Olsztynie).

czynnikiem mogącym wpłynąć na dalsze opóźnienia jest ponowna ocena oddziaływania na środowisko przed uzyskaniem pozwoleń na budowę[34].

- W związku z unikalnym charakterem projektu *System gospodarki dla Miasta Poznania,* który jako jedyny realizowany jest w formule PPP, w 2012 r. MRR kontynuowało wsparcie w procesie wyboru partnera prywatnego. Zespół doradczy powołany w 2011 r. brał udział w postępowaniu dotyczącym wyboru partnera prywatnego oraz opracował dokumentację przetargową. W rezultacie w grudniu 2012 r. wyłoniono partnera prywatnego, którego oferta została uznana za najkorzystniejszą. Jest to pierwszy w Polsce duży samorządowy projekt PPP zakończony powodzeniem (tj. zamknięciem finansowym oraz planowanym na kwiecień 2013 r. zawarciem umowy PPP).

Wzrost kosztów w wyniku postępowań przetargowych

Problem ten został odnotowany jeszcze w 2011 r. oraz na początku 2012 r. (w projekcie krakowskim, szczecińskim oraz kieleckim). Wzrost kosztów realizacji projektów stanowił poważne wyzwanie dla beneficjentów związane z brakiem zamknięcia finansowego ww. projektów. Wyniki przetargów rozstrzygniętych w II połowie 2012 r. nie potwierdziły jednak tego trendu (oferty w ponownym przetargu w Bydgoszczy i Poznaniu mieściły się w szacunkach zamawiającego, a w Białymstoku i Koninie nieznacznie je przekraczały).

Problem został rozwiązany przez podwyższenie kwot pożyczek z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, jak również udzielenie dodatkowych pożyczek z WFOŚiGW. Umożliwiło to sfinansowanie dodatkowych nakładów inwestycyjnych przy stosunkowo niskim koszcie finansowania, co pozwoli na ograniczenie podwyżek taryf dla mieszkańców obsługiwanych przez planowane instalacje.

Niski poziom certyfikacji wydatków

W priorytecie II odnotowuje się stosunkowo niski poziom certyfikacji wydatków (13% alokacji), pomimo wysokiego poziomu kontraktacji (94%). Spowodowane jest to charakterystyką projektów realizowanych w tym priorytecie, w tym zwłaszcza projektów dużych dotyczących budowy zakładów termicznego przekształcania odpadów. Większość dużych projektów planowanych jest do zakończenia dopiero na koniec 2015 r. Powodem jest długi czas ich przygotowania, wynikający m.in. z braku wcześniejszych doświadczeń w Polsce odnośnie inwestycji spalarniowych, zarówno z punktu widzenia beneficjenta, jak i społeczeństwa. Skutkowało to protestami społecznymi w procedurze oddziaływania na środowisko wydłużającymi proces uzyskiwania decyzji i pozwoleń administracyjnych. Na wydłużenie harmonogramów realizacji znaczny wpływ również miały także przedłużające się procedury zamówień publicznych - we wszystkich projektach do wyników oceny ofert składano odwołania, co często skutkowało koniecznością wielokrotnego ogłaszania przetargów. Z ww. powodów realizacja rzeczowa większości dużych projektów (rozumiana jako realizacja robót budowlanych) rozpocznie się dopiero w połowie 2013 r. lub na początku 2014 r., po uzyskaniu przez beneficjentów pozwoleń na budowę. Dopiero wtedy tempo certyfikacji wydatków powinno znacząco wzrosnąć.

W 2012 r. ze względu na stosunkowo niską kontraktację w priorytecie II zorganizowano konkursy mające na celu wyłonienie nowych projektów. W 2012 r. przeprowadzono 3 nowe nabory wniosków o dofinansowanie:

- Konkurs nr 6/POIiŚ/2.1/06/2012 (nabór w okresie 4.06.2012 – 20.08.2012 r.). Okres naboru skorelowany był z terminem przygotowania Wojewódzkich Planów Gospodarki Odpadami. Alokacja przeznaczona na konkurs wynosiła 30 mln euro. Pierwszy etap oceny (ocena formalna i merytoryczna I stopnia) pozytywnie przeszło 14 przedsięwzięć o kwocie dofinansowanie 97,0 mln euro. Wartość dofinansowania projektów, które pozytywnie przeszły ocenę merytoryczną I stopnia przekroczyła alokację konkursu, w związku z tym utworzono rezerwową listę projektów. Na liście podstawowej znalazło się 7 projektów o łącznej kwocie dofinansowania 25,3 mln euro. Kolejne 7 przedsięwzięć ubiegających się o 71,7 mln euro ze środków UE tworzy

[34] W celu zminimalizowania ryzyka w przedmiotowym zakresie, IZ w dniach 11-12.02.2013 r. zorganizowała warsztaty dla beneficjentów, z udziałem instytucji uczestniczących w procesie OOŚ, instytucji wdrażających POIiŚ oraz zaproszonych ekspertów.

listę rezerwową.[35] Projekty zgłoszone w ramach konkursu w całości wyczerpują alokację w działaniu 2.1.

- Konkurs 7/POIiŚ/2.2/02/2011 - 16 stycznia 2012 r. zakończył się siódmy nabór wniosków w ramach działania 2.2 *Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich*. Pula środków przewidzianych na dofinansowanie projektów wyniosła 50 mln euro ze środków Funduszu Spójności. Złożono 4 wnioski na łączną kwotę dofinansowania wynoszącą ponad 50,3 mln euro. Ocena merytoryczna II stopnia dla wszystkich projektów została zakończona z wynikiem pozytywnym (zakończenie oceny nastąpiło w II półroczu 2012 r.). W związku z powyższym w II półroczu 2012 r. zostały zawarte umowy o dofinansowanie z beneficjentami wszystkich projektów zgłoszonych do dofinansowania w ramach konkursu 7/POIiŚ/2.2/02/2011.
- Konkurs 8/POIŚ/2.2/01/2013 - 10 grudnia 2012 roku został ogłoszony kolejny nabór wniosków w ramach działania 2.2. Kwota środków przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursu wynosi 17,5 mln euro.[36]

Reforma systemu gospodarki odpadami

Istotną kwestią w roku 2012 jest wdrażanie nowego systemu gospodarki odpadami, w oparciu o nowelizowaną *ustawę o zachowaniu czystości i porządku w gminach*, która weszła w życie 1 stycznia 2012 r.

Zgodnie z ustawą samorządy będą odpowiedzialne za organizację systemu gospodarki odpadami, w tym za pobieranie opłat od mieszkańców, zapewnienie odbioru odpadów i ich zagospodarowania, jak również za budowę regionalnych instalacji gospodarki odpadami.

30 czerwca 2012 r. minął termin na przygotowanie nowych wojewódzkich planów gospodarki odpadami, które określają kształt i wielkość regionów gospodarki odpadami oraz regionalne i zastępcze instalacje do zagospodarowania odpadów. Beneficjenci projektów z działania 2.1 sygnalizowali, że w nowych projektach planów urzędy marszałkowskie wprowadzają zmiany odnośnie wielkości i kształtu regionów gospodarki odpadami, co może mieć wpływ na trwałość inwestycji unijnych oraz na wskaźniki produktu i rezultatu. Zarówno MRR, jak i MŚ zaapelowały do Marszałków Województw o uwzględnienie inwestycji z udziałem środków POIiŚ przy tworzeniu wojewódzkich planów gospodarki odpadami. MRR oraz MŚ prowadziły korespondencję z Marszałkami Województw odnośnie uwzględnienia w WPGO projektów realizowanych ze środków Funduszu Spójności, współpracowały z beneficjentami w związku z rozbieżnościami interpretacyjnymi dotyczącymi nowych przepisów. Ponadto IP opiniowała projekty nowych wojewódzkich planów gospodarki odpadami.

Wnioski dla dalszej realizacji priorytetu

Obecnie nie ma większych zagrożeń dla prawidłowej realizacji priorytetu II, w tym zwłaszcza dla osiągnięcia planowanych wskaźników produktu i rezultatu. Praktycznie cała alokacja w priorytecie II została rozdysponowana. Większość kontraktów z wykonawcami również została podpisana.

Biorąc pod uwagę powyższe kluczowym wnioskiem dla dalszej realizacji priorytetu jest kontynuowanie wdrażania obecnego portfela projektów, w tym zwłaszcza projektów dużych, które mają największy wkład, zarówno finansowy, jak i rzeczowy we wskaźnikach priorytetu.

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

Rekomendacje dalszych działań

- Konieczne jest jak najszybsze zakończenie oceny merytorycznej wszystkich wniosków o dofinansowanie złożonych w ramach 3 konkursów zorganizowanych w 2012 r., tak aby zakończyć proces podpisywania umów o dofinansowanie oraz rozdysponowania dostępnej alokacji w priorytecie II. Projekty wyłonione w ramach ww. konkursów będą stanowiły również rezerwę na wypadek dalszych opóźnień we wdrażaniu kluczowych projektów z działania 2.1. W tym celu konieczne jest jednak jak najszybsze zakończenie procesu oceny projektów.

[35] Ocena merytoryczna wniosków została zakończona w I kwartale 2013 r.
[36] Termin składania wniosków minął 25 lutego 2013 r.

- Ze względu na napięte harmonogramy konieczny jest dalszy ścisły monitoring stanu realizacji dużych projektów w działaniu 2.1, tak, aby w przypadku ewentualnych dalszych opóźnień IP oraz IZ mogły w krótkim terminie wprowadzić niezbędne działania zaradcze (np. poprzez rozwiązanie umów o dofinansowanie z projektami, które nie mają szans na realizację oraz przeznaczenie uwolnionych środków na konkursowe projekty rezerwowe). Kluczowa w tym przypadku jest pełna mobilizacja beneficjentów do sprawnej realizacji zadań.
- Konieczna jest dalsza współpraca instytucji POIiŚ z beneficjentami w zakresie wdrażania nowego systemu gospodarki odpadami, w tym zwłaszcza pod katem zapewnienia trwałości inwestycji finansowych z funduszy UE. MRR poprosiło MŚ o szczegółowe monitorowanie tej sprawy zgodnie z kompetencjami, jak również o uzyskanie opinii UOKiK w sprawie możliwości wskazywania wybranej regionalnej instalacji w przetargach na odbiór odpadów.

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans.*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami.

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.3. PRIORYTET III ZARZĄDZANIE ZASOBAMI I PRZECIWDZIAŁANIE ZAGROŻENIOM ŚRODOWISKA

3.3.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie III są realizowane w ramach trzech działań:

- **3.1 *Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego;***
- **3.2 *Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom;***
- **3.3 *Monitoring środowiska.***

W ramach III priorytetu, wysokość środków Funduszu Spójności wynosi **556,8 mln euro**, co stanowi 2,5% alokacji środków z FS w ramach Programu i 2,0% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji na działania wdrażane w priorytecie III.

Wykres 30. Podział alokacji priorytetu III na działania (dane w mln euro).

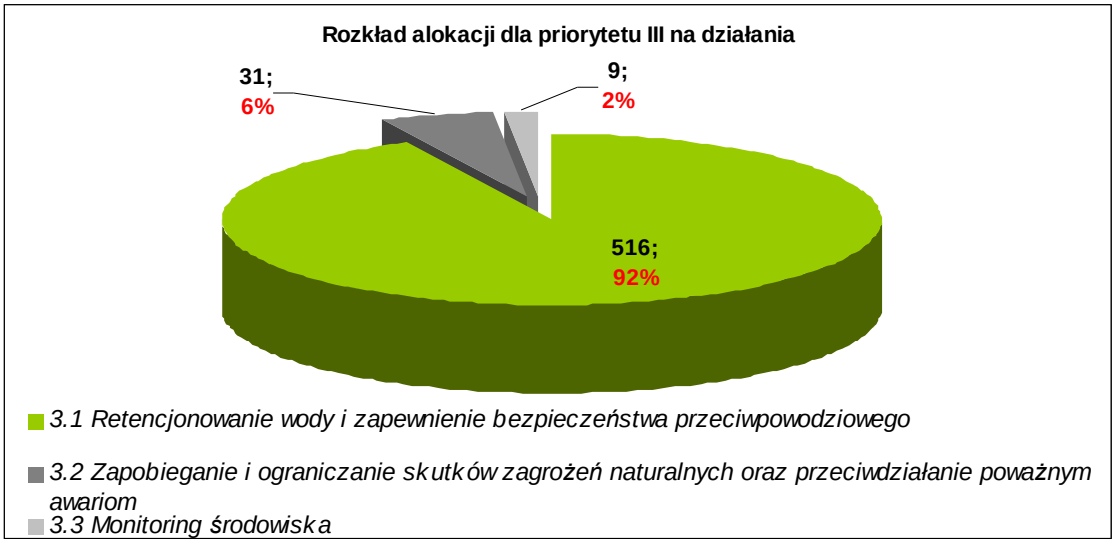

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu III weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **26 wniosków o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą **1,4 mld euro**. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 roku **24 wnioski o dofinansowanie** (czyli 92% złożonych wniosków o dofinansowanie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **943,9 mln euro**.

Umowy o dofinansowanie

Umowy o dofinansowanie zawarto dla wszystkich projektów, które pozytywnie przeszły ocenę formalną. Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **24 umowy o dofinansowanie,** z czego 7 w 2012 r. W działaniu 3.1 podpisano 19 umów o dofinansowanie, w działaniu 3.2 – 4 umowy, natomiast w działaniu 3.3 jedną umowę. Analizując proces kontraktacji alokacji, należy zaznaczyć, że priorytet III jest **jednym z najbardziej zaawansowanych** priorytetów.

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało już prawie **97% alokacji** przypadającej dla III priorytetu. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować znaczący wzrost wykorzystania dostępnej alokacji (z 44% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 859,8 mln euro, wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła 690,2 mln euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na 539,4 mln euro**. Na tak wysoki procent wykorzystania alokacji największy wpływ miało podpisanie umów w ramach działania 3.1, na które przypada aż 92% alokacji dla całego priorytetu. W ramach działania 3.1 wartość zakontraktowanych środków wyniosła ogółem 811,4 mln euro, przy czym dofinansowanie unijne wyniosło 498,3 mln euro, co wykorzystuje w 97% alokację dla działania. W działaniach 3.2 i 3.3 odnotowano wyższy stopień kontraktacji odpowiednio 101% i 100%. Przekroczenie alokacji w działaniu 3.2 wynikło z rozszerzenia zakresu rzeczowego projektu *Wsparcie techniczne ratownictwa ekologicznego i chemicznego* w oparciu o oszczędności powstałe w działaniu 3.1 z powodu usunięcia z listy projektów indywidualnych projektów w Raciborzu Dolnym i Rzeszowie na skutek negatywnej oceny ich zgodności z kryteriami merytorycznymi II stopnia przyjętymi przez Komitet Monitorujący POIiŚ. Ostateczna wartość tego projektu zostanie ustalona po rozstrzygnięciu przetargów dla rozszerzonego zakresu.

Wartość zakontraktowanych środków w ramach działania 3.2 wyniosła ogółem 37,3 mln euro, przy czym dofinansowanie unijne wyniosło 31,7 mln euro. W działaniu 3.3 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 11,1 mln euro, w tym 9,4 mln euro stanowi dofinansowania UE.

W ramach priorytetu III przewidziano wybór projektów do realizacji w trybie indywidualnym.

Projekty indywidualne

Na aktualnej LPI w ramach III priorytetu znalazło się 26 projektów, z czego wszystkie na liście podstawowej. Na realizację projektów z LPI zarezerwowana jest kwota dofinansowania **środkami UE** wynoszącą **612,9 mln euro.** Umieszczone na liście inwestycje w pełni zagospodarują dostępną alokację.

Wnioski o płatność

Poziom wydatkowania w priorytecie III nadal jest dość niski, jednakże w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym widoczny jest znaczny postęp. Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł około **16%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 4%, co oznacza **wzrost o 12 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**. W działaniu 3.1 rozliczone wnioskami zostało prawie 14% alokacji dla działania, w działaniu 3.2 rozliczone wnioskami zostało prawie 27% alokacji dla działania, a w działaniu 3.3 rozliczono 100% alokacji. Działanie 3.3 generuje jedynie 2% alokacji dla priorytetu więc wysoki procent wydatkowania w działaniu nie przekłada się bezpośrednio na poziom wydatkowania w priorytecie III.
Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 176,2 mln euro, wydatki kwalifikowane wyniosły 129,0 mln euro, z czego część unijna wyniosła **88,0 mln euro.** Najwyższa wartość wydatków kwalifikowanych w części UE została rozliczona w działaniu 3.1 i wyniosła 70,1 mln euro. W działaniach 3.2 i 3.3 wartości wydatków były dużo niższe i wyniosły odpowiednio 8,4 mln euro i 9,4 mln euro.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE **8 *Poświadczeń i deklaracji wydatków oraz wniosków o płatność okresową*** dla priorytetu III na łączną kwotę wydatków kwalifikowanych wynoszącą **31,0 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **26,3 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach III osi priorytetowej do KE zostało przekazanych 19 *Poświadczeń i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowanych 58,3 mln euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości 49,6 mln euro, co stanowi prawie 9% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 5 p.p** w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała 40,7 mln euro. Należy podkreślić, że tylko w roku 2012 wartość refundacji wyniosła prawie 17,5 mln euro, czyli 43% zrefundowanych środków w ramach III osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Wg stanu na koniec 2012 r. od początku realizacji Programu zrefundowano 82% kwoty wnioskowanej refundacji.

Dynamika

Na wykresie widoczny jest wyraźny wzrost tempa wdrażania priorytetu III, głównie w odniesieniu do podpisanych umów z beneficjentami (tempo wzrostu jest największe pomiędzy II a III kwartałem 2012 r.). Widać również postęp w realizacji projektów zarówno w zakresie składanych przez beneficjentów wniosków o płatność, jak i wartość wnioskowanej refundacji do KE (największy postęp nastąpił pomiędzy III a IV kwartałem 2012 r.), który w rezultacie pozwolił na zawnioskowanie o refundację 9% alokacji w ramach III priorytetu.

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania III priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 31. Dynamika wdrażania III priorytetu w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

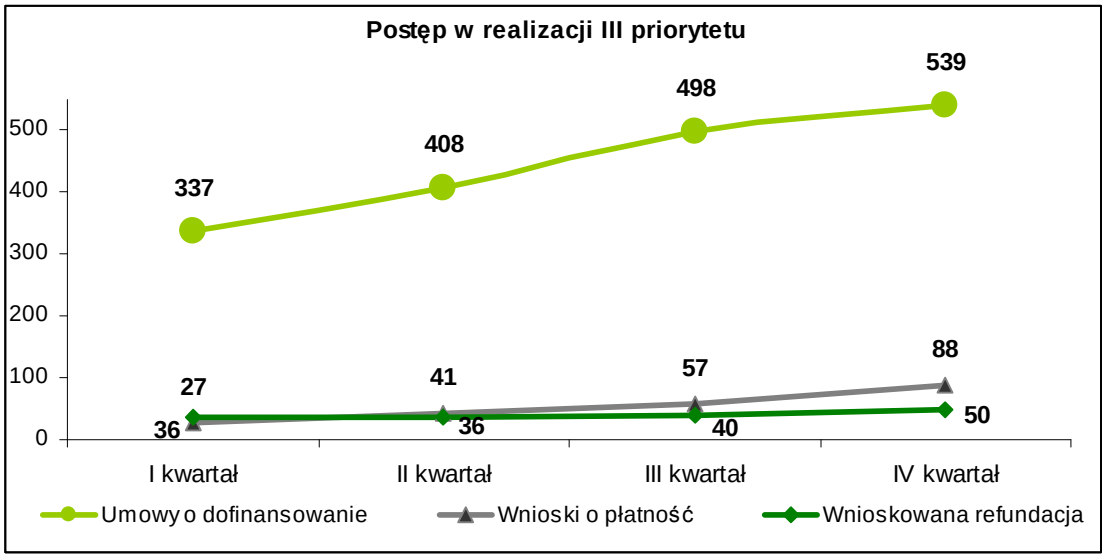

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na wykresie można zaobserwować, że różnice pomiędzy poziomem kontraktacji a poziomem wydatkowania i certyfikacji są znaczące. Tempo podpisywania nowych umów w 2012 r. było dużo wyższe w stosunku do tempa wykazanych wydatków przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji. Podpisane umowy w 97% wykorzystują alokację przyznaną dla priorytetu. Jednocześnie dostrzec można, ze w porównaniu z rokiem 2011 nastąpił bardzo duży wzrost wartości wniosków o płatność oraz wysokości wnioskowanej refundacji.

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu III oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji.

Wykres 32. Stan realizacji priorytetu III w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

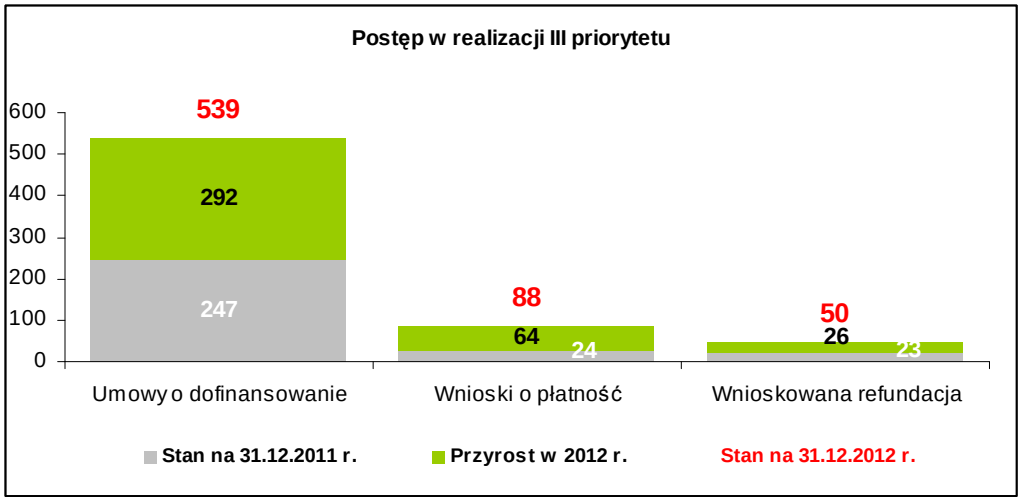

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

3.3.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Podział projektów wg sektorów gospodarki

W priorytecie III wszystkie projekty są realizowane w ramach kategorii 21 *Działalność związana ze środowiskiem naturalnym.*

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Projekty w ramach III priorytetu realizowane są przez dwa rodzaje beneficjentów. Dwanaście projektów realizowanych przez organy administracji rządowej i ich wartość stanowi ok. 67% łącznej wartości wszystkich podpisanych umów w przedmiotowym priorytecie. Pozostałe dwanaście projektów z udziałem ok. 33% realizowane są przez jednostki samorządu terytorialnego.

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach III osi priorytetowej według formy prawnej beneficjentów.

Wykres 33. Wartość projektów według formy prawnej beneficjentów na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro).

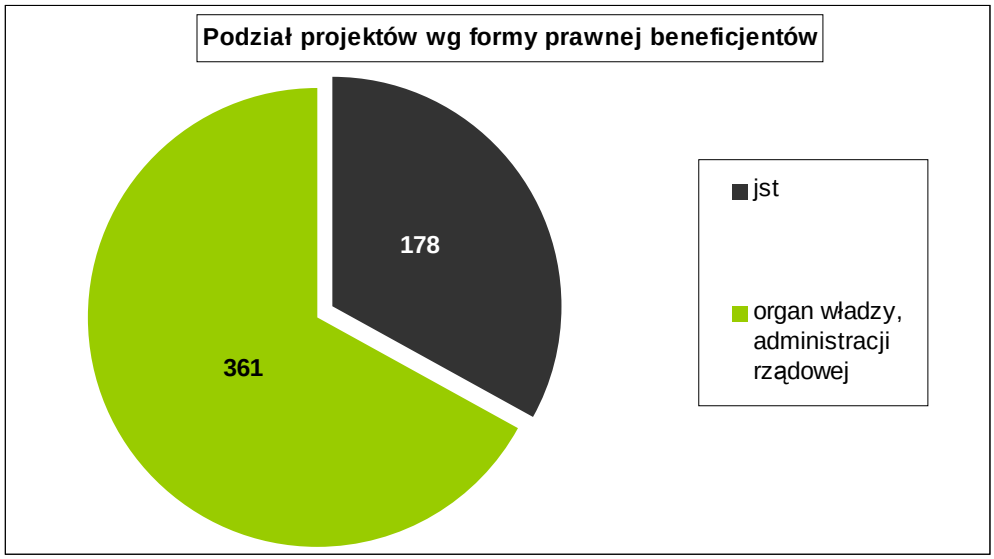

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie jest województwo dolnośląskie – 174,2 mln euro, co wykorzystuje 32% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i 31% alokacji dla priorytetu.

42% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie zostało wydatkowanych w województwie pomorskim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości 36,7 mln euro.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu III *Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska* ze środków FS w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	Wnioski o płatność

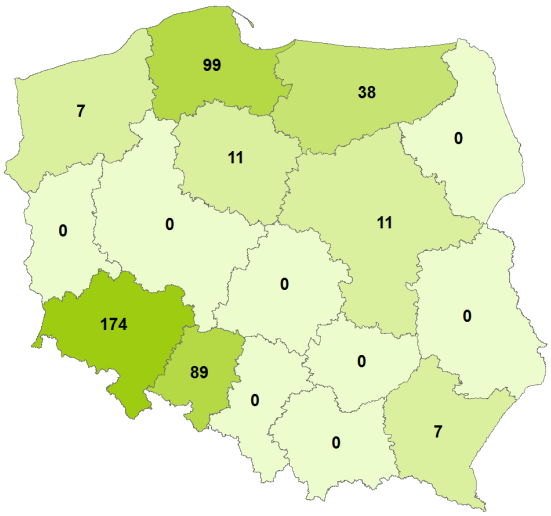

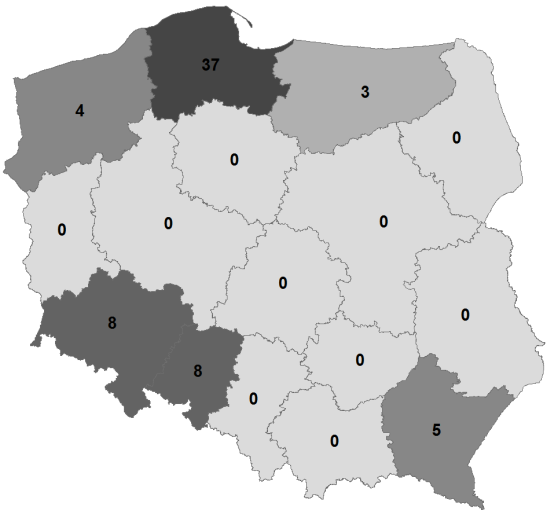

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Dane dotyczące przyznanego wsparcia w układzie regionalnym należy traktować jako dane przybliżone, gdyż na mapie nie zostały uwzględnione projekty o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo, na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów wsparcia

W priorytecie III wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Środowisko.*

Realizacja założonych celów

Główny cel Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko dotyczący m.in: *podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej*, w ramach III osi jest realizowany poprzez projekty mające na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki kraju, minimalizację skutków negatywnych zjawisk naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom. Powyższy cel główny III osi priorytetowej realizowany jest poprzez cztery cele szczegółowe:

1. zwiększenie ilości zasobów dyspozycyjnych niezbędnych dla ludności i gospodarki kraju oraz stopnia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy;
2. zwiększenie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem dobrego stanu ekologicznego;
3. zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom, usuwanie ich skutków i przywracanie środowiska do stanu właściwego oraz wzmocnienie wybranych elementów systemu zarządzania środowiskiem;
4. usprawnienie monitoringu stanu środowiska i poprawa dostępu do informacji w celu wzmocnienia procesów decyzyjnych w ochronie środowiska.

Ad. 1 i 2 Cele szczegółowe: *Zwiększenie ilości zasobów dyspozycyjnych niezbędnych dla ludności i gospodarki kraju oraz stopnia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy* i *zwiększenie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem dobrego stanu ekologicznego.*

Cele te realizowane są przez następujące przykładowe typy projektów z działania 3.1 *Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego*:

- zwiększanie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego utrzymania rzeki poprzez budowę polderów zalewowych;

- budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych (np. wały, przepompownie, poldery, suche zbiorniki).

Odnosząc się do celu **zwiększanie naturalnej retencji** należy zaznaczyć, że jest on szczególnie promowany. W wyniku obecnie realizowanych dwóch[37] projektów planowane jest wspieranie przyjaznych dla środowiska metod retencjonowania wody. Inwestycje te są pierwszymi prowadzonymi na tak dużą skalę, łącząc retencjonowanie w ekosystemach leśnych z aktywną ochroną przed skutkami przyśpieszonego spływu wód powierzchniowych. Dobrze ukierunkowane rozwiązania zwiększające zdolność zatrzymywania wody są w stanie znacznie poprawić obecne warunki hydrologiczne dając pozytywne efekty w skali ponadregionalnej. Oba projekty realizowane są w różnych miejscach na terenie całego kraju (16 województw).

W przypadku projektów dotyczących **budowy, modernizacji i poprawy stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych,** środki są przeznaczane głównie na modernizację i budowę wielofunkcyjnej infrastruktury hydrotechnicznej.

W niniejsze cele wpisuje się również projekt pn. *Modernizacja zbiornika wodnego Nysa w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego – etap I*. Głównym celem ww. przedsięwzięcia jest poprawa warunków ochrony dla ludności (ponad 237 000 osób) zamieszkałej w dolinie Nysy Kłodzkiej i Odry poprzez budowę i modernizację obiektów hydrotechnicznych, takich jak spusty denne, przelewy powierzchniowe i kanały obiegowe w obrębie Jeziora Nyskiego. Dzięki realizacji niniejszego przedsięwzięcia zostaną zapewnione odpowiednie warunki do korzystania z zasobów wodnych przy jednoczesnym obniżeniu ryzyka wystąpienia negatywnych zjawisk naturalnych, takich jak na przykład powodzie czy susze.

Realizacja projektów infrastrukturalnych, w tym w ramach tzw. małej retencji będzie możliwa pod warunkiem spełnienia wymogów wynikających z Prawa wodnego oraz dyrektyw unijnych, w szczególności dyrektywy o ocenach oddziaływania na środowisko, dyrektywy siedliskowej i ramowej dyrektywy wodnej.

Ad. 3 Cel szczegółowy: *Zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom, usuwanie ich skutków i przywracanie środowiska do stanu właściwego oraz wzmocnienie wybranych elementów systemu zarządzania środowiskiem*.

Powyższe cele zrealizowane zostaną przez projekty z działania 3.2 *Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom.* Celem realizowanych projektów jest budowa i doskonalenie stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i stwarzanych poważnymi awariami, w tym: wyposażenie w specjalistyczny sprzęt, zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii oraz wsparcie techniczne krajowego systemu reagowania kryzysowego w tym również ratowniczo-gaśniczego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego.

Ad.4 Cel szczegółowy: Usprawnienie monitoringu stanu środowiska i poprawa dostępu do informacji w celu wzmocnienia procesów decyzyjnych w ochronie środowiska.

Główne cele w obszarze **monitoringu środowiska** zrealizowane zostały przez wdrożenie projektu *Wdrażanie nowoczesnych technik monitorowania środowiska*[38]. W wyniku realizacji tej inwestycji wzmocniony został system monitoringu jakości środowiska w zakresie powietrza, wody i hałasu. Ponadto zwiększy się dokładność otrzymywanych wyników, a tym samym jakość i wiarygodność wykonywanych na ich podstawie ocen stanu środowiska, które są niezbędne do podejmowania decyzji i zarządzania środowiskiem na wszystkich szczeblach administracji. Jednocześnie należy zaznaczyć, że zrealizowanie inwestycji *Wdrażanie nowoczesnych technik monitorowania środowiska*

---

[37] *-Zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych,*
- Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększenie retencji i utrzymanie potoków oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie.

[38] Pełna nazwa projektu: *Wdrażanie nowoczesnych technik monitorowania powietrza, wód i hałasu poprzez zakupy aparatury kontrolno pomiarowej i analitycznej dla sieci laboratoriów Inspekcji Ochrony Środowiska. Doskonalenie systemu zapewnienia jakości poprzez organizację laboratoriów wzorcujących i referencyjnych dla potrzeb wzmocnienia systemu zarządzania jakością środowiska i ocen efektów ekologicznych programu. ETAP I.*

umożliwia osiągnięcie wymaganych standardów europejskich i w rezultacie wpływa na poprawę warunków życia mieszkańców.

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu III zakończyła się realizacja 1 projektu (zatwierdzono wnioski o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości 9,4 mln euro. W projekcie tym, zrealizowanym przez GIOŚ, wartość wskaźnika została osiągnięta na poziomie 187%. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 24 zawartych umów o dofinansowanie zakończono 4% inwestycji, które do zakończenia okresu sprawozdawczego rozliczyły 2% wartości dofinansowania UE ze wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach III priorytetu.

Tabela 15. Stan realizacji priorytetu III w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

III PRIORYTET	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	24	859,8	539,4	97%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	1	11,1	9,4	2%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Osiągnięto większość zaplanowanych wartości wskaźników w ramach III priorytetu. Wartość kilku wskaźników została znacząco przekroczona – dotyczy to liczby nowo wybudowanych obiektów małej retencji (dziewięciokrotne przekroczenie wartości wskaźnika), czy też liczby wybudowanych lub zmodernizowanych urządzeń służących gospodarowaniu wodami (wartość wskaźnika osiągnięta na poziomie 167%). Przekroczenia realizacji w zakresie ww. wskaźników wynikają z faktu, że na etapie szacowania wskaźników nie było możliwości określenia zakresu rzeczowego projektów objętych obecnym wsparciem. W związku z powyższym na etapie podpisywania umów okazało się, że przy przeznaczonej kwocie środków europejskich możliwe jest zrealizowanie szerszego zakresu niektórych wskaźników. Duża liczba zakupionego sprzętu (przekroczenia w zakresie wskaźnikia *Liczba stanowisk oraz liczba specjalistycznych urządzeń niezbędnych do analizowania, prognozowania i skutecznego reagowania* oraz *Liczba nowych lub zmodernizowanych stanowisk pomiarowych lub innych narzędzi w zakresie monitoringu środowiska)* wynika z bieżących potrzeb w zakresie działalności beneficjentów tj. Państwowa Straż Pożarna oraz Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. W projektach zostały wygenerowane oszczędności, które z uwagi na identyfikowane w dalszym ciągu potrzeby zostały przeznaczone na zakup dodatkowego sprzętu. Specyfika projektów realizowanych przez Państwową Straż Pożarną oraz fakt, że sprzęt konieczny do prowadzenia akcji ratowniczych zakupiony w ramach projektów realizowanych w ramach działania 3.2 pozostaje w dyspozycji wszystkich komend wojewódzkich PSP powoduje, że sprzet ratowniczy wykorzystywany jest do prowadzenia akcji ratowniczych na terenie całego kraju – nie jest możliwe określenie liczby osób będących beneficjentami ostatecznymi, którzy korzystają ze wsparcia PSP. Tym samym *Liczba*

osób objętych ochroną przed innymi niż powódź zagrożeniami obejmuje wszystkich mieszkańców kraju.

Tabela 16. Stan realizacji wybranych wskaźników III priorytetu POIiŚ na koniec 2012 r.

Nazwa wskaźnika	Szacowana wartość wskaźnika *	% realizacji wskaźnika zakładanego w Programie
Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych urządzeń służących gospodarowaniu wodami (szt.)	10	167%
Liczba osób objętych ochroną przed innymi niż powódź zagrożeniami (osób)	38 110 000	2815%
Liczba stanowisk oraz liczba specjalistycznych urządzeń niezbędnych do analizowania, prognozowania i skutecznego reagowania na zagrożenia (szt.)	672	136%
Liczba nowowybudowanych obiektów małej retencji (szt.)	6800	1792%
Liczba nowych lub zmodernizowanych stanowisk pomiarowych lub innych narzędzi w zakresie monitoringu środowiska (szt.)	317	186%

**szacowana wartość wskaźnika określona w umowach o dofinansowanie*

Źródło: Sprawozdanie IP POIiŚza 2012 rok.

Ponadto analizując wzrost wskaźników w III osi priorytetowej należy mieć na uwadze fakt, że w obecnym okresie sprawozdawczym większość dużych inwestycji wchodzi w fazę realizacyjną. Dlatego też analizując poziom realizacji wskaźników w oparciu o dane zawarte we wnioskach o płatność trzeba pamiętać, że znaczący postęp w realizacji pozostałych wskaźników będzie widoczny w następnych okresach sprawozdawczych tj. w 2014, jak i po zakończeniu projektów w 2015 r.

Jednocześnie w związku ze średniookresowym przeglądem Programów Operacyjnych dokonano analizy realizacji wskaźników określonych w POIiŚ i zaproponowano korektę wartości niektórych wskaźników. Zmiany dotyczyły przede wszystkim działania 3.1:

Tabela 17. Wykaz zaproponowanych zmian wskaźników programowych w priorytecie III.

Lp.	Wskaźnik	Proponowana zmiana
1	Liczba projektów ochrony przed zagrożeniami naturalnymi	Wartość wskaźnika – z 40 na 25
2	Objętość zretencjonowanej wody w ramach małej i dużej retencji	Wartość wskaźnika – z 49 na 33 (w 2015) Zmiana źródła pomiaru
3	Liczba osób objętych ochroną przeciwpowodziową	0 (wartość w roku bazowym), 50 000 zakładana wartość w roku docelowym: z 2 750 000 na 670 000 w 2015 r.
4	Liczba opracowanych planów zarządzania dorzeczem zawierająca: plany gospodarowania wodami, program wodno-środowiskowy oraz plany zarządzania ryzykiem występowania powodzi	Rezygnacja ze wskaźnika

Źródło: Sprawozdanie IP POIiŚ za 2012 rok.

Nieosiągnięcie wartości wskaźników na zakładanym poziomie, a więc propozycja obniżenia wartości docelowej wskaźnika lub jego usunięcie, wiąże się z faktem, że projekty ujęte na LPI konsumują w całości dostępną alokację. Należy zaznaczyć, że w okresie od 2007 r., kiedy określono alokację na działanie 3.1 oraz zaproponowano wskaźniki produktu i rezultatu, w otoczeniu społecznym i gospodarczym zaszło wiele zmian, powodujących niemożność realizacji wszystkich projektów pierwotnie planowanych do realizacji. Szczegółowe informacje nt. realizacji wskaźników w III osi zostały zawarte w załączniku do sprawozdania.

W związku z powyższym, ze względu na ograniczoną alokację w działaniu 3.1 (ok. 516,0 mln euro) podjęto decyzję o weryfikacji LPI i pozostawieniu na niej projektów najważniejszych z punktu widzenia gospodarki wodnej i jednocześnie przygotowanych w stopniu umożliwiającym ich realizację do 2015 r. W konsekwencji niemożliwe okazało się osiągnięcie wartości wszystkich wskaźników szacowanych w latach 2006-2007 dla puli projektów, które ze względu na ograniczenia finansowe w większości nie zostaną zrealizowane. Ponadto dla części inwestycji (dużych zbiorników wodnych), które miały zasadnicze znaczenie dla realizacji kluczowych wskaźników w ramach III priorytetu

zaistniały obiektywne trudności związane z uzyskaniem wymaganych decyzji administracyjnych warunkujących możliwość ich realizacji. Tym samym realizacja znacznej części dużych inwestycji została odsunięta w czasie.

Kierunek dystrybucji środków na ochronę przeciwpowodziową określiły najważniejsze potrzeby w sektorze gospodarki wodnej, ograniczenia natury finansowej wynikające ze wzrostu kosztów realizacji inwestycji w okresie 2007-2011 oraz faktyczna możliwość zagospodarowania środków w bieżącym okresie programowania. Tym samym w sytuacji, kiedy wiadomo było, że realizacja największych zbiorników przeciwpowodziowych nie ma szans na powodzenie w bieżącym okresie programowania, środki zostały przeznaczone na wsparcie inwestycji, które realizując cele III priorytetu przyczynią się do zaspokojenia największych potrzeb w sektorze gospodarki wodnej.
Należy zauważyć, że na osiągnięcie zakładanej wartości wskaźnika *Liczba osób objętych ochroną przeciwpowodziową* oraz *objętość retencjonowanej wody w ramach małej i dużej retencji* zasadniczy wpływ miała inwestycja polegająca na budowie zbiornika w Raciborzu. Z uwagi na fakt, że projekt ten nie będzie mógł zostać zrealizowany w obecnym okresie programowania została podjętą decyzją o jego usunięciu z LPI.

Należy podkreślić, że zaproponowane zmiany zapisów POIiŚ w zakresie obniżenia wartości docelowych powyższych wskaźników będą odzwierciedlały rzeczywiste możliwości Programu i jego skalę.

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu III na sektor środowiska w Polsce

Rolą III osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko jest poprawa bezpieczeństwa ekologicznego kraju. Cele III osi POIiŚ to przede wszystkim zapobieganie naturalnym zagrożeniom środowiska, jak również wzmocnienie i przygotowanie instytucjonalne do sprawnych i skutecznych działań w przypadku powodzi, pożarów czy też awarii przemysłowych. Realizacja tak nakreślonych celów przekłada się na **kompleksowe projekty z zakresu ochrony przeciwpowodziowej** (działanie 3.1. – retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego), **budowy systemów informatycznych i zakupu specjalistycznego sprzętu do wykrywania poważnych awarii przemysłowych i skażeń środowiska** (działanie 3.2. – zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom), jak również zapewnienia odpowiedniego standardu prowadzonych **pomiarów stanu środowiska** (działanie 3.3. – monitoring środowiska).

Realizowane projekty infrastrukturalne **z zakresu retencjonowania wody i ochrony przeciwpowodziowej** przyczynią się do: ochrony zdrowia i bezpieczeństwa ludzi, w tym ochrony dóbr materialnych na obszarach zabudowanych oraz zapewnienie właściwego poziomu zasobów dyspozycyjnych zgodnie z wytycznymi Komisji dotyczącymi współfinansowania zapór wodnych z Funduszu Spójności. Szczególnie ważne są projekty, w ramach których realizowane są działania dodatkowe mające na celu zwiększenie naturalnej retencji na obszarze zlewni rzecznej, które łączą zwiększenie retencji wody z funkcją ochrony przyrody – poprawą stanu ekosystemów i siedlisk od wody zależnych oraz wspieraniem/zachowaniem dobrego stanu/potencjału ekologicznego wód. Tak postawione cele projektów wpisują się w założenia Ramowej Dyrektywy Wodnej, czyli w działania, których założeniem jest ochrona i poprawa stanu zachowania ekosystemów wodnych i od wody zależnych oraz zmniejszenie skutków powodzi i suszy. W projektach szczególny akcent położony jest na uniknięcie sytuacji, w których realizacja inwestycji małej retencji mogłaby spowodować szkody w środowisku. Jeden z realizowanych projektów z zakresu retencji górskiej zaprezentowano powyżej.

Projekty dotyczące **ograniczania skutków zagrożeń naturalnych oraz monitoringu środowiska** mają charakter nieinfrastrukturalny i polegają na zakupie specjalistycznego sprzętu.

W związku z realizacją inwestycji w ramach działań 3.2, których beneficjentami są Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej oraz Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ) następuje zwiększenie bezpieczeństwa społeczeństwa oraz środowiska naturalnego w aspekcie przeciwdziałania skutkom poważnych awarii. Zakupiony sprzęt oraz organizacja sieci monitoringu umożliwią właściwe planowanie działań prewencyjnych i ratowniczych w związku z wystąpieniem poważnej awarii oraz usuwania jej skutków. Przykładowym projektem realizowanym w tym działaniu jest inwestycja pt. ***Wsparcie techniczne ratownictwa ekologicznego i chemicznego*.** Przedmiotem projektu są zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii. Dodatkowo, zakupy

dokonane w ramach projektu posłużą do ochrony i zabezpieczenia zakładów objętych Dyrektywą SEVESO II. Przedsięwzięcie jest wdrażane na terenie całego kraju przez komendy wojewódzkie PSP. Należy podkreślić, że projekt stanowi uzupełnienie działań podejmowanych przez Komendę Główną PSP w zakresie zasilania w sprzęt Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Zdjęcie 6. Robot rozpoznania chemicznego

Źródło: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Dzięki realizacji projektu w ramach działania 3.3, którego Beneficjentem jest GIOŚ nastąpiła poprawa sytuacji w zakresie pozyskiwania wiarygodnych informacji o stanie środowiska i o czynnikach kształtujących ten stan niezbędnych dla celów zarządzania środowiskiem oraz wspomagania procesów decyzyjnych w ochronie środowiska. Cel ten został osiągnięty poprzez unowocześnienie wyposażenia jednostek organizacyjnych Inspekcji Ochrony Środowiska w sprzęt pomiarowy i badawczy, co zapewni sprawną realizację przez Inspekcję Ochrony Środowiska zadań wynikających z przepisów prawnych, w tym zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w Unii Europejskiej a także przyczyni się do wiarygodnej oceny efektów ekologicznych związanych z realizacją Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Szczegółowy wpływ projektu realizowanego w tym działaniu opisano w części *Realizacja założonych celów.*

Ponadto należy pamiętać, że przygotowanie i realizacja przedsięwzięć z zakresu ochrony przeciwpowodziowej należy do najbardziej złożonych typów projektów i wymaga rozwiązania dużej liczby problemów, o czym wspominano już w poprzednim sprawozdaniu. Ponadto przygotowanie do realizacji dużych inwestycji przeciwpowodziowych wymaga odpowiednio długiego czasu oraz zaangażowania, co przekłada się na poziom wykorzystania środków europejskich.

Przykładowy projekt realizowany w ramach III priorytetu

Tytuł projektu: ***Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększenie retencji i utrzymanie potoków oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie***

Działanie: 3.1 Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego

Beneficjent: Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe

Województwo: tereny górskie/ południowa Polska.

Wartość projektu: 42,0 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 29,0 mln euro

Planowana data zakończenia: 31 grudnia 2015 r.

Charakterystyka projektu: Zakres rzeczowy projektu obejmuje realizację przez 55 nadleśnictw biorących w nim udział 480 kompleksowych zadań inwestycyjnych w ramach trzech celów szczegółowych:

- retencjonowanie i renaturyzacja cieków stałych oraz obszarów podmokłych;
- ograniczanie i kontrola spływu powierzchniowego wód opadowych (retencja stokowa);
- wyrównanie i spowalnianie spływu wód wezbraniowych (retencja powodziowa).

W realizowanych obiektach zastosowano przyjazne środowisku rozwiązania odbiegające od dotychczas występujących w budownictwie melioracyjnym i prostych budowlach hydrotechnicznych.

Wprowadzono przyjazne środowisku naturalne materiały takie jak drewno i kamień oraz wykorzystano roślinność zadarniającą w celu poprawy walorów krajobrazowych po zrealizowaniu inwestycji. W przyszłości możliwe jest rozszerzenie zakresu rzeczowego projektu.

Zdjęcie 7. Inwestycje zrealizowane w ramach projektu Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększenie retencji i utrzymanie potoków oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie

Źródło: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

3.3.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Ocena zgodności projektów realizowanych ze środków POIiŚ z Dyrektywą 2000/60/WE *ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej* (tzw. Ramową Dyrektywą Wodną).

Poniżej opisano przebieg działań mających na celu przyśpieszenie spełnienia wymogów KE.

W kwietniu 2011 r. KE wystosowała do strony polskiej (do resortów środowiska i rozwoju regionalnego) pismo dot. m.in. wadliwej transpozycji do krajowego porządku prawnego przepisów RDW oraz potencjalnego wpływu naruszeń na inwestycje finansowane ze środków UE. Część przepisów RDW została prawidłowo uwzględniona w prawie krajowym dopiero w nowelizacji ustawy *Prawo wodne*, która weszła w życie 18 marca 2011 r. W związku z tym w listopadzie 2011 r. KE skierowała pismo, w którym wyraziła oczekiwanie, że wszystkie projekty przeciwpowodziowe realizowane w stanie prawnym istniejącym przed nowelizacją zostaną poddane indywidualnej analizie pod kątem zgodności z RDW. Działanie to zostało wykonane, a do KE zostały przekazane analizy oraz, po wystosowaniu przez KE uwag, stosowne uzupełnienia, w tym odpowiedź na uwagi KE o charakterze systemowym. 13 lipca 2012 r. MRR przekazało do KE dokument pn.: Podsumowanie ekspertyz w zakresie zgodności przedsięwzięć przeciwpowodziowych z przepisami art. 4 RDW, uwzględniający konsultacje społeczne oraz autoryzację dokumentacji przez RDOŚ.

6 lipca 2012 r. MŚ zorganizowało spotkanie z KE, podczas którego KE zgłosiła swoje uwagi do wyjaśnień dotyczących kwestii horyzontalnych przekazanych przez stronę polską. Podczas spotkania, które odbyło się bez udziału MRR, instytucje krajowe zobowiązały się do przekazania poprawionych/uzupełnionych odpowiedzi na wskazane przez KE kwestie horyzontalne do końca września 2012 r. Pismem z 18 września 2012 r. IZ przekazała do KE część wyjaśnień, które dotyczą metodyki oceny wód powierzchniowych i podziemnych oraz środków kompensacyjnych dla czterech dużych projektów. Wraz z przekazanymi dokumentami do KE został przekazany również dokument z 2005 r. pn.: Studium Ogólne Oddziaływania na środowisko-Projekt Ochrony Przeciwpowodziowej Doliny Odry. 27 września 2012 r. dokumenty wraz z wyjaśnieniami dotyczącymi planowania strategicznego i monitorowania oraz z pozostałymi informacjami MŚ wysłało do KE. Pismem

z 24 października 2012 r. KE sformułowała swoje zastrzeżenia odnośnie ww. dokumentacji, przekazanej przez stronę polską. W związku z ww. pismem KE strona krajowa opracowała dokument pn.: *Syntetyczna informacja nt. zgodności Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE „dużych" projektów przeciwpowodziowych (flood prevention major project),* stanowiący podsumowanie prowadzonych dotychczas prac mających na celu zapewnienie zgodności projektów działania 3.1 POIiŚ z wymaganiami RDW. Powyższy dokument został przekazany do KE przy piśmie z dnia 30 listopada 2012 r.

Ponadto 27 listopada 2012 r. MŚ zorganizowało spotkanie z udziałem służb DG Environment, DG Regio, na które zaproszono również Pana Adama Zdziebło, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego i Pana Włodzimierza Karpińskiego, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji. Pismem z 18 grudnia 2012 r. KE przekazała podsumowanie poczynionych w trakcie ww. spotkania ustaleń. W ww. piśmie KE jednoznacznie sformułowała swoje zastrzeżenia, jak i wskazała niezbędne działania, jakie powinny zostać podjęte w celu satysfakcjonującego KE wdrożenia przepisów RDW. KE w powołanym powyżej piśmie zarekomendowała wstrzymanie realizacji sektorowych programów dotyczących korzystania z wód obejmujących różne obszary, w tym ochrony przeciwpowodziowej, żeglugi śródlądowej, energetyki wodnej oraz rolnictwa, których realizacja utrudnia osiągnięcie celów Ramowej Dyrektywy Wodnej. Tym samym KE oczekuje opracowania jednego dokumentu strategicznego tzw. Master Planu dotyczącego ww. sektorów, który dokona oceny wszystkich działań inwestycyjnych w dorzeczach Odry i Wisły. Jak wynika z pisma KE, w dokumencie tym powinny zostać uwzględnione nie tylko inwestycje współfinansowane ze środków unijnych, ale wszystkie przedsięwzięcia infrastrukturalne planowane i realizowane w ww. dorzeczach.

Ponadto KE oczekuje przekazania porozumienia pomiędzy trzema resortami (środowiska, administracji i cyfryzacji oraz rozwoju regionalnego), określającego sposób wdrożenia rekomendacji unijnych[39].

Poziom certyfikacji w III osi

Poziom certyfikacji i wniosków o płatność dla priorytetu III nie mógł być znacząco zwiększony również w 2012 r. ze względu na wyżej opisane oczekiwania KE dotyczące Ramowej Dyrektywy Wodnej i wstrzymanie certyfikacji dla działania 3.1. Płatności z KE zostaną uruchomione dopiero po wydaniu przez KE pozytywnej opinii odnośnie właściwej i terminowej realizacji zadań harmonogramu (action plan) ww. Masterplanu. Dodatkowo niski stopień certyfikacji na poziomie priorytetu III, wynikał również z faktu, że umowy o dofinansowanie z beneficjentami największych inwestycji, tj.: *Modernizacja Wrocławskiego Węzła Wodnego*, *Modernizacja Wrocławskiego Węzła Wodnego – Przebudowa systemu ochrony przeciwpowodziowej m. Wrocławia*, rzutujących na wielkość wykorzystania alokacji, zostały zawarte w I połowie 2012 r. Ponadto znaczna część środków w ramach III priorytetu została zakontraktowana w drugim półroczu 2011 r. Wydatki w ramach tych projektów będą ponoszone przez beneficjentów głównie w 2013 i 2014 r., co wynika z harmonogramów realizacji inwestycji. Jednakże w celu zwiększenia poziomu certyfikacji i wniosków o płatność dla priorytetu III, zastosowano podział na projekty, których płatności mogą zostać certyfikowane i te, dla których wnioski o płatność są zatwierdzane, a certyfikacja została wstrzymana. Wzrost certyfikacji w zakresie działań 3.2 i 3.3 nie

[39] Celem wypełnienia rekomendacji KE MŚ rozpoczęło prace w zakresie opracowania przejściowych dokumentów strategicznych tzw. masterplanów. W dniu 7 lutego 2013 r. MŚ przekazało do KE deklarację trzech ministrów (środowiska, administracji i cyfryzacji oraz rozwoju regionalnego), w zakresie działań mających na celu wypełnienie zaleceń KE. Biorąc jednak pod uwagę, że kwestie podniesione przez KE dotyczą inwestycji w obszarach, które pozostają w kompetencjach również innych ministerstw, konieczne jest podjęcie ustaleń z właściwymi resortami w celu przygotowania kompleksowych dokumentów. Wobec powyższego, dla zapewnienia jednolitego podejścia oraz wiążącego podziału zadań między poszczególne jednostki, harmonogram opracowywania stosownych dokumentów wraz z szacowanymi kosztami, zostanie przedstawiony Radzie Ministrów.

Dodatkowo, w dniu 18 lutego 2013 r. odbyło się spotkanie w KE zorganizowane przez Dyrekcję Generalną ds. Środowiska, którego celem było omówienie z przedstawicielami resortu środowiska nieprawidłowości wykazanych w pierwszych planach gospodarowania wodami oraz wskazanie propozycji rozwiązań zmierzających do ich usunięcia. Z uwagi na fakt, że powyższe kwestie wpływają na wykorzystanie środków unijnych w spotkaniu wziął udział również przedstawiciel Dyrekcji Generalnej ds. Rozwoju oraz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Po spotkaniu KE oczekuje opracowania i przekazania action planu na lata 2013-2015, uwzględniający przygotowanie i wdrożenie Master Planu, który następnie będzie podlegał akceptacji ze strony KE.

Pismem z 14 marca 2013 r. KE przekazała negatywną ocenę dokumentu wysłanego do KE 30 listopada 2012 r. i zaleciła, aby zgodnie z poprzednimi jej pismami nadal nie przesyłać do niej wniosków o potwierdzenie wkładu dla dużych projektów przeciwpowodziowych, jak również nie obejmować wnioskami o płatność wydatków z tego sektora.

wpływa w istotny sposób na bilans całego priorytetu III, ponieważ udział tych działań w całej jego alokacji jest niewielki (ok. 8%).

Wnioski dla dalszej realizacji priorytetu

Strona polska priorytetowo podchodzi do kwestii transpozycji Ramowej Dyrektyw Wodnej, co warunkuje realizację m.in. projektów przeciwpowodziowych (szczegóły sprawy zostały opisane powyżej). Na poziomie projektowym nie zidentyfikowano poważniejszych problemów. W przypadku działania 3.1 trwają prace nad realizacją projektów. Większość dużych kontraktów z wykonawcami również została zawarta. Prace budowlane na największych projektach rozpoczną się w 2013 r. W wyniku oceny wniosków, dwa projekty zostały wyłączone ze współfinansowania z POIiŚ, przy czym projekt Rzeszowa nie będzie realizowany, a projekt Raciborza ze względu na komplementarność w projektami Wrocławskiego Węzła Wodnego, zostanie wykonany z innych środków. W przypadku działań 3.2 i 3.3, nie występują trudności w ich realizacji i wszystkie zakładane cele są osiągane lub przekraczane.

Wobec powyższego kluczowym wnioskiem dla dalszej realizacji priorytetu jest wypełnienie zobowiązań nałożonych przez KE w zakresie RDW i kontynuowanie wdrażania projektów, w tym zwłaszcza projektów dużych, które mają największy wpływ na wkład, zarówno finansowy, jak i rzeczowy we wskaźnikach priorytetu III.

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

- Priorytetową kwestią dla strony polskiej jest zapewnienie zgodności projektów przeciwpowodziowych z Ramową Dyrektywą Wodną. W reakcji na zastrzeżenia KE strona polska podjęła energiczne działania (szczegółowo opisane powyżej) mające na celu jak najszybsze wyjaśnienie wszystkich wątpliwości i odblokowanie płatności. Ponadto warto zaznaczyć, że IZ POIiŚ prowadzi intensywne działania na rzecz realizacji zaleceń KE poprzez kierowanie na bieżąco do Ministerstwa Środowiska wszelkich ustaleń z KE i monitorowanie terminów realizacji poszczególnych warunków nałożonych przez KE.
- Ponadto z uwagi na fakt, że większość dużych projektów w kolejnym okresie sprawozdawczym wejdzie w fazę realizacyjną IZ POIiŚ będzie kontynuowała szczegółowy monitoring projektów dużych oraz zbliżających się wartością do progu projektów dużych. Pozwoli to na terminową realizacje harmonogramów inwestycji i ukończenie projektów w III osi w wyznaczonych terminach. Jednocześnie należy pamiętać, że wraz z wartością projektu z reguły rośnie skala trudności jego wykonania. Projekty infrastrukturalne są trudne w realizacji, składa się na to zarówno ich wieloaspektowość, jak i konieczność dotrzymania zasad realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych.

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans.*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami.

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.4. PRIORYTET IV PRZEDSIĘWZIĘCIA DOSTOSOWUJĄCE PRZEDSIĘBIORSTWA DO WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA

3.4.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie IV są realizowane w ramach sześciu działań:

- **4.1** ***Wsparcie systemów zarządzania środowiskowego;***
- **4.2** ***Racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami w przedsiębiorstwach;***
- **4.3** ***Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT);***
- **4.4** ***Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno – ściekowej;***
- **4.5** ***Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza;***
- **4.6** ***Wsparcie dla przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów innych niż komunalne.***

W ramach IV priorytetu, wysokość środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi **250,0 mln euro**, co stanowi 4% alokacji środków z EFRR w ramach Programu i 1% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji środków z EFRR na działania wdrażane w priorytecie IV.

Wykres 34. Podział alokacji priorytetu IV na działania (dane w mln euro).

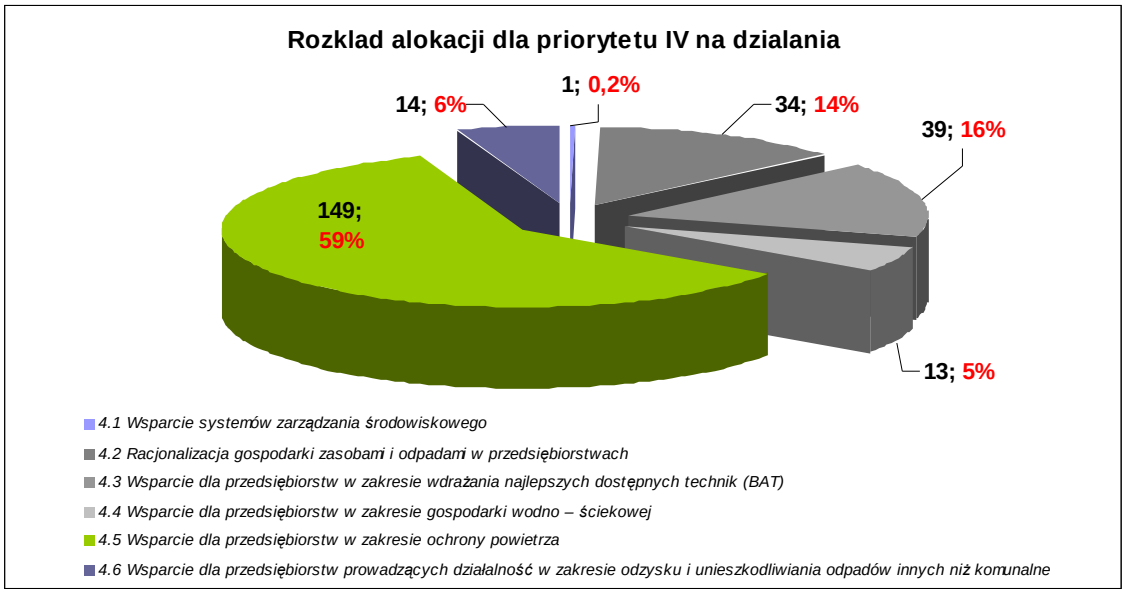

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu IV weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **366 wniosków o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą **518,7 mln euro**. W bieżącym okresie sprawozdawczym zarejestrowano 75 wniosków. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 roku **267 wniosków o dofinansowanie** (czyli 73% złożonych wniosków o dofinansowanie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **281,0 mln euro**.

Umowy o dofinansowanie

W IV priorytecie projekty wybierane są jedynie w oparciu o procedurę konkursową.

Dotychczas w ramach priorytetu IV ogłoszono 17 konkursów. W roku 2012 r. celem maksymalizacji poziomu kontraktacji zostały ogłoszone 2 nowe konkursy dla działań 4.1 i 4.5.

W ramach konkursu ogłoszonego w 2012 r. dla działania 4.1 ostateczna lista rankingowa zatwierdza do dofinansowania 21 projektów na łączną kwotę dofinansowania 112,3 tys. euro.

20 grudnia 2012 r. zatwierdzona została lista rankingowa projektów rekomendowanych do dofinansowania w ramach trzeciego konkursu dla działania 4.5. Na listę trafiły 54 projekty, z czego 10 pierwszych to tzw. projekty podstawowe, dla których obecnie możliwe jest pełne dofinansowanie. Ze względu na wielkość dostępnej w trzecim konkursie dla działania 4.5 alokacji, pozostałe projekty (pozycje od 11 do 54 na liście rankingowej), pomimo pozytywnego wyniku oceny, otrzymały status projektów rezerwowych.

Z uwagi na kurs euro oraz brak wolnych środków we wszystkich działaniach, podjęto decyzje o nieuruchamianiu kolejnych konkursów w ramach priorytetu.

Analizując proces kontraktacji alokacji, należy zaznaczyć, że priorytet IV jest **jednym z bardziej zaawansowanych** priorytetów w ramach całego Programu. Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **221 umów o dofinansowanie,** z czego 53 w 2012 r.

Najwięcej, bo aż 100 umów jest realizowanych w ramach działania 4.1, natomiast najwyższe kwoty dofinansowania odnotować można było w ramach działania 4.5. Łączna wartość dofinansowania w ramach zawartych umów w tym działaniu opiewała na kwotę 107,6 mln euro, co stanowi 43% alokacji na cały priorytet.

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało już prawie **84% alokacji** przypadającej dla IV priorytetu. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować znaczący wzrost wykorzystania dostępnej alokacji (z 71% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 1,4 mld euro, wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła 1,0 mld euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na 209,8 mln euro**. W działaniu 4.3 i 4.4 odnotowano wyższy stopień kontraktacji – cała alokacja została rozdysponowana.

Umowy o najwyższej wartości dofinansowania, które jednak w najmniejszym stopniu wykorzystują alokacje dla działania podpisano w działaniu 4.5. Wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 796,0 mln euro, w tym 107,6 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 72% alokację dla działania. Sytuacja ta wynika z faktu, iż działanie to generuje aż 59% alokacji dla priorytetu i ma największy wpływ na poziom kontraktowania w ramach priorytetu. Wartość zakontraktowanych środków w ramach działania 4.3 wyniosła ogółem 333,9 mln euro, przy czym dofinansowanie unijne wyniosło 40,8 mln euro. Wartość zakontraktowanych środków w ramach działania 4.4 wyniosła ogółem 59,0 mln euro, przy czym dofinansowanie unijne wyniosło 13,2 mln euro. W działaniu 4.1 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 1,4 mln euro, w tym 0,5 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 95% alokację dla działania. W działaniu 4.2 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 166,7 mln euro, w tym 33,9 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 99% alokację dla działania. W działaniu 4.6 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 65,2 mln euro, w tym 13,8 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 100% alokację dla działania.

Wnioski o płatność

Priorytet IV jest jednym z bardziej zaawansowanych priorytetów pod względem wydatkowania dostępnych środków finansowych. Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł ponad **47%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 26%, co oznacza **wzrost o 21 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**. W działaniu 4.1 rozliczone wnioskami zostało 64% alokacji dla działania, w działaniu 4.2 rozliczone wnioskami zostało 66% alokacji dla działania, w działaniu 4.3 rozliczone wnioskami zostało 62% alokacji dla działania, w działaniu 4.4 rozliczone wnioskami zostało 70% alokacji dla działania, w działaniu 4.5 rozliczone wnioskami zostało najmniej bo jedynie 34% alokacji dla działania a w działaniu 4.6 – 83% alokacji.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 838,8 mln euro, wydatki kwalifikowane wyniosły 594,0 mln euro, z czego część unijna wyniosła **118,1 mln euro.** Najwyższa wartość wydatków kwalifikowanych w części UE została rozliczona w działaniu 4.5 i wyniosła 50,3 mln euro, co jedynie w 34% wykorzystuje alokacje dla priorytetu gdyż działanie to generuje aż 59% alokacji dla priorytetu.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE 8 ***Poświadczeń i deklaracji wydatków*** *oraz wniosków o płatność okresową* dla priorytetu IV na łączną kwotę wydatków kwalifikowanych wynoszącą **335,3 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **58,7 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach IV osi priorytetowej do KE zostało przekazanych 19 *Poświadczeń i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowanych 549,1 mln euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości 107,0 mln euro, co stanowi prawie 43% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 23 p.p** w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała 101,1 mln euro. Należy podkreślić, że tylko w roku 2012 wartość refundacji wyniosła prawie 52,8 mln euro, czyli 52% zrefundowanych środków w ramach IV osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Wg stanu na koniec 2012 r. od początku realizacji Programu zrefundowane zostało 95% kwoty wnioskowanej refundacji.

Dynamika

Na wykresie widoczny jest niewielki wzrost wartości podpisanych umów o dofinansowanie w ujęciu rocznym. Zauważyć należy, że o ile wartość umów pomiędzy I a II kwartałem wzrosła, to w III kwartale spadła i pozostała na tym poziomie do końca 2012 r. Widoczny jest jednocześnie postęp w samej realizacji projektów, zarówno poprzez składane przez beneficjentów wnioski o płatność, jak i wnioskowaną refundację do KE - zaobserwowano niewielki, w miarę równomierny postęp w trzech pierwszych kwartałach roku oraz większy wzrost poziomu wniosków w IV kwartale pozwalając w rezultacie na zawnioskowanie o refundację 43% alokacji w ramach IV priorytetu.

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania IV priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 35. Dynamika wdrażania POIiŚ w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

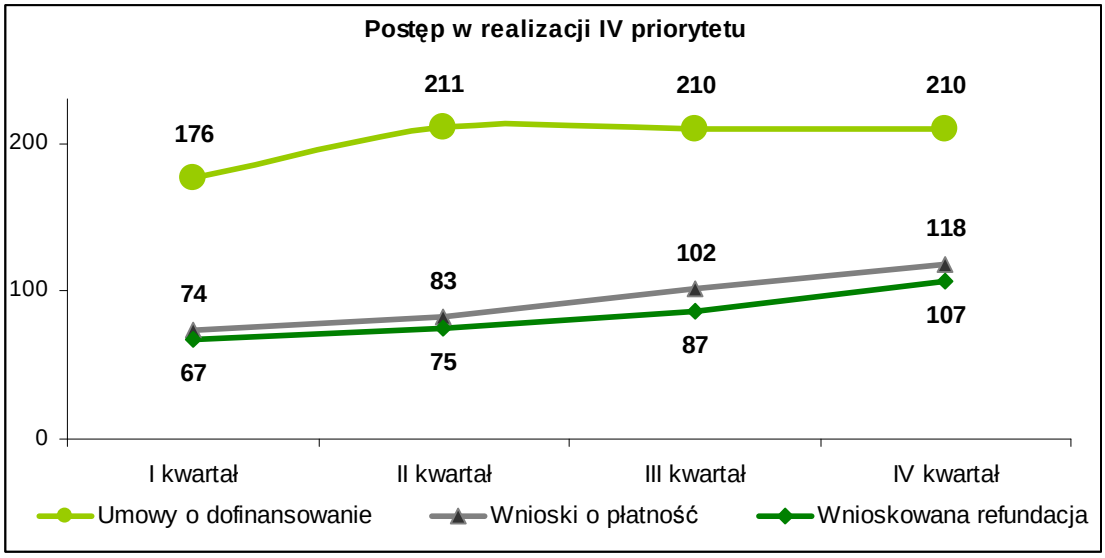

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na wykresie widoczny jest niewielki wzrost wartości podpisanych umów o dofinansowanie w ujęciu rocznym. Zauważyć należy, że o ile wartość umów pomiędzy I a II kwartałem wzrosła, to w III kwartale

spadła i pozostała na tym poziomie do końca 2012 r. Widoczny jest jednocześnie postęp w samej realizacji projektów, zarówno poprzez składane przez beneficjentów wnioski o płatność (największy wzrost pomierzy II a III kwartałem), jak i wnioskowaną refundację do KE (największy wzrost pomiędzy III a IV kwartałem 2013 r.) – co w rezultacie pozwoliło na zawnioskowanie o refundację 43% alokacji w ramach IV priorytetu.

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu IV oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji.

Wykres 36. Stan realizacji priorytetu IV w zakresie zatwierdzonych umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

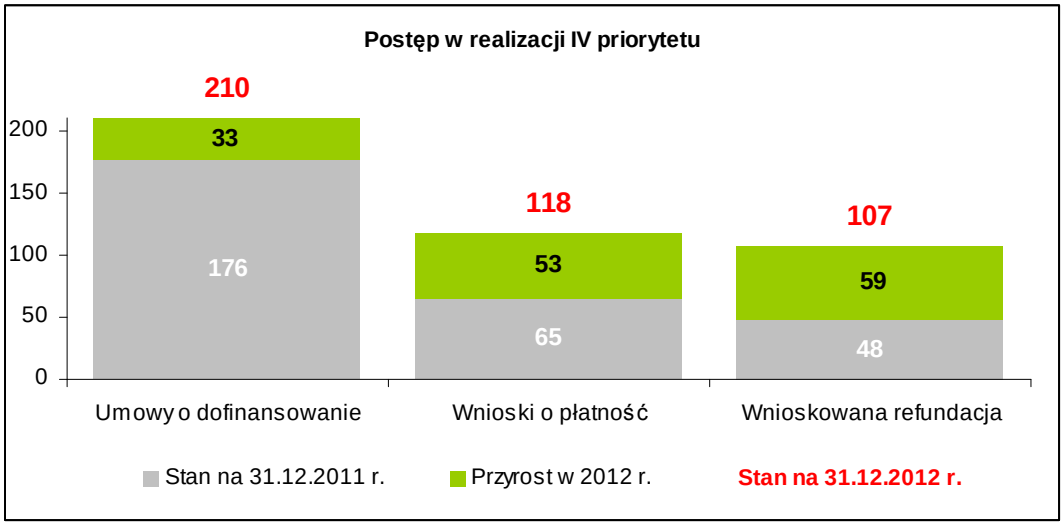

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na wykresie można zauważyć, że tempo podpisywania nowych umów w 2012 r. jest relatywnie niższe w stosunku do tempa wykazanych wydatków przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji. Sytuacja ta wynika głównie z kolejnego etapu wdrażania na jakim jest obecnie priorytet IV, tj. realizacji projektów (podpisano dotychczas umowy wykorzystujące 84% przyznanej alokacji dla priorytetu).

Decyzje dla dużych projektów

Do końca roku 2012 do Komisji Europejskiej przekazano **7[40] wniosków o potwierdzenie wkładu finansowego dla dużych projektów** w tym ani jeden w okresie sprawozdawczym. KE wydała 7 decyzji o przyznaniu wkładu finansowego dla dużych projektów, 3 z tych decyzji zostały wydane w roku 2012.

3.4.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Podział projektów wg sektorów gospodarki

W ramach IV osi priorytetowej wszystkie projekty dotyczą działalności związanej ze środowiskiem naturalnym.

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Wszyscy beneficjenci realizujący projekty w IV priorytecie to przedsiębiorcy.

Podział projektów w przestrzeni

[40] Zestawienie nie zawiera wniosku, który został wycofany z oceny ze względu na utracenie statusu dużego projektu.

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie, tak jak w przypadku wnioskowania o dofinansowanie, jest województwo śląskie – 30,1 mln euro, co wykorzystuje 12% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i alokacji dla priorytetu. Najniższą wartość zakontraktowanej alokacji odnotowano w województwie podlaskim, czyli 1,1 mln euro (1%).

15% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie zostało wydatkowanych w województwie dolnośląskim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości 17,9 mln euro. Najniższy poziom wydatkowania zanotowano w województwach podlaskim i warmińsko-mazurskim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego odpowiednio 1,1 mln euro oraz 1,0 mln euro, co stanowi zaledwie 1% całej wnioskowanej kwoty w ramach priorytetu.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu IV *Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska* ze środków EFRR w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	*Wnioski o płatność*

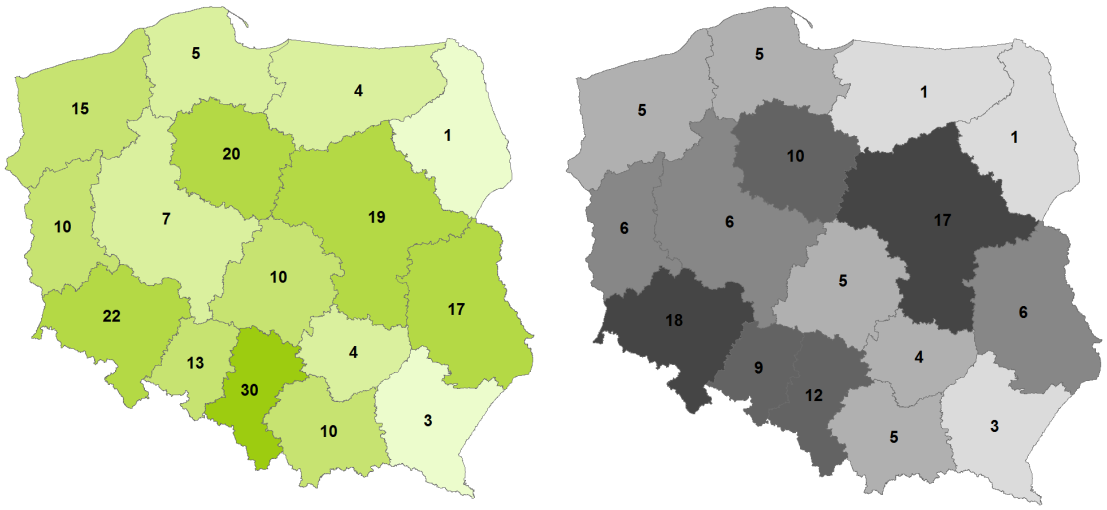

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Dane dotyczące przyznanego wsparcia w układzie regionalnym należy traktować jako dane przybliżone, gdyż na mapie nie zostały uwzględnione projekty o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo, na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów realizacji

W priorytecie IV wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Środowisko.*

Realizacja założonych celów

Główny cel Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko dotyczący m.in: *podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej*, w ramach IV osi priorytetowej realizowany jest poprzez ograniczenie negatywnego wpływu istniejącej działalności przemysłowej na środowisko i dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów prawa wspólnotowego.

W ramach priorytetu IV realizowane są następujące cele szczegółowe:

1. *Rozpowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego objętą certyfikacją*, któremu służy działanie 4.1. Wsparcie systemów zarządzania środowiskowego i ekoznaków. W ramach tego celu popularyzowane jest wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego ISO 14 001 i systemu EMAS oraz certyfikowanych ekoznaków przyznawanych w oparciu o ekologiczne kryteria atestacji.

2. Racjonalizacja gospodarki *zasobami naturalnymi i odpadami, w tym zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów innych niż komunalne i zwiększenie poziomu odzysku i recyklingu tych odpadów*, któremu służy działanie 4.2. Racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami w przedsiębiorstwach. W ramach działania wspierane są projekty polegające na budowie, rozbudowie i modernizacji istniejących instalacji lub urządzeń przemysłowych prowadzącej do zmniejszenie zużycia surowców pierwotnych poprzez zastąpienie ich surowcami wtórnymi z odpadów.

3. *Zapobieganie powstaniu i redukcja zanieczyszczeń różnych komponentów środowiska poprzez dostosowanie istniejących instalacji do wymogów najlepszych dostępnych technik (BAT*), któremu służy działanie 4.3. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT). W ramach działania wspierane są inwestycje pozwalające przedsiębiorcy wdrożyć najlepsze dostępne techniki, umożliwiające dostosowanie przedsiębiorstwa do wymogów prawa wspólnotowego, co jest niezbędne do ich funkcjonowania w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego.

4. *Ograniczenie ładunku zanieczyszczeń (w szczególności substancji niebezpiecznych) odprowadzanych przez przemysł do środowiska wodnego oraz zmniejszenie ilości nieoczyszczonych ścieków przemysłowych odprowadzanych do wód lub do ziemi*, któremu służy działanie 4.4. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. W ramach działania wsparcie otrzymują inwestycje w technologie oraz infrastrukturę gospodarki wodno-ściekowej w przedsiębiorstwach mające na celu ograniczenie ilości wytwarzanych ścieków przemysłowych, szczególnie ścieków niebezpiecznych oraz służące zwiększeniu stopnia redukcji ładunku zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych do wód.

5. *Poprawa jakości powietrza poprzez obniżenie wielkości emisji substancji zanieczyszczających z obiektów spalania paliw, priorytetowo są traktowane projekty dotyczące instalacji o mocy większej od 50 MW*, któremu służy działanie 4.5. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza. W ramach działania będą wspierane inwestycje w zakresie ochrony powietrza i dostosowanie istniejących instalacji do wymagań wynikających z dyrektywy 2001/80/WE w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł spalania. Jako priorytetowo traktowane są projekty o mocy powyżej 50 MW (w tym jednostek opalanych węglem), prowadzące do zmniejszenia emisji pyłów i gazów.

6. *Zwiększenie udziału odpadów poużytkowych i niebezpiecznych poddawanym procesom odzysku,* któremu służy działanie 4.6. Wsparcie dla przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów inne niż komunalne. W ramach 4.6. wspierane są działania w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów takich jak: opakowania, baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektroniczny, pojazdy wycofane z eksploatacji, oleje przepracowane, lampy wyładowcze, opony. Preferowane są projekty dotyczące odpadów, dla których obowiązują limity odzysku lub recyklingu.

W ramach priorytetu IV wspierane są projekty dużych oraz małych i średnich przedsiębiorstw redukujących ilość zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, odprowadzanych ze ściekami oraz redukujące ilość wytwarzanych odpadów i zwiększające udział odpadów poddawanych procesom odzysku, w szczególności recyklingu (działania 4.2. – 4.6.).

W ramach działania 4.1. wpierane są również projekty (nieinwestycyjne) polegające na wdrożeniu systemów zarządzania środowiskowego oraz uzyskania eko-znaków.

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu IV zakończyła się realizacja 139 projektów (zatwierdzono wnioski o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości 82,2 mln euro. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 221 zawartych umów o dofinansowanie

zakończono 63% inwestycji, które do zakończenia okresu sprawozdawczego rozliczyły 39% wartości dofinansowania UE ze wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach IV priorytetu.

Tabela 18. Stan realizacji priorytetu IV w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

IV PRIORYTET	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	221	1 422,2	209,8	84%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	139	596,1	82,2	33%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Dane dotyczące najważniejszych wskaźników produktu oraz rezultatu zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 19. Stopień realizacji wskaźników POIiŚ - wskaźniki produktu

Nazwa wskaźnika	Założenia POIiŚ	Szacowana wartość wskaźnika		Osiągnięta wartość wskaźnika	
	Wartość docelowa w roku 2015	Wartość wg zawartych umów	Stopień realizacji założeń POIiŚ	Wartość wg wniosków o płatność końcową	Stopień realizacji założeń POIiŚ
Liczba nowych lub zmodernizowanych instalacji z zakresu ochrony środowiska (szt.)	50	121	242%	68	136%
Liczba projektów służących poprawie jakości powietrza (szt.)	45	39	87%	15	33%

Źródło Źródło: Sprawozdanie IP POIiŚ za 2012 rok.

Wskaźniki produktu określone w POIiŚ już zostały albo wkrótce zostaną osiągnięte. Wartość wskaźnika *Liczba nowych lub zmodernizowanych instalacji z zakresu ochrony środowiska* znacznie przekroczyła wartości zakładane w POIiŚ i wynosi obecnie 242% w odniesieniu do umów zawartych oraz 136% w odniesieniu do projektów zakończonych. W pierwotnej wersji założona wartość omawianego wskaźnika w wyniku niedoszacowania została określona na poziomie 50 projektów. W trakcie wdrażania IV osi liczba umów podpisanych w ramach działania 4.2 – 4.6 wyniosła 121 (w tym również dotycząca przedsięwzięć w zakresie ochrony powietrza). Realizacja wartości wskaźnika *Liczba projektów służących poprawie jakości powietrza* wynosi 33% w odniesieniu do projektów zakończonych oraz 87% w odniesieniu do umów zawartych. Wartość ta wzrośnie jeszcze w wyniku zawierania kolejnych umów w ramach działania 4.5.

Tabela 20. Stopień realizacji wskaźników POIiŚ - wskaźniki rezultatu

Nazwa wskaźnika	Założenia POiiŚ	Osiągnięta wartość wskaźnika
	Zakładana wartość w roku 2015	Wartości osiągnięte wg danych GUS *Ochrona Środowiska* dane za 2011 r.
Zmniejszenie emisji głównych zanieczyszczeń powietrza ze szczególnie uciążliwych źródeł spalania paliw (tys. ton): - Dwutlenek siarki - Tlenki azotu - Pyły	358 239 50	503,4 332 57,5
Zmniejszenie ilości ścieków przemysłowych wymagających oczyszczenia (hm^3): - w tym oczyszczane	675 660	1 013,1 894,9
Zmniejszenie ilości odpadów (inne niż komunalne) (tys. ton): - wytworzone ogółem - w tym odpady poddane odzyskowi - w tym poddane unieszkodliwianiu	110 000,0 99 000,0 49 500,0	123 524,1 88 657,0 31 454,8

Źródło: Sprawozdanie IP POIiŚ za 2012 rok.

Jeśli chodzi o wskaźniki rezultatu określone w Programie, większość z nich nie została jeszcze osiągnięta. Należy jednak zwrócić uwagę, że wartości dotyczące realizacji wskaźników oparte są na danych statystycznych GUS za rok 2011. Ponadto wartości te odnoszą się do wszystkich podmiotów w Polsce, a nie tylko tych współfinansowanych ze środków unijnych. Dane te nie odzwierciedlają więc w sposób bezpośredni efektów ekologicznych osiąganych dzięki realizacji projektów współfinansowanych w ramach priorytetu IV POIiŚ.

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu IV na sektor środowiska w Polsce

Zgodnie z realizowanymi umowami dla projektów inwestycyjnych w ramach działań 4.2-4.6 POIiŚ, do najważniejszych efektów ekologicznych planowanych do osiągnięcia należą:

- Redukcja rocznej emisji zanieczyszczeń do powietrza do poziomu 3 438 921 t/rok, w tym:
  - SO_2: 59 150 t/rok,
  - NO_x: 12 666 t/rok,
  - Pyły: 2 122 t/rok,
  - CO_2: 3 364 983 t/rok,
- Zmiana zużycia wody przez wsparte przedsiębiorstwa o: 1 742 944,57 m^3/rok,
- Zmiana ilości ścieków przemysłowych wymagających oczyszczenia o: 432 000 m^3/rok,
- Zmiana zużycia energii przez wsparte przedsiębiorstwa o: 33 570,80 MWh/rok,
- Zmiana ilości odpadów wytwarzanych przez wsparte przedsiębiorstwa o: 295 230,33 t/rok.

Najbardziej znaczące efekty ekologiczne generowane są w zakresie ochrony powietrza i są efektem wyposażania elektrowni i elektrociepłowni w instalacje odsiarczania i odazotowania spalin. Inne rodzaje inwestycji generować będą również efekty ekologiczne w postaci zmniejszenia emisji pyłu, a także dwutlenku węgla (np. w wyniku konwersji kotłów węglowych na biomasowe). Wspomniane wartości będą się jeszcze zwiększać w ramach zawierania kolejnych umów w ramach działania 4.5.

W pkt. 2.6.4. *Koordynacja i komplementarność jako przedmiot badań ewaluacyjnych* przedstawiona została mapa prezentująca rozkład przestrzenny projektów w zakresie ochrony powietrza.

Projektem generującym największy efekt ekologiczny w postaci ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery dla którego zawarto umowę w 2012 r. jest projekt pod nazwą *Konwersja kotła OP230 Nr 2 (K3) na kocioł opalany biomasą w Elektrociepłowni nr 4 Dalkia Łódź S.A* realizowany w ramach

działania 4.5. Dzięki jego realizacji łączna emisja SO_2, CO_2, NOx oraz pyłów do atmosfery, zmniejszy się prawie o 360 tys. ton.

Nie mniej istotne są również efekty w zakresie zmniejszenia zużycia wody do procesów produkcyjnych, ograniczania ilości powstawania odpadów trafiających na składowiska, a także redukcji zużycia energii w przedsiębiorstwach.

Przykładowy projekt realizowany w ramach IV priorytetu

Tytuł projektu: ***Budowa Instalacji Mokrego Odsiarczania Spalin kotłów K5, K6, K7, K10 i K11 w Elektrociepłowni Siekierki***

Działanie: 4.5. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza

Beneficjent: PGNiG TERMIKA (dawne Vattenfall Heat Poland S.A).

Województwo: mazowieckie

Wartość projektu: 50, 3 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 4,9 mln euro

Data zakończenia: 31 lipca 2012 r.

Charakterystyka projektu: Projekt jest ważny z punktu widzenia dbałości o jakość powietrza w stolicy. Celem projektu była redukcja emisji dwutlenku siarki z kotłów zainstalowanych w zakładzie. W ramach przedsięwzięcia zbudowana została instalacji Mokrego Odsiarczania Spalin wraz z niezbędnymi do funkcjonowania technologii głównej odsiarczania układami pomocniczymi i infrastrukturą towarzyszącą. Osiągnięcie efektu ekologicznego w postaci zmniejszenia emisji SO_2 odprowadzanego do powietrza o 3 825,7 Mg/rok oraz dotrzymanie stężenia SO_2 na przewodzie kominowym nr 1 komina H200:

≤ 200mg/Nm^3– przy pracy kotłów parowych (nr 10 i 11)
≤ 400mg/Nm^3 – przy jednoczesnej pracy kotłów parowych i wodnych (nr 10, 11, 5, 6 i 7)

Ciekawostki: PGNiG TERMIKA jest największą polską elektrociepłownią, drugą, co do wielkości w Europie. Początkowo jako EC Siekierki rozpoczął produkcję w 1961 roku. Zakład dysponuje mocą cieplną 2081 MW i mocą elektryczną 622 MW. Szacuje się, że rzeczywiste redukcje emisji SO_2 do atmosfery w wyniku wybudowania pierwszej i drugiej instalacji odsiarczania spalin, zmniejszą emisję tego zanieczyszczenia z EC Siekierki o ok. 65%, tym samym znacznie poprawi jakość środowiska w Warszawie i okolicach. Dodatkowym efektem jest produkcja czystego gipsu, który zastąpi surowiec pozyskiwany ze źródeł kopalnych.

Zdjęcie 8. Kanały spalin, podgrzewacz i chłodnica spalin II etapu MIOS. Po lewej trójprzewodowy komin wybudowany w I etapie[41].

Źródło: Strona internetowa beneficjenta

Zdjęcie 9. Po lewej stronie komin, kanały spalin z podgrzewaczem i chłodnicą spalin. Obok budynek technologiczny, a dalej na prawo budynek odwadniania gipsu.

Źródło: Strona internetowa beneficjenta

[41] Etap II jest kontynuacją działań podjętych przez beneficjenta Vattenfall Heat Poland S.A dla projektu **Budowa Instalacji Mokrego Odsiarczania Spalin kotłów K14, K15, K16 w Elektrociepłowni Siekierki. Wartość projektu wyniosła** niespełna 96 mln euro, z czego dofinansowanie ze środków UE wyniosło prawie 4,9 mln euro. Celem projektu stało się osiągnięcie efektu ekologicznego w postaci zmniejszenia emisji SO2 odprowadzanego do powietrza o 3830,3 Mg/rok oraz dotrzymanie stężenia SO2 na przewodzie kominowym nr 2 komina H200:
≤ 200mg/Nm3 – przy pracy kotłów parowych (nr 14 i 15)
≤ 400mg/Nm3 – przy jednoczesnej pracy kotłów parowych i wodnych (nr 14, 15 i K16). 26 września 2011 roku został podpisany protokół odbioru końcowego i przekazania do użytkowania projektu „Budowa Instalacji Mokrego Odsiarczania Spalin kotłów K14, K15, K16 w Elektrociepłowni Siekierki" (MIOS I). Zakończyło to I Etap budowy.

3.4.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Przy wdrażaniu IV osi priorytetowej pojawiły się następujące problemy:

- Brak możliwości dofinansowania projektów z listy rezerwowej III konkursu z działania 4.5. Duży niedobór środków budżetu UE (brakująca kwota to ok. 109 mln euro, brak zapewnienia dofinansowania 44 projektom).

  W tym celu podjęto działania zmierzającej do pozyskania środków na dofinansowanie projektów z listy rezerwowej, działania zmierzające do zastąpienia dotacji z EFRR środkami krajowymi w ramach ewentualnego utworzenia programu finansującego inwestycje działania 4.5 środkami pożyczki udzielanej przez IW[42].

- Brak jednoznacznego stanowiska w sprawie zmian dotyczących dużych projektów, które zatwierdzała KE (brak jasno sprecyzowanego zakresu zmian podlegających raportowaniu do KE).

  W przypadku zmian w projektach dużych dotyczących nazwy/siedziby beneficjenta informacje na ten temat zostały zaktualizowane w drodze aneksów do umów oraz korekt wprowadzonych do systemów informatycznych.

Wnioski i rekomendacje IZ/KE/KM dla dalszej realizacji priorytetu

Realizacja IV priorytetu przebiega prawidłowo. Wysoka kontraktacja oraz bieżąca realizacja prognoz płatności pozwala założyć, że nie ma zagrożenia we wdrażaniu tego priorytetu.

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans.*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami.

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.5. PRIORYTET V OCHRONA PRZYRODY I KSZTAŁTOWANIE POSTAW EKOLOGICZNYCH

3.5.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie V są realizowane w ramach czterech działań:

- **5.1 *Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej;***

[42] W marcu 2013 r rozpoczęto procedurę aktualizacji *Szczegółowego Opisu Priorytetów* POIiŚ. W wyniku oszczędności, które pojawiły się w działaniach 4.1, 4.2, 4.4 i 4.6 – część środków zostanie przeniesiona na działanie 4.5, gdzie nastąpi zwiększenie alokacji o 2 780 000 euro.

- **5.2** ***Zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych;***
- **5.3** ***Opracowanie planów ochrony;***
- **5.4** ***Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej.***

W ramach V priorytetu, wysokość środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi **89,8 mln euro**, co stanowi 2% alokacji środków z EFRR w ramach Programu i 0,3% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji na działania wdrażane w priorytecie V.

Wykres 37. Podział alokacji priorytetu V na działania (dane w mln euro).

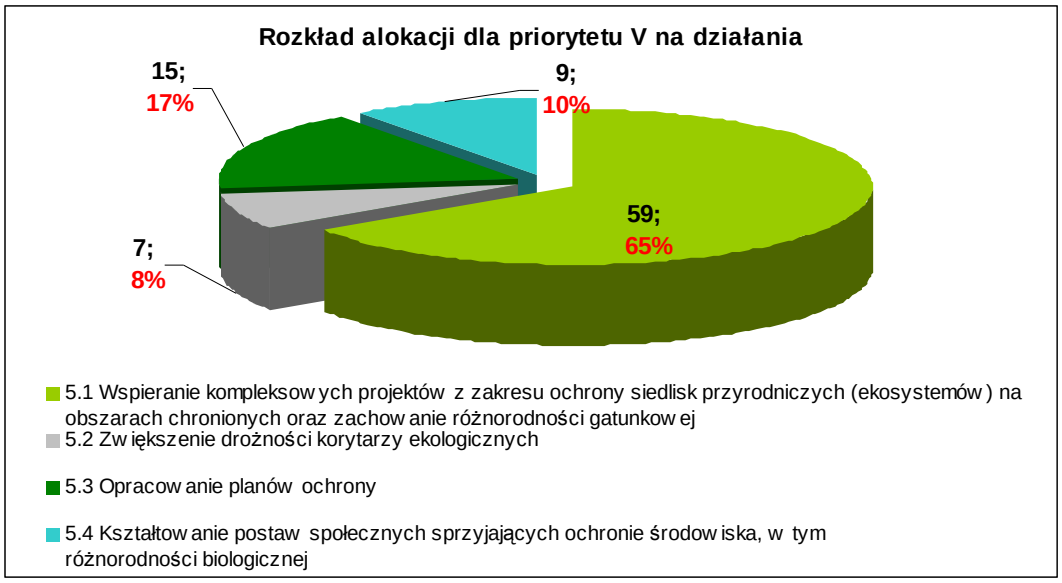

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu V weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **376 wniosków o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą **219,0 mln euro**. W bieżącym okresie sprawozdawczym zarejestrowano 102 wnioski. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 roku **155 wniosków o dofinansowanie** (czyli 41% złożonych wniosków o dofinansowanie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **92,6 mln euro**.

Umowy o dofinansowanie

Analizując proces kontraktacji alokacji, należy zaznaczyć, że priorytet V jest **jednym z bardziej zaawansowanych** priorytetów. Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **141 umów o dofinansowanie,** z czego 14 w 2012 r. W działaniu 5.1 podpisano 94 umowy, w działaniu 5.2 – 3 umowy, w działaniu 5.3 – 21 umów, natomiast w działaniach 5.4 - 23 umowy.

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało już ponad **89% alokacji** przypadającej dla V priorytetu. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować wzrost wykorzystania dostępnej alokacji (z 82% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 96,7 mln euro, wartość wydatków kwalifikowalnych wyniosła 94,7 mln euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na 80,1 mln euro**. Analizując poziom zakontraktowania w ramach priorytetu V należy wskazać, że w działaniu 5.2 odnotowano wyższy stopień kontraktacji – cała dostępna alokacja dla działania została rozdysponowana. Wartość zakontraktowanych środków w ramach tego działania wyniosła ogółem 8,4 mln euro, przy czym dofinansowanie unijne wyniosło 7,1 mln euro. W działaniu 5.1 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 60,8 mln euro, w tym 50,0 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 84% alokację dla działania. Tempo kontraktacji w działaniu 5.1 ma znaczący wpływ na

tempo kontraktacji w całym priorytecie ponieważ działanie to w 65% wykorzystuje alokacje dla priorytetu. W działaniu 5.3 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 17,6 mln euro, w tym 14,6 mln euro stanowi dofinansowania UE, co w prawie 99% wykorzystuje alokację dla działania. W działaniu 5.4 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 9,9 mln euro, w tym 8,4 mln euro stanowi dofinansowania UE, co w ponad 96% wykorzystuje alokację dla działania.

W ramach priorytetu V przewidziano wybór projektów do realizacji zarówno w trybie konkursowym jak i indywidualnym.

Projekty indywidualne

W okresie sprawozdawczym *Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* dla priorytetu V nie podlegała aktualizacji.

W ramach V priorytetu jedynie 6 projektów realizowanych jest w trybie indywidualnym, z czego wszystkie znajdują się na liście podstawowej. Na realizację projektów z LPI zarezerwowana jest kwota dofinansowania **środkami UE** wynoszącą **9,3 mln euro.**

Do końca okresu sprawozdawczego z beneficjentami projektów indywidualnych zostały podpisane umowy na realizację większości projektów z LPI. Podpisano **5 umów o dofinansowanie** (w działaniu 5.3 – 1 umowę a w działaniu 5.4 – 4[43] umowy) o wartości całkowitej 11,8 mln euro i takiej samej wartości wydatków kwalifikowanych, a środki pochodzące z EFRR obejmują kwotę prawie **9,7 mln euro**.

Konkursy

Dominującym trybem wyboru projektów w ramach V priorytetu jest tryb konkursowy. Dotychczas w ramach priorytetu ogłoszono 18 konkursów dla wszystkich działań priorytetu V. W działaniu 5.1 ogłoszono najwięcej bo 10 konkursów, w tym 2 w okresie sprawozdawczym. W działaniach 5.2 i 5.3 ogłoszono po 2 konkursy. W działaniu 5.4 ogłoszono 4 konkursy. W działaniach 5.2, 5.3, 5.4 w okresie sprawozdawczym nie ogłoszono konkursów.

Do końca 2012 r. z wnioskodawcami wszystkich ogłoszonych w V priorytecie konkursów podpisano **136 umów o dofinansowanie** o wartości całkowitej ponad 84,9 mln euro, wartości kosztów kwalifikowanych 82,8 mln euro, w tym kwota środków przyznanych z EFRR wyniosła **70,4 mln euro, co stanowi 78% alokacji dla priorytetu**. Liczba projektów konkursowych z podpisanymi umowami o dofinansowanie stanowi 96% wszystkich projektów realizowanych w V priorytecie.

Poniższy wykres prezentuje podział środków wspólnotowych przyznanych w ramach podpisanych z beneficjentami umów o dofinansowanie według trybów wyboru projektów.

Wykres 38. Porównanie alokacji i podpisanych umów o dofinansowanie w podziale na tryby wyboru projektów (dane w mln euro)

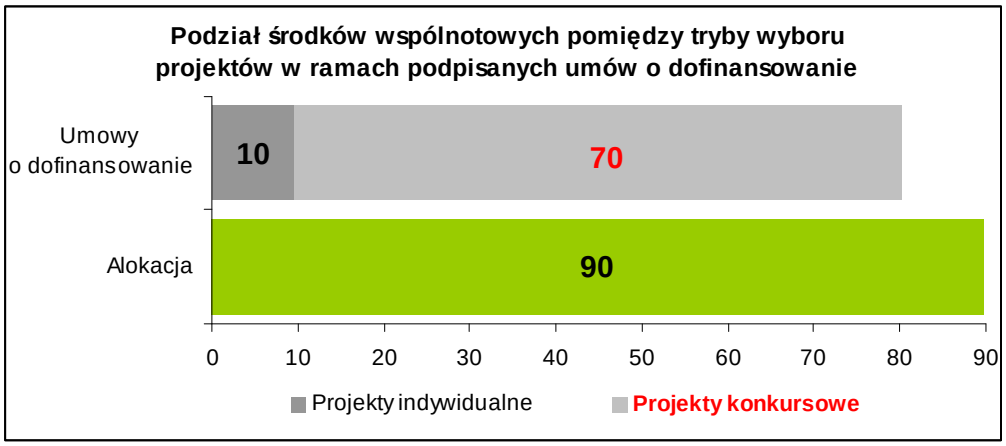

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ

[43] Ostatnia umowa dla projektu indywidualnego w priorytecie V została podpisana 19.03.2013 r.

Wnioski o płatność

Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł ponad **36%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 17%, co oznacza **wzrost o 19 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**. W działaniu 5.1 rozliczone wnioskami zostało prawie 36% alokacji dla działania, w działaniu 5.2 rozliczone wnioskami zostało prawie 37% alokacji dla działania, w działaniu 5.3 rozliczone wnioskami zostało ponad 22% alokacji dla działania, a w działaniu 5.4 – ponad 65% alokacji.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 40,7 mln euro, wydatki kwalifikowane wyniosły 38,6 mln euro, z czego część unijna wyniosła **32,7 mln euro.** Najwyższa wartość wydatków kwalifikowanych w części UE została rozliczona w działaniu 5.1 i wyniosła 21,2 mln euro, w ramach działania 5.2 rozliczono 2,6 mln euro, w działaniu 5.3 rozliczono 3,3 mln euro, natomiast w działaniu 5.4 – 5,7 mln euro.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE 3 ***Poświadczenia i deklaracje wydatków*** *oraz wnioski o płatność okresową* dla priorytetu V na łączną kwotę wydatków kwalifikowanych wynoszącą **14,9 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **12,7 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach V osi priorytetowej do KE zostało przekazanych 11 *Poświadczeń i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowanych 23,9 mln euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości 20,3 mln euro, co stanowi prawie 23% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 14 p.p** w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała 17,7 mln euro. Należy podkreślić, że tylko w roku 2012 wartość refundacji wyniosła prawie 10,1 mln euro, czyli 57% zrefundowanych środków w ramach V osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Wg stanu na koniec 2012 r. od początku realizacji Programu zrefundowanych zostało 87% wnioskowanej refundacji.

Dynamika

Na wykresie dostrzec można, iż wzrost wartości podpisanych umów o dofinansowanie nastąpił jedynie pomiędzy III a IV kwartałem 2012 r. Widoczny jest jednocześnie niewielki postęp w samej realizacji projektów zarówno poprzez składane przez beneficjentów wnioski o płatność, jak i wnioskowaną refundację do KE (największy postęp widać pomiędzy II a III kwartałem 2012 r.), który w rezultacie pozwolił na zawnioskowanie o refundację 23% alokacji w ramach V priorytetu.

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania V priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 39. Dynamika wdrażania priorytetu V w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

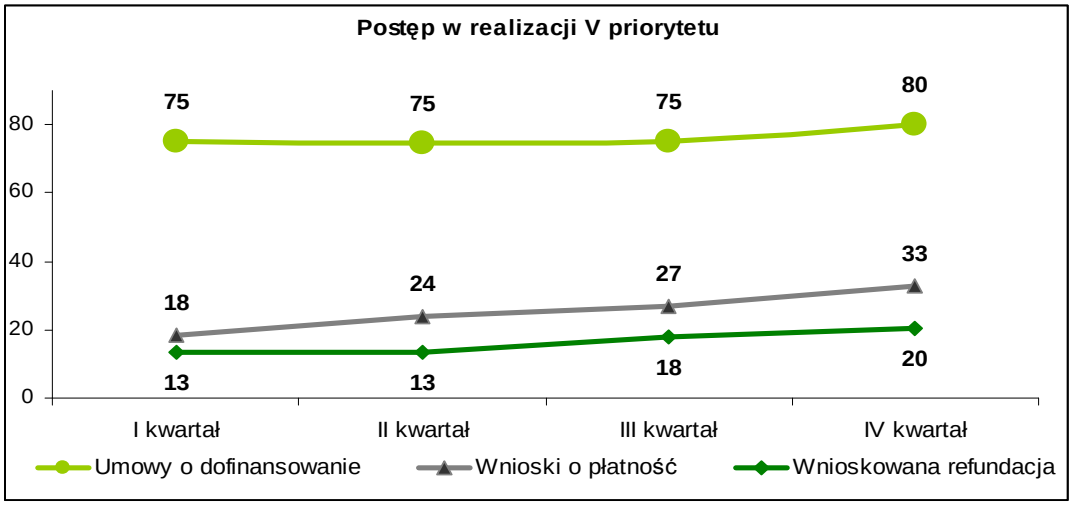

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na wykresie dostrzec można, iż wzrost wartości podpisanych umów o dofinansowanie nastąpił jedynie pomiędzy III a IV kwartałem 2012 r. Widać również postęp w realizacji projektów zarówno w zakresie składanych przez beneficjentów wniosków o płatność, jak i wartość wnioskowanej refundacji do KE (największy postęp nastąpił pomiędzy II a III kwartałem 2012 r.), który w rezultacie pozwolił na zawnioskowanie o refundację 23% alokacji w ramach V priorytetu.

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu V oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji.

Wykres 40. Stan realizacji priorytetu V w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

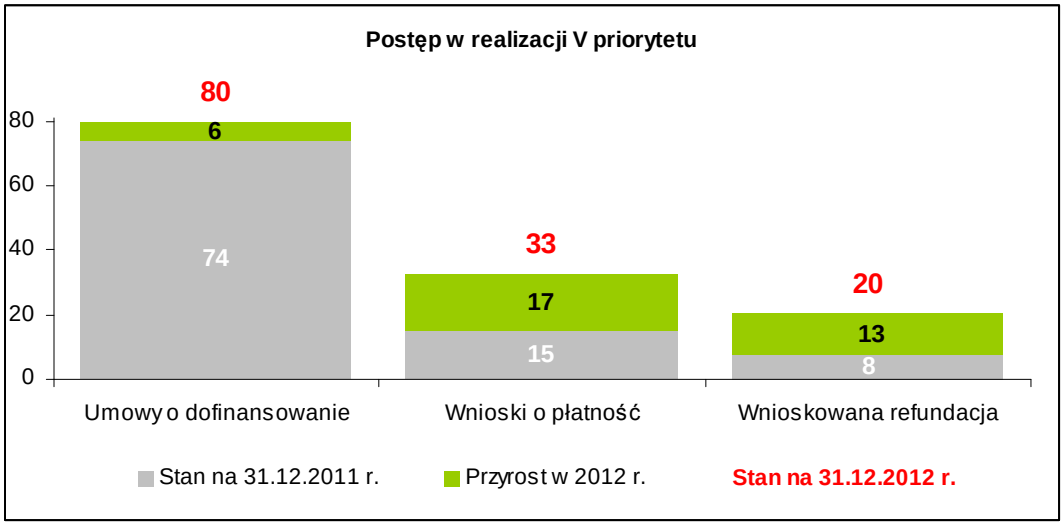

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

3.5.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Podział projektów wg sektorów gospodarki

Realizowane w ramach V osi priorytetowej projekty dotyczą działalności związanej ze środowiskiem naturalnym.

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Najwięcej projektów, bo aż 73, jest realizowanych przez organy władzy i administracji rządowej. Wartość tych projektów stanowi 58% wartości wszystkich projektów w V priorytecie. Organizacje non-profit są beneficjentami 47 projektów o wartości 21,2 mln euro, co stanowi 27% wartości wszystkich realizowanych projektów w tej osi. 15% projektów o wartości łącznie 13 mln euro realizowanych jest przez jednostki samorządu terytorialnego (10 projeków), uczelnie i jednostki naukowe (10 projektów) i przedsiębiorstwo państwowowe (1 projekt). Z badania ewaluacyjnego[44] przeprowadzonego w 2012 r. wynika, że w zależności od formy prawnej beneficjentów można wyróżnić problemy z jakimi podczas realizacji projektów stykają się poszczególne grupy (przykład parków narodowych- szerzej w problemach zidentyfikowanych przy wdrażaniu V osi). Wiedza ta pozwala instytucjom zaangażowanym we wdrażanie priorytetu V reagować w odpowiedni sposób wobec konkretnej grupy beneficjentów u której wystąpiły problemy (innym przykładem są organizacje pozarządowe, których projekty są dobrze przygotowane merytorycznie, jednak w trakcie realizacji napotykają problemy ze

[44] *Badanie ewaluacyjne dotyczące wdrażania V priorytetu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* - raport końcowy (Gdańsk, listopada 2012) przeprowadzonego przez EU-Consult Sp. z o.o. Dla celów sprawozdawczych na potrzeby opisu działań podejmowanych w V osi wykorzystano wnioski z przeprowadzonego badania.

stosowaniem Pzp w związku z tym, że nie są to podmioty zobligowane do stosowania Pzp w takim stopniu jak administracja państwowa).

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach V osi priorytetowej według formy prawnej beneficjentów.

Wykres 41. Wartość projektów według formy prawnej beneficjentów na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro).

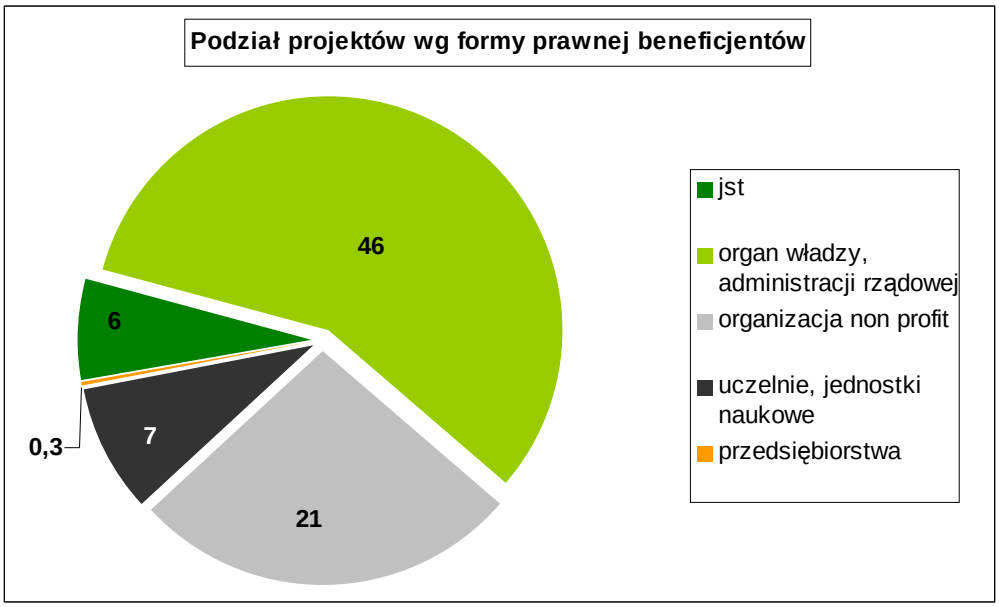

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie jest województwo małopolskie – 12,0 mln euro, co wykorzystuje 15% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i 13% alokacji dla priorytetu. Najniższą wartość zakontraktowanej alokacji odnotowano w województwie łódzkim, czyli 0,8 mln euro (1% alokacji).

14% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie zostało wydatkowanych w Małopolsce, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości 4,6 mln euro. Najniższą, bo zaledwie 1% poziom wydatkowania zanotowano w województwach kujawsko-pomorskim, świętokrzyskim oraz łódzkim.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu V *Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych* ze środków EFRR w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	Wnioski o płatność

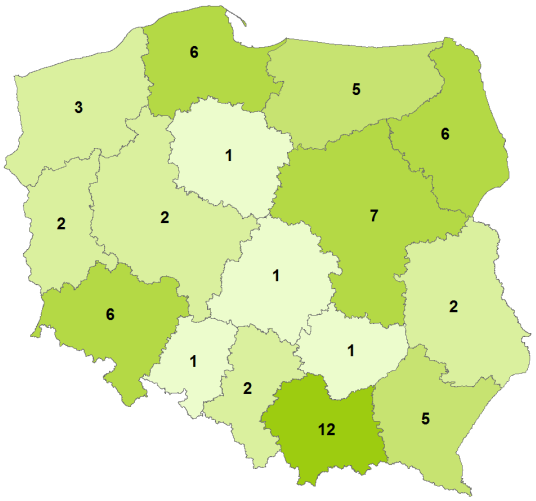

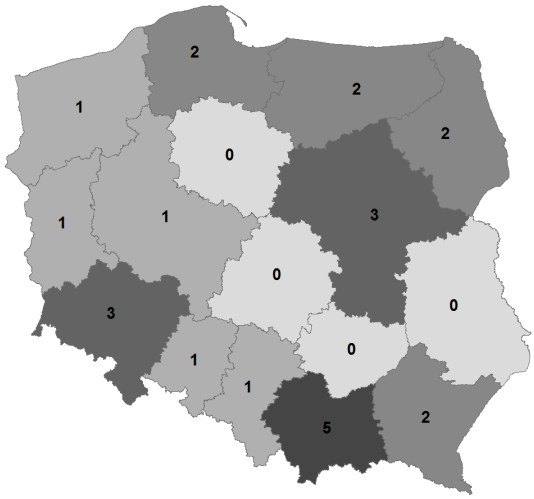

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Dane dotyczące przyznanego wsparcia w układzie regionalnym należy traktować jako dane przybliżone, gdyż na mapie nie zostały uwzględnione projekty o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo, na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów wsparcia

W priorytecie V wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Środowisko.*

Realizacja założonych celów

Główny cel Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko dotyczący m.in: *podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej*, w ramach V osi priorytetowej realizowany jest poprzez ograniczenie degradacji środowiska naturalnego oraz strat jego zasobów i zmniejszania różnorodności biologicznej.

W ramach priorytetu V realizowane są następujące cele szczegółowe:

1. Przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) i ostoi gatunków na obszarach chronionych wraz z zachowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów,

2. Przywrócenie drożności korytarzy ekologicznych umożliwiających przemieszczanie się zwierząt i funkcjonowanie populacji w skali kraju,

3. Wsparcie procesu opracowania planów ochrony dla obszarów chronionych,

4. Zwiększenie świadomości w zakresie potrzeby i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu.

W zakresie celu 1 i 2 wspierane są przedsięwzięcia dotyczące m.in.: odbudowy zdegradowanych siedlisk nieleśnych i wodnych, odbudowy zdegradowanych siedlisk leśnych poprzez dostosowanie składu gatunkowego drzewostanów do potencjalnych warunków siedliskowych, przywracania właściwych stosunków wodnych siedlisk wodno-błotnych, wykupu gruntów kluczowych dla ochrony przyrody i ich denaturalizacji, budowy lub modernizacji małej infrastruktury służącej udostępnianiu dla turystów obszarów chronionych, a także budowy przejść dla zwierząt nad i pod istniejącymi drogami i liniami kolejowymi.

W obszarze celu 3 i 4 środki przeznaczane są na przygotowanie dokumentacji technicznej oraz przyrodniczej dla projektów (w tym: planów ochrony gatunków i siedlisk, inwentaryzacji przyrodniczej,

opisu stanu istniejącego wraz z analizą potrzeb oraz analizą opcji), opracowanie planów ochrony dla obszarów Natura 2000 oraz parków narodowych, ogólnopolskie lub ponadregionalne projekty szkoleniowe lub programy aktywnej edukacji dla wybranych grup społecznych i zawodowych mające na celu podnoszenie kwalifikacji i kształtowanie świadomości w zakresie zrównoważonego rozwoju, kampanie informacyjno-promocyjne dotyczące wybranych aspektów środowiska i jego ochrony prowadzone z udziałem środków masowego przekazu, społecznych organizacji ekologicznych i innych podmiotów, w tym badania opinii publicznej, budowanie sieci partnerstwa na rzecz ochrony środowiska.

W priorytecie V realizowanych jest 141 projektów o bardzo różnorodnej tematyce, w tym projekty istotne z punktu widzenia wypełnienia zobowiązań akcesyjnych – opracowanie planów ochrony dla obszarów Natura 2000 oraz duże projekty o zasięgu ogólnokrajowym, których celem jest informowanie poszczególnych grup społecznych nt. zasad funkcjonowania Natury 2000. Projekty te przyczyniają się do realizacji zobowiązań wynikających m.in. z art. 6(1) Dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory oraz art. 28 ust. 1 Ustawy o ochronie przyrody.

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu V zakończyła się realizacja **21 projektów** (zatwierdzono wnioski o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości 5,5 mln euro. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 141 zawartych umów o dofinansowanie zakończono 15% inwestycji, które do zakończenia okresu sprawozdawczego rozliczyły 7% wartości dofinansowania UE ze wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach V priorytetu.

Tabela 21. Stan realizacji priorytetu V w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

V PRIORYTET	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	141	96,7	80,1	89%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	21	6,7	5,5	6%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Wszystkie wskaźniki są monitorowane i nie ma zagrożenia nieosiągnięcia ich wartości, ponadto należy podkreślić, że większość z nich zostanie znacznie przekroczona w stosunku do zakładanych wartości. Związane jest to z brakiem możliwości precyzyjnego określenia wartości wskaźników zakładanych przed rozpoczęciem realizacji priorytetu V, gdyż na etapie planowania działań w ramach POIiŚ nie były jeszcze zidentyfikowane konkretne projekty. W przypadku wskaźnika dotyczącego planów ochrony, na LPI wpisano projekt GDOŚ (*Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski*), w ramach którego zostanie opracowanych ponad 400 planów ochrony. Na poziomie Programu oszacowano wartość wskaźnika na poziomie 100 planów, gdyż brano pod uwagę tylko projekty konkursowe.

Wskaźnik POIS *Liczba połączonych ekosystemów* , jest wskaźnikiem określającym łączną ilość odrębnych ekosystemów, która w wyniku utworzenia i utrzymania korytarzy ekologicznych składających się z pozbawionych barier odcinków cieków wodnych, przepławek, kanałów, przejść dla zwierząt nad i pod drogami i liniami kolejowymi uzyskała możliwość wymiany materiału genetycznego pomiędzy poszczególnymi populacjami gatunków. W przypadku ww. wskaźnika znaczne przekroczenie wynika przede wszystkich z realizacji dwóch projektów działania 5.2: projektu polegającego na ochronie pachnicy dębowej oraz projektu mającego na celu udrożnienie barier migracyjnych dla organizmów wodnych w korycie rzeki Wisłoki.

Tabela 22. Stan realizacji wybranych wskaźników w ramach V priorytetu POIiŚ[45].

Nazwa wskaźnika	Szacowana wartość wskaźnika *	% realizacji wskaźnika zakładanego w Programie
Liczba zrealizowanych projektów służących ochronie siedlisk, zbiorowisk roślinnych lub gatunków (szt.)	98	65%
Liczba połączonych ekosystemów (szt.)	79	790%
Liczba opracowanych planów ochrony (szt.)	469	469%
Liczba zrealizowanych projektów z zakresu edukacji lub promocji postaw ekologicznych	23	115%

**szacowana wartość wskaźnika określona w umowach o dofinansowanie*

Źródło: Sprawozdanie IP POIiŚ za 2012 rok

W poprzednim okresie sprawozdawczym w związku ze średniookresowym przeglądem Programów Operacyjnych dokonano analizy realizacji wskaźników określonych w POIiŚ i zaproponowano ich korektę.

Tabela 23. Wykaz zaproponowanych zmian wskaźników programowych w zakresie V priorytetu.

Wskaźnik	Proponowana zmiana
Liczba zrealizowanych projektów służących ochronie siedlisk, zbiorowisk roślinnych lub gatunków	Wartość wskaźnika – z **150** na **80**
Liczba osób uczestniczących w imprezach masowych	Liczba osób **objętych działaniami edukacyjnymi**
Łączna powierzchnia obszarów Natura 2000, na której zrealizowano projekty przyczyniające się do ich ochrony	Łączna powierzchnia obszarów Natura 2000, na których **przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów**
Liczba opracowanych planów ochrony	Zmiana rodzaju wskaźnika ze **wskaźnika rezultatu** na **wskaźnik produktu**

Źródło: Sprawozdanie IP POIiŚ za 2012 rok.

W pierwszym półroczu 2012 r. przekazano dodatkowe wyjaśnienia w zakresie wyżej opisanych zmian.

Wartość wskaźnika ***Liczba zrealizowanych projektów służących ochronie siedlisk, zbiorowisk roślinnych lub gatunków*** została oszacowana w oparciu o informacje nt. średniej wielkości przedsięwzięć z zakresu ochrony przyrody/edukacji ekologicznej realizowanych przez organy ochrony przyrody oraz organizacje pozarządowe, na podstawie obserwacji z kilku lat poprzedzających przygotowanie POIiŚ, przy czym przeciętną wartość projektu oszacowano na poziomie 244-488 tys. euro.

[45] Na podstawie szacowanych wartości określonych w umowach o dofinansowanie.

W trakcie wdrażania priorytetu, w miarę rozstrzygania poszczególnych konkursów stwierdzono, iż faktyczna wartość składanych i wybieranych do wsparcia przedsięwzięć częstokroć przekracza 500 tys. euro, a średnia wartość projektów, dla których podpisano umowy o dofinansowanie waha się w zakresie 580-630 tys. euro. Zbyt niskie oszacowanie wartości wskaźnika wynikało z braku wcześniejszych doświadczeń związanych z realizacją ogólnopolskich działań w zakresie ochrony przyrody.

Pierwotną nazwę wskaźnika ***Liczba osób uczestniczących w imprezach masowych*** zaproponowano opierając się na dużym zainteresowaniu potencjalnych beneficjentów działaniami z zakresu kampanii społecznych oraz organizowaniem w ich trakcie imprez masowych promujących szeroko wybrane aspekty ochrony środowiska. Dane takie zebrano m.in. w ramach ankiety przeprowadzonej w 2007 roku wśród potencjalnych beneficjentów V priorytetu oraz instrumentu LIFE+. W trakcie oceny wniosków wpływających na kolejne konkursy dał się zauważyć spadek zainteresowania wnioskodawców tego typu działaniami, na korzyść mniejszych imprez o charakterze lokalnym, bądź też spotkań z określonym gronem uczestników, których celem jest rozwiązanie konkretnych problemów środowiskowych. Mając powyższe na uwadze, IP zaproponowała zmianę nazwy wskaźnika, dzięki czemu uzyska się możliwość faktycznego zaprezentowania zasięgu działań edukacyjnych prowadzonych w ramach działania 5.4.

Propozycja zmiany nazwy wskaźnika: ***Łączna powierzchnia obszarów Natura 2000, na której zrealizowano projekty przyczyniające się do ich ochrony*** ma charakter techniczny i podyktowana jest potrzebą ujednolicenia zbieżnych wskaźników przewidzianych w obrębie priorytetu V.

Przeklasyfikowanie wskaźnika ***Liczba opracowanych planów ochrony*** na wskaźnik produktu należy potraktować, jako sprostowanie oczywistej omyłki – zarówno w umowie, jak i wniosku o dofinansowanie ww. wskaźnik jest zaklasyfikowany jako wskaźnik produktu.

Cross – financing

W priorytecie V cross-financing występuje tylko w działaniu 5.4 *Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej*. W 2012 r. zdecydowano o ponownym przeliczeniu właściwego poziomu cross-financingu w przedsięwzięciach w ramach 5.4. Na podstawie tego założenia dokonano obliczenia właściwego poziomu cross-financingu w projektach, co pozwoli na skorygowanie danych w KSI (moduł Umowy o dofinansowanie).

W celu skorygowania danych we wnioskach o płatność, niezbędne będzie dokonanie obliczeń wydatków z fazy II zatwierdzanych w poszczególnych wnioskach o płatność. Z uwagi na stopień zaawansowania projektów z działania 5.4 (11 zakończonych projektów z 23 umów), dokonanie niezbędnych korekt w KSI będzie czasochłonne. Przewidywany termin zakończenia procesu korekt w KSI to koniec II kwartału 2013 r.

Ponadto warto podkreślić, że wartość wydatków kwalifikowalnych z zakresu interwencji EFS, jaka została wykazana i zatwierdzona w poświadczeniach wydatków skierowanych do KE od początku Programu wyniosła 5,8 mln euro (w okresie sprawozdawczym 566,6 tys.euro), a faktyczne efekty stosowania zasady cross-financingu są tożsame z efektami z tymi, które osiągnięto w ramach działania 5.4. Obejmują one m.in.:

- konkursy, w których wzięło udział ok. 27 tys. dzieci,
- szkolenia, w których uczestniczyło ok. 5 tys. osób (w tym 3,6 tys. z zakresu OOŚ),
- działania edukacyjne szkolenia, warsztaty, seminaria, zajęcia w terenie, konkursy), w których wzięło udział 48 tys. mieszkańców obszarów chronionych,
- 5 ogólnopolskich kampanii informacyjnych, które objęły swoim zasięgiem ok. 40 mln odbiorców.

Monitoring poziomu cross-financingu będzie się odbywać w ramach przeglądu harmonogramów realizacji projektu.

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu V na sektor środowiska w Polsce

W ramach priorytetu V realizowane są działania z szeroko rozumianej ochrony przyrody. Przewidywanymi efektami realizacji priorytetu są m.in. zapewnienie ochrony najważniejszych

obszarów przyrodniczych w kontekście rozwoju gospodarki, zwiększenie świadomości ekologicznej, w szczególności do obszarów chronionych, właściwe wykorzystywanie unikalnych walorów przyrodniczych Polskich dla zwiększenia jej atrakcyjności.

Środki z EFRR w ramach V priorytetu przeznaczone są na realizację inwestycji związanych ze wsparciem kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowaniem różnorodności gatunkowej, zwiększeniem drożności korytarzy ekologicznych, opracowaniem planów ochrony oraz z kształtowaniem postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej.

W sprawozdaniu w pkt. 2.6.4. *Koordynacja i komplementarność jako przedmiot badań ewaluacyjnych* znajduje się mapa prezentująca przestrzenny rozkład projektów, które mają wpływ na ochronę bioróżnorodności.

Przykładowy projekt realizowany w ramach V priorytetu

Tytuł projektu: ***Drogi dla Natury - aleje przydrożne jako korytarze ekologiczne dla pachnicy dębowej***

Działanie: 5.2 Zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych

Beneficjent: Fundacja EkoRozwoju

Województwo: dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, małopolskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie, wielkopolskie

Wartość projektu: 1,2 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 989,2 tys. euro

Data zakończenia: 30 września 2012 r. (projekt został zakończony rzeczowo, ale nie został rozliczony finansowo)

Charakterystyka projektu: Projekt realizowany jest na terenach istotnych dla występowania pachnicy w Polsce, tj. na Powiślu i Warmii, Małopolsce oraz Dolnym Śląsku z przyległymi powiatami województw lubuskiego i wielkopolskiego. Podstawowe działania w projekcie polegają na sadzeniu rodzimych gatunków drzew wzdłuż dróg w partnerstwie z ich zarządcami. Działania dodatkowe to inwentaryzacja stanowisk pachnicy dębowej przy drogach, opracowanie programu ochrony gatunku oraz działania edukacyjno-promocyjne i inwestycyjne. Cele projektu to:

- pełniejsze poznanie rozmieszczenia pachnicy w regionach objętych projektem oraz przyległych;
- opracowanie wytycznych i standardów dla ochrony stanowisk pachnicy dębowej w Polsce;
- zapewnienie ciągłości przestrzennej i czasowej korytarzy ekologicznych pachnicy dębowej w trzech kluczowych dla gatunku regionach.

Natomiast rezultaty projektu:

- rozpoznanie stanowisk pachnicy wzdłuż 1 500 km dróg,
- udrożnienie 70 korytarzy ekologicznych dla pachnicy dębowej poprzez posadzenie 30 tysięcy drzew,
- przeprowadzenie seminariów i innych działań informacyjno-edukacyjnych,
- wydanie podręcznika ochrony zadrzewień jako siedliska pachnący.

Zdjęcie 10. Aleja w miejscowości Kąty Wrocławskie

Zdjęcie 11. Pachnica dębowa (Osmoderma eremita)

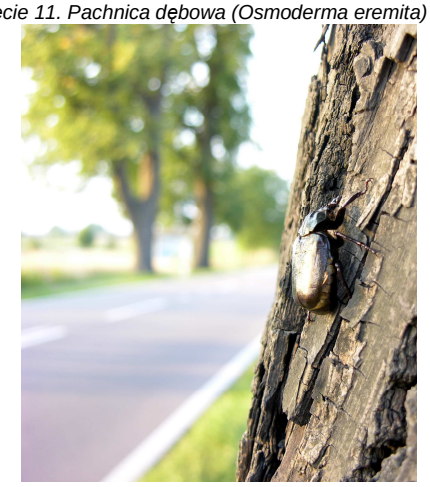

Źródło: Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych.

3.5.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Zmiana formy prawnej parków narodowych

Zmiana formy prawnej parków narodowych (z państwowej jednostki budżetowej na państwową osobę prawną), która powodowała konieczność aneksowania umów w związku ze zmianą w przepływach finansowych oraz trudnościami w potwierdzeniu zapewnienia wkładu własnego.
Z końcem 2011 r. w IP zorganizowano spotkanie, którego celem było określenie sposobu postępowania w przypadku projektów parków narodowych zagrożonych utratą współfinansowania ze środków krajowych. Po wejściu w życie nowych przepisów, aneksowano umowy o dofinansowanie, a także zapewniono ścieżkę współfinansowania projektów ze środków Ministra Środowiska (dotacje celowe) oraz tam gdzie to możliwe, ze środków Funduszu Leśnego.

Duża liczba wniosków o zmianę zakresu rzeczowego projektu

W przypadku projektów realizowanych w ramach V priorytetu zmiany zakresu rzeczowego występują dość często i wynikają z charakteru realizowanych przedsięwzięć.
W okresie sprawozdawczym IP podjęła prace nad zmianą procedur dotyczących zatwierdzania zmian w projekcie, mającą na celu:

- określenie katalogu warunków, jakie muszą być spełnione w związku ze zmianą zakresu rzeczowego (rozszerzeniem) projektu;
- określenia bardziej przejrzystego trybu wnioskowania o zmiany ze strony IW, uwzględniającego **przyspieszenie ścieżki decyzyjnej** oraz umożliwiającego IW podejmowanie decyzji nt. mniej istotnych zmian w realizacji przedsięwzięć.

Wdrożenie nowych procedur nastąpiło w II połowie 2012 r. i pozwoliło na usprawnienie rozpatrywania wniosków o zmianę projektu.

Długotrwały i skomplikowany proces oceny wniosków o płatność

Charakter projektów realizowanych w ramach V priorytetu sprawia, że we wnioskach o płatność składanych jest bardzo dużo dokumentów na niskie kwoty. Minimalny zakres weryfikacji dokumentacji określony w wytycznych sprawia, że zatwierdzenie wniosku jest niezwykle pracochłonne.
IZ zaakceptowała propozycję IP tj. uproszczenia weryfikacji wniosków o płatność polegającą na podwyższeniu kwoty, do której dokumenty finansowe mogą być weryfikowane jedynie na próbie. Powyższe ma na celu przede wszystkim skrócenie czasu weryfikacji wniosków o płatność.

Niewłaściwe sklasyfikowanie cross-financingu w działaniu 5.4.

W związku z zastrzeżeniami Komisji Europejskiej do sposobu klasyfikacji cross-financingu z zakresu zarządzania oraz wydatków dotyczących obsługi projektu Instytucja Wdrażająca rozpoczęła proces

ponownego przeliczenia poziomu cross-financingu w projektach i sukcesywnie modyfikuje dane zawarte w KSI. Z racji tego, że jest to proces bardzo czaso- i pracochłonny ostateczne dane mają być znane pod koniec **II kwartału 2013** r. Więcej informacji jest zawartych w pkt. dot. corss-financingu.

Dysproporcje pomiędzy kontraktacją a wydatkowaniem

Nieadekwatny do kontraktacji (89%) poziom wydatków poświadczonych do KE (35%) wynika z przyczyn wymienionych powyżej (m.in. zmiany formy prawnej beneficjentów, skomplikowany proces oceny wniosków o płatność, problemy z cross-financingiem w działaniu 5.4).

Problem nieadekwatnego do kontraktacji wydatkowania środków wynika z kilku przyczyn, w związku z tym IP nie prowadzi jednego typu działań zaradczych, lecz reaguje w zależności od charakteru i skali problemu.

Wnioski dla dalszej realizacji priorytetu

Realizacja V osi priorytetowej POIiŚ przebiega co do zasady prawidłowo. Prace nad wdrożeniem poszczególnych działań przebiegają równolegle i nie wskazują na zagrożenia w wykorzystaniu przyznanej alokacji.

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

Podsumowując, realizacja V osi priorytetowej POIiŚ przebiega co do zasady prawidłowo. Zainteresowanie otrzymanym dofinansowaniem przewyższa dostępne środki przewidziane w konkursach, co pozwala na wytypowanie do dofinansowania projektów o wysokiej wartości merytorycznej. Należy podkreślić, że system wdrażania V priorytetu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko jest skuteczny i w perspektywie roku 2015 pozwoli na wykorzystanie całości przewidzianej alokacji oraz realizację kluczowych założeń V priorytetu, co potwierdził Raport końcowy z *Badania ewaluacyjnego dotyczącego Opracowania koncepcji wykorzystania oszczędności w ramach V osi Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.*

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans..*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.6. Priorytet VI DROGOWA I LOTNICZA SIEĆ TEN-T

Osiąganie celów i analiza postępów

3.6.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie VI są realizowane w ramach trzech działań:

- **6.1** ***Rozwój sieci drogowej TEN-T;***
- **6.2** ***Zapewnienie sprawnego dostępu drogowego do największych ośrodków na terenie wschodniej Polski;***
- **6.3** ***Rozwój sieci lotniczej TEN-T.***

W ramach VI priorytetu, wysokość środków z Funduszu Spójności wynosi ponad **8,8 mld euro**, co stanowi prawie 40% alokacji środków z FS w ramach Programu i 31% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji na działania wdrażane w priorytecie VI.

Wykres 42. Podział alokacji priorytetu VI na działania (dane w mln euro).

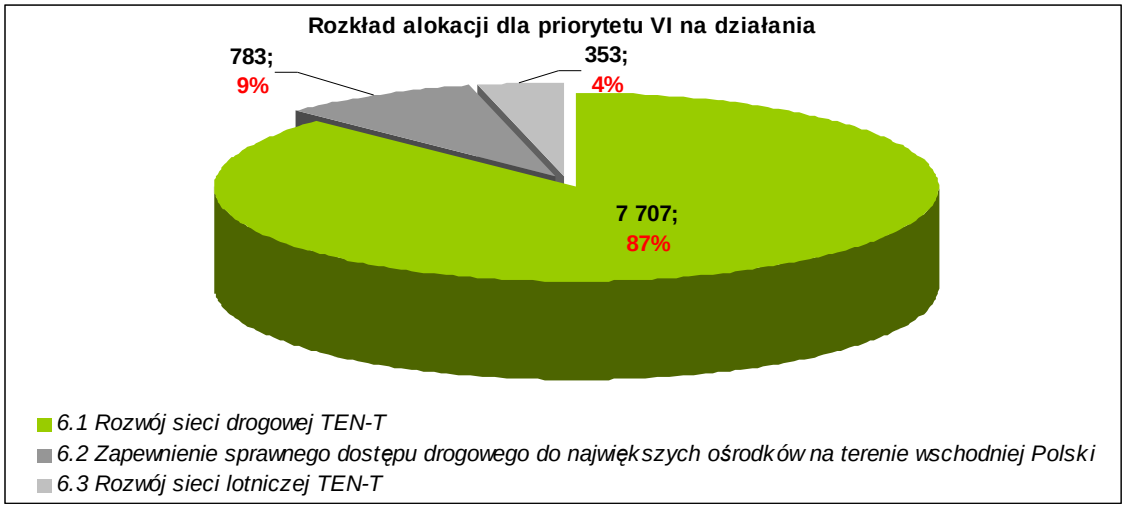

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu VI weryfikację formalną przeszły pozytywnie i zostały zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **53 wnioski o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą ponad **14,8 mld euro**. W bieżącym okresie sprawozdawczym zarejestrowano 5 wniosków. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 r. **48 wniosków o dofinansowanie** (czyli prawie 91% liczby złożonych wniosków o dofinansowanie w priorytecie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła ponad **14,7 mld euro**.

Umowy o dofinansowanie

Analizując proces kontraktacji alokacji, należy zaznaczyć, że priorytet VI jest obok priorytetu XIII **najbardziej zaawansowanym priorytetem** pod względem zakontraktowania środków. Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **48 umów o dofinansowanie,** z czego 6 w 2012 r. Podpisane umowy pozwoliły na całościowe wykorzystanie alokacji, w priorytecie. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować wzrost wykorzystania dostępnej alokacji (z 94% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła

ogółem ponad 14,8 mld euro, wartość wydatków kwalifikowanych prawie 10,7 mld euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na 8,9 mld euro**.

Działanie 6.1 Rozwój sieci drogowej TEN-T

Pod względem kontraktacji działanie 6.1 jest najbardziej zaawansowanym działaniem w ramach priorytetu VI i jednym z najbardziej zaawansowanych wśród wszystkich działań Programu. Jest także działaniem, w którym **zakontraktowano najwyższą wartość umów wśród wszystkich działań POIiŚ**. W jego ramach, dla 36 projektów podpisano umowy o wartości dofinansowania UE blisko **7,9 mld euro.** Wartość dofinansowania UE w umowach o dofinansowanie zawartych w działaniu 6.1 stanowi **33% wartości dofinansowania UE we wszystkich umowach w Programie**. Warto zaznaczyć, że kilka projektów w ramach tego działania nie uzyskało maksymalnego należnego dofinansowania UE w związku z brakiem dostępnej alokacji. W 2012 r. realizacja rzeczowa części projektów zakończyła się i trwają końcowe rozliczenia, zatem ostateczna wartość kosztów dla projektów w dalszym ciągu podlega weryfikacji.

Działanie 6.2 Zapewnienie sprawnego dostępu drogowego do największych ośrodków na terenie wschodniej Polski

Działanie 6.2 także jest na bardzo zaawansowanym poziomie w kontekście zakontraktowania środków w ramach umów o dofinansowanie. Łączna wartość dofinansowania UE dla 3 projektów w ramach działania wyniosła na koniec 2012 r. ponad **786,2 mln euro.**

Działanie 6.3 Rozwój sieci lotniczej TEN-T

Działanie 6.3 pod względem wysokości dostępnej alokacji jest najmniejszym działaniem w priorytecie VI POIiŚ. Alokacja dedykowana temu działaniu to zaledwie niecałe 5% środków, które znajdują się w działaniu 6.1. Również pod względem procentowego zakontraktowania środków UE w ramach umów o dofinansowanie jest najmniej zaawansowanym działaniem w ramach priorytetu. Wartość dofinansowania UE w podpisanych w ramach działania umowach wyniosła **225,0 mln euro** i stanowi blisko **64%** dostępnej dla działania alokacji. Wolne tempo kontraktacji w tym działaniu wynika ze specyfiki projektów lotniczych, które oprócz skomplikowanego zakresu rzeczowego podlegają również reżimowi pomocy publicznej. Stąd ocena tych projektów przez instytucję wdrażającą (CUPT) wymaga więcej czasu. Warto jednak zauważyć, że projekty znajdujące się na podstawowej LPI w tym działaniu zagospodarowują w pełni dostępną alokację i nie istnieje ryzyko niewykorzystania środków w tym działaniu. Szacuje się, że do końca kolejnego okresu sprawozdawczego poziom kontraktacji w działaniu wzrośnie do blisko 90%.

Projekty indywidualne

W okresie sprawozdawczym *Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* dla priorytetu VI podlegała aktualizacji. Szczegółowe informacje o zmianie LPI zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.1 *System realizacji Programu*.

Na aktualnej LPI w ramach priorytetu VI znajdują się 63 projekty, z czego na liście podstawowej są **42 projekty**. Na realizację projektów z LPI zarezerwowana jest kwota dofinansowania **środkami UE** wynosząca blisko 11,3 mld euro, przy czym na projekty znajdujące się na liście podstawowej przeznaczono z tej kwoty ponad **8,7 mld euro**. W ramach projektów z LPI podpisano **35 umów o dofinansowanie** o wartości dofinansowania UE blisko **8,6 mld euro**.

Działanie 6.1 Rozwój sieci drogowej TEN-T

W ramach działania 6.1 na aktualnej LPI znajduje się 36 projektów o szacunkowej wartości dofinansowania UE blisko 9,2 mld euro, z czego na liście podstawowej są **23 projekty**. Dla **wszystkich projektów** z listy podstawowej w ramach w działania 6.1 podpisano umowy o dofinansowanie o wartości dofinansowania UE blisko **7,6 mld euro.**

Działanie 6.2 Zapewnienie sprawnego dostępu drogowego do największych ośrodków na terenie wschodniej Polski

Na aktualnej LPI w ramach działania 6.2 jest 7 projektów o szacunkowej wartości dofinansowania UE blisko 1,7 mld euro, z czego na liście podstawowej znajdują się **3 projekty**. Dla **wszystkich projektów** z listy podstawowej w ramach w działania 6.2 podpisano umowy o dofinansowanie o wartości dofinansowania UE ponad **786,2 mln euro.**

Działanie 6.3 Rozwój sieci lotniczej TEN-T

W działaniu 6.3 na aktualnej LPI znajduje się 20 projektów o szacunkowej wartości dofinansowania UE ponad 420 mln euro, z czego na liście podstawowej znajduje się **16 projektów**, dla których szacowana wartość dofinansowania UE wynosi blisko **364,0 mln euro**. Dla **9 projektów** z listy podstawowej w ramach w działania 6.3 podpisano umowy o dofinansowanie o wartości dofinansowania UE ponad **225,0 mln euro.**

Konkursy

Jedyny konkurs w ramach priorytetu VI odbył się w działaniu 6.1 *Rozwój sieci drogowej TEN-T* na przełomie 2008 i 2009 r.

Z wnioskodawcami konkursu podpisano **13 umów o dofinansowanie** o wartości całkowitej blisko 415,7 mln euro, wartości kosztów kwalifikowalnych ponad 354,3 mln euro, w tym kwota środków przyznanych z FS wyniosła ponad **298,9 mln euro, co stanowi 3% alokacji dla priorytetu**. Liczba projektów konkursowych z podpisanymi umowami o dofinansowanie stanowi 27% liczby wszystkich projektów realizowanych w priorytecie VI.

Poniższy wykres prezentuje podział środków wspólnotowych przyznanych w ramach podpisanych z beneficjentami umów o dofinansowanie według trybów wyboru projektów.

Wykres 43. Porównanie alokacji i podpisanych umów o dofinansowanie w podziale na tryby wyboru projektów (dane w mln euro)

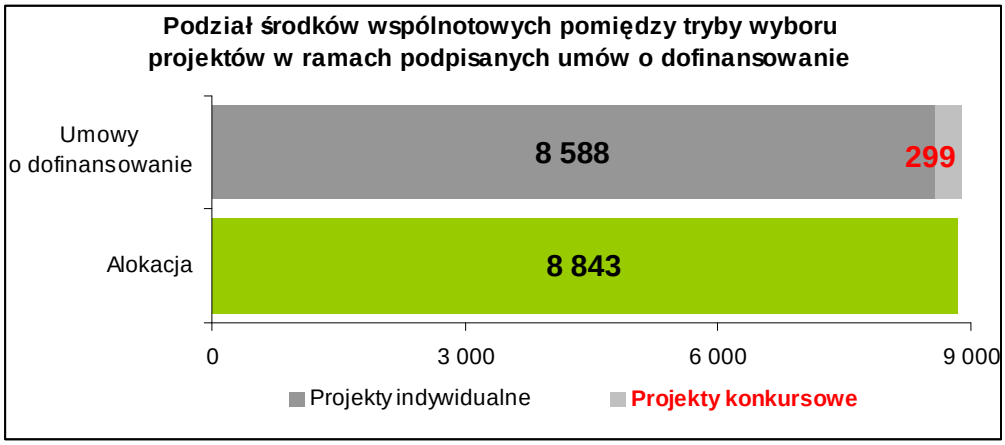

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ

Wnioski o płatność

Priorytet VI jest najbardziej zaawansowanym priorytetem pod względem wydatkowania dostępnych środków finansowych. Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł ponad **75%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 46%, co oznacza **wzrost o 29 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła niewiele ponad 11,1 mld euro, wydatki kwalifikowane wyniosły prawie 8,0 mld euro, z czego część unijna to prawie **6,7 mld euro.**

Działanie 6.1 Rozwój sieci drogowej TEN-T

Działanie 6.1 jest **trzecim najbardziej zaawansowanym działaniem** w aspekcie wydatkowania alokacji ze wszystkich działań w Programie. W ramach działania wykazano już prawie **6,2 mld euro** wydatków kwalifikowalnych w części UE, co stanowiło wykorzystanie alokacji dla działania w około 80%.

Działanie 6.2 Zapewnienie sprawnego dostępu drogowego do największych ośrodków na terenie wschodniej Polski

Beneficjenci działania 6.2 do końca 2012 r. wykazali wydatki kwalifikowane w części UE w wysokości blisko **415,3 mln euro**, czyli ponad **53%** dostępnej dla działania alokacji.

Działanie 6.3 Rozwój sieci lotniczej TEN-T

W działaniu 6.3 wykazano ponad **82,9 mln euro** wydatków kwalifikowalnych w części UE, co stanowiło na koniec 2012 roku wykorzystanie alokacji w ponad **23%**.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE ***8 Poświadczeń i deklaracji wydatków*** *oraz wnioski o płatność okresową* dla priorytetu VI na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych wynoszącą ponad **2,4 mld euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła ponad **2,0 mld euro.** Od początku realizacji Programu w ramach VI osi priorytetowej do KE zostało przekazanych 25 *Poświadczeń i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowalnych ponad **7,1 mld euro** i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości ponad **5,9 mld euro**, co stanowi **67%** alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 23 p.p** w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała blisko **5,6 mld euro**. Należy podkreślić, że tylko w roku 2012 wartość refundacji wyniosła prawie **1,9 mld euro**, czyli ponad **33%** zrefundowanych środków w ramach VI osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Wg stanu na koniec 2012r. od początku realizacji Programu zrefundowane zostało ponad **94%** kwoty wnioskowanej refundacji.

Dynamika

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania VI priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji. Widać na nim, że na w poszczególnych kwartałach kontraktacja wzrastała w niewielkim stopniu. Taka zależność jest wynikiem dużego zakontraktowania środków w priorytecie VI już w 2011 r., dlatego przyrost w 2012 r. był niewielki. W związku z tym większy postęp można zaobserwować w przyroście wartości wniosków o płatność i certyfikacji, zaś sam wzrost następował regularnie w każdym z kwartałów.

Wykres 44. Dynamika wdrażania priorytetu VI w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

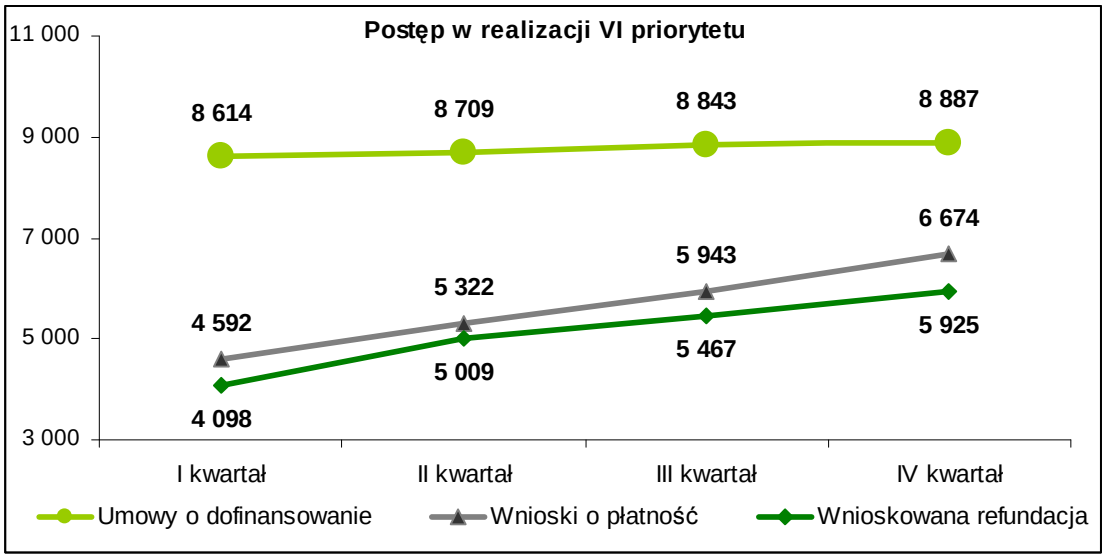

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu VI oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji. Podobnie jak na poprzednim wykresie można zaobserwować, że przyrost kontraktacji w roku 2012 r. był stosunkowo nieduży, jednak wzrost wartości wniosków o płatność był już znaczny i osiągnął odpowiednio 2,6 mld euro i 2,0 mld euro.

Wykres 45. Stan realizacji priorytetu VI w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

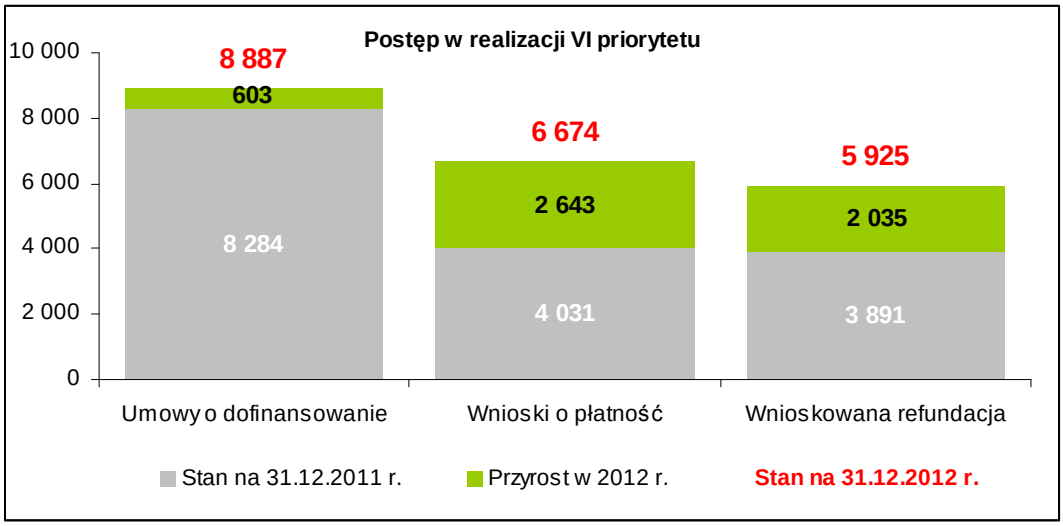

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Decyzje dla dużych projektów

Od początku realizacji Programu poprzez system elektronicznej wymiany danych **SFC 2007 do KE** w ramach priorytetu VI zostało przekazanych **30 wniosków** o potwierdzenie wniesienia wkładu finansowego **dla dużych projektów:** 24 w działaniu 6.1, oraz po 3 w działaniach 6.2 i 6.3. Do 31 grudnia 2012 r. **KE wydała decyzje** o potwierdzeniu wkładu finansowego **dla 12 dużych projektów**. Wszystkie wydane decyzje dotyczyły projektów z działania 6.1. W 2012 r. przekazano do KE **11 wniosków** o potwierdzenie wniesienia wkładu finansowego **dla dużych projektów**, z czego 6 w ramach działania 6.1, 3 w ramach działania 6.2 i 2 w działaniu 6.3. W 2012 r. KE wydała 5 decyzji dla działania 6.1.

Podział projektów wg sektorów gospodarki

W priorytecie VI wszystkie projekty są realizowane w ramach kategorii 11 *Transport*.

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Ponad połowa projektów realizowanych jest przez organy władzy i administracji rządowej. Najwięcej w ramach działania 6.1 - 22 projekty, zdecydowanie mniej w ramach działań 6.2 – wszystkie realizowane 3 projekty i w 6.3 -1 projekt. Wartość dofinansowania UE zakontraktowana w projektach realizowanych przez organy władzy i administracji rządowej wynosi 8,3 mld euro, co stanowi 94% alokacji dla priorytetu. Pozostałe zakontraktowane dofinansowanie UE wykorzystane jest przez jednostki samorządu terytorialnego (beneficjenci działania 6.1) oraz przedsiębiorstwa (beneficjenci działania 6.3).

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach VI osi priorytetowej według formy prawnej beneficjentów.

Wykres 46. Wartość projektów według formy prawnej beneficjentów na podstawie umów o dofinansowanie (dane w mln euro)

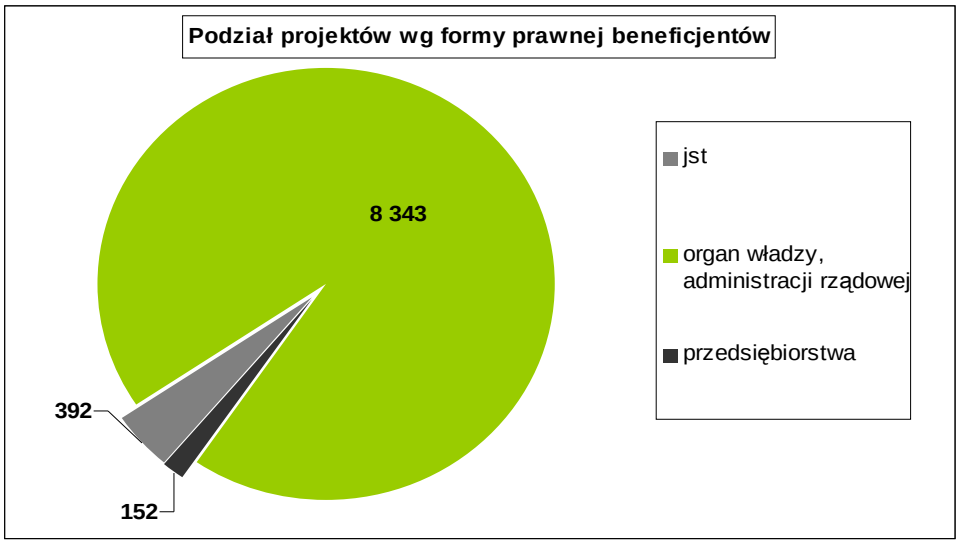

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie, jest województwo mazowieckie – 1,7 mld euro, co wykorzystuje 19% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i alokacji dla priorytetu. Najniższą wartość zakontraktowanej alokacji odnotowano w województwie dolnośląskim, czyli blisko 79,5 mln euro (1% podpisanych umów w priorytecie i wykorzystania alokacji). W ramach priorytetu w województwie opolskim i świętokrzyskim nie są realizowane żadne projekty.

19% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie zostało wydatkowanych w województwie mazowieckim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości ponad 1,2 mld euro. Najniższy poziom wydatkowania zanotowano w województwie dolnośląskim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego ponad 39,0 mln euro, co stanowi zaledwie 1% całej wnioskowanej kwoty w ramach priorytetu.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu VI *Drogowa i lotnicza sieć TEN-T* ze środków FS w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	*Wnioski o płatność*

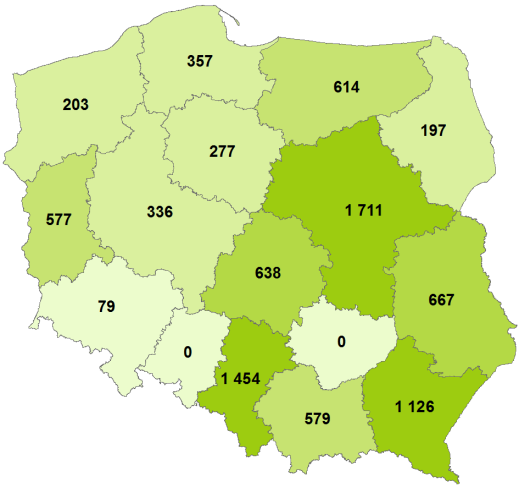

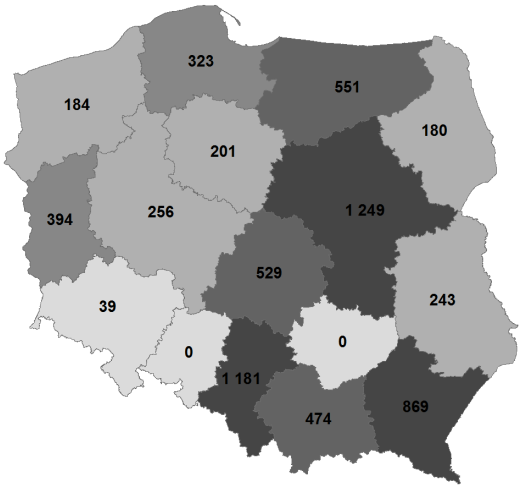

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Dane dotyczące przyznanego wsparcia w układzie regionalnym należy traktować jako dane przybliżone, gdyż na mapie nie zostały uwzględnione projekty o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo, na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów realizacji

W priorytecie VI wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Transport.*

3.6.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Realizacja założonych celów

Główny cel Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – *podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej* - w sektorze transportu realizowany jest przez cel szczegółowy – *zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu.*

W ramach VI priorytetu *Drogowa i lotnicza sieć TEN-T* powyższe cele realizowane są poprzez wspieranie projektów, których założeniem jest *poprawa dostępności komunikacyjnej Polski i połączeń międzyregionalnych poprzez rozwój drogowej i lotniczej sieci TEN-T oraz poprawa połączeń komunikacyjnych głównych miast województw wschodniej Polski z pozostałą częścią kraju poprzez rozwój sieci drogowej na terenie tych województw.* Realizacja projektów przyczynia się do rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej, przez co zostanie stworzona sieć sprawnych połączeń transportowych, służących intensyfikacji wymiany handlowej na jednolitym rynku. Umożliwi to również rozwój ekonomiczny regionów i poprawę dostępności do głównych aglomeracji miejskich na terenie całej Polski.

Powyższe cele w ramach VI priorytetu realizowane są poprzez cele szczegółowe tj.:

W ramach działań 6.1 oraz 6.2:

- *poprawa płynności i bezpieczeństwa ruchu, nośności i jakości dróg sieci TEN-T w ruchu tranzytowym, połączeniach między dużymi miastami kraju, w tym głównymi ośrodkami Polski wschodniej oraz przejazdach przez miasta;*

W ramach działania 6.3:

- *zwiększenie przepustowości portów lotniczych znajdujących się w sieci TEN-T i przepustowości polskiej przestrzeni powietrznej oraz zapewnienie wysokiego standardu świadczonych usług.*

W ramach działania 6.1 przewidziano budowę autostrad, dróg ekspresowych pomiędzy największymi aglomeracjami, obwodnic oraz przebudowę innych dróg krajowych znajdujących się w sieci TEN-T, w tym w miastach na prawach powiatu. Wsparte zostały m.in. następujące inwestycje: *Budowa autostrady A1, odcinek Pyrzowice - Maciejów – Sośnica, Budowa autostrady A-4 Tarnów - Rzeszów, odc. w. Krzyż - w. Rzeszów Wschód wraz z odc. Drogi ekspresowej S-19 w. Rzeszów Zachód - w. Świlcza, Budowa autostrady A-1, odcinek Toruń-Stryków, Budowa/przebudowa drogi ekspresowej S8, odc. Konotopa – w. Powązkowska – węzeł Marki.* W działaniu tym przewidziano również realizację projektów obejmujących wzmocnienia dróg krajowych do nośności 115 kN/oś, co wynika ze zobowiązań jakie strona polska przyjęła w Traktacie Akcesyjnym.

Realizacja celu działania jest przedmiotem szczegółowej oceny na etapie weryfikacji wniosku o dofinansowanie i w związku z tym należy stwierdzić, że wszystkie projekty, które otrzymują wsparcie w pełni wpisują się w cele działania jak również cele wyznaczone na poziomie Programu Operacyjnego. Potrzeba interwencji w tym zakresie wynika z wieloletnich opóźnień w rozwoju infrastruktury drogowej w Polsce, konieczności poprawy dostępności komunikacyjnej Polski i jej regionów, poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz z zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego (sieć TEN-T).

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu VI zakończyła się realizacja 4 projektów (zatwierdzono wnioski o płatność końcową) o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości prawie 22,9 mln euro. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 48 zawartych umów o dofinansowanie zakończono 8% inwestycji.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach priorytetu VI.

Tabela 24. Stan realizacji priorytetu VI w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

PRIORYTET VI	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	48	14 801,7	8 886,7	100%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	4	61,3	22,9	0,3%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Szczegółowa analiza wykonania rzeczowego w ramach priorytetu VI przedstawia postępujący i zauważalny proces realizacji projektów mierzony w wartościach wskaźników produktu i rezultatu w zawartych umowach o dofinansowanie. Postęp ten wyraża się w wartościach wszystkich wskaźników monitorowanych na poziomie VI priorytetu tj.:

- Wskaźnik produktu ***„Liczba projektów (szt.)”*** – do końca okresu sprawozdawczego w ramach priorytetu VI zawarto **48 umów o dofinansowanie**, w stosunku do 42 umów zawartych do końca 2011 roku. Zakończono realizację rzeczową i finansową 4 projektów (zatwierdzono wnioski o płatność końcową). W sprawozdaniu za 2011 rok nie wykazano rozliczenia żadnego wniosku o płatność końcową w priorytecie VI.

  Po roku 2012 planowane jest podpisanie 2 kolejnych umów o dofinansowanie w działaniu 6.1. W związku z czym IZ POIiŚ zawnioskowała o zmianę zakładanej wartości wskaźnika do 50 zawartych umów, co odpowiada wartości przewidywanej docelowo dla 2015 roku. Pierwotna wersja Programu Operacyjnego zakładała zrealizowanie w ramach osi VI POIiŚ 70 przedsięwzięć inwestycyjnych.

- Wskaźnik produktu ***„Wybudowane autostrady w sieci TEN-T”*** – szacowana realizacja wskaźnika wynikająca z podpisanych umów o dofinansowanie na koniec 2012 roku wyniosła **245,15 km** w stosunku do nieco ponad 2 km przedstawionych w sprawozdaniu na koniec 2011 roku. Osiągnięta wartość tego wskaźnika z zatwierdzonych wniosków o płatność wyniosła natomiast **65,33 km** na koniec 2012 roku.

  Wartość docelowa tego wskaźnika w podpisanych umowach o dofinansowanie wynosi **432,69 w 2015 roku** i stanowi wykonanie **68%** wartości zakładanej w pierwotnej wersji Programu Operacyjnego (636 km). W ramach procedury zmiany Programu Operacyjnego strona polska zawnioskowała o dostosowanie zakładanej wartości wskaźnika do aktualnych możliwości inwestycyjnych i określenie jego wartości na poziomie 122 km w 2013 roku i 433 km w 2015 r.

- Wskaźnik produktu ***„Wybudowane drogi ekspresowe w sieci TEN-T”*** – szacowana realizacja wskaźnika wynikająca z podpisanych umów o dofinansowanie na koniec 2012 roku wyniosła **376,28 km**, w stosunku do 92 km przedstawionych w sprawozdaniu na koniec 2011 r. Osiągnięta wartość tego wskaźnika z zatwierdzonych wniosków o płatność wyniosła natomiast **205,68 km** na koniec 2012 roku.

  Wartość docelowa tego wskaźnika w podpisanych umowach o dofinansowanie wynosi **610,38 km** w 2015 roku i stanowi wykonanie **39%** wartości zakładanej w pierwotnej wersji Programu Operacyjnego (1 578 km). W ramach procedury zmiany Programu Operacyjnego strona polska zawnioskowała o dostosowanie zakładanej wartości wskaźnika do aktualnych możliwości inwestycyjnych i określenie jego wartości na poziomie 382 km w 2013 roku i 610 km w 2015 roku.

- Wskaźnik produktu ***„Drogi w sieci TEN-T przebudowane do nośności 115 kN/oś”*** – w okresie sprawozdawczym rozliczone zostały 3 wnioski o płatność końcową dla projektów współfinansowanych w ramach działania 6.1 POIiŚ w wyniku których do nośności 115 kN/oś dostosowano **ponad 6 km** dróg.

  Szacowana realizacja wskaźnika wynikająca z podpisanych umów o dofinansowanie na koniec 2012 roku wyniosła **91,9 km**, w stosunku do 61,46 km przedstawionych w sprawozdaniu na koniec 2011 roku. Osiągnięta wartość tego wskaźnika z zatwierdzonych wniosków o płatność wyniosła natomiast **77,17 km** na koniec 2012 roku.

  Wartość docelowa wskaźnika w podpisanych umowach o dofinansowanie wynosi **126,42 km** w 2015 roku i stanowi wykonanie **25%** wartości zakładanej w pierwotnej wersji Programu Operacyjnego (500 km). W ramach procedury zmiany Programu Operacyjnego strona polska zawnioskowała o dostosowanie zakładanej wartości wskaźnika do aktualnych możliwości inwestycyjnych i określenie jego wartości na poziomie 96 km w 2013 roku i 113 km w 2015 r.

- Wskaźnik produktu ***„Przebudowane lotniska w sieci TEN-T”*** – szacowana realizacja wskaźnika wynikająca z podpisanych umów o dofinansowanie na koniec 2012 roku wyniosła **2 szt.** Osiągnięta wartość tego wskaźnika z zatwierdzonych wniosków o płatność wyniosła **2 szt.** na koniec 2012 roku, z czego **1 szt.** została wykazana w rozliczonym wniosku o płatność końcową.

  Wartość docelowa tego wskaźnika w podpisanych umowach o dofinansowanie wynosi **6 szt.** w 2015 roku i stanowi wykonanie **75%** wartości zakładanej w pierwotnej wersji Programu Operacyjnego (8 szt.). W ramach procedury zmiany Programu Operacyjnego strona polska zawnioskowała o zwiększenie docelowej wartości wskaźnika do poziomu **8 szt.**

- Wskaźnik rezultatu ***„Poziom ukończenia TEN-T PP 25”*** jest realizowany przez projekty finansowane ze środków UE przeznaczonych na działania POIiŚ 6.1 - *Rozwój sieci drogowej TEN-T* oraz 6.2 *Zapewnienie sprawnego dostępu drogowego do największych ośrodków na terenie wschodniej Polski*. Wartość docelowa wskaźnika określona w Programie Operacyjnym to 100%. Do końca 2012 r., wskazana na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie realizacja wskaźnika wyniosła **7,83%**. Szacuje się, iż na koniec grudnia 2015 r. odsetek ten wyniesie 45,98%.

- Wskaźnik rezultatu ***„Wartość oszczędności czasu dla przewozu pasażerów i towarów uzyskanych dzięki budowie i modernizacji dróg”*** został dedykowany w osi VI POIiŚ projektom finansowanym ze środków UE w ramach działania 6.1 - *Rozwój sieci drogowej TEN-T* i 6.2 *Zapewnienie sprawnego dostępu drogowego do największych ośrodków na terenie wschodniej Polski*. Jego wartość docelowa określona w Programie Operacyjnym to 180 mln euro. Według przedstawionych w tabeli szacunków, tylko na podstawie dotychczas podpisanych umów, szacowana realizacja tego wskaźnika w 2012 r. wyniosła **94,65 mln euro/rok**. W przypadku projektów zakończonych rzeczowo i rozliczonych finansowo wartość wskaźnika została określona na poziomie **4,71 mln euro/rok**. Należy podkreślić jednak, iż analogicznie do sytuacji w VII i VIII priorytecie POIiŚ, *wartość oszczędności czasu* należy do grupy wskaźników, których sposób pomiaru jest wyjątkowo trudny i niejasny, zaś sam pomiar wiąże się z wysokimi kosztami. Problem ten zidentyfikowany został przez przeprowadzone w poprzednich okresach sprawozdawczych badania ewaluacyjne dla projektów POIiŚ w sektorze transportu. Niemniej jednak w związku

z faktem, że jest to jeden z kluczowych wskaźników rezultatu dla projektów otrzymujących wsparcie ze środków UE w ramach bieżącej perspektywy, nie planuje się również rezygnacji z niego w kolejnej perspektywie 2014-2020. Wskazane jest zatem podjęcie działań na poziomie horyzontalnym zmierzających do doprecyzowania i uspójnienia metodologii wyliczania tego wskaźnika, aby przyjmowane założenia były analogiczne na poziomie wszystkich beneficjentów w państwach członkowskich korzystających ze środków UE podczas realizacji inwestycji transportowych.

- Wskaźnik rezultatu ***„Zwiększenie przepustowości portów lotniczych w sieci TEN-T"*** jest realizowany przez projekty finansowane ze środków UE alokowanych na działanie 6.3 POIiŚ - *Rozwój sieci lotniczej TEN-T.* Wartość docelowa wskaźnika określona w Programie Operacyjnym to **25,2 mln** pasażerów/rok. Do końca 2012 r. określona na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie realizacja tego wskaźnika wyniosła **19,71 mln** pasażerów/rok. Szacuje się, iż na koniec grudnia 2015 r. poziom ten może wynieść 33,13 mln pasażerów/rok. W ramach procedury zmiany Programu Operacyjnego strona polska zawnioskowała o dostosowanie zakładanej wartości wskaźnika do aktualnych możliwości inwestycyjnych i określenie jego wartości na poziomie 17,8 mln. pasażerów/rok w 2013 roku i 25,2 mln pasażerów/rok w 2015 r.
- Wskaźnik rezultatu ***„Przyrost liczby pasażerów obsługiwanych na przebudowanych lotniskach"*** jest realizowany przez projekty finansowane ze środków UE alokowanych na działanie 6.3 - *Rozwój sieci lotniczej TEN-T.* Wartość docelowa wskaźnika określona w Programie Operacyjnym to 22,5 mln pasażerów/rok. Do końca 2012 r., określona na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie realizacja tego wskaźnika w wyniosła **1,41 mln. pasażerów/rok**. Szacuje się, iż na koniec grudnia 2015 r. poziom ten może wynieść **3,22 mln. pasażerów/rok**. W ramach procedury zmiany Programu Operacyjnego strona polska zawnioskowała o dostosowanie zakładanej wartości wskaźnika do aktualnych możliwości inwestycyjnych i określenie jego wartości na poziomie 2,36 mln pasażerów/rok w 2013 roku i 5 mln pasażerów/rok w 2015 roku.

W okresie sprawozdawczym zrealizowano pełen zakres rzeczowy oraz finansowy (zatwierdzono wnioski o płatność końcową) następujących projektów:

- POIS.06.01.00-00-007/09 - Przebudowa ul. Wyścigowej w ciągu drogi krajowej nr 8 we **Wrocławiu**:
  - *Długość przebudowanych dróg krajowych* - 1,29 km
- POIS.06.01.00-00-010/09 - Budowa dwujezdniowej ul. Nowe Zawady w **Poznaniu** (DK 5) - etap II od ul. Głównej do ul. Podwale:
  - *Długość przebudowanych dróg krajowych* – 1,13 km
- POIS.06.01.00-00-015/09 - Przebudowa ulic: Legionów (DK 17,74), Al. Jana Pawła II (DK 17) i Hrubieszowskiej (DK 74) w **Zamościu:**
  - *Długość przebudowanych dróg krajowych* – 3,63 km
- POIS.06.03.00-00-003/09 - Port lotniczy w **Gdańsku** - modernizacja infrastruktury lotniskowej po stronie airside:
  - *Liczba przebudowanych lotnisk* – 1 szt.
  - *Liczba stanowisk do odladzania* – 1 szt. – wskaźnik autorski.
  - *Liczba dróg kołowania* – 1 szt. – wskaźnik autorski
  - *Liczba wybudowanych trafostacji* – 1 szt. – wskaźnik autorski
  - *Liczba systemów odprowadzania wód opadowych* – 1 szt. – wskaźnik autorski
  - *Liczba systemów do monitoringu hałasu* – 1 szt. – wskaźnik autorski

Z uwagi na specyfikę dużych projektów infrastrukturalnych, w tym w szczególności wieloetapowość procesu inwestycyjnego, mimo zakończenia realizacji rzeczowej, żaden z dużych projektów drogowych przewidzianych do wsparcia w ramach działań 6.1, 6.2 w dalszym ciągu nie został rozliczony (zakończony) pod względem finansowym w bieżącym okresie sprawozdawczym.

Ostateczna ocena wpływu realizacji działań na rozwój danego regionu będzie możliwa po zakończeniu obecnie prowadzonych inwestycji, m.in. ze względu na oczekiwany efekt sieciowy w przypadku projektów drogowych. Niemniej na koniec bieżącego okresu sprawozdawczego, w trakcie oddawania do ruchu w 2012 roku kolejnych odcinków dróg można zaobserwować pozytywny wpływ ukończonych inwestycji w ramach działań 6.1 oraz 6.2 na lokalną poprawę płynności i bezpieczeństwa ruchu.

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu VI na sektor transportu

W ramach korytarzy transportowych sieci TEN-T uwzględnionych w POIiŚ, do dnia 31 grudnia 2012 r. zostały złożone wnioski o dofinansowanie na realizację projektów dotyczących budowy i modernizacji 1 250 km dróg krajowych, w tym budowy 432,7 km autostrad oraz 667,2 km dróg ekspresowych. Dla wszystkich tych projektów podpisano umowy o dofinansowanie. Szczegółowe dane przedstawia *Tabela 25*. Wśród podpisanych umów są także inwestycje dotyczące budowy ponad 10 km drogi ekspresowej S8 na połączeniu dwóch korytarzy transportowych: I i VI oraz budowy prawie 20 km drogi ekspresowej S2 na skrzyżowaniu korytarzy I, II i VI. Ponadto należy zauważyć, iż do dnia 31 grudnia 2012 r. podpisano również umowy o dofinansowanie dla inwestycji, polegających na budowie dróg ekspresowych: S7 - odcinki Grójec-Białobrzegi oraz Radom (Jedliński) – Jędrzejów; S-5 – odcinek Kaczkowo – Korzeńsko; S-19 Międzyrzec Podlaski - Lubartów oraz Stobierna – Rzeszów, które nie są objęte siecią TEN-T, niemniej jednak stanowią istotne ciągi komunikacyjne w sieci drogowej Polski. W wyniku realizacji przedmiotowych inwestycji zostanie wybudowanych ponad 220 km dróg krajowych.

Tabela 25. Udział długości dróg realizowanych w ramach projektów POIiŚ dla zakontraktowanych projektów w ogólnej długości poszczególnych korytarzy transportowych (Korytarzy Paneuropejskich oraz sieci uzupełniającej CETC) w Polsce (stan na 31.12.2012 r.).

Nr korytarza transportowego w sieci TEN-T (Korytarze Paneuropejskie i sieć uzupełniająca)	Długość dróg położonych w ciągach korytarzy, realizowanych w ramach projektów POIiŚ, dla których zawarte zostały UoD wg stanu na koniec 2012 r. [km]	Długość poszczególnych korytarzy transportowych w Polsce [km]	Udział długości dróg realizowanych w ramach projektów POIiŚ dla których zostały podpisane umowy o dofinansowanie wg stanu na koniec 2012 r. w ogólnej długości poszczególnych korytarzy transportowych w Polsce
I	47,9	339	14%
II	46,3	682	7%
III	303,2	818	37%
IV	518,6	1447	36%
CETC (w ramach międzynarodowej trasy E65)	166,1	490	34%
CETC (w ramach międzynarodowej trasy E67)	93,5	300	31%
CETC (w ramach międzynarodowej trasy E372)	74,3	297	25%
SUMA	**1249,9**	**4373**	**29%**

Źródło: Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej Sprawozdanie roczne za 2012 rok z wdrażania priorytetów VI-VIII POIiŚ.

Do dnia 31 grudnia 2012 r., do ruchu dopuszczono odcinki dróg zrealizowane w ramach **17 projektów** dotyczących budowy i modernizacji dróg w sieci TEN-T, które uzyskały współfinansowanie UE w priorytecie VI POIiŚ. Dzięki temu kierowcy mogą korzystać z ponad **627 km nowych dróg krajowych, w tym 245 km autostrad oraz niemal 382 km dróg ekspresowych**. Warto podkreślić, że 2012 rok nie był pełnym rokiem użytkowania danego odcinka drogi. Ponadto do ruchu sukcesywnie oddawano do ruchu odcinki zrealizowane w ramach poszczególnych kontraktów, w związku z różnymi terminami zakończenia robót przez wykonawców. Zatem ocena wpływu inwestycji na poprawę dostępności transportowej danego regionu, skrócenie czasu podróży a także jej znaczenie dla pobudzenia rozwoju gospodarczego terenów przez które przebiega będzie możliwa w kolejnych okresach sprawozdawczych, po wykonaniu stosownych analiz.

Przykładowe projekty realizowane w ramach VI priorytetu

Tytuł projektu: ***Budowa drogi ekspresowej S7, odcinek Elbląg (S22) – Olsztynek (S51) na odcinku Elbląg - Miłomłyn***

Działanie: 6.1

Beneficjent: GDDKiA

Województwo: Warmińsko – mazurskie

Wartość projektu: 485,1 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 357,0 mln euro

Planowana data zakończenia:

Oddanie do ruchu nastąpiło 15 lipca 2012 roku. Do 31 grudnia 2012 roku nie zakończono procedury rozliczania projektu.

Charakterystyka projektu:

Projekt ma strategiczny charakter i jest zgodny z drugim priorytetem strategicznym SRK: „Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej", trzecim celem horyzontalnym NSRO: „Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski" oraz celem głównym POIiŚ: „Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej".

Inwestycja dotyczy jednego z odcinków drogi ekspresowej S7, będącej częścią transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T, łączącej Gdańsk (A1), Elbląg, Olsztynek, Warszawę, Kielce, Kraków i Rabkę z granicą państwa w Chyżnem i dalej prowadzącej przez Słowację do Budapesztu (Węgry). Projekt zlokalizowany jest w zachodniej części województwa warmińsko – mazurskiego. Przedmiotem projektu jest budowa dwujezdniowej drogi ekspresowej **o długości 50,26 km**.

Zdjęcie 12. Budowa drogi ekspresowej S7

Źródło: Materiały beneficjenta (GDDKiA)

Trasa drogi ekspresowej S7 Elbląg – Miłomłyn przebiega po nowym śladzie z wykorzystaniem elementów istniejącego układu komunikacyjnego i stanowi alternatywę dla dotychczasowej drogi krajowej nr 7, która w wyniku realizacji inwestycji stała się połączeniem lokalnym.

Zdjęcie 13. Budowa drogi ekspresowej S7

Źródło: Materiały beneficjenta (GDDKiA)

Omawiany projekt przyczynia się do podniesienia standardu i bezpieczeństwa ruchu oraz usprawnienia funkcjonowania dróg w sieci TEN-T, a także podstawowego układu drogowego Polski pomiędzy dużymi miastami, w tym również z Warszawą poprzez budowę sieci dróg ekspresowych.

Ponadto finalizacja budowy przedmiotowego odcinka drogi ekspresowej przyczyni się do zapewnienia bezpieczeństwa oraz wysokiego komfortu dalekobieżnego ruchu drogowego o dużych prędkościach podróżnych.

W wyniku realizacji projektu osiągnięto wskaźniki produktu:

- Długość wybudowanych dróg ekspresowych – **50,26 km**;
- Liczba Miejsc Obsługi Podróżnych na wybudowanym odcinku – **4 szt.**
- Liczba wybudowanych/przebudowanych obiektów inżynieryjnych – **45 szt**.

Tytuł projektu: ***Port lotniczy Wrocław – rozbudowa i modernizacja infrastruktury lotniskowej i portowej***

Działanie: 6.3 Rozwój sieci lotniczej TEN-T

Beneficjent: PL Wrocław S.A.

Województwo: Dolnośląskie

Wartość projektu: 93,0 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 31,3 mln euro

Planowana data zakończenia: Oficjalne otwarcie terminalu pasażerskiego odbyło się 28 lutego 2012 roku. Do 31 grudnia 2012 roku nie zakończono procedury rozliczania projektu.

Charakterystyka projektu:

Projekt ma strategiczny charakter i jest zgodny z drugim priorytetem strategicznym SRK: „Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej", trzecim celem horyzontalnym NSRO: „Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski" oraz celem głównym POIiŚ: „Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej".

Projekt rozbudowy i modernizacji infrastruktury lotniskowej i portowej w Porcie Lotniczym Wrocław zlokalizowany jest na terenie lotniska Wrocław, położonego 10 km na południowy zachód od centrum Wrocławia, stołecznego miasta Dolnego Śląska. Inwestycja dotyczy budowy nowego terminalu

pasażerskiego oraz towarzyszącej mu infrastruktury okołoterminalowej i lotniskowej zapewniającej zwiększenie możliwości **przepustowości do 3,3 mln pasażerów na rok** znajdującego się w sieci TEN-T lotniska i przepustowości polskiej przestrzeni powietrznej oraz zapewnienie wysokiego standardu świadczonych usług.

Zdjęcie 14. Port lotniczy Wrocław

Źródło: Materiały beneficjenta

Projekt obejmuje następujące inwestycje:

– Budowa terminala 2, w tym:
  - Budowa budynku terminala 2;
  - Maszyny i urządzenia w terminalu 2;
  - Budowę budynku technicznego;
  - Budowę budynku kontroli wjazdu;
  - Parking na 1095 miejsc postojowych;
  - Zewnętrzną infrastrukturę techniczną dla potrzeb terminala 2;

Budynek terminala 2 został wykonany w formie hali mieszczącej dwie strefy funkcjonalne powiązane z płytą lotniska oraz ze strefą miejską. Hala posiada trzy kondygnacje naziemne z dodatkowym poziomem antresoli oraz jedną kondygnacją podziemną Konstrukcja główna budynku zostałą wykonana jako konstrukcja żelbetowo – stalowa.

W wyniku realizacji projektu osiągnięto wskaźniki produktu:
- Liczba przebudowanych lotnisk w sieci TEN-T – **1 szt.**;
- Liczba przebudowanych lotnisk w sieci TEN-T z udogodnieniem dla opiekunów z dziećmi – **1 szt.**
- Liczba przebudowanych lotnisk w sieci TEN-T z dodatkowymi udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych – **1 szt**.

3.6.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Wstrzymanie biegu płatności dla projektów drogowych przez Komisję Europejską

W związku z zasygnalizowaniem przez KE zamiaru wstrzymania biegu terminu płatności dla projektów drogowych na podstawie materiałów prasowych wskazujących na podejrzenie zmowy cenowej i ze względu na skierowanie przez Prokuraturę Apelacyjną w Warszawie aktu oskarżenia dotyczącego trzech projektów drogowych POIiŚ, IZ przekazała do KE w dniach 13 i 18 grudnia 2012 roku szczegółowe wyjaśnienia dot. kwestii podejrzenia zmów cenowych.

Mimo złożenia przez stronę polską stosownych wyjaśnień, 21 grudnia 2012 r. KE **podjęła jednak decyzję w sprawie wstrzymania biegu terminu płatności dla projektów drogowych realizowanych w ramach działania 6.1, 6.2, 8.1, 8.2 POIiŚ oraz 4.1 PO RPW**[46].

Upadłość firm budowlanych realizujących kontrakty w Polsce

Do kluczowych zagadnień podniesionych przez służby Komisji Europejskiej w II półroczu 2012 roku należy kwestia upadłości firm budowlanych operujących przede wszystkim w sektorze drogowym w Polsce. Szczególne zainteresowanie Komisji Europejskiej wzbudziła sytuacja dwóch konsorcjów budowlanych – firm SRB Civil Engineering Ltd. (autostrada A1) oraz SIAC Construction Ltd. (autostrada A4) skarżących się na złe zarządzanie kontraktami przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad, co wpłynęło na pogorszenie ich kondycji finansowej oraz brak możliwości ukończenia prac budowlanych. W odpowiedzi na ww. wniosek strona polska przekazała do Komisji Europejskiej obszerny materiał opisujący problem z punktu widzenia strony zamawiającej (GDDKiA), przyczyn zaistniałej sytuacji oraz przewidywanego wpływu na inwestycje realizowane przy współudziale środków UE. Przekazany materiał uwzględniał także obszerne wyjaśnienia dotyczące współpracy GDDKiA na etapie realizacji robót oraz zaistniałych sporów z ww. konsorcjami.

Podczas spotkania rocznego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (3-4 grudnia 2012 roku) Komisja Europejska zwróciła się z prośbą o przedstawienie przez stronę polską dodatkowych informacji w zakresie określenia przyczyn skutkujących obecną sytuacją na rynku budowlanym oraz proponowanych rozwiązań problemu w szerszej perspektywie czasowej. Do końca okresu sprawozdawczego wszystkie zaangażowane instytucje prowadziły prace mające na celu przygotowanie informacji uzupełniającej zgodnej wnioskami i rekomendacjami Komisji.

Równolegle, w omawianym okresie sprawozdawczym miało również miejsce wystąpienie KE do Instytucji Audytowej w Polsce (Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej w Ministerstwie Finansów) dotyczące przeprowadzenia audytów projektów autostradowych POIiŚ (A1, A4). Instytucja Audytowa poinformowała KE o włączeniu ww. wniosku do kompleksowego zadania audytowego systemu realizacji projektów współfinansowanych. Termin zakończenia zadania wyznaczono na koniec lutego 2013 roku.

Problemy sygnalizowane w poprzednim okresie sprawozdawczym

W odniesieniu do kwestii problemowych poruszanych w poprzednim okresie sprawozdawczym w kontekście projektów z sektora drogowego należy zaznaczyć, że w większości zostały one rozwiązane. Do najważniejszych sygnalizowanych wówczas problemów należały:

- *Wypełnienie zobowiązań wobec KE w związku z kwestionowaniem przez KE poprawności wypełnienia zaleceń Dyrektywy OOŚ*

W czerwcu 2012 służby KE poinformowały stronę polską o akceptacji przesłanych wyjaśnień odnośnie ochrony ptaków i zgodności przyjętych rozwiązań minimalizujących i kompensacyjnych z dyrektywą 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Tym samym została zamknięta procedura naruszeniowa rozpoczęta w 2009 r. w odniesieniu do projektu POIiŚ "Budowa drogi ekspresowej S3, odc. Szczecin - Gorzów"

- *Aktualizacja dokumentacji aplikacyjnej pod kątem wprowadzenia ETC (Elektroniczny system poboru opłat)*

W listopadzie 2012 proces aktualizacji dokumentacji aplikacyjnej z przyczyny wprowadzenia elektronicznego systemu poboru opłat został całkowicie zakończony. Służby KE otrzymały całość materiałów dotyczących aktualizacji poziomu luki finansowej w projektach z każdej z trzech grup projektów, czyli projektów, w przypadku których wdrożenie ETC wstrzymało proces oceny w KE, bądź przekazanie dokumentów do KE przez MRR oraz projektów z wydaną decyzją KE.

Wnioski dla dalszej realizacji priorytetu

W związku z zakontraktowaniem 100% kwoty alokacji w działaniach 6.1 i 6.2 dalsze zadania instytucji w systemie wdrażania i kontroli POIiŚ koncentrują się na monitorowaniu realizacji postępu

[46] W wyniku działań podjętych przez IZ POIiŚ we współpracy z MTBiGM oraz CUPT, płatności zostały ostatecznie odblokowane w dniu 27 marca 2013 r.

rzeczowego inwestycji. Na podstawie wniosków o płatność pośrednią i końcową nadzorowany będzie także przebieg certyfikacji i przekazywania płatności, tak aby procesy te cechowały się regularnością przepływów finansowych. Nadrzędnym celem IZ POIiŚ jest rzeczowe i finansowe rozliczenie projektów zgodnie z przekazywanymi do Komisji Europejskiej harmonogramami, przez zakończeniem okresu kwalifkowalności wydatków w perspektywie finansowej UE 2007-2013.

W przypadku działania 6.3, mimo wolniejszego tempa kontraktacji, nie istnieje ryzyko niewykorzystania unijnej alokacji. Część inwestycji polegających na budowie/rozbudowie terminali oraz płyt startowych została zrealizowana rzeczowo (porty lotnicze w Gdańsku, Poznaniu, Wrocławiu, Szczecinie oraz Rzeszowie). Ponadto nawet w przypadku braku formalnego zawarcia umowy o dofinansowanie pomiędzy beneficjentem a instytucją wdrażającą, kolejne projekty są realizowane pod względem rzeczowym i obecnie nie identyfikuje się ryzyka ich nieukończenia przed 31 grudnia 2015 roku. Ponadto szacuje się, że do końca 2013 roku poziom kontraktacji w działaniu wzrośnie z ok. 64% na koniec bieżącego okresu sprawozdawczego do ok. 90% pod koniec 2013 roku.

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

Rekomendacje IZ POIiŚ:

1. Monitorowanie postępu rzeczowego projektów realizowanych w priorytecie VI na podstawie przekazywanych wniosków o płatność okresową i końcową;
2. Monitorowanie przebiegu procesów certyfikacji i płatności w Priorytecie VI;
3. W celu płynnego rozpoczęcia realizacji rzeczowej inwestycji drogowych, które będą współfinansowane ze środków unijnych w kolejnej Perspektywie Finansowej (2014-2020) umożliwienie sfinansowania tzw. prac przygotowawczych ze środków pochodzących z POIiŚ.

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans.*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami.

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.7. Priorytet VII TRANSPORT PRZYJAZNY ŚRODOWISKU

Osiąganie celów i analiza postępów

3.7.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie VII są realizowane w ramach pięciu działań:

- **7.1 *Rozwój transportu kolejowego;***
- **7.2 *Rozwój transportu morskiego;***
- **7.3 *Transport miejski w obszarach metropolitalnych;***
- **7.4 *Rozwój transportu intermodalnego;***
- **7.5 *Poprawa stanu śródlądowych dróg wodnych.***

W ramach VII priorytetu, wysokość środków z Funduszu Spójności wynosi blisko **7,7 mld euro**, co stanowi 34% alokacji środków z FS w ramach Programu i 27% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji na działania wdrażane w priorytecie VII.

Wykres 47. Podział alokacji priorytetu VII na działania (dane w mln euro).

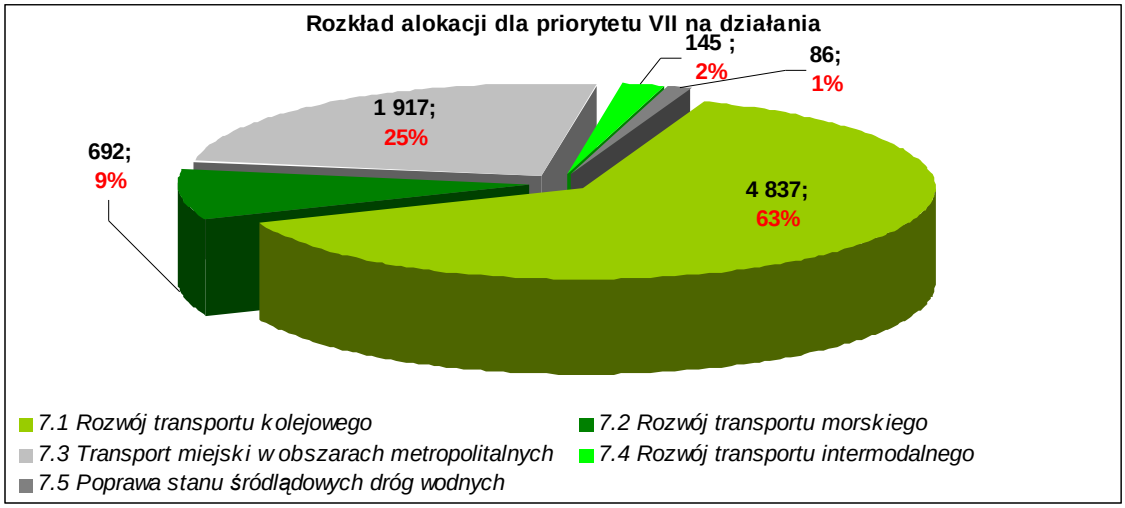

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu VII weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **89 wniosków o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą ponad **7,2 mld euro**. W bieżącym okresie sprawozdawczym zarejestrowano 22 wnioski. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 r. **83 wnioski o dofinansowanie** (czyli 93% liczby złożonych wniosków o dofinansowanie w priorytecie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła ponad **6,3 mld euro**.

Umowy o dofinansowanie

Analizując proces kontraktacji alokacji, należy zaznaczyć, że z uwagi na wysokość alokacji i charakter realizowanych inwestycji priorytet VII jest **drugim priorytetem o najwyższej wartości zakontraktowanych środków**. Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **82 umowy o dofinansowanie,** z czego 41 w 2012 r.

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało prawie **62% alokacji** przypadającej dla VII priorytetu. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować znaczny wzrost wykorzystania dostępnej alokacji (z 38% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem prawie 9,6 mld euro, wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła ponad 7,2 mld euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na ponad 4,7 mld euro**.

7.1 Rozwój transportu kolejowego

Pod względem kontraktacji działanie 7.1 jest **trzecim pod względem wartości zakontraktowanych środków** w części UE w całym Programie, ale jest jednocześnie najmniej zaawansowanym działaniem w ramach priorytetu pod względem wykorzystania alokacji. Ze względu na wysoką alokację dla działania poziom jej wykorzystania w istotny sposób wpływa na poziom wykorzystania alokacji w całym priorytecie. W działaniu 7.1 zakontraktowano prawie **2,6 mld euro** w ramach dofinansowania UE, co wykorzystuje alokację dostępną dla działania w blisko **53%**. Wartość dofinansowania UE w umowach o dofinansowanie zawartych w działaniu 7.1 stanowi **11% wartości dofinansowania UE we wszystkich umowach w Programie**.

7.2 Rozwój transportu morskiego

W działaniu 7.2 łączna wartość zakontraktowanego dofinansowania UE w ramach działania wyniosła na koniec 2012 r. ponad **536,9 mln euro** i stanowi wykorzystanie dostępnej dla działania alokacji w blisko **78%**.

7.3 Transport miejski w obszarach metropolitalnych

Wartość dofinansowania UE w podpisanych w ramach działania 7.3 umowach wyniosła blisko **1,5 mld euro** i stanowi wykorzystanie dostępnej dla działania alokacji na poziomie ponad **76%**. Wartość dofinansowania UE w umowach o dofinansowanie zawartych w działaniu 7.3 stanowi ponad **6% wartości dofinansowania UE we wszystkich umowach w Programie**.

7.4 Rozwój transportu intermodalnego

W działaniu 7.4 łączna wartość dofinansowania UE w ramach działania wyniosła blisko **93,0 mln euro** i stanowi wykorzystanie dostępnej dla działania alokacji w ponad **64%.**

7.5 Poprawa stanu śródlądowych dróg wodnych

Działanie 7.5 jest działaniem o **najbardziej zaawansowanym zakontraktowaniu** w priorytecie w aspekcie dostępnej dla działania alokacji. Jednak z racji niewysokiej wartości alokacji działanie 7.5 nie wpływa znacząco na postęp zakontraktowania w skali całego priorytetu. Łączna wartość dofinansowania UE w ramach działania wyniosła na koniec 2012 r. prawie **81,6 mln euro** i stanowi wykorzystanie dostępnej dla działania alokacji w ponad **95%**.

Projekty indywidualne

W okresie sprawozdawczym *Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* dla priorytetu VII podlegała aktualizacji. Szczegółowe informacje o zmianie LPI zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.1 *System realizacji Programu*.

Na aktualnej LPI w ramach priorytetu VII znajduje się 196 projektów, z czego na liście podstawowej są **144 projekty**. Na realizację projektów z LPI zarezerwowana jest kwota dofinansowania **środkami UE** wynosząca blisko 12,2 mld euro, przy czym na projekty znajdujące się na liście podstawowej przeznaczono z tej kwoty prawie **7,8 mld euro**. W ramach projektów z LPI podpisano **69 umów o dofinansowanie** o wartości dofinansowania UE ponad **4,6 mld euro**.

7.1 Rozwój transportu kolejowego

Na aktualnej pod koniec 2012 roku LPI w ramach działania 7.1 znajdowało się 100 projektów o szacunkowej wartości dofinansowania UE blisko 8,8 mld euro, z czego na liście podstawowej było **71 projektów** o szacunkowej wartości dofinansowania UE wynoszącej ponad **8,3 mld euro**. Dla projektów z listy podstawowej w ramach działania 7.1 podpisano **29 umów** o dofinansowanie o wartości dofinansowania UE blisko **2,6 mld euro.**

7.2 Rozwój transportu morskiego

Na aktualnej LPI w ramach działania 7.2 jest 36 projektów o szacunkowej wartości dofinansowania UE blisko 913,2 mln euro, z czego na liście podstawowej znajduje się **28 projektów**, dla których szacowana wartość dofinansowania UE wynosi prawie **742,7 mln euro.** Dla **18 projektów** z listy podstawowej podpisano umowy o dofinansowanie o wartości dofinansowania UE ponad **536,9 mln euro.**

7.3 Transport miejski w obszarach metropolitalnych

Na aktualnej pod koniec 2012 roku LPI w działaniu 7.3 znajdowało się 46 projektów o szacunkowej wartości dofinansowania UE ponad 2,3 mld euro, z czego na liście podstawowej znajdowało się **39 projektów**, dla których szacowana wartość dofinansowania UE wynosiła prawie **2,2 mld euro**. Dla **16 projektów** z listy podstawowej podpisano umowy o dofinansowanie o wartości dofinansowania UE blisko **1,5 mld euro.**

7.5 Poprawa stanu śródlądowych dróg wodnych

W ramach działania 7.5 na aktualnej LPI znajduje się 14 projektów o szacunkowej wartości dofinansowania UE blisko 182,7 mln euro, z czego na liście podstawowej jest **6 projektów**. Dla **wszystkich projektów** z listy podstawowej podpisano umowy o dofinansowanie o wartości dofinansowania UE prawie **81,6 mln euro.**

Konkursy

Dwa konkursy w ramach priorytetu VII odbyły się w działaniu **7.4 Rozwój transportu intermodalnego**. Pierwszy z nich odbył się w 2010 r. Drugi konkurs ogłoszony został w okresie sprawozdawczym, nabór w konkursie rozpoczął się we wrześniu 2012 r., zaś zakończył w styczniu 2013 r.

Z wnioskodawcami w ramach zakończonego w okresie sprawozdawczym I konkursu podpisano **13 umów o dofinansowanie** o wartości całkowitej ponad 322,7 mln euro, wartości kosztów kwalifikowalnych ponad 228,6 mln euro, w tym kwota środków przyznanych z FS wyniosła blisko **93,0 mln euro, co stanowi ponad 1% alokacji dla priorytetu**. Liczba projektów konkursowych z podpisanymi umowami o dofinansowanie stanowi blisko 16% liczby wszystkich projektów realizowanych w priorytecie VII.

Poniższy wykres prezentuje podział środków wspólnotowych przyznanych w ramach podpisanych z beneficjentami umów o dofinansowanie według trybów wyboru projektów.

Wykres 48. Porównanie alokacji i podpisanych umów o dofinansowanie w podziale na tryby wyboru projektów (dane w mln euro)

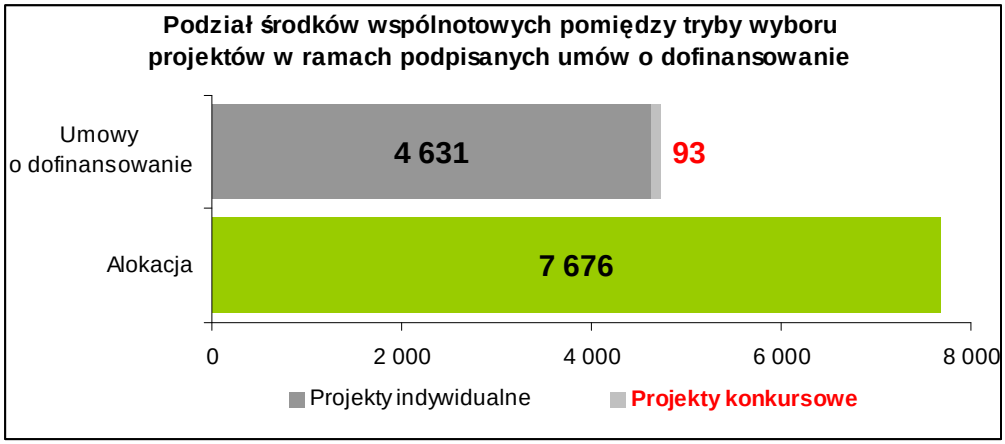

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ

Wnioski o płatność

Poziom wydatkowania w ramach priorytetu jest nadal niski jednakże w okresie sprawozdawczym zaobserwowano znaczny postęp. Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł blisko **16%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 3%, co oznacza **wzrost o 13 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła blisko 2,9 mld euro, wydatki kwalifikowane wyniosły ponad 1,9 mld euro, z czego część unijna to ponad **1,2 mld euro.**

7.1 Rozwój transportu kolejowego

W ramach działania 7.1 wykazano ponad **459,9 mln euro** wydatków kwalifikowalnych w części UE, co stanowi wykorzystanie alokacji dla działania w zaledwie blisko **10%**.

7.2 Rozwój transportu morskiego

Beneficjenci działania 7.2 do końca 2012 r. wykazali wydatki kwalifikowane w części UE w wysokości ponad **138,1 mln euro**, czyli blisko **20%** dostępnej dla działania alokacji.

7.3 Transport miejski w obszarach metropolitalnych

Najbardziej zaawansowanym w ramach priorytetu VII działaniem jest działanie 7.3. Wykazano w nim ponad **592,6 mlm euro** wydatków kwalifikowalnych w części UE, co stanowi wykorzystanie alokacji w blisko **31%**.

7.4 Rozwój transportu intermodalnego

Działanie 7.4 jest **najmniej zaawansowanym** pod względem wydatkowania działaniem w priorytecie VII. Beneficjenci tego działania wykazali jedynie ponad **7,6 mln euro** wydatków kwalifikowalnych w części UE, co konsumuje alokację dla działania w zaledwie niewiele ponad **5%**.

7.5 Poprawa stanu śródlądowych dróg wodnych

W ramach działania 7.5 wykazano ponad **15,4 mln euro** wydatków kwalifikowalnych w części UE, co stanowi wykorzystanie alokacji dla działania w ponad **18%**.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE ***7 Poświadczeń i deklaracji wydatków*** *oraz wnioski o płatność okresową* dla priorytetu VII na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych wynoszącą ponad **1,1 mld euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła ponad **752,0 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach VII osi priorytetowej do KE zostało przekazanych 19 *Poświadczeń i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowalnych blisko **1,5 mld euro** i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości prawie **964,7 mln euro**, co stanowi blisko 13% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 10 p.p** w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała blisko 752,1 mln euro. Należy podkreślić, że tylko w roku 2012 wartość refundacji wyniosła prawie 642,3 mln euro, czyli ponad 85% zrefundowanych środków w ramach VII osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Wg stanu na koniec 2012 r. od początku realizacji Programu zrefundowane zostało blisko 78% kwoty wnioskowanej refundacji.

Dynamika

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania VII priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji. Widać na nim, że na przestrzeni kwartałów kontraktacja wzrastała równomiernym stopniu. Przyrost wartości wniosków o płatność i certyfikacji w poszczególnych kwartałach był także stosunkowo równomierny. Na wykresie zaobserwować można także dużą dysproporcję wydatkowania środków w stosunku do ich kontraktacji.

Wykres 49. Dynamika wdrażania priorytetu VII w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

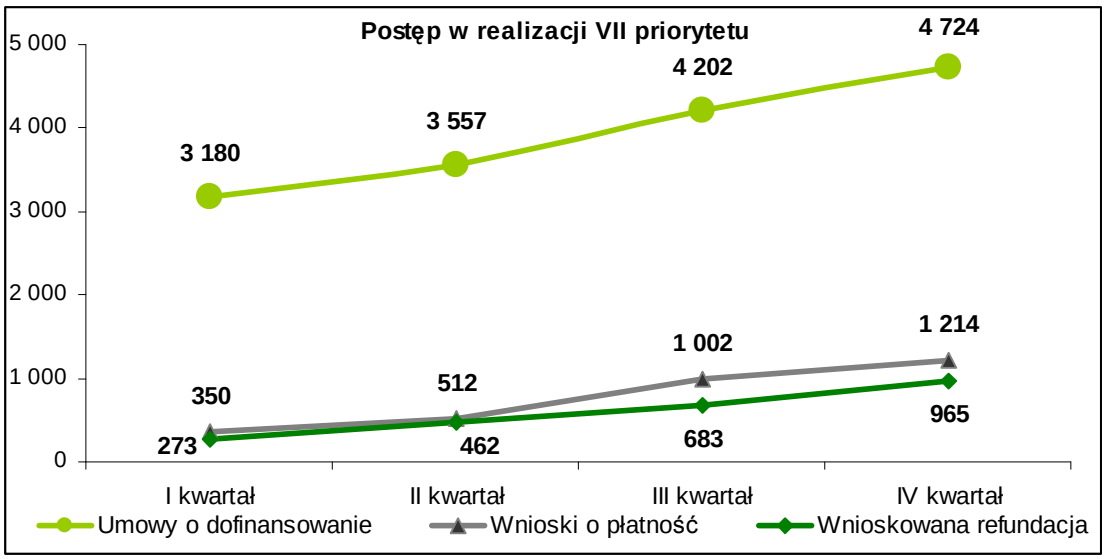

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu VII oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej

refundacji. Na wykresie można zaobserwować, że przyrost wydatkowania w 2012 r. był stosunkowo duży w odniesieniu do całkowitego wydatkowania w działaniu.

Wykres 50. Stan realizacji priorytetu VII w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

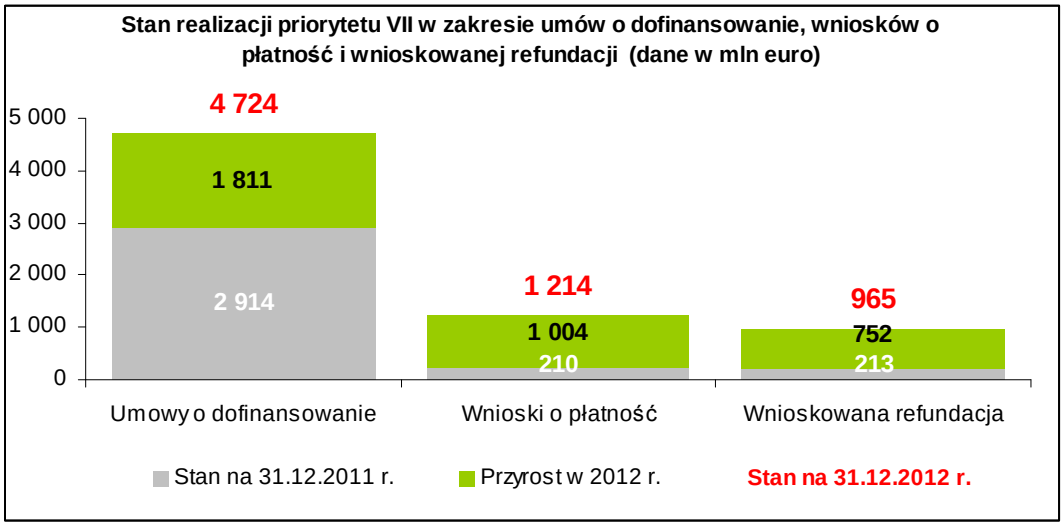

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Decyzje dla dużych projektów

Od początku realizacji Programu poprzez system elektronicznej wymiany danych **SFC 2007 do KE** w ramach priorytetu VII zostały przekazane **22 wnioski** o potwierdzenie wniesienia wkładu finansowego **dla dużych projektów:** po 11 w działaniu 7.1 i 7.3. Do 31 grudnia 2012 r. **KE wydała decyzje** o potwierdzeniu wkładu finansowego **dla 11 dużych projektów** o wartości wnioskowanego dofinansowania wynoszącego ponad **1,6 mld euro**. 7 decyzji wydano w działaniu 7.1, zaś 4 w działaniu 7.3. W 2012 r. przekazano do KE **11 wniosków** o potwierdzenie wniesienia wkładu finansowego **dla dużych projektów**, z czego 3 w ramach działania 7.1 i 8 w ramach działania 7.3. W 2012 r. KE wydała 3 decyzje dla działania 7.1 i 1 dla działania 7.3

Podział projektów wg sektorów gospodarki

W priorytecie VII wszystkie projekty są realizowane w ramach kategorii 11 *Transport*.

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Beneficjentami aż 75% projektów w VII osi priorytetowej, dla których zostały podpisane umowy o dofinansowanie do grudnia 2012 r. są przedsiębiorstwa. Są one beneficjentami aż 61 projektów o wartości dofinansowania unijnego ponad 3,3 mld euro. Należy jednak podkreślić, że do ww. grupy przedsiębiorstw zaliczono również spółkę akcyjną PKP Polskie Linie Kolejowe, która jest głównym beneficjentem projektów kolejowych oraz przedsiębiorstwa komunikacyjne i transportowe świadczące usługi przewozowe na podstawie odpowiednich umów, zawartych z jednostkami samorządu terytorialnego. Beneficjentami 12 projektów o wartości dofinansowania unijnego ponad 0,2 mld euro są organy władzy, bądź administracji rządowej. Jednostki samorządu terytorialnego są natomiast beneficjentami 9 projektów w sektorze transportu morskiego i miejskiego o wartości dofinansowania unijnego prawie 1,2 mld euro, co stanowi ok. 11 % wszystkich projektów z umowami o dofinansowanie w VII osi priorytetowej.

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach VII osi priorytetowej według formy prawnej beneficjentów.

Wykres 51. Wartość projektów według formy prawnej beneficjentów na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro)

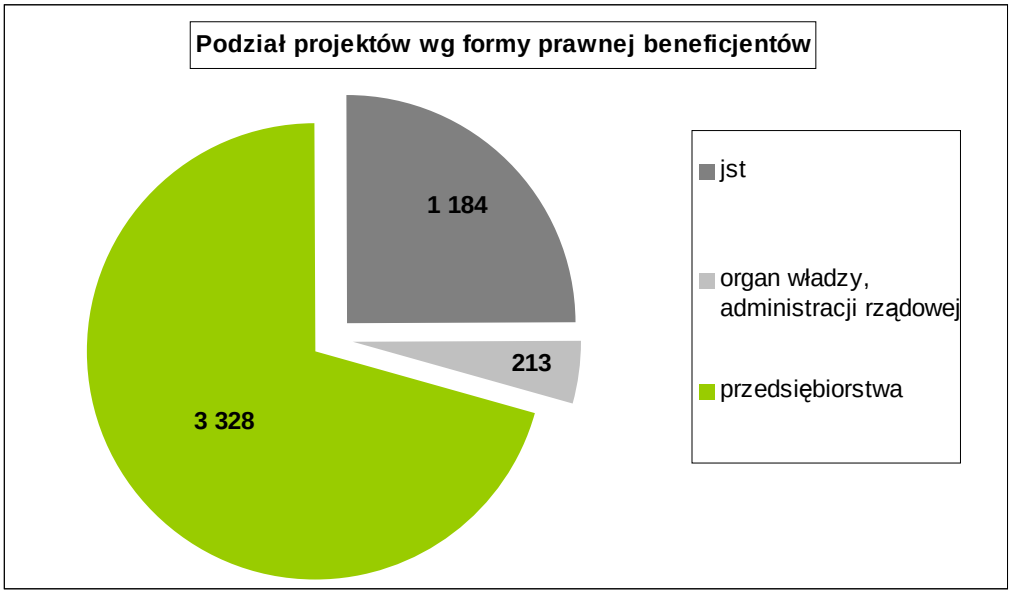

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie, jest województwo mazowieckie – 1,6 mld euro, co wykorzystuje 35% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i 21% alokacji dla priorytetu. Najniższą wartość zakontraktowanej alokacji odnotowano w województwie lubuskim, czyli prawie 1,4 mln euro (poniżej 1% podpisanych umów w priorytecie i wykorzystania alokacji). W województwie podlaskim i świętokrzyskim nie podpisano żadnej umowy o dofinansowanie.

48% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie zostało wydatkowanych w województwie mazowieckim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości ponad 583,4 mln euro. Wśród województwa, w których podpisano umowy o dofinansowanie brak wydatkowania zanotowano w dwóch: kujawsko-pomorskim i lubuskim.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu VII *Transport przyjazny środowisku* ze środków FS w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	*Wnioski o płatność*

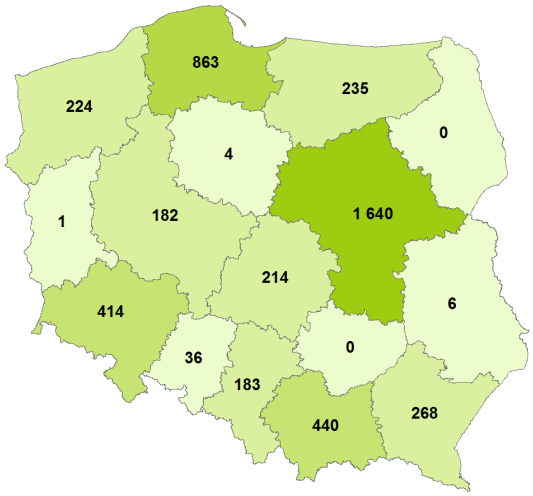

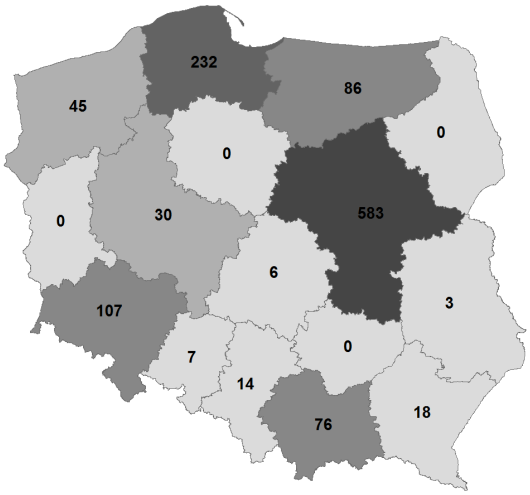

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Dane dotyczące przyznanego wsparcia w układzie regionalnym należy traktować jako dane przybliżone, gdyż na mapie nie zostały uwzględnione projekty o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo, na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów realizacji

W priorytecie VII wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Transport.*

3.7.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Realizacja założonych celów

Główny cel Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, tj.: *podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej*, w sektorze transportu realizowany jest przez cel szczegółowy, jakim jest: *zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu*. **Głównym celem VII priorytetu POIiŚ *Transport przyjazny środowisku* jest *zwiększenie udziału przyjaznych środowisku gałęzi transportu w ogólnym przewozie osób i ładunków***. Powyższy cel główny VII osi priorytetowej realizowany jest poprzez następujące cele szczegółowe:

1. Poprawa stanu połączeń kolejowych wchodzących w skład sieci TEN-T, a także wybranych odcinków znajdujących się poza tą siecią, oraz poprawa obsługi pasażerów w międzynarodowym i międzyregionalnym transporcie kolejowym
2. Zwiększenie konkurencyjności polskich portów morskich w regionie Morza Bałtyckiego,
3. Zwiększenie udziału przyjaznego środowisku transportu publicznego w obsłudze mieszkańców obszarów metropolitalnych
4. Zwiększenie udziału transportu intermodalnego w ogólnych przewozach ładunków,
5. Poprawa warunków żeglugi na śródlądowych drogach wodnych.

Do obszarów objętych wsparciem w ramach VII priorytetu jako alternatywnych w stosunku do transportu drogowego należą następujące gałęzie transportu: kolejowy, morski, transport publiczny w obszarach metropolitalnych, intermodalny oraz transport wodny śródlądowy. **Głównymi beneficjentami**, którzy pozyskali wsparcie w ramach priorytetu VII są: PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Urzędy Morskie, Przedsiębiorstwa Komunikacyjne, jednostki samorządu terytorialnego.

Cel szczegółowy: poprawa stanu połączeń kolejowych wchodzących w skład sieci TEN-T, a także wybranych odcinków znajdujących się poza tą siecią, oraz poprawa obsługi pasażerów w międzynarodowym i międzyregionalnym transporcie kolejowym,

Cel ten realizowany jest przez projekty działania 7.1 *Rozwój transportu kolejowego.* W ramach działania wsparcie otrzymują projekty z zakresu:

- budowy i modernizacji linii kolejowych,
- modernizacji dworców,
- zakupu i modernizacji taboru.

W zakresie budowy i modernizacji linii kolejowych, działania te dotyczą przede wszystkim linii w sieci TEN-T (zgodnie z decyzją Parlamentu i Rady z dnia 23 lipca 1996 r. w sprawie wspólnotowych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej (1692/96/WE)). Taka priorytetyzacja wsparcia wynika również z zapisów *Master Planu dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 roku*, gdzie pierwszeństwo w zakresie inwestycji liniowych przyznane jest projektom sieci TEN-T z uwagi na ich znaczenie strategiczne i międzynarodowe oraz działanie zwiększające spójność wewnętrzną i wewnętrzną. W okresie sprawozdawczym, oprócz dotychczas przyjętych projektów, wsparcie otrzymały następujące inwestycje: *Pomorska Kolej Metropolitalna Etap I – rewitalizacja „Kolei Kokoszkowskiej" Faza I - realizacja przedsięwzięcia, Modernizacja linii kolejowej E 65/CE 65 na odcinku Warszawa - Gdynia - obszar LCS Działdowo, Modernizacja linii kolejowej E 65/C-E 65 na odcinku Warszawa - Gdynia - obszar LCS Iława, LCS Malbork, Modernizacja linii kolejowej E 30, etap II. Pilotażowe wdrożenie ERTMS/ETCS i ERTMS/GSM-R w Polsce na odcinku Legnica - Węgliniec -*

Bielawa Dolna, Modernizacja linii kolejowej E 59 na odcinku Wrocław – Poznań, etap III, odcinek Czempiń – Poznań oraz *Modernizacja linii kolejowej E 30, etap II, odcinek Bielawa Dolna - Horka: budowa mostu przez Nysę Łużycką oraz elektryfikacja.*

W ramach POIiŚ dotychczas złożono wnioski o dofinansowanie na modernizację 648,0 km linii kolejowych (o 109,8 km więcej niż na koniec poprzedniego okresu sprawozdawczego) tj. 15% całości sieci TEN-T. Poniższa tabela prezentuje udział długości linii kolejowych, których modernizacja realizowana będzie w ramach projektów POIiŚ, dla których zostały złożone **wnioski o dofinansowanie** w ogólnej długości poszczególnych korytarzy transportowych (Korytarzy Paneuropejskich oraz sieci uzupełniającej CETC) w Polsce.

Tabela 26. Udział długości linii kolejowych, których modernizacja realizowana będzie w ramach projektów POIiŚ, dla których zostały złożone wnioski o dofinansowanie w ogólnej długości poszczególnych korytarzy transportowych (Korytarzy Paneuropejskich oraz sieci uzupełniającej CETC) w Polsce (stan na 31 grudnia 2012 r.)

Nr korytarza transportowego w sieci TEN-T (Korytarze Paneuropejskie i sieć uzupełniająca)	Długość linii kolejowych położonych w ciągach korytarzy, realizowanych w ramach projektów POIiŚ, dla których złożone zostały WoD wg stanu na koniec 2012 r. [km]	Udział długości linii kolejowych realizowanych w ramach projektów POIiŚ dla których zostały złożone wnioski o dofinansowanie wg stanu na koniec 2012 r. w ogólnej długości poszczególnych korytarzy transportowych w Polsce
I	66,5	20%
II	11,0	1%
III	197,1	27%
VI	283,1	17%
TEN-T (w ramach E 59)	90,3	9%
SUMA	**648,0**	**15%**

Źródło: Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Sprawozdanie okresowe z wdrażania priorytetów VI-VIII za 2012 rok

W wyniku podpisanych do końca 2012 r. umów o dofinansowanie projektów kolejowych zostanie zmodernizowanych ponad 512 km linii kolejowych w ramach korytarzy transportowych TEN-T. W zakresie projektów modernizacji dworców w okresie sprawozdawczym trwały prace zmierzające do zakończenia 3 projektów obejmujących przebudowę dworców kolejowych leżących w korytarzu III (Wrocław Główny, Kraków Główny) oraz VI (Gdynia Główna). Dworce te zostały oddane do użytku pasażerów w związku z odbywającymi się w Polsce mistrzostwami EURO 2012. Podpisano również umowę z beneficjentem na realizację kolejnego etapu modernizacji linii Warszawa-Łódź która nie jest objęta siecią TEN-T, niemniej jednak stanowi istotny ciąg komunikacyjny w sieci transportowej Polski.

Prowadzone modernizacje mają doprowadzić do dostosowania linii kolejowych do warunków technicznych wynikających z umów AGC (o głównych międzynarodowych liniach kolejowych) i AGTC (o głównych międzynarodowych liniach kolejowych transportu kombinowanego), w tym m.in. do uzyskania dopuszczalnego nacisku na oś w wysokości 221 kN (22,5 ton/oś). Na liniach przeznaczonych dla ruchu pasażerskiego możliwa będzie jazda z prędkością Vmax = 160 km/h, zaś dla pociągów towarowych z prędkością Vmax = 120 km/h. Ponadto dla zapewnienia interoperacyjności modernizowanych linii kolejowych, w ramach działania 7.1 przewiduje się realizację projektów związanych z instalacją systemu ERTMS (zgodnie z Decyzją Komisji 2009/561/WE z 22 lipca 2009 r.).

Z punktu widzenia potrzeb przewozowych polskiej sieci kolejowej, istotna jest możliwość realizacji **projektów rewitalizacyjnych**, tj. polegających na przywróceniu projektowanych prędkości i nacisków osi. W tym kontekście kluczową kwestią w okresie sprawozdawczym było uzyskanie oficjalnego stanowiska KE w zakresie możliwości finansowania projektów rewitalizacyjnych w ramach POIiŚ a także uzgodnienie warunków ich realizacji[47]. Efektem działań podjętych przez wszystkie zaangażowane instytucje (monitorowanych m.in. w ramach prac grupy roboczej Task Force) było uzyskanie decyzji środowiskowych dla wszystkich projektów rewitalizacyjnych, jak również rozpoczęcie w okresie sprawozdawczym robót budowlanych na pierwszym z projektów. Jednocześnie Beneficjent prowadził prace nad opracowaniem pilotażowego wniosku o dofinansowanie.

[47] Służby KE odniosły się do możliwości rewitalizacji linii kolejowych w ramach POIiŚ w piśmie z 17 kwietnia 2012 roku

W ramach priorytetu przewidziano również realizację projektów dotyczących **modernizacji i zakupu taboru kolejowego** oraz niezbędnego wyposażenia. W okresie sprawozdawczym została podpisana umowa o dofinansowanie dla dwóch kolejnych projektów realizowanych przez PKP Intercity obejmujących odnowę taboru dla relacji Przemyśl – Szczecin oraz Wrocław - Gdynia.

Cel szczegółowy: Zwiększenie konkurencyjności polskich portów morskich w regionie Morza Bałtyckiego

Cel ten jest realizowany przez projekty wdrażane w działaniu 7.2. W ramach działania wsparcie otrzymują projekty z zakresu:

- budowy, przebudowy lub modernizacji dróg i linii kolejowych, łączących porty morskie z krajową siecią transportową oraz infrastruktury drogowej i kolejowej na terenie portów,
- budowy lub przebudowy nabrzeży, basenów i kanałów w portach morskich,
- inwestycji infrastrukturalnych związanych z uruchomieniem autostrad morskich,
- modernizacji torów wodnych, falochronów i wejść do portów morskich,
- zakupu sprzętu i taboru związanego z obsługą i poprawą bezpieczeństwa.

Realizacja ww. projektów wpłynie na możliwość rozwoju społeczno-ekonomicznego regionu i kraju poprzez wzrost aktywności portów morskich w UE.

W okresie sprawozdawczym zawarto 6 umów o dofinansowanie przyczyniających się do realizacji ww. celu.

Cele projektów realizowanych w ramach działania 7.2 są zgodne z priorytetem Strategii Europa 2020 : *Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej*.

W ramach korytarzy transportowych sieci TEN-T transportu morskiego planuje się, że w ramach POIiŚ zostanie zrealizowanych 21 projektów - do dnia 31 grudnia 2012 r. złożono 15 wniosków o dofinansowanie oraz podpisano 12 umów o dofinansowanie. W przypadku 14 projektów planowanych do realizacji dla rozwoju portów morskich w sieci TEN-T rozpoczęto realizację rzeczową. Ponadto zakończono realizację rzeczową 3 projektów:

- Modernizacja wejścia do portu wewnętrznego (w Gdańsku). Etap I - przebudowa falochronu wschodniego;
- Przebudowa Kanału Portowego w Porcie Gdynia;
- Przebudowa falochronu wschodniego w Świnoujściu.

W wyniku realizacji przedmiotowych projektów wybudowano oraz zmodernizowano 3,10 km nabrzeży portowych oraz przebudowano 1 470 m falochronu

Cel szczegółowy: Zwiększenie udziału przyjaznego środowisku transportu publicznego w obsłudze mieszkańców obszarów metropolitalnych

Do realizacji tego celu przyczyniają się projekty działania 7.3 *Transport miejski w obszarach metropolitalnych.*

Głównym problemem zidentyfikowanym na etapie tworzenia Programu w sektorze transportu miejskiego było rosnące zatłoczenie ulic ruchem indywidualnym oraz zwiększająca się emisja związków węgla pochodzących ze środków transportu. Dodatkowo, istniejący tabor jest w bardzo złym stanie technicznym - w większości przestarzały, wyeksploatowany i nie przystosowany do oczekiwań pasażerów, w tym osób niepełnosprawnych. W ramach działania 7.3 realizowane inwestycje polegające na:

- budowie i modernizacji linii tramwajowych, trolejbusowych i metra;
- zakupach nowego taboru, dzięki którym poprawi się dostępność do transportu publicznego, w tym także dla osób starszych i niepełnosprawnych.

W wyniku realizacji założonego celu zwiększy się niezawodność i elastyczność systemu transportu miejskiego, co zachęci mieszkańców aglomeracji do korzystania z niego. Nowoczesny tabor przyczyni się również do redukcji hałasu, wibracji i zanieczyszczeń wpływając pozytywnie na środowisko oraz poprawi warunki życia mieszkańców aglomeracji. Z uwagi na liczne korzyści płynące z realizacji ww. projektów, samorządy są zainteresowane możliwością realizacji inwestycji w ramach POIiŚ. Jednocześnie Instytucja Zarządzająca POIiŚ ma na uwadze rolę projektów inwestycyjnych i dąży do zapewnienia, aby projekty taborowe nie były realizowane kosztem projektów infrastrukturalnych.

Wsparcie otrzymały już m.in. następujące inwestycje: *Zintegrowany transport publiczny w aglomeracji krakowskiej - II etap, Uruchomienie obsługi transportem kolejowym Lotniska Okęcie im. Fryderyka Chopina, Dostosowanie taboru Tramwajów Warszawskich do potrzeb osób niepełnosprawnych - zakup 60 tramwajów niskopodłogowych.*

Cele projektów realizowanych w ramach działania 7.3 są zgodne z priorytetem Strategii Europa 2020: *„Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej"*, bowiem przyczyniają się do zmniejszenia emisji związków węgla oraz stworzenia połączonej infrastruktury transportowej w mieście, które jest źródłem zagęszczenia ruchu i emisji.

Dodatkowo realizowane projekty mają pozytywny wpływ na politykę równych szans poprzez m.in.:

- ułatwienie dostępu do informacji na przystankach, węzłach przesiadkowych oraz w taborze dzięki zastosowanym systemom audiowizualnym oraz informacji głosowej,

- nowoczesny tabor, przystosowany do potrzeb osób nie w pełni sprawnych ruchowo,

- przystanki i stacje (metra) zaopatrzone w windy przystosowane do potrzeb osób z ograniczoną możliwością poruszania się.

Do 31 grudnia 2012 r., w ramach działania 7.3 zakończono realizację rzeczową 4 projektów, w ramach których m.in. zakupiono 100 szt. taboru komunikacji miejskiej, wybudowano 2 obiekty typu „Park & Ride", „Bike & Ride" oraz wybudowano / zmodernizowano ponad 15 km sieci transportu szynowego.

Cel szczegółowy: zwiększenie udziału transportu intermodalnego w ogólnych przewozach ładunków

Cel ten realizowany jest przez projekty z działania 7.4 *Rozwój transportu intermodalnego.*

Transport intermodalny, mimo zaobserwowanego wzrostu tego typu przewozów, wciąż odgrywa w Polsce rolę marginalną. Na terenie kraju przewozy towarowe w większości realizowane są przez transport samochodowy. Mimo to, według raportu zaprezentowanego przez Urząd Transportu Kolejowego w lutym 2013 roku[48] wskazuje na dynamiczny rozwój transportu jednostek intermodalnych koleją (4,53% w 2011 roku). Wynik ten jest w dalszym ciągu niższy od średniej europejskiej, która wynosi około 20%. Wyraźne przeniesienie części tych przewozów do transportu kolejowego i morskiego będzie możliwe po wybudowaniu dostatecznej ilości terminali kontenerowych i centrów logistycznych, których wsparcie przewidziano w ramach działania 7.4 *Rozwój transportu intermodalnego*. O dofinansowanie w ramach działania mogli ubiegać się następujący beneficjenci:

- operatorzy terminali kontenerowych i centrów logistycznych;
- zarządy portów morskich;
- przedsiębiorcy wykonujący lub zamierzający wykonywać działalność gospodarczą w zakresie transportu intermodalnego.

W ramach przeprowadzonego konkursu do dnia 31 grudnia 2012 r. podpisano **13 umów o dofinansowanie** na łączną kwotę dofinansowania UE **93,0 mln euro** (wszystkie w okresie sprawozdawczym), Do 31 grudnia 2012 r. zakontraktowano więc 64 % przyznanej alokacji na konkursy w ramach działania 7.4 POIiŚ.

Wsparciu w ramach działania podlegają, w zależności od obszaru, następujące rodzaje projektów:

- budowa, rozbudowa lub remont infrastruktury wchodzącej w skład kolejowych lub morskich terminali kontenerowych;
- budowa, rozbudowa lub remont infrastruktury wchodzącej w skład centrum logistycznego, zlokalizowanego w porcie morskim lub na linii kolejowej;
- zakup lub remont urządzeń, instalacji, systemów i wyposażenia terminala/centrum służącego zarządzaniu;
- zakup lub remont taboru intermodalnego obejmującego specjalistyczne wagony.

W związku z niewykorzystaniem w ramach pierwszej procedury konkursowej całości alokacji dla działania, w dniu 24 sierpnia 2012 r. został ogłoszony drugi konkurs. Do końca okresu sprawozdawczego trwał nabór wniosków, który przedłużono do 15 stycznia 2013 r.

[48] Pełna wersja raportu jest dostępna na stronie www.utk.gov.pl

Cel szczegółowy: Poprawa warunków żeglugi na śródlądowych drogach wodnych

Cel ten realizowany jest przez projekty z działania 7.5 *Poprawa stanu śródlądowych dróg wodnych*.

Przewozy morsko-rzeczne w okresie programowania interwencji w ramach POIiŚ zidentyfikowane zostały jako incydentalne, zaś przewozy kontenerowe nie były realizowane w ogóle. Podstawową barierą w tym zakresie był zły stan infrastruktury dróg wodnych, jak również trudna sytuacja finansowa armatorów. Jednocześnie istnieje zapotrzebowanie na tego typu przewozy, np. w relacji Szczecin – Berlin, zaś Odrzańska Droga Wodna wykazuje duże perspektywy dynamicznego rozwoju, gdyż z uwagi na swój przebieg łączy regiony o dużej podaży ładunków. Wsparcie inwestycji z tego zakresu możliwe było w ramach działania 7.5.

Cel działania było powstrzymanie regresu żeglugi śródlądowej poprzez inwestycje na drogach wodnych i poprawę warunków żeglugowych na istniejących drogach wodnych.

W ramach Programu Operacyjnego przewidziano do realizacji 6 projektów zlokalizowanych na Odrze, obejmujących punktową modernizację obiektów położonych w górnym biegu rzeki takie jak:

- śluzy,
- jazy,
- stopnie wodne.

W okresie sprawozdawczym wsparcie w ramach działania otrzymały kolejne i już ostatnie projekty. Oznacza to, że obecnie dla wszystkich projektów w ramach działania 7.5 podpisano umowy o dofinansowanie.

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu VII zakończyła się realizacja 4 projektów (zatwierdzono wnioski o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości 13,6 mln euro. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 82 zawartych umów o dofinansowanie zakończono blisko 5% inwestycji. Wynika to z faktu, iż wśród zakończonych projektów znajdują się projekty obejmujące swoim zakresem przygotowanie dokumentacji oraz małe projekty inwestycyjne w transporcie morskim i śródlądowym.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach priorytetu VII.

Tabela 27. Stan realizacji priorytetu VII w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

PRIORYTET VII	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	82	9 568,2	4 724,4	62%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	4	16,2	13,6	0,2%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Odnosząc się do **wskaźników produktu i rezultatu** należy podkreślić, że w bieżącym okresie sprawozdawczym zauważalny jest postęp w realizacji poszczególnych wskaźników w ramach priorytetu VII, jednakże postęp ten nadal nie jest wystarczający. Analiza stopnia realizacji

poszczególnych wskaźników została sporządzona na podstawie danych wynikających z umów o dofinansowanie podpisanych od uruchomienia Programu do zakończenia okresu sprawozdawczego tj. do 31 grudnia 2012 roku. Biorąc pod uwagę fakt, że w ramach priorytetu VII proces zawierania umów o dofinansowanie będzie kontynuowany również w kolejnych okresach sprawozdawczych, dane te należy traktować wyłącznie w sposób orientacyjny.

Analizując informacje zawarte w podpisanych do końca okresu sprawozdawczego umowach o dofinansowanie należy zauważyć stopniowy wzrost szacowanej wartości poszczególnych **wskaźników produktu:**

- dla wskaźnika *liczba projektów,* realizacja na koniec okresu sprawozdawczego wyniosła 4 projekty (dotyczy to dwóch zakończonych projektów przygotowawczych w sektorze kolejowym, jednego projektu z sektora transportu morskiego oraz jednego projektu z sektora śródlądowych dróg wodnych). Jednocześnie wartość wynikająca z dotychczas podpisanych umów o dofinansowanie w priorytecie wynosi 82 projektów, co stanowi 82% wartości docelowej wskaźnika z roku 2015 (100 projektów);

- dla wskaźnika *zmodernizowane linie kolejowe* szacowana realizacja sukcesywnie rośnie; wartość obecnie podpisanych umów pozwala na zmodernizowanie do roku 2015 ponad 544,52 km linii kolejowej i tym samym zrealizowanie wartości docelowej wskaźnika w 34%; Z podpisanych do końca okresu sprawozdawczego 29 umów o dofinansowanie na kwotę dofinansowania UE w wysokości ponad 2,5 mld euro, (54% dostępnej alokacji dla sektora kolejowego), 13 to umowy dla projektów liniowych. Projekty te są w trakcie realizacji, należy więc zaznaczyć, że wskazana szacowana wartość wskaźnika *„km zmodernizowanej linii kolejowej”* osiągnięta zostanie po ostatecznym zakończeniu inwestycji.

  Należy również zauważyć, że w ramach osi realizowane są także projekty polegające na budowie nowych odcinków linii kolejowych – w okresie sprawozdawczym wsparcie otrzymał m.in. projekt *Pomorska Kolej Metropolitalna Etap I – rewitalizacja „Kolei Kokoszkowskiej” Faza I - realizacja przedsięwzięcia* . Wraz z finalizowanym obecnie projektem budowy łącznicy kolejowej do lotniska Okęcię, w ramach podpisanych umów zbudowanych zostanie 19 km linii kolejowych. W celu uwzględnienia budowanych odcinków linii kolejowych w ocenie efektów Programu, w ramach wniosku strony polskiej o modyfikację zapisów POIiŚ zaproponowano zmianę istniejącego wskaźnika na *„zmodernizowane i wybudowane linie kolejowe”.*

  W ramach procedury zmiany Programu Operacyjnego strona polska zawnioskowała również o określenie wartości docelowej wskaźnika *wybudowane* i *zmodernizowane linie kolejowe* na poziomie **611 km**. Wartość ta wynika z doprecyzowania definicji wskaźnika (nie uwzględnienie projektów instalacji ERTMS) oraz aktualnych możliwości inwestycyjnych beneficjenta. Dla tak zmienionej wartości docelowej wskaźnika, obecnie podpisane umowy, tj. 54% alokacji, wypełniają wartość docelową w 95%.

  Jednocześnie dla wykorzystania całości alokacji w sektorze kolejowym, w okresie sprawozdawczym trwały ustalenia ze służbami Komisji Europejskiej w zakresie możliwości finansowania nowych typów projektów – zwłaszcza projektów rewitalizacyjnych - w ramach POIiŚ. Mając na uwadze zgodę Komisji Europejskiej na realizację pod określonymi warunkami tego typu projektów, w ramach modyfikacji POIiŚ strona polska zaproponowała również dodanie nowego wskaźnika: *zrewitalizowane linie kolejowe*, o wartości **507 km**, co stanowiłoby realne odzwierciedlenie podejmowanych kierunków interwencji w ramach Programu.

- dla wskaźnika *wybudowane lub zmodernizowane nabrzeża portowe* w działaniu 7.2 - w roku 2012 szacowana wartość wskaźnika osiągnęła wartość 3,31 km, co stanowi 132,4 % wartości docelowej z roku 2015. Bardziej precyzyjne określenie wartości wskaźnika będzie możliwe po zawarciu wszystkich umów o dofinansowanie w działaniu 7.2.

- dla wskaźnika *wybudowane lub zmodernizowane sieci transportu szynowego i trolejbusowego* szacowana realizacja wskaźnika sukcesywnie wzrasta począwszy od roku 2011, w którym rozpoczęła się realizacja wielu projektów. Proces podpisywania umów o dofinansowanie przebiega bardzo dynamicznie. W okresie sprawozdawczym podpisano 8 umów o dofinansowanie o wartości dofinansowania unijnego prawie 1,5 mld euro. Dodatkowo większość projektów z działania 7.3 znajdowała się w okresie sprawozdawczym w fazie realizacji. W roku 2012 szacowana wartość wskaźnika ukształtowała się na poziomie ok. 27,2 % (149,43 km) wartości docelowej wskaźnika z roku 2015 (550 km).

Należy podkreślić, że zgodnie z rekomendacjami zawartymi w badaniach ewaluacyjnych przeprowadzonych w 2010 roku przez firmy PSDB i Ecorys, proponuje się obniżenie wartości docelowej wskaźnika z 550 km do 200 km ze względu na niedoszacowanie kosztów projektów obejmujących budowę i przebudowę infrastruktury oraz realizację projektów zakupu taboru o znacznej wartości. Zmiana ta jest jedną z proponowanych zmian Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (wersja 4.0).

Strona polska zawnioskowała również o wprowadzenie nowego wskaźnika produktu *Liczba jednostek zakupionego bądź zmodernizowanego taboru komunikacji miejskiej.* Wartość docelowa wskaźnika w 2015 wyniesie 590 sztuk, natomiast podpisane obecnie umowy pozwolą na zakup, bądź modernizację 474 sztuk taboru komunikacji miejskiej.

- wskaźnik *zbudowane i rozbudowane centra logistyczne oraz terminale kontenerowe* realizowany jest przez projekty działania 7.4 *Rozwój transportu intermodalnego*. Docelowa wartość wskaźnika w Programie Operacyjnym określona została na poziomie 5 centrów w 2015 r. Z uwagi na fakt, iż w okresie sprawozdawczym podpisano 13 umów o dofinansowanie, w chwili obecnej wskaźnik osiągnął wartość 260 % wartości docelowej z 2015 r. Projekty w ramach tego działania wybierane były w ramach procedury konkursowej. W związku z dużym zainteresowaniem beneficjentów w 2012 roku ogłoszono kolejny nabór wniosków o dofinansowanie, który zakończył się w styczniu 2013 roku.
- dla wskaźnika *drogi wodne zmodernizowane* należy wskazać, że w okresie sprawozdawczym podpisano kolejne 4 umowy o dofinansowanie projektów z zakresu transportu śródlądowego. Łącznie dotychczas zapewniono wsparcie dla wszystkich 6 projektów z tego działania. Brak wykazanej realizacji wskaźnika wynika z charakteru projektów przewidzianych do wsparcia w ramach działania. Pierwotne założenia obejmowały bowiem projekty liniowe, podczas gdy faktycznie projekty dofinansowane w ramach POIiŚ mają charakter punktowy (dotyczą wyłącznie przebudowy obiektów służących usprawnieniu żeglugi na śródlądowych drogach wodnych). Z tej przyczyny, w ramach wnioskowanej w poprzednim okresie sprawozdawczym zmiany Programu Operacyjnego, jednym z postulatów strony polskiej w zakresie zmiany wskaźników było dostosowanie przedmiotowego wskaźnika do rzeczywistego charakteru projektów. (zastąpienie dotychczasowego wskaźnika następującym: *liczba zmodernizowanych obiektów śródlądowych drogach wodnych* – 12 szt.).

Odnosząc się do **wskaźników rezultatu** należy podkreślić, że analizując informacje zawarte w umowach o dofinansowanie, widoczny jest stopniowy wzrost szacowanej wartości poszczególnych wskaźników, wynikający z potencjału zawartych umów o dofinansowanie:

- *poziom ukończenia TEN-T PP23* dotyczy realizacji inwestycji w VI *korytarzu Europejskim*, tj. *linii E65 łączącej Gdańsk, Gdynię, Warszawę i Kraków*. Przed rozpoczęciem realizacji projektów z POIiŚ poziom ukończenia linii szacowano na 29%. Wartość ta wynika z prac przeprowadzonych w ramach projektów Funduszu Spójności w perspektywie 2004-2006.

  Wartość docelowa wskaźnika określona w Programie Operacyjnym wynosi 74% w 2013 (100% w 2015 r.). Wskaźnik rezultatu interwencji może zostać zmierzony po zakończeniu całości prac, należy jednak zaznaczyć że w okresie sprawozdawczym podpisane zostały kolejne umowy o dofinansowanie dla projektu położonego w korytarzu linii E65, tj. projektów obejmujących obszary: LCS Działdowo oraz LCS Iława i LCS Malbork.

  Z uwagi na aktualne plany inwestycyjne dotyczące modernizacji linii E65, wraz z przedstawionym w okresie sprawozdawczym wnioskiem o zmianę Programu Operacyjnego, zaproponowano ograniczenie wskaźnika do 70% w 2015 r. Powyższa zmiana wynika z faktu, że zgodnie z *Listą projektów indywidualnych* modernizacja obejmuje północną część linii E65, łączącą Warszawę z Gdańskiem i Gdynią. Na południowym odcinku linii prowadzone są jedynie prace przygotowawcze w zakresie dostosowania linii do parametrów kolei dużych prędkości.
- *poziom ukończenia TEN-T PP27* dotyczy realizacji inwestycji w I *korytarzu transeuropejskim*, obejmującym na terenie Polski *linię kolejową E75 Warszawa – Białystok – Suwałki – granica państwa*. Brak danych odnośnie realizacji wskaźnika wynika z faktu, iż w okresie sprawozdawczym w ramach projektu trwały jedynie prace przygotowawcze dla modernizacji linii. Na liście projektów indywidualnych POIiŚ znajduje się projekt modernizacji linii na odcinku Warszawa Rembertów – Zielonka - Tłuszcz (Sadowne). Wniosek o dofinansowanie dla projektu jest obecnie finalizowany przez beneficjenta, W okresie sprawozdawczym rozstrzygnięto natomiast przetarg na zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych na odcinku.

- *wartość oszczędności czasu dla przewozu pasażerów i towarów uzyskanych dzięki modernizacji linii kolejowych* również realizowany jest przez projekty finansowane ze środków przeznaczonych na działanie 7.1 *Rozwój transportu kolejowego*. Jego wartość docelowa określona w Programie Operacyjnym to 54 mln euro. Według przedstawionych w tabeli szacunków, tylko na podstawie dotychczas podpisanych umów docelowa wartość wskaźnika w 2013 r. jest prawie sześciokrotnie przekroczona. Należy podkreślić jednak, iż analogicznie do sytuacji w sektorze drogowym (VI priorytet POIiŚ), *wartość oszczędności czasu* należy do grupy wskaźników, których sposób pomiaru jest wyjątkowo trudny i niejasny, zaś sam pomiar wiąże się z wysokimi kosztami. Jest to jeden z kluczowych wskaźników rezultatu dla projektów otrzymujących wsparcie ze środków UE w ramach bieżącej perspektywy, nie planuje się również rezygnacji z niego w kolejnej perspektywie 2014-2020. Wskazane jest zatem podjęcie działań na poziomie horyzontalnym zmierzających do doprecyzowania i uspójnienia metodologii wyliczania tego wskaźnika, aby przyjmowane założenia były analogiczne na poziomie wszystkich beneficjentów w państwach członkowskich korzystających ze środków UE podczas realizacji inwestycji transportowych.
- *wzrost zdolności przeładunkowej w portach* – szacowana osiągnięta wartość wskaźnika na koniec 2012 r. to 0,5 mln t/rok. Realizacja wskaźnika będzie sukcesywnie wzrastać do roku 2015 i, jak jest przewidywane, znacznie przekroczy zakładany poziom 3,5 mln ton/rok,
- *wielkość ładunków obsłużonych przez wybudowane centra logistyczne i terminale kontenerowe* – obecnie podpisane umowy o dofinansowanie w ramach zakończonego pierwszego konkursu obejmują budowę/przebudowę 13 centrów logistycznych i terminali kontenerowych do końca 2015 r. Stanowi to wartość większą niż pierwotnie zakładana wartość wskaźnika w ramach sektora transportu intermodalnego, Jak wspomniano powyżej, z uwagi na duże zainteresowanie potencjalnych beneficjentów działania w tym obszarze w okresie sprawozdawczym uruchomiono drugi konkurs, który pozwoli dodatkowo podnieść wartość wskaźnika w stosunku do obecnie określonej wartości docelowej.
- *dodatkowa liczba osób korzystających z komunikacji miejskiej* - wartość docelową ustalono na poziomie 31,5 mln osób/rok. Na podstawie dotychczas podpisanych umów, szacowana realizacja wskaźnika w 2015 roku znacznie przekroczy wartość docelową i ukształtuje się na poziomie ok. 124,2 mln osób/rok. Wskaźnik przedstawia dodatkową liczbę przejazdów danym środkiem komunikacji miejskiej, w danym roku.

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu VII na rozwój sektora transportu

Realizowane projekty w **sektorze kolejowym**, przez skrócenie czasu podróży na modernizowanych liniach, przyczynią się do zwiększenia odsetka ludności zamieszkującej w zasięgu minimalnego czasu dojazdu do głównych obszarów metropolitarnych w kraju. Jest to jedno z podstawowych założeń dokumentów strategicznych zarówno w sektorze transportu, jak i dla rozwoju regionalnego w ujęciu horyzontalnym. Projekty dworcowe i taborowe realizowane w ramach działania wpływają ponadto na rozwój oferty skierowanej z sektora kolejowego oraz poprawę komfortu podróżnych.

Projekty realizowane w **działaniu morskim** POIiŚ przyczyniają się do zwiększenia konkurencyjności polskich portów morskich, zwłaszcza w Gdańsku, Gdyni, Szczecinie i Świnoujściu, przede wszystkim poprzez zwiększenie ich dostępności od strony lądu i morza. Projekty te powiększają funkcję gospodarczą portów i wzmacniają powiązania transportowe Polski ze światem. Istotnym elementem realizacji projektów realizowanych w ramach działania morskiego jest również poprawa bezpieczeństwa żeglugi na Morzu Bałtyckim.

Projekty realizowane w **sektorze miejskim** przyczynią się do zmniejszenia zatłoczenia motoryzacyjnego na drogach. Zmodernizowana infrastruktura torowa ograniczy negatywne oddziaływanie systemu komunikacyjnego na otoczenie, w tym przede wszystkim na środowisko oraz na mieszkańców (dzięki redukcji emisji hałasu, wibracji i zanieczyszczeń). Zwiększy się dostępność terenów i obiektów użyteczności publicznej w obszarze oddziaływania projektów. Dzięki nowoczesnym, wielopoziomowym parkingom ruch w aglomeracji stanie się bardziej uporządkowany. Czas podróży pasażerów transportu publicznego wyraźnie się skróci, przy jednoczesnym podniesieniu komfortu podróżowania pasażerów transportu publicznego, co dodatkowo zachęci ich do korzystania ze zmodernizowanego systemu komunikacji miejskiej i podniesie komfort ich życia.

Realizacja wszystkich planowanych inwestycji w ramach sektora **transportu intermodalnego i śródlądowego** pozwoli natomiast na przeniesienie przewozów towarowych realizowanych przez transport samochodowy na bardziej ekologiczne środki transportu.

Wyniki przeprowadzonych badań ewaluacyjnych

W okresie sprawozdawczym zakończone zostały dwa badania ewaluacyjne. Oba skupione były wokół poprawy jakości wdrażania projektów i zarządzania w sektorze kolejowym POIiŚ:

1) Badanie ewaluacyjne ***„Skuteczność projektów pomocy technicznej Funduszu Spójności 2004-2006 dla realizacji inwestycji kolejowych; poszukiwanie rekomendacji dla poprawy skuteczności wdrażania projektów kolejowych w sektorze transportu POIiŚ 2007-2013***". zostało przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

2) Prowadzona z ramienia KE **ewaluacja istniejącego potencjału realizacyjnego w PKP PLK**. W raporcie z badania konsultant wskazał listę 63 projektów ocenionych jako „wdrażalne" w obecnej perspektywie finansowej. Zgodnie z ustaleniami pomiędzy stroną polską a KE w okresie sprawozdawczym odbył się cykl spotkań, których celem była analiza wszystkich projektów umieszczonych na liście konsultanta i ocena ich wykonalności z punktu widzenia wszystkich zainteresowanych stron. W trakcie spotkań omówiono łącznie 70 projektów, z których 68 uznanych zostało za „wdrażalne" w obecnej perspektywie finansowej. Wśród nich znajdowały się nowe typy projektów – projekty rewitalizacyjne. Możliwość ich realizacji wymagała oficjalnego potwierdzenia ze strony KE.

Realizując zalecenia przeprowadzonych badań, na podstawie konkluzji z odbytych spotkań dla projektów stworzony został Action Plan, gromadzący istotne informacje dotyczące każdej inwestycji, jak również określone zobowiązania wobec instytucji (w tym - przedstawicieli KE). W efekcie przeprowadzonego przeglądu, zidentyfikowano 5 grup projektów, których realizacja obarczona jest określonym ryzykiem. Projekty te były stałym przedmiotem dyskusji podczas regularnych spotkań zespołu roboczego **Task Force**. Jednocześnie wszystkie instytucje podejmowały maksimum wysiłku dla ograniczenia występujących ryzyk i zapewnienia realizacji inwestycji kluczowych dla POIiŚ.

Efektem prowadzonych prac jest opisany powyżej znaczący w stosunku do poprzedniego okresu sprawozdawczego wzrost wskaźników wykonania osi. Wraz ze zwiększeniem stopnia kontraktacji wzrosły również wskaźniki postępu rzeczowego dla priorytetu (informacje poniżej). Jednocześnie jednak mając na uwadze wciąż obiektywnie niski stopień zaawansowania całości priorytetu, dalszy wzmożony wysiłek jest niezbędny dla zapewnienia maksymalnego wykorzystania środków alokowanych w ramach VII osi priorytetowej. Szczegółowe rekomendacje dalszych działań zamieszczone zostały w ostatniej części opisu priorytetu.

Przykładowy projekt realizowany w ramach VII priorytetu

Tytuł projektu: ***Modernizacja wejścia do portu wewnętrznego (w Gdańsku). Etap I - przebudowa falochronu wschodniego***

Działanie: 7.2 Rozwój transportu morskiego

Beneficjent: Urząd Morski w Gdyni

Województwo: pomorskie

Wartość projektu: 12,6 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 10,7 mln euro

Data zakończenia: Projekt został zrealizowany rzeczowo – 22 sierpnia 2012 r. podpisano końcowy protokół odbioru robót budowlanych. Do dnia 31 grudnia 2012 r. trwała procedura rozliczenia projektu.

Charakterystyka projektu: Omawiany projekt przyczyni się do **minimalizowania tzw. słabych stron Polski**, przedstawionych w analizie SWOT dla sektora transportu, tj. *słabo rozwinięty dostęp do portów morskich, zarówno od strony lądu jak i morza.*

Projekt ma na celu zwiększenie konkurencyjności Portu Wewnętrznego przez umożliwienie zwiększenia tonażu statków obsługiwanych przez Port Wewnętrzny w Gdańsku oraz zwiększenie bezpieczeństwa statków wchodzących do portu.

Zakres prac wykonanych w ramach projektu:

- remont istniejącej konstrukcji falochronu,
- wzmocnienie konstrukcji głowicy falochronu wraz z wykonaniem konstrukcji pochłaniającej i rozpraszającej falowanie,

- wykonanie konstrukcji rozpraszającej falowanie od strony zachodniej falochronu (od strony toru wodnego),
- wykonanie nabrzeża serwisowego dla statku hydrograficznego administracji morskiej prowadzącego prace konserwacyjne i kontrolne na falochronie,
- wykonanie nowej kierownicy falochronu i jej oznakowanie,
- montaż (częściowa wymiana) nowoczesnego systemu oznakowania nawigacyjnego.

W wyniku realizacji projektu osiągnięto wskaźniki produktu:

– *Budowa rozpraszacza falowania od wewnętrznej strony falochronu na wejściu* – 650,81 m

– *Długość przebudowanego falochronu w osi wymiarowej* – 754,81 m

– *Przebudowany system oznakowania nawigacyjnego (zmiana konstrukcji pław) na torze podejściowym oraz oznakowania koerownicy falochronu* – 1 szt.

Zdjęcie 15. Modernizacja wejścia do portu wewnętrznego

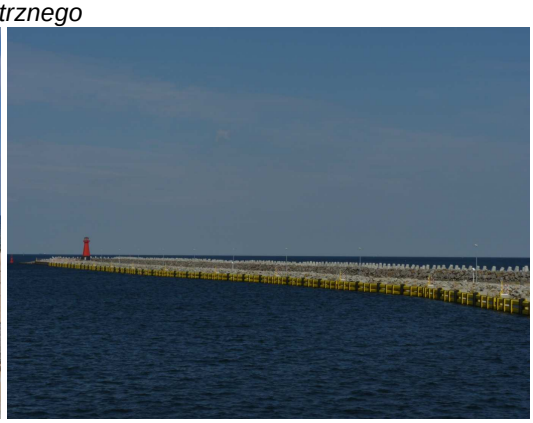

Źródło: *Materiały beneficjenta*

Tytuł projektu: ***Gdański Projekt Komunikacji Miejskiej – etap III A***

Działanie: 7.3 Transport miejski w obszarach metrolitarnych

Beneficjent: Gmina Miasta Gdańska

Województwo: pomorskie

Wartość projektu: 163,8 mln euro,

Wartość dofinansowania z UE: 74,5 mln euro

Data zakończenia: Projekt został zrealizowany rzeczowo 30 grudnia 2012 r. Projekt nie został jeszcze zakończony (rozliczony) finansowo.

Charakterystyka projektu: Rozwój proekologicznego systemu transportu tramwajowego w Gdańsku **jest kontynuacją** dwóch zrealizowanych już projektów mających na celu poprawę stanu komunikacji zbiorowej w Gdańsku głównie poprzez modernizację i rozwój przyjaznego środowisku transportu publicznego, jakim jest komunikacja tramwajowa.

Projekt ma strategiczny charakter ze względu na znaczną liczbę przewożonych pasażerów i jest zgodny z drugim priorytetem strategicznym SRK: „Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej", trzecim celem horyzontalnym NSRO: „Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski" oraz celem głównym POIiŚ: „Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej".

Przedmiot projektu obejmował:

- Wydłużenie linii tramwajowej z dzielnicy Chełm do nowej pętli tramwajowej na skrzyżowaniu ulic Nowej Łódzkiej i Świętokrzyskiej w dzielnicy Gdańsk Południe, która przebiegnie ulicami Witosa i Nową Łódzką;
- **Modernizację 12 odcinków istniejących torowisk**;

- Budowę i przebudowę urządzeń elektroenergetycznych zasilających trakcję tramwajową;
- Przebudowę zajezdni tramwajowej Wrzeszcz;
- **Zakup taboru tramwajowego**.

Zdjęcie 16. Gdański Projekt Komunikacji Miejskiej

Źródło: Materiały beneficjenta

W wyniku realizacji projektu osiągnięto wskaźniki produktu:

- *Długość wybudowanej sieci transportu szynowego i trolejbusowego* – 3,35 km
- *Długość przebudowanej sieci transportu szynowego i trolejbusowego* – 12,06 km
- *Liczba zakupionego taboru komunikacji miejskiej* – 35 szt.

3.7.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

VII oś priorytetowa POIiŚ charakteryzuje się jednym z najniższych wskaźników stopnia zaawansowania rzeczowego i finansowego w ramach Programu. Z uwagi na wysokość przyznanej alokacji, punktem ciężkości całego priorytetu są dwa największe działania: 7.1 *Rozwój transportu kolejowego* i 7.3 *Transport w obszarach metropolitarnych*, które łącznie konsumują prawie 90% alokacji w priorytecie. Jednocześnie są to działania, których beneficjenci zmagają się ze szczególnie trudną sytuacją finansową. Przekłada się to wprost na obserwowany stopień kontraktacji w priorytecie. W okresie sprawozdawczym IZ POIŚ w porozumieniu z pozostałymi instytucjami w sektorze transportu podjęło zdecydowane działania nakierunkowanie na możliwie najpełniejsze zrealizowanie celów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko z jednej strony, z drugiej zaś – na możliwie najefektywniejszą absorpcję środków przyznanych Polsce z budżetu UE. Do kluczowych problemów zidentyfikowanych w okresie sprawozdawczym należy zaliczyć:

1) Brak pełnego wykorzystania środków UE w ramach sektora transportu kolejowego.

W wyniku rozstrzygania postępowań przetargowych dla projektów kolejowych po cenach niższych niż pierwotne szacunki inwestora, w działaniu zanotowano znaczne oszczędności w ramach dostępnej alokacji. Z uwagi jednak na fakt braku w PKP PLK S.A. nowych projektów modernizacyjnych przygotowanych w stopniu umożliwiającym ich realizację w okresie kwalifikowalności, podjęto wzmożony wysiłek dla zapewnienia sprawnej realizacji obecnych projektów uznanych za możliwe do wdrożenia oraz umożliwieniu realizacji ewentualnych nowych typów projektów (rewitalizacji linii kolejowych, zakupu i montażu rozjazdów kolejowych i wymiany przejazdów kolejowych). W okresie sprawozdawczym KE wyraziła wstępną zgodę na włączenie nowych typów projektów kolejowych do finansowania w ramach POIiŚ, zaś w ramach prac zespołu Task Force zidentyfikowano pakiet inwestycji, obejmujących ponad 500 km rewitalizowanych linii kolejowych.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono również **aktualizację *Listy projektów indywidualnych dla POIiŚ 2007-2013* dla sektora transportu**, która miała na celu **zbilansowanie listy i zwiększenie absorpcji środków UE w całej VII osi priorytetowej.** Zmiany na liście dotyczyły **głównie sektora kolejowego oraz miejskiego.** Na listę włączono 51 nowych projektów indywidualnych z czego

34 projekty z sektora kolejowego, 2 z morskiego, 10 z miejskiego. Po wprowadzonych zmianach na liście projektów indywidualnych, wykorzystanie alokacji w sektorze transportu wyniosło 101,17 %.

2) Niski stopień kontraktacji i certyfikacji w sektorze kolejowym

Z uwagi na widoczną dysproporcję pomiędzy stopniem kontraktacji a stopniem wydatkowania środków – zwłaszcza w sektorze kolejowym - do kluczowych zagadnień należy podniesienie wskaźników kontraktacji, płatności i certyfikacji. Dla sprawnej kontraktacji konieczne jest zatwierdzenie na poziomie krajowym wniosków o dofinansowania. W tym celu powołane zostały robocze zespoły – m.in. zespół Task Force, których prace skupiają się na właściwym przygotowaniu aplikacji dla projektów kolejowych i bieżącym podejmowaniu działań zaradczych w przypadku identyfikacji obszarów problemowych. Warto podkreślić, że słaba dynamika certyfikacji w sektorze także ma swoje źródło w uwarunkowaniach zewnętrznych, w tym bieżącej sytuacji całego sektora budowlanego (np. problemy finansowe wykonawców robót). Również rozwiązanie tych problemów jest szeroko dyskutowane przy współudziale służb KE. Ponadto w celu mobilizacji głównego beneficjenta w sektorze kolejowym – spółki PKP PLK SA, uwarunkowano wypłatę środków pomocy technicznej od realizacji przez spółkę wyznaczonych celów w zakresie kontraktacji i certyfikacji.

3) Trudna sytuacja finansowa beneficjentów w sektorze miejskim i kolejowym

W bieżącym okresie sprawozdawczym dokonano aktualizacji Wieloletniego **Programu Inwestycji Kolejowych (WPIK)**, dzięki czemu zapewnienie finansowania uzyskały inwestycje dotyczące modernizacji linii E-75 Warszawa – Sadowne, E-20 Siedlce – Terespol oraz rewitalizacja linii na odcinku Toruń - Bydgoszcz.

W związku z koniecznością usankcjonowania realizacji wszystkich inwestycji włączonych na Listę projektów indywidualnych podczas jej ostatniej aktualizacji w listopadzie 2012 roku - w tym nowych typów projektów kolejowych, uruchomiono intensywne prace **nad aktualizacją Wieloletniego Programu Inwestycji Kolejowych (WPIK).** Przewidywana data przyjęcia dokumentu to połowa 2013 r.

W obliczu kryzysu finansowego radykalnie ograniczone zostały możliwości beneficjentów pokrycia wkładu własnego ze środków budżetowych w związku z restrykcyjną polityką w zakresie ograniczania deficytu i poziomu długu publicznego. W sektorze miejskim podstawowym źródłem uzupełniającego finansowania jest uzyskanie kredytu. Jednakże aktualne możliwości zadłużania się przez te jednostki (w tym w celach inwestycyjnych) są mocno ograniczone lub zablokowane, w związku z istniejącym, ustawowym limitem zadłużeń.

W 2011 r. Komisja Europejska zatwierdziła zmianę Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w zakresie podniesienia stopy dofinansowania dla projektów z zakresu transportu miejskiego z 50% do 59% kwoty wydatków kwalifikowanych. Zmiana ta miała na celu na zmniejszenie obciążenia finansowego samorządów miejskich z tytułu zapewnienia wkładu własnego, jak również zmniejszenie ryzyka ograniczenia wydatków inwestycyjnych miast, wynikającego z niebezpieczeństwa przekroczenia ustawowych limitów zadłużenia. Podniesienie poziomu współfinansowania UE do 59% nie rozwiązało w pełni problemów samorządów z zapewnieniem środków na współfinansowanie inwestycji. Jednocześnie w związku z sytuacją na rynku finansowym i budowlanym trudną pozostaje sytuacja głównego beneficjenta POIiŚ w sektorze kolejowym – spółki PKP PLK SA.

Mając powyższe na uwadze Instytucja Zarządzająca POIiŚ w okresie sprawozdawczym przekazała do KE wniosek o modyfikację Programu Operacyjnego w zakresie zwiększenia stopy dofinansowania UE w całej VII osi priorytetowej[49].

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

Wskazane przez IZ POIiŚ działania do podjęcia wobec obu kluczowych sektorów VII osi priorytetowej, były przedmiotem przedłożonych służbom KE propozycji zmian Programu Operacyjnego w zakresie zwiększenia stopy dofinansowania UE w całej VII osi priorytetowej.

[49] *Wstępna decyzja w tym zakresie została podjęta podczas spotkania Minister Rozwoju Regionalnego Elżbiety Bieńkowskiej oraz Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej Sławomira Nowaka z Komisarzem ds. polityki regionalnej Johannesem Hahnem, które odbyło się 1 lutego 2013 r.*

Podniesienie stopy dofinansowania dla projektów VII osi priorytetowej

Wnioskowane obecnie podniesienie dofinansowania dla projektów VII osi priorytetowej złagodzi skutki trudnej sytuacji finansowej beneficjentów oraz będzie istotnym impulsem dla planowania inwestycji w kolejnej perspektywie finansowej, będzie również buforem pozwalającym na szybsze efektywne wykorzystanie środków dedykowanych miastom i kolejom w ramach Programu. Jednocześnie pozwoli dostosować warunki realizacji projektów szynowych do standardów funkcjonujących w innych krajach UE. Przez zachętę dla inwestorów do podjęcia działań na rzecz rozwoju infrastruktury transportu publicznego, podniesienie stopy dofinansowania może mieć zdecydowany wpływ na plany inwestycyjne dla perspektywy 2014-2020

Zmiana wartości wskaźników produktu i rezultatu.

Wyniki i rekomendacje zamieszczone w raportach ewaluacyjnych dla przeprowadzonych w 2010 r. badań śródokresowych potwierdziły konieczność aktualizacji wskaźników monitorowania VII priorytetu. Ponieważ określane były one na bardzo wstępnym etapie programowania interwencji w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, szacowane wartości docelowe wskaźników obarczone były dużą niepewnością. Zaproponowane zmiany wynikają ze zmiany definicji wskaźników, priorytetyzacji inwestycji pod kątem stanu przygotowania do realizacji, oraz możliwości finansowych państwa i jednostek samorządu terytorialnego.

Jednocześnie w związku z uzgodnieniem zasad realizacji nowych typów projektów w sektorze kolejowym, strona polska zaproponowała ujęcie nowego wskaźnika – *zrewitalizowane linie kolejowych* – dla oddania realnego wpływu interwencji podejmowanej w ramach POIiŚ na stan infrastruktury kolejowej w Polsce.

IZ POIiŚ w dalszym ciągu oczekuje na stanowisko KE w tej kwestii. Należy przy tym podkreślić, że zaproponowane we wniosku o zmianę Programu Operacyjnego ograniczenie wartości wskaźników nie wpływa na możliwość osiągnięcia celów Programu i priorytetu. W dalszym ciągu realizowane są bowiem kluczowe inwestycje zdefiniowane w Programie Operacyjnym.

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans.*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.8. Priorytet VIII TRANSPORT PRZYJAZNY ŚRODOWISKU

Osiąganie celów i analiza postępów

3.8.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie VIII są realizowane w ramach czterech działań:

- **8.1 *Bezpieczeństwo ruchu drogowego;***
- **8.2 *Drogi krajowe poza siecią TEN-T;***

- **8.3 *Rozwój Inteligentnych Systemów Transportowych;***
- **8.4 *Bezpieczeństwo i ochrona transportu lotniczego.***

W ramach VIII priorytetu, wysokość środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi blisko **3,1 mld euro**, co stanowi 51% alokacji środków z EFRR w ramach Programu i 11% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji na działania wdrażane w priorytecie VIII.

Wykres 52. Podział alokacji priorytetu VIII na działania (dane w mln euro).

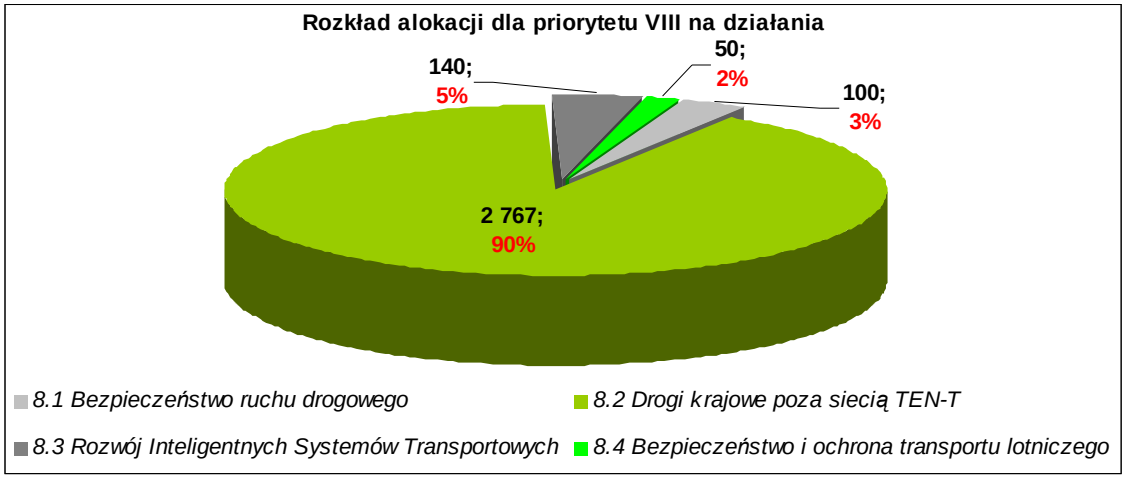

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu VIII weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **135 wniosków o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą prawie **5,0 mld euro**. W bieżącym okresie sprawozdawczym zarejestrowano 7 wniosków. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 r. **91 wniosków o dofinansowanie** (czyli ponad 67% liczby złożonych wniosków o dofinansowanie w priorytecie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła blisko **4,1 mld euro**.

Umowy o dofinansowanie

Do końca okresu sprawozdawczego z beneficjentami VIII priorytetu podpisano **87 umów o dofinansowanie,** z czego 11 w 2012 r. W ramach zawartych umów wykorzystane zostało ponad **89% alokacji** przypadającej dla VIII priorytetu. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować znaczny wzrost wykorzystania dostępnej alokacji (z 57% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem blisko 4,1 mld euro, wartość wydatków kwalifikowanych ponad 3,3 mld euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na ponad 2,7 mld euro**.

8.1 *Bezpieczeństwo ruchu drogowego*

Pod względem wykorzystania alokacji działanie 8.1 jest **najbardziej zaawansowanym działaniem w ramach priorytetu VIII**. Zakontraktowano w nim blisko **96,6 mln euro** w ramach dofinansowania UE, co wykorzystuje alokację dostępną dla działania w prawie 97**%**.

8.2 Drogi krajowe poza siecią TEN-T

Działanie 8.2 jest działaniem o **najwyższej wartości zakontraktowanych środków** w ramach całego priorytetu. Łączna wartość zakontraktowanego dofinansowania UE w ramach działania wyniosła na koniec 2012 r. prawie **2,5 mld euro** i stanowi wykorzystanie dostępnej dla działania alokacji w blisko **89%**. Wartość dofinansowania UE w umowach o dofinansowanie zawartych w działaniu 8.2 stanowi ponad **10% wartości dofinansowania UE we wszystkich umowach w Programie**.

8.3 Rozwój Inteligentnych Systemów Transportowych

Wartość dofinansowania UE w podpisanych umowach w ramach działania 8.3 wyniosła ponad **122,4 mln euro** i stanowi wykorzystanie dostępnej dla działania alokacji na poziomie ponad **87%**, co plasuje działanie na ostatnim miejscu pod względem zaawansowania wszystkich działań w priorytecie.

8.4 Bezpieczeństwo i ochrona transportu lotniczego

W działaniu 8.4 łączna wartość dofinansowania UE w ramach działania wyniosła prawie **47,0 mln euro** i stanowi wykorzystanie dostępnej dla działania alokacji w blisko **94%.**

Projekty indywidualne

W okresie sprawozdawczym *Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* dla priorytetu VIII podlegała aktualizacji. Szczegółowe informacje o zmianie LPI zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.1 *System realizacji Programu*.

Na aktualnej LPI w ramach priorytetu VIII znajduje się 51 projektów, z czego na liście podstawowej jest **35 projektów**. Na realizację projektów z LPI zarezerwowana jest kwota dofinansowania **środkami UE** wynosząca blisko 4,1 mld euro, przy czym na projekty znajdujące się na liście podstawowej przeznaczono z tej kwoty ponad **2,3 mld euro**. W ramach projektów z LPI podpisano **32 umowy o dofinansowanie** o wartości dofinansowania UE prawie **2,3 mld euro**.

8.1 Bezpieczeństwo ruchu drogowego

W ramach działania 8.1 na aktualnej LPI znajduje się 16 projektów o szacunkowej wartości dofinansowania UE blisko 87,5 mln euro, z czego na liście podstawowej jest **14 projektów** o szacunkowej wartości dofinansowania UE wynoszącej prawie **79,2 mld euro**. Dla projektów z listy podstawowej w ramach działania 8.1 podpisano **12 umów o dofinansowanie** o wartości dofinansowania UE ponad **72,8 mln euro.**

8.2 Drogi krajowe poza siecią TEN-T

Na aktualnej LPI w ramach działania 8.2 jest 35 projektów o szacunkowej wartości dofinansowania UE blisko 4,0 mld euro, z czego na liście podstawowej znajduje się **21 projektów**, dla których szacowana wartość dofinansowania UE wynosi ponad **2,2 mln euro.** Dla **20 projektów**[50] z listy podstawowej w ramach w działania 8.2 podpisano umowy o dofinansowanie o wartości dofinansowania UE ponad **2,2 mld euro.**

Konkursy

Dotychczas w ramach priorytetu VIII odbyły się 4 konkursy, po jednym dla każdego z działań. W okresie sprawozdawczym nie odbył się żaden konkurs w ramach priorytetu. Dwa konkursy odbyły się w 2008 r., zaś pozostałe dwa w 2010 r.

Z wnioskodawcami konkursu podpisano **55 umów o dofinansowanie** o wartości całkowitej prawie 752,4 mln euro, wartości kosztów kwalifikowalnych blisko 652,0 mln euro, w tym kwota środków przyznanych z EFRR wyniosła ponad **444,1 mln euro,** co stanowi blisko **15% alokacji dla priorytetu**. Liczba projektów konkursowych z podpisanymi umowami o dofinansowanie stanowi 63% liczby wszystkich projektów realizowanych w priorytecie VIII.

8.1 Bezpieczeństwo ruchu drogowego

W ramach działania 8.1 podpisano **13 umów o dofinansowanie** dla projektów wyłonionych poprzez konkurs. Łączna wartość dofinansowania UE dla tych projektów wyniosła prawie **23,8 mln euro**, co wykorzystuję alokację działania w blisko **24%** i stanowi ponad **5%** wartości wszystkich projektów konkursowych w priorytecie.

8.2 Drogi krajowe poza siecią TEN-T

W działaniu 8.2 wartość zakontraktowania projektów konkursowych jest najwyższa w ramach całego priorytetu. W ramach działania podpisano **11 umów o dofinansowanie** dla projektów konkursowych o wartości dofinansowanie UE prawie **251,1 mln euro**, co konsumuję alokację przeznaczoną dla

[50] Dla jednego z projektów umieszczonych na liście podstawowej w ramach działania 8.2 przewidziano podpisanie 3 umów o dofinansowanie, co związane jest z różnym stanem zaawansowania etapów inwestycji.

działania w ponad **9%** i stanowi blisko **57%** wartości wszystkich projektów konkursowych w priorytecie.

8.3 Rozwój Inteligentnych Systemów Transportowych

12 umów o dofinansowanie dla projektów konkursowych zostało podpisanych w ramach działania 8.3. Ich wartość dofinansowania UE wyniosła ponad **122,4 mln euro**, co wykorzystuje alokację działania w ponad **87%** i stanowi blisko **28%** wartości wszystkich projektów konkursowych w priorytecie.

8.4 Bezpieczeństwo i ochrona transportu lotniczego

W ramach działania 8.4 podpisano **19 umów o dofinansowanie** w projektach konkursowych. Łączna wartość dofinansowania UE dla tych projektów wyniosła prawie **46,9 mln euro**, co wykorzystuje alokację działania w blisko **94%** i stanowi blisko **11%** wartości wszystkich projektów konkursowych w priorytecie.

Poniższy wykres prezentuje podział środków wspólnotowych przyznanych w ramach podpisanych z beneficjentami umów o dofinansowanie według trybów wyboru projektów.

Wykres 53. Porównanie alokacji i podpisanych umów o dofinansowanie w podziale na tryby wyboru projektów (dane w mln euro)

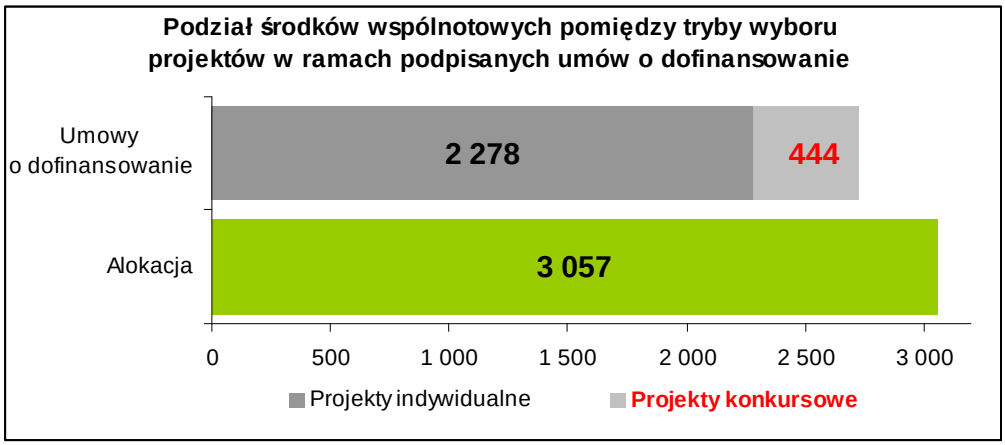

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ

Wnioski o płatność

Priorytet VIII jest na średnim poziomie pod względem wydatkowania dostępnych środków finansowych. Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł ponad **52%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił on 23%, co oznacza **wzrost aż o 29 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła blisko 2,5 mld euro, wydatki kwalifikowane wyniosły ponad 2,0 mld euro, z czego część unijna to ponad **1,6 mld euro.**

8.1 *Bezpieczeństwo ruchu drogowego*

W ramach działania 8.1 wykazano ponad **37,8 mln euro** wydatków kwalifikowalnych w części UE, co stanowi wykorzystanie alokacji dla działania blisko **38%**.

8.2 Drogi krajowe poza siecią TEN-T

Działanie 8.2 charakteryzuje się **najwyższą wartością wydatkowania w ramach priorytetu i drugą najwyższą w skali całego** Programu. Wiąże się to głównie z wysoką wartością alokacji przeznaczonej na działanie. Beneficjenci działania do końca 2012 r. wykazali wydatki kwalifikowane w części UE w wysokości ponad **1,5 mld euro**, czyli ponad **55%** dostępnej dla działania alokacji.

8.3 Rozwój Inteligentnych Systemów Transportowych

Najmniej zaawansowanym w ramach priorytetu VIII jest działanie 8.3. Wykazano w nim ponad **6,6 mln euro** wydatków kwalifikowalnych w części UE, co stanowi wykorzystanie alokacji w zaledwie blisko **5%**.

8.4 Bezpieczeństwo i ochrona transportu lotniczego

Działanie 8.4 jest **najbardziej zaawansowanym** pod względem wykorzystania alokacji działaniem w priorytecie VIII. Należy jednak podkreślić, że w stosunku do innych działań priorytetu alokacja dla działania 8.4 jest niewielka i nie wpływa w znaczący sposób na zaawansowanie priorytetu. Beneficjenci tego działania wykazali prawie **32,1 mln euro** wydatków kwalifikowalnych w części UE, co konsumuje alokację dla działania w ponad **64%**.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE ***7 Poświadczeń i deklaracji wydatków oraz wnioski o płatność okresową*** dla priorytetu VIII na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych wynoszącą prawie **483,0 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła blisko **411,0 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach VIII osi priorytetowej do KE zostały przekazane 23 *Poświadczenia i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowalnych blisko **1,4 mld euro** i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości prawie **1,2 mld euro**, co stanowi ponad 38% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 13 p.p** w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała blisko **1,2 mld euro**, czyli **100%** wnioskowanej refundacji. Należy podkreślić, że tylko w roku 2012 wartość refundacji wyniosła ponad 512,3 mln euro, czyli prawie 43% zrefundowanych środków w ramach VIII osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym.

Dynamika

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania VIII priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji. Widać na nim, że w poszczególnych kwartałach kontraktacja wzrastała w nierównomiernym stopniu, największy przyrost notując w III kwartale 2012 r. Przyrost wartości wniosków o płatność i certyfikacji na przestrzeni kwartałów był stosunkowo równomierny za wyjątkiem IV kwartału, gdzie nastąpił większy wzrost wnioskowania o płatność. Na wykresie zaobserwować można także, że w II kwartale wartość certyfikacji przewyższała wartość wniosków o płatność, co wynika z zasad wnioskowania do KE (przeliczenie kwoty wydatków kwalifikowanych przez procent wynikający z zapisów Programu niezależnie od dofinansowania przyznanego dla projektu).

Wykres 54. Dynamika wdrażania priorytetu w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

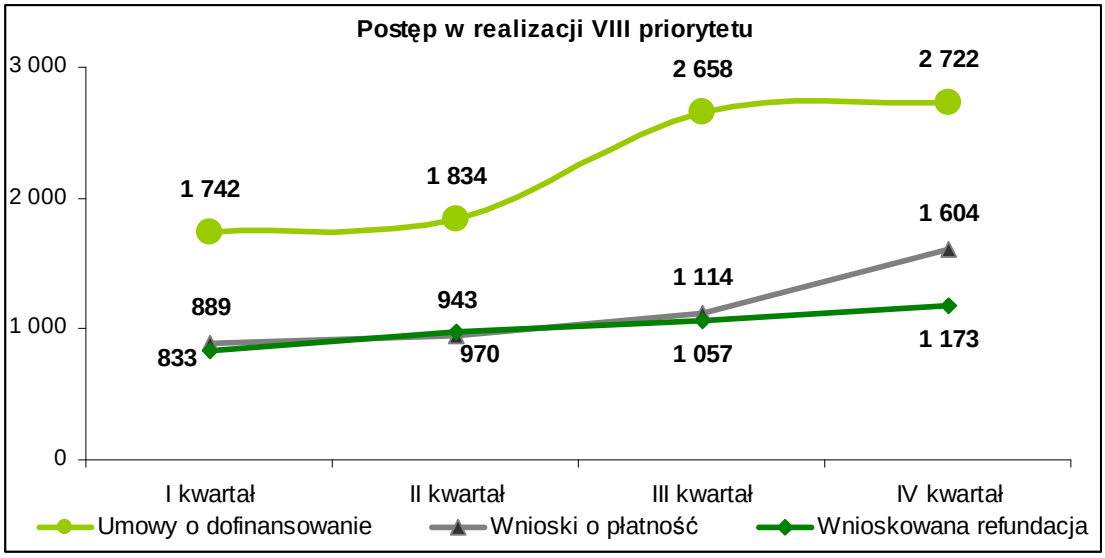

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu VIII oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej

refundacji. Na wykresie można zaobserwować, że różnice pomiędzy poziomem kontraktacji, wydatkowania i certyfikacji nie są bardzo znaczące, co świadczy o dość płynnej realizacji priorytetu VIII. Na wykresie zaobserwować można także, że w 2011 r. wartość certyfikacji przewyższała wartość wniosków o płatność, co wynika z zasad wnioskowania do KE (przeliczenie kwoty wydatków kwalifikowanych przez procent wynikający z zapisów Programu niezależnie od dofinansowania przyznanego dla projektu).

Wykres 55. Stan realizacji priorytetu VIII w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

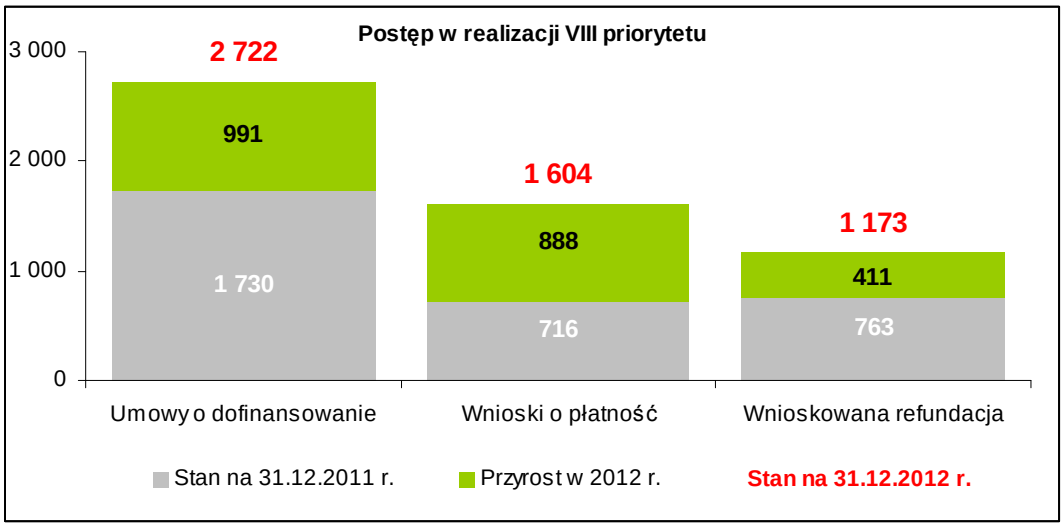

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Decyzje dla dużych projektów

Od początku realizacji Programu poprzez system elektronicznej wymiany danych **SFC 2007 do KE** w ramach priorytetu VIII zostało przekazanych **15 wniosków** o potwierdzenie wniesienia wkładu finansowego **dla dużych projektów.** Przekazane wnioski dotyczą projektów drogowych realizowanych w działaniu 8.2, ponieważ duże projekty w ramach priorytetu VIII występują wyłącznie w tym działaniu. Do 31 grudnia 2012 r. **KE wydała decyzje** o potwierdzeniu wkładu finansowego **dla 5 dużych projektów.** W 2012 r. przekazano do KE **7 wniosków** o potwierdzenie wniesienia wkładu finansowego **dla dużych projektów**. KE w 2012 r. wydała 3 decyzje.

Podział projektów wg sektorów gospodarki

W priorytecie VIII wszystkie projekty są realizowane w ramach kategorii 11 *Transport.*

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

W priorytecie VII 45% projektów realizowanych jest przez jednostki samorządu terytorialnego. Projekty o najwyższej wartości dofinansowania UE realizowane są przez organy władzy i administracji (27 projektów), które wykorzystują 79% wartości dofinansowania UE z podpisanych umów dla całej osi. Natomiast beneficjentami 19 projektów są przedsiębiorstwa. Uczelnie i jednostki naukowe realizują 2 projekty o wartości zaledwie 0,1% wszystkich umów w priorytecie VII.

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach VIII osi priorytetowej według formy prawnej beneficjentów.

Wykres 56. Wartość projektów według formy prawnej beneficjentów na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro).

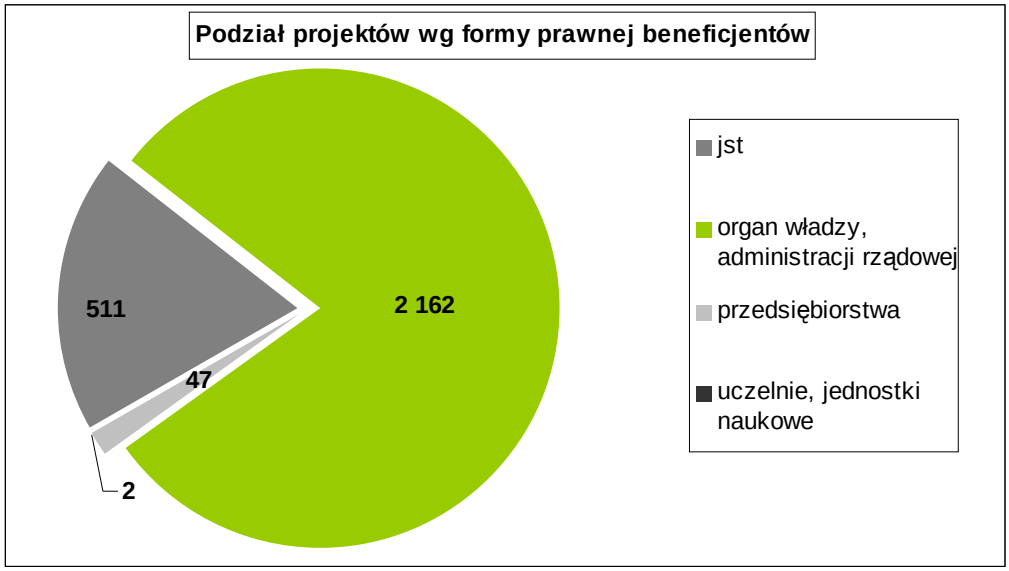

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie, jest województwo łódzkie – blisko 918,6 mln euro, co wykorzystuje prawie 34% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i ponad 30% alokacji dla priorytetu. Najniższą wartość zakontraktowanej alokacji odnotowano w województwie lubuskim, czyli prawie 518,2 tys. euro (poniżej 1% podpisanych umów w priorytecie i wykorzystania alokacji).

20% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie zostało wydatkowanych w województwie łódzkim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości ponad 319,6 mln euro. Najniższe wydatkowanie zanotowano w województwie lubuskim – jedynie blisko 518,2 tys. euro.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu VIII *Transport przyjazny środowisku* ze środków EFRR w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	*Wnioski o płatność*

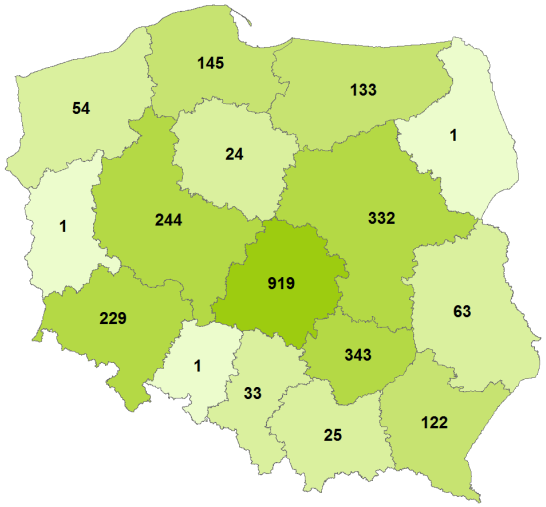

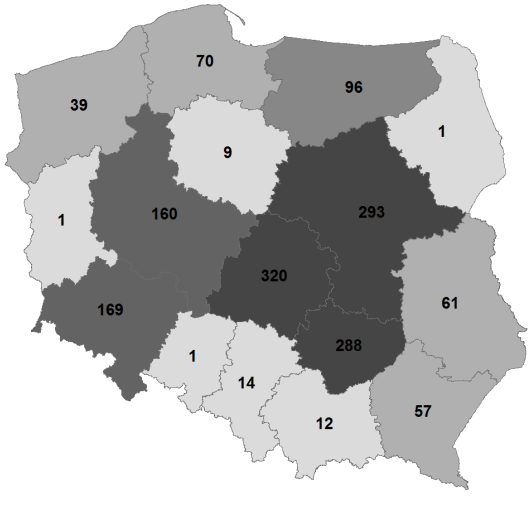

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Dane dotyczące przyznanego wsparcia w układzie regionalnym należy traktować jako dane przybliżone, gdyż na mapie nie zostały uwzględnione projekty o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo, na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów realizacji

W priorytecie VIII wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Transport.*

3.8.2. Realizacja zakładanych celów - analiza jakościowa

Realizacja założonych celów

Główny cel Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – *podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej* jest realizowany w sektorze transportu poprzez cel szczegółowy, jakim jest *zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu*.

Głównym celem VIII priorytetu *Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe* jest *poprawa stanu bezpieczeństwa oraz dostępności komunikacyjnej Polski i krajowych połączeń międzyregionalnych, położonych poza siecią TEN-T oraz wybranych odcinków dróg objętych tą siecią.*

Cel ten jest realizowany przez następujące cele szczegółowe:

- *Poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym,*
- *Poprawa stanu dróg krajowych położonych poza siecią TEN-T oraz wybranych odcinków dróg objętych tą siecią,*
- *Usprawnienie zarządzania ruchem,*
- *Poprawa stanu bezpieczeństwa w transporcie lotniczym.*

Realizacja powyższych celów wynika z potrzeby rozwoju krajowej infrastruktury transportu poza siecią TEN-T, zapewnienia spójności terytorialnej kraju jak również potrzeby pilnego zwiększenia poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego i lotniczego oraz stosowania na szerszą skalę nowoczesnych technologii informatycznych w transporcie. Tak zakreślony zakres zadań ma na celu maksymalizację efektów rozwojowych i pozostaje komplementarny w stosunku do działań podejmowanych w ramach innych Programów Operacyjnych, w tym krajowych i regionalnych jak również działań finansowych ze środków budżetowych. Wszystkie projekty objęte dofinansowaniem w ramach VIII priorytetu przyczyniają się do osiągnięcia celów Programu Operacyjnego oraz właściwych celów szczegółowych.

Cel szczegółowy: *Poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym*

Cel ten jest realizowany bezpośrednio w ramach **działania 8.1.** poprzez wsparcie projektów polegających na wyposażeniu dróg krajowych w urządzenia zwiększające bezpieczeństwo ruchu oraz przedsięwzięcia w zakresie zmiany postaw i zachowań uczestników ruchu drogowego. Zasadność udzielenia wsparcia w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego potwierdza diagnoza sytuacji w transporcie drogowym przeprowadzona w Programie Operacyjnym jak również inne niezależne badania.

Głównymi beneficjentami działania 8.1. są: Komenda Główna Policji, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Komenda Główna i Komendy Wojewódzkie Państwowej Straży Pożarnej, Główny Inspektorat Transportu Drogowego, miasta na prawach powiatu oraz Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad.

Jak wskazano powyżej, działanie 8.1 charakteryzuje wysoki stopień zakontraktowania alokacji (prawie 97%) oraz postępujący proces wydatkowania środków (prawie 38%). Zadowalający postęp rzeczowo-finansowy działania 8.1 oraz brak zidentyfikowanych zasadniczych problemów warunkujących jego wdrażanie pozwalają potwierdzić efektywność udzielonego wsparcia w realizację ustalonego celu szczegółowego.

W ramach działania realizowane są „małe" projekty indywidualne i konkursowe. Środki przewidziane na realizację projektów z zakresu bezpieczeństwa ruchu stanowią znaczny wkład

w realizację projektów inwestycyjnych, działań związanych z promocją bezpiecznych zachowań w ruchu drogowym oraz w wyposażeniu jednostek ratunkowych. Przeznaczenie środków na tego typu projekty, z racji skierowania ich na tego typu działania jest jak najbardziej uzasadnione i zgodne z celami Programu.

Wśród inwestycji wpisujących się w realizację celu szczegółowego jakim jest poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym można wymienić: *Budowa centralnego systemu automatycznego nadzoru nad ruchem drogowym*, *Budowa dwóch kładek dla pieszych w ciągu ulicy Gdańskiej w Szczecinie na miejskim odcinku DK nr 10* (szczegółowy opis projektu zamieszczono w dalszej części rozdziału), *Utworzenie Polskiego Obserwatorium Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, "Drogi zaufania" - program ochrony życia i zdrowia ludzi na drogach krajowych.*

Cel szczegółowy: *Poprawa stanu dróg krajowych położonych poza siecią TEN-T oraz wybranych odcinków dróg objętych tą siecią*
Cel ten jest realizowany bezpośrednio w ramach **działania 8.2.** poprzez wsparcie projektów polegających na budowie odcinków dróg ekspresowych, przebudowie dróg krajowych, z dostosowaniem do nośności 115 kN/oś, przebudowie lub budowie odcinków dróg krajowych w miastach na prawach powiatu, budowie obwodnic miast w ciągach dróg krajowych.
Zasadność udzielenia wsparcia w tym zakresie wynika w wieloletnich zapóźnień rozwojowych i konieczności przezwyciężenia luki infrastrukturalnej w transporcie drogowym. Realizacja projektów w tym obszarze ma na celu poprawę dostępności i jakości połączeń międzyregionalnych, wzmocnienie oddziaływań synergicznych, a poprzez to lepsze wykorzystanie potencjału poszczególnych regionów.

Głównymi beneficjentami działania 8.2. są: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oraz miasta na prawach powiatu.

Jak wskazano powyżej, działanie 8.2 charakteryzuje wysoki stopień zakontraktowania alokacji (prawie 89%) oraz wydatkowania środków (ponad 55%), co pozwala stwierdzić, że jest to najbardziej zaawansowane działanie w ramach priorytetu VIII pod względem wartości wydatkowania i drugie w skali całego Programu Operacyjnego. Zadowalający postęp rzeczowo-finansowy działania 8.2 pozwala potwierdzić efektywność udzielonego wsparcia w realizację ustalonego celu szczegółowego. W ramach działania 8.2. realizowane są projekty indywidualne oraz konkursowe, w tym „duże". W ramach działania wsparcie otrzymały projekty z zakresu budowy i modernizacji dróg ekspresowych, w tym zlokalizowane w sieci TEN-T, przebudowy dróg krajowych oraz budowy obwodnic w ciągach tych dróg. Osiągnięcie celu działania jest możliwie poprzez budowę nowoczesnej, przyjaznej dla środowiska infrastruktury drogowej, dzięki której nastąpi zwiększenie przepustowości i swobody na drodze, wzrost bezpieczeństwa ruchu, zmniejszenie zużycia paliw, skrócenie czasu podróży oraz poprawa komfortu podróżowania.

Wśród inwestycji wpisujących się w realizację celu szczegółowego jakim jest poprawa stanu dróg krajowych położonych poza siecią TEN-T oraz wybranych odcinków dróg objętych tą siecią można wymienić: Budowa drogi Nr 16 Olsztyn - Augustów (z wyłączeniem obwodnicy Ełku), odcinek Barczewo - Borki Wielkie, Połączenie dróg krajowych – Trasa Sucharskiego oraz budowa/przebudowa drogi ekspresowej S8, odcinek Wrocław - Psie Pole – Syców (szczegółowy opis projektu zamieszczono poniżej).

Cel szczegółowy: Usprawnienie zarządzania ruchem

Cel ten jest realizowany bezpośrednio w ramach działania 8.3. poprzez wsparcie projektów przyczyniających się do rozwoju Inteligentnych Systemów Transportowych, szczególnie systemów zarządzania ruchem.

Zasadność udzielenia wsparcia w tym zakresie wynika z konieczności poprawy bezpieczeństwa ruchu, lepszego wykorzystania infrastruktury, zwiększenia wydajności systemów transportowych oraz ograniczenia negatywnego oddziaływania transportu na środowisko naturalne.

Głównymi beneficjentami działania 8.3. są: gminy i miasta na prawach powiatu lub działające w ich imieniu jednostki organizacyjne, związki i porozumienia jednostek samorządu terytorialnego, zarządcy dróg, zarządcy infrastruktury komunikacyjnej.

Jak wskazano powyżej, działanie 8.3 charakteryzuje wysoki stopień zakontraktowania alokacji (ponad 87%) oraz niski stan wydatkowania środków (prawie 5%). Niezadowalający postęp w wydatkowaniuśrodków spowodowany jest następującymi czynnikami:

- wstrzymywaniem się przez większość wnioskodawców z ogłaszaniem kluczowych postępowań na wyłonienie wykonawców ITS do momentu podpisania umów o dofinansowanie (zapewnienia współfinansowania inwestycji);
- przedłużającą się procedura podpisywania umów o dofinansowanie wynikającą głównie z braku kompletnej i poprawnej dokumentacji aplikacyjnej na skutek m.in. niewystarczającej wiedzy/doświadczenia wnioskodawców w realizacji tego typu inwestycji ze środków UE (większość realizowanych projektów ma charakter pilotażowy).
- długotrwałą procedurą udzielenia zamówienia na wyłonienie wykonawców ITS spowodowaną m.in. przesuwaniem terminu składania ofert, licznymi zapytaniami do SIWZ, postępowaniami przed KIO i skutkująca opóźnieniem rozpoczęcia rzeczowej realizacji projektu.

W związku z podpisaniem umów o dofinansowanie dla wszystkich projektów wybranych w ramach naboru i ich wejściem w fazę realizacyjną wzrost poziomu płatności spodziewany jest w 2013 r. oraz w latach następnych.

W ramach działania 8.3 realizowane są projekty konkursowe. Wszystkie projekty wybrane do dofinansowania są projektami „małymi". Dofinansowaniem w ramach Programu Operacyjnego objęte zostały projekty polegające na usprawnieniu i lepszej organizacji ruchu w miasta poprzez m.in. poprawę płynności ruchu, redukcję nadmiernego obciążenia i zatłoczenia niektórych odcinków ulic.

Wśród inwestycji wpisujących się w realizację celu szczegółowego jakim jest usprawnienie zarządzania ruchem można wymienić: *Wdrożenie Zintegrowanego Systemu Zarządzania Ruchem TRISTAR w Gdańsku, Gdyni i Sopocie, System Dynamicznej Informacji Pasażerskiej na obszarze działalności KZK GOP* oraz *Rozbudowa inteligentnego systemu transportu drogowego na terenie miasta Rzeszowa.*

Cel szczegółowy: *Poprawa stanu bezpieczeństwa w transporcie lotniczym*

Cel ten jest realizowany bezpośrednio w ramach **działania 8.4** poprzez wsparcie projektów polegających na zapewnieniu niezbędnych standardów bezpieczeństwa w transporcie lotniczym zgodnie z przepisami międzynarodowymi i krajowymi.

Głównymi beneficjentami działania 8.4. są: podmioty zarządzające portami lotniczymi obsługującymi regularny ruch międzynarodowy.

Jak wskazano powyżej, działanie 8.4 charakteryzuje wysoki stopień zakontraktowania alokacji (prawie 94%) oraz wydatkowania środków (64%), co pozwala zaliczyć to działanie do najbardziej zaawansowanego pod względem wykorzystania alokacji w ramach priorytetu VIII.

W ramach działania 8.4 realizowane są projekty konkursowe. Wszystkie projekty wybrane do dofinansowania są projektami „małymi". Dofinansowaniem w ramach Programu Operacyjnego objęte zostały projekty przyczyniające się do poprawy bezpieczeństwa na głównych lotniskach zlokalizowanych na terytorium Polski.

Wśród inwestycji wpisujących się w realizację celu szczegółowego jakim jest poprawa stanu bezpieczeństwa w transporcie lotniczym można wymienić: *Zakup urządzeń do zimowego utrzymania Portu Lotniczego w Warszawie, Wyposażenie rozbudowanego terminalu pasażerskiego MPL Kraków-Balice w urządzenia i systemy kontroli, Rozwój systemów bezpieczeństwa w zakresie przeciwpożarowym i eksploatacyjnym lotniska Szczecin-Goleniów.*

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu VIII zakończyła się realizacja 20 projektów (zatwierdzono wnioski o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości prawie 100,3 mln euro.

Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 87 zawartych umów o dofinansowanie zakończono blisko 23% inwestycji, które do zakończenia okresu sprawozdawczego

rozliczyły blisko 4% wartości dofinansowania UE ze wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach priorytetu VIII.

Tabela 28. Stan realizacji priorytetu VIII w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

PRIORYTET VIII	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	87	4 095,6	2 721,7	89%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	20	137,7	100,3	4%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Szczegółowa analiza wykonania rzeczowego w ramach priorytetu VIII przedstawia postępujący i zauważalny proces realizacji projektów mierzony w wartościach wskaźników produktu i rezultatu w zawartych umowach o dofinansowanie. Postęp ten wyraża się w wartościach wszystkich wskaźników monitorowanych na poziomie VIII priorytetu tj.:

- wskaźnik produktu ***„Liczba projektów (szt.)”*** – do końca okresu sprawozdawczego w ramach priorytetu VIII zawarto 87 umów o dofinansowanie, w stosunku do 76 umów zawartych do końca 2011 roku. Zakończono realizację rzeczową i finansową 20 projektów (zatwierdzono wnioski o płatność końcową) w stosunku do 6 projektów wskazanych w sprawozdaniu za 2011 rok.
- wskaźnik produktu ***„Wybudowane i zmodernizowane drogi ekspresowe (km), w tym w sieci TEN-T”*** – szacowana realizacja wskaźnika wynikająca z podpisanych umów o dofinansowanie na koniec 2012 roku wyniosła **174,29 km** (w tym 47,2 km w sieci TEN-T), w stosunku do 34,5 km wskazywanych w poprzednich sprawozdaniach na koniec 2011 roku i 17,83 km w 2010 roku. Osiągnięta wartość tego wskaźnika z zatwierdzonych wniosków o płatność wyniosła natomiast **75,06 km** na koniec 2012 roku.

  Wartość docelowa tego wskaźnika w podpisanych umowach o dofinansowanie wynosi **281,68 km w 2015 roku** i stanowi wykonanie **44%** wartości zakładanej w pierwotnej wersji Programu Operacyjnego (641 km). W ramach procedury zmiany Programu Operacyjnego strona polska zawnioskowała o dostosowanie zakładanej wartości wskaźnika do aktualnych możliwości inwestycyjnych i określenie jego wartości na poziomie 167 km w 2013 roku i 281 km w 2015 roku.
- wskaźnik produktu ***„Drogi krajowe przebudowane do nośności 115 kN/oś”*** – szacowana realizacja wskaźnika wynikająca z podpisanych umów o dofinansowanie na koniec 2012 roku wyniosła **101,57 km**, w stosunku do 41,79 km wskazywanych w poprzednich sprawozdaniach okresowych na koniec 2011 roku i 17,83 km w 2010 roku. Osiągnięta wartość tego wskaźnika z zatwierdzonych wniosków o płatność wyniosła natomiast **62 km** na koniec 2012 roku.

  Wartość docelowa tego wskaźnika w podpisanych umowach o dofinansowanie wynosi **136,44 km w 2015 roku** i stanowi wykonanie **45%** wartości zakładanej w pierwotnej wersji Programu Operacyjnego (300 km). W ramach procedury zmiany Programu Operacyjnego strona polska zawnioskowała o dostosowanie zakładanej wartości wskaźnika do aktualnych możliwości inwestycyjnych i określenie jego wartości na poziomie 118 km w 2013 roku i 141 km w 2015 roku.
- wskaźnik produktu ***„Liczba przebudowanych miejsc niebezpiecznych”*** – szacowana realizacja wskaźnika wynikająca z podpisanych umów o dofinansowanie na koniec 2012 roku wyniosła 21 szt. Osiągnięta wartość tego wskaźnika z zatwierdzonych wniosków o płatność wyniosła natomiast **13 szt.**

  Wartość docelowa tego wskaźnika w podpisanych umowach o dofinansowanie wynosi **28 szt. w 2015 roku** i stanowi wykonanie **140%** wartości zakładanej w Programie Operacyjnym (20 szt.).

- wskaźnik produktu ***„Liczba przebudowanych lotnisk w zakresie ochrony i bezpieczeństwa”*** – szacowana realizacja wskaźnika wynikająca z podpisanych umów o dofinansowanie na koniec 2012 roku wyniosła **7 szt.** Osiągnięta wartość tego wskaźnika z zatwierdzonych wniosków o płatność wyniosła natomiast 2 szt. na koniec 2012 roku.

  Wartość docelowa tego wskaźnika w podpisanych umowach o dofinansowanie wynosi **8 szt. w 2015 roku** i stanowi wykonanie 73% wartości zakładanej w pierwotnej wersji Programie Operacyjnym (11 szt.). W ramach procedury zmiany Programu Operacyjnego strona polska zawnioskowała o dostosowanie zakładanej wartości wskaźnika do 8 szt.

- wskaźnik rezultatu ***„Wartość oszczędności czasu dla przewozu pasażerów i towarów uzyskanych dzięki budowie i modernizacji dróg”*** jest realizowany przez projekty finansowane ze środków przeznaczonych na działanie 8.2 *Drogi krajowe poza siecią TEN-T*. Jego wartość docelowa określona w Programie Operacyjnym to 36 mln euro. Według przedstawionych w tabeli szacunków, tylko na podstawie dotychczas podpisanych umów szacowana realizacja tego wskaźnika w 2012 r. wyniosła ponad 705 mln euro, z czego osiągnięto wartość w wysokości 51 mln euro. Należy podkreślić jednak, iż analogicznie do sytuacji w VI i VII priorytecie POIiŚ, *wartość oszczędności czasu* należy do grupy wskaźników, których sposób pomiaru jest wyjątkowo trudny i niejasny, zaś sam pomiar wiąże się z wysokimi kosztami. Problem ten zidentyfikowany został przez przeprowadzone w poprzednich okresach sprawozdawczych badania ewaluacyjne dla projektów POIiŚ w sektorze transportu. Niemniej jednak w związku z faktem, że jest to jeden z kluczowych wskaźników rezultatu dla projektów otrzymujących wsparcie ze środków UE w ramach bieżącej perspektywy, nie planuje się również rezygnacji z niego w kolejnej perspektywie 2014-2020. Wskazane jest zatem podjęcie działań na poziomie horyzontalnym zmierzających do doprecyzowania i uspójnienia metodologii wyliczania tego wskaźnika, aby przyjmowane założenia były analogiczne na poziomie wszystkich beneficjentów w państwach członkowskich korzystających ze środków UE podczas realizacji inwestycji transportowych.

Poniższa mapa przedstawia zaawansowanie realizacji projektów drogowych w ramach POIiŚ.

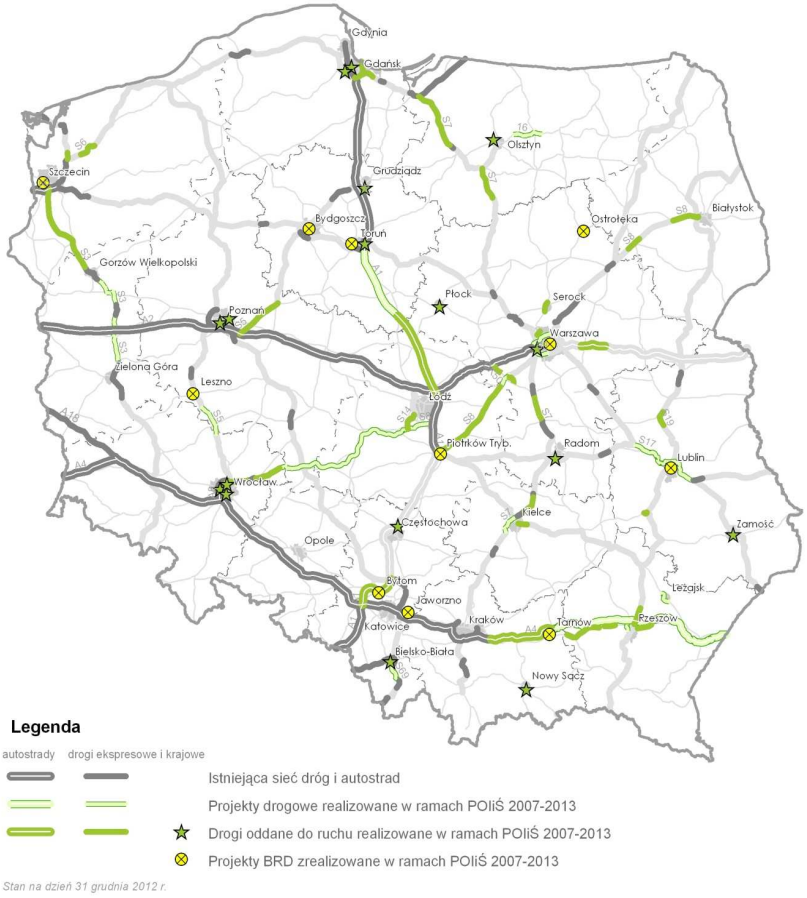

Źródło: Sprawozdanie roczne za 2012 rok z wdrażania priorytetów VI-VIII POIiŚ, MTBiGM

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu VIII na sektor transportu w Polsce

Projekty drogowe realizowane w ramach VIII priorytetu (działanie 8.1 oraz 8.2) mają na celu poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz wzrost dostępności komunikacyjnej Polski i krajowych połączeń międzyregionalnych. Przedsięwzięcia objęte dofinansowaniem w ramach priorytetu VIII przyczyniają się do podniesienia standardu dróg krajowych, dzięki czemu następuje zwiększenie ich przepustowości, poprawa bezpieczeństwa, skrócenie czasu przejazdu oraz obniżenie kosztów eksploatacji pojazdów oraz kosztów środowiskowych w transporcie drogowym. Dofinansowanie w ramach priorytetu oprócz projektów liniowych (budowa/przebudowa odcinków dróg, budowa obwodnic) oraz punktowych (budowa kładek dla pieszych, przebudowa miejsc niebezpiecznych) otrzymały również inicjatywy (kampanie medialne) promujące bezpieczeństwo w ruchu drogowym oraz przyczyniające się do trwałej zmiany postaw i zachowań wśród jego uczestników. Wszystkie wyżej wymienione działania wpisują się w cele programowe oraz przyczyniają się do rozwoju tej gałęzi transportu.

Projekty z zakresu **Inteligentnych Systemów Transportowych** (działanie 8.3) mają na celu wprowadzenie rozwiązań telematycznych umożliwiających efektywne, ekonomiczne i bezpieczne wykorzystanie istniejącej infrastruktury transportowej. Realizacja projektów w tym zakresie ma za zadanie skuteczniej wspomagać i chronić użytkowników transportu, redukować negatywne oddziaływanie na środowisko, kształtować dalszy rozwój branży transportowej z uwzględnieniem współczesnych trendów i możliwości informatyzacji. Potrzeba udzielenia wsparcia w tym zakresie wynika z wieloletnich opóźnień w stosunku do istniejących systemów zarządzania transportem w miastach europejskich i jest uzasadniona wzrastającymi kosztami kongestii, w tym czasu użytkowników i emisji spalin. Wszystkie wyżej wymienione działania wpisują się w cele programowe i wzmacniają efekty wynikające z modernizacji infrastruktury liniowej.

Projekty z zakresu **transportu lotniczego** realizowane w ramach VIII priorytetu (działanie 8.4) mają na celu dostosowanie systemów bezpieczeństwa i ochrony w portach lotniczych do standardów wynikających z obowiązujących wymogów. Poprzez realizację tych projektów nastąpi poprawa bezpieczeństwa i ochrony na głównych portach lotniczych obsługujących ruch międzynarodowy. Wszystkie wyżej wymienione działania wpisują się w cele programowe oraz wzmacniają efekty wynikające z modernizacji infrastruktury lotniczej.

Przykładowe projekty realizowane w ramach VIII priorytetu

Tytuł projektu: ***Budowa dwóch kładek dla pieszych w ciągu ulicy Gdańskiej w Szczecinie na miejskim odcinku DK nr 10***

Działanie: 8.1 Bezpieczeństwo ruchu drogowego

Beneficjent: Miasto Szczecin

Województwo: zachodniopomorskie

Wartość projektu: 3,0 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 2,1 mln euro

Planowana data zakończenia: Inwestycja została oddana do użytku 2 czerwca 2012r. Do 31 grudnia 2012 r. nie zakończono procedury rozliczania projektu.

Charakterystyka projektu: Omawiany projekt przyczyni się do minimalizowania tzw. słabych stron Polski przedstawionych w analizie SWOT dla sektora transportu, tj. niskiego poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Inwestycja obejmowała budowę dwóch kładek dla pieszych w ciągu ulicy Gdańskiej w Szczecinie (na miejskim odcinku drogi krajowej nr 10) wraz z windami i klatkami schodowymi. Zarówno ruch pieszy jak i rowerowy został zabezpieczony za pomocą balustrad o wysokości 1,2 m. Obiekty zostały wyposażone w windy (Basen Górniczy 4 szt., skrzyżowanie z ulicą Merkatora 3 szt.), gwarantujące pełną dostępność dla osób niepełnosprawnych.

Zdjęcie 17. Budowa dwóch kładek dla pieszych w ciągu ulicy Gdańskiej w Szczecinie

Źródło: Archiwum Departamentu Funduszy UE, MTBiGM

Dzięki wybudowanym obiektom ruch pieszy odbywa się nad drogą krajową nr 10, co pozwoliło zminimalizować występowanie sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ruchu.

Zdjęcie 18. Kładka dla pieszych w ciągu ulicy Gdańskiej w Szczecinie

Źródło: Archiwum Departamentu Funduszy UE, MTBiGM

W wyniku realizacji projektu osiągnięto następujące wskaźniki produktu:

- Liczba wybudowanych kładek dla pieszych – 2 szt.
- Liczba przebudowanych miejsc niebezpiecznych – 2 szt.

Tytuł projektu: ***Budowa drogi ekspresowej S-8 na odcinku Wrocław (Psie Pole) - Syców***

Działanie: 8.2 Drogi krajowe poza siecią TEN-T

Beneficjent: GDDKiA

Województwo: dolnośląskie/wielkopolskie

Wartość projektu: 272,2 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 197,6 mln euro

Planowana data zakończenia: 30 czerwca 2013 r. Oddanie do ruchu nastąpiło 30 listopada 2012 r., ale nie zakończono procedury rozliczania projektu.

Charakterystyka projektu: Przedmiotem inwestycji była **budowa 47 km drogi ekspresowej**, a łącznie z istniejącą obwodnicą Oleśnicy **długość całego ciągu ekspresowego wyniosła 54,41 km**. Wybudowana trasa w całości biegnie nowym śladem poprzez tereny niezamieszkałe, niezależnie od istniejącej drogi krajowej nr 8. Realizacja końcowego odcinka projektu objęła dobudowę drugiej jezdni

do obwodnicy Sycowa oraz przebudowę istniejącej jezdni. Droga w zdecydowanej większości jest zlokalizowana w Województwie Dolnośląskim. W Województwie Wielkopolskim zaś znajduje się tylko jej końcowy fragment o długości 0,5 km.

Zdjęcie 19. Droga ekspresowa S-8 na odcinku Wrocław (Psie Pole) - Syców

Źródło: Materiały beneficjenta

Budowa drogi ekspresowej S8 na odcinku Wrocław (Psie Pole) – Syców jest częścią transeuropejskiej sieci transportowej Trans European Network – Transport, łączącej Wrocław z granicą państwa w Budzisku (Litwa). Przez terytorium Polski przechodzą cztery paneuropejskie korytarze transportowe. Jednym z tych korytarzy jest droga łącząca Helsinki – Tallin – Rygę – Kowno – Warszawę. Droga ekspresowa S8 umożliwi połączenie wspomnianego Korytarza I z Korytarzem III biegnącym z zachodu Europy poprzez Wrocław – Katowice – Kraków – Rzeszów na wschód Europy oraz z Korytarzem VI z północy Europy poprzez Gdańsk – Toruń – Łódź – Katowice – na południe Europy. Trasa S8 na odcinku Wrocław – Warszawa jest oznaczona w oficjalnych dokumentach jako dodatkowy korytarz sieci TEN-T

Do celów projektu należy zaliczyć:

- stworzenie bezpiecznego odcinka trasy drogowej,
- podwyższenie komfortu jazdy podróżujących,
- usprawnienie przejazdu,
- polepszenie warunków życia mieszkańców miejscowości , przez które przebiega droga,
- polepszenie warunków dostępności terenów, poprzez podwyższenie jakości i klasy drogi,
- poprawy sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw i mieszkańców regionu,
- zwiększenie atrakcyjność terenów pod przyszłe inwestycje.

Zdjęcie 20. Droga ekspresowa S-8 na odcinku Wrocław (Psie Pole) - Syców

Źródło: Materiały beneficjenta

W wyniku realizacji projektu osiągnięto wskaźniki produktu:

- Długość wybudowanych dróg ekspresowych w sieci TEN-T – **47,20 km**;
- Liczba wybudowanych/przebudowanych obiektów inżynieryjnych – **34.**

Ciekawostki: W ciągu trasy wybudowano 34 mosty i wiadukty drogowe oraz kilkadziesiąt przepustów dla zwierząt, w tym również ekodukt dla dużych zwierząt. Wykonano ok. 60 km dróg dojazdowych, obsługujących tereny przyległe i dojazdy do pól rolnych. W celu zabezpieczenia przed hałasem okolicznych zabudowań oraz obszarów przyrodniczych wykonano ekrany akustyczne o łącznej długości ponad 10 km. Zamontowane zostały również osłony przeciwolśnieniowe, a trasa na całej długości została ogrodzona.

3.8.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Problemy szczegółowo zostały opisane w pkt 3.6.3 dotyczącym problemów w priorytecie VI.

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

W związku z zadowalającym procesem kontraktacji środków oraz postępującym wydatkowaniem środków dalsze zadania instytucji krajowych w ramach priorytetu VIII skoncentrowane zostaną na zapewnieniu prawidłowości realizacji projektów oraz monitorowaniu postępu rzeczowo-finansowego. Nadrzędnym celem IZ POIiŚ jest rzeczowe i finansowe rozliczenie projektów zgodnie z przekazywanymi do Komisji Europejskiej harmonogramami, przed zakończeniem okresu kwalifikowalności wydatków w perspektywie finansowej UE 2007-2013.

Rekomendacje IZ POIiŚ:

1. Monitorowanie postępu rzeczowego projektów realizowanych w priorytecie VIII na podstawie przekazywanych wniosków o płatność okresową i końcową;
2. Monitorowanie przebiegu procesów certyfikacji i płatności w priorytecie VIII.

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans.*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami.

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.9. Priorytet IX INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU

3.9.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

W priorytecie IX projekty są realizowane w ramach sześciu działań:

- ***9.1 Wysokosprawne wytwarzanie energii;***

- ***9.2 Efektywna dystrybucja energii;***
- ***9.3 Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej;***
- ***9.4 Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych;***
- ***9.5 Wytwarzanie biopaliw ze źródeł odnawialnych;***
- ***9.6 Sieci ułatwiające odbiór energii ze źródeł odnawialnych.***

W ramach IX priorytetu, wysokość środków z Funduszu Spójności wynosi **748 mln euro**, co stanowi 3,3% alokacji środków z FS w ramach Programu i 2,6% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji pomiędzy działania wdrażane w priorytecie IX.

Wykres 57. Podział alokacji priorytetu IX na działania (dane w mln euro).

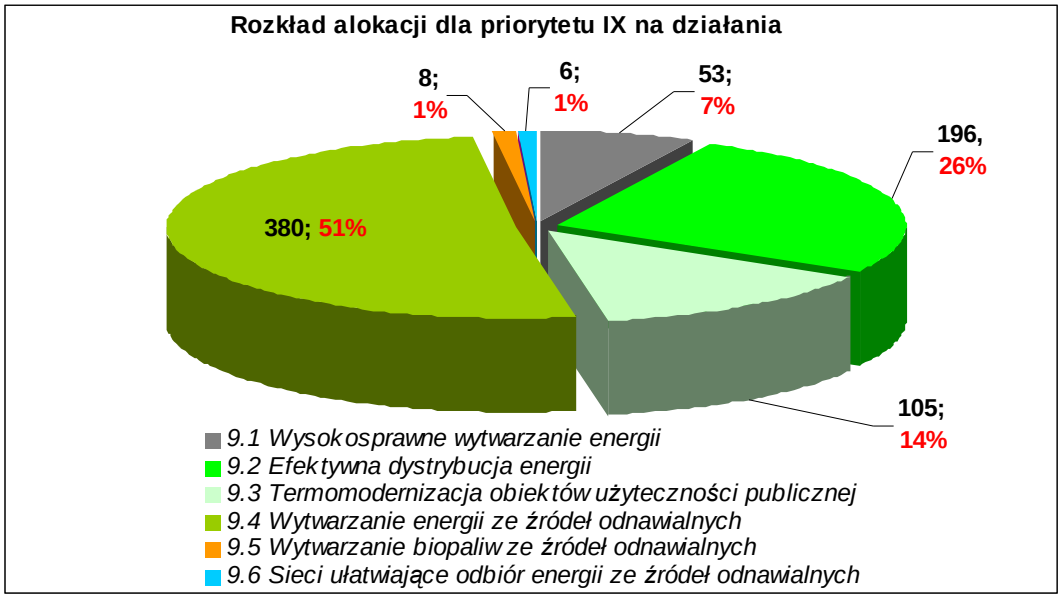

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

Kumulatywnie do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu IX weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **427 wniosków o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą **1,8 mld euro**. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 r. **161 wniosków o dofinansowanie** (czyli 38% złożonych wniosków o dofinansowanie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **667,4 mln euro**.

Umowy o dofinansowanie

W ramach priorytetu IX przewidziano wybór projektów do realizacji tylko w **trybie konkursowym**.

Dotychczas w ramach priorytetu IX ogłoszono **8** konkursów dla wszystkich 6 działań priorytetu. **W okresie sprawozdawczym nie ogłoszono żadnego konkursu.**

Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **151**[51] **umów o dofinansowanie,** z czego **30 umów** w 2012 r. Najwięcej umów podpisano w działaniu 9.4 – 49 umów oraz w działaniu 9.2 – 41 umów, zaś najmniej umów podpisano w działaniu 9.5 – 1 umowę i w działaniu 9.6 - 3 umowy. Pozostałe działania osiągnęły wartości pośrednie, w działaniu 9.1 podpisano 19 umów, w działaniu 9.3 – 38 umów.

[51] W bieżącym okresie sprawozdawczym rozwiązano 3 umowy - 2 na prośbę beneficjenta (działanie 9.5 i 10.2) i 1 z powodu braku wniesienia w wyznaczonym przez IP terminie dodatkowego zabezpieczenia należytej realizacji projektu w formie gwarancji bankowej (działanie 9.5).

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało **86% alokacji** przypadającej dla IX priorytetu. **Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować znaczący wzrost wykorzystania dostępnej alokacji o 25 p.p** (z 61% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła ogółem 1,8 mld euro, wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła 1,3 mld euro, natomiast **dofinansowanie UE to 645,7 mln euro**.

100% alokacji zostało już zakontraktowane w ramach działania 9.1 i 9.6. Wartość zakontraktowanych środków w ramach działania 9.1 wyniosła ogółem 158,1 mln euro, przy czym dofinansowanie unijne wyniosło 55,3 mln euro, zaś w ramach działania 9.6 - 43,9 mln euro, w tym 6,4 mln euro stanowi dofinansowania UE. Najniższy poziom wykorzystania alokacji - 34% występuje w działaniu 9.5, wartość podpisanych umów wyniosła 5,1 mln euro, w tym 2,8 mln euro to dofinansowanie UE. W działaniu 9.2 wartość podpisanych umów wyniosła 406,2 mln euro, w tym 188,9 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 97% alokację dla działania. W działaniu 9.3 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 138,5 mln euro, w tym prawie 94,0 mln euro to dofinansowania UE, 89% wykorzystanej alokacji dla działania. W działaniu 9.4 wartość podpisanych umów wyniosła 1,1 mld euro, w tym prawie 298,4 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje prawie w 79% alokację dla działania.

Biorąc pod uwagę, że dla realizacji priorytetu największy wpływ mają działania, których udział jest największy, należy stwierdzić, że poziom zakontraktowania w działaniu 9.4, ma największy wpływ na poziom wykorzystania alokacji w priorytecie.

Niska kontraktacja w ramach działań 9.5 i 9.6 wynika z niewielkiego zainteresowania organizowanymi konkursami[52].

Potencjalnymi przyczynami złożenia stosunkowo niewielkiej liczby wniosków o dofinansowanie w ramach działań 9.5 i 9.6 są:

- działanie 9.5 - obawy beneficjentów związane z kryteriami zrównoważonego rozwoju dla biopaliw - w szczególności spełnienia kryteriów redukcji emisji przy produkcji biopaliw, a także ceny produkcji biopaliw - ceny określane przez dwóch głównych producentów obecnych na rynku;
- działanie 9.6 - w sektorze dystrybucji działają duże podmioty - spółki sieciowe, niezainteresowane dofinansowaniem z UE ze względu na problem z oszacowaniem wielkości dotacji na podstawie wyliczenia luki finansowej oraz ograniczonej ilości środków, z której jako beneficjenci mogliby skorzystać.

Podkreślić należy, że do końca okresu sprawozdawczego zostały w całości rozstrzygnięte i zakończono etap podpisywania umów dla konkursów: **1/POIiŚ/9.1/2009, 2/POIiŚ/9.1/2010, 1/POIiŚ/9.5/2009, 1/POIiŚ/9.6/2010**. Ponadto trwają jeszcze następujące konkursy: 1/POIiŚ/9.2/2010, 1/POIiS/9.3/2009, 1/POIiŚ/9.4/2009, 2/POIiŚ/9.4/2010.

Wnioski o płatność

Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność dla priorytetu IX wyniósł 36**%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 13%, co oznacza **wzrost o 23 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**. Najwyższy poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność stwierdzono w działaniu 9.3 – prawie 51% oraz w działaniu 9.1 – 47%. Najniższy poziom rozliczonej alokacji był w działaniu 9.6 – 7%, pozostałe działania osiągnęły wartości pośrednie, tj. 9.2 – 18%, 9.4 – 41% a działanie 9.5 – 34%.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 799,3 mln euro, wydatki kwalifikowane wyniosły 590,5 mln euro, z czego część unijna wyniosła **272,8 mln euro.** Najwyższa wartość wydatków kwalifikowanych w części UE została rozliczona w działaniu 9.4 i wyniosła 154,9 mln euro, zaś najniższa w działaniu 9.6 - 0,48 mln euro. W ramach

[52] Zgodnie z rekomendacjami badania ewaluacyjnego *„Ocena wpływu inwestycji w ramach działania 9.1, 9.4, 9.5, 9.6 oraz 10.3 POIiŚ na realizację zobowiązań wynikających z dyrektywy 2009/28/WE”* w odniesieniu do działania 9.5 - ewentualna kontynuacja wsparcia w tym obszarze nie powinna obejmować biopaliw I generacji, a jedynie rozwiązania II i III generacji z uwagi na ich wyższy wkład w redukcję emisji CO2, wyższą efektywność energetyczną oraz brak niekorzystnego wpływu na produkcję żywności, a w przypadku działania 9.6 wsparcie w tym obszarze powinno być kluczowym elementem interwencji programowanej na lata 2014-2020. Ponadto opierając się na doświadczeniach POIiŚ, założenia działań w tym obszarze powinny jednak zostać gruntowanie zmodyfikowane.

pozostałych działań rozliczono następujące wartości wydatków kwalifikowanych w części UE: 9.1 – 25,3 mln euro, 9.2 – 36 mln euro, 9.3 – 53,3 mln euro i 9.5 – 2,8 mln euro.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE **6 *Poświadczeń i deklaracji wydatków*** *oraz wniosków o płatność okresową* dla priorytetu IX na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych wynoszącą **387,5 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **199,9 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach IX osi priorytetowej do KE zostało przekazanych **20 *Poświadczeń i deklaracji*** o wartości wydatków kwalifikowalnych 575,7 mln euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości **300,3 mln euro**, co stanowi 40% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 27 p.p w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym**.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała **253,7 mln euro**. Należy podkreślić, że tylko w roku 2012 wartość refundacji wyniosła 159,6 mln euro, czyli w bieżącym okresie sprawozdawczym zostało zrefundowanych **63%** w ramach zrefundowanych środków dla IX osi priorytetowej. Do zrefundowania pozostaje **46,5 mln euro** wnioskowanej refundacji w ramach IX priorytetu.

Dynamika

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania IX priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 58. Dynamika wdrażania priorytetu IX w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

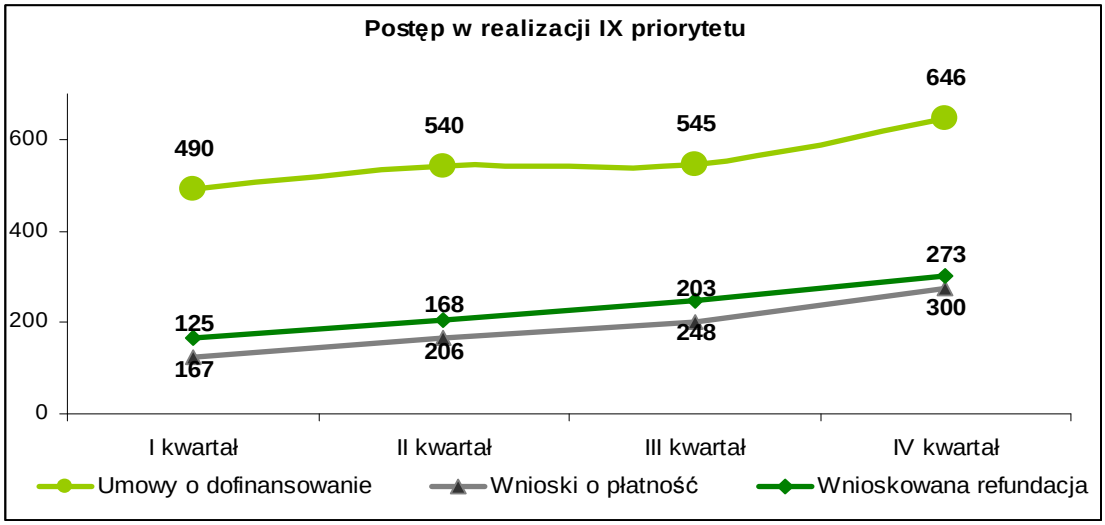

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

W odniesieniu do podpisanych umów najniższe tempo wzrostu zaobserwowano w połowie roku (przełom II i III kwartału), zaś najwyższe pod koniec roku (IV kwartał), pozwalając w efekcie na znaczną absorpcję przeznaczonych dla priorytetu IX środków UE. Widoczny jest również postęp w samej realizacji projektów, zarówno poprzez składane przez beneficjentów wnioski o płatność, jaki i wnioskowaną refundację do KE. Największy postęp zaobserwowano pod koniec roku (IV kwartał), umożliwiając zawnioskowanie o refundację prawie połowy środków w ramach IX priorytetu.

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu IX oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji.

Wykres 59. Stan realizacji priorytetu IX w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

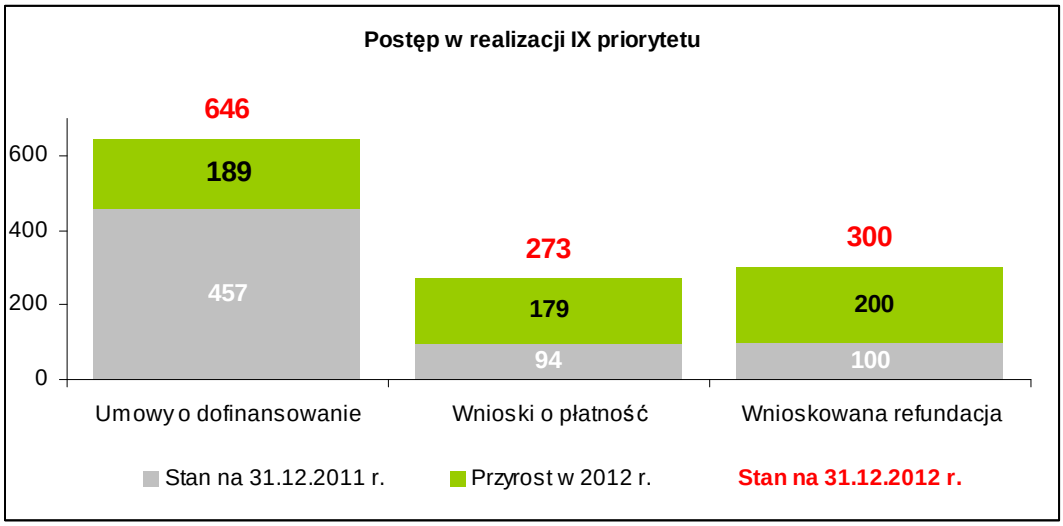

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na wykresie można zauważyć, że tempo podpisywania nowych umów w 2012 r. jest relatywnie niższe w stosunku do tempa wnioskowanej refundacji. Sytuacja ta wynika głównie z kolejnego etapu wdrażania na jakim jest obecnie priorytet IX, tj. realizacji projektów (podpisano dotychczas umowy wykorzystujące większość przyznanej alokacji dla priorytetu).

Decyzje dla dużych projektów

W ramach priorytetu IX złożono **4 wnioski o dofinansowanie** dużych projektów, jednocześnie żaden projekt nie otrzymał dotychczas decyzji o dofinansowaniu z KE. Wszystkie te projekty są realizowane w ramach działania 9.4.

3.9.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Podział projektów wg sektorów gospodarki

W ramach IX priorytetu POIiŚ zakontraktowane dotychczas środki dotyczą następujących sektorów gospodarki:

- **19** projektów dotyczących **skojarzonego wywarzania energii** (wysokosprawna kogeneracja) realizowanych przez przedsiębiorców (działanie 9.1);
- **41** projektów dotyczących **efektywnej dystrybucji energii** realizowanych przez przedsiębiorców (działanie 9.2);
- **38** projektów dotyczących **termomodernizacji obiektów** użyteczności publicznej realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa), państwowe jednostki budżetowe (wojewódzkie komendy policji), szpitale, publiczne zakłady opieki zdrowotnej, wyższe uczelnie oraz kościół katolicki (działanie 9.3);
- **49** projektów dotyczących:
  - 36 - **budowy farm, elektrowni** i siłowni **wiatrowych**,
  - 10 projektów dotyczących **budowy elektrowni i elektrociepłowni biogazowej**
  - 3 projekty **budowy elektrociepłowni i instalacji na biomasę**
- realizowanych przez przedsiębiorców (działanie 9.4);
- **1** projekt dotyczący **produkcji estrów z oleju roślinnego z instalacją i urządzeniami towarzyszącymi** realizowany przez przedsiębiorcę (działanie 9.5);

- **3** projekty dotyczące **budowy sieci umożliwiających odbiór energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych** realizowane są przez przedsiębiorców (działanie 9.6).

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Główni beneficjenci w ramach priorytetu to: przedsiębiorcy, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich grupy - związki, stowarzyszenia i porozumienia jst, podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego, jednostki sektora finansów publicznych, organizacje pozarządowe, kościoły, kościelne osoby prawne i ich stowarzyszenia oraz inne związki wyznaniowe.

Wartość dofinansowania unijnego projektów realizowanych przez przedsiębiorstwa wynosi stanowi 85% wartości wszystkich podpisanych umów w priorytecie. Jednostki samorządu terytorialnego wykorzystują 10% z zakontraktowanych w priorytecie środków UE. Pozostali beneficjenci zakontraktowali 26,7 mln euro.

Poniższy wykres przedstawia wartośc realizowanych projektów w ramach IX osi priorytetowej według formy prawnej beneficjentów.

Wykres 60. Wartość projektów według formy prawnej beneficjentów na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro).

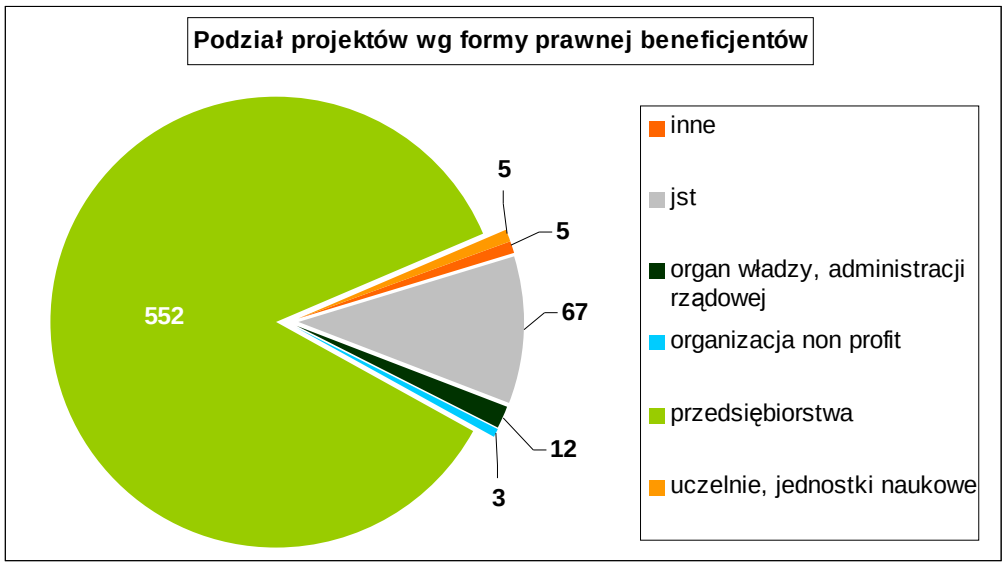

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie, tak jak w przypadku wnioskowania o dofinansowanie, jest **województwo zachodniopomorskie** – **101,3 mln euro**, co wykorzystuje 16% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i 14% alokacji dla priorytetu. Najniższą wartość zakontraktowanej alokacji odnotowano w województwie świętokrzyskim, czyli 6,7 mln euro (1%).

Ponadto również w województwie zachodniopomorskim był najwyższy poziom wydatkowania, tj. **17%** kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości **46,5 mln euro**. Najniższy poziom wydatkowania zanotowano w województwie mazowieckim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego 1,3 mln euro, co stanowi zaledwie 0,5% całej wnioskowanej kwoty w ramach priorytetu.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu IX *Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku* ze środków EFRR w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	Wnioski o płatność

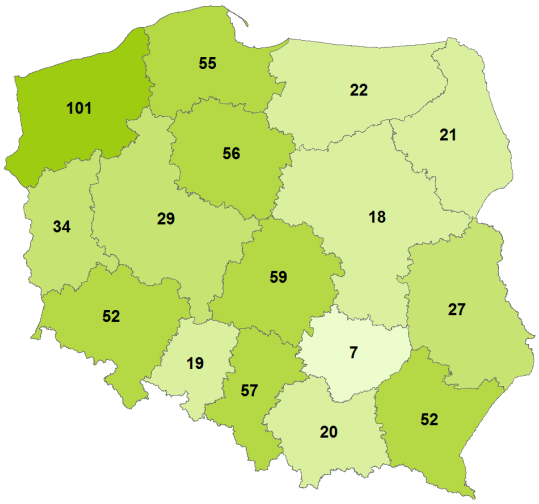

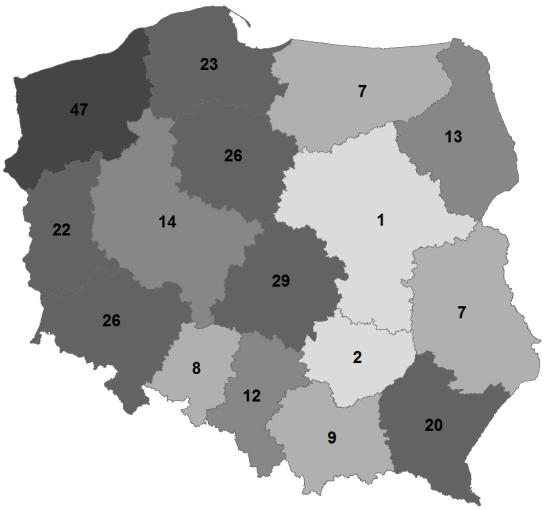

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Dane dotyczące przyznanego wsparcia w układzie regionalnym należy traktować jako dane przybliżone, gdyż na mapie nie zostały uwzględnione projekty o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo, na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów wsparcia

W priorytecie IX wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Energetyka.*

W ramach IX priorytetu wydatki „lizbońskie" stanowią 100% wkładu wspólnotowego z Funduszu Spójności czyli 748 mln euro, z czego przeznaczono*:*

- *23% na energię odnawialną wiatrową,*
- *1% na energię odnawialną słoneczną,*
- *33% na energię odnawialną z biomasy,*
- *6% na energię odnawialną hydroelektryczną, geotermiczną, oraz*
- *37% na efektywność energetyczną, produkcję skojarzoną (kogenerację), zarządzanie energią.*

Realizacja założonych celów

Podstawowym celem realizacji IX osi priorytetowej jest zmniejszenie oddziaływania sektora energetyki na środowisko poprzez podwyższenie sprawności wytwarzania, przesyłania i dystrybucji energii oraz wzrost efektywności energetycznej w procesie użytkowania energii, a także wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Realizacja tych celów ma znaczenie zarówno dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na energię pierwotną i finalną oraz dywersyfikację źródeł energii w kierunku energii odnawialnej, jak również jest niezwykle istotna dla ochrony środowiska, ponieważ zmniejszenie zużycia energii oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE) niesie za sobą ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Ze środków Funduszu Spójności w sektorze energetyki (priorytet IX Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna) zostały wsparte przedsięwzięcia w obszarach:

- skojarzonego wytwarzania energii (wysokosprawna kogeneracja)
- termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej
- wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych – głównie inwestycje polegające na budowie farm i elektrowni wiatrowych, jak również dotyczące budowy elektrowni i elektrociepłowni biogazowej

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu IX zakończyła się realizacja **21 projektów** (zatwierdzono wnioski o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania w wysokości **296,5 mln euro**, w tym dofinansowaniu z UE wynoszącym **85,1 mln euro**. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 151 zawartych umów o dofinansowanie zakończono **14% inwestycji**, które do zakończenia okresu sprawozdawczego rozliczyły **13% wartości dofinansowania UE** ze wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach sektora energetyki (priorytet IX).

Tabela 29. Stan realizacji priorytetu IX w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

PRIORYTET IX	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	151	1 839,6	**645,7**	86%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	21	296,5	**85,1**	13%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

W ramach sektora energetyki POIiŚ cel główny Programu jest realizowany poprzez osiągnięcie następujących celów szczegółowych, mających zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia, m.in. celów Strategii Lizbońskiej (obecnie Strategii „Europa 2020"), pakietu klimatyczno – energetycznego UE oraz polityki energetycznej państwa:

Cel 1. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa w zakresie oddziaływania sektora energetyki na środowisko - realizowany jest w ramach IX osi priorytetowej Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna.

Realizacja ww. celu mierzona jest za pomocą wskaźników określonych dla priorytetu IX. Analizując poziom realizacji celów priorytetu IX należy mieć na uwadze, iż projekty w nim realizowane są na ogół projektami wdrażanymi przez okres kilku lat (średnia dla dotychczas podpisanych umów wynosi ponad 3 lata).

Oznacza to, iż wyraźny wzrost wartości wskaźników nastąpi dopiero pod koniec realizacji projektów, większość wskaźników dotyczy bowiem końcowego etapu realizacji projektów lub jest mierzona na zakończenie realizacji projektów. Do końca 2012 r. zatwierdzono 21 wniosków o płatność końcową, z czego aż 12 w bieżącym okresie sprawozdawczym.

Jeśli chodzi o szczegółowe wypełnienie **wskaźników produktu**, które wpisują się w realizację celu (1) osiągnięte wielkości przedstawiają się następująco (% realizacji wskaźnika przez zakontraktowane projekty)

- • *Liczba zrealizowanych projektów:* wartość docelowa została określona na poziomie 110 szt., natomiast do końca okresu sprawozdawczego w ramach IX priorytetu podpisanych zostało 151 umów o dofinansowanie (stopień realizacji w 137%). Zauważyć należy, że na zakończenie bieżącego okresu sprawozdawczego zostało zrealizowanych już 21 (19%) projektów w tym 2 projekty z działania 9.1, 5 z 9.3 i 12 z działania 9.4, 1 z 9.6 i 1 z 9.5

- *Wartość zrealizowanych projektów* ustalona została na poziomie 2,95 mld euro natomiast wartość umów podpisanych w ramach wskazanych wyżej działań wynosi ok. 1,8 mld euro (63%), natomiast zakończono już realizację projektów na 10%. Mając na uwadze przewidywany brak możliwości osiągnięcia przedmiotowego wskaźnika, w ramach zmiany POIiŚ zaproponowane zostało zmniejszenie wartości docelowej wraz z uzasadnieniem;
- *Dodatkowa moc zainstalowana w elektrowniach wykorzystujących OZE:* wartość docelowa wskaźnika wynosi 690 MW natomiast wartość szacowana na podstawie podpisanych umów wynosi obecnie 655,88 MW (95%). Na zakończenie bieżącego okresu sprawozdawczego realizacja wskaźnika osiągnęła już 176,81 MW (25%), w przypadku pozostałych projektów trwa etap realizacji lub przygotowania inwestycji;
- *Dodatkowa moc zainstalowana w kogeneracji:* docelowa wartość wskaźnika została ustalona na poziomie 220 MW natomiast w ramach zawartych umów w działaniu wynosi 115,82 MW (53%), tymczasem na zakończenie bieżącego okresu sprawozdawczego realizacja wskaźnika osiągnęła 12 MW (5%). Mając na uwadze przewidywany brak możliwości osiągnięcia przedmiotowego wskaźnika, w ramach zmiany POIiŚ zaproponowane zostało zmniejszenie wartości docelowej wraz z uzasadnieniem.

Zauważyć należy, iż w wyniku ww. zakończonej realizacji 21 projektów zostały osiągnięte następujące wartości produktu:

- Wybudowano/przebudowano 4 jednostki wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej w skojarzeniu;
- Zainstalowano 10,38 MW dodatkowej mocy elektryczna w kogeneracji
- Zainstalowano 9,84 MW dodatkowej mocy cieplnej w kogeneracji
- Zainstalowano 2,31 MW dodatkowej mocy elektrycznej w kogeneracji ze źródeł odnawialnych
- Zainstalowano 2,47 MW dodatkowej mocy cieplnej w kogeneracji ze źródeł odnawialnych
- 42 obiekty zostały objęte termomodernizacją;
- Wybudowano 95 jednostek wytwarzania energii elektrycznej z wiatru;
- Uzyskano 171,9 MW mocy zainstalowanej z energii elektrycznej z wiatru
- Wybudowano 3 jednostki wytwarzania energii elektrycznej z biomasy i biogazu;
- Uzyskano 1 MW mocy zainstalowanej z energii elektrycznej z biomasy;
- Uzyskano 1,6 MW mocy elektrycznej zainstalowanej w kogeneracji z biomasy lub biogazu;
- Wybudowano 1 jednostkę wytwarzania energii w kogeneracji z biomasy lub biogazu;
- Uzyskano 2 MW mocy cieplna zainstalowana w kogeneracji z biomasy lub biogazu.

Wskaźniki rezultatu, które wpisują się w realizację celu (1) (% realizacji wskaźnika przez zakontraktowane projekty):

- *Ilość zaoszczędzonej energii w wyniku realizacji projektów:* wartość docelowa została określona na poziomie 1,2 mln MWh natomiast obecnie beneficjenci deklarują w ramach podpisanych umów o dofinansowanie wielkość ok. 1,3 mln MWh (110%). Zauważyć należy, że na zakończenie bieżącego okresu sprawozdawczego ilość zaoszczędzonej energii wynosi 11,6 tys. MWh (1%). Zgodnie z harmonogramem realizacja większości projektów ma zakończyć się w latach 2014, 2015 r.;
- *Ilość energii wytworzonej z OZE w wyniku realizacji projektów:* wartość docelowa wskaźnika została ustalona na poziomie 1 000 GWh/rok, przy czym już obecnie w ramach projektów deklarowana jest produkcja energii elektrycznej na poziomie 2 276 GWh/rok (228%). Na zakończenie bieżącego okresu sprawozdawczego ilość energii wytworzonej z OZE wynosi 311,29 GWh/rok (31%);
- *Uniknięte emisje CO2 związane z oszczędnościami energii:* wartość docelowa wskaźnika została ustalona na poziomie 1 000 tys. ton, natomiast wartość szacowana na podstawie podpisanych umów wynosi ponad 2 344 tys. ton. (234%) Na zakończenie bieżącego okresu sprawozdawczego uniknięto emisji 3,70 tys. ton (stopień realizacji: 0,4%). Zgodnie z harmonogramem realizacja większości projektów ma zakończyć się w latach 2014, 2015 r.;

Zauważyć należy, iż w wyniku zakończonej realizacji 21 projektów zostały osiągnięte następujące wskaźników rezultatu:

- *Ilość 306 418 MWh/rok energii elektrycznej z wiatru*
- *Ilość 1 350 MWh/rok energii elektrycznej z biomasy*

- *Ilość 3 523 MWh/rok wytworzonej energii elektrycznej w kogeneracji z biomasy i biogazu*
- *Ilość 1 137 MWh/rok wytworzonej energii cieplnej w kogeneracji z biomasy i biogazu*

Należy zwrócić uwagę, że trzy wskaźniki wpisujące się w cel (1) znacząco przekraczają 100%. *Wskaźnik dotyczący liczby projektów, ilość energii wytworzonej z OZE*, a ponadto *uniknięte emisje CO2 związane z oszczędnościami energii w wyniku realizacji projektów w tys. ton (podawany narastająco do 2015 r.).*

W przypadku IX priorytetu w bieżącym okresie sprawozdawczym zaproponowana została zmiana wartości (pomniejszenie) wskaźnika *Roczna produkcja biokomponentów/biopaliw w wyniku realizacji projektów* (tys. ton). Dodatkowo w kolejnym okresie sprawozdawczym planowane jest zgłoszenie do KE propozycji usunięcia ww wskaźnika oraz zmniejszenia wartości dla kolejnych dwóch wskaźników: *Wartość zrealizowanych projektów* (EUR) oraz *Dodatkowa moc zainstalowana w kogeneracji* (MW).

Ww. zmiany wskaźników wynikają ze słabego zainteresowanie beneficjentów realizacją projektów z zakresu produkcji biopaliw i biokomponentów oraz kogeneracji. Natomiast na podstawie szczegółowych analiz zawartych lub planowanych do zawarcia umów o dofinansowanie zaproponowane zostały dane dotyczące wartości projektów.

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu IX na sektor energetyki w Polsce

Podstawowym celem realizacji IX osi priorytetowej jest zmniejszenie oddziaływania sektora energetyki na środowisko poprzez podwyższenie sprawności wytwarzania, przesyłania i dystrybucji energii oraz wzrost efektywności energetycznej w procesie użytkowania energii, a także wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Realizacja tych celów ma znaczenie zarówno dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na energię pierwotną i finalną oraz dywersyfikację źródeł energii w kierunku energii odnawialnej, jak również jest niezwykle istotna dla ochrony środowiska, ponieważ zmniejszenie zużycia energii oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE) niesie za sobą ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Przykładowy projekt realizowany w ramach IX priorytetu

Tytuł projektu: *Budowa elektrociepłowni biogazowej w miejscowości Grzmiąca w województwie zachodnio-pomorskim*

Działanie: 9.4 Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych

Beneficjent: Eko-Energia Grzmiąca Sp. z o.o.

Województwo: woj. zachodnio-pomorskie, powiat szczecinecki

Wartość projektu: 4,8 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 2,6 mln euro

Data zakończenia: 28 lutego 2011 r.

Charakterystyka projektu: Projekt dotyczył realizacji kompleksowej inwestycji – budowy i uruchomienia elektrociepłowni biogazowej w Grzmiącej. Podstawowym surowcem, który jest poddawany fermentacji w tej biogazowni, jest kiszonka kukurydzy. Produktem wytwarzanym w wyniku inwestycji będzie energia elektryczna w ilości 11 926,1 MWh/rok brutto.

Dostarczony przez rolników surowiec jest składowany na betonowym placu. Kiszonka kukurydzy jest załadowywana do trzech komór fermentacyjnych, gdzie dostarczana jest również gnojowica, i rozpoczyna się proces fermentacji. Potem mieszanina jest przekazywana z trzech zbiorników do kolejnego zbiornika, gdzie następuje dalsze wydzielanie biogazu. Wytworzony biogaz jest przekazywany do maszynowni – tu ma miejsce spalanie gazu i wytwarzanie energii elektrycznej w agregatach. Po zakończeniu fermentacji, pozostałości mieszaniny są przepompowywane do komory na odpady pofermentacyjne, skąd są pobierane przez rolników i wykorzystywane jako nawóz pod uprawy.

Ciekawostki: Produktem wytwarzanym w wyniku inwestycji będzie energia elektryczna w ilości 11 926,1 MWh/rok brutto.

Zdjęcie 21. Widok na komory fermentacyjne z instalacją odgromową

Źródło: materiały beneficjenta

3.9.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Niski poziom wydatkowania w priorytecie IX POIiŚ

Poziom wydatkowania środków w ramach całego sektora energetyki jest poniżej średniej POIiŚ. Natomiast w priorytecie IX nieznacznie wyższy niż średnia. Niski poziom wydatkownia spowodowany jest przede wszystkim stosunkowo późnym rozpoczęciem procesu kontraktacji. Wynikało to m.in. z następujących czynników: pomoc publiczna, konieczność długiego oczekiwania na uzyskanie niezbędnych pozwoleń na realizację inwestycji, a także przedłużające się procedury oceny projektów konkursowych oraz weryfikacji projektów w trybie procedury odwoławczej.

W okresie sprawozdawczym nastąpiło znaczne przyspieszenie poziomu kontraktowania, jak i wydatkowania środków w priorytecie IX i tym samym w całym sektorze energetyki POIiŚ. Niemniej jednak poziom wydatkowania wciąż plasuje się poniżej średniej dla POIiŚ.

Poziom wydatkowania w priorytecie IX na koniec okresu sprawozdawczego wyniósł ponad 36,5% dostępnej alokacji. Zasadniczy wpływ na poziom wydatkowania w priorytecie IX ma w szczególności działanie 9.4 *Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych*, gdzie alokowane zostało około 50% środków dostępnych w ramach priorytetu IX.

W działaniach 9.2 *Efektywna dystrybucja energii* oraz 9.6 *Sieci ułatwiające odbiór energii ze źródeł odnawialnych* pomimo podpisania umów o dofinansowanie, wydatkowanie osiągnęło jedynie 19% dla 9.2 oraz 3% dla 9.6. Stosunkowo długi czas pomiędzy podpisaniem umów o dofinansowanie a certyfikacją środków wynika m.in. z długiego okresu przygotowywania inwestycji oraz koniecznością przestrzegania efektu zachęty.

Zauważyć należy, że w działaniu 9.5 *Wytwarzanie biopaliw ze źródeł odnawialnych* wydatkowano 33% środków. Jednakże ze względu na zatwierdzenie wniosku o płatność końcową dla jedynego projektu realizowanego w ramach tego działania, nie ma możliwości wykorzystania pozostałych środków w inny sposób niż poprzez realokację na inne działanie w ramach IX priorytetu.

Dodatkowo podkreślić należy, iż w przypadku sektora energetyki w ramach POIiŚ stosunkowo niski poziom wydatkowania środków w części UE związany jest m.in. z niską intensywnością pomocy UE co powoduje, że beneficjent musi zaangażować dużo większe środki w porównaniu z beneficjentami z innych sektorów.

W okresie sprawozdawczym podjęte zostały następujące działania:

- Dokonano trzykrotnie realokacji środków w ramach IX osi priorytetowej mając na uwadze pełne wykorzystanie alokacji w tych priorytetach;
- IZ POIiŚ prowadzi ścisły monitoring m.in. w zakresie:

- realizacji prognozy płatności – prowadzone były wspólne działania IZ i IP mające na celu osiągnięcie prognozy płatności dla sektora energetyki POIiŚ na 2012 r. Prognoza została zrealizowana w 100%.

Wnioski dla dalszej realizacji priorytetu

Pomimo występowania wyżej opisanych problemów we wdrażaniu priorytetu IX POIiŚ, w 2012 roku nastąpił znaczny postęp/przyspieszenie w kontraktacji i certyfikacji środków, co może wskazywać na znaczącą poprawę w realizacji priorytetu. Niemniej jednak konieczne jest dalsze podejmowanie na bieżąco działań przez instytucje zaangażowane we wdrażanie priorytetu IX POIiŚ mających na celu zakończenie procesu kontraktacji oraz przyspieszenie certyfikacji środków.

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

- osiągnięcie 100% poziomu kontraktacji dla priorytetu IX oraz przeprowadzenie ewentualnych realokacji środków pomiędzy działaniami w celu zapewnienia ich pełnego wykorzystania
- zrealizowanie prognozy płatności w 100%
- zintensyfikowanie współpracy instytucji wdrażających z beneficjentami w celu przyspieszenie procesu rozliczania wniosków o płatność.

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans.*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami.

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.10. Priorytet X BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE, W TYM DYWERSYFIKACJA ŹRÓDEŁ ENERGII

3.10.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie X są realizowane w ramach trzech działań:

- **10.1 *Rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowa i przebudowa magazynów gazu ziemnego;***
- **10.2 *Budowa systemów dystrybucji gazu ziemnego na terenach niezgazyfikowanych i modernizacja istniejących sieci dystrybucji;***
- ***10.3 Rozwój przemysłu dla OZE.***

W ramach X priorytetu, wysokość środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi **974,3 mln euro**, co stanowi 16% alokacji środków z EFRR w ramach Programu i ponad 3% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji na działania wdrażane w priorytecie X.

Wykres 61. Podział alokacji priorytetu X na działania (dane w mln euro).

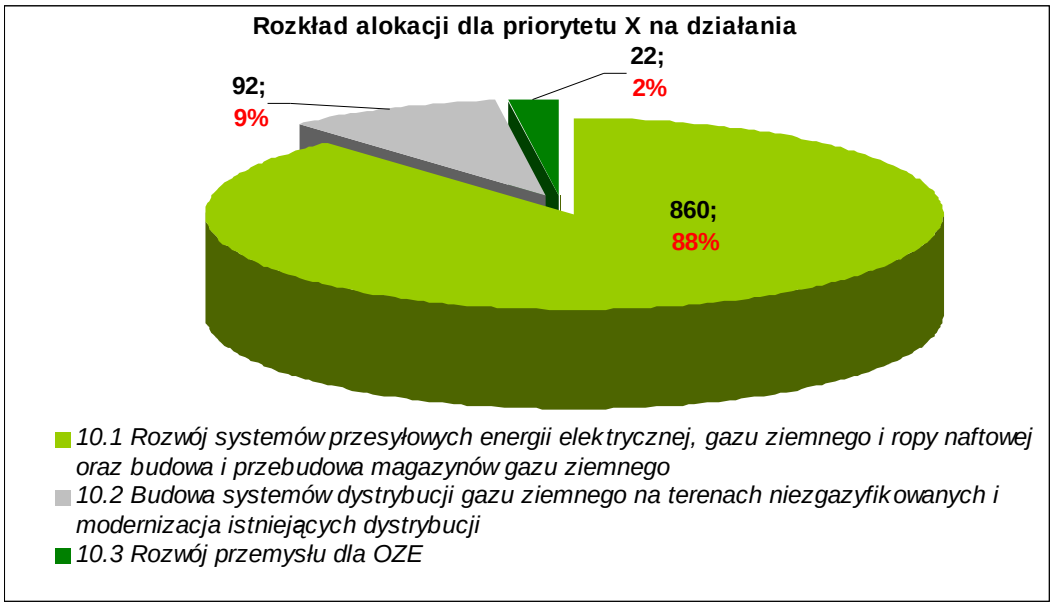

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu X weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **78 wniosków o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą **1,5 mld euro**. W bieżącym okresie sprawozdawczym zarejestrowano **5 wniosków**. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 r. **49 wniosków o dofinansowanie** (czyli 63% złożonych wniosków o dofinansowanie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **834,4 mln euro**.

Umowy o dofinansowanie

Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **42 umowy o dofinansowanie,** z czego **21 umów** w 2012 r. Najwięcej umów podpisano w działaniu 10.1 – 23 umowy, w działaniu 10.2 podpisano 15 umów, a najmniej umów podpisano w działaniu 10.3 – 4 umowy.

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało już **81% alokacji** przypadającej dla X priorytetu. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować znaczący wzrost wykorzystania dostępnej alokacji o **17 p.p**. (z 64% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 3,0 mld euro, wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła 1,5 mld euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na 790,4 mln euro**.

W ramach działania 10.2 wykorzystano dotychczas 100% dostępnej dla tego działania alokacji, w ramach działania 10.1 prawie 80%, zaś w ramach działania 10.3 tylko 57% alokacji. Wartość zakontraktowanych środków najwyższa była w działaniu 10.1 wynosząc ogółem 2,7 mld euro, przy czym 685,6 mln euro stanowi dofinansowanie unijne. Najniższą wartość podpisanych umów stwierdzono w działaniu 10.3 wynoszącą ogółem 31,7 mln euro, w tym prawie 13 mln euro to dofinansowanie UE, w działaniu 10.2 wartość zakontraktowanych środków wyniosła 301,0 mln euro, gdzie wartość 91,8 mln euro stanowi dofinansowanie z UE.

W ramach priorytetu X we wszystkich trzech działaniach przewidziano wybór projektów do realizacji zarówno w trybie konkursowym jak i indywidualnym.

Projekty indywidualne

W okresie sprawozdawczym *Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* dla priorytetu X podlegała aktualizacji. Szczegółowe informacje o zmianie LPI zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.1 *System realizacji Programu*.

Na aktualnej LPI w ramach sektora energetyki znalazło się 28 projektów, z czego na liście podstawowej jest **19 projektów**. Na realizację projektów z LPI zarezerwowana jest kwota dofinansowania **środkami UE** wynosząca **1,2 mld euro,** przy czym na projekty znajdujące się na liście podstawowej przeznaczono z tej kwoty 841,3 mln euro.

Do końca okresu sprawozdawczego z beneficjentami projektów indywidualnych zostały podpisane umowy na realizację większości projektów z LPI, tj. **15 umów o dofinansowanie.** Wszystkie umowy były podpisane w ramach działania 10.1 o wartości całkowitej 2,7 mld euro, wydatków kwalifkowalnych – 1,3 mld euro i środków pochodzących z EFRR obejmujących kwotę **685,6 mln euro**.

Konkursy

Dotychczas w ramach priorytetu X ogłoszono **3 konkursy**, dwa dla działania 10.2 oraz jeden dla 10.3. W okresie sprawozdawczym nie ogłoszono żadnego konkursu.

Do końca omawianego okresu sprawozdawczego z wnioskodawcami wszystkich ogłoszonych w sektorze energetyki (priorytet X) konkursów podpisano **27 umów o dofinansowanie** o wartości całkowitej ponad 332,7 mln euro, wartości kosztów kwalifkowalnych 241,4 mln euro, w tym kwoty środków przyznanych z EFRR wynoszącej **104,7 mln euro,** co stanowi **11% alokacji dla priorytetu**. Liczba projektów konkursowych z podpisanymi umowami o dofinansowanie stanowi 64% wszystkich projektów realizowanych w ramach X priorytetu.

Poniższy wykres prezentuje podział środków wspólnotowych przyznanych w ramach podpisanych z beneficjentami umów o dofinansowanie według trybów wyboru projektów.

Wykres 62. Porównanie alokacji i podpisanych umów o dofinansowanie w podziale na tryby wyboru projektów (dane w mln euro)

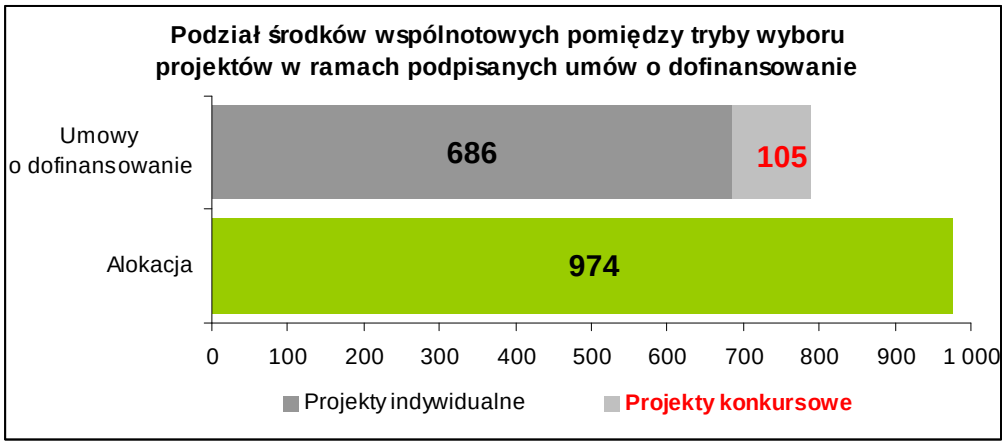

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ

Wnioski o płatność

Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł **28%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 11%, co oznacza **wzrost o 17 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**. Najwięcej wniosków o płatność złożyli beneficjenci w działaniu 10.1 – 30%, w działaniu 10.2 –10% alokacji, natomiast w ramach działania 10.3 (wg stanu na 31 grudzień 2012 r.) nie wpłynął żaden wniosek o płatność.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 1,1 mld euro, wydatki kwalifikowane wyniosły 494,3 mln euro, z czego część unijna wyniosła **270,9 mln euro.** Najwyższa wartość wydatków kwalifikowanych w części UE została rozliczona w ramach działania 10.1 i wyniosła 261,3 mln euro, w ramach działania 10.2 wyniosła 9,6 mln euro, zaś w ramach działania 10.3 nie rozliczono żadnej kwoty.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE **6 *Poświadczeń i deklaracji wydatków*** *oraz wniosków o płatność okresową* dla priorytetu X na łączną kwotę

wydatków kwalifikowalnych wynoszącą **224,9 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **145,3 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach X osi priorytetowej do KE zostało przekazanych **15** *Poświadczeń i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowalnych 505,0 mln euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości **272,8 mln euro**, co stanowi prawie **28%** alokacji dla priorytetu. Ponadto zanotowano wzrost w zakresie wnioskowanej refundacji **o 15 p.p**.w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała **214,6 mln euro**. Należy podkreślić, że tylko w 2012 r. wartość refundacji wyniosła prawie **92,3 mln euro**, czyli 43% zrefundowanych środków w ramach X osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Do zrefundowania pozostaje **58,3 mln euro** wnioskowanej refundacji dla priorytetu X.

Dynamika

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania X priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 63. Dynamika wdrażania priorytetu X w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

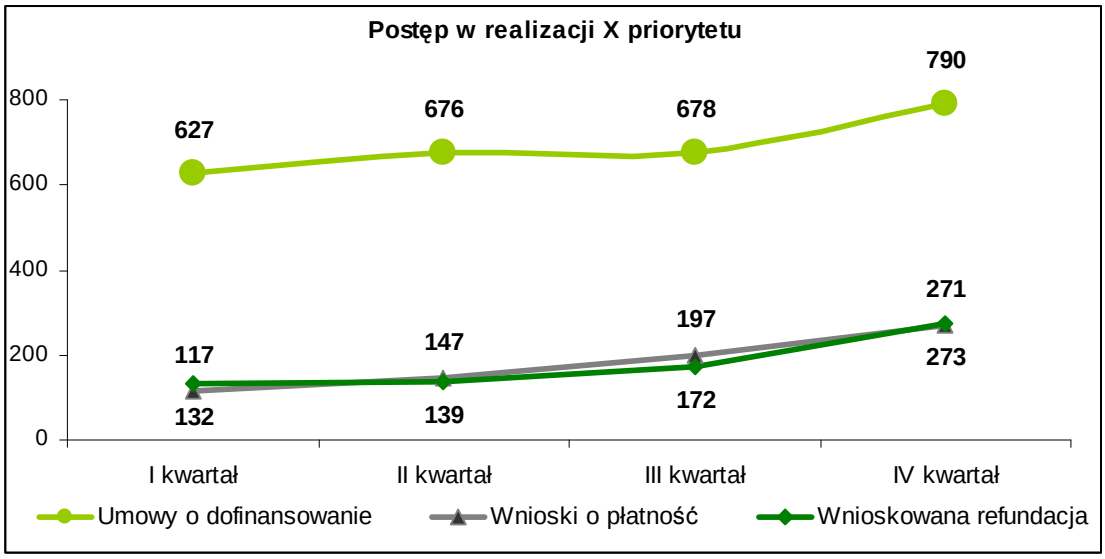

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

W odniesieniu do podpisanych umów z beneficjentami we wszystkich kwartałach obserwowano wzrost tempa, nieznaczny wzrost widoczny był w połowie roku (przełom II i III kwartału), zaś największy pod koniec roku (IV kwartał), pozwalając w efekcie na absorpcję ponad 80% przeznaczonych dla priorytetu X środków UE. Widoczny jest również postęp w samej realizacji projektów, zarówno poprzez składane przez beneficjentów wnioski o płatność, jaki i wnioskowaną refundację do KE. Zaobserwowano bardzo niewielki postęp na początku roku (IV kwartał), który w ciągu następnych kwartałów (II i III) zwiększał tempo, aby osiągnąć największy postęp pod koniec roku (IV kwartał), pozwalając w rezultacie na zawnioskowanie o refundację 28% alokacji w ramach X priorytetu.

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu X oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji.

Wykres 64. Stan realizacji priorytetu X w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

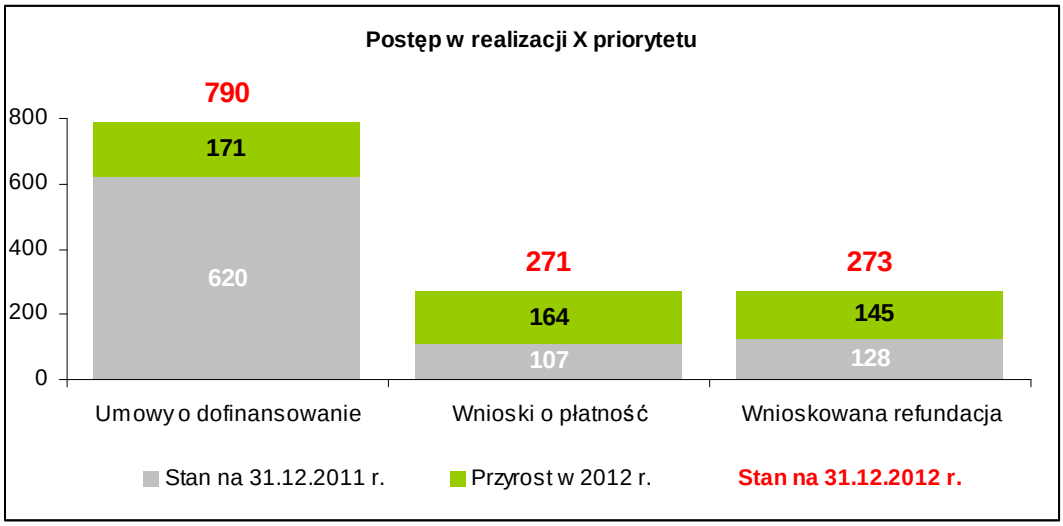

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na wykresie można zauważyć, że tempo podpisywania nowych umów w 2012 r. jest wyższe w stosunku do tempa wykazanych wydatków przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji. Sytuacja ta wynika głównie z kolejnego etapu wdrażania na jakim jest obecnie priorytet X, tj. realizacji projektów (podpisano dotychczas umowy wykorzystujące większość przyznanej alokacji dla priorytetu).

Decyzje dla dużych projektów

W ramach priorytetu X złożono **9 wniosków o dofinansowanie** dużych projektów, jednocześnie 8 projektów otrzymało dotychczas decyzję o dofinansowaniu z KE. Wszystkie te projekty realizowane są w ramach działania 10.1 – *Rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowa i przebudowa magazynów gazu ziemnego.*

3.10.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Podział projektów wg sektorów gospodarki

W ramach priorytetu X w 90% projekty realizowane są w obszarze działalności gospodarczej związanej z *08 Wytwarzaniem i dystrybucją energii elektrycznej, gazu i ciepła.* W szczególności są to projekty, dla których podpisane zostały umowy o dofinansowanie w ramach działania 10.1 i 10.2 ukierunkowane na rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego oraz budowę i rozbudowę magazynów gazu ziemnego, a także sieci dystrybucyjnych na terenach niezgazyfikowanych. Natomiast 10% inwestycji wspieranych w ramach kategorii 06 *Nieokreślony przemysł wytwórczy* są to projekty wdrażane w przypadku działania 10.3 w zakresie budowy nowoczesnych linii technologicznych wytwarzających urządzenia wykorzystywane do produkcji energii elektrycznej i cieplnej z OZE.

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach X osi priorytetowej według sektorów gospodarki.

Wykres 65. Wartość projektów według działu gospodarki na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro).

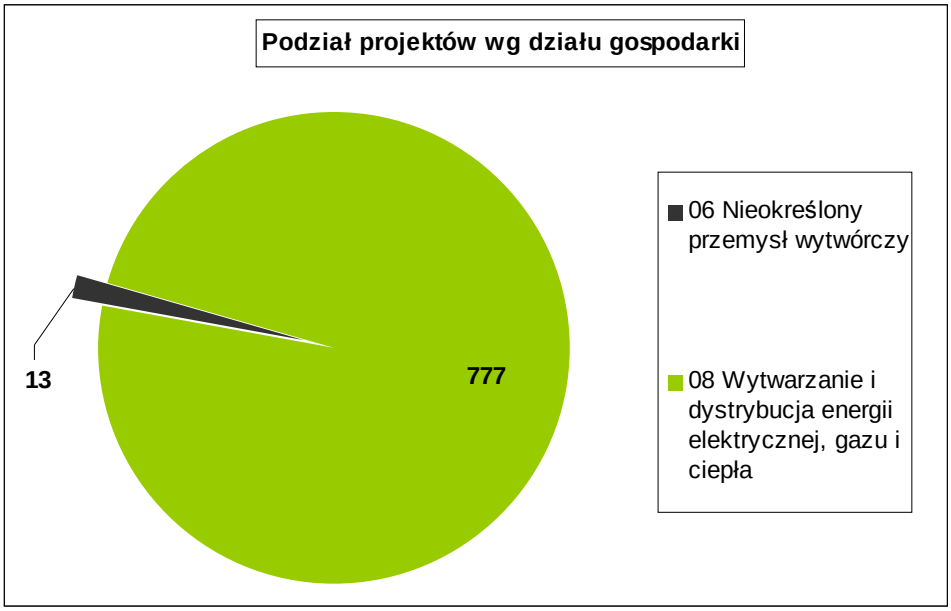

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Wszystkie projekty w ramach priorytetu X realizowane były przez jedną formę beneficjenta, tj. przedsiębiorstwa.

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie, tak jak w przypadku wnioskowania o dofinansowanie, jest **województwo zachodniopomorskie**, gdzie podpisano umowy o wartości dofinansowani UE wynoszącej **186,6 mln euro**, co wykorzystuje 24% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i 19% alokacji dla priorytetu. Najniższą wartość zakontraktowanej alokacji odnotowano w województwie łódzkim – 3,4 mln euro, natomiast w województwie małopolskim nie podpisano jeszcze żadnej umowy.

39% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie zostało wydatkowanych **w województwie dolnośląskim**, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości **105,5 mln euro**. W województwie małopolskim, śląskim i świętokrzyskim (wg stanu na 31 grudnia 2012 r.) nie wydatkowano żadnych środków.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu X *Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacji energii* w ramach EFRR w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	*Wnioski o płatność*

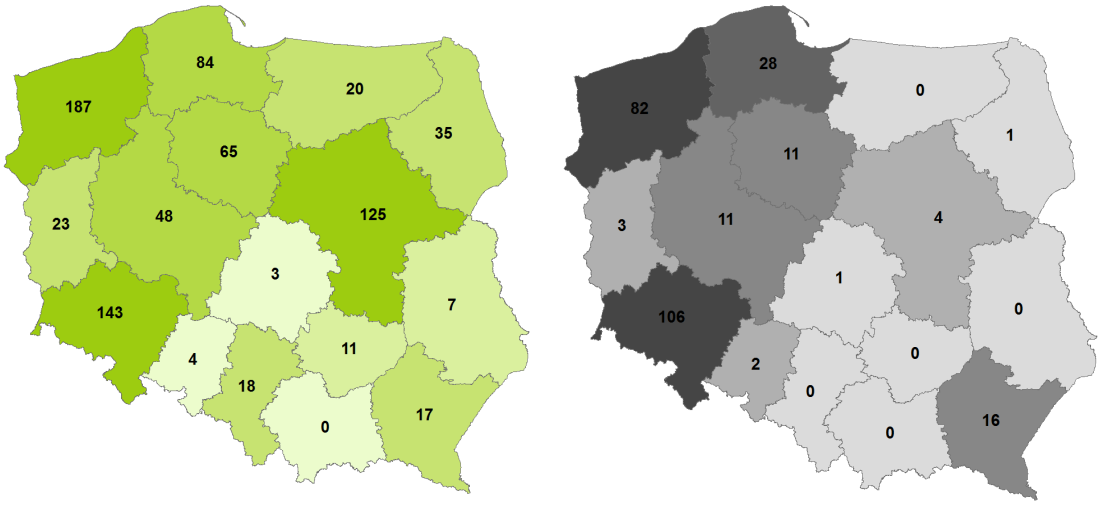

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów realizacji

W priorytecie X wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Energetyka.*

Należy zauważyć, że większość środków finansowych została skierowana dla sektora przesyłu i dystrybucji gazu ziemnego, gdzie łącznie przyznana alokacja finansowa stanowi 35% całej kwoty dostępnej w ramach priorytetu X. Uwzględniając środki przeznaczone na podziemne magazyny gazu oraz budowę terminalu LNG w Świnoujściu można pokazać, że finansowanie inwestycji dla sektora gazowego pochłonie łącznie sumę ok. 649 mln euro, czyli blisko 67% w ramach priorytetu X oraz 38% alokacji całego sektora energetyki POIiŚ.

Realizacja założonych celów

Cel główny Programu realizowany jest w zakresie priorytetu X poprzez następujące strategiczne cele POIiŚ:

- cel 2: poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa poprzez tworzenie nowych zdolności przesyłowych, transportowych i magazynowych;
- cel 3: poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa poprzez dywersyfikację źródeł nośników energii, rozumianą również jako zróżnicowanie technologii.

Należy wskazać, że projekty wdrażane w ramach priorytetu X (działania 10.1, 10.2 oraz 10.3), na realizację których łącznie przeznaczono 974,3 mln euro przyczyniają się do osiągnięcia ww. celów. Postęp we wdrażaniu celów może zostać wykazany dzięki umowom zawartym dla projektów indywidualnych z działania 10.1 oraz projektów konkursowych z działania 10.2 i 10.3, dla których poziom kontraktacji wyniósł 81% alokacji dla priorytetu X.

Środki EFRR w sektorze energetyki (priorytet X) **przyznane zostały na realizację** następujących inwestycji:

- **7 projektów** w zakresie **budowy gazociągów przesyłowych** (*Gazociąg Włocławek – Gdynia, Gazociąg Jeleniów – Dziwiszów, Gazociąg Rembelszczyzna – Gustorzyn, Gazociąg Szczecin – Gdańsk, Gazociąg Polkowice – Żary, Gazociąg Gustorzyn – Odolanów, Gazociąg Szczecin – Lwówek*), które realizowane są przez spółkę OGP Gaz – System S.A.;

- **3 projekty** w zakresie **budowy/rozbudowy podziemnych magazynów gazu** (*PMG Wierzchowice, PMG Strachocina, KPMG Kosakowo*), które realizowane są przez spółkę PGNiG S.A.;
- **1 projekt** w zakresie **budowy terminala LNG** służącego do odbioru i regazyfikacji skroplonego gazu ziemnego - *Budowa Terminalu Regazyfikacyjnego skroplonego Gazu Ziemnego w Świnoujściu – Instalacja rozładunkowa i regazyfikacyjna*, który realizowany jest przez Polskie LNG S.A.;
- **4 projekty** w zakresie **budowy elektroenergetycznych sieci przesyłowych** wchodzące w skład projektu „Połączenie elektroenergetyczne Polska – Litwa" realizowane przez PSE – Operator S.A.:
  - *Budowa stacji 400/220/110 kV Ołtarzew,*
  - *Budowa linii Miłosna Siedlce Ujrzanów wraz z budową stacji Siedlce Ujrzanów,*
  - *Budowa Linii 400 kV Ostrołęka - Narew wraz z rozbudową stacji Ostrołęka i stacji Narew,*
  - *Budowa stacji Stanisławów*.
- **23 projekty** w zakresie **budowy lub rozbudowy systemów dystrybucji gazu ziemnego**, które realizowane są głównie przez spółki gazownictwa (działanie 10.2),
- **4 projekty** w zakresie **budowy zakładu i linii technologicznej do produkcji elementów elektrowni wiatrowych**, które realizowane są przez przedsiębiorców (działanie 10.3): *Budowa zakładu produkującego śmigła do elektrowni wiatrowych zlokalizowanego w Warszowicach w Katowickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej, Budowa nowoczesnej linii technologicznej do produkcji niezbędnych elementów elektrowni wiatrowych, Budowa zakładu produkcji wież wiatrowych na postoczniowych terenach produkcyjnych w Gdyni dla spółki Crist S.A.*, *Uruchomienie produkcji przekształtników do elektrowni wiatrowych w województwie warmińsko-mazurskim.*

Osiągnięcie ww. celów priorytetu ma również znaczenie dla realizacji polityki energetycznej Polski, w tym dla osiągnięcia celów priorytetu II *Polityki Energetycznej Polski do roku 2030*, którego zamierzeniem jest wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii.

Projekty dotyczące budowy/rozbudowy podziemnych magazynów gazu ziemnego, terminala LNG i połączenia elektroenergetycznego między Polska i Litwą stanowią przedmiot programu transeuropejskich sieci energetycznych (TEN-E). Projekty te zostały enumeratywnie wymienione w decyzji nr 1364/2006/WE ze względu na ich szczególne znaczenie dla Unii Europejskiej, w świetle tworzenia rynku energii oraz bezpieczeństwa dostaw.

Cel 2: poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa poprzez tworzenie nowych zdolności przesyłowych, transportowych i magazynowych

Realizacja w szczególności projektów indywidualnych w ramach działania 10.1 ale także i konkursowych z działania 10.2 wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego kraju poprzez poprawę systemów transportu, przesyłu i dystrybucji paliw, poprawę systemów przesyłu energii oraz osiągnięcie stanu zapasów paliw w ilości zapewniającej utrzymanie ciągłości dostaw do odbiorców.

Rozbudowa sieci przesyłowej gazu, szczególnie na obszarach ograniczonej przepustowości, jest niezbędna, aby zapewnić bezpieczeństwo dostaw do konsumentów i umożliwić stabilne przesyłanie surowca. Realizowane w ramach priorytetu gazociągi przesyłowe powstaną w północno-zachodniej i środkowej Polsce oraz na Dolnym Śląsku i będą w przyszłości współpracować z innymi inwestycjami gazowniczymi w kraju np. podziemnymi magazynami gazu, które umożliwią pobór gazu do systemu w okresach zwiększonego zapotrzebowania oraz przyjęcie jego nadwyżek gromadzonych w okresie letnim. Realizacja projektów zakończy się w 2014 r., za wyjątkiem Gazociągu Rembelszczyzna-Gustorzyn, dla którego przewidywany okres zakończenia realizacji rzeczowej to 2015 r. W efekcie wybudowanych zostanie blisko 1000 km nowych gazociągów przesyłowych, co stanowi jeden z największych programów inwestycyjnych w ostatnich latach (w ramach systemu liczącego m.in. ponad 9,8 tys. km gazociągów przesyłowych wysokiego ciśnienia).

Dzięki zwiększonym pojemnością magazynowania gazu ziemnego możliwe stanie się zapewnienie większych strategicznych rezerw gazu ziemnego na wypadek przerwania dostaw, co jest niezwykle istotne w przypadku Polski, która uzależniona jest w dużym stopniu od importu tego surowca oraz równoważenia sezonowej nierównomierności poboru gazu przez odbiorców czy też krótkookresowych

lokalnych wahań zużycia gazu. Aktualnie w Polsce eksploatowanych jest 6 podziemnych magazynów gazu o łącznej pojemności czynnej 1,84 mld m^3, a dzięki inwestycjom współfinansowanym z POIiŚ nastąpi przyrost o ok. 900 mln m^3 pojemności magazynowych. Realizowane w ramach priorytetu inwestycje przyczynią się do osiągnięcia celu w zakresie wzrostu bezpieczeństwa energetycznego Polski oraz wpłyną na większą stabilność dostaw gazu dla przedsiębiorców i klientów indywidualnych. Ze środków unijnych zakończona została realizacja jednego z trzech projektów PGNiG S.A. Dla dwóch pozostałych, tj. PMG Wierzchowice i KPMG Kosakowo zakończenie rzeczowe przewiduje się w 2014 r. Dodatkowo zarezerwowane zostały środki unijne na realizację projektu dotyczącego rozbudowy podziemnego magazynu gazu *PMG Husów* (woj. podkarpackie). W okresie sprawozdawczym przekazana została dokumentacja notyfikacyjna pomocy publicznej. Obecnie oczekuje się na decyzję KE. W wyniku realizacji inwestycji zostanie zwiększona pojemność czynna istniejącego Podziemnego Magazynu Gazu Husów o 100 mln m^3 gazu ziemnego, z obecnych 400 mln m^3 do 500 mln m^3.

Ponadto budowane lub modernizowane są ze środków unijnych w ramach priorytetu X sieci dystrybucji gazu ziemnego, często na terenach dotychczas niezgazyfikowanych. Do 2015 r. powstanie przeszło 1,7 tys. km sieci dystrybucyjnej gazowej, dzięki czemu dostęp do gazu uzyska ok. 100 tys. osób. Taka poprawa infrastruktury przyczyni się do zużycia gazu ziemnego o przeszło 230 mln m^3 rocznie.

Cel 3: poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa poprzez dywersyfikację źródeł nośników energii, rozumianą również jako zróżnicowanie technologii

Realizacja w szczególności projektów indywidualnych w ramach działania 10.1 wpłynie na zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju rozumianego jako większy stopień zdywersyfikowania źródeł dostaw.

Szczególnie realizacja projektów budowy terminalu do odbioru skroplonego gazu ziemnego (LNG), a także stworzenie mostu energetycznego pomiędzy Polską a Litwą pozwoli na dywersyfikację struktury dostaw nośników energii. Przewiduje się, że realizacja ww. projektów zakończy się odpowiednio w 2014 r. oraz do końca 2015 r.

Należy dodać, że polityka energetyczna ukierunkowana na dywersyfikację dostaw surowców i paliw, powinna być rozumiana również jako zróżnicowanie technologii, a nie tylko zróżnicowanie kierunków dostaw. Dlatego też projekty realizowane w ramach działania 10.3 ukierunkowane na budowę nowoczesnych linii technologicznych wytwarzających urządzenia wykorzystywane do produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych ułatwią dywersyfikacji źródeł energii poprzez wpływ na rozwój energetyki odnawialnej. W okresie sprawozdawczym podpisano umowy o dofinansowanie dla czterech inwestycji w wyniku realizacji których powstaną zakłady oraz linie technologiczne do produkcji elementów elektrowni wiatrowych. Przewidywany termin zakończenia realizacji inwestycji to 2014 r.

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu X zakończyła się realizacja **1 projektu** (zatwierdzono wniosek o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości **4,7 mln euro**. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 42 zawartych umów o dofinansowanie zakończono zaledwie **2% inwestycji**.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach priorytetu X.

Tabela 30. Stan realizacji priorytetu X w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

PRIORYTET X	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	42	3014,3	790,4	81%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	1	28,9	4,7	0,49%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w sektorze energetyki (priorytet X) zostały wsparte przedsięwzięcia w obszarze bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację źródeł energii oraz poprzez rozwój zdolności przesyłowych i transportowych gazu ziemnego, energii elektrycznej oraz poprzez rozbudowę magazynów gazu ziemnego, a także poprzez zapewnienie dostępności sieci gazowej na terenach niezgazyfikowanych i modernizację istniejących sieci dystrybucji. Cele 2 i 3 Programu mierzone są za pomocą wskaźników określonych dla priorytetu X. Wskaźniki produktu i rezultatu zostały przedstawione w załączniku nr IV. Analizując poziom realizacji celów 2 i 3 priorytetu X należy mieć na uwadze, że projekty w nim realizowane charakteryzują się długim cyklem inwestycyjnym. Oznacza to, że wyraźny wzrost wartości wskaźników nastąpi dopiero pod koniec realizacji projektów.

Z uwagi na specyfikę, skalę i złożoność inwestycji przewidzianych do realizacji w priorytecie X, charakteryzujących się m.in. długim cyklem inwestycyjnym, dłuższą fazą przygotowawczą do realizacji oraz długotrwałym procesem notyfikacji programów pomocowych (lub indywidualnej notyfikacji pomocy publicznej), do końca 2012 r. została rozliczona realizacja dwóch projektów wnioskiem o płatność końcową.

Biorąc pod uwagę dwa wnioski o płatność końcową, które zostały rozliczone w okresie sprawozdawczym, tj. dla projektu pn. *PMG Strachocina*[53] oraz *Gazociąg Włocławek-Gdynia*, w efekcie pojemność magazynowa gazu ziemnego w Polsce wzrosła o 180 mln m^3 oraz powstało 62,21 km gazociągów przesyłowych.

Jeśli chodzi o stopień wypełnienia wskaźników dla celu 2 i 3 w sektorze energetyki POIiŚ, to do końca okresu sprawozdawczego trwały prace przygotowawcze i realizacja rzeczowa projektów indywidualnych oraz dla projektów konkursowych. W chwili obecnej można szacować realizację wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu X.

Wskaźniki produktu, które wpisują się w realizację celu 2 i 3:

- *Długość nowo wybudowanych gazociągów przesyłowych (km)* – na etapie programowania została określona wartość docelowa wynosząca 1000 km, z podpisanych umów wynika, że wybudowanych zostanie 991,7 km sieci przesyłowych, co stanowi 99% wartości docelowej wskaźnika. W okresie sprawozdawczym rozliczony został projekt pn. Gazociąg Włocławek-Gdynia, w ramach którego powstało 62,21 km gazociągu przesyłowego. W przypadku pozostałych gazociągów w okresie sprawozdawczym trwała ich realizacja rzeczowa, która zgodnie z harmonogramem ma zakończyć się w 2014 r. ,a w przypadku gazociągu Rembleszczyzna-Gustorzyn w 2015 r.
- *Długość wybudowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych (km)* – na etapie programowania wartość docelowa dla wskaźnika określona została na poziomie 600 km, z podpisanych umów wynika, że wybudowanych zostanie 244,7 km elektroenergetycznych sieci przesyłowych. Do podpisania pozostały jeszcze dwie umowy na projekty w ramach połączenia

[53] Wniosek o płatność końcową dla projektu pn. *PMG Strachocina* został rozliczony w 2012 r., ale wprowadzony do systemu na początku stycznia br.

elektroenergetycznego Polska-Litwa, które przyczynią się do realizacji przedmiotowego wskaźnika na poziomie 348 km, co stanowi 58% wartości docelowej. W okresie sprawozdawczym nie został rozliczony żaden wniosek o płatność końcową, natomiast trwały prace przygotowawcze i realizacja rzeczowa projektów. Zgodnie z harmonogramem realizacja projektu ma zakończyć się w 2015 r. Informacja nt. problemów dot. dwóch ostatnich odcinków została przedstawiona w pkt 3.10.3 *Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi*. W ramach zmiany POIiŚ zaproponowane zostało zmniejszenie wartości docelowej wskaźnika wraz z uzasadnieniem.

- *Długość nowo wybudowanych gazociągów dystrybucyjnych (km)* - na etapie programowania została określona wartość docelowa wynosząca 4 900 km, z podpisanych do końca 2012 r. umów wynika, że wybudowanych zostanie 1 617,09 km, co stanowi 33% wartości docelowej. W okresie sprawozdawczym nie został rozliczony żaden wniosek o płatność końcową, natomiast trwały prace przygotowawcze i realizacja rzeczowa projektów. Zgodnie z harmonogramem realizacja większości projektów ma zakończyć się w 2015 r. Mając na uwadze brak możliwości osiągnięcia przedmiotowego wskaźnika, w ramach zmiany POIiŚ zaproponowane zostało zmniejszenie wartości docelowej wraz z uzasadnieniem.

Wskaźniki rezultatu, które wpisują się w realizację celu 2 i 3:

- *Pojemność czynna podziemnych magazynów gazu ziemnego (mln* m^3*)* – zgodnie z podpisanymi umowami o dofinansowanie planuje się zwiększenie pojemności czynnej o 905 mln m_3, co stanowi około 77% zakładanej na etapie programowania wartości docelowej. Mając na uwadze brak możliwości osiągnięcia przedmiotowego wskaźnika, w ramach zmiany POIiŚ zaproponowane zostało zmniejszenie wartości docelowej wraz z uzasadnieniem. W okresie sprawozdawczym rozliczony został projekt pn. *PMG Strachocina*[54]*.* W efekcie pojemność magazynowa gazu ziemnego w Polsce wzrosła o 180 mln m^3. W przypadku pozostałych projektów w 2012 r. trwała realizacja rzeczowa. Zgodnie z harmonogramem realizacja tych projektów ma zakończyć się w 2014 r.
- *Roczna zdolność do odbioru gazu skroplonego dostarczanego drogą morską (mld* m^3*)* – na etapie programowania wartość docelowa określona została na poziomie 3 mld m^3, zgodnie z podpisaną umową o dofinansowanie wskaźnik ten zrealizowany zostanie na poziomie 5 mld m^3 (gaz po regazyfikacji).Zmiana wartości docelowej przedmiotowego wskaźnika została przedstawiona w ramach zmiany POIiŚ wraz z uzasadnieniem.
- *Dodatkowa moc przesyłowa energii elektrycznej na połączeniach transgranicznych (MW)* – wartość docelowa dla wskaźnika została określona na poziomie 700 MW. Wskaźnik realizowany będzie przez projekt dotyczący połączenia elektroenergetycznego Polska-Litwa, w ramach którego pozostały jeszcze do podpisania dwie umowy o dofinansowanie. Zgodnie z harmonogramem realizacja projektu ma zakończyć się w 2015 r. Informacja nt. problemów dot. dwóch ostatnich odcinków została przedstawiona w pkt 3.10.3 *Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi*. W ramach zmiany POIiŚ zaproponowane zostało zmniejszenie wartości docelowej wskaźnika wraz z uzasadnieniem.
- *Liczba zrealizowanych projektów z zakresu produkcji urządzeń dla OZE* - wartość docelowa dla wskaźnika została określona na poziomie 10. Do zakończenia okresu sprawozdawczego podpisano 4 umowy na realizację takich projektów, realizacja żadnego projektu nie została zakończona. Podpisanie kolejnych umów o dofinansowanie uzależnione jest od zakończenia procedury odwoławczej.

Biorąc pod uwagę fakt, że na obecnym etapie wdrażania X priorytetu można ocenić przewidywany poziom osiągnięcia wskaźników wpisujących się w realizację celu 2 i 3 na podstawie zadeklarowanych wartości we wnioskach o dofinansowanie czy pre-umowach w ramach przeprowadzanej zmiany POIiŚ zaproponowane zostały modyfikacje wskaźników.

W przypadku X priorytetu zaproponowano zmiany dla wskaźników: *Długość nowowybudowanych gazociągów dystrybucyjnych (km), Długość wybudowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych (km)*, *Liczby klientów podłączonej do sieci gazowej (mln osób), Roczna zdolność do odbioru gazu*

[54] Wniosek o płatność końcową dla projektu pn. *PMG Strachocina* został rozliczony w 2012 r., ale wprowadzony do systemu na początku stycznia br.

skroplonego dostarczanego droga morską (mld m^3*), Pojemność czynna podziemnych magazynów gazu ziemnego (mln* m^3*), Dodatkowa moc przesyłowa energii elektrycznej na połączeniach transgranicznych (MW).*

Dodatkowo w ramach priorytetu X mając na uwadze problemy opisane w pkt. 3.10.3 *Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi* dotyczące budowy rurociągu naftowego Brody-Płock zaproponowano rezygnację z następujących wskaźników: *Długość nowowybudowanych ropociągów i rurociągów produktowych (km)* i *Roczna ilość importowanej ropy naftowej lub produktów naftowych transportowanych nowymi rurociągami (mln ton).*

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu X na sektor energetyki w Polsce

Realizowane projekty w **sektorze gazowym** w efekcie rozbudowy infrastruktury gazowej przyczynią się do wzrostu bezpieczeństwa energetycznego w Polsce oraz umożliwią zwiększanie wykorzystania gazu ziemnego, a także pozwolą na dywersyfikację źródeł dostaw surowca.

Należy podkreślić, że inwestycje w sektorze gazowym w Polsce prowadzone są obecnie na skalę porównywalną jedynie z okresem powojennym odbudowy Polski. Dzięki środkom z priorytetu X w ciągu 5 lat zostanie wybudowana sieć dystrybucyjna i przesyłowa o długości ok. 2700 km. Warto dodać, że średnio w ciągu 10 lat budowano w Polsce 1000-2000 km sieci. W porównaniu do okresu 1970-2000 tempo rozwoju gazociągów przesyłowych i dystrybucyjnych jest trzykrotnie wyższe.

Budowa terminalu LNG w Świnoujściu, jedynego w tej części Europy, wspólnie z inwestycjami realizowanymi przez spółkę Gaz System S.A., dotyczącymi rozbudowy systemu przesyłowego gazu ziemnego, wpisuje się w unijne plany dotyczące budowy korytarza Północ-Południe w Europie Środkowo-Wschodniej. Korytarz ten zakłada - poprzez wykorzystanie wewnętrznych systemów gazociągów Polski, Republiki Czeskiej, Słowacji i Węgier oraz interkonektorów - połączenie terminalu LNG w Świnoujściu z terminalem LNG Adria w Chorwacji.

Rozbudowa sieci przesyłowej gazu, szczególnie na obszarach ograniczonej przepustowości przyczyni się do zapewnienia dostaw do konsumentów i umożliwi stabilne przesyłanie surowca. Dzięki zwiększonym pojemnością magazynowania gazu ziemnego możliwe stanie się zapewnienie większych strategicznych rezerw gazu ziemnego na wypadek przerwania dostaw, co jest niezwykle istotne w przypadku Polski, która uzależniona jest w dużym stopniu od importu tego surowca oraz równoważenia sezonowej nierównomierności poboru gazu przez odbiorców czy też krótkookresowych lokalnych wahań zużycia gazu. Rozbudowa oraz budowa infrastruktury gazowej (gazociągi dystrybucyjne, przesyłowe oraz podziemne magazyny gazu) przyczyni się do zwiększenia przepustowości oraz powoli na wyeliminowanie powstawania tzw. „wąskich gardeł", a także zwiększy możliwość swobodnego dostępu do infrastruktury stronom trzecim zwiększając tym samym otwartość i konkurencyjność rynku gazu.

Realizowane projekty w **sektorze elektroenergetycznym** ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przyczynią się do wzrostu bezpieczeństwa energetycznego w Polsce oraz umożliwią tworzenie wspólnego europejskiego rynku energii elektrycznej poprzez połączenie rynków energii krajów bałtyckich (tj. Litwy, Łotwy i Estonii) z rynkiem zachodniej Europy. Zrealizowane inwestycje przyczynią się do zlikwidowania barier funkcjonowania Europejskiego Systemu Przesyłowego oraz europejskiego rynku energii. Realizacja inwestycji przyczyni się do wzmocnienia poziomu bezpieczeństwa operacyjnego sieci elektroenergetycznych. Efektem realizacji inwestycji dla Polski będzie rozbudowa znaczącej części Krajowego Systemu Przesyłowego w północno-wschodniej części kraju w okresie do końca 2015 r.

Realizując projekty, które przyczyniają się do zwiększenia bezpieczeństwa dostaw paliw i energii elektrycznej na rynek wewnętrzny, Polska umacnia bezpieczeństwo całej wspólnoty i wypełnia przyjęte na siebie zobowiązania związane z tworzeniem jednolitego, konkurencyjnego rynku paliw i energii Unii.

Wdrażanie inwestycji w ramach priorytetu X w obszarze **odnawialnych źródeł energii** przyczyni się poprzez wparcie producentów technologii OZE do rozwoju rynku energetyki odnawialnej, w tym również w sposób pośredni do wypełnienia zobowiązań wynikających z pakietu klimatyczno-energetycznego.

Przykładowy projekt realizowany w ramach X Priorytetu

Tytuł projektu: ***Kawernowy Podziemny Magazyn Gazu Kosakowo***

Działanie: 10.1 Rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowa i przebudowa magazynów gazu ziemnego

Beneficjent: PGNiG S.A.

Województwo: pomorskie

Wartość projektu: 133,0 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 31,9 mln euro

Planowana data zakończenia: 31 grudnia 2014 r.

Charakterystyka projektu: Projekt budowy kawernowego podziemnego magazynu gazu Kosakowo obejmuje budowę 4 kawern o czynnej pojemności magazynowania około 100 mln m³ gazu ziemnego. Zakłada się, że gaz będzie magazynowany w wytworzonych kawernach solnych w pokładowym złożu soli „Mechelinki" pod ciśnieniem max. 17 MPa. Inwestycja została zlokalizowana na terenie wsi Mosty w Gminie Kosakowo w województwie pomorskim. W przyszłości magazyn będzie bezpośrednio współpracować z gazociągiem Szczecin-Gdańsk.

Zdjęcie 22. Kawernowy Podziemny Magazyn Gazu Kosakowo

Źródło: PGNiG S.A.

3.10.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Poziom wydatkowania w priorytecie X poniżej średniej POIiŚ

Poziom wydatkowania środków w ramach w ogóle całego sektora energetyki poniżej średniej POIiŚ, w tym również w priorytecie X spowodowany jest przede wszystkim stosunkowo późnym rozpoczęciem procesu kontraktacji. Wynikało to m.in. z następujących czynników: pomoc publiczna, konieczność długiego oczekiwania na uzyskanie niezbędnych pozwoleń na realizację inwestycji, a także przedłużające się procedury oceny projektów konkursowych oraz weryfikacji projektów w trybie procedury odwoławczej.

W okresie sprawozdawczym nastąpiło znaczne przyspieszenie poziomu kontraktowania, jak i wydatkowania środków w priorytecie X i tym samym w całym sektorze energetyki POIiŚ. Niemniej jednak poziom wydatkowania wciąż plasuje się poniżej średniej dla POIiŚ.

Poziom wydatkowania w priorytecie X na koniec okresu sprawozdawczego wyniósł ponad 27,8% dostępnej alokacji. Zasadniczy wpływ na poziom wydatkowania w priorytecie X ma w szczególności działanie 10.1 *Rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowa i przebudowa magazynów gazu ziemnego*, gdzie alokowane zostało 88% środków dostępnych w ramach priorytetu X.

Na koniec okresu sprawozdawczego poziom wydatkowania w działaniu 10.1 wyniósł prawie 30%, co związane jest m.in. z tym, że w ramach tego działania wdrażane są projekty, dla których umowy

o dofinansowanie zawierane są z klauzulą środowiskową (tj. projekty nie posiadają jeszcze pozwoleń na budowę, a jedynie decyzje środowiskowe) oraz część projektów realizowana jest w trybie „zaprojektuj-wybuduj".

W działaniu 10.3 *Rozwój przemysłu dla OZE* do końca okresu sprawozdawczego nie wydatkowano żadnych środków. Przyczyną powyższego są głównie przeciągające się oceny wniosków.

W działaniu 10.2 *Budowa systemów dystrybucji gazu ziemnego na terenach niezgazyfikowanych i modernizacja istniejących sieci gazu ziemneg*o pomimo podpisania umów o dofinansowanie, wydatkowanie osiągnęło jedynie 10%. Stosunkowo długi czas pomiędzy podpisaniem umów o dofinansowanie a certyfikacją środków wynika m.in. z długiego okresu przygotowywania inwestycji, koniecznością przestrzegania efektu zachęty oraz z długotrwałym procesem pozyskiwania gruntów pod realizację inwestycji, wynikającym przede wszystkim z dużej liczby właścicieli oraz przeciągającymi się procesami sądowo-administracyjnymi.

Dodatkowo podkreślić należy, iż w przypadku sektora energetyki w ramach POIiŚ stosunkowo niski poziom wydatkowania środków w części UE związany jest m.in. z niską intensywnością pomocy UE co powoduje, że beneficjent musi zaangażować dużo większe środki w porównaniu z beneficjentami z innych sektorów.

W okresie sprawozdawczym podjęte zostały następujące działania:

- W ramach priorytetu X na wypadek uwolnienia się środków przygotowywane są projekty rezerwowe umieszczone na liście projektów indywidualnych dla działania 10.1 POIiŚ (w czerwcu 2012 r. przesłana została do KE dokumentacja pre-notyfikacyjna pomocy publicznej, natomiast w związku z tym, że nie uzyskano żadnej odpowiedzi w tym zakresie ze strony KE, w marcu 2013 r. strona polska przesłała dokumentację notyfikacja pomocy publicznej);
- Dokonano dwukrotnie realokacji środków w ramach X osi priorytetowej mając na uwadze pełne wykorzystanie alokacji w tym priorytecie;
- IZ POIiŚ prowadzi ścisły monitoring m.in. w zakresie:

  - przygotowania projektów indywidualnych, dla których nie podpisano jeszcze umów o dofinansowanie.

    W ramach procesu monitorowania zasygnalizowane zostało przez IP opóźnienie w przygotowaniu projektu budowy rurociągu naftowego Brody-Płock. W związku z tym IZ zwróciła się do IP z prośbą o analizę wpływu opóźnienia na możliwość realizacji projektu w obecnej perspektywie finansowej oraz podjęcie stosownej decyzji. Należy podkreślić, że projekt obarczony jest dużym ryzykiem realizacyjnym w obecnej perspektywie finansowej, tj. do końca 2015 r. Wynika to ze skomplikowanego charakteru projektu - projekt transgraniczny, infrastrukturalny liniowy, co wiąże się z potrzebą m.in. uzyskania praw do nieruchomości na planowanej trasie przebiegu rurociągu (251 km – długość odcinka polskiego). Dodatkowo realizacja inwestycji uzależniona jest od zawarcia umowy międzyrządowej oraz kontraktów handlowych ze wszystkimi potencjalnymi odbiorcami ropy naftowej. Wychodząc naprzeciw ww. kwestiom problemowym powołano Polsko-Ukraińską Grupę roboczą ds. projektu Euroazjatyckiego Korytarza Transportu Ropy Naftowej. Dotychczas odbyły się 2 posiedzenia Grupy. W ramach przedmiotowej grupy roboczej proceduje się nad przygotowaniem projektu wielostronnej umowy/porozumienia międzyrządowego w sprawie realizacji korytarza ds. transportu ropy naftowej z regionu Morza Kaspijskiego.

    W związku z występującymi opóźnieniami Kierownictwo Ministerstwa Gospodarki zarekomendowało stopniowe zmniejszanie kwoty dofinansowania dla projektu. W 2013 r. dofinansowanie UE zostało zmniejszone o 12,2 mln EUR. Ewentualne kolejne zmniejszenie kwoty dofinansowania uzależnione będzie od wystąpienia dalszych opóźnień w przygotowaniu i realizacji Projektu, które to m.in. stwarzałyby zagrożenie dla zakończenia Projektu w obecnej perspektywie finansowej. W chwili zidentyfikowania braku możliwości realizacji projektu budowy rurociągu naftowego Brody - Płock w ramach POIiŚ przewiduje się, że współfinansowanie Projektu zostanie ograniczone jedynie do zakresu przygotowawczego Projektu (dokumentacja).

    W przypadku inwestycji dotyczącej budowy połączenia elektroenergetycznego pomiędzy Polską a Litwą pozostały do podpisania dwie umowy o dofinansowanie, tj. dla budowy linii Ełk Bis -Łomża wraz z budową stacji Łomża i stacji Ełk Bis (etap I) oraz linii Ełk Bis – Granica RP

wraz z budową stacji Ełk Bis (etap II). Z uwagi na charakter inwestycji istotne kwestie problemowe, z którymi spotyka się beneficjent podczas prac przygotowawczych, leżą w obszarze planistycznym oraz ocenie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko (co warunkuje możliwość zakończenia oceny i podpisania umów o dofinansowanie dla tych projektów, jak również rozpoczęcie etapu budowlanego). Wśród podjętych w 2012 r. przez Ministerstwo Gospodarki środków zaradczych należy wskazać korespondencje z władzami lokalnymi i regionalnymi na trasie przebiegu planowanej linii elektroenergetycznej. Działania te wpłynęły na przyspieszenie procedowania przez samorządy terytorialne w przedmiocie sprawy. Należy wskazać, że harmonogram przygotowania i realizacji inwestycji jest bardzo napięty, niemniej jednak IP dla POIiŚ biorąc pod uwagę stan realizacji inwestycji w chwili obecnej nie identyfikuje realnego zagrożenia dla zakończenia inwestycji w terminie do końca 2015 r. dla budowy wszystkich odcinków mostu energetycznego Polska-Litwa.

- realizacji prognozy płatności – prowadzone były wspólne działania IZ i IP mające na celu osiągnięcie prognozy płatności dla sektora energetyki POIiŚ na 2012 r. Prognoza została zrealizowana w 100%.

Wnioski dla dalszej realizacji priorytetu

Pomimo występowania niżej opisanych problemów we wdrażaniu priorytetu X POIiŚ, w 2012 roku nastąpił znaczny postęp/przyspieszenie w kontraktacji i certyfikacji środków, co wskazuje na poprawę w realizacji priorytetu. Niemniej jednak konieczne jest dalsze podejmowanie na bieżąco działań przez instytucje zaangażowane we wdrażanie priorytetu X POIiŚ mających na celu zakończenie procesu kontraktacji oraz przyspieszenie certyfikacji środków.

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

- osiągnięcie 100% poziomu kontraktacji dla priorytetu X oraz przeprowadzenie ewentualnych realokacji środków pomiędzy działaniami w celu zapewnienia ich pełnego wykorzystania
- podpisanie umów o dofinansowanie dla dwóch ostatnich odcinków budowy połączenia elektroenergetycznego Polska-Litwa i przekazanie wniosków o potwierdzenie wkładu do KE
- podjęcie decyzji przez Ministerstwo Gospodarki w zakresie możliwości realizacji projektu budowy rurociągu Brody-Płock w obecnej perspektywie finansowej
- zrealizowanie prognozy płatności w 100%
- zintensyfikowanie współpracy instytucji wdrażających z beneficjentami w celu przyspieszenie procesu rozliczania wniosków o płatność

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans..*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.11. Priorytet XI KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

3.11.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

W ramach priorytetu XI *Kultura i dziedzictwo kulturowe* wdrażane są trzy działania:

- **11.1** ***Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym;***
- **11.2** ***Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym;***
- **11.3** ***Infrastruktura szkolnictwa artystycznego***.

W ramach XI priorytetu, wysokość środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi **553,6 mln euro**, co stanowi **9%** alokacji środków z EFRR w ramach Programu i ok. **2%** całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji pomiędzy działania wdrażane w priorytecie XI.

Wykres 66. Podział alokacji priorytetu XI na działania (dane w mln euro).

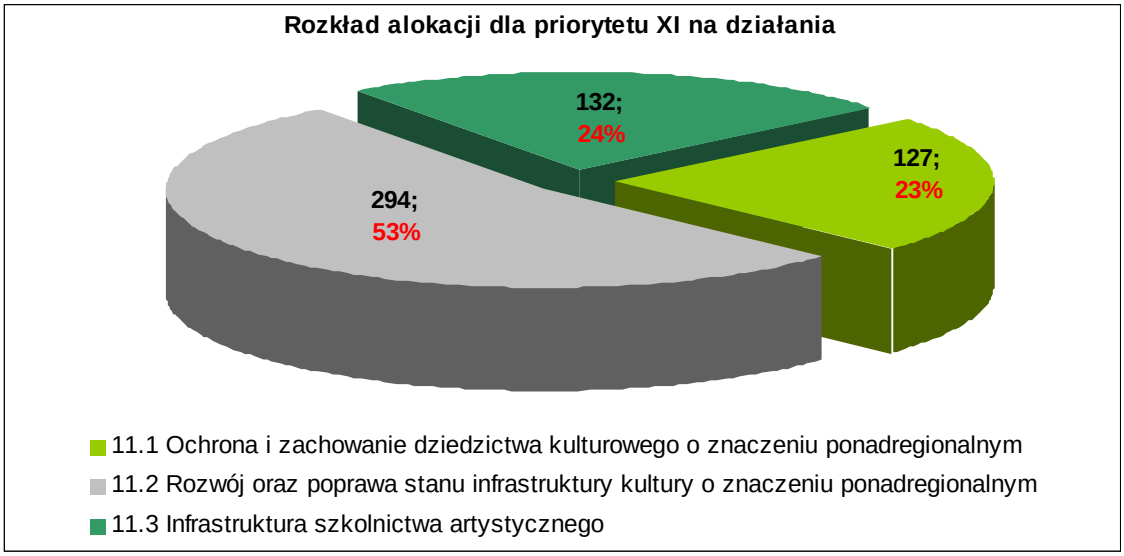

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu XI weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **170 wniosków o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą **1,3 mld euro**. W bieżącym okresie sprawozdawczym zarejestrowano **30 wniosków**. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 r. **78 wniosków o dofinansowanie** (czyli 46% złożonych wniosków o dofinansowanie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **626,4 mln euro**.

Umowy o dofinansowanie

Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **77 umów o dofinansowanie,** z czego **19 umów** w 2012 r. Najwięcej umów podpisano w działaniu 11.3 - 28 umów, w działaniu 11.1 – 27 umów, a najmniej w działaniu 11.2 - 22 umowy.

Priorytet XI jest jednym z najbardziej zaawansowanych priorytetów w ramach całego Programu pod względem realizacji zobowiązań UE - w ramach zawartych umów wykorzystane zostało już **97% alokacji** przypadającej dla XI priorytetu. Dokonując porównania z poprzednim okresem

sprawozdawczym można zaobserwować dodatkowo istotny wzrost wykorzystania dostępnej alokacji o **9 p.p.** (z 88 % na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 921,0 mln euro, wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła 793,9 mln euro, natomiast dofinansowanie UE opiewa na **535,5 mln euro**. Projekty, dla których podpisano w 2012 r. umowy o dofinansowanie otrzymały 51 mln euro dofinansowania z EFRR. **W działaniu 11.1** odnotowano prawie 95% poziom kontraktacji. Wartość zakontraktowanych środków w ramach tego działania wyniosła ogółem 193,3 mln euro, przy czym dofinansowanie unijne wyniosło **120,7 mln euro**. **W działaniu 11.2** wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 547,3 mln euro, w tym **284,3** mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 96 % alokacji dla działania. **W działaniu 11.3** wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 180,4 mln euro, w tym **130,5 mln euro** stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje prawie 98 % alokacji dla działania.

Biorąc pod uwagę, że dla realizacji priorytetu najbardziej istotne jest zakontraktowanie alokacji dla działania o najwyższym udziale w ramach priorytetu, 96% wykorzystanie alokacji dla działania 11.2 świadczy o dużym zaawansowaniu w tym zakresie całego priorytetu.

W ramach priorytetu XI w trzech działaniach przewidziano wybór projektów do realizacji zarówno w trybie konkursowym, jak i indywidualnym.

Projekty indywidualne

W okresie sprawozdawczym *Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* dla priorytetu XI podlegała aktualizacji. Szczegółowe informacje o zmianie LPI zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.1 *System realizacji Programu*.

Na aktualnej LPI w ramach sektora kultury znalazło się 36 projektów, z czego na liście podstawowej są **32 projekty**. Łączna kwota dofinansowania **środkami UE** dla projektów indywidualnych wyniosła **469,5 mln euro,** przy czym na projekty znajdujące się na liście podstawowej przeznaczono z tej kwoty 328,8 mln euro.

Do końca okresu sprawozdawczego ze wszystkimi beneficjentami projektów indywidualnych z listy podstawowej zostały podpisane umowy o dofinansowanie. Podpisano **31 umów o dofinansowanie** o wartości całkowitej 559,8 mln euro, wydatków kwalifkowalnych – 462,8 mln euro oraz środków pochodzących z EFRR obejmujących kwotę **316,2 mln euro, co stanowi 57% alokacji dla priorytetu**. Najwięcej umów podpisano w działaniu 11.1 – 13 umów, niewiele mniej w działaniu 11.2 – 11 umów, zaś najmniej w działaniu 11.3 – 7 umów o dofinansowanie. Rozwiązano **1 umowę o dofinansowanie** dla projektu indywidualnego z listy podstawowej dla działania 11.2[55], dla którego dofinansowanie UE wynosiło 12,2 mln euro.

Konkursy

Dotychczas w ramach priorytetu XI ogłoszono **5 konkursów** dla trzech działań priorytetu XI. W okresie sprawozdawczym ogłoszono 2 konkursy w ramach działania 11.2 i 11.3.

Do końca omawianego okresu sprawozdawczego z wnioskodawcami wszystkich ogłoszonych w sektorze kultury konkursów podpisano **46 umów o dofinansowanie** o wartości całkowitej ponad 361,1 mln euro, wartości kosztów kwalifkowalnych 331,1 mln euro. Kwota środków przyznanych z EFRR wyniosła **219,3 mln euro, co stanowi prawie 40% alokacji dla priorytetu**. Liczba projektów konkursowych z podpisanymi umowami o dofinansowanie stanowi prawie 60% wszystkich projektów realizowanych w sektorze kultury.

Poniższy wykres prezentuje podział środków wspólnotowych przyznanych w ramach podpisanych z beneficjentami umów o dofinansowanie według trybów wyboru projektów.

[55] Projekt został usunięty z *Listy projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* w wyniku aktualizacji, która zakończyła się opublikowaniem nowej listy 29 marca 2013 r.

Wykres 67. Porównanie alokacji i podpisanych umów o dofinansowanie w podziale na tryby wyboru projektów (dane w mln euro)

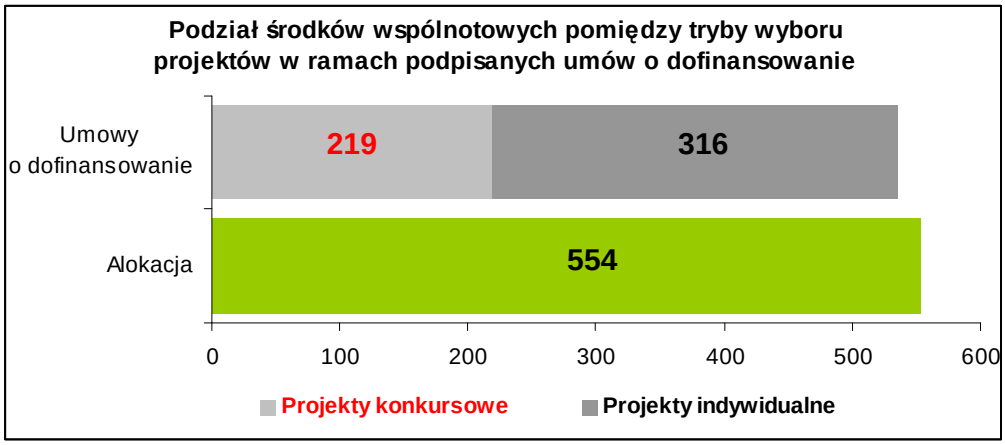

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ

Wnioski o płatność

Realizacja priorytetu XI jest również zaawansowana pod względem wydatkowania dostępnych środków. Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł **46%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 27%, co oznacza **wzrost o 19 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**. W działaniu 11.1 rozliczone wnioskami zostało prawie 39% alokacji dla działania, w działaniu 11.2 – prawie 49%, zaś dla działania 11.3 – 47%.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 444,1 mln euro, wydatki kwalifikowane wyniosły 361,9 mln euro, z czego część unijna wyniosła **254,8 mln euro.** Najwyższa wartość wydatków kwalifikowanych w części UE została rozliczona w działaniu 11.2 i wyniosła 143,5 mln euro, w działaniu 11.3 wyniosła 62,2 mln euro, zaś w działaniu 11.1 wartość była najniższa i wyniosła 49,1 mln euro.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE **12 *Poświadczeń i deklaracji wydatków*** *oraz wnioski o płatność okresową* dla priorytetu XI na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych wynoszącą **151,7 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **128,9 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach XI osi priorytetowej do KE zostało przekazanych **38 *Poświadczeń i deklaracji*** o wartości wydatków kwalifikowalnych 354,3 mln euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości **301,2 mln euro**, co stanowi 54% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 23 p.p w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym**.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała **268,2 mln euro**. Należy podkreślić, że tylko w 2012 r. wartość refundacji wyniosła **96,0 mln euro**, czyli 36% zrefundowanych środków w ramach XI osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Do zrefundowania pozostaje **32,9 mln euro** wnioskowanej refundacji w ramach XI priorytetu.

Dynamika

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania XI priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 68. Dynamika wdrażania priorytetu XI w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

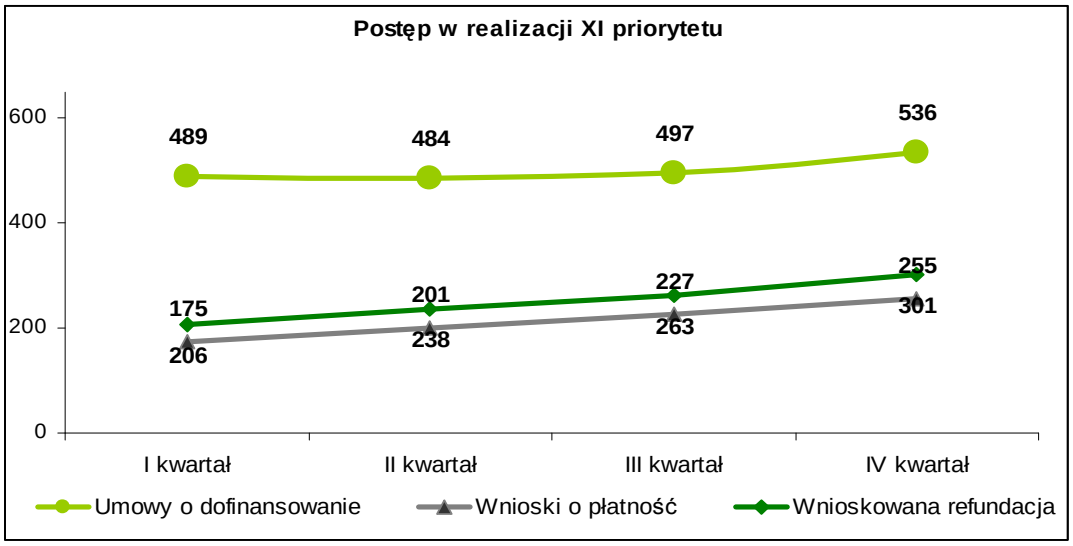

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

W odniesieniu do podpisanych umów z beneficjentami spadek tempa zaobserwowano na początku roku, następnie nastąpił niewielki wzrost tempa w połowie roku (przełom II i III kwartału), zaś pod koniec roku tempo było najwyższe (IV kwartał), pozwalając w efekcie na absorpcję prawie wszystkich przeznaczonych dla priorytetu XI środków UE. Widoczny jest również postęp w samej realizacji projektów, zarówno poprzez składane przez beneficjentów wnioski o płatność, jak i wnioskowaną refundację do KE. Największy postęp zaobserwowano pod koniec roku (IV kwartał), pozwalając w rezultacie na zawnioskowanie o refundację ponad połowy alokacji w ramach XI priorytetu.

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu XI oraz postęp w realizacji zaobserwowany w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji.

W sektorze kultury kwota poświadczeń i deklaracji wydatków złożonych do KE jest wyższa niż kwota wydatków wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność, co wynika z zasad wnioskowania do KE (przeliczenie kwoty wydatków kwalifikowanych przez procent wynikający z zapisów Programu niezależnie od dofinansowania przyznanego dla projektu).

Wykres 69. Stan realizacji priorytetu XI w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

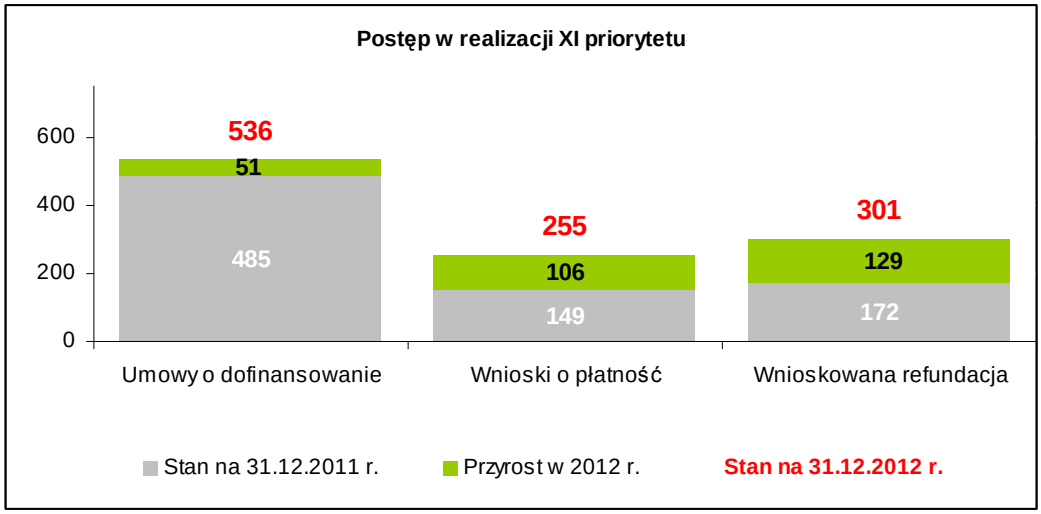

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na wykresie można zauważyć, że tempo podpisywania nowych umów w 2012 r. jest relatywnie niższe w stosunku do tempa wykazanych wydatków przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji. Sytuacja ta wynika głównie z kolejnego etapu wdrażania na jakim jest obecnie priorytet XI, tj. realizacji projektów (podpisano dotychczas umowy wykorzystujące większość przyznanej alokacji dla priorytetu).

Decyzje dla dużych projektów

W ramach priorytetu XI złożono **5 wniosków o potwierdzenie wkładu finansowego dla** dużych projektów. Komisja Europejska wydała decyzje o dofinansowaniu dla wszystkich tych projektów, przy czym 2 duże projekty otrzymały potwierdzenie wniesienia wkładu finansowego ze środków UE w 2012 r. Projekty duże, o łącznej wartość dofinansowania wynoszącej prawie **211,0 mln euro**, wybierane były w trybie indywidualnym. Wszystkie te projekty realizowane są w ramach działania 11.2 - *Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym*.

3.11.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Zgodnie z zapisami Programu Operacyjnego wsparciem w ramach priorytetu XI zostały objęte przede wszystkim projekty z zakresu ochrony i zachowania zabytków nieruchomych o znaczeniu ponadregionalnym, w tym zabytki znajdujące się na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Narodowego UNESCO lub uznane przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Dofinansowanie otrzymały również projekty z zakresu rozwoju oraz poprawy stanu infrastruktury kultury, a także inwestycje w zakresie rozwoju infrastruktury szkolnictwa artystycznego. Wsparciem objęte zostały projekty z zakresu konserwacji i zabezpieczenia przed kradzieżą, zniszczeniem obiektów dziedzictwa kulturowego, digitalizacji oraz wirtualne instytucje kultury.

Podział projektów dofinansowanych w ramach priorytetu XI według typów inwestycji przedstawia poniższy wykres.

Wykres 70. Podział projektów dofinansowanych w ramach priorytetu IX według typów inwestycji

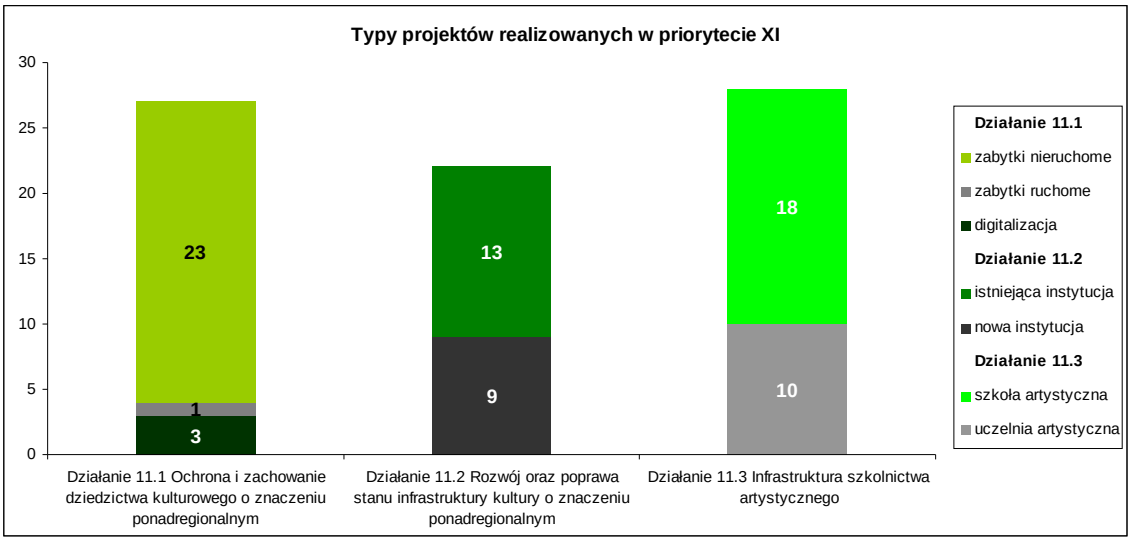

Źródło: Opracowanie własne IP POIiŚ (MKiDN) na podstawie danych z KSI SIMIK 07-13.

W ramach priorytetu XI 95% dofinansowanych projektów to inwestycje typowo infrastrukturalne, polegające na renowacji, rewitalizacji lub rewaloryzacji obiektów zabytkowych (23 projekty), budowie nowych obiektów infrastruktury kultury lub przebudowie istniejących (22 projekty) oraz budowie, rozbudowie, remontach i przebudowie szkół i uczelni artystycznych (28 projektów). Wsparcie uzyskały również projekty polegające wyłącznie na konserwacji i zabezpieczeniu przed kradzieżą zabytków ruchomych (1 projekt) oraz digitalizacji (3 projekty). Ponadto wymienione wyżej typy działań realizowane są również w ramach projektów infrastrukturalnych jako jeden z elementów projektu. W ramach działania 11.2 41% dofinansowanych inwestycji (9 projektów), to inwestycje, w wyniku

których powstaną nowe instytucje kultury. W ramach tych inwestycji, jako element projektu, dokonywany jest zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej.

W omawianym okresie sprawozdawczym prowadzano działania mające na celu zagospodarowanie pozostałej wolnej alokacji UE, obejmującej zarówno odzyskiwane na bieżąco oszczędności poprzetargowe, jak i przyznane priorytetowi XI dodatkowe środki w wysokości 64 mln euro z krajowej rezerwy wykonania i dostosowania technicznego. Alokacja ta została rozdysponowana odpowiednio na projekty wyłonione w trybie konkursowym (w ramach działania 11.2 i 11.3), jak i indywidualnym (w ramach działania 11.1 i 11.2). W wyniku tych działań w 2012 r. zawarto 19 umów o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania UE wynoszącą 81,5 mln euro, z czego 13 dla projektów konkursowych, które otrzymały dofinansowanie UE w kwocie 43 mln euro oraz 6 dla projektów indywidualnych, które uzyskały dofinansowanie UE w wysokości 38,5 mln euro. Zgodnie ze zobowiązaniem nałożonym przez Komisję Europejską na stronę polską dodatkowa alokacja przyznana priorytetowi XI z krajowej rezerwy wykonania i dostosowania technicznego została przeznaczona na projekty spójne ze *Strategią Europa 2020*. W kolejnym okresie sprawozdawczym kontynuowane będą działania mające na celu alokowanie pozostałych wolnych środków UE[56].

W okresie sprawozdawczym Instytucja Pośrednicząca dla priorytetu XI przeprowadziła dwa badania ewaluacyjne. Wyniki badania pt. „*Analiza działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez beneficjentów XI Priorytetu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*" potwierdziły, że beneficjenci priorytetu XI realizują działania informacyjno-promocyjne zgodnie z dokumentami programowymi w tym zakresie, a często stosują również różnorodne narzędzia dodatkowe, które uzupełniają i uskuteczniają działania promocyjne. W roku 2012 przeprowadzone zostało także badanie pt. „*Analiza potrzeb infrastrukturalnych w obszarze dziedzictwa kulturowego, szkolnictwa artystycznego oraz infrastruktury kultury w Polsce w kontekście finansowania w ramach przyszłej perspektywy UE oraz zgodności z celami Strategii Europa 2020 i Inicjatywami Flagowymi*". Jego głównym celem było dokonanie diagnozy potrzeb w odniesieniu do stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, infrastruktury kultury oraz infrastruktury szkolnictwa artystycznego w kontekście wypracowania obszarów wsparcia i kierunków interwencji funduszy UE na potrzeby przyszłej perspektywy finansowej 2014-2020. Badanie miało na celu wskazanie i wypracowanie obszarów i zakresu wsparcia jakie powinny zostać ujęte w przyszłej perspektywie finansowej, zgodnych z celami Strategii Europa 2020 i Inicjatywami Flagowymi.

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

W ramach priorytetu XI projekty wdrażane przez jednostki samorządu terytorialnego wykorzystują ponad 60% zakontraktowanej w priorytecie alokacji UE. Biorąc pod uwagę zakres wsparcia udzielonego jednostkom samorządu terytorialnego, najwięcej projektów realizowanych jest w obszarze rozwoju oraz poprawy stanu infrastruktury kultury (działanie 11.2). Dofinansowanie z UE dla grupy beneficjentów którą stanowią uczelnie, jednostki naukowe oraz organy władzy, administracji rządowej, stanowi ponad 36% zakontraktowanego dofinansowania w ramach priorytetu. Pozostałe 3% wykorzystuja organizacje non-profit.

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach XI osi priorytetowej według formy prawnej beneficjentów.

[56] W marcu 2013 r. zawarto 2 umowy o dofinansowanie, w ramach których beneficjentom przyznano 14 mln euro dofinansowania ze środków UE. Projekty te zostały wybrane w trybie konkursowym i indywidualnym.

Wykres 71. Wartość projektów według formy prawnej beneficjentów na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro)

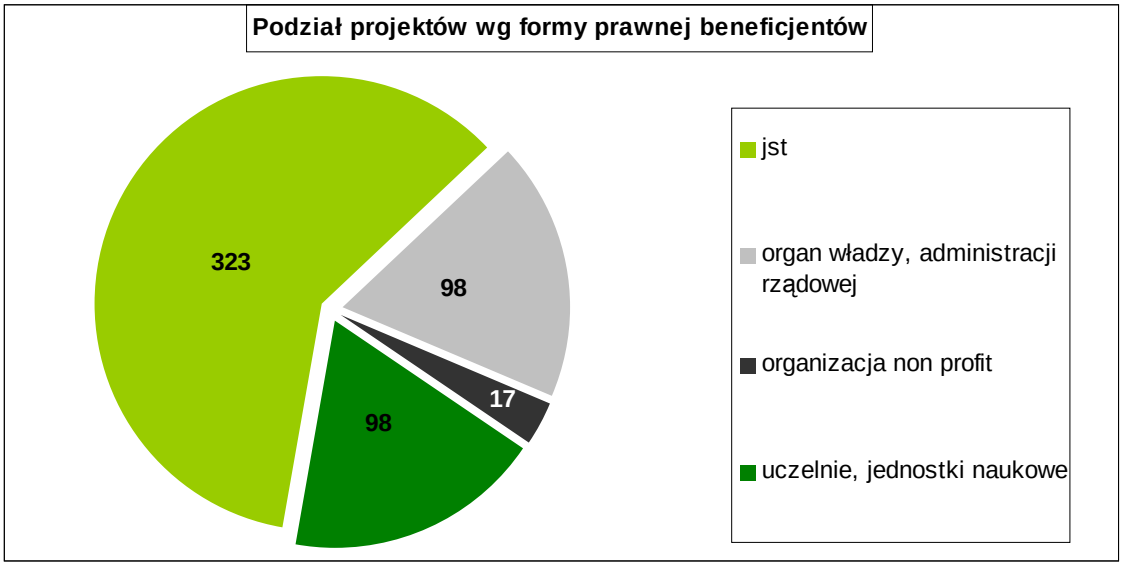

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Biorąc pod uwagę rodzaje beneficjentów, którzy otrzymali dofinansowanie w ramach priorytetu XI najliczniejszą grupę stanowią instytucje kultury, tj. 27 beneficjentów, co stanowi 39% ogółu beneficjentów. Beneficjentami 22 projektów (31% ogółu beneficjentów) są państwowe szkoły artystyczne I i II stopnia (muzyczne i plastyczne) oraz wyższe uczelnie, w tym artystyczne (akademie sztuk pięknych, teatralne, filmowe, muzyczne). Umowy o dofinansowanie podpisało 18 jednostek samorządu terytorialnego (26% ogółu beneficjentów). Instytucjonalnie w priorytecie występuje 70 beneficjentów, gdyż w 7 przypadkach ta sama instytucja występuje jako beneficjent dwóch projektów: Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, Miasto Stołeczne Warszawa, Gmina Wrocław, Gmina Lublin, Teatr Wielki – Opera Narodowa, Zespół Szkół Muzycznych im. I. Paderewskiego w Białymstoku, Zespół Szkół Plastycznych im. Jacka Malczewskiego w Częstochowie. Najmniej projektów, bo tylko 3 projekty dofinansowane ze środków UE kwotą 17 mln euro, wdrażane są przez beneficjentów należących do kategorii kościół i związki wyznaniowe. Projekty te dotyczą ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Spośród wszystkich projektów realizowanych przez uczelnie, jednostki naukowe zdecydowana większość projektów wdrażana jest w ramach działania dedykowanego rozwojowi infrastruktury szkolnictwa artystycznego (działanie 11.3). Jeden projekt uczelni wyższej realizowany jest w obszarze ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego (działanie 11.1). Większe zróżnicowanie pod względem zakresu wsparcia można zaobserwować wśród projektów realizowanych przez organy władzy, administracji rządowej.

Wykres 72. Rodzaje beneficjentów, którzy otrzymali dofinansowanie w ramach priorytetu XI POIiŚ

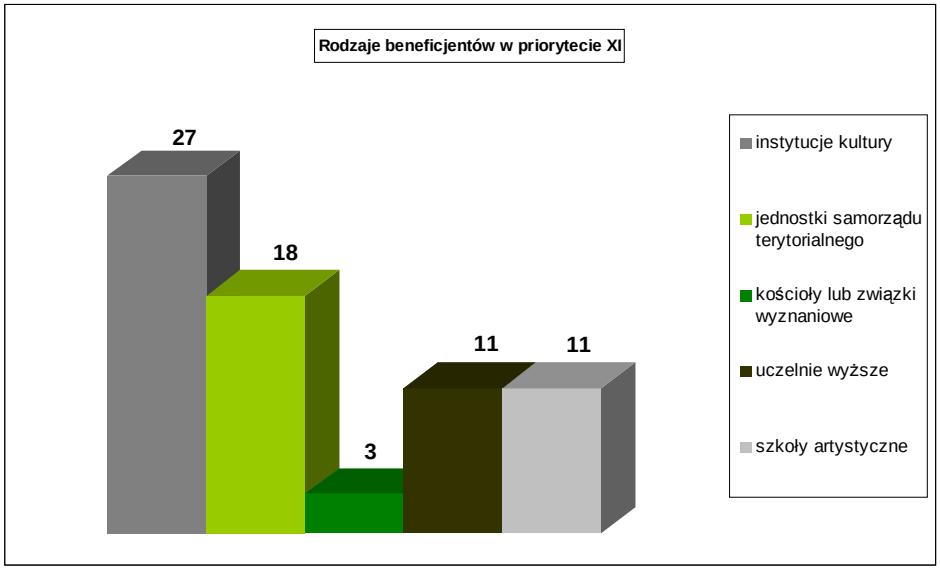

Źródło: Opracowanie własne IP POIiŚ (MKiDN) na podstawie danych z KSI SIMIK 07-13.

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie jest **województwo mazowieckie – 116,3 mln euro**, co wykorzystuje 22% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w priorytecie XI i 21% alokacji dla priorytetu. Brak alokowania środków UE z priorytetu XI na terenie tych województw wynika z niewielkiej liczby złożonych wniosków o dofinansowanie, odznaczających się zarazem niską jakością dokumentacji. Tendencja ta utrzymuje się od dłuższego czasu, tj. od czasu programowania środków w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, czy też Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

28% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie zostało wydatkowanych **w województwie mazowieckim**, beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości **70,8 mln euro**.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu XI *Kultura i dziedzictwo kulturowe* ze środków EFRR w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	*Wnioski o płatność*

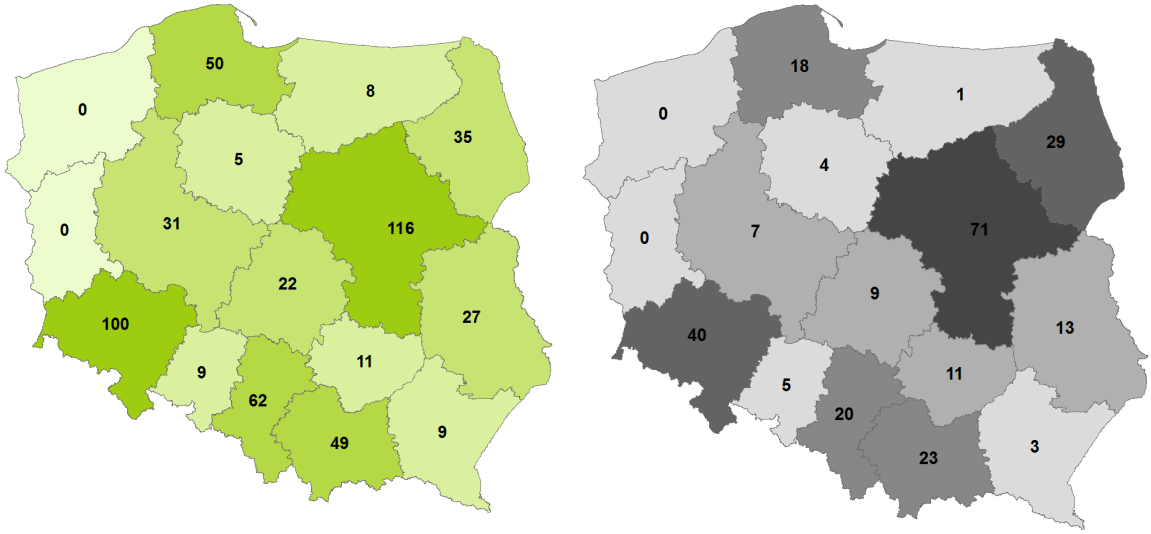

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Województwo mazowieckie, będące liderem pozyskanych środków UE z priorytetu XI, ponad połowę tych środków alokowało na inwestycje dedykowane rozwojowi oraz poprawie stanu infrastruktury kultury (działanie 11.2). Analogiczne podejście można zaobserwować w województwach, które w następnej kolejności otrzymały najwyższe dofinansowanie unijne, tj. dolnośląskim, pomorskim, czy też śląskim.

Na poniższej mapie przedstawiono wartość dofinansowania ze środków EFRR w ramach zawartych umów o dofinansowanie w podziale na działania i w układzie województw. Dane w mln euro.

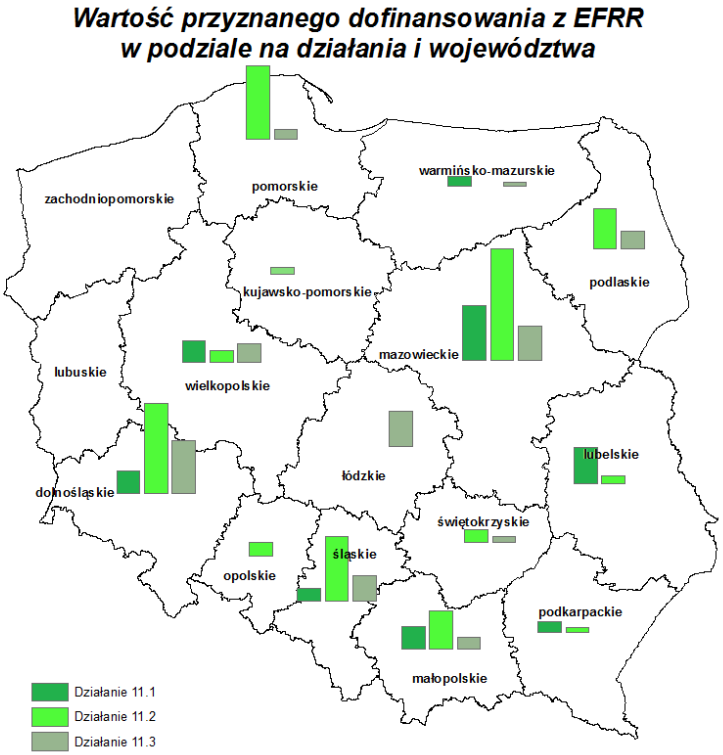

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Inwestycje dofinansowane w ramach priorytetu XI realizowane są przede wszystkim na obszarach miejskich (92% projektów), przy czym dominują tu miasta średnie i duże (łącznie 65 projektów). Jest to uzasadnione, z uwagi na konieczność wzmacniania roli miast jako stymulatorów rozwoju regionalnego, którego jednym z aspektów jest budowanie potencjału kulturowego.

Wykres 73. Rozmieszczenie inwestycji w podziale miasto – wieś

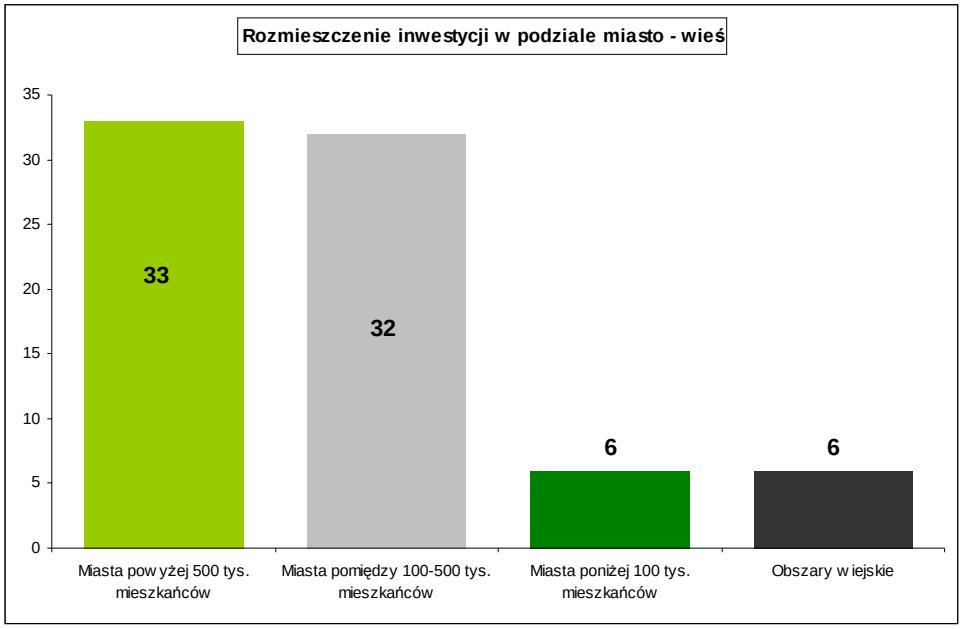

Źródło: Opracowanie własne IP POIiŚ (MKiDN) na podstawie danych z KSI SIMIK 07-13.

Podział projektów według obszarów wsparcia

W priorytecie XI prawie 64% projektów realizowanych jest w obszarze wsparcia *Kultura*. Są to wszystkie inwestycje wdrażane w obszarze rozwoju oraz poprawy stanu infrastruktury kultury (działanie 11.2) oraz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego (działanie 11.1) i wykorzystują 76% zakontraktowanych środków w priorytecie. Natomiast pozostałe 36% projektów z obszaru wsparcia *Infrastruktura społeczna* stanowią inwestycje realizowane w ramach działania dedykowanego rozwojowi infrastruktury szkolnictwa artystycznego (działanie 11.3). Projekty te uzyskały dofinansowanie UE w kwocie 130,5 mln euro.

Poniższy wykres przedstawia wartość realizowanych projektów w ramach XI osi priorytetowej według obszarów wsparcia.

Wykres 74. Wartość projektów według obszarów wsparcia na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro).

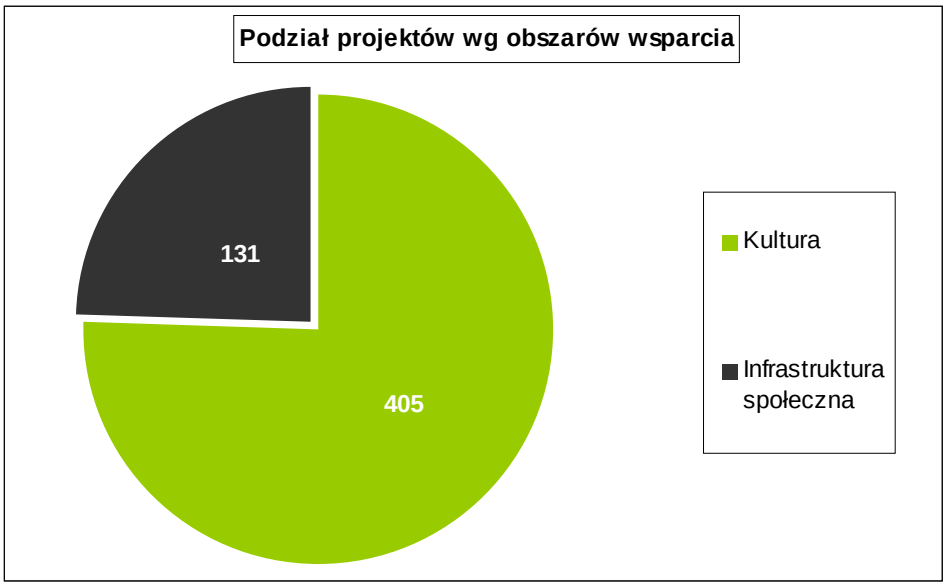

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Realizacja założonych celów - Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w **załączniku IV** do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu XI zakończyła się realizacja **10 projektów** (zatwierdzono wnioski o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości **88,8 mln euro**. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 77 zawartych umów o dofinansowanie zakończono realizację prawie **13% inwestycji**, które do zakończenia okresu sprawozdawczego rozliczyły **16% wartości dofinansowania UE**, ze wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu. Pomimo, że w priorytecie XI zakończyła się finansowa realizacja dopiero 10 projektów, to wiele innych inwestycji zostało ukończonych pod względem rzeczowym. I tak, do końca 2012 r. w ramach priorytetu zakończyła się rzeczowa realizacja 26 projektów, tj. 34% wszystkich projektów. W samym okresie sprawozdawczym zakończono realizację 14 inwestycji dofinansowanych ze środków UE dla priorytetu XI, w tym m.in.: Filharmonii Świętokrzyskiej im. Oskara Kolberga w Kielcach (19.01), Teatru Starego w Lublinie (11.03), Szkoły Plastycznej im. Jacka Malczewskiego w Częstochowie (19.04), Szkoły Muzycznej im. Ignacego Paderewskiego w Białymstoku (04.06), Teatru Witkacego w Zakopanem (08.12), Centrum Kultury Zamek w Poznaniu (14.12), jak również Opery i Filharmonii Podlaskiej (28.09), która jest drugim dużym projektem zrealizowanym w priorytecie i oddanym już do użytku. Projekty te następnie zostaną rozliczone i w efekcie zakończy się ich realizacja.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach sektora kultury.

Tabela 31. Stan realizacji priorytetu XI w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

SEKTOR KULTURY	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	77	921,0	**535,5**	97**%**
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	10	151,1	88,8	16%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na podstawie dotychczas podpisanych umów o dofinansowanie można stwierdzić, że wskaźnik *Liczba projektów* znacznie przekroczył zakładaną wartość (realizacja na poziomie 248%). Tym samym dzięki realizacji tych projektów osiągnięte zostaną (a nawet przekroczone) pozostałe wskaźniki produktu określone w Programie Operacyjnym, tj. *Liczba odrestaurowanych i odremontowanych obiektów zabytkowych*, *Wzrost liczby nowych/wybudowanych, rozbudowanych i przebudowanych instytucji kultury (muzea, galerie, teatry i instytucje muzyczne)*, czy też wskaźnika *Wzrost liczby nowych/zmodernizowanych placówek szkolnictwa artystycznego*. Z analizy tych wskaźników na podstawie rozliczonych wniosków o płatność końcową wynika, że są one zrealizowane odpowiednio w 29%, 38% oraz 67%.

Część wskaźników została przyporządkowana do wskaźników rezultatu, mimo że źródłem danych są dla nich statystyki publiczne (sporządzane przez Główny Urząd Statystyczny). W tym zakresie należy zwrócić uwagę na brak ryzyka co do niepoprawnego zaprogramowania wskaźników rezultatu, gdyż większość projektów wdrażanych w priorytecie XI ma bezpośrednie przełożenie na te wskaźniki, a beneficjenci corocznie przekazują do GUS informacje w zakresie ich realizacji.

Na podstawie zawartych umów o dofinansowanie można zauważyć, że wskaźnik rezultatu dotyczący *Liczby uczniów szkół artystycznych* na koniec 2012 r. osiągnięty został na poziomie 110% (84 112

uczniów). Na koniec okresu sprawozdawczego *Liczba studentów w publicznych uczelniach artystycznych* wynosiła natomiast 16 096 osób (111% zakładanej wartości). Dla pozostałych wskaźników rezultatu, tj. *Wzrost liczby osób odwiedzających muzea* oraz *Wzrost liczba widzów i słuchaczy* na chwilę sporządzania sprawozdania nie opublikowano danych za 2012 r.

Oprócz wskaźników założonych na poziomie Programu Operacyjnego monitorowane są dodatkowe wskaźniki, które zostały określone w *Szczegółowym opisie priorytetów dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* oraz *Katalogu wskaźników obowiązkowych*. Jednak dla tych wskaźników nie określono ich docelowych wartości. Informacje na temat wszystkich wskaźników produktu i rezultatu znajdują się w tabelach 1a i 1b załącznika I. Wśród tych wskaźników za najważniejsze można uznać:

- w ramach wskaźników produktu, np.:

- *Liczba obiektów/zbiorów poddanych konserwacji*;
- *Liczba instytucji, których zbiory zostały zdigitalizowane/Liczba wirtualnych muzeów, galerii, filmotek, fonotek, cyfrowych biblio*tek;
- *Liczba obiektów dziedzictwa kulturowego zapewniających dostęp dla osób niepełnosprawnych*;

- w ramach wskaźników rezultatu, np.:

- *Liczba zabezpieczonych obiektów/zbiorów*;
- *Liczba uczniów szkoły artystycznej korzystająca ze wspartej infrastruktury*;
- *Liczba studentów w publicznej uczelni artystycznej korzystająca ze wspartej infrastruktury*.

Szacowana realizacja wskaźnika rezultatu dotyczącego *Liczby utworzonych miejsc pracy* (787 osób) przekracza wartość docelową ponad 2,5 krotnie (280). Na podstawie rozliczonych wniosków o płatność końcową można stwierdzić, że wskaźnik ten został osiągnięty w 64%.

Tabela 32. Stan realizacji wybranych wskaźników POIiŚ na koniec roku 2012

Nazwa wskaźnika	Szacowana wartość wskaźnika*	% realizacji wskaźnika zakładanego w Programie
Liczba odrestaurowanych i odremontowanych obiektów zabytkowych (szt.)	74	529%
Wzrost liczby nowych/wybudowanych, rozbudowanych i przebudowanych instytucji kultury (muzea, galerie, teatry i instytucje muzyczne) (szt.)	47	588%
Wzrost liczby nowych / wybudowanych placówek szkolnictwa artystycznego	37	411%
Liczba utworzonych miejsc pracy	787	281%

**szacowana wartość wskaźnika określona w umowach o dofinansowanie*
Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ

Osiągnięcie wyższych wartości wskaźników w stosunku do pierwotnie szacowanych ich wartości docelowych wynika z następujących faktów:

- wartości wskaźników produktu określone na etapie programowania bazowały na założeniu, że realizowane będą projekty o wyższych wartościach przy maksymalnym poziomie dofinansowania (85% z EFRR). W praktyce, składane przez beneficjentów priorytetu XI wnioski o dofinansowanie opiewały na kwoty niższe niż pierwotnie zakładano na etapie szacowania wartości docelowych wskaźników, co tym samym umożliwiło dofinansowanie większej liczby inwestycji;

- beneficjenci priorytetu XI częstokroć zakładali poziom dofinansowania UE na znacznie niższym poziomie (m.in. z uwagi na kryterium merytoryczne I stopnia *Poziom dofinansowania wkładem własnym beneficjenta*, w ramach którego punktowane były projekty z niższym poziomem dofinansowania z EFRR), co powodowało, że możliwe było wsparcie większej liczby zadań, a to z kolei miało bezpośrednie przełożenie na wzrost wartości wskaźników produktu zawartych w priorytecie XI;

- w roku 2012 dzięki przyznanym priorytetowi XI dodatkowym środkom z krajowej rezerwy wykonania i dostosowania technicznego, a także powstałym oszczędnościom poprzetargowym we wdrażanych projektach, dofinansowano 19 nowych inwestycji..

Powyżej przedstawione fakty wpłynęły na to, że w ramach priorytetu XI docelowo osiągnięte zostaną wartości wskaźników wyższe niż szacowane na etapie przygotowywania Programu. W kontekście realizacji celów priorytetu świadczy to o efektywnym wydatkowaniu środków – przy danych środkach osiągnięte zostaną wyższe niż zakładano efekty.

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu XI na sektor kultury w Polsce

Dzięki realizacji inwestycji zakłada się osiągnięcie następujących efektów w zakresie rozwoju sektora kultury w Polsce:

- przeprowadzenie kompleksowych prac renowacyjnych przy zabytkach o znaczeniu światowym i europejskim w celu przywrócenia ich do świetności;
- zwiększenie oferty kulturalnej dla społeczeństwa (wydarzenia, jakość oferty) oraz zwiększenie atrakcyjności kraju dla mieszkańców, turystów i inwestorów (konkurowanie ofertą kulturalną). Nowoczesne zaplecze infrastrukturalne przyciąga wysokiej klasy twórców i kreatorów wydarzeń kulturalnych z kraju i zagranicy, którzy chcą przy jego wykorzystaniu rozwijać swoją działalność. Celem tych działań jest budowanie potencjału dla rozwoju kultury;
- udostępnienie oferty kulturalnej on-line np. tworzenie wirtualnych instytucji kultury, digitalizacja zbiorów jako odpowiedź na obecne wyzwania w zakresie dostępu do dóbr kultury;
- poprawa infrastruktury szkół i uczelni artystycznych, co sprzyja tworzeniu możliwości dla rozwoju edukacji artystycznej na wysokim poziomie (podniesienie jakości kształcenia) oraz zaplecza dla rozwoju nowoczesnych technologii i przemysłów kreatywnych.

Przykładowe projekty realizowane w ramach XI priorytetu

Tytuł projektu: ***Budowa Opery i Filharmonii Podlaskiej - Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku - etap II, stan wykończeniowy***

Działanie: 11.2 Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym

Beneficjent: Województwo Podlaskie

Województwo: podlaskie

Wartość projektu: 44,0 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 24,6 mln euro

Data zakończenia: 28 września 2012 r.

Charakterystyka projektu: W wyniku realizacji projektu powstało wielofunkcyjne Europejskie Centrum Sztuki. Najnowocześniejsze rozwiązania techniczne umożliwią prezentowanie w nim wszystkich gatunków dzieł scenicznych i koncertowych, takich jak: opera, operetka, musical, koncerty muzyki klasycznej i rozrywkowej oraz amatorska twórczość muzyczna. Nowy obiekt spełnia warunki do organizacji międzynarodowych, interdyscyplinarnych festiwali artystycznych, prezentacji twórczości teatrów dramatycznych. Inwestycja pozwoli także na prowadzenie działalności wystawienniczej, ze szczególnym uwzględnieniem prezentacji sztuki współczesnej. Nowo powstałe sale zostały kompleksowo zaopatrzone w nowoczesną instalację multimedialną.

Ciekawostki: Gmach Opery i Filharmonii Podlaskiej, stanowiący niepowtarzalne połączenie szkła, kamienia, betonu i stali, ma umożliwić dynamiczny rozwój życia kulturalnego w tej części Polski. Dzięki przygranicznemu położeniu i żywym związkom kulturowym pogranicza z sąsiadującymi Białorusią i Litwą Białystok ma szansę stać się stolicą międzynarodowego dialogu kulturalnego, tzw. kulturalną „Bramą Wschodu". Dzięki realizacji projektu Białystok stanie się miejscem, w którym dochodzi do dialogu międzykulturowego, gdzie artyści i widzowie z Polski i zagranicy uczestniczyć będą w jednym wydarzeniu kulturalnym.

Zdjęcie 23. Budynek Opery i Filharmonii Podlaskiej

Fot. Mariusz Lis

Tytuł projektu: ***Rozbudowa Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu. Centrum Sztuk Użytkowych. Centrum Innowacyjności***

Działanie: 11.3 Infrastruktura szkolnictwa artystycznego

Beneficjent: Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu

Województwo: dolnośląskie

Wartość projektu: 13,1 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 9,5 mln euro

Data zakończenia: 30 czerwca 2013 r. Zakończyła się już rzeczowa realizacja projektu.

Charakterystyka projektu: Projekt polegał na budowie nowego gmachu ASP – *Centrum Sztuk Użytkowych. Centrum Innowacyjności*, który przybrał formę prostej bryły okrytej szklaną elewacją. Znajduje się w nim mini huta szkła, piec ceramiczny, laboratoria, pracownie z zapleczem technicznym: ceramiczna i szklarska. Są też pracownie grafiki, architektury wnętrz, rzeźby, ceramiki, projektowania. Część pracowni jest półotwarta, aby można było podejrzeć artystów przy pracy. W budynku znajdują się także sala wystawowa, amfiteatralna sala audytoryjna i sala edukacyjna dzieci i młodzieży.

Ciekawostki: W stworzonym w ramach projektu Centrum Sztuk Użytkowych oraz Centrum Innowacyjności ASP we Wrocławiu jako jedyna w Polsce uczelnia wyższa oferuje kształcenie w zakresie ceramiki i szkła, a jako jedna z nielicznych – innowacyjny kierunek kształcenia w obszarze wzornictwa przemysłowego. Studenci dofinansowanej uczelni będą zarówno kształtować polską kulturę poprzez udział w festiwalach, prezentacjach, wystawach, konkursach, jak również posiądą kwalifikacje, które pozwolą im efektywnie działać w innowacyjnych branżach gospodarki.

Zdjęcie 24. Wnętrze pracowni Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu

Fot. Maciej Kulczyński, PAP

3.11.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Zadeklarowany na 2012 r. poziom certyfikacji środków do Komisji Europejskiej dla priorytetu XI nie został osiągnięty w 100%. Bez względu na to priorytet XI odznacza się wysokim poziomem wydatkowania dostępnych w tym priorytecie środków finansowych. Według stanu na koniec grudnia 2012 r. poziom alokacji priorytetu rozliczonej wnioskami wyniósł 46% (254,8 mln euro). Sytuacja ta nie powoduje zagrożenia dla realizacji w priorytecie zasady n+3/n+2.

Wnioski dla dalszej realizacji priorytetu

W związku z zadowalającym procesem kontraktacji i wydatkowania środków dalsze działania w ramach priorytetu XI koncentrować się będą na zapewnieniu prawidłowości realizacji projektów oraz monitorowaniu postępu rzeczowo-finansowego. Kontynuowany będzie proces monitorowania oszczędności oraz ich kontraktacji (np. poprzez zwiększenie dofinansowania, rozszerzenie zakresu projektów).

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

Realizacja priorytetu XI przebiega prawidłowo. Wysoki stopień kontraktacji i certyfikacji środków UE pozwala przyjąć, że nie ma zagrożeń we wdrażaniu tego priorytetu. Mimo to w przyszłym okresie sprawozdawczym monitorowany będzie postęp rzeczowo-finansowy, w tym m.in. w zakresie wydatkowania środków priorytetu.

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans.*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami.

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.12. Priorytet XII BEZPIECZEŃSTWO ZDROWOTNE I POPRAWA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU OCHRONY ZDROWIA

3.12.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie XII są realizowane w ramach dwóch działań:

- **12.1** ***Rozwój systemu ratownictwa medycznego;***
- **12.2** ***Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym***.

W ramach XII priorytetu, wysokość środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi **395,7 mln euro**, co stanowi 7% alokacji środków z EFRR w ramach Programu i 1% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji na działania wdrażane w priorytecie XII.

Wykres 75. Podział alokacji priorytetu XII na działania (dane w mln euro).

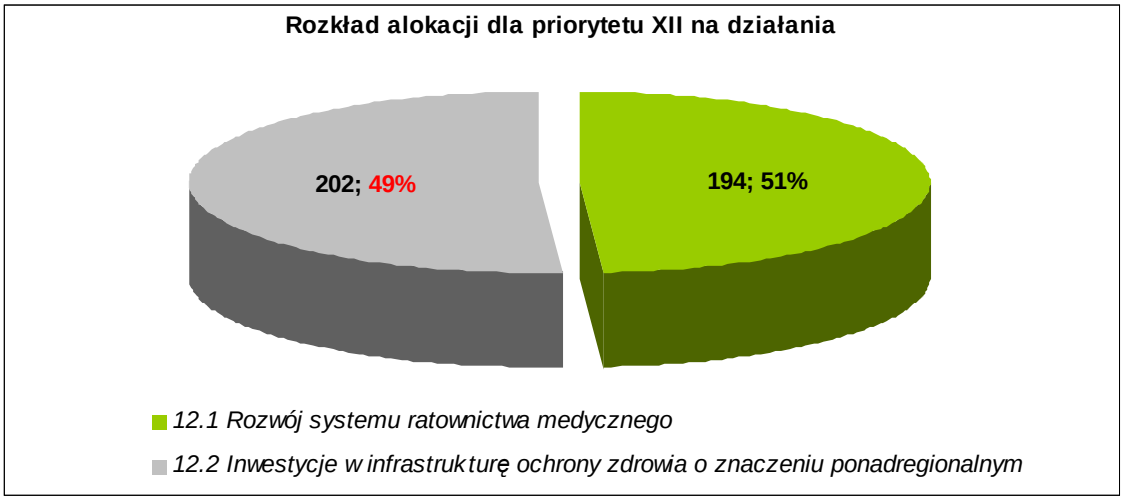

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu XII weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **482 wniosków o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą **508,0 mln euro**. W bieżącym okresie sprawozdawczym zarejestrowano 8 wniosków. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 roku **371 wniosków o dofinansowanie**[57] (czyli 77% złożonych wniosków o dofinansowanie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **444,8 mln euro**.

Umowy o dofinansowanie

Analizując proces kontraktacji alokacji, należy zaznaczyć, że priorytet XII jest **jednym z najbardziej zaawansowanych** priorytetów. Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **353 umowy o dofinansowanie,** z czego 43 w 2012 r. W działaniu 12.1 podpisano 276 umów, natomiast w działaniu 12.2 – 77 umów.

[57] Liczba wniosków o dofinansowanie obejmuje również wnioski, dla których na etapie realizacji rozwiązane zostały umowy o dofinansowanie.

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało już prawie **100% alokacji** przypadającej dla XII priorytetu. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować znaczący wzrost wykorzystania dostępnej alokacji (z 82% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 513,0 mln euro, wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła 465,3 mln euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na 394,6 mln euro**. Alokacja przeznaczona na działanie 12.1 została rozdysponowana w całości. Wartość zakontraktowanych środków w ramach tego działania wyniosła ogółem 254,1 mln euro, przy czym dofinansowanie unijne wyniosło 195,7 mln euro. W działaniu 12.2 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 258,9 mln euro, w tym 198,9 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 98% alokację dla działania.

W ramach priorytetu XII w obu działaniach przewidziano wybór projektów do realizacji zarówno w trybie konkursowym jak i indywidualnym.

Projekty indywidualne

W okresie sprawozdawczym *Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* dla priorytetu XII podlegała aktualizacji. Szczegółowe informacje o zmianie LPI zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.1 *System realizacji Programu*.

Na aktualnej LPI w ramach sektora zdrowia znalazły się 33 projekty, z czego na liście podstawowej jest **31 projektów**. Na realizację projektów z LPI zarezerwowana jest kwota dofinansowania **środkami UE** wynoszącą **187,6 mln euro,** przy czym na projekty znajdujące się na liście podstawowej przeznaczono z tej kwoty 177,0 mln euro.

Do końca okresu sprawozdawczego z beneficjentami projektów indywidualnych zostały podpisane umowy na realizację większości projektów z LPI. Podpisano **30 umów o dofinansowanie** (w działaniu 12.1 – 16 umów i w działaniu 12.2 – 14 umów) o wartości całkowitej 218,9 mln euro, wydatków kwalifkowalnych - 200,5 mln euro, a środki pochodzące z EFRR obejmują kwotę prawie **170,0 mln euro**.

W II połowie 2012 r. podjęto prace nad rozwiązaniem umowy o dofinansowanie dla projektu indywidualnego pn. ***„Budowa i wyposażenie wojewódzkich centrów powiadamiania ratunkowego"*** (beneficjent: Minister Spraw Wewnętrznych). Jednocześnie w tym samym okresie podjęto działania zmierzające do połączenia ww. inwestycji z projektem pn. „*Budowa i wyposażenie centrów powiadamiania ratunkowego*" finansowanym z PO Innowacyjna Gospodarka[58].

Konkursy

Dotychczas w ramach priorytetu XII ogłoszono 4 konkursy dla obu działań priorytetu XII. W okresie sprawozdawczym nie ogłoszono żadnego konkursu.

Do końca omawianego okresu sprawozdawczego z wnioskodawcami wszystkich ogłoszonych w sektorze zdrowia konkursów podpisano **323 umowy o dofinansowanie** o wartości całkowitej ponad 294,2 mln euro, wartości kosztów kwalifkowalnych 264,8 mln euro, w tym kwota środków przyznanych z EFRR wyniosła **224,6 mln euro, co stanowi 57% alokacji dla priorytetu**. Liczba projektów konkursowych z podpisanymi umowami o dofinansowanie stanowi 92% wszystkich projektów realizowanych w sektorze zdrowia.

Poniższy wykres prezentuje podział środków wspólnotowych przyznanych w ramach podpisanych z beneficjentami umów o dofinansowanie według trybów wyboru projektów.

[58] *10 stycznia br. rozwiązano umowę z beneficjentem projektu indywidualnego pn. „"Budowa i wyposażenie WCPR". Jednocześnie w wyniku połączenia ww. projektu z projektem „Budowa i wyposażenie CPR" (PO IG) powstał nowy projekt pn. „System Informatyczny Powiadamiania Ratunkowego" w całości współfinansowany z PO Innowacyjna Gospodarka.*

Wykres 76. Porównanie alokacji i podpisanych umów o dofinansowanie w podziale na tryby wyboru projektów (dane w mln euro)

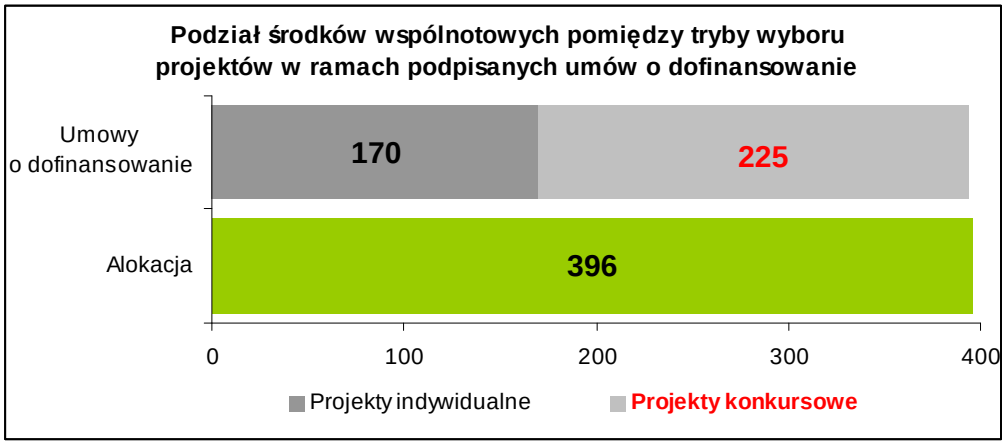

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ

Wnioski o płatność

Priorytet XII jest drugim najbardziej zaawansowanym priorytetem pod względem wydatkowania dostępnych środków finansowych. Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł ponad **59%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 39%, co oznacza **wzrost o 20 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**. W działaniu 12.1 rozliczone wnioskami zostało prawie 62% alokacji dla działania, a w działaniu 12.2 – prawie 57% alokacji.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 311,4 mln euro, wydatki kwalifikowane wyniosły 276,6 mln euro, z czego część unijna wyniosła **234,3 mln euro.** Wyższa wartość wydatków kwalifikowanych w części UE została rozliczona w działaniu 12.1 i wyniosła 119,2 mln euro, natomiast w działaniu 12.2 niewiele mniej, bo 115,2 mln euro.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE 4 ***Poświadczenia i deklaracje wydatków*** *oraz wnioski o płatność okresową* dla priorytetu XII na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych wynoszącą **107,6 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **91,4 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach XII osi priorytetowej do KE zostało przekazanych 16 *Poświadczeń i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowalnch 254,6 mln euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości 216,4 mln euro, co stanowi prawie 55% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 23 p.p** w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała 216,4 mln euro. Należy podkreślić, że tylko w 2012 r. wartość refundacji wyniosła prawie 92 mln euro, czyli 42% zrefundowanych środków w ramach XII osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Wg stanu na koniec 2012 r. od początku realizacji Programu zrefundowana została całkowita kwota wnioskowanej refundacji.

Dynamika

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania XII priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 77. Dynamika wdrażania priorytetu XII w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

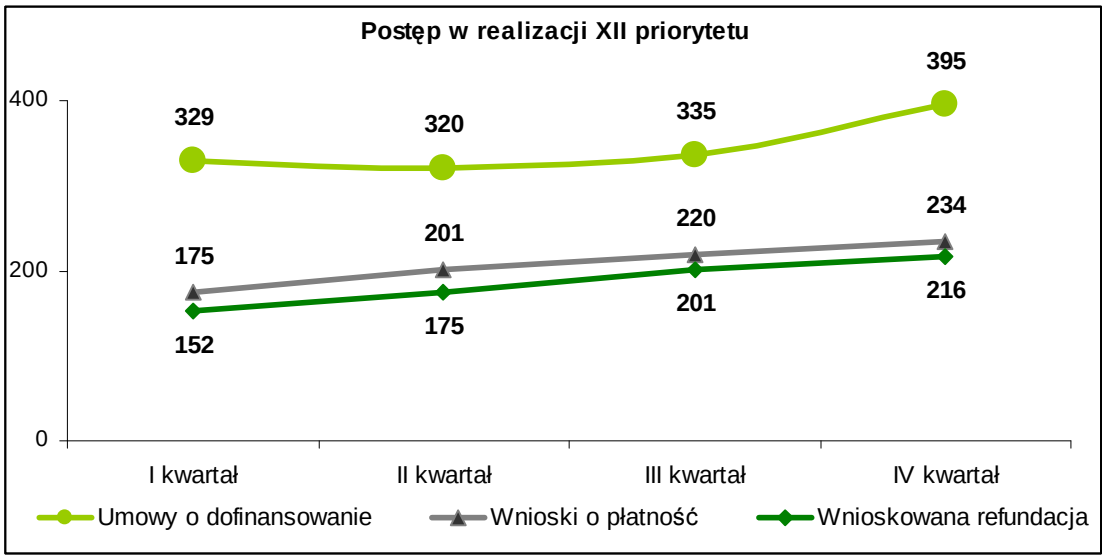

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

W odniesieniu do podpisanych umów z beneficjentami najniższe tempo wzrostu zaobserwowano w połowie roku (przełom II i III kwartału), zaś najwyższe pod koniec roku (IV kwartał), pozwalając w efekcie na pełną absorpcję przeznaczonych dla priorytetu XII środków UE. Widoczny jest również równomierny w ciągu całego roku postęp w samej realizacji projektów, zarówno poprzez składane przez beneficjentów wnioski o płatność, jaki i wnioskowaną refundację do KE, umożliwiając zawnioskowanie o refundację prawie połowy środków w ramach XII priorytetu.

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu XII oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji.

Wykres 78. Stan realizacji priorytetu XII w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

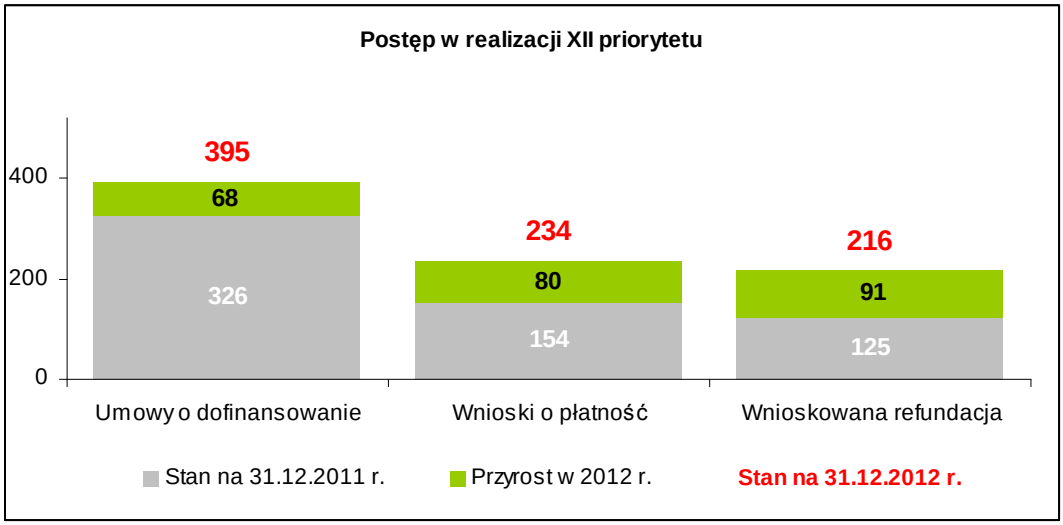

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na wykresie można zauważyć, że tempo podpisywania nowych umów w 2012 r. jest relatywnie niższe w stosunku do tempa wykazanych wydatków przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji. Sytuacja ta wynika głównie z kolejnego etapu wdrażania na jakim jest obecnie priorytet XII,

tj. realizacji projektów (podpisano dotychczas umowy wykorzystujące przyznaną alokacje dla priorytetu).

3.12.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Podział projektów wg sektorów gospodarki

W priorytecie XII wszystkie projekty są realizowane w ramach kategorii 19 *Działalność w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego*.

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Beneficjentami działania 12.1 są niepubliczne i publiczne zakłady opieki zdrowotnej udzielające świadczeń zdrowotnych w zakresie ratownictwa medycznego, posiadające umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej zawartą z oddziałem wojewódzkim NFZ albo udzielające świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych na podstawie innych tytułów lub ich organy założycielskie (organami założycielskimi publicznych zakładów opieki zdrowotnej są jednostki samorządu terytorialnego, a także jednostki badawczo-naukowe).

Beneficjentami działania 12.2 są publiczne zakłady opieki zdrowotnej o znaczeniu ponadregionalnym, utworzone przez ministra lub centralny organ administracji rządowej, publiczną uczelnię medyczną lub publiczną uczelnię prowadzącą działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych, z wyłączeniem zakładów lecznictwa uzdrowiskowego lub ich organy założycielskie.

W ramach priorytetu XII w przeważającej większości projekty są realizowane przez samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej tj. 295 projektów, co stanowi 84% ogółu wszystkich projektów realizowanych w tym priorytecie. Projekty wdrażane przez te jednostki wykorzystują 76% zakontraktowanej w priorytecie alokacji UE. Natomiast jednostki samorządu terytorialnego są drugie w tej klasyfikacji, tj. 29 projektów, co stanowi 9% ogółu wszystkich projektów realizowanych w tym priorytecie. Spośród wszystkich projektów realizowanych przez uczelnie i jednostki naukowe zdecydowana większość projektów (18 projektów) wdrażana jest w ramach działania związanego z instytutami medycznymi, akademiami medycznymi, w których znajdują się wysokospecjalistyczne kliniki ponadregionalne (działanie 12.2). Projekty wdrażane przez te jednostki wykorzystują 15% zakontraktowanej w priorytecie alokacji UE. Podział projektów uwzględnia również kategorię przedsiębiorstw, (10 projektów) - są to niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej.

Poniższy wykres przedstawia podział pod względem liczby realizowanych projektów w ramach XII osi priorytetowej według formy prawnej beneficjentów.

Wykres 79. Wartość projektów według formy prawnej beneficjentów na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (dane w mln euro).

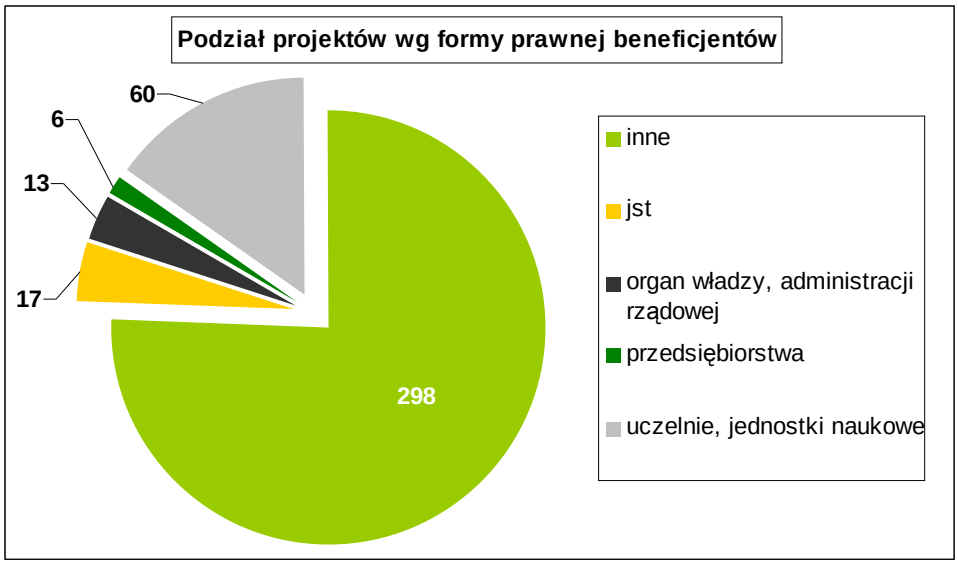

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie, tak jak w przypadku wnioskowania o dofinansowanie, jest województwo mazowieckie – 66,9 mln euro, co wykorzystuje 17% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i alokacji dla priorytetu. Najniższą wartość zakontraktowanej alokacji odnotowano w województwie świętokrzyskim, czyli 4,1 mln euro (1%).

20% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie zostało wydatkowanych w województwie mazowieckim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości 46,5 mln euro. Najniższy poziom wydatkowania zanotowano w województwie lubuskim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego 2,8 mln euro, co stanowi zaledwie 1% całej wnioskowanej kwoty w ramach priorytetu.

Poniższe mapy prezentuje wartość dofinansowania UE przyznanego beneficjentom priorytetu XII *Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia* ze środków EFRR w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	*Wnioski o płatność*

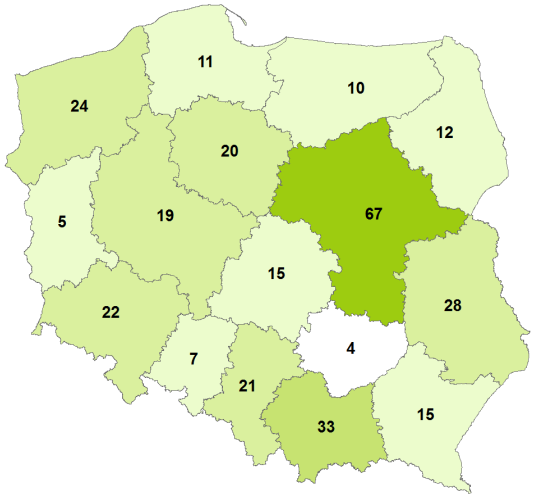

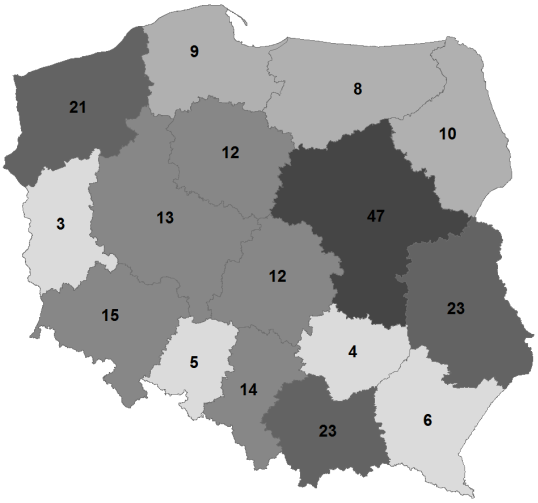

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Dane dotyczące przyznanego wsparcia w układzie regionalnym należy traktować jako dane przybliżone, gdyż na mapie nie zostały uwzględnione projekty o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo, na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów realizacji

W priorytecie XII wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Infrastruktura społeczna.*

Realizacja założonych celów

Wszystkie projekty realizowane w ramach XII priorytetu przyczyniają się do zrealizowania celów strategicznych dla sektora określonych w Programie Operacyjnym tj.:

- Obniżenie poziomu śmiertelności oraz skutków powikłań powstających w wyniku wypadków i innych stanów nagłego zagrożenia zdrowotnego;
- Zwiększenie dostępności i jakości specjalistycznych i wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych.

Jednym z kluczowych czynników obniżenia poziomu śmiertelności oraz niepełnosprawności, zwłaszcza z powodu zdarzeń nagłych (wypadków, katastrof) oraz chorób układu krążenia jest rozwój zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego, wspieranego w ramach wybranych projektów.

Oczekiwanym efektem interwencji jest m.in.: **zachowanie zasady „złotej godziny",** tj. rozpoczęcie specjalistycznego leczenia szpitalnego w czasie nie przekraczającym 60 minut od zgłoszenia zdarzenia. W tym celu niezbędne jest zapewnienie dotarcia zespołów ratunkowych do osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowia lub życia w czasie nie dłuższym niż 8 minut w aglomeracji miejskiej i 15 minut poza aglomeracją miejską. Służą temu nie tylko odpowiedniej jakości specjalistyczne środki transportu sanitarnego, ale przede wszystkim także sprawny system powiadamiania ratunkowego, odpowiednia infrastruktura lądowisk dla śmigłowców ratunkowych oraz infrastruktura szpitalnych oddziałów ratunkowych i centrów urazowych. Równie istotne dla podniesienia efektywności systemu ratownictwa medycznego jest wsparcie projektów związanych z budową i remontem oraz doposażeniem baz lotniczego pogotowia ratunkowego. Zapewnienie odpowiedniej jakości oraz wsparcia w odpowiednich proporcjach wszystkich ww. elementów może przynieść wymierne efekty w postaci szybkiego reagowania służb ratownictwa medycznego w sytuacjach zagrożenia życia, a w konsekwencji obniżenia śmiertelności oraz powikłań skutkujących niepełnosprawnością w wyniku zdarzeń nagłych.

W wyniku interwencji EFRR beneficjenci dysponują nowoczesnymi ambulansami oraz najwyższej klasy aparaturą medyczną, spełniającą wszelkie europejskie standardy. Nowe ambulanse, które zastępują wysłużony tabor, umożliwiają szybki i bezpieczny dojazd do osób potrzebujących fachowej pomocy medycznej, co pozwala skrócić czas oczekiwania poszkodowanego na niezbędną pomoc medyczną, a to w wielu przypadkach decyduje o możliwości uratowania ich życia. Równie istotne znaczenie ma fakt, iż karetki zostały wyposażone w nowoczesny sprzęt i aparaturę medyczną. Umożliwiło to m.in. rozpoczęcie leczenia nagłych stanów już w warunkach przedszpitalnych. Korzyści wynikające z modernizacji taboru samochodowego to również poprawa warunków pracy lekarzy, ratowników medycznych i kierowców ambulansów. Nowoczesny jest nie tylko sprzęt medyczny, ale również systemy bezpieczeństwa zastosowane dla poprawy komfortu przewozu pacjentów i pracy zespołu ratownictwa medycznego. Zakup specjalistycznych środków transportu sanitarnego służy podniesieniu jakości usług świadczonych przez placówki w zakresie ratownictwa medycznego.

Wsparcie w zakresie inwestycje związanych z rozwojem systemu ratownictwa odnosi się do projektów dotyczących:

- budowy i wyposażenia Wojewódzkich Centrów Powiadamiania Ratunkowego (WCPR) związanych z funkcjonowaniem numeru alarmowego 112[59];
- ratownictwa przedszpitalnego tj. zakupu ambulansów;
- modernizacji wyspecjalizowanych oddziałów szpitalnych tj. centra urazowe, szpitalne oddziały ratunkowe;
- inwestycji polegających na budowie i remoncie lądowisk dla śmigłowców sanitarnych oraz remoncie i doposażeniu baz Lotniczego Pogotowania Ratunkowego.

W ramach projektów z zakresu ratownictwa podpisano wszystkie umowy o dofinansowanie.

Wsparcie **inwestycji związanych ze zwiększeniem dostępności i jakości specjalistycznych i wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych** obejmuje projekty z zakresu inwestycji w infrastrukturę ochrony zdrowia polegające na przebudowie, rozbudowie, remoncie oraz wyposażeniu publicznych zakładów opieki zdrowotnej o znaczeniu ponadregionalnym, a także zakup nowoczesnego sprzętu diagnostycznego i terapeutycznego.

W ramach podpisanych umów realizowane są projekty, które wspierają oddziały szpitalne przyczyniające się do zapewnienia wysokiej jakości udzielanych świadczeń przede wszystkim w zakresie chorób układu krążenia, radiologii, onkologii, anestezjologii i intensywnej terapii oraz gruźlicy i chorób płuc.

Poniższe mapy przedstawiają rozmieszczenie zakupionych ambulansów w ramach POIiŚ oraz rozmieszczenie Szpitalnych Oddziałów Ratunkowych.

[59] 10 stycznia 2013 r.. rozwiązano umowę z beneficjentem projektu indywidualnego pn."*Budowa i wyposażenie WCPR". Jednocześnie w wyniku połączenia ww. projektu z projektem „Budowa i wyposażenie CPR" (PO IG) powstał nowy projekt pn. „System Informatyczny Powiadamiania Ratunkowego" w całości współfinansowany z PO Innowacyjna Gospodarka.*

Rozmieszczenie zakupionych ambulansów w ramach POIiŚ	*Rozmieszczenie Szpitalnych Oddziałów Ratunkowych.*
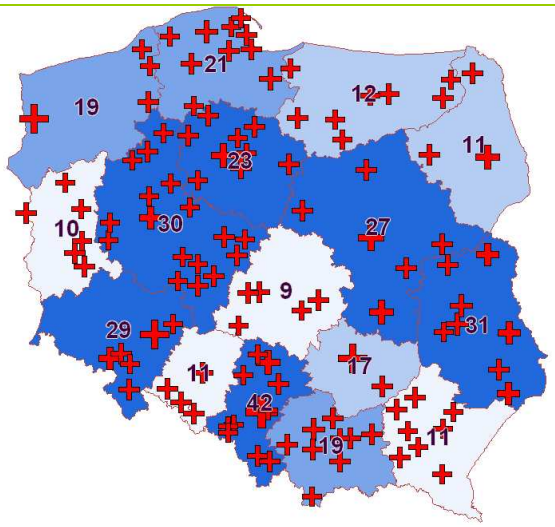	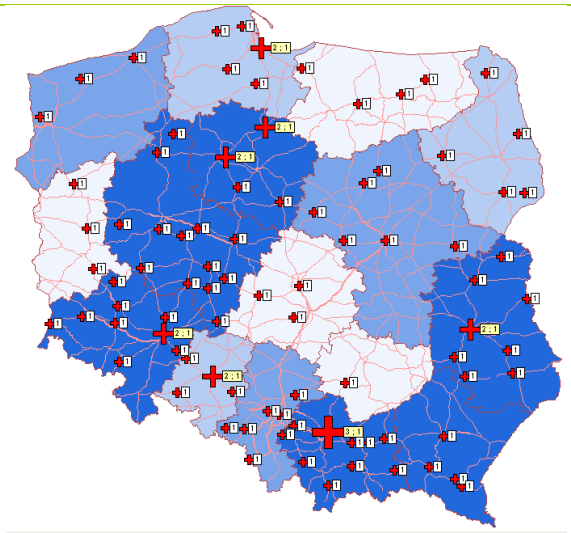

Źródło: Sprawozdanie roczne z realizacji priorytetu XIII

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu XII zakończyła się realizacja 233 projektów (zatwierdzono wnioski o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości 128,6 mln euro. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 353 zawartych umów o dofinansowanie zakończono 66% inwestycji, które do zakończenia okresu sprawozdawczego rozliczyły 32% wartości dofinansowania UE ze wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu. Szacuje się ponadto, iż do końca 2013 roku zakończonych (realizacja rzeczowa) zostanie 98% wszystkich inwestycji przyjętych do dofinansowania.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach sektora zdrowia.

Tabela 33. Stan realizacji priorytetu XII w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

SEKTOR ZDROWIA	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	353	513,0	394,6	100%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	233	166,9	128,6	32%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Zgodnie z obowiązującymi założeniami docelowa **liczba zakupionych ambulansów ratowniczych** wyniesie 600. W wyniku propozycji instytucji pośredniczącej, która zostanie przyjęta przez KE, wskaźnik ten zostanie obniżony do **poziomu 320[60].** Łącznie w ramach zakończonych projektów zakupiono 322 ambulansów, co oznacza, że w 2012r. osiągnięto ww. wskaźnik - przy założeniu że KE zaakceptuje propozycję zmiany wartości docelowej wskaźnika. Należy jednocześnie podkreślić, że liczba ta osiągnęłaby wskaźnik 335 ambulansów, jednakże w przypadku 13 ambulansów rozwiązano umowy o dofinansowanie i w przypadku których nastąpił częściowy zwrot dofinansowania.

Inwestycje doprowadziły do wyraźnego podniesienia standardu usług w zakresie ratownictwa medycznego, pozwoliły zapewnić jeszcze większą skuteczność działań zespołu ratunkowego oraz znacząco płynęły na poprawę stanu bezpieczeństwa pacjentów. Nowy specjalistyczny sprzęt medyczny, szybkość dotarcia do pacjentów, profesjonalizm zespołów ratownictwa medycznego, usługi

świadczone w oparciu o standardy obowiązujące w państwach Unii Europejskiej przyczyniają się do poprawy zdrowia całego społeczeństwa. Umożliwi to zmniejszenie ilości śmiertelnych przypadków, dzięki zwiększeniu skuteczności reanimacji, a także szybszy powrót do aktywności zawodowej poszkodowanych w wypadkach osób, którym udzielono skutecznej przedszpitalnej pomocy medycznej. W chwili obecnej ***mediana czasu dotarcia zespołu ratownictwa medycznego*** w **mieście powyżej 10 tys. mieszkańców wynosi 5,9 minut**, **poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców 13 minut**. Dzięki tak szybkiemu dotarciu zespołu ratownictwa na miejsce zdarzenia pacjenci mają zapewnioną szybką pierwszą pomoc medyczną, co skutkuje tym, iż będą szybciej mogli zostać przetransportowani do szpitala, a w konsekwencji szybciej będą powracać do zdrowia.

Z kolei realizacja projektów związanych z modernizacją i doposażeniem zakładów opieki zdrowotnej przyczynia się do większej dostępności pacjentów do diagnostyki i zabiegów. Zakup nowego sprzętu oraz urządzeń medycznych przekłada się na wysoką jakość usług oraz poprawę bezpieczeństwa pacjenta, zwiększenie i przyspieszenie możliwości diagnostycznych oraz na skuteczność, komfort i bezpieczeństwo leczenia. Wartość wskaźnika produktu dotyczącego *zmodernizowanych i doposażonych zakładów opieki zdrowotnej* została osiągnięta na poziomie **119** jednostek, natomiast szacowana całkowita realizacja wskaźnika w 2013 r. ma osiągnąć wartość 262, pomimo, że zgodnie z obowiązującymi założeniami wartość docelowa miała osiągnąć 160 jednostek. Przekroczenie tego wskaźnika wiąże się z innym sposobem liczenia go przez instytucje[61]. Ostatecznie wartość docelowa ma się zakończyć w 2015 r. i osiągnąć poziom 274.

W porównaniu z rokiem 2011 na koniec 2012 roku *Średni wiek stacjonarnej aparatury radiologicznej (w latach)* wzrósł z poziomu 6,96 do 7,98 roku. Pomimo tego wzrostu, znacznie przekroczono zakładaną wartości docelowej (10 lat). Natomiast brak jest danych za 2012 r. związanych ze wskaźnikiem *Średnia liczba pacjentów leczonych w ciągu miesiąca w szpitalach wysokospecjalistycznych.* Na koniec 2011 r. ukształtowała się na poziomie 146,4 tys. osób. Zakładana wartość docelowa to 89,6 tys. osób.

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu XII na sektor zdrowia w Polsce

Dzięki realizacji inwestycji zakłada się osiągnięcie następujących efektów w zakresie rozwoju sektora ochrony zdrowia w Polsce:

- **podniesienie bezpieczeństwa pacjenta wymagającego udzielenia pomocy doraźnej** poprzez budowę i remont lądowisk dla śmigłowców sanitarnych i umożliwienie lądowań w warunkach nocnych oraz unowocześnienie floty sanitarnych środków transportu medycznego (ambulansów). Szczególnie istotne są tu inwestycje w szpitalne oddziały

[60] w przypadku XII priorytetu w 2013 r. planowane są zmiany wskaźnika produktu: *Liczba projektów* z 500 do 340 oraz redukcja wskaźnika *Liczba zakupionych ambulansów na potrzeby ratownictwa medycznego* - z planowanych 600 do wartości 320. Zmniejszenie wartości docelowej wskaźnika *Liczba projektów* wynika bezpośrednio ze zmniejszenia wskaźnika *Liczba zakupionych ambulansów* (ogłoszono tylko jeden konkurs na zakup ambulansów). Wynika to z faktu, że od momentu opracowywania założeń do Programu Operacyjnego w roku 2006, do chwili ogłoszenia konkursu na zakup ambulansów, nastąpił wzrost szacowanego średniego kosztu pojazdu (zwiększenie akcyzy na ambulanse z 13,6% do 18,6%). Niemniej jednak niższa liczba zakupionych ambulansów nie przełożyła się negatywnie na osiągnięcie wskaźnika rezultatu *Mediana czasu dotarcia na miejsce zdarzenia*).

[61] przedmiotowy wskaźnik obejmuje swym zakresem zarówno projekty działania 12.1 oraz działania 12.2. Projekty te mają różne zakresy rzeczowe. Niektóre zakładają tylko zakup aparatury medycznej, część dotyczy modernizacji podmiotów leczniczych, kolejne obejmują obydwa typy. W związku z czym, sposób prezentacji danych poprzez zsumowanie doposażenia oraz przebudowy odzwierciedla rzeczywistą skalę nakładów inwestycyjnych na ochronę zdrowia.

ratunkowe, a także centra urazów wielonarządowych – placówki systemu ochrony zdrowia umożliwiające kompleksową opiekę nad pacjentem wymagającym szybkiego wykonywania wielu procedur medycznych, w tym szczególnie procedur ratujących życie,

- **podniesienie jakości opieki nad pacjentem wymagającym diagnostyki i/lub zabiegów chirurgicznych**. Wynika to zarówno z zakupu specjalistycznej aparatury diagnostycznej jak i aparatury wykorzystywanej rutynowo podczas zabiegów chirurgicznych jak i podczas opieki nad pacjentem wymagającym intensywnego nadzoru czy też aparatury umożliwiającej prowadzenie efektywnej akcji reanimacyjnej,
- **dostęp do wysokospecjalistycznych procedur medycznych** – dotyczy to szczególnie procedur wysokospecjalistycznych, w tym szczególnie procedur związanych z medycyną nuklearną czy terapią tlenową

Efektem realizacji projektów w ramach XII priorytetu POIiŚ jest poprawa infrastruktury ochrony zdrowia, zwiększenie standardu wyposażenia medycznego oraz skuteczności działań w stanach zagrożenia zdrowotnego co ma bezpośredni wpływ na zwiększenie dostępności usług medycznych, zmniejszenie czasu oczekiwania na usługi medyczne, w tym zachowanie zasady tzw. złotej godziny oraz podwyższenie ich jakości, a więc elementy wpływające na większą skuteczność leczenia. Działania podejmowane w ramach priorytetu XII POIiŚ powinny przyczyniać się, w perspektywie wieloletniej, do polepszenia stanu zdrowia populacji, a więc zwiększenia jego produktywności, a tym samym wpływać na rynek pracy i prowadzić do pozytywnych efektów ekonomicznych.

Ze środków EFRR zostało zakupionych 322 karetek spełniających najwyższe standardy, tj. ok. 22% wszystkich funkcjonujących w zespołach ratownictwa medycznego w Polsce, które pozwoliły na odtworzenie zasobów ratownictwa medycznego oraz sprawniejsze i szybsze udzielanie pomocy. Równocześnie, szczególne **znaczenie dla sektora ochrony zdrowia w Polsce** ma realizacja projektów finansowanych ze środków POIiŚ polegających na dostosowaniu Szpitalnych Odziałów Ratunkowych (SOR) do wymagań Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 3 listopada 2011 roku w sprawie szpitalnego oddziału ratunkowego (Dz. U. Nr 237, poz. 1420). Wyremontowano i doposażono 96 SOR, tj. 43 % wszystkich SOR. Realizacja przedsięwzięć mających na celu budowę lub przebudowę lądowisk dla helikopterów, podjazdów dla karetek, zapewnienie powierzchni wystarczającej do jednoczesnego przyjęcia co najmniej czterech osób, które znajdują się w stanie zagrożenia zdrowia lub życia, bądź też zakupie/wymianie sprzętu niezbędnego do wykonywania badań diagnostycznych, resuscytacyjno-zabiegowych i aparatury stosowanej w terapii natychmiastowej spowodowała, że szpitalne oddziały ratunkowe dofinansowane ze środków UE spełniają normy wymagane ww. rozporządzeniem umożliwiające dalsze działanie w ramach kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia. Dodatkowo, warto zaznaczyć, że ze środków EFRR wsparto ok. 33% wszystkich lądowisk funkcjonujących przy SOR, przebudowanych/ doposażonych/wybudowanych zostało 11 z 17 baz Lotniczego Pogotowia ratunkowego (LPR). Efektem realizacji projektów w ramach XII priorytetu POIiŚ jest poprawa infrastruktury ochrony zdrowia, zwiększenie standardu wyposażenia medycznego oraz skuteczności działań w stanach zagrożenia zdrowotnego co ma bezpośredni wpływ na zwiększenie dostępności usług medycznych, zmniejszenie czasu oczekiwania na usługi medyczne, w tym zachowanie zasady tzw. złotej godziny oraz podwyższenie ich jakości, a więc elementy wpływające na większą skuteczność leczenia. Za przykład projektu, w którym te efekty są widoczne może posłużyć Wojskowy Instytut Medyczny w Warszawie, który realizował projekt indywidualny pn. „Zakup sprzętu medycznego na potrzeby organizacji Centrum Urazowego w Wojskowym Instytucie Medycznym". WIM jest jednym z głównych w Polsce ośrodków udzielania pomocy ofiarom katastrof – kolizji pociągów, wypadków lotniczych, karamboli samochodowych i innych. Zakup sprzętu w ramach projektu pozwala na wykonywanie najwyższej jakości wysokospecjalistycznych świadczeń medycznych dla osób z obrażeniami wielonarządowymi. Centrum urazowe w WIM przyjmuje pacjentów z Warszawy i powiatów woj. mazowieckiego, czyli populację szacowaną na 3 mln osób. Dzięki tego typu placówce pacjenci w ciężkim stanie z wielonarządowymi obrażeniami ciała mogą otrzymać kompleksową opiekę specjalistyczną, tym samym wzrasta ich szansa na przeżycie i powrót do zdrowia. Centrum urazowe stanowi również doskonałą bazę dydaktyczną i szkoleniową dla kadry medycznej.

Przykładowy projekt realizowany w ramach XII priorytetu

Tytuł projektu: Budowa Lądowiska Szpitala w Nysie

Działanie: 12.1 *Rozwój systemu ratownictwa medycznego*

Beneficjent: Zakład Opieki Zdrowotnej w Nysie

Województwo: Dolnośląskie

Wartość projektu: 519 122,3 Euro

Wartość dofinansowania z UE: 441 254 Euro

Data zakończenia: 30 września 2011 r.

Charakterystyka projektu: Przedmiotem projektu była budowa całodobowego lądowiska dla helikoptera Lotniczego Pogotowia Ratunkowego na budynku nowo wybudowanego obiektu Szpitala w Nysie. Lokalizacja lądowiska na dachu oddziału łóżkowego Szpitala w Nysie umożliwia przyjęcie chorego do Szpitalnego Oddziału Ratunkowego bez pośrednictwa środków transportu sanitarnego. Realizacja projektu przyczyni się w rezultacie do obniżenia poziomu śmiertelności oraz skutków powikłań powstających w wyniku wypadków i innych stanów nagłego zagrożenia zdrowotnego, a także poprawy bezpieczeństwa osób, które znajdą się w sytuacji zagrożenia życia.

Ciekawostki: Niestandardowym rozwiązaniem jest to, że lądowisko jako jedno z kilku w Polsce znajduje się na dachu szpitala w Nysie.

Zdjęcie 24. Lądowisko helikoptera LPR

Źródło:strona internetowa beneficjenta

3.12.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Utrata przez beneficjentów kontraktu z NFZ

W 2012 r. rozwiązano 6 umów o dofinansowanie, z powodu niezachowania trwałości projektów, tj. utraty przez beneficjentów kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia. Dotyczy to jednak utraty kontraktów przez beneficjentów w poprzednich latach[62].

Analizując skalę zjawiska utraty kontraktów z publicznym płatnikiem, należy zaznaczyć, że jest ona niewielka i nie zagraża w jakikolwiek sposób osiągnięciu celów wyznaczonych w Programie Operacyjnym. Do tej pory na 353 umowy o dofinansowanie 9 beneficjentów utraciło kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia, co stanowi zaledwie 2,5 % zawartych umów.

Beneficjenci, którzy uzyskali dofinansowanie mają obowiązek niezwłocznego informowania o zawarciu lub rozwiązaniu umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z dyrektorem oddziału wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia lub o innej podstawie udzielania świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w rodzaju odpowiadającym zakresowi projektu. W celu monitorowania ciągłości udzielania świadczeń opieki zdrowotnej, finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia co 6 miesięcy (w miesiącu styczniu i lipcu) zbierane są od beneficjentów dane dotyczące posiadania aktualnych kontraktów z NFZ.

Ponadto, wydłużono także okres obowiązywania umów z NFZ do 3 lat (wcześniej dominowały kontrakty jednoroczne), co lepiej zabezpiecza beneficjentów przed utratą dofinansowania, a w konsekwencji prowadzi do dalszego minimalizowania ryzyka utraty przez beneficjentów kontraktów z NFZ w ostatnich latach okresu trwałości projektów.

W przypadku, gdy beneficjent nie uzyska kontraktu z publicznym płatnikiem, może skorzystać ze środków ochrony prawnej, w tym z administracyjnej procedury odwoławczej poprzez złożenie odwołania od wyników konkursu ofert lub rokowań do Prezesa NFZ. Negatywne rozstrzygnięcie w ramach wykorzystania ww. środków ochrony skutkuje koniecznością rozwiązania umowy o dofinansowanie oraz obowiązkiem zwrotu otrzymanej dotacji wraz z odsetkami jak dla zaległości podatkowych.

Ponadto, beneficjenci zostali poinformowani, że w przypadku niemożności czasowego udzielania świadczeń zdrowotnych w ramach umowy z publicznym płatnikiem nie mogą wykorzystywać zakupionego sprzętu do innych celów niż przewidzianych w umowie o dofinansowanie, a przedmiotowe zobowiązanie podlega kontroli.

W przypadku zwiększenia obszaru rejonów operacyjnych, gdy beneficjent nie jest w stanie zapewnić samodzielnego udzielania świadczeń zdrowotnych, ma możliwość w ramach współpracy z innymi świadczeniodawcami, realizować świadczenia ratownictwa medycznego jako podwykonawca u świadczeniodawców, którzy są stroną umowy z NFZ.

Wnioski dla dalszej realizacji priorytetu

Biorąc pod uwagę zakontraktowanie całości alokacji, a także zadawalający poziom wydatkowania środków w priorytecie XII, dalsze działania w ramach priorytetu dotyczyć będą zapewnienia prawidłowości realizacji projektów oraz monitorowania postępu rzeczowo-finansowego. Kontynuowany będzie proces monitorowania oszczędności oraz ich kontraktacji (np. poprzez zwiększenie dofinansowania, rozszerzenie zakresu projektów). W zależności od dostępnych środków powstałych w wyniku oszczędności działania będą również skupione na przeniesieniu rezerwowych projektów indywidualnych na listę podstawową projektów indywidualnych.

[62] W 2010 r. rozwiązano 2 umowy o dofinansowanie: w jednym przypadku powodem był brak ujęcia miejsca stacjonowania zakupionego ambulansu w Wojewódzkim Planie Działania Systemu, w drugim wystąpienie podwójnego finansowania. W roku 2011 podjęto decyzję o rozwiązaniu 4 umów o dofinansowanie, w trzech przypadkach z powodu utraty przez beneficjenta kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia, w jednym z powodu zajęcia przez komornika środków finansowych przekazanych beneficjentowi w postaci zaliczki na poczet przyszłych wydatków związanych z projektem.

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

Realizacja priorytetu XII przebiega prawidłowo. W ramach zawartych umów wykorzystane zostało prawie **100% alokacji** przypadającej dla XII priorytetu[63]. Bieżąca realizacja prognoz płatności pozwala założyć, że nie ma zagrożeń we wdrażaniu tego priorytetu.

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans..*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.13. Priorytet XIII INFRASTRUKTURA SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

3.13.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie XIII są realizowane w ramach działania **13.1 *Infrastruktura szkolnictwa wyższego.***

W ramach XIII priorytetu, wysokość środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi **586,5 mln euro**, co stanowi prawie **10%** alokacji środków z EFRR w ramach Programu i **2%** całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Wnioski o dofinansowanie

Do końca grudnia 2012 r. w ramach priorytetu XIII weryfikację formalną przeszło pozytywnie i zostało zarejestrowanych w KSI (SIMIK 07-13) **83 wnioski o dofinansowanie** na kwotę wnioskowanego dofinansowania wynoszącą **1,1 mld euro**. W bieżącym okresie sprawozdawczym zarejestrowano **37 wniosków**. Instytucje dokonujące oceny złożonych wniosków o dofinansowanie zatwierdziły do realizacji do końca 2012 r. **49** wniosków o dofinansowanie (czyli 59% złożonych wniosków o dofinansowanie), dla których kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **690,9 mln euro**.

Umowy o dofinansowanie

Do końca okresu sprawozdawczego podpisano z beneficjentami **49 umów o dofinansowanie,** z czego **9 umów** zostało podpisanych w 2012 r.

W odniesieniu do procesu kontraktacji priorytet XIII jest jednym z najbardziej zaawansowanych w POIiŚ. W ramach zawartych umów alokacja przyznana dla priorytetu została całkowicie

[63] W styczniu 2013 r. podpisano ostatnią umowę o dofinansowanie dla projektu indywidualnego z listy podstawowej pn. *"Utworzenie Ponadregionalnego Centrum Zabiegowego z uwzględnieniem leczenia operacyjnego schorzeń onkologicznych oraz transplantologii SPSK Nr 4 w Lublinie",* dla którego beneficjentem jest Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 4 w Lublinie. **Po jej podpisaniu poziom kontraktacji środków w ramach XII priorytetu osiągną 100%,** co oznacza brak wolnych środków do podpisania nowych umów z potencjalnymi beneficjentami. Do podpisania pozostały 2 indywidualne projekty rezerwowe z działania 12.2.

rozdysponowana[64]. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować znaczący wzrost wykorzystania dostępnej alokacji o 16 p.p. (z 84% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 740,0 mln euro, wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła 693,6 mln euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na 589,6 mln euro**.

W ramach priorytetu XIII przewidziano wybór projektów do realizacji zarówno w trybie konkursowym jak i indywidualnym.

Projekty indywidualne

W okresie sprawozdawczym *Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* dla priorytetu XIII podlegała aktualizacji w zakresie zmian w wartościach wprowadzonych na podstawie aktualnych informacji pochodzących z aneksów do zawartych umów o dofinansowanie. W wyniku aktualizacji listy nie dodano ani nie usunięto żadnego projektu w ramach priorytetu XIII.

Szczegółowe informacje o zmianie LPI zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.1 *System realizacji Programu*.

Na aktualnej LPI w ramach sektora szkolnictwa wyższego jest **26 projektów**, wszystkie znajdują się na liście podstawowej. Na realizację projektów z LPI zarezerwowana jest kwota dofinansowania **środkami UE** wynoszącą **370,1 mln euro**.

W poprzednich okresach sprawozdawczych z beneficjentami projektów indywidualnych zostały podpisane umowy na realizację wszystkich projektów z LPI. Podpisano **26 umów o dofinansowanie** o wartości całkowitej 487,1 mln euro, wydatków kwalifkowalnych – 439,7 mln euro, a środki pochodzące z EFRR obejmują kwotę **373,7 mln euro**.

Konkursy

Dotychczas w ramach priorytetu XIII ogłoszono **2 konkursy**. W okresie sprawozdawczym ogłoszono **1 konkurs**.

Do końca omawianego okresu sprawozdawczego z wnioskodawcami obu konkursów w sektorze szkolnictwa wyższego podpisano łącznie **23 umowy o dofinansowanie** o wartości całkowitej ponad 262,0 mln euro, wartości kosztów kwalifkowanych 253,9 mln euro, w tym kwocie środków przyznanych z EFRR wynoszącej **215,9 mln euro, co stanowi 37% alokacji dla priorytetu**. Liczba projektów konkursowych z podpisanymi umowami o dofinansowanie stanowi 46% wszystkich projektów realizowanych w sektorze szkolnictwa wyższego.

Poniższy wykres prezentuje podział środków wspólnotowych przyznanych w ramach podpisanych z beneficjentami umów o dofinansowanie według trybów wyboru projektów.

Wykres 80. Porównanie alokacji i podpisanych umów o dofinansowanie w podziale na tryby wyboru projektów (dane w mln euro)

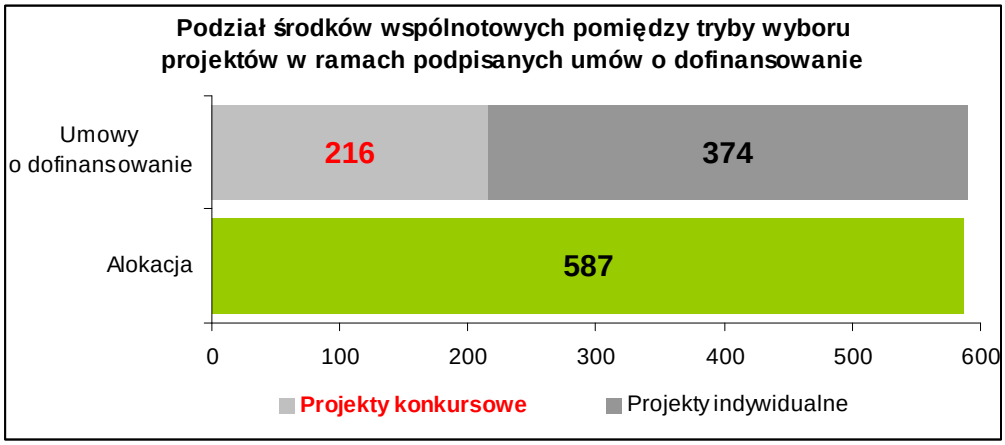

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ

[64] Alokacja dla priorytetu XIII została wykorzystana w 101%, co wynika z wahań kursowych.

Wnioski o płatność

Priorytet XIII jest jednym z najbardziej zaawansowanych priorytetem pod względem wydatkowania dostępnych środków finansowych. Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł **52%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił prawie 30%, co oznacza **wzrost o 22 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 394,5 mln euro, wydatki kwalifikowane wyniosły 357,8 mln euro, z czego część unijna wyniosła **304,1 mln euro.**

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE **8 *Poświadczeń i deklaracji wydatków*** *oraz wnioski o płatność okresową* dla priorytetu XIII na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych wynoszącą **148,3 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **126,1 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach XIII osi priorytetowej do KE zostało przekazanych **28 *Poświadczeń i deklaracji*** o wartości wydatków kwalifikowalnych 339,4 mln euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości **288,5 mln euro**, co stanowi 49% alokacji dla priorytetu. Zanotowano w tym zakresie **wzrost o 22 p.p w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym**.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała **251,8 mln euro**. Należy podkreślić, że tylko w 2012 r. wartość refundacji wyniosła **107,9 mln euro**, czyli 43% zrefundowanych środków w ramach XIII osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Do zrefundowania pozostaje **36,8 mln euro** wnioskowanej refundacji sektora szkolnictwa wyższego.

Dynamika

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania XIII priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 81. Dynamika wdrażania priorytetu XIII w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

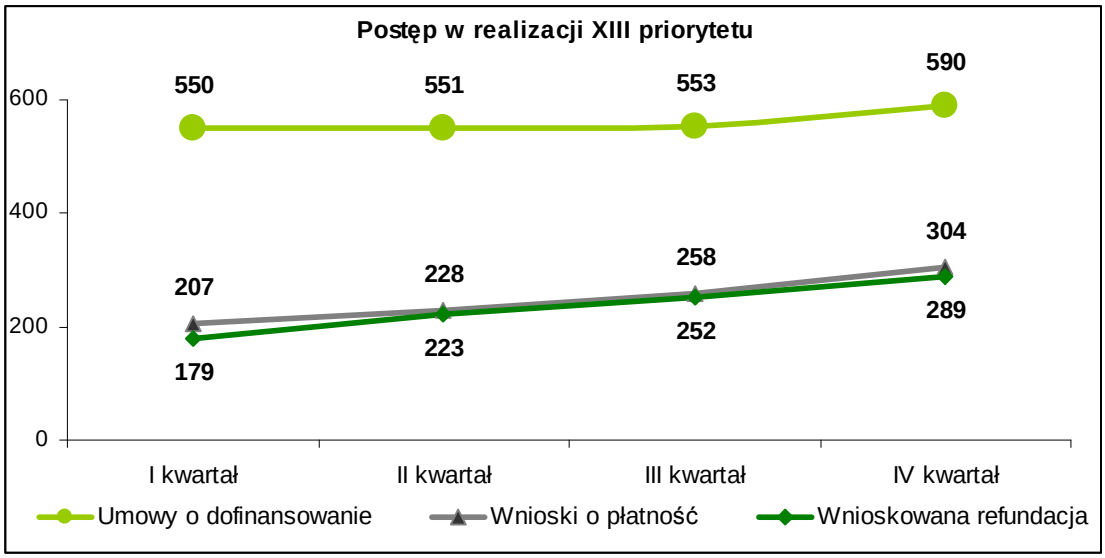

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

W odniesieniu do podpisanych umów z beneficjentami bardzo niewielki wzrost tempa zaobserwowano na początku roku, następnie niewiele większy wzrost tempa stwierdzono w połowie roku (przełom II i III kwartału), zaś pod koniec roku tempo wyraźnie wzrosło (IV kwartał), pozwalając w efekcie na absorpcję wszystkich przeznaczonych dla priorytetu XIII środków UE. Przedstawiona dynamika wynika przede wszystkim z faktu, że do końca poprzedniego okresu sprawozdawczego zostały podpisane wszystkie umowy o dofinansowanie (dla projektów indywidualnych oraz wyłonionych w ramach konkursu nr 1). Natomiast w ramach konkursu nr 2 termin składania wniosków upłynął

dopiero w dniu 31 lipca 2012r., a podpisanie umów możliwe było dopiero po zakończeniu pełnej oceny wniosków, czyli w IV kwartale 2012r.

Widoczny jest również postęp w samej realizacji projektów, zarówno poprzez składane przez beneficjentów wnioski o płatność, jaki i wnioskowaną refundację do KE. Największy postęp zaobserwowano pod koniec roku (IV kwartał), pozwalając w rezultacie na zawnioskowanie o refundację prawie połowy alokacji w ramach XIII priorytetu.

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu XIII oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji. Na wykresie można zauważyć, że tempo podpisywania nowych umów w 2012 r. jest relatywnie niższe w stosunku do tempa wykazanych wydatków przez beneficjentów we wnioskach o płatność. Sytuacja ta wynika głównie z etapu wdrażania na jakim jest obecnie priorytet XIII, tj. realizacji projektów.

Wykres 82. Stan realizacji priorytetu XIII w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

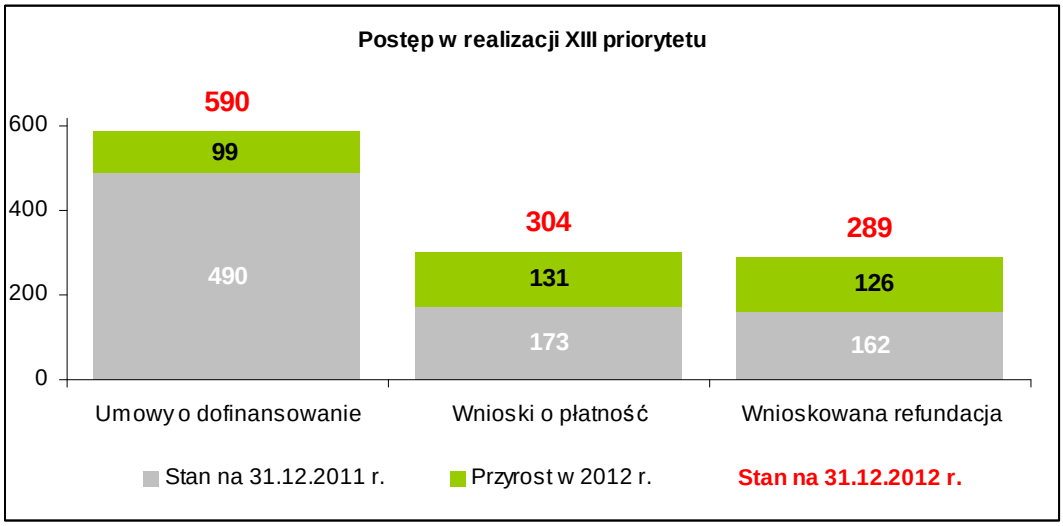

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Decyzje dla dużych projektów

W ramach priorytetu XIII złożono **2 wnioski o dofinansowanie dużych projektów**, wszystkie projekty otrzymały decyzje o dofinansowaniu z KE. Projekty te, o łącznej wartość dofinansowania wynoszącej **127,4 mln euro**, wybierane były w trybie indywidualnym.

3.13.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Podział projektów według formy prawnej beneficjentów

Wszystkie projekty w ramach priorytetu XIII realizowane były przez jedną formę beneficjenta, tj. uczelnie i jednostki naukowe.

Beneficjentami projektów realizowanych w ramach priorytetu jest 30 uczelni (10 uczelni realizuje po dwa projekty, natomiast 20 uczelni realizuje po jednym projekcie). Wśród wspartych ośrodków można wyróżnić 17 uniwersytetów (w tym: 4 medyczne, 1 technologiczny, 1 pedagogiczny), 9 politechnik, 1 akademię medyczną, 1 akademię górniczo-hutniczą, 1 uczelnię wojskową i 1 uczelnię rolniczą.

Podział projektów w przestrzeni

Analizując proces kontraktacji na poziomie poszczególnych regionów liderem w zakresie wartości dofinansowania UE w zawartych umowach o dofinansowanie jest **województwo mazowieckie –**

106,8 mln euro, wykorzystując 18% wartości dofinansowania UE w ramach wszystkich umów podpisanych w ramach priorytetu i alokacji dla priorytetu. W województwie opolskim i warmińsko-mazurskim (wg stanu na 31 grudnia 2012 r.) nie podpisano żadnej umowy o dofinansowanie.

16% kwoty wydatków wykazanych przez beneficjentów w całym priorytecie zostało wydatkowanych w **województwie mazowieckim**, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego w wysokości **49,3 mln euro**, niewiele mniej bo 15% wykazali beneficjenci z województwa łódzkiego i pomorskiego, w wysokości odpowiednio 44,2 mln euro i 46,8 mln euro. Najniższy poziom wydatkowania zanotowano w województwie lubuskim, gdzie beneficjenci złożyli wnioski o płatność na kwotę dofinansowania unijnego 0,6 mln euro, co stanowi poniżej 1% całej wnioskowanej kwoty w ramach priorytetu. Nie wydatkowano żadnej kwoty w województwie opolskim i warmińsko – pomorskim.

Poniższa mapa prezentuje wartość dofinansowania przyznanego beneficjentom priorytetu XIII *Infrastruktura szkolnictwa wyższego* ze środków EFRR w układzie województw. Dane w mln euro.

Umowy o dofinansowanie	*Wnioski o płatność*

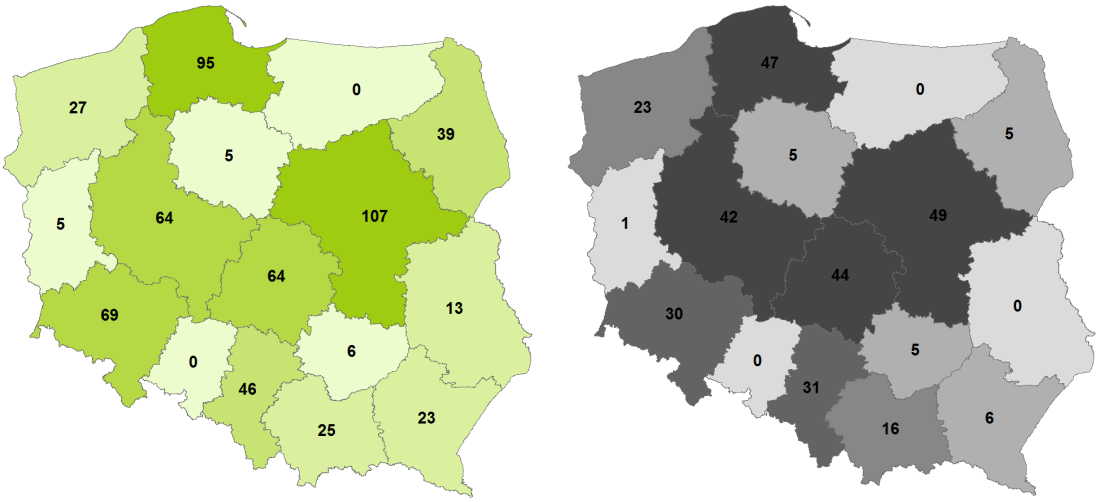

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Na potrzeby sporządzenia mapy w przypadku projektów realizowanych na terenie kilku województw zastosowano przybliżony, proporcjonalny podział wsparcia przyznanego dla danego regionu.

Podział projektów według obszarów wsparcia

W priorytecie XIII wszystkie projekty są realizowane w ramach obszaru wsparcia *Przedsiębiorczość.*

W ramach XIII priorytetu POIiŚ dofinansowanie uzyskały uczelnie wyższe będące wiodącymi ośrodkami akademickimi w kraju, oferujące kształcenie w obszarach takich jak: transport, inżynieria środowiska, energetyka oraz ochrona zdrowia, czyli na kierunkach, które będą w największej mierze decydowały o konkurencyjności gospodarki i atrakcyjności dla inwestorów.

Wsparcie zostało sprofilowane na tzw. kierunki priorytetowe wskazane na potrzeby wdrażania POIiŚ, tj.: architektura i urbanistyka; automatyka i robotyka; biologia; biotechnologia; budownictwo; chemia; elektronika i telekomunikacja; elektrotechnika; energetyka; farmacja; fizyka; fizyka techniczna; geodezja i kartografia; górnictwo i geologia, informatyka; informatyka i ekonometria; inżynieria biomedyczna; inżynieria chemiczna i procesowa; inżynieria materiałowa; inżynieria środowiska; lotnictwo i kosmonautyka, matematyka; mechanika i budowa maszyn; mechatronika; metalurgia; ochrona środowiska, technologia chemiczna; transport, a także nowoczesne technologie w medycynie (kierunek lekarski, kierunek lekarsko - dentystyczny).

Realizacja założonych celów

Wszystkie projekty realizowane w ramach XIII priorytetu przyczyniają się do zrealizowania celów strategicznych dla sektora określonych w Programie Operacyjnym tj.:

1. doinwestowanie infrastruktury kierunków ścisłych i technicznych;

2. rozbudowa i unowocześnienie podstawowej bazy dydaktycznej (kierunki ścisłe i techniczne);
3. zwiększenie potencjału czołowych ośrodków akademickich;
4. wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) w realizowanych projektach;
5. zwiększenie rekrutacji, podniesienie atrakcyjności i poziomu studiowania na kierunkach priorytetowych;
6. wzrost liczby zagranicznych studentów.

Zgodnie z założeniami, dofinansowanie otrzymały uczelnie kształcące specjalistów w głównych obszarach wspieranych w ramach POIiŚ – na kierunkach związanych z: transportem, inżynierią środowiska, energetyką oraz ochroną zdrowia. Analizując realizowane projekty, zauważyć należy, że kierunki najczęściej wspierane to: chemia, informatyka, fizyka, inżynieria materiałowa, ochrona środowiska, biotechnologia oraz mechanika i budowa maszyn. Wszystkie realizowane projekty są kompleksowe tzn. w ramach każdego wykonywane są nie tylko prace budowlane (budowa lub przebudowa), ale również finansowany jest zakup wyposażenia i sprzętu oraz wykorzystywane są technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT).

Realizacja założonych w Programie celów szczegółowych tj. *Unowocześnienie infrastruktury szkolnictwa wyższego oraz zwiększenie udziału liczby studentów na priorytetowych kierunkach studiów* oraz *Podniesienie jakości kształcenia poprzez wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych* jest mierzona za pomocą wskaźników określonych dla priorytetu XIII. Wskaźniki produktu i rezultatu przedstawione zostały w załączniku IV oraz w pkt poniżej.

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu i rezultatu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu i rezultatu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową oraz na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie zostały przedstawione poniżej oraz w **załączniku IV** do przedmiotowego sprawozdania.

Analizując poziom realizacji celów priorytetu XIII należy mieć na uwadze, iż projekty w nim realizowane są na ogół projektami kilkuletnimi, co oznacza, iż wyraźny wzrost wskaźników nastąpi pod koniec realizacji projektów. Większość wskaźników dotyczy bowiem końcowego etapu realizacji projektów lub jest mierzona na zakończenie realizacji projektów. W ramach priorytetu XIII zakończyła się realizacja **4 projektów** (zatwierdzono wnioski o płatność końcową), o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości **47,3 mln euro**. Są to projekty realizowane przez: SGGW, Politechnikę Poznańską oraz dwa projekty Uniwersytetu Łódzkiego. Daty zakończenia większości realizowanych projektów planowane są na lata 2012-2014. Dodatkowo w części projektów została zakończona już rzeczowa realizacja projektów, natomiast te projekty nie zostały jeszcze rozliczone.

Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach 49 zawartych umów o dofinansowanie zakończono dopiero **8% inwestycji**, które do zakończenia okresu sprawozdawczego rozliczyły jedynie **8% wartości dofinansowania UE** ze wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach sektora szkolnictwa wyższego.

Tabela 34. Stan realizacji priorytetu XIII w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

XIII PRIORYTET	**Umowy o dofinansowanie**			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	49	740,0	693,6	101%
	Wnioski o płatność końcową			
	Liczba	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
		mln euro		
	4	59,4	47,3	8%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Realizacja wskaźników produktu przedstawia się następująco:

- wskaźnik *Liczba projektów* na postawie podpisanych umów przekroczył zakładaną wartość i jego szacowana realizacja osiągnęła poziom 136%, natomiast już osiągnięto wartość 11% (zrealizowano 4 projekty z planowanych 36).
- Na etapie programowania POIiŚ *liczba uczelni, które wdrożyły kompleksowe rozwiązania w zakresie infrastruktury ICT w nauczaniu* została określona na poziomie 10, jednakże z podpisanych umów o dofinansowanie wynika, iż wszystkie realizowane projekty będą wdrażały ICT. Czyli osiągnięto już wartość 30% (zakończone 4 projekty realizowane przez 3 uczelnie), natomiast wartość szacowana do realizacji osiągnęła 300% (30 uczelni realizuje w sumie 49 projektów)
- *Liczba obiektów edukacyjnych wspartych w wyniku realizacji projektów (wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych) – w tym liczba obiektów nowo wybudowanych* jest to wskaźnik, który nie zostanie w pełni zrealizowany. W związku z tym planowana jest korekta wartości docelowej tj. pomniejszenie zaplanowanej wartości ze 120 obiektów edukacyjnych do 112 i oraz pozostawienie bez zmian wartości 50 dla obiektów nowo wybudowanych. Zmniejszenie wartości docelowej wskaźnika wynika z jego przeszacowania na etapie tworzenia POIiŚ. Wskaźnik ten został oszacowany przed przyjęciem ostatecznej wersji listy projektów indywidualnych, kiedy nieznany był dokładny zakres rzeczowy projektów. Problem niezrealizowania ww. wskaźnika produktu związany jest z ograniczeniem części zakresu rzeczowego inwestycji w trakcie tworzenia listy projektów indywidualnych, który był spowodowany niekorzystną zmianą wartości kursu euro w lutym 2008 r. W rezultacie uczelnie, nie posiadając własnych wolnych zasobów finansowych, podjęły decyzję o ograniczeniu zakresu rzeczowego z zachowaniem parametrów, jakości wyposażenia oraz sprzętu specjalistycznego przeznaczonego na prowadzenie zajęć dydaktycznych ze studentami. Ograniczenie ww. wskaźnika produktu nie wpłynie negatywnie na realizacje wskaźników rezultatu.

  Biorąc pod uwagę zakończone projekty lub etapy poszczególnych projektów zostały już osiągnięte następujące wartości wskaźnika *Liczba obiektów edukacyjnych wspartych w wyniku realizacji projektów (wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych) – w tym liczba obiektów nowo wybudowanych*:

  - z wartości docelowej 120 wspartych obiektów edukacyjnych zrealizowano już 15 takich obiektów, czyli realizacja wskaźnika osiągnęła wartość 12,5%, natomiast zgodnie z wartościami z umów, szacowana realizacja wynosi 108, czyli 90%.

  - z wartości docelowej 50 obiektów nowo wybudowanych zrealizowano już 4, czyli 8%, natomiast szacowana realizacja wynosi 49 sztuk, tj. 98%.

W przypadku wskaźników rezultatu zapisanych dla XIII priorytetu, należy zauważyć, że realizacja wszystkich wskaźników rezultatu znacząco przekroczy zaplanowane w Programie wartości:

- *Dodatkowa liczba miejsc na wspartych kierunkach* – wartość docelowa wynosi 2 000, natomiast beneficjenci deklarują, iż liczba ta będzie wynosić 14 064 (703%), a zrealizowano już prawie 75% tj. realizacja wskaźnika osiągnęła już 1 499.

- *Liczba studentów korzystających ze wspartej infrastruktury* (30 000) - *w tym liczba studentów na kierunkach ścisłych i technicznych korzystających ze wspartej infrastruktury* (5 000), szacowana realizacja wynosi odpowiednio 161 666 (538%) i 148 523 (29 705%); natomiast realizacja osiągnęła już następujące wartości 13 304 (45%) i 11 951 (239%).
- *Liczba studentów wykorzystujących utworzoną w ramach projektów infrastrukturę ICT (15 000) – w tym uczestniczących w kursach eLearning (1 500),* szacowana realizacja wynosi odpowiednio 157 786 i 33 755, natomiast realizacja osiągnęła już następujące wartości 11 504 (77%) i 716 (48%).

Należy zauważyć, że tak znaczące przekroczenia realizacji wskaźników wynikają z kilku przesłanek:

- niedoszacowania wartości wskaźników na etapie programowania POIiŚ;
- realizacja przez beneficjentów „centrów naukowych" dla wielu kierunków, a nie dla studentów z pojedynczego wydziału;
- liczba studentów korzystających ze wspartej infrastruktury odnoszona jest do studentów wszystkich wydziałów, który korzystają ze sprzętu (laboratoriów / pomieszczeń), a nie jedynie studentów z kierunku dla którego realizowany była inwestycja;
- komplementarność projektów POIiŚ z projektami wspieranymi przez POKL powoduje wzrost atrakcyjności kierunków priorytetowych.

Wpływ projektów realizowanych w ramach priorytetu XIII na sektor szkolnictwa wyższego w Polsce

Zgodnie z danymi z umów dofinansowanie można przewidywać, że cele postawione w XIII Priorytecie zostaną osiągnięte. Szkoły wyższe objęte wsparciem wybudują 49 nowych obiektów a zmodernizują 59. Stworzy to materialne podstawy do znaczącego zwiększenia liczby miejsc na wspartych kierunkach studiów. Według deklaracji beneficjentów będzie to 14 064 dodatkowych miejsc. Najwięcej miejsc przybędzie na kierunkach: informatyka, inżynieria środowiska, mechatronika, budownictwo oraz inżynieria materiałowa.

Realizacja projektów będzie miała duży wpływ na jakość kształcenia, przede wszystkim dzięki możliwościom korzystania z nowoczesnej aparatury, laboratoriów i infrastruktury ICT, co bezpośrednio powinno w przyszłości przełożyć się na pozycje polskich uczelni w rankingach międzynarodowych.

Dzięki dofinansowaniu ze środków UE oraz budżetu państwa, polskie uczelnie mogą kształcić na europejskim poziomie studentów kierunków priorytetowych, co jest istotne dla rozwoju gospodarczego państwa. W nowych i zmodernizowanych budynkach powstało już 616 nowoczesnych laboratoriów, a do końca okresu kwalifikowania wydatków tj. 31 grudnia 2015 r powstanie co najmniej 1 555 laboratoriów.

W projektach realizowanych w ramach XIII priorytetu POIiŚ potencjał dydaktyczny rozwijany jest m.in. poprzez tworzenie na uczelniach centrów naukowo-dydaktycznych z zakresu nowoczesnych technologii, które wspierają nie tylko jeden kierunek priorytetowy, ale najczęściej ich grupę, bądź w przypadku największych projektów, konglomerat kierunków priorytetowych. Dofinansowanie tego typu projektów przyczynia się do podniesienia ogólnej jakości kształcenia studentów, przede wszystkim dzięki możliwości korzystania z nowoczesnej aparatury, odbywania zajęć w nowych laboratoriach i salach dydaktycznych z szerokim dostępem do nowoczesnych technologii komputerowych ICT oraz umożliwienia współpracy nie tylko regionalnej, ale również międzynarodowej. Inwestycje w sprzęt i pracownie dydaktyczne oraz laboratoria o wysokim stopniu zaawansowania technologicznego przystosowane do kształcenia na priorytetowych kierunkach studiów, umożliwiają przygotowanie studentów zarówno w zakresie teorii jak i praktycznych umiejętności na poziomie spełniającym standardy europejskie.

Przyjęty system kształcenia i wsparcie w ramach priorytetu XIII POIiŚ pozwala na dopasowanie kwalifikacji zawodowych absolwentów i w dalszej perspektywie przyczyni się do zmniejszenia bezrobocia wśród młodych ludzi. Pracodawcy natomiast zyskają specjalistów w zakresie nowych technologii, tym bardziej, że jednym z głównych celów priorytetu XIII jest zaspokojenie rosnącego popytu przedsiębiorstw w zakresie dostępności specjalistów z wykształceniem zgodnym z kierunkami priorytetowymi. Projekty POIiŚ stanowią bezpośrednią odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby rynku

pracy, w szczególności w kontekście wieloletnich prognoz i strategicznych wyzwań inteligentnego rozwoju, w tym rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach, co wpisuje się w założenia Strategii Europa 2020.

Biorąc pod uwagę, że w chwili obecnej największym zainteresowaniem cieszą się kierunki humanistyczne, wydaje się, że w celu zwiększenia zainteresowania kierunkami matematycznymi, przyrodniczymi i technicznymi potrzebne są zewnętrzne instrumenty wspierające. Na deficyt absolwentów kierunków ścisłych wskazują również badania TNS OBOP, tymbardziej, że w 2013 roku zapotrzebowanie w przemyśle na absolwentów kierunków ścisłych może sięgnąć nawet 47 tys. osób.

Autorzy Analizy zapotrzebowania gospodarki na absolwentów kierunków kluczowych w kontekście realizacji strategii Europa 2020 (powstałej na zlecenie NCBR, kwiecień 2012 r.), zauważają, że polscy pracodawcy najczęściej (45%) wskazują na brak odpowiednich kwalifikacji, umiejętności zawodowych i wiedzy, jako najczęstsze przyczyny występowania luki w zasobach ludzkich firmy. Zaś największy deficyt w kwalifikacjach absolwentów upatrują w braku znajomości nowoczesnych rozwiązań i technologii oraz braku umiejętności operacyjnego wykorzystywania akademickiej wiedzy. Należy podkreślić, że projekty **priorytetu XIII wypełniają tę lukę i bezpośrednio przyczyniają się do dostosowania przygotowania absolwentów do potrzeb rynku pracy, w szczególności jeśli chodzi o wykorzystanie nowoczesnych technologii i wiedzy praktycznej.**

Zgodnie z Informacją MNiSW z dnia 17 stycznia 2012 r. o popularności kierunków studiów w ostatnich 5 latach pośród najczęściej wybieranych kierunków studiów przez kandydatów na studia stacjonarne pierwszego stopnia i jednolite studia magisterskie w roku akademickim 2011/2012 w pierwszej 15 jest aż 5 kierunków wspieranych w ramach priorytetu XIII POIiŚ, w tym (1 miejsce budownictwo, 3 miejsce informatyka, 8 miejsce inżynieria środowiska, 10 miejsce mechanika i budowa maszyn, 14 miejsce automatyka i robotyka). Przy czym należy podkreślić, że odnotowuje się stałą dużą tendencję zwyżkową wybierania tych kierunków począwszy od lat 2007/2008. Należy podkreślić, że wzrost popularności kierunku budownictwo w roku akademickim 2011/2012 w odniesieniu do roku akademickiego 2007/2008 wynosi 84,7%, informatyki 46,2%, ochrony środowiska 174,2%, mechaniki i budowy maszyn 120,3%, automatyki i robotyki 120,7%.

Przykładowy projekt realizowany w ramach XIII priorytetu

Tytuł projektu: ***Stworzenie nowoczesnej infrastruktury technicznej dla realizacji programu kształcenia Inżynierów Przyszłości w Politechnice Gdańskiej***

Działanie: 13.1 Infratsruktura szkolnictwa wyższego

Beneficjent: Politechnika Gdańska

Województwo: pomorskie

Wartość projektu: 16,4 mln euro

Wartość dofinansowania z UE: 13,9 mln euro

Planowana data zakończenia: 31 grudnia 2015 r.

Charakterystyka projektu: Projekt Inżynier Przyszłości jest o tyle wyjątkowy na tle innych, związanych z infrastrukturą uczelnianą, że w centrum stawia studenta i kształtowanie jego umiejętności inżynierskich: planowania, projektowania, konstruowania/budowania i wnioskowania na podstawie przeprowadzonego doświadczenia. Ważne jest aby absolwent zdobył umiejętność samodzielnego określenia problemu i jego rozwiązania. Musi umieć wykonać projekt, doprowadzić do jego realizacji i ocenić osiągnięty wynik. Ważna jest też umiejętność pracy w zespole oraz ponad podziałami katedralnymi i wydziałowymi.

Łączna powierzchnia obiektów infrastrukturalnych objętych projektem to 6 585 m². Z infrastruktury korzystać będzie 13.758 studentów, z czego 97% to studenci kierunków priorytetowych m.in.: Budownictwo, Informatyka, Elektronika i komunikacja, Automatyka i robotyka, Architektura i urbanistyka, Energetyka oraz Mechanika i budowa maszyn. Dzięki realizacji projektu powstanie 921 stanowisk do prowadzenia zajęć praktycznych, jak m.in.:

- studenckie przestrzenie modelowania matematycznego;
- laboratoria projektowania przestrzennego;
- laboratoria interaktywnej eksploracji wiedzy;

- laboratoria symulacji i modelowania zjawisk oraz procesów;
- studenckie przestrzenie konstrukcji i ewaluacji.

Zdjęcie 25. Wizualizacja po zakończeniu realizacji projektu.

Źródło: materiały beneficjenta.

Wyniki przeprowadzonych badań ewaluacyjnych

Wsparcie w ramach perspektywy 2007-2013 odpowiada na zapotrzebowanie uczelni na dużą infrastrukturę budowlaną, która była niedoinwestowana ze środków budżetowych. W tym aspekcie wsparcie unijne pozwoliło uczelniom na duże inwestycje infrastrukturalne, które bez niego nie byłyby możliwe do zrealizowania w okresie co najmniej 2 do 5 lat. Zostało to potwierdzone wynikami ewaluacji, w której beneficjenci podkreślali wielokrotnie, iż XIII priorytet POIiŚ trafiał w faktyczne potrzeby i wyzwania stojące przed szkolnictwem wyższym, jak również, że realizowane projekty odpowiadają na potrzeby rozwojowe sektora.

3.13.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

W okresie sprawozdawczym nie napotkano znaczących problemów mających wpływ na wdrażanie priorytetu XIII *Infrastruktura szkolnictwa wyższego*.

Wnioski dla dalszej realizacji priorytetu

Realizacja XIII priorytetu przebiega prawidłowo.

Rekomendacje IZ/KE/KM odnośnie dalszego przebiegu realizacji priorytetu

Realizacja XIII priorytetu przebiega prawidłowo. Wysoka kontraktacja oraz bieżąca realizacja prognoz płatności pozwala założyć, że nie ma zagrożeń we wdrażaniu tego priorytetu.

Pozostałe informacje o priorytecie

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w realizację celów Strategii Europa 2020 zostały przedstawione w punkcie 2.1.6.5 *Realizacja założeń Strategii EUROPA 2020*.

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie równości szans zostały przedstawione w punkcie 2.2.1 *Zasada równości szans.*

Informacje dotyczące wkładu priorytetu w promowanie zasady partnerstwa zostały przedstawione w punkcie 2.2.2 Zasada partnerstwa w Programie.

Informacje dotyczące komplementarności zostały przedstawione w punkcie 2.6 Komplementarność z innymi instrumentami.

Informacje dotyczące badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w sektorze zostały przedstawione w punkcie 2.7 *Monitorowanie i ocena*.

Informacja o wypełnieniu warunków szczególnych nałożonych na projekty znajduje się w załączniku IX.

3.14. Priorytet XIV POMOC TECHNICZNA – EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

3.14.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie XIV są realizowane w ramach trzech działań:

- **14.1 *Sprawne zarządzanie programem;***
- **14.2 *Informacja i promocja*;**
- **14.3 *Ewaluacja programu*.**

W ramach XIV priorytetu, wysokość środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi **44,3 mln euro**, co stanowi 1% alokacji środków z EFRR w ramach Programu i 0,2% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji na działania wdrażane w priorytecie XIV.

Wykres 83. Podział alokacji priorytetu XIV na działania (dane w mln euro).

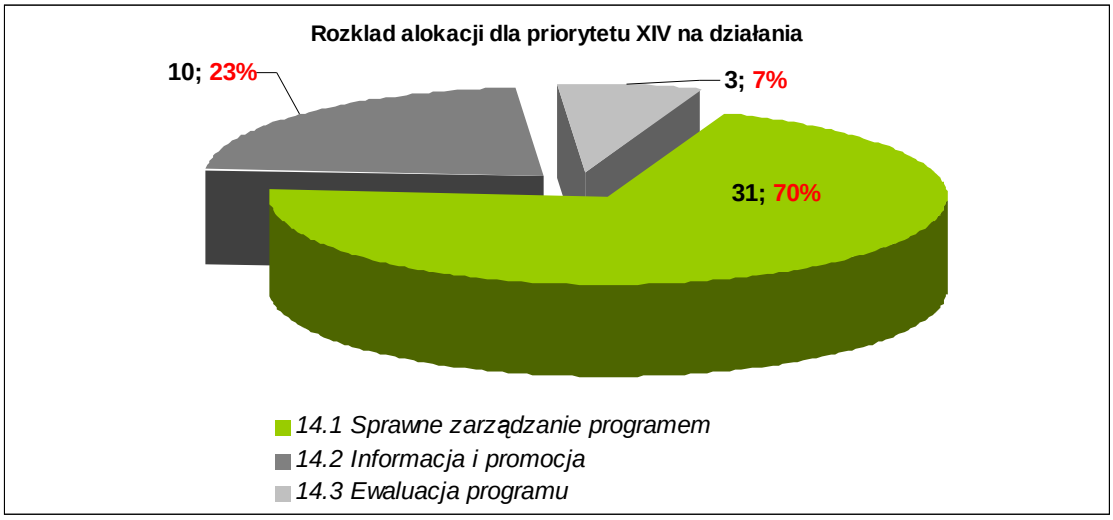

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

W okresie sprawozdawczym zatwierdzano do realizacji kolejne sektorowe projekty tj. projekty składane przez IP lub IZ, obejmujące wydatki wszystkich beneficjentów pomocy technicznej w danym sektorze. Zatwierdzonych do realizacji zostało 1 z 4 sektorowych projektów na rok 2012 (kultura – pozostałe projekty zostały zatwierdzone do realizacji w 2011 r.) oraz 4 z 4 sektorowych projektów na rok 2013. Łączna kwota wnioskowanego dofinansowania w projektach zatwierdzonych od początku realizacji POIiŚ wynosi **34,9 mln euro**.

Należy nadmienić, że projekty pomocy technicznej POIiŚ realizowane są w postaci Rocznych Planów Działań (pierwszy i ostatni Roczny Plan Działań wyjątkowo obejmuje lata 2007-2008 i 2014-2015). W ramach PT POIiŚ funkcjonuje 7 sektorów: Instytucja Zarządzająca (gdzie jedynym beneficjentem jest IZ), środowisko, transport, energetyka, kultura, zdrowie oraz szkolnictwo wyższe. Ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego finansowane są sektory: IZ, kultura, zdrowie oraz szkolnictwo wyższe.

Umowy o dofinansowanie

W okresie sprawozdawczym umowami/decyzjami o dofinansowanie objęto 3 z 4 sektorowych projektów na rok 2012 (sektory: szkolnictwo wyższe, zdrowie, kultura) oraz 3 z 4 sektorowych projektów na rok 2013 (sektor: IZ, szkolnictwo wyższe, zdrowie).

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało **51% alokacji** przypadającej dla XIV priorytetu. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować wzrost wykorzystania dostępnej alokacji (z 41% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 27,0 mln euro, wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła 26,6 mln euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na 22,6 mln euro**. Najwyższy poziom zakontraktowania środków odnotowano w działaniu 14.2. Wartość zakontraktowanych środków w ramach tego działania wyniosła ogółem 6,7 mln euro, przy czym dofinansowanie unijne wyniosło 5,7 mln euro, co wykorzystuje w 54% alokację dla działania. W działaniu 14.1 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 19,2 mln euro, w tym 15,9 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 52% alokację dla działania. W działaniu 14.3 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 1,2 mln euro, w tym 1,0 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 33% alokację dla działania.

Wnioski o płatność

Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł ponad **32%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 25%, co oznacza **wzrost o 7 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**. W działaniu 14.1 rozliczone wnioskami zostało prawie 35% alokacji dla działania, w działaniu 14.2 – ponad 29% alokacji, a w działaniu 14.3 – prawie 19% alokacji.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 17,0 mln euro, wydatki kwalifikowane wyniosły 16,8 mln euro, z czego część unijna wyniosła **14,3 mln euro.** Najwyższa wartość wydatków kwalifikowanych w części UE została rozliczona w działaniu 14.1 i wyniosła 10,7 mln euro, natomiast w działaniu 14.2 wyniosła 3,0 mln euro, a w działaniu 14.3 - 0,6 mln euro.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE **9 *Poświadczeń i deklaracji wydatków*** *oraz wniosków o płatność okresową* dla priorytetu XIV na łączną kwotę wydatków kwalifikowanych wynoszącą **3,8 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **3,3 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach XIV osi priorytetowej do KE zostało przekazanych 28 *Poświadczeń i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowanych 16,7 mln euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości 14,2 mln euro, co stanowi 32% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 26 p.p** w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała 13,2 mln euro. Należy podkreślić, że w roku 2012 wartość refundacji wyniosła prawie 4,1 mln euro, czyli 31% zrefundowanych środków w ramach XIV osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Wg stanu na koniec 2012 r. od początku realizacji Programu zrefundowano 93% kwoty wnioskowanej refundacji.

Dynamika

W odniesieniu do podpisanych umów z beneficjentami najwyższe tempo wzrostu zaobserwowano pomiędzy I a II kwartałem 2012 r. Spadek wartości podpisanych umów pomiędzy II a III kwartałem spowodowany jest zawieraniem z Instytucjami Pośredniczącymi aneksów, które aktualizowały środki dla pomocy technicznej zgodnie z rzeczywistym ich wykorzystaniem i zapotrzebowaniem w instytucjach zaangażowanych we wdrażanie POIiŚ. Widoczny jest również równomierny w ciągu całego roku postęp w samej realizacji projektów, zarówno poprzez składane przez beneficjentów

wnioski o płatność, jak i wnioskowaną refundację do KE, umożliwiając zawnioskowanie o refundację 32% środków w ramach XIV priorytetu.

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania XIV priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

Wykres 84. Dynamika wdrażania priorytetu XIV w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

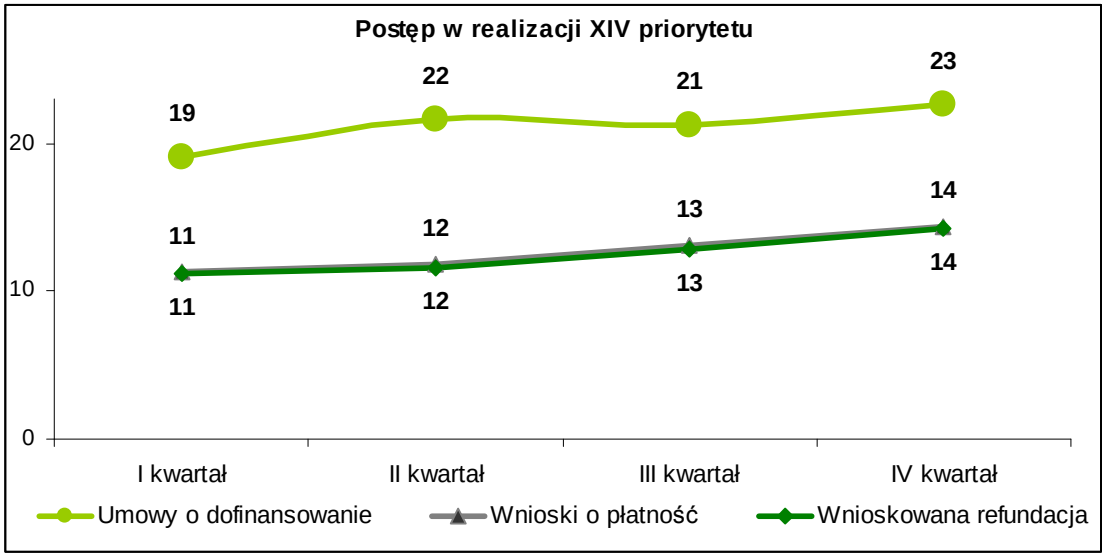

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu XIV oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji.

Na poniższym wykresie można zaobserwować, że różnice pomiędzy poziomem kontraktacji a poziomem wydatkowania i certyfikacji są znaczące. Jednocześnie różnice w tempie kontraktacji, wydatkowania i certyfikacji w 2012 r. nie są duże, co świadczy o dość płynnej realizacji priorytetu XIV. Jednocześnie dostrzec można, że w porównaniu z rokiem 2011 nastąpił równomierny wzrost wartości wniosków o płatność, wysokości wnioskowanej refundacji oraz wartości umów o dofinansowanie.

Wykres 85. Stan realizacji priorytetu XIV w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

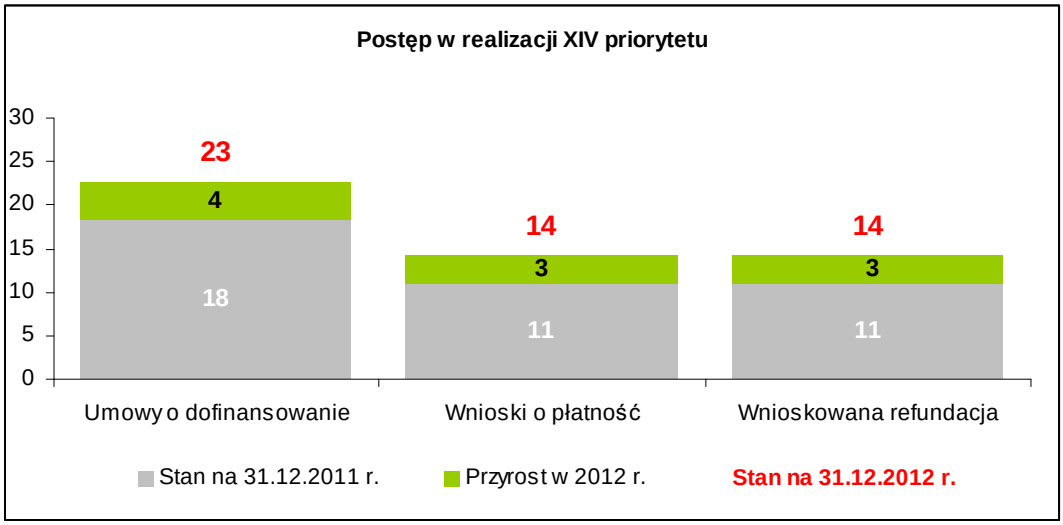

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

3.14.2. Realizacja założonych celów - analiza jakościowa

Podział projektów wg sektorów gospodarki

W priorytecie XIV wszystkie projekty realizowane są w ramach kategorii 17 *Administracja publiczna*.

Podział projektów w przestrzeni

Wszystkie projekty w priorytecie XIV realizowane są na terenie całej Polski.

Realizacja założonych celów

W ramach pomocy technicznej POIiŚ beneficjenci realizują działania mające na celu sprawne i efektywne wykorzystanie środków w ramach Programu infrastruktura i Środowisko. Ze środków XIV priorytetu POIiŚ finansowane są wydatki na wynagrodzenia dla pracowników Instytucji Wdrażających (wynagrodzenia pracowników IP oraz IZ finansowane są w ramach Programu Pomoc Techniczna na lata 2007-2013 - zgodnie z linią demarkacyjną ustanawianą między POPT 2007-2013 a PT POIiŚ).

W ramach działania 14.1 Sprawne zarządzanie programem sfinansowano m.in. zakup sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem, wynajmowano powierzchnię biurową, wyposażono pomieszczenia dla pracowników zaangażowanych we wdrażanie POIiŚ, poniesiono również wydatki związane ze wsparciem merytorycznym dla instytucji wdrażających POIiŚ w postaci opinii prawnych, ekspertyz, tłumaczeń, a także wydatki związane z wyjazdami służbowymi krajowymi i zagranicznymi dot. np. udziału w kontrolach, czy udziału w spotkaniach roboczych z przedstawicielami Komisji Europejskiej.

W celu zwiększenia zdolności administracyjnej instytucji zaangażowanych we wdrażanie POIiŚ, a także zwiększenia atrakcyjności miejsc pracy, finansowane są rożnego rodzaju formy podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Udział pracowników m.in. w indywidualnych szkoleniach, warsztatach czy seminariach uwarunkowany jest przede wszystkim zgodnością z wykonywanymi zadaniami w zakresie zarządzania i wdrażania Programu.

W celu zapewnienia właściwego wdrażania POIiŚ, Instytucja Zarządzającą, w ramach Rocznego Planu Działań IZ POIiŚ podejmuje m.in. działania w zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowników instytucji w systemie wdrażania Programu. Na początku każdego roku kalendarzowego opracowywany jest Plan szkoleń dla instytucji w systemie realizacji POIiŚ na dany rok. Tematyka i forma szkoleń znajdujących się w Planie jest dostosowywana do etapu wdrażania Programu i grupy docelowej. Pierwsze szkolenia zorganizowane z myślą o pracownikach Instytucji Pośrednich i Instytucji Wdrażających odbyły się w II półroczu 2007 roku, od tamtego czasu co roku w Plan wpisywanych jest minimum kilka obszarów tematycznych szkoleń, mających na celu podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności pracowników, co przyczynia się do poprawy jakości realizowanych zadań. Założeniem szkoleń organizowanych przez IZ jest również przeszkolenie pracowników IP i IW w takim stopniu, który umożliwi dalsze przekazywanie wiedzy beneficjentom Programu.

W ramach działań informacyjno - promocyjnych (działanie 14.2) zrealizowano szkolenia, seminaria, warsztaty dla beneficjentów oraz potencjalnych beneficjentów POIŚ. Poniesiono również wydatki związane z wykonaniem materiałów promocyjnych dystrybuowanych podczas szkoleń, konferencji oraz imprez masowych, jak również wydatki związane z utrzymaniem stron internetowych poświęconych POIiŚ.

W ramach działania 14.3 realizowano badania ewaluacyjne przydatne dla zarządzania i wdrażania POIiŚ.

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Natomiast wartość wskaźnika rezultatu *Średni czas*

wypłaty środków została wyliczona na podstawie danych wprowadzonych do KSI SIMIK (realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu XIV zakończyła się realizacja projektów (zatwierdzono wnioski o płatność końcową) o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości 9,8 mln euro. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach zawartych umów o dofinansowanie zakończono 54% projektów, które do zakończenia okresu sprawozdawczego rozliczyły 43% wartości dofinansowania UE ze wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach XIV priorytetu.

Tabela 35. Stan realizacji priorytetu XIV w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

	Umowy o dofinansowanie		
	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
	mln euro		
XIV PRIORYTET	27,0	22,6	51%
	Wnioski o płatność końcową		
	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
	mln euro		
	11,7	9,8	22%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Projekty PT mają na celu wsparcie instytucji uczestniczących w systemie wdrażania POIiŚ w sprawnym i efektywnym wdrażaniu Programu. Wymaga to elastycznego dostosowywania prowadzonych działań do potrzeb związanych z wdrażaniem Programu. Poziom realizacji w projektach PT zakładanych wartości wskaźników pozwala obrazować stopniową realizację tych projektów, bądź występujące w nich zmiany, w związku z koniecznością dostosowywania działań IP do bieżącej sytuacji.

Na podstawie zatwierdzonych do końca 2012 roku wniosków o płatność końcową dla Rocznych Planów Działań stwierdzić można, że zgodnie ze stanem na 31 grudnia 2012 r. osiągnięta liczba utworzonych miejsc pracy finansowanych ze środków Programu wynosiła 2 988 etatomiesięcy. Dodatkowo w ramach różnego rodzaju form podnoszenia kwalifikacji organizowanych dla pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie POIiŚ przeszkolono 6 819 osób, a od początku realizacji Programu opublikowano 114 909 szt. tekstów, ulotek i broszur promujących POIiŚ. Do końca 2012 r. rozlicozno 24 badania ewaluacyjne, analizy oraz ekspertyzy.

W 2012 r. prowadzono weryfikację poziomu realizacji wskaźników. Przewiduje się, że w kolejnym okresie sprawozdawczym (I półrocze 2013 r.) IZ POIiŚ wystąpi do Komisji Europejskiej w celu zmiany wartości docelowych wskaźników na 2013 r.

3.14.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

W okresie sprawozdawczym nie odnotowano istotnych problemów o charakterze horyzontalnym związanych z wdrażaniem priorytetów pomocy technicznej POIiŚ. Szczegółowe informacje znajdują się w rozdziale 5 Pomoc Techniczna.

3.15. Priorytet XV POMOC TECHNICZNA – FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

3.15.1. Analiza postępu finansowego priorytetu

Projekty w priorytecie XV są realizowane w ramach czterech działań:

- **15.1** ***Sprawne zarządzanie programem;***
- **15.2** ***Informacja i promocja****;*
- **15.3** ***Ewaluacja programu*****;**
- **15.4** ***Wsparcie największych beneficjentów programu.***

W ramach XV priorytetu, wysokość środków z Funduszu Spójności wynosi **393,5 mln euro**, co stanowi 2% alokacji środków z FS w ramach Programu i ponad 1% całkowitej alokacji środków wspólnotowych w ramach POIiŚ.

Poniższy wykres prezentuje rozkład alokacji na działania wdrażane w priorytecie XV.

Wykres 86. Podział alokacji priorytetu XV na działania (dane w mln euro).

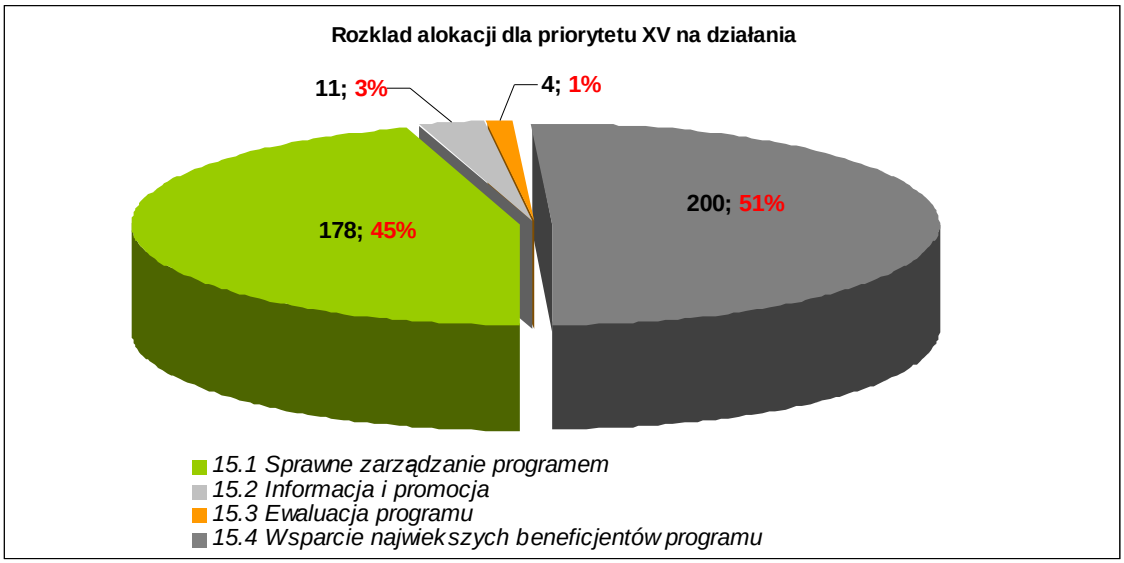

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów POIiŚ – wersja 3.11 z 27 grudnia 2012 r.

Wnioski o dofinansowanie

W okresie sprawozdawczym zatwierdzano do realizacji kolejne sektorowe projekty tj. projekty składane przez IP, obejmujące wydatki wszystkich beneficjentów pomocy technicznej w danym sektorze. Zatwierdzonych do realizacji zostało 2 z 3 sektorowych projektów na rok 2012 (sektory: energetyka, środowisko) oraz 2 z 3 sektorowych projektów na rok 2013 (sektory: transport, energetyka. Łączna kwota wnioskowanego dofinansowania w projektach zatwierdzonych od początku realizacji POIiŚ wynosi **266,2 mln euro**.

Należy nadmienić, że projekty pomocy technicznej POIiŚ realizowane są w postaci Rocznych Planów Działań (pierwszy i ostatni Roczny Plan Działań wyjątkowo obejmuje lata 2007-2008 i 2014-2015). W ramach PT POIiŚ funkcjonuje 7 sektorów: Instytucja Zarządzająca (gdzie jedynym beneficjentem jest IZ), środowisko, transport, energetyka, kultura, zdrowie oraz szkolnictwo wyższe. Ze środków Funduszu Spójności finansowane sa sektory: transport, środowisko, energetyka.

Umowy o dofinansowanie

W okresie sprawozdawczym umowami o dofinansowanie objęto 3 z 3 sektorowych projektów na rok 2012 (sektory: energetyka, transport, środowisko).

W ramach zawartych umów wykorzystane zostało **46% alokacji** przypadającej dla XV priorytetu. Dokonując porównania z poprzednim okresem sprawozdawczym można zaobserwować wzrost wykorzystania dostępnej alokacji (z 34% na koniec 2011 r.). Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 229,7 mln euro, wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła 212,5 mln euro, natomiast **dofinansowanie UE opiewa na 180,7 mln euro**. Najwyższy poziom zakontraktowania środków odnotowano w działaniu 15.2. Wartość zakontraktowanych środków w ramach tego działania wyniosła ogółem 7,0 mln euro, przy czym dofinansowanie unijne wyniosło 5,9 mln euro, co wykorzystuje w 52% alokację dla działania. W działaniu 15.1 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 108,4 mln euro, w tym 77,6 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje prawie 44% alokacji dla działania. W działaniu 15.3 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 0,5 mln euro, w tym 0,4 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 11% alokację dla działania. W działaniu 15.4 wartość podpisanych umów na koniec 2012 r. wyniosła 113,7 mln euro, w tym 96,7 mln euro stanowi dofinansowania UE, co wykorzystuje w 48% alokację dla działania.

Wnioski o płatność

Na koniec okresu sprawozdawczego poziom alokacji rozliczonej wnioskami o płatność wyniósł prawie **34%**, podczas gdy na koniec 2011 r. wynosił 24%, co oznacza **wzrost o 10 p.p. w trakcie okresu sprawozdawczego**. W działaniu 15.1 rozliczone wnioskami zostało ponad 33% alokacji dla działania, w działaniu 15.2 – prawie 32% alokacji, w działaniu 15.3 – ponad 4% alokacji, a w działaniu 15.4 – ponad 35% alokacji.

Wartość wydatków ogółem wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosła 233,8 mln euro, wydatki kwalifikowane wyniosły 157,0 mln euro, z czego część unijna wyniosła **133,4 mln euro.** Najwyższa wartość wydatków kwalifikowanych w części UE została rozliczona w działaniu 15.4 i wyniosła 70,8 mln euro, w działaniu 15.1 wyniosła 58,8 mln euro, w działaniu 15.2 wyniosła 3,7 mln euro, a w działaniu 15.3 zaledwie 0,2 mln euro.

Certyfikacja środków do KE

W bieżącym okresie sprawozdawczym Instytucja Certyfikująca przekazała do KE **10 *Poświadczeń i deklaracji wydatków*** *oraz wniosków o płatność okresową* dla priorytetu XV na łączną kwotę wydatków kwalifikowanych wynoszącą **44,0 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **37,4 mln euro.** Od początku realizacji Programu w ramach XV osi priorytetowej do KE zostało przekazanych 26 *Poświadczeń i deklaracji* o wartości wydatków kwalifikowanych 145,8 mln euro i wartości wnioskowanej refundacji w wysokości 123,9 mln euro, co stanowi 31% alokacji dla priorytetu – zanotowano **wzrost o 10 p.p** w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym.

Do 31 grudnia 2012 r. KE zrefundowała 120,8 mln euro. Należy podkreślić, że w roku 2012 wartość refundacji wyniosła 37,0 mln euro, czyli 31% zrefundowanych środków w ramach XV osi priorytetowej zostało zrefundowanych w bieżącym okresie sprawozdawczym. Wg stanu na koniec 2012 r. od początku realizacji Programu zrefundowano 97% kwoty wnioskowanej refundacji.

Dynamika

Poniższy wykres obrazuje dynamikę wdrażania XV priorytetu w poszczególnych kwartałach 2012 r. w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji.

W odniesieniu do podpisanych umów z beneficjentami najwyższe tempo wzrostu zaobserwowano pomiędzy I a II kwartałem 2012 r., w ciągu następnych kwartałów tempo wzrostu było równomierne i stosunkowo niewielkie. Jednocześnie widoczny jest równomierny w ciągu całego roku postęp w realizacji projektów, zarówno w zakresie składanych przez beneficjentów wniosków o płatność, jak i wnioskowanej refundacji do KE, umożliwiając zawnioskowanie o refundację 31% środków w ramach XV priorytetu.

Wykres 87. Dynamika wdrażania priorytetu XV w odniesieniu do umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

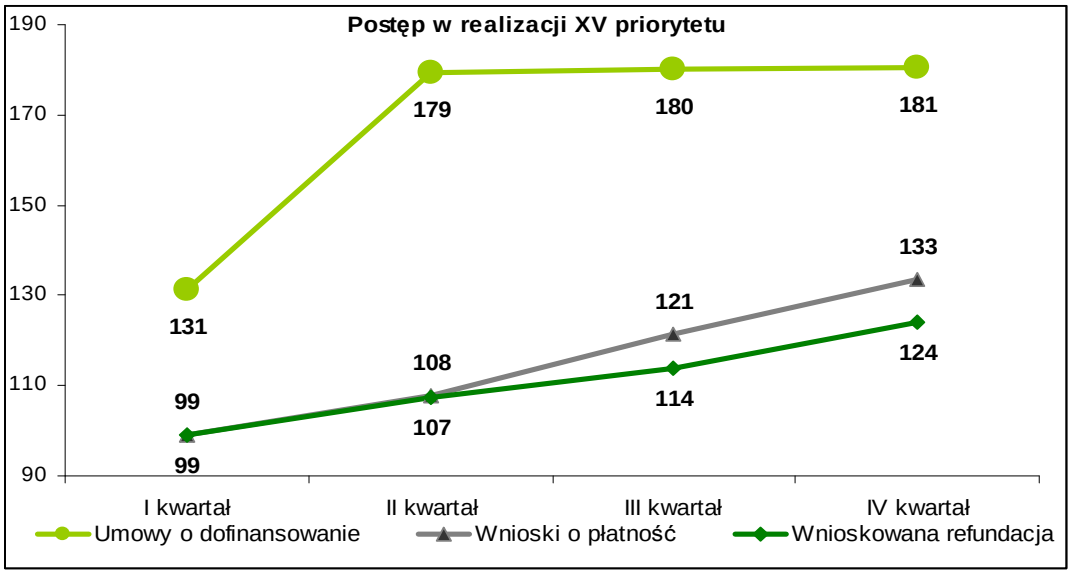

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

W odniesieniu do podpisanych umów z beneficjentami najwyższe tempo wzrostu zaobserwowano pomiędzy I a II kwartałem 2012 r. Widoczny jest również równomierny w ciągu całego roku postęp w samej realizacji projektów, zarówno poprzez składane przez beneficjentów wnioski o płatność, jak i wnioskowaną refundację do KE, umożliwiając zawnioskowanie o refundację 31% środków w ramach XV priorytetu.

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji priorytetu XV oraz przyrosty zaobserwowane w 2012 r. Wskazane wartości odnoszą się do poziomu dofinansowania ze środków unijnych w zakresie podpisanych umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów oraz wnioskowanej refundacji.

Na wykresie można zaobserwować, że istnieją znaczące różnice pomiędzy wartością podpisanych umów a poziomem wydatkowania i certyfikacji. Jednocześnie różnice pomiędzy tempem kontraktacji, wydatkowania i certyfikacji nie są duże, co świadczy o dość płynnej realizacji priorytetu XV. Dodatkowo dostrzec można, że w porównaniu z rokiem 2011 nastąpił równomierny wzrost wartości wniosków o płatność, wysokości wnioskowanej refundacji oraz wartości umów o dofinansowanie.

Wykres 88. Stan realizacji priorytetu XV w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i wnioskowanej refundacji (dane w mln euro).

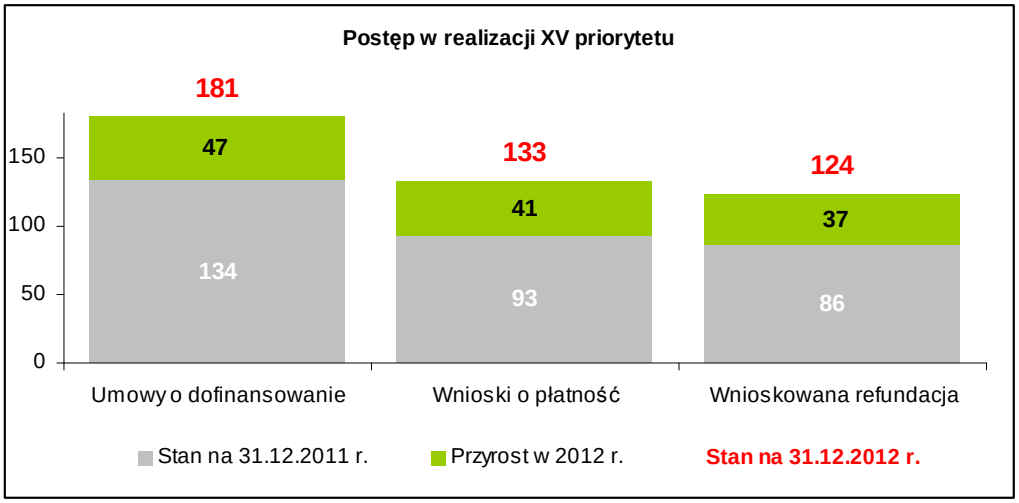

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

3.15.2. Analiza jakościowa

Podział projektów wg sektorów gospodarki

W priorytecie XV wszystkie projekty realizowane są w ramach kategorii 17 *Administracja publiczna*.

Podział projektów w przestrzeni

Wszystkie projekty w priorytecie XV realizowane są na terenie całej Polski.

Realizacja założonych celów

W ramach pomocy technicznej POIiŚ beneficjenci realizują działania mające na celu sprawne i efektywne wykorzystanie środków w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko. Ze środków XV priorytetu POIiŚ finansowane są wydatki na wynagrodzenia dla pracowników Instytucji Wdrażających oraz Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad i PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. (wynagrodzenia pracowników IP finansowane są w ramach Programu Pomoc Techniczna 2007-2013 - zgodnie z linią demarkacyjną ustanawianą między POPT 2007-2013 a PT POIiŚ). W ramach działania 15.1 sfinansowano m.in. zakup sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem, koszty wyposażenia pomieszczeń dla pracowników zaangażowanych we wdrażanie POIiŚ, a także wydatki związane z wyjazdami służbowymi krajowymi i zagranicznymi.

W celu zwiększenia zdolności administracyjnej instytucji zaangażowanych we wdrażanie POIiŚ, a także zwiększenia atrakcyjności miejsc pracy, finansowano rożnego rodzaju formy podnoszenia kwalifikacji dotyczące zadań wykonywanych przez pracowników w zakresie zarządzania i wdrażania PO. Należy również podkreślić, że w celu zapewnienia właściwego wdrażania POIiŚ, Instytucja Zarządzającą, w ramach Rocznego Planu Działań IZ POIiŚ (finansowanego z XIV osi priorytetowej POIiŚ) podejmuje m.in. działania w zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowników instytucji w systemie wdrażania Programu.

Poniesiono również wydatki związane ze wsparciem merytorycznym dla instytucji wdrażających POIiŚ, np. w postaci ekspertyz.

W ramach działań informacyjno promocyjnych (działanie 15.2) zrealizowano szkolenia, seminaria, warsztaty dla beneficjentów oraz potencjalnych beneficjentów POIiŚ. Poniesiono również wydatki związane z wykonaniem materiałów promocyjnych dystrybuowanych podczas szkoleń, konferencji, targów.

W ramach działania 15.3 realizowano badania ewaluacyjne przydatne dla zarządzania i wdrażania POIiŚ.

Wskaźniki wykonania rzeczowego

Wartość wskaźników produktu przedstawiona została na podstawie złożonych wniosków o płatność końcową (realizacja). Dodatkowo wskaźniki produktu omówione zostały na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (szacowana realizacja). Natomiast wartość wskaźnika rezultatu *Średni czas wypłaty środków* została wyliczona na podstawie danych wprowadzonych do KSI SIMIK (realizacja). Informacje odnośnie kształtowania wartości wskaźników produktu i rezultatu zostały przedstawione poniżej oraz w załączniku IV do przedmiotowego sprawozdania.

W ramach priorytetu XV zakończyła się realizacja projektów (zatwierdzono wnioski o płatność końcową) o łącznej wartości dofinansowania z UE w wysokości 114,7 mln euro. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie można stwierdzić, że w ramach zawartych umów o dofinansowanie zakończono 74% projektów, które do zakończenia okresu sprawozdawczego rozliczyły 63% wartości dofinansowania UE ze wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie w ramach priorytetu.

Poniższa tabela prezentuje wartości z umów o dofinansowanie i wniosków o płatność końcową w ramach XV priorytetu.

Tabela 36. Stan realizacji priorytetu XV w zakresie umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność końcową dla priorytetu.

	Umowy o dofinansowanie		
	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
	mln euro		
XV PRIORYTET	229,7	180,7	46%
	Wnioski o płatność końcową		
	wartość całkowita	dofinansowanie UE	% alokacji dla priorytetu
	mln euro		
	199,5	114,7	29%

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI SIMIK 07-13

Projekty PT mają na celu wsparcie instytucji uczestniczących w systemie wdrażania POIiŚ w sprawnym i efektywnym wdrażaniu Programu. Wymaga to elastycznego dostosowywania prowadzonych działań do potrzeb związanych z wdrażaniem Programu. Poziom realizacji w projektach PT zakładanych wartości wskaźników pozwala obrazować stopniową realizację tych projektów, bądź występujące w nich zmiany, w związku z koniecznością dostosowywania działań IP do bieżącej sytuacji.

Na podstawie zatwierdzonych do końca 2012 roku wniosków o płatność końcową dla Rocznych Planów Działań stwierdzić można, że zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2012 r. osiągnięta liczba utworzonych miejsc pracy finansowane ze środków Programu wynosiła 58 443 etatomiesiące. Dodatkowo w ramach różnego rodzaju form podnoszenia kwalifikacji organizowanych dla pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie POIiŚ przeszkolono 21 201 osób, a od początku realizacji Programu opublikowano 235 123 szt. tekstów, ulotek i broszur promujących POIiŚ. Do końca 2012 r. rozliczono 12 badań ewaluacyjnych, analiz oraz ekspertyz.

W 2012 roku prowadzono weryfikację poziomu realizacji wskaźników. Przewiduje się, że w kolejnym okresie sprawozdawczym (I półrocze 2013 r.) IZ POIiŚ wystąpi do Komisji Europejskiej w celu zmiany wartości docelowych wskaźników na 2013 r.

3.15.3. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

W okresie sprawozdawczym nie odnotowano istotnych problemów o charakterze horyzontalnym związanych z wdrażaniem priorytetów pomocy technicznej POIiŚ. Szczegółowe informacje znajdują się w rozdziale 5 Pomoc Techniczna.

EFRR/FS

– DUŻE PROJEKTY

4. EFRR/FS - DUŻE PROJEKTY

Zgodnie z zapisami *rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006* wśród projektów realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko wyodrębnia się tzw. projekty duże. W rozumieniu art. 39. znowelizowanego *rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006*, projekt duży jest to projekt, który składa się z szeregu robót, działań lub usług służących wykonaniu niepodzielnego zadania o sprecyzowanym charakterze w wymiarze gospodarczym lub technicznym, posiada jasno określone cele, a jego koszt całkowity przekracza 50 mln euro (bez względu na dziedzinę).

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 **dofinansowanie dużych projektów** wymaga dodatkowego potwierdzenia **decyzją Komisji Europejskiej**. Nie wstrzymuje to jednak realizacji projektu, ani nie wyklucza rozliczenia wydatków z nim związanych.

Projekty duże są identyfikowane na Liście projektów indywidualnych dla POIiŚ lub wśród projektów wybranych w drodze konkursów przeprowadzanych przez IP i/lub IW.

Projekty duże na Liście projektów indywidualnych dla POIiŚ

Na liście obowiązującej na koniec okresu sprawozdawczego znalazło się **223 dużych projektów**[65] o **całkowitej wartości 54,1 mld euro** i szacowanej **kwocie dofinansowania ze środków UE** w wysokości **29,0 mld euro**. Na **podstawowej** liście projektów znajdowało się **167 dużych projektów o wartości 37,9 mld euro**, natomiast na liście rezerwowej znalazło się 56 dużych projektów o łącznym koszcie całkowitym wynoszącym ponad 16,3 mld euro.

Szczegółowe informacje na temat dużych projektów zidentyfikowanych na liście zawiera poniższa tabela. Projekty z sektora transportu stanowią aż 72% projektów z listy podstawowej. Łączna kwota dofinansowania ze środków wspólnotowych przewidywana na realizację projektów z listy podstawowej (16,2 mld EUR) w 90% wyczerpuje alokację dostępną dla sektora transportu. W ramach priorytetów IV, V, IX, XII nie występują duże projekty.

Tabela 37. Orientacyjna liczba i szacunkowe kwoty dużych projektów wg Listy projektów indywidualnych POIiŚ

Priorytet	Liczba projektów dużych		Orientacyjny koszt całkowity (mln euro)		Szacunkowa kwota dofinansowania z UE (mln euro) i % wykorzystania alokacji			
	Lista podstawowa	Lista rezerwowa	Lista podstawowa	Lista rezerwowa	Lista podstawowa	% alokacji priorytetu	Lista rezerwowa	% alokacji priorytetu
I	14	0	1 742,6	0,00	860,1	27%	0,0	0%
II	8	2	1 133,8	307,6	499,5	49%	130,6	13%
III	4	0	1 001,7	0,0	308,8	55%	0,0	0%
IV	0	0	0,0	0,0	0,0	0%	0,0	0%
V	0	0	0,0	0,0	0,0	0%	0,0	0%
VI	33	17	14 610,9	4 517,2	8 630,9	98%	2 522,9	29%
VII	72	18	12 459,3	6 031,2	6 793,8	89%	3 941,9	51%
VIII	15	12	3 128,2	4 465,3	2 115,6	69%	1 692,6	55%
IX	0	0	0,0	0,0	0,0	0%	0,0	0%
X	14	5	3 325,1	797,0	800,0	82%	279,0	29%
XI	5	2	326,0	153,5	166,1	30%	116,1	21%

[65] Identyfikacja dużych projektów z Listy została przeprowadzona w oparciu o kurs EUR/PLN (4,0968), kurs ten został zastosowany przy wyliczaniu alokacji zgodnie z metodologią określoną przez Ministerstwo Finansów we współpracy z Instytucją Koordynującą Narodową Strategię Spójności. Zestawienie uwzględnia projekty o wartości całkowitej powyżej 50 mln euro, uwzględnione zostały również projekty, o koszcie całkowitym poniżej 50 mln euro, dla których KE wydała już decyzje.

Priorytet	Liczba projektów dużych		Orientacyjny koszt całkowity (mln euro)		Szacunkowa kwota dofinansowania z UE (mln euro) i % wykorzystania alokacji			
	Lista podstawowa	Lista rezerwowa	Lista podstawowa	Lista rezerwowa	Lista podstawowa	% alokacji priorytetu	Lista rezerwowa	% alokacji priorytetu
XII	0	0	0,0	0,0	0,0	0%	0,0	0%
XIII	2	0	127,3	0,0	104,8	18%	0,0	0%
RAZEM	167	56	37 854,9	16 271,9	20 279,6	72%	8 683,0	31%

Źródło: Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (z dnia 23.11.2012 r.)

Stan realizacji dużych projektów indywidualnych i konkursowych w ramach POIiŚ

Do końca okresu sprawozdawczego zarówno w trybie indywidualnym, jak i konkursowym beneficjenci złożyli **203 wnioski o dofinansowanie** dla **dużych projektów**[66] na łączną kwotę dofinansowania wynoszącą **45,7 mld euro**.

Do końca okresu sprawozdawczego do KE przekazanych zostało 125[67] **wniosków o potwierdzenie wkładu wspólnotowego dla dużych projektów**. W tym 31 to projekty konkursowe, a 94 to projekty indywidualne. **Łączna wartość przesłanych projektów wyniosła ok. 31,4 mld euro, w tym wnioskowane dofinansowanie ze środków UE to 19,1 mld euro,** co stanowi 67% alokacji dla POIiŚ. Należy podkreślić, że w 2012 r. zostało przekazanych do KE 40 wniosków o potwierdzenie wkładu finansowego, co stanowi 32% wszystkich projektów przekazanych od początku realizacji Programu.

Największa liczba wniosków, stanowiąca 54% wszystkich przekazanych wniosków, została przekazanych w sektorze transportu, na łączną wartość **16,5 mld euro** dofinansowania UE. Zarówno największa liczba wniosków, jak i wnioski o najwyższej wartości to wnioski przekazane w ramach priorytetu VI. *Drogowa i lotnicza sieć TEN-T*. Wnioski wysłane do KE w sektorze środowiska stanowią 30% wszystkich wysłanych wniosków. Najwięcej, bo aż 26 wniosków zostało przekazanych do KE w ramach działania 1.1 *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM*.

Analizując postęp w wydawaniu decyzji przez KE należy wskazać, że KE wydała 70 decyzji, z czego 28 w okresie sprawozdawczym, co stanowi 40% wszystkich wydanych decyzji. KE wydała już wszystkie decyzje dla dużych projektów zaplanowanych do realizacji w ramach sektorów kultury i szkolnictwa wyższego. Strona polska oczekuje na wydanie 55 decyzji.

Tabela poniżej przedstawia informacje o liczbie wniosków o potwierdzenie wkładu finansowego przesłanych do KE oraz liczbie decyzji wydanych przez KE wraz z wartością dofinansowania UE.

Tabela 38. Przekazane do KE wnioski o potwierdzenie wkładu finansowego dla dużych projektów i wydane przez KE decyzje w podziale na priorytety - stan na 31 grudnia 2012 r.

Priorytet	Liczba wniosków przekazanych do KE	Wartość wnioskowanego dofinansowania UE, dla projektów dla których przekazano wniosek do KE (euro)	Liczba wydanych decyzji	Wartość dofinansowania UE, dla projektów dla których zostały wydane decyzje (euro)
I	26	1 133,9	18	757,4
II	5	338,1	2	143,8
III	0	0,0	0	0,0
IV	7	39,0	7	39,0

[66] Do dużych projektów zostały zaliczone projekty o koszcie całkowitym powyżej 50 mln euro. Identyfikacja dużych projektów została przeprowadzona w oparciu o kurs EUR/PLN (4,0968). Dane szacunkowe.

[67] Zestawienie nie zawiera 3 anulowanych wniosków (projekt pn. *Uporządkowanie gospodarki ściekowej w Gminie Lędziny*, projekt pn. *Rozbudowa IOS w celu odsiarczania spalin bloków 1-8 w Elektrowni Połaniec*, projekt pn. *Poprawa gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Zabrze. Etap II*)

Priorytet	Liczba wniosków przekazanych do KE	Wartość wnioskowanego dofinansowania UE, dla projektów dla których przekazano wniosek do KE (euro)	Liczba wydanych decyzji	Wartość dofinansowania UE, dla projektów dla których zostały wydane decyzje (euro)
V	0	0,0	0	0,0
VI	30	10 314,5	12	4 905,3
VII	22	3 582,8	11	1 634,9
VIII	15	2 568,1	5	540,8
IX	4	91,0	0	0,0
X	9	712,0	8	488,3
XI	5	210,9	5	210,9
XII	0	0,0	0	0,0
XIII	2	127,4	2	127,4
RAZEM	125	19 117,7	70	8 847,8

Źródło: IZ POIiŚ

Do końca 2012 r. **zawartych zostało 155 umów o dofinansowanie** dużych inwestycji, dla których kwota dofinansowania ze środków UE wyniosła **18,4 mld euro**, co stanowi wykorzystanie **65% alokacji dla Programu**. Największa wartość dofinansowania UE została przeznaczona na projekty z sektora transportu i wyniosła 15,2 mld euro, co stanowi aż 83% dofinansowania UE dla dużych projektów POIiŚ. Do końca okresu sprawozdawczego w sektorze transportu zostały podpisane 82 umowy o dofinansowania, co stanowi ponad połowę liczby wszystkich umów o dofinansowanie dużych inwestycji.

Instytucja Certyfikująca przekazała do KE ***Poświadczenia i deklaracje wydatków*** *oraz wnioski o płatność okresową* dla POIiŚ na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych wynoszącą **11,5 mld euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **8,9 mld euro**. Szczegółowe informacje w podziale na projekty zostały przedstawione w załączniku XII Kwoty certyfikowane do KE dla dużych projektów.

Do końca grudnia 2012 r. została zakończona realizacja 6 dużych projektów w sektorach środowiska, energetyki i kultury, które osiągnęły zakładane wskaźniki produktu i rezultatu, zgodne z planowaną wartościa docelową.

W załączniku XIII został przedstawiony postęp w realizacji bieżących i zakończonych dużych projektów realizowanych w ramach POIiŚ, dla których do końca 2012 r. zawarto umowy o dofinansowanie.

Wsparcie ekspertów JASPERS

W ramach przygotowania dużych projektów inwestycyjnych Polska korzysta ze wsparcia JASPERS *(Joint Assistance to Support Projects in European Regions).* **Jest to inicjatywa Komisji Europejskiej, Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW).** Pomoc w ramach JASPERS w zakresie przygotowania dokumentacji otrzymują projekty m.in. w sektorze transportu, środowiska, energetyki oraz kultury. Dodatkowo wsparciem w ramach JASPERS objęte są projekty, które mają charakter modelowy, a ich rezultaty można wykorzystać przy przygotowywaniu innych projektów. Wsparcie JASPERS jest również udzielane w kwestiach horyzontalnych, w szczególności dla projektów pomocy publicznej czy projektów generujących dochód oraz kwestii związanych z innymi czynnikami mającymi wpływ na koszty realizacji projektów. Przedmiotowa pomoc dotyczy priorytetów POIiŚ z sektora środowiska (I-III), transportu (VI-VIII), gospodarki (IX, X) oraz kultury (XI).

Cele i priorytety inicjatywy JASPERS są określane co roku w Planie Działań (Action Plan), uzgadnianym między JASPERS i Ministerstwem Rozwoju Regionalnego. Plan Działań Inicjatywy Jaspers na 2012 r. został uzgodniony w dniu 14 marca i objął swoim zakresem 88 projektów realizowanych w ramach POIiŚ. W tym okresie do KE trafiło 40 wniosków o potwierdzenie wkładu

unijnego z czego 17 projektów otrzymało pomoc Jaspers. Spośród wszystkich projektów przekazanych do KE do końca 2012 roku, 73 było objętych wsparciem Jaspers. Praca Inicjatywy w przypadku każdego projektu kończy się dokumentem potwierdzającym współpracę z beneficjentem tzw. action completion note (ACN), w 2012 r. Jaspers wydał 10 ACN.

W ramach prac Jaspers w 2012 r. organizowano przy współpracy MRR seminaria nt. racjonalizacji zużycia energii oraz warsztaty przeznaczone dla beneficjentów z sektorów transportu drogowego i miejskiego POIiŚ. Dodatkowo były prowadzone działania w zakresie aktualizacji Niebieskiej Księgi dla transportu drogowego, kolejowego, miejskiego i powietrznego.

POMOC TECHNICZNA

5. POMOC TECHNICZNA

W ramach POIiŚ na działania w zakresie pomocy technicznej przeznaczono ze środków wspólnotowych blisko 437,8 mln euro, co stanowi ponad 1,5% alokacji środków unijnych dla Programu. Głównym celem priorytetów pomocy technicznej jest zapewnienie sprawnego i efektywnego wykorzystania środków w ramach Programu.

Ze środków Pomocy Technicznej POIiŚ finansowane są wydatki ponoszone na wynagrodzenia dla pracowników Instytucji Wdrażających oraz Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad i PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Natomiast wynagrodzenia pracowników IP oraz IZ finansowane są ze środków Programu Pomoc Techniczna na lata 2007-2013 - zgodnie z linią demarkacyjną ustanowioną między POPT 2007-2013 a PT POIiŚ.

Stan realizacji Pomocy Technicznej POIiŚ

Do końca okresu sprawozdawczego zatwierdzono do realizacji kolejne projekty sektorowe, tj. projekty składane przez IP lub IZ, obejmujące wydatki wszystkich beneficjentów pomocy technicznej w danym sektorze. Łączna wartość wszystkich wniosków o dofinansowanie poprawnych pod względem formalnym wyniosła 327,7 mln euro, wartość dofinansowania wyniosła ponad 301,0 mln euro.

Do końca okresu sprawozdawczego umowami/decyzjami o dofinansowanie objęto wszystkie sektorowe projekty na rok 2012 (środowisko, transport, energetyka, IZ, kultura, zdrowie i szkolnictwo wyższe). **Całkowita wartość zakontraktowanych środków wyniosła ponad 256,7 mln euro, w tym wydatków kwalifikowanych 239,1 mln euro oraz 203,2 mln euro ze środków wspólnotowych, co w 46% wykorzystuje alokację dostępną dla priorytetów XIV i XV**.

Porównując rozkład alokacji pomiędzy priorytetami, należy zauważyć że na priorytet XV zostało przeznaczone prawie 90% alokacji na PT POIiŚ. Biorąc pod uwagę stopień wykorzystania alokacji zarezerwowanej na poszczególne osie priorytetowe, proces kontraktacji przebiega równolegle, bowiem w ramach priorytetu XV wykorzystano 46% dostępnej alokacji, zaś w przypadku priorytetu XIV wykorzystano alokację w 51%.

Łączna kwota dofinansowania ze środków UE w zatwierdzonych wnioskach o płatność od początku realizacji POIiŚ wynosi **147,7 mln euro**[68], co stanowi 34% alokacji dla PT POIiŚ oraz 73% wartości podpisanych umów o dofinansowanie w części dofinansowania UE.

Analogicznie jak w przypadku kontraktacji, w procesie wnioskowania o płatność wykorzystanie alokacji kształtuje się na zbliżonym poziomie w obydwu priorytetach. W priorytecie XIV złożone wnioski o płatność wykorzystują **32% alokacji dla priorytetu**, natomiast w ramach XV osi priorytetowej - **34% alokacji.**

Instytucja Certyfikująca przekazała do KE ***Poświadczenia i deklaracje wydatków*** *oraz wnioski o płatność okresową* na łączną kwotę wydatków kwalifikowanych wynoszącą **162,4 mln euro**, przy czym wartość wnioskowanej refundacji wyniosła **138,1 mln euro**. Prognoza certyfikacji na 2012 r. w ramach priorytetu XIV i XV została zrealizowana w 100%.

Poniższy wykres prezentuje stan realizacji PT POIiŚ na koniec grudnia 2012 r. w odniesieniu do poziomu dofinansowania ze środków wspólnotowych w zakresie podpisanych **umów o dofinansowanie, wydatków wykazanych przez beneficjentów** oraz **kwot wnioskowanych do KE**.

[68] Podana kwota obejmuje wartość wniosków o płatność uwzględniającą pomniejszenia i korekty zgodnie ze stanem na 31 grudnia 2012 r.

Wykres 89. Stan realizacji priorytetu XIV i XV w zakresie umów o dofinansowanie, wniosków o płatność i certyfikacji do KE (dane w mln euro)

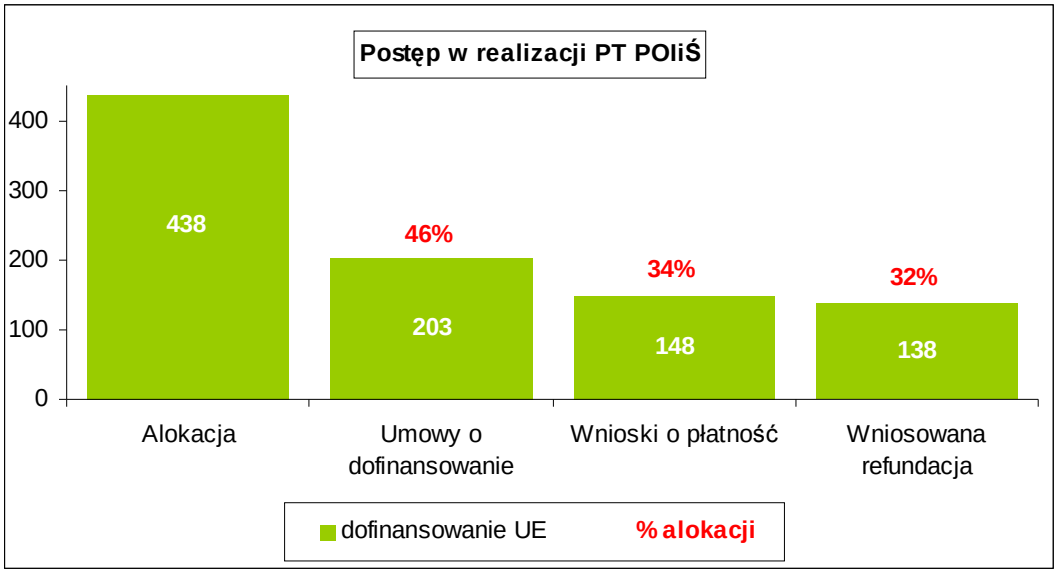

Źródło: Opracowanie własne IZ POIiŚ na podstawie KSI (SIMIK 07-13)

Opis napotkanych problemów wraz z podjętymi działaniami zaradczymi

W okresie sprawozdawczym nie odnotowano istotnych problemów związanych z wdrażaniem priorytetów pomocy technicznej POIiŚ. Należy uznać, że zmiany w zakresie systemu wdrażania priorytetów pomocy technicznej, stały monitoring postępów we wdrażaniu, jak również organizowane przez Instytucję Zarządzającą szkolenia dla pracowników zajmujących się wdrażaniem PT POIiŚ, przyniosły pozytywne efekty w postaci zwiększenia wiedzy na temat obowiązujących zasad w zakresie wdrażania PT oraz wzmocnienia przez Instytucje Pośredniczące koordynacji realizacji sektorowych projektów.

Ze względu na specyfikę działań finansowanych ze środków PT, w tym konieczność ich dostosowywania do bieżących potrzeb instytucji uczestniczących we wdrażaniu Programu, trudne jest precyzyjne określenie zapotrzebowania poszczególnych instytucji na środki finansowe w perspektywie długoterminowej. Dlatego Instytucja Zarządzająca, we współpracy z Instytucjami Pośredniczącymi, podejmuje regularne działania w celu analizy wysokości środków dostępnych w ramach PT POIiŚ.

W okresie sprawozdawczym prowadzono analizę mającą na celu sprawdzenie, czy środki przeznaczone na pomoc techniczną w ramach priorytetów XIV i XV (po realokacji dokonanej w grudniu 2011 r.) są wystarczające w stosunku do zapotrzebowania poszczególnych sektorów. Było to związane z prowadzonymi w 2012 r. przez IZ POIiŚ pracami nad przygotowaniem III zmiany POIiŚ. W kolejnym okresie sprawozdawczym w ramach tej zmiany planowana jest realokacja środków zaplanowanych dla poszczególnych osi priorytetowych, w tym PT.

W działaniach 14.3 i 15.3 zaobserwowano najniższy poziom kontraktacji i wydatkowania środków. Zidentyfikowane przyczyny niskiego, w stosunku do przydzielonej na etapie programowania alokacji, poziomu kontraktacji na działania ewaluacyjne w ramach pomocy technicznej POIiŚ 2007-2013 (działania 14.3 i 15.3 POIiŚ) to przede wszystkim:

- niższe, niż zakładane na etapie programowania, zapotrzebowanie POIiŚ 2007-2013 na korzystanie z wyników badań ewaluacyjnych (rozwiązywanie części problemów wdrożeniowych zasobami wewnętrznymi instytucji POIiŚ bez angażowania zewnętrznych ewaluatorów);
- konkurencyjne ceny oferowanych przez rynek usług ewaluacyjnych (mające przełożenie na wartości planowanych do realizacji badań);
- aktualna liczebność kadr w systemie ewaluacji POIiŚ 2007-2013 oraz fakt, że jednostki ewaluacyjne Programu - w celu zapewnienia najwłaściwszego sposobu wykonywania zadań

ewaluacyjnych oraz zaspokojenia bieżących potrzeb Programu - wykonują również szereg dodatkowych, związanych z ewaluacją, zadań, które nie skutkują jednak kontraktowaniem środków finansowych działań 14.3. i 15.3.

Opisane powyżej kwestie nie mają negatywnego wpływu na sprawność wdrażania Programu, niemniej jednak mają wpływ na wysokość środków wykorzystywanych w ramach priorytetów pomocy technicznej POIiŚ, a w konsekwencji na konieczność wystąpienia w sprawie realokacji środków.

Oprócz analizy potrzeb w zakresie zmian Programu, w opisywanym okresie sprawozdawczym Instytucja Zarządzająca podejmowała szereg innych działań mających na celu zapewnienie właściwego wdrażania Programu.

19 lipca 2012 r. rozpoczął się nabór wniosków o dofinansowanie dotyczących Rocznego Planu Działań Pomocy Technicznej na 2013 rok. W celu usprawnienia procesu zatwierdzania wniosków o dofinansowanie zwrócono się do Instytucji Pośredniczących z prośbą o wcześniejsze niż wynikało to z procedur horyzontalnych, sporządzenie Rocznych Planów działań Informacyjno-Promocyjnych oraz Rocznych Planów Ewaluacji. Dzięki tym działaniom nie stwierdzono utrudnień w trakcie oceny wniosków o dofinansowanie projektów PT POIiŚ. Do końca okresu sprawozdawczego zatwierdzono 6 z 7 wniosków o dofinansowanie. Do końca okresu sprawozdawczego podpisano także umowy o dofinansowanie RPD na 2013 rok w ramach trzech sektorów: IZ, szkolnictwo wyższe, oraz zdrowie.

W ramach działań finansowanych ze środków PT POIiŚ Instytucja Zarządzająca kontynuowała szkolenia oraz spotkania dla Instytucji Pośredniczących oraz Instytucji Wdrażających, w obszarach zidentyfikowanych uprzednio jako istotne dla zapewnienia sprawnego wdrażania POIiŚ. Pracownicy IZ przeprowadzili następujące szkolenia/seminaria:

- dotyczące kwalifikowalności wydatków w ramach POIiŚ - szkolenie skierowane było do przedstawicieli IW (z udziałem IP). Na szkoleniu przedstawiono m.in. szczegółowe zasady dotyczące kwalifikowania wydatków zgodnie z *Wytycznymi w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach POIiŚ*. Szkolenie to było kontynuacją szkolenia dla IP przeprowadzonego w 2011 roku.

- dotyczące procedury odwoławczej w postępowaniu konkursowym w ramach POIiŚ - szkolenie poświęcone było ogólnemu przypomnieniu podstaw prawnych i wytycznych regulujących zasady procedury odwoławczej w ramach POIiŚ. Dodatkowo, omówiono najciekawsze przykłady spośród ponad 250 środków odwoławczych rozpatrzonych do tej pory przez IZ POIiŚ.

- dotyczące podsumowania konsultacji społecznych *Wytycznych w zakresie korygowania wydatków nieprawidłowo poniesionych* - szkolenie mające charakter omówienia zgłoszonych do dokumentu uwag dotyczyło zagadnień ogólnych, jednak udział w nim brali również pracownicy zajmujący się wdrażaniem PT.

Dodatkowo, IZ zleciła przeprowadzenie ekspertom zewnętrznym poniższych szkoleń:

- szkolenie z zakresu zielonych zamówień publicznych i klauzul społecznych w zamówieniach publicznych - szkolenie zostało zorganizowane dla pracowników zaangażowanych w realizację lub kontrolę projektów pomocy technicznej POIiŚ. Celem szkolenia było przekazanie uczestnikom wiedzy na temat zielonych zamówień publicznych oraz klauzul społecznych oraz popularyzacja tych zagadnień wśród osób zajmujących się wdrażaniem PT POIiŚ i przedstawienie konkretnych przykładów, w jaki ww. zagadnienia mogą być uwzględniane w zamówieniach finansowanych ze środków PT POIiŚ. Podczas szkolenia uczestnicy zapoznali się z tematyką zielonych zamówień publicznych - omówiono kryteria i źródła zielonych zamówień, zasady wprowadzania zielonych zamówień na etapie opisu przedmiotu zamówienia oraz warunków udziału w postępowaniu i kryteriów oceny ofert. Ostatnia część szkolenia dotyczyła klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Uczestnicy zapoznali się z zasadami wprowadzania do dokumentacji przetargowych warunków związanych z klauzulami społecznymi, zarówno na poziomie warunków udziału w postępowaniu jak i na płaszczyźnie kryteriów oceny ofert. W trakcie szkolenia omawiano także praktyczne przykłady zastosowania klauzul społecznych i zielonych zamówień.

- szkolenie dotyczące realizacji badań ewaluacyjnych – szkolenie skierowane było do pracowników instytucji w systemie POIiŚ, będących członkami Grupy Sterującej Ewaluacją.

- szkolenie z zakresu przygotowania skutecznej kampanii informacyjno-promocyjnej w radiu, telewizji, prasie i Internecie - szkolenie zostało połączone ze spotkaniem Grupy Sterującej ds. informacji i promocji POIiŚ. Wzięli w nim udział pracownicy IP oraz IW zajmujący się prowadzeniem działań informacyjno-promocyjnych w ramach POIiŚ.

Wśród zadań realizowanych przez IZ POIiŚ znajduje się również monitorowanie postępów, identyfikowanie oraz zapobieganie problemom we wdrażaniu powierzonego Programu. W ramach tych zadań realizowane są m.in. kontrole obejmujące zdolność instytucjonalną w zakresie realizacji zadań powierzonych na mocy Porozumienia w sprawie systemu realizacji POIiŚ. Kontrole te mają na celu ustalenie przyczyn pojawiających się problemów oraz zaproponowanie rozwiązań usprawniających wdrażanie POIiŚ. W opisywanym okresie sprawozdawczym kontrola systemowa w ww. zakresie (obejmująca również obszar wdrażania PT POIiŚ) prowadzona była w Ministerstwie Gospodarki.

W okresie od 1 lipca 2011 r. do 30 czerwca 2012 r. Instytucja Audytowa przeprowadziła audyt systemu zarządzania i kontroli oraz audyt operacji w odniesieniu do POIiŚ. W trakcie audytu zbadano i potwierdzono co do zasady prawidłowość funkcjonowania wszystkich kluczowych elementów systemu zarządzania i kontroli. Sformułowane w zakresie PT POIiŚ zalecenia zostały wdrożone do końca okresu sprawozdawczego.

Planowany przebieg realizacji Pomocy Technicznej POIiŚ w przyszłym okresie sprawozdawczym

W I półroczu 2013 r. będą kontynuowane prace związane z zawieraniem sektorowych umów o dofinansowanie projektów PT POIiŚ na rok 2013. W styczniu 2013 roku zostanie również ogłoszony nabór wniosków o dofinansowanie sektorowych projektów pomocy technicznej (Rocznych Planów Działań) na lata 2014-2015.

W kolejnym okresie sprawozdawczym przewiduje się pewnego rodzaju utrudnienia w związku z kumulacją zadań związanych z końcowym etapem wdrażania priorytetów pomocy technicznej POIiŚ oraz równoczesną intensyfikacją prac nad przygotowaniem wdrażania nowej perspektywy finansowej 2014-2020. Jednak, przewiduje się również, że doświadczenie we wdrażaniu priorytetów PT oraz podejmowane w przyszłości działania umożliwią sprawną realizację priorytetu XIV i XV POIiŚ.

PROMOCJA I INFORMACJA

6. PROMOCJA I INFORMACJA

Działania związane z informacją i promocją zostały opisane w załączniku X do sprawozdania.